აკაკი ურუშაძე

ძველი ბერძნული ენა

სახელმძღვანელო უმაღლესი სკოლებისათვის
მესამე შესწორებული გამოცემა

თბილისი
2018

სახელმძღვანელო ქვეყნდება პროგრამის
დიონისოს ვარელასი ბიზანტინისტიკის განვითარებისათვის
მხარდაჭერით

Το εγχειρίδιο εκδόθηκε με την υποστήριξη του προγράμματος
Διονύσιος Βαρελάς για την ενίσχυση της διδασκαλίας των βυζαντινών σπουδών

The textbook is published with the support of the programme
Dionysios Varelas for the Development of Byzantine Studies

გამომცემელ-რედაქტორი: თინათინ გიორგობიანი
Tinatin Giorgobiani

ტექნიკური რედაქტორი: ეკატერინე კვირკველია
Ekaterine Kvirkvelia

დაკაბადონება: ალექსანდრე ჯიქურიძე
Alexander Jikuridze

ISBN 978-9941-468-61-2

© პროგრამა „ლოგოსი“, 2018

შინაარსი

წინათქმა 9
წინასიტყვაობა 10
ბერძნული ენა 14

ნაწილი პირველი – გრამატიკა

ფონეტიკა

ანბანი 24
ბგერათა კლასიფიკაცია 26
1. ხმოვნები 26
2. თანხმოვნები 27
მთავარი ფონეტიკური კანონები 31
უმახვილო სიტყვები 43

მორფოლოგია

მეტყველების ნაწილები 47
არსებითი სახელი 48
პირველი კანკლედობა 52
მეორე კანკლედობა 63
პირველი რიგის ზედსართავი სახელები 70
მესამე კანკლედობა 82
1. თანხმოვანფუძიანი სახელები 87
2. ხმოვანფუძიანი სახელები 109
მეორე რიგის ზედსართავი სახელები 122
1. სამბოლოკიდურიანი სახელები 122
2. ორბოლოკიდურიანი სახელები 127
3. ერთბოლოკიდურიანი სახელები 131
თავისებური ზედსართავები 133
ზედსართავ სახელთა ხარისხები 134
ხარისხთა სუპლეტური წარმოება 141
ხარისხთა აღწერილობითი წარმოება 144
ზმნიზედა 146
ნაცვალსახელი 152
რიცხვითი სახელი 165
ზმნა 171

უღლება 179
პირველი უღლება 195
ხმოვანფუძიანი ზმნები 199
თანხმოვანფუძიანი ზმნები 239
ბერძნულ ზმნათა კლასიფიკაცია (I-IV კლასი) 240
თანხმოვანფუძიან ზმნათა უღლება 245
მეორე ანუ ძლიერი დროები 267
ნაზმნარი ზედსართავი სახელი 277
მეორე უღლება 280
ბერძნულ ზმნათა კლასიფიკაცია (V-VIII კლასი) 309
ფორმანაკლი ზმნები 318
ზმნის გვარის ხმარების თავისებურებანი 319
წინდებული 322
კავშირები და ნაწილაკები 328
სიტყვაწარმოება 329

სინტაქსი

ქვემდებარე და შემასმენელი 339
ართრონი (არტიკლი) 340
ბრუნვები და ბრუნვათა ფუნქციები 343
სიტყვების რიგი წინადადებაში 348
დრო-კილოთა ხმარება წინადადებაში 349
ინფინიტივის ხმარება 350
Accusativus cum infinitivo 351
Nominativus cum infinitivo 353
მიმღეობის ხმარება 354
მყოფადის „დაკავშირებული მიმღეობა“ 355
დამოკიდებულ წინადადებათა სახეები 356

დამატება

1. ბერძნული მეტრიკა 363
დაქტილური ჰექსამეტრი 364
ელეგიური დისტიქი 369
იამბიკური ტრიმეტრი 370
ტროქეული ტეტრამეტრი 371
სოპფოური სტროფი 371

2. წარმოთქმა ბიზანტიური პერიოდისა და მომდევნო ხანის ბერძნულში 372

ნაწილი მეორე ქრესტომათია

სავარჯიშო კითხვასა და წერაში 376
მთავრული და ნუსხური ასოები 376
საკუთარი სახელები 377
პირველი კანკლედობა 381
მეორე კანკლედობა 383
შერწყმული ბრუნება 385
ატიკური ბრუნება 385
მესამე კანკლედობა 386
მეორე რიგის ზედსართავი სახელები 391
ზმნიზედა 392
ნაცვალსახელი 393
რიცხვითი სახელი 393
ზმნა 395
I -ω უღლება 395
II –μι უღლება 401
III თავისებური ზმნები 404
ბაბმული ტექსტები 407
ნაკვესები 417
ესოპეს იგავ-არაკები 419
ჰეროდოტე: უძველესი ხალხისა და ენის შესახებ 422
სტრაბონი: ცნობები საქართველოს შესახებ 423
კოლხეთი 423
სვანები 424
იბერია 424
ხალიბები 425
კოლხთა ჩვეულება 426
პეტრა პოლისი 426

ეპოსისა და ლირიკის ნიმუშები

ეპოსი

ჰომეროსი - „ილიადა“ (I, 1-611) 427

ლირიკა

კალინე ეფესოელი – ელეგია 443
არქილოქე პაროსელი – ელეგიური დისტიქები 443
სემონიდე ამორგოსელი – იამბი ყრმისადმი 444
მიმნერმე – დისტიქები 444
სოლონი – ელეგია „სალამინი“, ტეტრამეტრები ფოკოსისადმი 444
საპფო – ჰიმნი აფროდიტეს 445
თეოგნიდე მეგარელი – დისტიქები 445
პლატონი – დისტიქები – ეპიგრამები 446
ანაკრეონტული 446
სიტყვების ახსნა (პარაგრაფების მიხედვით) 447
ბერძნულ-ქართული ანბანური ლექსიკონი 488

წინათქმა

აკაკი ურუშაძის წინამდებარე სახელმძღვანელო – „ძველი ბერძნული ენა“ გამოიცა დღეს, მისი დაბადების მე-100 წლისთავზე და, ამგვარად, საიუბილეოა.

პირველად ეს წიგნი 1969 წელს გამოვიდა, ხოლო მეორედ – 1987 წელს. ვინაიდან ეს სახელმძღვანელო ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად იქცა, ჩვენთვის საჭირო და აუცილებელი გახდა ამ სახელმძღვანელოს ხელახლა გამოცემა. ამისათვის კი უპირველესად დაგვჭირდა ამ მასალის ელექტრონული ვერსიის მომზადება, რასაც დიდი პასუხისმგებლობით მოეკიდნენ მომავალში ჩვენი კოლეგები, ამჟამად კი კლასიკური ფილოლოგიის, ბიზანტინისტიკისა და ნეოგრეცისტიკის ინსტიტუტის მაგისტრანტები და დოქტორანტები: ციცინო გულედანი, ეკატერინე კვირკველია, ნინო მღებრიშვილი, თამარ ლეჟავა, ლანა რამიშვილი და ანა ცანავა. მათ დიდ მადლობას მოვახსენებ.

ასევე მადლიერებას გამოვთქვამ „ლოგოსის“ თანამშრომლების – გოჩა კევლიშვილის, დავით მუჯირისა და ალექსანდრე ჯიქურიძის მიმართ.

აკაკი ურუშაძის „ძველი ბერძნული ენა“ მესამე შესწორებული გამოცემაა. ამ წიგნში წინა ორი გამოცემა ერთმანეთს შეჯერებულია და წარმოდგენილია როგორც სასწავლო პარაგრაფების ლექსიკონი, რაც მხოლოდ პირველ გამოცემაში იყო, ასევე ანბანური ლექსიკონი, რაც მხოლოდ მეორე გამოცემაშია (გრამატიკული ტერმინები და საკუთარი სახელები ისეთი ფორმითაა წარმოდგენილი, როგორც პროფ. აკაკი ურუშაძის სახელმძღვანელოშია, ამ მხრივ ჩვენ არაფერი შეგვიცვლია).

ვიმედოვნებ, რომ ამ სახელმძღვანელოს ხელახალი გამოცემით ჩვენი სტუდენტი ახალგაზრდებისთვის კარგი საქმე გაკეთდა. მიუხედავად იმისა, რომ მეც ვარ ავტორი „ძველი ბერძნული ენის გრამატიკისა“, ყოველთვის მიმაჩნდა, რომ აკაკი ურუშაძის, ჩემი მასწავლებლის, ეს წიგნი კიდევ ერთხელ უნდა გამოცემულიყო, რადგან მას მინიჭებული აქვს უნივერსიტეტის სამეცნიერო პრემია და დღესაც ჩვენთვის უპირველესი სახელმძღვანელოა.

თინათინ გიორგობიანი
2018 წ. 27 ოქტომბერი

ძველი ბერძნული ენა, როგორც სავალდებულო საგანი, თბილისის უნივერსიტეტში მისი დაარსების დღიდან ისწავლება. ამ ენის შესწავლას უმაღლესი სკოლის ჰუმანიტარულ ფაკულტეტზე ამ ბოლო დროს მეტი ყურადღება ექცევა: მას სწავლობენ მომავალი ფილოლოგები და ისტორიკოსები, ფილოსოფოსები და ხელოვნებათმცოდნენი. გარდა იმისა, რომ ბერძნული ენის ცოდნას ზოგადსაგანმანათლებლო მნიშვნელობა აქვს და ერთ-ერთ ძირითად პირობას წარმოადგენს ანტიკური და ბიზანტიური კულტურის ასათვისებლად, იგი უაღრესად საჭიროა ფილოლოგიისა და საისტორიო დარგებში მომუშავე ქართველოლოგისათვის. საქართველოს კულტურული წარსულის მკვლევარს ბერძნული ენის კარგი ცოდნა საშუალებას მისცემს მთელი სისრულით გაითვალისწინოს ელინური სამყაროსა და ქართველ ტომთა მრავალსაუკუნოვანი მჭიდრო ურთიერთობა და ღრმად შეისწავლოს საქართველოს შესახებ არსებული ის ფასდაუდებელი ცნობები, რომლებიც უხვადაა დაცული ანტიკური ეპოქისა თუ ბიზანტიური ხანის მწერალთა თხზულებებში.

თბილისის უნივერსიტეტში კლასიკური ფილოლოგიისა და ბიზანტინოლოგიის შემსწავლელი ჯგუფების შექმნამ სტუდენტობას მეტი ინტერესი აღუძრა ბერძნულენოვანი სამყაროსადმი, ხოლო ძველი ქართული მწერლობის ისტორიის შესწავლისას ბერძნული ენის ცოდნის საჭიროება კიდევ უფრო თვალსაჩინოდ იგრძნობა.

ბერძნულ ენას ლათინური ენასთან ერთად უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს როგორც სპეციალურ ლინგვისტურ დისციპლინას. ბერძნული და ლათინური ენების ცოდნა აფართოებს ზოგად ლინგვისტურ თვალსაწიერს და ხელს უწყობს ამა თუ იმ ენის და, უწინარეს ყოვლისა, მშობლიური ენის მეცნიერული შესწავლის საქმეს.

მრავალსაუკუნოვანი ბერძნულ-ქართული კულტურული ურთიერთობის კვალი აღბეჭდილია როგორც ბერძნული, ისე ქართველური ენების ლექსიკაში.

ბოლო ხანებში თანდათან ფეხს იკიდებს ჰიპოთეზა ქართველური ენების ტ ო პ ო ლ ო გ ი ურ ი ს ი ა ხ ლ ო ვ ი ს ა ინდოევროპულ ენებთან. ამ ვარაუდს მტკიცედ უჭერს მხარს უკვე დადგენილი და უეჭვო ხანგრძლივი

და მჭიდრო კონტაქტები მცირეაზიულ-კავკასიურ-ქართველურ ტომებსა და ბერძნულ ენაზე მოლაპარაკე ტომებს შორის.

ქართველურ ენებში დაცულია მეტად საყურადღებო ენობრივი მასალა, რომელსაც პარალელები უხვად დაეძებნება ბერძნულ ენაში.

უნიკალური სიმდიდრის ბერძნულმა ლექსიკამ, როგორც ცნობილია, უაღრესად დიდი გავლენა მოახდინა სხვა ენების ლექსიკურ შედგენილობაზე. ამ ენათა შორისაა ქართველური ენები. უშუალოდ ბერძნულიდანაა შეთვისებული ქართულში, მაგალითად, ისეთი სიტყვები, როგორიცაა: „ეკლესია“, „კლიტე“, „ბოქლომი“, „პატრიარქი“, „დეკანოზი“, „ეპისკოპოსი“ და სხვ.; მრავლადაა შეთვისებული საკუთარი სახელები: ანდრია, თეოდორე, ელენე და სხვ.; პარალელებიდან აღსანიშნავია სიტყვები: „ღვინო“, „პური“, „გალია“, „კანაფი“, „კალათი“, „წაღები“ და სხვ.

ბერძნულიდან მომდინარეობს ქართულში ხმარებული მრავალი სიტყვა: ესენია – მეცნიერებათა აღმნიშვნელი სახელები: ისტორია, ფილოსოფია, ფილოლოგია, ფიზიკა, ქიმია, მათემატიკა, გეოგრაფია და სხვ., სამეცნიერო ტერმინები: ჰიპოთეზა, მეთოდი, თეორია, იდეა, ატომი და მისთ.; სპეციალური და პოლიტიკური მნიშვნელობის სიტყვები: დემოკრატია, არისტოკრატია, პლუტოკრატია, ოლიგარქია, მონარქია, ანარქია და მისთ.; ლიტერატურასა და ხელოვნებაში ხმარებული ლექსიკა: ეპოსი, ლირიკა, დრამა, პოეზია, პოემა, ტრაგედია, კომედია, მეტრიკა, კრიტიკა, თეატრი, სიმფონია, მელოდია, რითმა და სხვ.; სამედიცინო ტერმინოლოგია: პედიატრია, ფსიქიატრია, ქირურგია, თერაპევტი, აფთიაქი და მისთ. ბერძნულ მორფემათა საფუძველზეა აგებული საერთაშორისო სიტყვები: ტელეფონი, მიკროფონი, მიკროსკოპი, კოსმონავტი და მისთ.

* * *

წინამდებარე სახელმძღვანელო წარმოადგენს ძველი ბერძნული ენის ატიკური დიალექტის გრამატიკის სისტემურ კურსს. ბერძნული ენის შესწავლა ამ დიალექტით იწყება იმიტომ, რომ იგი ბერძნული ენის ყველაზე უფრო დახვეწილ და მნიშვნელოვან დიალექტად ითვლება და ამას გარდა, სწორედ ამ დიალექტზეა შექმნილი ანტიკური მწერლობის ძეგლთა უდიდესი ნაწილი. ატიკური დიალექტის დაუფლების შემდეგ ბერძნული ენის შემსწავლელს ძალუძს ადვილად შეითვისოს ძველი ბერძნული ენის სხვა დიალექტებიც და ატიკური დიალექტის საფუძველზე ჩამოყალიბებული ელინური კოინე (κοινὴ διάλεκτος), ხოლო შემდეგ ბიზანტიური ხანის ბერძნულიც.

წიგნში თანმიმდევრობითაა წარმოდგენილი ფონეტიკა, მორფოლოგია და სინტაქსი. სინტაქსის ნაწილი შედარებით სქემატურია და გადმოცემულია მხოლოდ ძირითადი ცნობები. დიდი ადგილი დავუთმეთ მორფოლოგიას. აქ ყველაზე უფრო დაწვრილებით ზ მ ნ ა არის განხილული. გრამატიკული მოვლენების ახსნას თან ახლავს, რაც შეიძლება მეტი საილუსტრაციო, სავარჯიშო მასალა. ესა თუ ის გრამატიკული მოვლენა ხშირადაა შედარებული ან შეპირისპირებული სხვა ენებთან (ლათინურთან, რუსულთან, ქართულთან...).

გრამატიკული მოვლენის აღწერას ასევე ხშირად ერთვის თან ამ მოვლენის ახსნა ბერძნული ენის ისტორიული გრამატიკის თვალსაზრისით.

საგრამატიკო ნაწილს დამატების სახით ერთვის: 1. ძირითადი ცნობები ბერძნული მეტრიკიდან და 2. წარმოთქმა ბიზანტიური პერიოდისა და მომდევნო ხანის ბერძნულში.

წიგნის მეორე ნაწილი ქრესტომათიაა. აქ ჯერ წარმოდგენილია ცალკეული წინადადებებისგან შედგენილი 51 პარაგრაფი. მათი მიზანია დაეხმაროს ენის შემსწავლელს ამა თუ იმ გრამატიკული მასალის პრაქტიკულად ათვისებაში. შემდეგ მოდის გაბმული ტექსტები. აქ შევიტანეთ ბერძნული პროზის (ესოპე, ჰეროდოტე, სტრაბონი და სხვ.), ეპოსის (ჰომეროსი) და ლირიკის (კალინე, აქრილოქე, სემონიდე ამორგოსელი, მიმნერმე, სოლონი, თეოგნიდე, პლატონი, ანაკრეონტული ლექსი) ნიმუშები.

ტექსტის შედგენის დროს ვხელმძღვანელობდით ბერძენ ავტორთა უკეთესი კრიტიკული გამოცემებით.

ქრესტომათიის ყველა მასალა არ გენეკუთვნება ატიკურ დიალექტს, მაგრამ მასწავლებლის დახმარებით ამ მასალის დაძლევა ენის შემსწავლელს არ გაუჭირდება, თუ ამ წიგნის გრამატიკულ ნაწილს კარგად აითვისებს. გრამატიკის მტკიცე ცოდნა არის conditio sine qua non ამა თუ იმ ავტორის შეგნებულად კითხვის დროს.

* * *

ძველი ბერძნული ენის ეს ახალი – მეორე გამოცემა[1] საგრძნობლად არის გადამუშავებული. გასწორდა ნებსითი თუ უნებლიე შეცდომები, გადამუშავდა და შეივსო საქრესტომათიო ნაწილი. წიგნს ერთვის ბერძნულ-ქართული ანბანური ლექსიკონი. ლექსიკონის შედგენაში აქტიურად დაგვეხმარა თბილისის უნივერსიტეტის კლასიკური ფილოლოგიის კათედრის უფროსი ლაბორანტი დარეჯან ხუროშვილი, რომელსაც მადლობას მოვახსენებთ.

აკაკი ურუშაძე
1987 წელი

[1] I გამოცემას (თბილისი, 1969) თბილისის უნივერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოს 1971 წლის 29 მარტის დადგენილებით მიენიჭა უნივერსიტეტის სამეცნიერო პრემია.

ბერძნული ენა

ბერძნული ენა (ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ანუ τὰ Ἑλληνικά არის ბალკანეთის ნახევარკუნძულის სამხრეთ ნაწილისა და მიმდებარე მხარეებში ანუ ელადაში (ἡ Ἑλλάς) მოსახლე დიდი კულტურის შემქმნელი ხალხის ენა. ეს ხალხი ისტორიული ხანიდან მოკიდებული თავის თავს უწოდებს ელინებს (Ἕλληνες), ხოლო რომაელებმა შეარქვეს გრეკები (Graeci – Graici). ეს სახელწოდება ლათინური ენის მეშვეობით (via Latina) გავრცელდა ინდოევროპულ ენებში.

ბერძნული ენის მრავალსაუკუნოვანი ისტორია კარგად არის შესწავლილი. ახალმა სამეცნიერო დარგმა – მიკენოლოგიამ დიდი წვლილი შეიტანა ბერძნული ენის სიღრმისეული კვლევის საქმეში. მიკენური წარწერების გაშიფვრის შემდეგ ძველი ბერძნული ენა ხელშესახები გახდა ძვ.წ. მეორე ათასეულის თითქმის შუახანებიდან (ძვ.წ. XIII საუკუნიდან).

ბერძნული ენა ინდოევროპულ ენათა ოჯახის განკერძოებული წევრია. მისი განვითარების ისტორიაში პირობითად მიღებული ქრონოლოგიური საზღვრებით სამი მთავარი პერიოდი გამოიყოფა: 1. ძველი ბერძნული ენისა (ძვ.წ. მეორე ათასეულის შუახანებიდან ახ.წ. 330 წლამდე – კონსტანტინეპოლის დაარსებამდე), 2. შუა საუკუნეების ანუ ბიზანტიური ბერძნულისა (IV ს-დან 1453 წლამდე – თურქების მიერ კონსტანტინეპოლის დაპყრობამდე) და 3. ახალი ბერძნული ენისა (XV საუკუნიდან დღემდე).

ძველი ბერძნული ენა, რომელიც მომდევნო პერიოდების ბერძნული ენის განვითარებას დაედო საფუძვლად, ამჟამად „მკვდარ ენად“ მიიჩნევა; უკეთ რომ ვთქვათ: იგი ჩვენამდე მოღწეულ წერილობით ძეგლებში ცოცხლობს. მისი უძველესი ნიმუში დადასტურებულია მიკენური, ე.წ. B-ხაზოვანი დამწერლობის ძეგლებში, რომლებიც ძვ.წ. XIII საუკუნეს განეკუთვნება.

ბერძნულ ენაზე მოლაპარაკე ტომები ჩრდილოეთიდან ჩამოსახლდნენ ძვ.წ. მეორე ათასწლეულში ბალკანეთის ნახევარკუნძულის სამხრეთ ნაწილში და მცირე აზიის სანაპიროებზე რამდენიმე ტალღისებურ ნაკადად. უმნიშვნელოვანესი იყო აქაველ ტომთა მიგრაცია, რის შედეგადაც შეიქმნა მძლავრი მიკენური კულტურა (ძვ.წ. XVI-XVII სს.) და დორიელთა ჩამოსახლება, რაც ხსენებული კულტურის დაცემის ერთ-ერთი მიზეზი გახდა. ბერძნულმა ენამ დროთა განმავლობაში შეავიწროვა უაღრესად

მაღალი კულტურის მქონე აბორიგენული მოსახლეების, ე.წ. „ეგეოსური მოსახლეობის“ (პელასგების, ლელეგების და სხვ.) ენები. ამასთანავე, მნიშვნელოვნად გაიმდიდრა საკუთარი ლექსიკური შედგენილობა ავტოქთონთა ენების საფუძველზე. ეგეოსურ ნასესხობებად მიაჩნიათ მაგალითად, -s(s)- და -nth-სუფიქსებით ნაწარმოები ტოპონიმები.

* * *

ბერძნული კულტურის კლასიკურ პერიოდში (ძვ.წ. IX-IV სს.) ბერძნულ ენას მრავალი დიალექტი და კილოკავი ჰქონდა. საერთო-სალიტერატურო ენა ამ პერიოდში არ არსებობდა. უმთავრესი იყო ოთხი დიალექტი: იონიური (გავრცელებული იყო მცირე აზიის სანაპიროზე სმირნიდან ჰალიკარნასამდე), ატიკური (იონიურის განშტოება, გავრცელებული იყო ცენტრალურ საბერძნეთში – ატიკაში), დორიული (იხმარებოდა პელოპონესში და ეგეოსის ზღვის სამხრეთ კუნძულებზე, მაგალითად, კუნძულ როდოსზე) და ეოლიური (ფეხმოკიდებული იყო მცირე აზიის ჩრდ.-აღმოს. სანაპიროზე, სმირნიდან მოყოლებული სხვადასხვა კუნძულებსა და კ. ლესბოსზე, აგრეთვე თესალიასა და ბეოტიაში).

დიალექტები საკმაოდ ახლოს იყვნენ ერთმანეთთან და ამ დიალექტებზე დაწერილი თხზულებები საერთო-ბერძნულ საკუთრებას წარმოადგენდა. დამკვიდრდა ტრადიცია, რომლის მიხედვითაც ამა თუ იმ ჟანრის ნაწარმოებები იწერებოდა იმ დიალექტზე, რომელზედაც ეს ჟანრი ჩაისახა. ეპოსის ენა იონიური დიალექტია. ამ დიალექტზეა შეთხზული ჰომეროსის პოემები „ილიადა“ და „ოდისეა“, ჰესიოდეს პოემები „სამუშაონი და დღენი“ და „თეოგონია“, პირველ ფილოსოფოსთა ფილოსოფიური პოემები და სხვ. იონიურ დიალექტს თან ახლავს ძველი ეოლიური და კიდევ უფრო ძველი სამხრულ-აქეური დანაშრევები. ე.წ. ჰომეროსის ენა, რომელიც „ენობრივ ტიპს“ უფრო წარმოადგენს, ეპიკური პოეზიის ენად დარჩა ანტიკური ეპოქის დასასრულამდე და ზოგჯერ ადრებიზანტიურ პერიოდშიც იჩენს თავს. ელეგიური და იამბიკური პოეზიის ენაც იონიური დიალექტი იყო. ეს დიალექტი გამოიყენა უძველესმა ბერძნულმა პროზამ, ადრეულმა ისტორიოგრაფიამ (უფროსმა ლოგოგრაფოსებმა, „ისტორიის მამად“ წოდებულმა ჰეროდოტე ჰალიკარნასელმა და სხვ.). მონოდური ლირიკა (ალკეოსისა და საფოს პოეზია) ეოლიურ დიალექტს იყენებდა ეპიკურ-იონიური შენაზავებით, ხოლო საგუნდო

ლირიკა ანუ ქორიკა დორიულ დიალექტზე იქმნებოდა უმველეს საერთო-აქეურ დიალექტზე დაყრდნობით.

ძვ.წ. V საუკუნიდან, როცა ათენის სახელმწიფოს პოლიტიკური და კულტურულ-ეკონომიკური აღმავლობა დაიწყო, პროზაულ მწერლობაში მტკიცედ დამკვიდრდა იონიურ დიალექტთან მჭიდროდ დაკავშირებული ატიკური დიალექტი. ათენის პოლიტიკურმა ჰეგემონიამ ხელი შეუწყო ამ დიალექტის ელემენტთა შეღწევას ბერძნული ენის სხვა კილოკავებში. ატიკურ დიალექტზეა დაწერილი ბერძნული იდეოლოგიის აყვავებისდროინდელი საისტორიო, ფილოსოფიური და რიტორიკული პროზის უბრწყინვალესი ნიმუშები: თუკიდიდესა და ქსენოფონტის ისტორიული თხზულებები, პლატონის ფილოსოფიური დიალოგები და ტრაქტატები, ლისიასა და დემოსთენეს სიტყვები და სხვ. ამ დიალექტზე წერდნენ ბერძნული კლასიკური დრამის – ტრაგედიისა და კომედიის დიდი წარმომადგენლები ესქილე, სოფოკლე და ევრიპიდე, არისტოფანე და მენანდრე.

ელინისტურ ხანაში, ძვ.წ. IV-III საუკუნეებიდან, ალექსანდრე მაკედონელის ლაშქრობათა შედეგად, ბერძნული ენა გავრცელდა აღმოსავლეთის ქვეყნებში: დაიწყო ბერძენ ტომთა კონსოლიდაცია და დიალექტურ სხვაობათა მოშლის პროცესი. ამ დროს ატიკური დიალექტის საფუძველზე ჩამოყალიბდა ე.წ. საერთო ბერძნული ენა ანუ ელინური კოინე (κοινὴ διάλεκτος). კოინეზე განვითარდა ელინისტური მწერლობა, რომლის ცენტრებიც იყო ალექსანდრია (ეგვიპტეში), პერგამონი (მც. აზიაში), ანტიოქია (სირიაში). ხსენებულ დიალექტზე წერდნენ არისტოტელე, ისტორიკოსები – აპიანე, არიანე, დიოდორე სიცილიელი, პოლიბიოსი, პლუტარქე, სატირიკოსი ლუკიანე სამოსატელი, რიტორი დიონ ქრისოსტომოსი, გეოგრაფოსი სტრაბონი, ფილოსოფოსთა ცხოვრების აღმწერი დიოგენე ლაერტელი და სხვ. ამ დიალექტზეა შეთხზული „ახალი აღთქმის“ წიგნები და გვიანანტიკური ხანის სხვა მრავალი ნაწარმოები.

ელინურ კოინეში წარმოიშვა ლინგვისტური დუალიზმი (διγλωσσία). სამწერლობო ენაში, რომელიც ცდილობდა აღედგინა ატიკური დიალექტის ძველი ნორმები, გაჩნდა საკმაოდ მძლავრი სტილისტური მიმართულება – ატიციზმი. მას დაუპირისპირდა უკვე მტკიცედ ფეხმოკიდებული სალაპარაკო კოინე.

* * *

საერთო ბერძნულ ენაში მომხდარმა ცვლილებებმა საფუძველი დაუდო ბერძნული ენის განვითარებაში ახალ საფეხურს – ბიზანტიურ პერიოდს, რომელიც XV საუკუნის შუახანებამდე გაგრძელდა. IV-VI საუკუნეთა ბერძნული ენა გარდამავალი ხასიათისაა და ადრებიზანტიური ბერძნული ენის სახელით მოიხსენიება. ამ ენაში საგრძნობია ახალი – უცხოური ელემენტები. განსაკუთრებით – ლათინიზმები და სემიტიზმები. ამ ხანის მწერალთაგან აღსანიშნავნი არიან: ე.წ. „ეკლესიის მამანი" – ათანასე ალექსანდრიელი, ბასილი კესარიელი, გრიგოლ ნაზიანზელი, გრიგოლ ნოსელი, იოანე ოქროპირი; ისტორიკოსები – პროკოპი კესარიელი, აგათია, თეოფილაქტე სიმოკატა და სხვ.

ბიზანტიური პერიოდის სალაპარაკო ბერძნულ ენას ფონეტიკასა და მორფოლოგია-სინტაქსში დიდი ცვლილებები ახასიათებს. უწინარეს ყოვლისა, აღსანიშნავია ფონეტიკაში მომხდარი პროსოდიული ცვლილებები: მუსიკალური მახვილი შეიცვალა დინამიკურით; თანდათან გაქრა ხმოვანთა კვანტიტატური ბუნება – მოიშალა სხვაობა გრძელ და მოკლე ხმოვანთა შორის; დიფთონგები მონოფთონგებად იქცა (αι გამოითქმის როგორც e, ხოლო ει, οι როგორც i); დამკვიდრდა „იტაციზმი" (გრძელი e (η) გამოითქმის როგორც i). თანხმოვანთაგან აღსანიშნავია β, რომელიც გამოთქმაში v-ს დაემსგავსა, მორფოლოგიაში ფლექსიურობა თანდათან შეცვალა ანალიზურმა წყობამ. ნაწილობრივ მოიშალა ბრუნვის სისტემა; მიმართებები გამოიხატება არა ბრუნვათა დაბოლოებებით, არამედ წინდებულებით; ზმნაში თავი იჩინა აღწერილობითმა უღლებამ (ἔχω + infinitivus). გამარტივდა დრო-კილოთა ფორმები; გაქრა მედიალური გვარი და სხვ. სინტაქსში მომხდარ ცვლილებათაგან მნიშვნელოვანია ზმნის მიერ ბრუნვათა ახლებური მართვა: უპირატესობა ენიჭება პირდაპირი დამატების ბრუნვას – აკუზატივუსს, რომელიც მიცემითი ბრუნვის ნაცვლად იხმარება (ἔδωκα αὐτόν).

ლინგვისტური დუალიზმი გრძელდება ბიზანტიური პერიოდის ბერძნულშიც. ბიზანტიური მწერლობის დარგები კვლავ ატიკურ დიალექტსა და ელინურ კოინეს ეყრდნობა. სამწერლობო ენას მკვეთრად უპირისპირდება სალაპარაკო ენა, რომელიც ნელი ტემპით, მაგრამ მაინც ახერხებს მწერლობაში შეღწევას.

საქართველოსა და ბიზანტიას შორის ადრევე დამყარდა კულტურული, ეკონომიკური და პოლიტიკური ურთიერთობა. ბიზანტიური კულტურის, კერძოდ, მწერლობის შექმნასა და განვითარებაში ბერძნებთან, სირიელებსა და კოპტებთან, სლავებსა და სომხებთან ერთად ქართველებიც აქტიურად მონაწილეობდნენ. XI-XII საუკუნეების ქართულ მწერლობაში განსაკუთრებით გამოიკვეთა მძლავრი ელინოფილური მიმართულება, რომლის სახელოვანი წარმომადგენლები იყვნენ ექვთიმე და გიორგი მთაწმინდელები, ეფრემ მცირე და არსენ იყალთოელი, იოანე პეტრიწი და სხვები. ქართულ ენაზე ითარგმნა მრავალი სასულიერო და საერო წიგნი. ბიზანტიურ-ქართული კულტურულ-ლიტერატურული ურთიერთობა ცალმხრივი არ ყოფილა. აღსანიშნავია, რომ ბიზანტიურ პერიოდში ქართული ენიდან ბერძნულზე გადაითარგმნა რამდენიმე მნიშვნელოვანი ლიტერატურული ძეგლი, ხოლო ზოგიერთ თხზულებას ელინოფილი ქართველი მწიგნობრები ბერძნულ ენაზე წერდნენ.

I-III საუკუნეებში, როცა ელინისტური ქვეყნები რომის იმპერიის გამგებლობაშია, ბერძნული ენა ლათინურ ენასთან ერთად სახელმწიფოს ოფიციალური და კულტურული ცხოვრების წამყვანი ენაა. რომის იმპერიის გაყოფის შემდეგ (395 წლიდან) ბერძნული ენა აღმოსავლეთ რომის იმპერიის ანუ ბიზანტიის ოფიციალური სახელმწიფო ენა გახდა. ბიზანტიის იმპერიის ქვეშევრდომები ამ დროს „რომაელებად“ (ῥωμάνοι ძველქართულად „ჰრომნი“) იწოდებიან. „რომეი“ ანუ „რომი“ სახელი ბერძნებს დღემდე შემორჩათ, ხოლო ახალბერძნულ ენას ჩვეულებრივ „ტა რომეიკას“ (τὰ ῥωμαίκα) უწოდებენ.

* * *

ახალი ბერძნული ენის, უკეთ რომ ვთქვათ, მისი ტერიტორიული დიალექტების წარმოშობა ადრე შუასაუკუნეებში დაიწყო და თურქთა ბატონობის მთელ პერიოდში (1453-1821) გაგრძელდა. ამ დიალექტთა საფუძველი ძირითადად ელინური კოინე იყო. კოინე ანუ „κοινή“ ენა ახალ ბერძნულში თავს იჩენს როგორც „კათარევსა“ ანუ „წმინდა ბერძნული ენა“. ახალი ბერძნული ენის დიალექტთა შორის გამოირჩევა ე.წ. **ცაკონური დიალექტი** ანუ **ცაკონური ენა**, რომელსაც ძველი დორიული დიალექტის უშუალო მემკვიდრედ თვლიან.

თანამედროვე საბერძნეთში დღესაც არ დამთავრებულა ბრძოლა ერთი მთლიანი სახალხო-სალიტერატურო ენის საბოლოოდ ჩამოყალიბებისათვის. თანდათანობით უპირატესობა ენიჭება „სახალხო ენას“, რომელსაც „დიმოტიკი“ (δημοτική) ანუ „ომილუმენი“ ეწოდება. „სახალხო ენის“ პარალელურად მოქმედებენ არქაული ტრადიციების დამცველი „წმინდა ენა“ ანუ „კათარევუსა“ (καθαρεύουσα) და ადგილობრივი დიალექტები და კილოკავები. გარდა ამისა, არსებობს ე.წ. „ნარევი ენა“ – „მიქტი“ (μηκτή).

ახალ ბერძნულ ენაზე საბერძნეთისა და კვიპროსის რესპუბლიკის მოსახლეობის გარდა ლაპარაკობენ თურქეთში (უპირატესად სტამბოლში), სამხრეთ იტალიაში, რუმინეთში, ყოფილ სსრკ-სა და სხვა ქვეყნებში დასახლებული ბერძნები. ახალი ბერძნული ენის ე.წ. პონტოურ დიალექტზე ლაპარაკობენ უკრაინასა და კავკასიაში მოსახლე ბერძნები.

* * *

ძველი ბერძნული ენა ტიპოლოგიურად სინთეზური, ფლექსიური აღნაგობის ენაა. მას ახასიათებს ლექსიკური სიმდიდრე, ზმნის ფორმათა უაღრესი სიუხვე და დიდი მოქნილობა სიტყვათწარმოებასა და სინტაქსურ სტრუქტურაში. ამ ენის სემანტიკური მხარის მრავალფეროვნება ძველი ბერძნული მწერლობის უმაღლესმა დონემ განაპირობა.

ძველი ბერძნული ენის ხმოვანთა სისტემაში ნიშანდობლივია მარტივი და რთული ხმოვნების (დიფთონგების) არსებობა, გრძელი და მოკლე ხმოვნების დაპირისპირება (ე.წ. კვანტიტეტი) და ისეთი მნიშვნელოვანი პროსოდიული თავისებურება, როგორიცაა მუსიკალური მახვილი. ხმოვანთა ასეთი სისტემა ძველი ბერძნული მეტრული ლექსწყობის საფუძველთა საფუძველია.

ძველი ბერძნული ენის უნიკალურმა ლექსიკურმა სიმდიდრემ დიდი გავლენა მოახდინა ცივილიზებული სამყაროს ენებზე, მათ შორის ქართულ ენაზეც.

ბერძნული დამწერლობა. ბალკანეთის ნახევარკუნძულის სამხრეთში ჩამოსახლებულმა ბერძენმა ტომებმა „ეგეოსური“ ანუ წინაბერძნული მოსახლებისაგან შეითვისეს მიკენის სილაბური ანუ მარცვლოვანი დამწერლობა (ე.წ. B-ხაზოვანი დამწერლობა), რომლის ნიმუშიც ჩვენი საუკუნის 50-იან წლებში გაშიფრა მ. ვენტრისმა.

მიკენური კულტურის დაცემის შემდეგ ეს დამწერლობა დავიწყებას მიეცა (იგი კარგა ხანს შემორჩა ბერძნული ენის მხოლოდ კვიპროსულ დიალექტს). ძვ.წ. X-IX საუკუნეებში, ან შესაძლოა უფრო ადრეც, ბერძნებმა შექმნეს საკუთარი ანბანური დამწერლობა. დამწერლობის ვოკალიზებული სისტემა, რომელიც მომდინარეობს ფინიკიური კონსონანტური დამწერლობიდან. ბერძნული ტრადიციის მიხედვით, ბერძნული დამწერლობის შემოღება მიეწერება ფინიკიის მეფის აგენორის ძეს კადმოსს (ასეთი გადმოცემა დაცულია ჰეროდოტეს „ისტორიაში“, ტეოსის წარწერასა და სხვა ძეგლებში).

ბოლო ხანებში ზოგიერთმა მეცნიერმა (მაგალითად, ბულგარელმა ენათმეცნიერმა ვ. გეორგიევმა) წამოაყენა ჰიპოთეზა ბერძნული ანბანის მინოსური დამწერლობიდან წარმოშობის თაობაზე. ამ ჰიპოთეზას მეცნიერთა უმრავლესობა არ იზიარებს იმის გამო, რომ ბერძნული ფონემატური ანუ ასო-ბგერითი წერა პრინციპულად განსხვავდება მინოსური მარცვლოვანი დამწერლობისაგან.

ბერძნული დამწერლობის პირველი ეპიგრაფიკული ძეგლები, რომლებშიც ვოკალიზაცია ჯერ კიდევ სუსტია, იმეორებს წერის მიმართულების ფინიკიურ წესს – იწერება მარჯვნიდან მარცხნივ. მოგვიანებით (განსაკუთრებით სოლონის დროს) გავრცელდა ბუსტროფედონი (წერა სტრიქონშენაცვლებით მარჯვნიდან მარცხნივ და მარცხნიდან მარჯვნივ), ხოლო ძვ.წ. V ს-ის დასაწყისიდან დამკვიდრდა ერთადერთი მიმართულება მარცხნიდან მარჯვნივ. არსებითი ცვლილებები, რაც ბერძნებმა შეიტანეს ფინიკიურ დამწერლობაში, შემდეგია: 1. ზოგ ასოს (მაგალითად, ფშვინვიერი თანხმოვანი ფონემის შესაბამისს) დააკისრეს ხმოვანი ფონემის გადმოცემის ფუნქცია; 2. უარყვეს ის ასოები, რომელთა შესაბამისი ბგერები ბერძნულში არ იყო; 3. საგანგებო ნიშნები შემოიღეს ბერძნული ენის სპეციფიკური ბგერებისათვის (როგორც ხმოვნების, ისე თანხმოვნებისათვის); 4. ასოებს მკაფიო გეომეტრიული მოხაზულობა შესძინეს; 5. გადმოღებულ ასოთა ფინიკურ სახელწოდებებს სახე უცვალეს (მაგალითად, alef-ს დაარქვეს alpha, bet-ს – beta, gimmel-ს – gamma და ა.შ.).

ამრიგად შევსებული და დახვეწილი ბერძნული ანბანი შედგებოდა 24 ასოსაგან.

ბერძნულმა ანბანმა განვითარების რამდენიმე საფეხური გაიარა. უძველესია ე.წ. არქაული დამწერლობა, რომელიც ორი სახისა იყო:

აღმოსავლური და დასავლური. დასავლური დამწერლობა, რომელიც აღმოსავლურმა განდევნა ხმარებიდან, საფუძვლად დაედო ეტრუსკულსა და ლათინურ დამწერლობას. აღმოსავლური დამწერლობის საფუძველზე V საუკუნის დასაწყისში ათენში ჩამოყალიბდა კლასიკური ბერძნული ანბანი. ძვ.წ. 403 წელს, ევკლიდეს არქონტობაში აღმოსავლურ-იონიური ანბანი ოფიციალურ, საერთო-ბერძნულ ანბანად აღიარეს. ეს ანბანი შემორჩა ბიზანტიური პერიოდის ბერძნულსა და ახალ ბერძნულ ენას. აღმოსავლურ-ბერძნული (კლასიკური) ანბანი საფუძვლად უდევს სლავურ ანბანს. ბერძნული დამწერლობის საკმაოდ მძლავრი კვალი ამჩნევია ქართულ დამწერლობასაც (გა ნსაკუთრებით მის ვოკალურ ნაწილს).

ჩვენამდე მოღწეული უძველესი ბერძნული წერილობითი ძეგლები ძვ.წ. VIII-VII საუკუნეებს განეკუთვნება და ეპიგრაფიკული ხასიათისაა; საწერ მასალად გამოყენებულია ქვა, ლითონი, თიხის ფირფიტები, კერამიკული ნაწარმი და მისთ. მაგარ მასალაზე შესრულებულ წარწერებს სწავლობს ეპიგრაფიკა; ხოლო პალეოგრაფია და პაპიროლოგია შეისწავლის შედარებით მოგვიანო ხანებში შემოღებულ რბილ საწერ მასალაზე – პაპირუსსა და პერგამენტზე (ჭილსა და ეტრატზე) შესრულებულ ხელნაწერებს. ეგვიპტეში მრავლად აღმოჩენილი პაპირუსების უძველესი ნიმუშები ბერძნული ტექსტებით ძვ.წ. IV-III საუკუნეებს განეკუთვნება.

ნაწილი პირველი

გრამატიკა

ფონეტიკა

ანბანი

ბერძნული ანბანი შეიცავს 24 ასოს: 17 – თანხმოვანი ბგერის გამომხატველი ნიშანია, 7 კი – ხმოვანი ბგერისა.

მოხაზულობა		ასოთა სახელწოდება	გამოთქმა
მთავრული	ნუსხური		
Α	α	ἄλφα ალფა	ა (მოკლე ან გრძელი)
Β	β	βῆτα ბეტა	ბ
Γ	γ	γάμμα გამა	გ
Δ	δ	δέλτα დელტა	დ
Ε	ε	ἒ ψιλόν ე ფსილონ	ე (მოკლე)
Ζ	ζ	ζήτα ძეტა	ძ
Η	η	ἦτα ეტა	ე (გრძელი)
Θ	θ	θῆτα თეტა	თ
Ι	ι	ἰῶτα იოტა	ი (მოკლე ან გრძელი)
Κ	κ	κάππα კაპა	კ
Λ	λ	λάμβδα ლამბდა	ლ
Μ	μ	μῦ მჳ	მ
Ν	ν	νῦ ნჳ	ნ
Ξ	ξ	ξῖ ქსი	ქს
Ο	ο	ὂ μικρόν ო მიკრონ	ო (მოკლე)
Π	π	πῖ პი	პ
Ρ	ρ	ῥῶ რო	რ
Σ	σ, ς	σίγμα სიგმა	ს
Τ	τ	ταῦ ტაუ	ტ
Υ	υ	ὗ ψιλόν ჳ ფსილონ	ჳ (მოკლე ან გრძელი), ი, U
Φ	φ	φῖ ფი	ფ
Χ	χ	χῖ ხი	ხ
Ψ	ψ	ψῖ ფსი	პს (ფს)
Ω	ω	ὦ μέγα ო მეგა	ო (გრძელი)

შენიშვნა: 1. მთავრული ასოებით იწერება საკუთარი სახელები, ხალხთა და თვეთა სახელები და ამ სახელთაგან ნაწარმოები ზედსართავი სახელები: Ὅμηρος (ჰომეროსი), Ἑλλάς (ჰელადა – საბერძნეთი), Ἑλληνικός

(ელინური – ბერძნული), Σκυθία (სკვითია), Σκυθικός (სკვითური), Κολχίς (კოლხეთი), Κολχικός (კოლხური), Ἑκατομβαιών (ჰეკატომბეონი – პირველი თვის სახელი ატიკურ კალენდარში).

2. სიგმისათვის ნუსხურ წერაში ორი ნიშანი იხმარება: σ – სიტყვის დასაწყისში და შუაში, ς – სიტყვის ბოლოში. ორივე ნიშანი გამოითქმის როგორც ქართული ს: σοφός (ბრძენი), ἦσαν (იყვნენ), πόνος (შრომა). რთულ სიტყვაში პირველი შემადგენელი სიტყვის ბოლოს სიგმა შეიძლება დაიწეროს ნებისმიერად თანხმოვანთა წინ, ხმოვანთა წინ კი σ უნდა დავწეროთ: δύςβατος და δύσβατος (გაუვალი), მაგრამ προσάγω (მიმყავს).

3. γ-ს ბგერითი შესატყვისია ქართული გ, მაგრამ თუ γ-ს მოსდევს γ, κ, χ, ξ ნიშნები, იგი ნაზალურ გამად (nasalis gamma) გადაიქცევა და გამოითქმის როგორც ნ, ე.ი. კომპლექსები -γγ-, -γκ-, -γχ-, -γξ- უნდა წარმოვთქვათ როგორც -ნგ-, -ნკ-, -ნხ-, -ნქს-: ἄγγελος [ანგელოს] „მაცნე“, „მახარობელი“, ἄγκυρα [ანკჳრა] „ღუზა“, λόγχη [ლონხე] „შუბი“, Σφίγξ [სჶინქს] „სფინქსი“.

4. ნიშანი ι (იოტა) ყოველთვის ხმოვანი ბგერის აღმნიშვნელია და გამოითქმის როგორც ქართული ი; ἰατρός [იატროს], „ექიმი“, Ἰωνία [იონია] „იონია“.

5. ნიშანი υ (ჳ ფსილონი) თავდაპირველად გამოხატავდა იმ ბგერას, რომელსაც ძველ ქართულში ჳ ნიშნით გადმოსცემდნენ (მაგ., ღჳნო); გერმანულში მისი შესატყვისია [ü], ფრანგულში [u]. შემდეგ თვით ბერძნულ ენაში υ ნიშნის შესატყვისი ბგერა თანდათან დაუახლოვდა გამოთქმაში ი-ს. ამგვარად, ბერძნული υ ქართულში ი ნიშნით გადმოიცემა (Λυκία – ლიკია; σύνταξις – სინტაქსი), გარდა ტრადიციით დამკვიდრებული შემთხვევებისა, როცა υ-ს შესატყვისად გვაქვს ვი კომპლექსი (Σκυθία – სკვითია, Αἴγυπτος – ეგვიპტე და სხვ.).

6. ანბანში წარმოდგენილი ასოების გარდა უძველეს ბერძნულში ხმარობდნენ ასეთი მოხაზულობის ასოსაც F, რომელსაც ფორმის გამო დიგამას (δίγαμμα – ორმაგი გამა), ხოლო წარმოთქმის მიხედვით ვაუ-ს (Faŭ) უწოდებდნენ. ამ ნიშნის შესატყვისია ლათინური v, ქართული ვ (Foῖνος, ლათ. Vinum, ქართ. ღვინო). დიგამა ძველი ბერძნული ენის დიალექტებში ადრევე გაქრა. შემოინახა იგი მხოლოდ ეოლიურ და დორიულ დიალექტებში. დიგამის კვალი კარგად ჩანს ჰომეროსის პოემებში. დაცულია ნიშანი F ბერძნულ წარწერებში.

ბგერათა კლასიფიკაცია

I. ხმოვნები. ძველ ბერძნულ ენაში მოქმედებდა კვანტიტეტის (quantitas) კანონი: განირჩეოდა გრძელი და მოკლე ხმოვნები. ანბანში წარმოდგენილი 7 მარტივი ხმოვანი ბგერის გამომსახველ ასოთაგან ε და ο მუდამ მოკლე ხმოვნებია, η და ω – მუდამ გრძელი, α, ι და υ კი დიქრონებია და ხან გრძელ ხმოვანს გამოხატავს, ხან – მოკლეს. სამეცნიერო გამოკვლევებში, ლექსიკონებსა და სასწავლო ლიტერატურაში ხმოვნის სიგრძეს აღნიშნავენ ასეთი ნიშნით ¯, სიმოკლეს კი ამ ნიშნით ˘ . ეს ნიშნები ხმოვნის გამომხატველ ასოს (დიქრონულს) თავზე დაესმის: ᾱ, ᾰ, ῑ, ῐ, ῡ, ῠ. ხმოვანი ბგერის გამომხატველ ასოზე დასმული ნიშანი ⏑. ხმოვნის დიქრონიულობის მაუწყებელია (ე.ი. ეს ხმოვანი შეიძლება გრძელიც იყოს და მოკლეც).

ბერძნულ ხმოვანთა სიგრძე-სიმოკლეს წარმოთქმაში ამჟამად აღარ ვარჩევთ, მაგრამ ხმოვნის კვანტიტეტური ბუნების ცოდნას არსებითი მნიშვნელობა აქვს ძველი ბერძნული ენის გრამატიკული მახვილისა და მეტრიკისათვის.

მარტივ ხმოვნებში მაგარი ხმოვნებია α, ε, η, ο, ω, ι და υ კი – რბილი.

მარტივი ხმოვნების გარდა ძველ ბერძნულში არის რთული ხმოვნებიც ანუ დიფთონგები (δίφθογγοι). დიფთონგს ქმნის მაგარი და რბილი ხმოვნის შეხვედრა. ასეთი შეხვედრის შედეგად მიღებული რთული ხმოვანი სიტყვაში წარმოითქმის როგორც ერთი მარცვალი.

დიფთონგები ორი ჯგუფისაა: საკუთრივ დიფთონგები და შეკუმშული დიფთონგები.

ა) საკუთრივ დიფთონგები. საკუთრივ დიფთონგს ქმნის მოკლე მარტივი ხმოვანი + ι ან υ. საკუთრივ დიფთონგებია:

αι = აი	αυ = აუ
ει = ეი	ευ = ევ
οι = ოი	ου = უ (შდრ. ქართ. ჷ [ოჳ], საიდანაც მივიღეთ უ).

მაგალითები:

αἰτία [აიტია] „მიზეზი“, παῖς [პაის] „ბავშვი“, Νεῖλος [ნეილოს] „ნილოსი“, Δαρεῖος [დარეიოს] „დარიოსი“, εἶναι [ეინაი] „ყოფნა“, οἶνος [ოინოს] „ღვინო“, οἴει [ოიეი] „ფიქრობს“, αὐτός [აუტოს] „თვითონ“,

Γλαῦκος [გლაუკოს] „გლავკოსი“, οὐρανός [ურანოს] „ცა“, Μοῦσα [მუსა] „მუზა“.

ბერძნული ენის დიალექტებში გვხვდება აგრეთვე შემდეგი სახის საკუთრივ დიფთონგები: ηυ – ηϋ, ωυ – ωϋ (ე.წ. გრძელხმოვნიანი დიფთონგები) და υι, რომელიც მხოლოდ ხმოვნის წინაა მოსალოდნელი. მაგალითად ηὗξον [ეუქსონ] „გავადიდე“, αὐτός [ოუტოს] „თვითონ“, (=αὐτός), μυῖα [მგა] „ბუზი“ (შდრ. ლათ. musca, რუს. муха).

ბ) შეკუმშული ანუ არასაკუთრივ დიფთონგები. შეკუმშულ დიფთონგებს ქმნის სამი გრძელი ხმოვანი ᾱ, η, ω მომდევნო ι-თი, რომელიც ნუსხურ ასოს ქვეშ მიეწერება (iota subscriptum): ᾳ, ῃ, ῳ, ხოლო მთავრულს გვერდით დაესმის (iota adscriptum): Αι, Ηι, Ωι. არც ქვეშ მიწერილი და არც გვერდით დასმული ι არ გამოითქმის. მაგალითები: ᾄδω – Ἄιδω [ადო] „ვმღერი“, ᾑτουν – Ἤιτουν [ეტუნ] „ვთხოვდი“, ᾠδή – Ὠιδή [ოდე] „სიმღერა“, ζῷον [ძოონ] „ცხოველი“, ᾧόν [ოონ] „კვერცხი“.

შენიშვნები: 1) თუ ι და υ დიფთონგს ვერ ქმნის წინამდებარე ხმოვანთან, მათ დაესმით ორი გამყოფი წერტილი (puncta diaeresis): ὄϊς [ოის] „ცხვარი“, ἄϊπνος [აიპნოს] „უძილო“.

2) დიფთონგები, როგორც წესი, გრძელი ხმოვნებია. αι და οι დიფთონგები ზოგჯერ მოკლე ხმოვნად ითვლება (პირველსა და მეორე კანკლედობაში სიტყვის ბოლოს, ზოგ ზმნისართსა და ზმნაში).

II. თანხმოვნები. ბერძნულ თანხმოვანთა სისტემა წარმოდგენილია ამ ტაბულაში:

წარმოთქმის ადგილის მიხედვით	წარმოთქმის ხარისხის მიხედვით		
	ხშულნი (mutae)		
	ყრუ-მკვეთრნი (tenues)	მჟღერნი (mediae)	ფშვინვიერნი (aspiratae)
ბაგისმიერნი (labiales)	π	β	φ
ხორხისმიერნი (gutturales)	κ	γ	χ
კბილისმიერნი (dentales)	τ	δ	θ

სონორნი (continuae)		სპირანტი (spirans)
ნარნარნი (liquides)	ნაზალურნი (nasales)	
λ (ლატერალური) ρ (ვიბრანტი)	μ ν (γ)	σ

რთული ანუ ორმაგი თანხმოვანებია: ζ, ξ, ψ.

ζ-ს გვაძლევს σ + δ (δ + σ) ან δ + ι.

ξ გამოითქმის როგორც ქს. მას გვაძლევს ხორხისმიერი + σ: κσ, γσ, χσ.

ψ გამოითქმის როგორც ფს (პს). მას გვაძლევს ბაგისმიერი + σ: πσ, βσ, φσ.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა : φ, χ, θ თანხმოვნები უძველეს ბერძნულში, როგორც ჩანს, გამოხატავდნენ იმავეს, რასაც ქართული ფ, ქ, თ. ამას ადასტურებს ის გარემოება, რომ ამ ბერძნული ბგერების გადმოსაცემად რომაელებმა მიმართეს ლათინურ ასოთა შეზავებას: p, c, t ასოებს დაურთეს ფშვინვიერობის აღმნიშვნელი ნიშანი h (ჰ) და ამრიგად მიიღეს: ph (ფ), ch (ქ), th (თ). φ, χ ასოებმა გვიან მოგვცეს გამოთქმაში ֆ, ხ.

ასპირაცია (aspiration) ანუ ფშვინვა. ხმოვნით დაწყებულ ყოველ სიტყვას ბერძნულში აქვს ასპირაციის (ფშვინვის) ნიშანი. ეს ნიშანი ორგვარია: [ʽ] ძ ლ ი ე რ ი ფ შ ვ ი ნ ვ ი ს ნ ი შ ა ნ ი (spiritus asper), რომელიც გამოთქმაში უდრის ქართულ ჰ-ს და [ʼ] ს უ ს ტ ი ფ შ ვ ი ნ ვ ი ს ნ ი შ ა ნ ი (spiritus lenis), რომელიც არ გამოითქმის. ეს ნიშნები დაესმის ყოველ ხმოვანს, თუ ამ ხმოვნით სიტყვა იწყება. მარტივ ნუსხურ ხმოვანს ასპირაციის ნიშანი დაესმის თავზე, მთავრულს – მარცხენა გვერდზე. დიფთონგს ასპირაციის ნიშანი დაესმის მეორე შემადგენელ ელემენტზე. თუ შეკუმშული დიფთონგი მთავრულითაა წარმოდგენილი, ასპირაციის ნიშანი დაესმის ისევე, როგორც მარტივ მთავრულ ხმოვანს, ე.ი. მარცხენა გვერდზე. თუ ხმოვანს ასპირაციის ნიშანთან ერთად მახვილიც მოუდის, ჯერ ასპირაციის ნიშანი დაისმება, შემდეგ კი მახვილი, თუ ეს მახვილი მკვეთრი ან მძიმეა, ხოლო თუ მახვილი შემოსილია, ჯერ იგი დაისმის, ხოლო მის ქვეშ – ასპირაციის ნიშანი.

მ ა გ ა ლ ი თ ე ბ ი:

ἡμέρα [ჰემერა] „დღე“, ἁρπάζω [ჰარპაძო] „ვიტაცებ“, Ἑρμῆς [ჰერმეს] „ჰერმესი“, αἱρέω [ჰაჱრეო] „ვიღებ“, ἅγιος [ჰაგიოს] „წმინდა“, ᾅδης [ჰადეს] „ჰადესი“, „საიქიო“, Ἅιδης [ჰადეს] ჰადესი (საიქიოს სამეფოს ღმერთი), οὗτος [ჰუტოს] „იგი“, αἷμα [ჰაემა] „სისხლი“. ἀγαπῶ [აგაპო] „მიყვარს“, Ἀπόλλων [აპოლლონ] აპოლონი, αἴσθησις [აისთესის] „შეგრძნება“, ᾄδω [ადო] „ვმღერი“, Ὠιδή-ᾠδή [ოდე] „სიმღერა“.

შენიშვნები: 1. ῠ-ს სიტყვის დასაწყისში მუდამ ძლიერი ფშვინვა ახლავს: ὕδωρ [ჰიდორ] „წყალი“, ὕπνος [ჰიპნოს] „ძილი. და სხვ.

2. ῥ-ს სიტყვის დასაწყისში ყოველთვის ძლიერი ფშვინვის ნიშანი აქვს, მაგრამ იგი არ გამოითქმის: ῥήτωρ [რეტორ] „მჭევრმეტყველი“, „ორატორი“, ῥεῦμα [რევმა] „მდინარება“ და სხვ.

3. თუ სიტყვაში ერთადაა ორი ῥ, ორივეს დაესმის ფშვინვის ნიშანი. პირველს – სუსტი, მეორეს – ძლიერი, მაგრამ არ გამოითქმის. ორი ῥ-ს მატარებელ სიტყვაში ეს ნიშნები შეიძლება არც დაისვას: Πύῤῥος ან Πύρρος [პირროს] პიროსი, Καλλιῤῥόη ან Καλλιρρόη [კალირროე] კალიროე. ἐπιῤῥώννυμι და ἐπιρρώννυμι [ეპირონნიმი] „ვამაგრებ“.

მახვილის ნიშნები. ბერძნულში მახვილს (προσῳδία – accentus) სამი ნიშანი აქვს: [́] მკვეთრი მახვილი (ὀξεῖα προσῳδία – accentus acutus). [̀] მძიმე ანუ ბლაგვი მახვილი (βαρεῖα προσῳδία – accentus gravis) და [͂] შემოსილი მახვილი (περισπωμένη προσῳδία – accentus circumflexus).

მახვილის ნიშანი ხმოვანს დაესმის თავზე: λόγος „სიტყვა“, ἀπὸ τούτου „ამისაგან“, σῦκον „ლელვი“.

თუ ხმოვანს მახვილის ნიშანიც მოუდის და ასპირაციისაც (ცხადია, ეს სიტყვის დასაწყისში იქნება), ჯერ ასპირაციის ნიშანი დაისმის, შემდეგ – მახვილისა, თუ მახვილი მკვეთრი ან ბლაგვია: ἅγω „მიმყავს“, ἥν „თუ“; თუ მახვილი შემოსილია, იგი ასპირაციის ნიშანს თავზე დაესმის: ἅθλον „ჯილდო“.

თუ მახვილისა და ასპირაციის ნიშნები მთავრული ასოთი დაწყებულ სიტყვას ამ ასოთი გამოხატულ ხმოვანზე მოუდის, ნიშნები დაისმის მთავრული ასოს მარცხენა გვერდზე: Ἄγω. Ἆθλον.

თუ მახვილი საკუთრივ დიფთონგს მოუდის, ეს მახვილი (ისევე როგორც ასპირაციის ნიშანი) დაესმის დიფთონგის შემადგენელ მეორე ხმოვანს: αἴσθησις – Αἴσθησις, μοῦσα.

შეკუმშულ დიფთონგზე მახვილის დასმის წესი ისეთივეა, როგორც მარტივ ხმოვანზე: ᾄδω – Ἄιδω.

მახვილის ნიშნებს ძველ ბერძნულ გამოთქმაში ერთმანეთისაგან განსხვავებული ტონალობა ახასიათებდა, მაგრამ ამჟამად ამას ყურადღებას აღარ ვაქცევთ და მახვილიან ხმოვანს, მახვილის როგორი ნიშანიც არ უნდა ჰქონდეს, ერთნაირი სიძლიერით წარმოვთქვამთ.

შენიშვნა: თუ ხმოვანს ერთდროულად გამყოფი წერტილებიც ძლიერის და მახვილის ნიშანიც, მკვეთრი მახვილი წერტილთა შუა დაისმის, შემოხაზული მახვილი კი – ამ წერტილთა ზემოთ: ἀΐδιος [აიდიოს] „მარადიული", πραΰνω [პრაჰუნო] „დამშვიდება".

სასვენი ნიშნები: ა) წერტილსა და მძიმეს იგივე დანიშნულება აქვს ბერძნულში, რაც ქართულში. ბ) სტრიქონში წერტილი ზემოთ [·] არის ე.წ. კ ო ლ ო ნ ი და მნიშვნელობით უდრის წერტილ-მძიმეს ან ორ წერტილს: ἑσπέρα ἦν· τότε ἦλθεν ἄγγελος „საღამო იყო; მაშინ მოვიდა მაცნე". ἐρωτῶ ὑμᾶς· τί ἐποιήσατε; „გეკითხებით თქვენ: რა მოიმოქმედეთ?" გ) წერტილ-მძიმე ბერძნულში კითხვის ნიშანია τίς; „ვინ?" τί ἐποιήσατε; „რა მოიმოქმედეთ? τί λέγεις; „რას ამბობ?"

სიტყვის დამარცვლა. 1) სიტყვაში იმდენი მარცვალია, რამდენიც ხმოვანი: ἄν-θρω-πος „ადამიანი" სამმარცვლიანი სიტყვაა, αἰ-τί-α „მიზეზი" ასევე სამმარცვლიანი სიტყვაა, λό-γος „სიტყვა" ორმარცვლიანია, νοῦς „გონება" – ერთმარცვლიანი.

2) თუ თანხმოვანი ორი ხმოვნის შუა მდებარეობს, დამარცვლის დროს იგი მომდევნო მარცვალს განეკუთვნება: λό-γος „სიტყვა", φέ-ρω „მომაქვს", στρα-τη-γός „სარდალი", ἐ-λεύ-θε-ρος „თავისუფალი", ψυ-χή „სული", ἱ-κα-νός „საკმაო".

3) თუ ორი ხმოვნის შუა რამდენიმე თანხმოვანია, მომდევნო მარცვალს ის თანხმოვანი განეკუთვნება, რომლებითაც შეიძლება ბერძნული სიტყვა დაიწყოს: ὀ-στέ-ον „ძვალი", ἐ-σθής „ტანსაცმელი", ἰ-χθύς „თევზი", ὄ-γδο-ος „მერვე".

4) თუ ორი ხმოვნის შუა ორი ისეთი თანხმოვანია, რომელთაგან პირველი სონორია და მეორე ხშული, ასეთი თანხმოვნები მარცვალთა შორის განაწილდება: Ἀρ-τα-ξέρ-ξης. ასევე განაწილდება ორი ერთნაირი თანხმოვანი: ἵπ-πος „ცხენი", βάλ-λω „ვისვრი". ასევე დაიშლება მკვეთრი შესაბამის ფშვინვიერთან: Ἀτ-θίς, Βάκ-χος, Σαπ-φώ.

5) რთული სიტყვა დაიშლება შემადგენელ ნაწილებად: ἐξ-άγω „გამომყავს", περι-γράφω „აღვწერ".

ხმოვანთა შეხვედრა. ორი ხმოვნის უშუალო მეზობლობა სიტყვის შიგნით ანდა სიტყვის ბოლო ხმოვანსა და მომდევნო სიტყვის თავკიდურ ხმოვანს შორის (თუ სიტყვები სასვენი ნიშნით არაა გამიჯნული) ქმნის ეგრეთ წოდებულ ჰიატუსს (ლათ. hiatus „ღიაობა“). ქართულში, მაგალითად, ჰიატუსის შემთხვევებია: დააწერა, დაუწერა, არა აქვს და სხვ. ბერძნული ენის იონიური დიალექტი ჰიატუსს არ გაურბოდა, ატიკური დიალექტი კი სხვადასხვა საშუალებით ცდილობდა თავიდან მის აცდენას.

1. კონტრაქცია (συναίρεσις – contractio „შეკუმშვა“). კონტრაქცია ეწოდება სიტყვის შიგნით ორი ზედიზედ მოსული ხმოვნის შერთვას ანუ შერწყმას ერთ ხმოვნად: დედოფალი < დედაუფალი, нет < не есть და მისთ[1]. ასეთი შერწყმის შედეგად მიღებულ ხმოვანს კონტრაჰირებული ხმოვანი ეწოდება.

ბერძნულში სიტყვის შიგნით შემხვედრ ხმოვანთა შერწყმის შედეგად ვიღებთ მარტივ გრძელ ხმოვანს ან დიფთონგს:

α + α = ᾱ	ε + α = η	ο + α = ω
α + ε = ᾱ	ε + ε = ει	ο + ε = ου
α + η = ᾱ	ε + η = η	ο + η = ω
α + ι = ᾳ	ε + ι = ει	ο + ι = οι
α + ει = ᾳ	ε + ει = ει	ο + ει = οι
α + η = ᾳ	ε + η = η	ο + η = οι
α + ο = ω	ε + ο = ου	ο + ο = ου
α + ω = ω	ε + ω = ω	ο + ω = ω
α + οι = ῳ	ε + οι = οι	ο + οι = οι
α + ῳ = ῳ	ε + ῳ = ῳ	ο + ῳ = ῳ
α + ου = ω	ε + ου = ου	ο + ου = ου

2. ელიზია (ἔκθλιψις – elisio). ელიზია არის წინამდებარე სიტყვის ბოლოკიდური მოკლე ხმოვნის ამოვარდნა სიტყვის თავკიდურ ხმოვანთან. დაკარგულ ხმოვანს ეწოდება ელიდირებული ხმოვანი და მის ადგილზე დაისმის აპოსტროფი [’].

ელიზიას ჩვეულებრივ ექვემდებარება წინდებულებისა და კავშირების ბოლოკიდური ხმოვანი.

[1] იხ. გ. ახვლედიანი, ზოგადი ფონეტიკის შესავალი. თბილისი, 1956, გვ. 179.

ისე ბრუნვაც ხდება სიტყვის ბოლოკიდური ხმოვნის ამოვარდნასთან წარმოდგენილი, ელიზიის ნიშანი სიტყვის ბოლოკიდური ფონ თანხმოვნის ხმოვნად ქცევის (κ → χ, π → φ, τ → θ).

ელიზიის მაგალითები: ἐπ' αὐτῷ = ἐπὶ αὐτῷ, ἀλλ' ἐγὼ = ἀλλὰ ἐγώ, εἰμ' ἄνθρωπος = εἰμὶ ἄνθρωπος, ὅτ' ἦλθε = ὅτε ἦλθε, παρ' ἐκείνῳ = παρὰ ἐκείνῳ, ἀφ' ἑαυτῷ = ἀπὸ ἑαυτῷ, οὔθ' οὗτος οὔτ' ἐκεῖνος = οὔτε οὗτος οὔτε ἐκεῖνος, ὑφ' ἡμῶν = ὑπὸ ἡμῶν, καθ' ὅλον = κατὰ ὅλον, μεθ' ἡμῶν = μετὰ ἡμῶν, ὁ δ' ἀγαθός = ὁ δὲ ἀγαθός, ἐπ' ἀριστερᾷ = ἐπὶ ἀριστερᾷ.

შენიშვნები: 1) ელიზიის მოვლენა რთულ სიტყვებში აპოსტროფით არ აღინიშნება: ἐπέρχομαι = ἐπὶ – ἔρχομαι; ἀφίστημι = ἀπο-ίστημι.

2) ელიზია იშვიათია სახელთა და ზმნათა დაბოლოებებში: οἱ πάντ' εἰσαγγέλοντες = οἱ πάντα εἰσαγγέλοντες, οἶδ' ὅτι = οἶδα ὅτι, φήμ' ἔγωγε = φημὶ ἔγωγε, γένοιτ' ἄν = γένοιτο ἄν.

3) ელიზიას განიცდის სიტყვის ბოლოს მდებარე ხმოვნები ᾰ, ῐ, ε, ο.

4) ელიზიას არასდროს არ ექვემდებარება ῠ. ასევე არ მოუდით ელიზია ᾰ და ο ხმოვნებს ერთმარცვლიან სიტყვებში და ι-ს სიტყვებში: περί, ἄχρι, μέχρι, τί, τι, ὅτι.

5) თუ ელიზიას სახელი ან ზმნა განიცდის, დაკარგული ხმოვნის მახვილი წინამდებარე ხმოვანს გადაეცემა: φημὶ ἔγωγε → φήμ' ἔγωγε, δεινὰ ἔπαθον → δείν' ἔπαθον, πολλὰ εἶδον → πόλλ' εἶδον.

3. კრასისი (κρᾶσις „შერევა"). კრასისი არის სიტყვის ბოლოკიდური მარტივი ხმოვნის ან დიფთონგის შერწყმა მომდევნო სიტყვის თავკიდურ ხმოვანთან, რაც იწვევს ორი სიტყვის შერევას. ასეთი შერწყმის შედეგადაც ვიღებთ გრძელ ხმოვანს ან დიფთონგს. კრასისის ნიშანია კორონისი (Κορωνίς), რომელიც ჰგავს სუსტი ფშვინვის ნიშანს [']. იგი დაისმის შერწყმის შედეგად მიღებულ ხმოვანზე: τὸ ὄνομα → τοὔνομα, τὰ ἀγαθά → τἀγαθά, τὸ αὐτό → ταὐτό, καὶ ἐν → κἄν, καὶ εἶτα → κᾆτα, ἐγὼ οἶμαι → ἐγᾦμαι, ὁ ἀνήρ → ἀνήρ, τῇ ἡμέρᾳ → θἠμέρᾳ, ὅτου ἕνεκα → ὁθούνεκα, δοῦνα[ι] ἄν → δουνᾶν.

შენიშვნები: 1) კრასისს ყველაზე უფრო ხშირად ექვემდებარებიან: არტიკლები (ὁ, ἡ, τό – οἱ, αἱ, τά), რელატიური ნაცვალსახელის საშუალო სქესის ფორმები ὅ და ἅ, წინდებული πρό, კავშირი καί, ნაცვალსახელი ἐγώ, შორისდებული = ὦ.

2) ხმოვანთა შერწყმა კრასისის დროს ისეთივე წესით ხდება, როგორც კონტრაქციის შემთხვევაში, მაგრამ ხშირია გამონაკლისები. მომდევნო სიტყვის თავკიდური ხმოვანი მძლავრობს ბოლომე და იგი განსაზღვრავს

შერწყმის შედეგს. თუ მომდევნო სიტყვის თავკიდური ხმოვანი არის α, კრასისის დროს იგი შთანთქავს წინამდებარე სიტყვის ყოველგვარ ბოლოკიდურ ხმოვანს: ὁ ἀνήρ → ἀνήρ (კონტრაქციის წესის მიხედვით კი ο + α გვაძლევს ω-ს. აქვე შევნიშნავთ, რომ იონურსა და დორიულ დიალექტებში ეს წესი დაცულია. ὁ ἀνήρ ამ დიალექტებში კრასისის შედეგად ὠνήρ ფორმას გვაძლევს); τοῦ ἀνδρός → τἀνδρός (მოსალოდნელი იყო τοὐνδρός), οἱ ἄνδρες (მოსალოდნელი იყო ὠνδρες).

3) თუ წინამდებარე სიტყვის ბოლოკიდური ხმოვანია ι, ჯერ ხდება ელიზია, შემდეგ კი – კრასისი: κα[ὶ] ἐπὶ = κἀπί.

4) თუ მომდევნო სიტყვის თავკიდურ მარცვალში არის ι, კრასისის შემდეგ მიღებულ ხმოვანს ეს ι ქვეშ მიეწერება: καὶ εἶτα → κᾆτα (მაგრამ καὶ ἔπειτα → κἄπειτα, καὶ ἐν – κἀν), ἐγὼ οἶμαι → ἐγᾦμαι.

5) არტიკლისა და რელატიური ნაცვალსახელის ძლიერი ფშვინვა კრასისის შემდეგ მომდევნო სიტყვის თავკიდურ ხმოვანს გადაეცემა. ასეთ შემთხვევაში კრასისის ნიშანი (კორონისი) აღარ დაისმის: ὁ ἀνήρ = ἀνήρ.

მომდევნო სიტყვის თავკიდური ხმოვნის ძლიერი ასპირაცია აფშვინვიერებს τ-ს (τ → θ): τὸ ἱμάτιον → θοἱμάτιον; τὸ ἕτερον → θάτερον.

6) კრასისის დროს წინამდებარე მახვილი იკარგება: τὰ ἀγαθά → τἀγαθά.

7) კრასისი ჰომეროსის პოემებში იშვიათია. იგი ხშირია ატიკურ პოეზიაში, პროზაში კი მისი შემთხვევები არცთუ ისე ხშირად გვხვდება.

4. ა ფ ე რ ე ს ი ს ი (ἀφαίρεσις „წართმევა“). აფერესისი კრასისის მსგავსი მოვლენაა. ეს არის სიტყვის თავში ბგერის დაკარგვა (ქართ. რკო < კრკო; ინგლ. I'm < I am). აფერესისი არის elisio inversa – შებრუნებული ელიზია, როცა მომდევნო სიტყვის თავკიდური მოკლე ხმოვანი იკარგება წინამდებარე სიტყვის ბოლოკიდურ გრძელ ხმოვანთან: κα[ὶ] ἄλλως → κἄλλως; μὴ ἔλασσον → μἤλασσον (μὴ 'λασσον).

5. ე ვ ფ ო ნ ი ურ ი თ ა ნ ხ მ ო ვ ნ ე ბ ი ს ი ტ ყ ვ ი ს ბ ო ლ ო ს. სიტყვათა შორის ჰიატუსის თავიდან ასაცილებლად ბერძნები მიმართავდნენ აგრეთვე თანხმოვან ν-ს (ν ἐφελκυστικόν „მოთრეული ν“). ε და ι ხმოვნებზე დაბოლოებულ ზოგიერთ ბრუნვათა და ზმნათა ფორმებს მომდევნო სიტყვის თავკიდური ხმოვნისაგან გასათიშად და აგრეთვე სასვენი ნიშნების წინ ემატებათ თანხმოვანი ν. ასეთ ν-ს დაირთავენ:

1) მრავლობითი რიცხვის მიცემითი ბრუნვა σι, ξι, ψι ბოლოკიდურებით: πᾶσιν Ἀθηναίκοις, πᾶσιν ἔδωκα; 2) ზმნის მესამე პირი ε და σι ბოლო-

ადგილებით: ἔλεγεν ἐμοι = ἔλεγε ἐμοί; σῴζουσιν Ἀθηναίους = σῴζουσι Ἀθηναίους; 3) სიტყვები: εἴκοσι(ν), ἐστί(ν), εἰσί(ν); 4) ადგილის მაჩვენებელი სუფიქსი თ: Ἀθήνησιν ἦν = Ἀθήνῃσι ἦν „ათენში იყო“.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1) ჰიატუსის თავიდან ასაცილებლად ς-ს დაირთავს ზ ბ ნ ი ზ ე დ ა οὕτω ხმოვნით დაწყებული მომდევნო სიტყვის წინ.

2) წინდებული ἐκ ევფონიისათვის ხმოვანთა წინ გვაძლევს ფორმას ἐξ: ἐκ τῆς πόλεως, მაგრამ ἐξ ἀκροπόλεως; ἐκλέγω, მაგრამ ἐξέλεγον.

3) უარყოფა οὐ „არა“, თუ მომდევნო სიტყვა ხმოვნით იწყება, დაირთავს κ-ს, რომელიც ძლიერი ასპირაციის შემთხვევაში გვაძლევს χ-ს: οὐ φησι მაგრამ οὐκ αὐτός, οὐχ οὗτος, οὐκ αἰσχρός, οὐχ ἡδύς.

ხმოვანთა მონაცვლეობა. ბრუნებისა და უღლების ფორმათა წარმოებისა და სიტყვათა წარმოქმნის დროს ხმოვნები ხშირად განიცდიან ცვალებადობას:

1) იცვლება ხ მ ო ვ ნ ი ს რ ა ო დ ე ნ ო ბ ა (მოკლე ხმოვანი გრძელდება):

აწმყო:		მყოფადი:	
τιμάω „პატივს ვცემ“,		τιμήσω	
ποιέω „ვაკეთებ“,		ποιήσω	
μισθόω “ვაქირავებ“,		μισθώσω	

2) ხდება შ ე ნ ა ც ვ ლ ე ბ ი თ ი დ ა გ რ ძ ე ლ ე ბ ა. ამ მოვლენას მაშინ აქვს ადგილი, როცა სიტყვაში თანხმოვანი ამოვარდება: πᾶς < πᾰ-ντ-ς; εἰμί < ἐσ-μί; δίδους < διδο-ντ-ς; δεικνῦς < δεικνυ-ντ-ς.

3) იცვლება ხ მ ო ვ ნ ი ს თ ვ ი ს ე ბ რ ი ო ბ ა. ხმოვნები α, ε, ο ხშირად ენაცვლებიან ერთმანეთს ერთნაირი წარმომავლობის სიტყვებში. ძირითად ხმოვნად ითვლება ε: აწმყო τρέπω „ვაბრუნებ“, აორ. ἔτραπον, არს. სახელი τρόπος. ფუძეა γενεσ-, სახელ. ბრ. γένος; აწმყო φλέγω „ვწვავ“, არს. სახ. φλόξ „ალი“; აწმყო λείπω „ვტოვებ“, აორ. ἔλιπον, ნამყ. სრ. λέλοιπα, ზედს. სახ. λοιπός.

ძირეული ხმოვნის ასეთ ცვლას ა ბ ლ ა უ ტ ი ეწოდება.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ზოგჯერ η ხმოვანს ენაცვლება ω: ἀρήγω „ვეხმარები“, არს. სახ. ἀρωγή „დახმარება“.

რედუქცია (reductio). ესაა მოკლე ხმოვნის ამოვარდნა სიტყვის შიგნით: γιγένομαι → γίγνομαι „ვიქმნები“; ἦλυθον → ἦλθον „მოვედი“; οἴομαι → οἶμαι „ვფიქრობ“.

თანხმოვანთა შეხვედრა. თანხმოვანთა შეხვედრის დროს ადგილი აქვს ისეთ ფონეტიკურ მოვლენებს, როგორიცაა ასიმილაცია (გაგერათდამსგავსება), დისიმილაცია (გაგერათგანმსგავსება), თანხმოვანთა ამოვარდნა (რედუქცია).

1. ხორხისმიერ (γ, κ, χ) და ბაგისმიერ (β, π, φ) თანხმოვანთა შეხვედრა სიტყვის შიგნით კბილისმიერ თანხმოვნებთან (τ, δ, θ) შედეგად გვაძლევს მკვეთრს მკვეთრთან, მჟღერს მჟღერთან და ფშვინვიერს ფშვინვიერთან:

ხორხისმიერი + კბილისმიერი	ბაგისმიერი + კბილისმიერი
$\left.\begin{matrix}\kappa+\tau\\ \gamma+\tau\\ \chi+\tau\end{matrix}\right\} = \kappa\tau$	$\left.\begin{matrix}\pi+\tau\\ \beta+\tau\\ \varphi+\tau\end{matrix}\right\} = \pi\tau$
$\left.\begin{matrix}\kappa+\delta\\ \gamma+\delta\\ \chi+\delta\end{matrix}\right\} = \gamma\delta$	$\left.\begin{matrix}\pi+\delta\\ \beta+\delta\\ \varphi+\delta\end{matrix}\right\} = \beta\delta$
$\left.\begin{matrix}\kappa+\theta\\ \gamma+\theta\\ \chi+\theta\end{matrix}\right\} = \chi\theta$	$\left.\begin{matrix}\pi+\theta\\ \beta+\theta\\ \varphi+\theta\end{matrix}\right\} = \varphi\theta$

მაგალითები: λεγ-τος → λεκτός; λεγ-θηναι → λεχθῆναι; δεχ-τος → δεκτός; ὀκδοος → ὄγδοος; τυπ-θηναι → τυφθῆναι; γραφ-τος + γραπτός; γραφ-δην → γραβδήν.

2. ხორხისმიერი (κ, γ, χ) და ბაგისმიერი (π, β, φ) თანხმოვნების შეხვედრა σ-სთან შესაბამისად გვაძლევს κσ და πσ კომპლექსებს, რაც წერაში გამოიხატება ξ და ψ ასოებით:

$$\left.\begin{matrix}\kappa+\sigma\\ \gamma+\sigma\\ \chi+\sigma\end{matrix}\right\} = \xi \qquad \left.\begin{matrix}\pi+\sigma\\ \beta+\sigma\\ \varphi+\sigma\end{matrix}\right\} = \psi$$

მაგალითები:

φυλακ-σ → φύλαξ „დარაჯი“; λεγ-σ-ω → λέξω „ვიტყვი“; ὀνυχ-ς → ὄνυξ „ფრჩხილი“, „ბრჭყალი“; γυπ-ς → γύψ „ძერა“; βλαβ-σ-ω → βλάψω „დავაზიანებ“; γραφ-σ-ω → γράψω „დავწერ“.

3. ხორხისმიერი κ, γ, χ + μ გვაძლევს γμ-ს: διωκ-μο-ς → διωγμός „დევნა“; βεβρεχ-μαι → βέβρεγμαι „დავასველე“. δεδεχ-μαι → δέδεγμαι „მივიღე“.

4. კბილისმიერნი τ, δ, θ + μ გვაძლევს σμ-ს: ἡνυτ-μαι → ἧνυσμαι „შევასრულე“ (ἀνύω, ἀνύτω „ვასრულებ“); ἰδ-μεν → ἴσμην „ვიცით“ (οἶδα „ვიცი“); πεπειθ-μαι → πέπεισμαι „დავრწმუნდი“ (πείθω „ვარწმუნებ“).

5. ბაგისმიერნი π, β, φ + μ გვაძლევს μμ-ს: κοπ-μος → κόμμος „დარტყმა“ (κόπτω „ვარტყამ“); τετριβ-μαι → τέτριμμαι „დავსრისე“ (τρίβω „ვსრეს“); γραφ-μα → γράμμα „ასო“ (γράφω „ვწერ“).

6. კბილისმიერნი τ, δ, θ σ-სა და κ-ს წინ უკვალოდ ამოვარდებიან: ἀνυτ-σις → ἄνυσις „შესრულება“ (ἀνύτω „ვასრულებ“); λαμπαδ-ς → λαμπάς „ჩირაღდანი“, მრ. რიცხვ. მიცემ. ბრ. λαμπαδσιν → λαμπάσιν; πειθ-σ-ω → πείσω „დავარწმუნებ“, πεπειθ-κ-α → πέπεικα „დავარწმუნე“ (πείθω „ვარწმუნებ“).

7. კბილისმიერნი τ, δ, θ კბილისმიერთა წინ გვაძლევს σ-ს: πεπειθ-ται → πέπεισται, ἐπειθ-θην → ἐπείσθην (πείθω „ვარწმუნებ“); οἰδ-θα → οἶσθα (οἶδα „ვიცი“); ἀνυτ-τος → ἀνυστός (ἀνύτω „ვასრულებ“).

8. σ-ს ამოვარდნა: ორი σ-ის თავმოყრის შემთხვევაში წინამდებარე σ ამოვარდება: τειχεσ-σι → τείχεσι (τεῖχος „კედელი“); ἐσ-σ-ομαι → ἔσομαι „ვიქნები“ (εἰμί „ვარ“).

თუ σ ორი ხმოვნის შუა აღმოჩნდება, იგი ამოვარდება: γενε-σ-ος → γένεος → γένους (γένος „გვარი“); παιδεύ-ε-σ-αι → παιδεύ-ε-αι → παιδεύῃ ან παιδεύει „იზრდები“, „იზრდი“.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1) σ-ის წინამდებარე σ ხშირ შემთხვევაში არ ამოვარდება: θάλασσα „ზღვა“, γλῶσσα „ენა“, μέλισσα „ფუტკარი“;

ბ) ორი ხმოვნის შუამდებარე მეორეული წარმოშობის σ არ ამოვარდება: λύ-σ-ω „გავხსნი“ (λύω „ვხსნი“).

გ) კბილისმიერთა წინ σ უცვლელი რჩება: ἐστίν „არის“, εὐγενέστατος „უკეთილშობილესი“; მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ σ-ს წინ თანხმოვანია, σ ამოვარდება: πεφυλακ-σθε → πεφύλαχθε, აქ σ ამოვარდა, ხოლო κ ფშვინვიერი θ-ს წინ χ-დ იქცა.

დ) ნარნარა და ცხვირისმიერ თანხმოვანთა მომდევნო σ ამოვარდება, სამაგიეროდ მის წინ მდებარე ხმოვანი დაგრძელდება: ἐφθερσα → ἔφθειρα „მოვსპე“ (φθείρω „ვსპობ“); ἐτενσα → ἔτεινα „გავჭიმე“ (τείνω „ვჭიმავ“).

ე) სიტყვის დასაწყისში ხმოვნის წინ σ ზოგჯერ ძლიერ ასპირაციაში გადადის: σεπομαι → ἕπομαι „მივდევ“; σεδος → ἕδος „სავარძელი“.

თუ სიტყვის დასაწყისში ხმოვნის წინ σ შენარჩუნებულია, იგი მეორეული წარმოშობისაა.

9. თანხმოვანი ν კბილისმიერთა წინ უცვლელი რჩება: συντείνω, συνδέω, συνθέω; ხორხისმიერთა წინ გამოისახება როგორც γ: συγγενής, συγκοινωνός, συγχέω, συγξέω; ბაგისმიერთა წინ გვაძლევს μ-ს: συν + βουλος → σύμβουλος, συν + πολιτης → συμ πολίτης, συν + φοιτητής → συμφοιτητής, συν + ψηφος → σύμψηφος, ἐν + πειρος (ἐν და πεῖρα) → ἔμπειρος, ἐν + ψυχος (ἐν და ψυχή) → ἔμψυχος.

λ, ρ და μ თანხმოვანთა წინ ν განიცდის სრულ ასიმილაციას: συν + λεγω → συλλέγω, συν + ῥαπτω → συῤῥάπτω, συν + μενω → συμμένω.

σ-ის წინ ν ამოვარდება წინამდებარე ხმოვნის დაუგრძელებლად: μειζονσι → μείζοσι, δαιμονσι → δαίμοσι.

შენიშვნა: σ-ის წინ ν ამოვარდება, მაგრამ წინამდებარე ხმოვანი დაგრძელდება სიტყვებში: εἷς ← ἑν-ς „ერთი“, τάλᾶς ← τάλανς „საბრალო“ (შდრ. ποὺς ← ποδς „ფეხი“).

10. ντ, νδ, νθ თანხმოვნები σ-ის წინ ამოვარდებიან, სამაგიეროდ ამ თანხმოვანთა წინ მდებარე ხმოვნები დაგრძელდება: ε → ει, ο → ου, ᾰ, ῐ, ῠ → ᾱ, ῑ, ῡ. ამგვარად: εντσι, ενδσι, ἐνθσι კომპლექსები მოგვცემს εισι; οντσι კომპლექსი მოგვცემს ουσι, ἄντσι კი ᾶς:

τιθεντς → τιθείς, ἐσπενδσα → ἔσπεισα, πενθσομαι → πείσομαι, λεοντσι → λέουσι, ὀδοντς → ὀδούς, ἱστᾰντσι → ἱστᾶσι, γιγᾰντς → γίγᾶς, δεικνῦντσι → δεικνῦσι.

11. ყრუ-მკვეთრი თანხმოვანი რთული სიტყვის პირველი შემადგენელი ნაწილის ბოლოს შესაბამის ფშვინვიერად იქცევა, თუ ამ სიტყვის მეორე შემადგენელი ნაწილის თავკიდურში ძლიერი ასპირაციის მქონე ხმოვანია (κ → χ, π → φ, τ → θ): δέκα + ἡμέρα → δεχήμερος (δέκα-ში α ელიდირებულია), ἀπο+ἵστημι → ἀφίστημι, κατα + ἵστημι → καθίστημι (ἀπο-ში ο, ხოლო κατα-ში α ელიდირებულია).

12. სიტყვის ბოლოს ყრუ-მკვეთრი თანხმოვანი ფშვინვიერად იქცევა, თუ მომდევნო სიტყვა ძლიერი ასპირაციის მქონე ხმოვნით იწყება:

οὐκ οὗτος → οὐχ οὗτος „არა ეს“.

ἀπ’ ἑστίας → ἀφ’ ἑστίας „კერიდან“.

κατ’ ἡμέραν → καθ’ ἡμέραν „დღისით“.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: თუ მომდევნო სიტყვის თავკიდური ხმოვნის ძლიერი ასპირაციის გავლენით ფშვინვიერად გადაქცეული ყრუ-მკვეთრი თანხმოვანის წინ ასეთივე თანხმოვანია, ისიც გაფშვინვიერდება:

ἑπτ[ά]+ἡμέρα → ἑφθήμερος „შვიდდღიური“

νύκτ[α]+ ὅλην → νύχθ’ ὅλην „მთელ ღამეს“

13. ქვემოთ ჩამოთვლილ შემთხვევებში ბერძნული ენა გაურბის ერთი-მეორის მომდევნო ორი მარცვლის დაწყებას ფშვინვიერი თანხმოვნით:

ა) გაორმაგების (reduplicatio) დროს პირველი ფშვინვიერი შესაბამის ყრუ-მკვეთრ თანხმოვნად იქცევა:

χε-χωρη-κα → κε-χώρη-κα (χωρέω „მივდივარ“)

θι-θη-μι → τί-θη-μι „ვდებ“

φε-φυ-κα → πέ-φυ-κα (φύομαι „ვიბადები“).

ბ) ზმნები τίθημι „ვდებ“ და θύω „მსხვერპლს ვწირავ“ აორისტის ვნებით გვარში გვაძლევენ ἐ-τέ-θην (← ἐ-θε-θην) და ἐ-τύ-θην (← ἐ-θυ-θην) ფორმებს.

გ) სუსტი აორისტის ვნებითი გვარის ბრძანებითი კილოს II პირის მხოლობით რიცხვში მომდევნო მარცვლის θ → τ-ს: σώθη-τι (← σώ-θη-θι).

დ) ცალკე სიტყვები: ἐκεχειρία ← ἐχεχειρια (← ἔχειν + χείρ) „დაზავება“, ἀμπέχω ← ἀμφέχω „ვეხვევი“ და სხვ.

ე) ზოგჯერ ძლიერი ასპირაცია სუსტად იქცევა იმის გამო, რომ მომდევნო მარცვალი ფშვინვიერი თანხმოვნით იწყება: ὄφρα ← ὀ-φρα „ვიდრე“, ἔχω ← ἐ-χω ← σε-χω „მაქვს“.

ვ) ზმნებში:

ფუძე	აწმყო	მყოფადი	აორისტი	არს. სახელი
ταφ-	θάπτω „ვმარხავ“	θάψω	ἐτάφην	τάφος „საფლავი“
τρεφ-	τρέφω „ვკვებავ“	θρέψω		θρέμμα „ნაშიერი“
τρεχ-	τρέχω „დავრბივარ“	[θρέξομαι]	ἔθρεξα	
τρυφ-	θρύπτω „ვძლევ“	θρύψω		
τυφ-	τύφω „ვაკმევ“	θύψω		

ბოლოკიდური ბგერები. ბერძნულში სიტყვა ბოლოვდება მარტივი ხმოვნით ან დიფთონგით. სიტყვის ბოლოკიდურად თანხმოვანთაგან შეიძლება იყოს მხოლოდ ν, ρ, σ (ξ, ψ). გამონაკლისებია: უარყოფითი ნაწილაკი οὐκ, οὐχ „არა“ და წინდებული ἐκ „დან“.

უარყოფითი ნაწილაკი თანხმოვანთა წინ გვხვდება ფორმით οὐ, სუსტი ასპირაციის მქონე ხმოვანთა წინ იგი მიიღებს ფორმას οὐκ, ძლიერი ასპირაციის მქონე ხმოვანთა წინ კი მისი ფორმაა οὐχ: οὐ βλέπω „ვერ ვხედავ“, οὐκ οἶδα „არ ვიცი“, οὐχ οὗτος „არა ეს“.

წინდებული ἐκ ამ ფორმით გვხვდება თანხმოვანთა წინ, ხმოვანთა წინ იგი მიიღებს ფორმას ἐξ: ἐκ τοῦ ἄστεως, მაგრამ ἐξ ἄστεως „ქალაქიდან“.

ზმნიზედა οὕτως („ასე“, „ამგვარად“) ასეთი ფორმით იქნება ხმოვანთა წინ, თანხმოვანთა წინ კი ς მოსცილდება (οὕτω): οὕτως ἀγαθός, οὕτω κακός „ასე კარგი, ასე ცუდი“.

მოკლე და გრძელი მარცვლები. მარცვალი შეიძლება იყოს მოკლე ან გრძელი წარმომავლობით (φύσει – naturā) და მდებარეობით (θέσει – positione).

1. მარცვალი მოკლეა წარმომავლობით, თუ მისი შემადგენელი ხმოვანი არის მოკლე (ε, ο, ᾰ, ῐ, ῠ). მაგალითად, ყველა მარცვალი მოკლეა სიტყვებში: φιλόσοφος, θάνατος, ἕτερος, ἑνόμισα.

2. მარცვალი გრძელია წარმომავლობით, თუ მისი შემადგენელი არის მარტივი გრძელი ხმოვანი (η, ω, ᾱ, ῑ, ῡ) ან დიფთონგი. მაგალითად, ყველა მარცვალი გრძელია სიტყვებში: ἥρως, κρίνω, ᾄδω, λαῷ, ὑμεῖσ, δουλεύω, ἀήρ.

შენიშვნა: საკუთრივ დიფთონგები αι და οι სიტყვის ბოლოს მოკლე ხმოვნად ითვლება და მათ მიერ შედგენილი მარცვლებიც მოკლეა. სიტყვაში μοῦσαι, მაგალითად, σαι მოკლე მარცვალია. გამონაკლისებით ბოლოკიდური მარცვლები გრძელია სიტყვებში: οἶκοι, πάλαι, Φαληροῖ, Πειραιοῖ, παιδεύσαι, πεπαιδεύκοι.

3. მარცვალი გრძელია მდებარეობით, თუ მოკლე ხმოვანს ორი ან მეტი თანხმოვანი, ანდა რთული თანხმოვანი (ζ, ξ, ψ) მოსდევს. მაგალითად, მდებარეობით გრძელია ბოლოდან მეორე მარცვალი სიტყვებში: στέλλω, μέγιστος, ἐχθρός, ὀργή, τράπεζα, ὀξύς, ὄψον. გრძელია ბოლოდან პირველი მარცვალი სიტყვაში κόρᾰξ (მაგრამ κόρᾰκος).

შენიშვნა: ბერძნულ მეტრიკაში (ლექსთწყობაში) ეს წესი დაცულია ქვემოთ აღნიშნულ სამივე შემთხვევაში:

ა) როცა ხმოვნის მომდევნო თანხმოვნები ან რთული თანხმოვანი ერთ სიტყვაშია: χάρμα (⏑ –) Κάστωρ (– –);

ბ) როცა ხმოვნის მომდევნო თანხმოვნები განაწილებულია ორ სიტყვაში (წინამდებარესა და მომდევნოში): θεὸς δέ (⏑ –), ἐν τούτῳ (– – –);

გ) როცა ხმოვნის მომდევნო თანხმოვნებით ან რთული თანხმოვნით მეორე სიტყვა იწყება: τὰ κτήματα (– – ⏑ ⏑) ὁ ζῶν (– –)

4. მარცვალი გრძელია წარმომავლობით, თუ მისი შემადგენელი ხმოვანი კონტრაქციის შედეგადაა მიღებული: ἄκων ← ἀέκων, ἰχθῦδιον ← ἰχθυΐδιον, ἱρός ← ἱερός.

5. თუ მოკლე ხმოვანს ორი ისეთი თანხმოვანი მოსდევს, რომელთაგან ერთი ხშულია, ხოლო მეორე ნარნარა – λ, ρ, ν, μ (muta cum liquida), ასეთი ხმოვნის შემცველი მარცვალი შეიძლება მოკლეც იყოს და გრძელიც (syllaba anceps): τέκνον (⏑ ⏑), τυφλός (⏑ ⏑), κύκλος (⏑ ⏑), τί δρᾷς (⏑ ⏑).

შენიშვნა: მარცვალი უთუოდ გრძელია, თუ ხშული თანხმოვანი პირველი სიტყვის ბოლოკიდურია, ხოლო ნარნარა მეორე სიტყვის თავკიდური: ἐκ νηῶν (– – –). ასეთივე ვითარებაა რთულ სიტყვებში (მაგალითად, ἐκλέγω (⏑ –) და ისეთ შემთხვევებში, როცა β, γ, δ თანხმოვნებს მოსდევს λ, μ, ν თანხმოვნები: βίβλος (⏑), τάγμα (⏑) ἔχιδνα (⏑ ⏑)

მახვილის წესები. ბერძნულ ენაში მახვილის დასმის შემდეგი წესებია:

1. მკვეთრი მახვილი დაისმის სიტყვის ბოლო სამ მარცვალთაგანზე (ბოლოდან პირველ, მეორე ან მესამე მარცვალზე); ეს მარცვალი შეიძლება იყოს გრძელი ან მოკლე.

თუ სიტყვას მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე, მას ეწოდება ოქსიტონი (ὀξύτονον – oxytonon): τιμή „პატივი“, οὐρανός „ცა“, στρατιά „ჯარი“, βασιλεύς „მეფე“, ποταμός „მდინარე“.

თუ სიტყვას მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალზე, მას ეწოდება პაროქსიტონი (παροξύτονον – paroxytonon): βουλεύω „ვურჩევ“, αἰτία „მიზეზი“, χώρα „ქვეყანა“, χρόνος „დრო“, γράφω „ვწერ“.

თუ სიტყვას მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან მესამე მარცვალზე, მას ეწოდება პროპაროქსიტონი (προπαροξύτονον – proparoxytonon): ἄνθρωπος „ადამიანი“, πόλεμος „ომი“, τράπεζα „მაგიდა“.

2. როცა მკვეთრი მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზეა, ბოლოდან პირველი მარცვალი უთუოდ მოკლეა. ბოლოდან პირვე-

ლი მარცვლები მოკლეა სიტყვებში: ἄνθρωπος, πόλεμος, τράπεζᾰ, ἔχιδνᾰ, τίθημῐ და სხვა.

თუ სიტყვის ფორმის ცვალებადობის დროს ბოლოდან პირველი მარცვალი დაგრძელდება, მკვეთრი მახვილი ადგილს შეიცვლის და მესამე მარცვლიდან ბოლოდან მეორე მარცვალზე გადმოინაცვლებს, ე.ი. მივიღებთ პაროქსიტონონს. მაგალითად, ἄνθρωπος „ადამიანი“ სახელობითი ბრუნვაა, მკვეთრი მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე ზის, მაგრამ გენეტივში გვექნება ἀνθρώπου; აქ მახვილმა ბოლოდან მეორე მარცვალზე გადმოინაცვლა, ვინაიდან ბოლოდან პირველი მარცვალი (που) დაგრძელდა.

3. შემოსილი მახვილი (ცირკუმფლექსი) დაისმის ბოლოდან ორ მარცვალთაგანზე (ბოლოდან პირველზე ან მეორეზე) და ამასთან – უთუოდ გრძელ მარცვალზე.

თუ სიტყვას შემოსილი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ გრძელ მარცვალზე, მას ეწოდება პერისპომენონი (περισπώμενον – perispomenon): φιλῶ „მიყვარს“, ποιεῖ „აკეთებს“, Ἀθηνᾶ – ათენა (ქალღმერთი), βασιλεῖς „მეფენი“.

თუ სიტყვას შემოსილი მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე გრძელ მარცვალზე, მას ეწოდება პროპერისპომენონი (προπερισπώμενον – properispomenon): σῶμα „სხეული“, σῦκον „ლეღვი“, δῶρον „საჩუქარი“.

4. როცა შემოსილი მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზეა, ბოლოდან პირველი მარცვალი უთუოდ მოკლეა. ბოლოდან პირველი მარცვალი მოკლეა სიტყვებში: σῶμᾰ, σῦκον, δῶρον, πρᾶξῐς, μοῦσᾰ, χῶραι.

თუ სიტყვის ფორმის ცვალებადობის დროს ბოლოდან პირველი მარცვალი დაგრძელდა, ბოლოდან მეორე მარცვლის შემოსილი მახვილი მკვეთრი მახვილით შეიცვლება, ე.ი. მივიღებთ პაროქსიტონონს. მაგალითად, δῶρον სახელობითი ბრუნვაა, შემოსილი მახვილი ბოლოდან მეორე გრძელ მარცვალზეა, მაგრამ გენეტივში გვექნება δώρου; აქ მახვილმა ფორმა შეიცვალა – შემოსილის ნაცვლად მკვეთრია, ვინაიდან ბოლოდან პირველი მარცვალი (ρου) დაგრძელდა.

შენიშვნები: ა) ბოლოდან პირველი მარცვლის სიგრძე მდებარეობით ბოლოდან მეორე გრძელი მარცვლის შემოსილ მახვილს მკვეთრად ვერ შეცვლის. მაგალითად, სიტყვაში αὖλαξ „კვალი“ α

გრძელია მდებარეობით, მაგრამ წარმომავლობით არის მოკლე, ამიტომ ბოლოდან მეორე მარცვალს შემოსილი მახვილი აქვს.

თუ ბოლოდან პირველი მარცვლის წარმომავლობითი სიგრძე მდებარეობით სიგრძეს ემთხვევა და მახვილი ბოლოდან მეორე გრძელ მარცვალს მოუდის, ცხადია, ეს მახვილი მკვეთრი იქნება. მაგალითად, სიტყვაში θάρᾳξ „აბჯარი“ α წარმომავლობითაც გრძელია და მდებარეობითაც.

ბ) თუ ბოლოდან მეორე მარცვალზე შემოსილი მახვილის მქონე სიტყვას ფორმის ცვალებადობისას (ბრუნების ან უღლების) დროს ერთი მოკლე მარცვალი დაემატა, მახვილიანი მარცვალი ბოლოდან მესამე აღმოჩნდება და შემოსილი მახვილი მკვეთრი მახვილით შეიცვლება. მაგალითად, სიტყვა σῶμα „სხეული“ გენეტივში მიიღებს ფორმას σώματος.

5) მძიმე ანუ ბლაგვი მახვილი სიტყვას დაესმის ბოლოდან პირველ გრძელ ან მოკლე მარცვალზე მკვეთრი მახვილის ნაცვლად, თუ ამ სიტყვას უშუალოდ მოსდევს სხვა სიტყვა: βασιλεὺς ἐγένετο „გამეფდა“, ἐμὸς πατήρ „ჩემი მამა“, ἀγαθὸς ἀνήρ „კარგი კაცი“, παρὰ τὸν ποταμόν „მდინარესთან“.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: გამონაკლისით კითხვითი ნაცვალსახელები τίς და τί ყოველთვის ინარჩუნებენ მკვეთრ მახვილს: τίς ἥκει; „ვინ მოდის?“, τί λέγεις; „რას ამბობ?“

6. კ ო ნ ტ რ ა ქ ც ი ი ს დროს თუ შერწყმულ ხმოვნებს მახვილი არა აქვთ, არც შერწყმის შედეგად მიღებულ ხმოვნებს ექნებათ იგი: πόλεες → πόλεις. თუ ორ შესარწყმელ ხმოვანთაგან მახვილი აქვს პირველს, შერწყმის შედეგად მიღებულ ხმოვანს შემოსილი მახვილი დაესმის: τιμάω → τιμῶ, πλόος → πλοῦς, χωράων → χωρῶν. თუ ორ შესარწყმელ ხმოვანთაგან მკვეთრი მახვილი აქვს მეორეს, შერწყმის შედეგად მიღებულ ხმოცანსაც მკვეთრი მახვილი შერჩება: ἐάν → ἤν, τιμαόμενος → τιμώμενος, τιμαόντων → τιμώντων.

7. ე ლ ი ზ ი ი ს შემთხვევებში წინდებულები და კავშირები მახვილს კარგავენ, თუ მახვილი ბოლოდან პირველ მარცვალზე ჰქონდათ; მეტყველების სხვა ნაწილებში კი მახვილი ბოლოდან წინმდებარე მარცვალზე გადაინაცვლებს: παρ’ αὐτόν = παρὰ αὐτόν, ἀλλ’ εἶπεν = ἀλλὰ εἶπεν, მაგრამ πόλλ’ εἶδον = πολλὰ εἶδον, δείν’ ἔπαθον = δεινὰ ἔπαθον. ამიტომაა,

რომ ἄλλ' ყოველთვის = ἄλλο-ს ან ἄλλα-ს („სხვა"), ხოლო ἀλλ' = ἀλλά-ს („მაგრამ", „არამედ").

8. რთულ სიტყვებში, რამდენადაც შესაძლებელია, მახვილი ბოლოდან მოშორებულ მარცვალზე ზის: εὔνους, φιλόπολις, ἄφιλος, ὑποστράτηγος, κατάλυε, εὐδαίμων, εὔδαιμον, εὐήθης, εὔηθες და სხვ.

9. ორმარცვლიანი წინადებულები (გარდა წინდებულებისა ἀμφί, ἀντί, ἀνά და διά) მახვილს ბოლოდან მეორე მარცვალზე გადაიტანენ, თუ სახელისა და ზმნის მომდევნო სიტყვად დაისმიან: τούτων πέρι (= περὶ τούτων), მახვილის ასეთ გადაწევას ა ნ ა ს ტ რ ო ფ ე ეწოდება.

10. ისეთ სიტყვას, რომელსაც მახვილი ბოლოდან პირველ მარცვალზე არა აქვს (პაროქსიტონონი, პროპაროქსიტონონი, პროპერისპომენონი) ბ ა რ ი ტ ო ნ ო ნ ი (βαρύτονον – barytonon) ეწოდება.

უმახვილო სიტყვები

პროკლიტიკები. ზოგიერთი ერთმარცვლიანი სიტყვა ისე მჭიდროდ უკავშირდება მომდევნო სიტყვას, რომ საკუთარი მახვილი არ გააჩნია. ასეთ სიტყვებს ეწოდებათ ἄτονα (atona) „უმახვილონი" ანუ προκλιτικαί (procliticae) „პროკლიტიკები". ასეთია ათიოდე სიტყვა:

1) ართრონის (არტიკლის) ფორმები: ὁ, ἡ, οἱ, αἱ,

2) წინდებულები: εἰς (ἐς) „-კენ", ἐν „-ში", ἐκ (ἐξ) „-გან",

3) კავშირები: εἰ „თუ", ὡς „როგორც" (ზოგჯერ = „თან"),

4) უარყოფითი ნაწილაკი οὐ (οὐκ, οὐχ) „არა".

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: ა) გაძლიერებული οὐ ფორმით οὐχί მუდამ მახვილიანია.

ბ) უარყოფითი ნაწილაკი οὐ წინადადების ბოლოს მახვილიანია: φῂς ἢ οὔ; „იტყვი, თუ არა?"

გ) შედარების გამოხატვისას კავშირი ὡς მახვილიანია: θεὸς ὥς „ვითარცა ღმერთი".

პ რ ო კ ლ ი ტ ი კ ე ბ ი ს მ ა გ ა ლ ი თ ე ბ ი: ὁ ποταμός „მდინარე", ἡ στρατιά „ჯარი", οἱ ποταμοί „მდინარეები", αἱ στρατιαί „ჯარები", εἰς τὴν οἰκίαν „სახლისკენ", ἐν τῇ οἰκίᾳ „სახლში", ἐκ τῆς οἰκίας „სახლიდან", εἰ λέγεις „თუ ამბობ", ὡς ἐγώ „როგორც მე", ὡς ἐμέ „ჩემთან".

ენკლიტიკები. ზოგიერთი ერთმარცვლიანი და ორმარცვლიანი სიტყვა ისე მჭიდროდ უკავშირდება გამოთქმაში წინამდებარე სიტყვას, რომ თავის მახვილს ან სულ კარგავს, ან გადასცემს წინამდებარე სიტყვას, რომელსაც ამ შემთხვევაში ორი მახვილი გაუჩნდება და გამოთქმისთვის მთავარი მახვილი შეეძენილი იქნება. მახვილის თვალსაზრისით ასეთ არამყარ ერთ- და ორმარცვლიან სიტყვებს ენკლიტიკები (ἐγκλιτικαὶ λέξεις, encliticae), ე.ი. „მიკედლებული სიტყვები“ ეწოდებათ. ენკლიტიკური სიტყვებია:

1) განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები: τίς „ვინმე“, τί „რამე“ ყველა ფორმაში, გარდა ფორმისა ἄττα (=τινά);

2) პირიანი ნაცვალსახელები:

პირველი პირისა ფორმებში: μοῦ, μοί, μέ

მეორე პირისა ფორმებში: σοῦ, σοί, σέ

მესამე პირისა ფორმებში: οὗ, οἷ, ἕ; σφωΐν, σφίσι (ν);

3) εἰμί „ვარ“ და φημί „ვამბობ“ ზმნების თხრობითი კილოს აწმყო დროის ფორმები, გარდა მხოლობითი რიცხვის მეორე პირის εἶ და φῄς ფორმებისა;

4) განუსაზღვრელობითი ზმნიზედები: πού (პოეტ. ποθί) „სადღაც“, ποί „საითკენღაც“, ποθέν „საიდანღაც“, πῇ და πῶς „როგორღაც“, ποτέ „როდესღაც“;

5) ნაწილაკები: γέ, τέ, τοί, νύν (νύ), κέν (κέ), ῥά (ἄρα), θήν, πέρ, δέ, πώ (κώ).

შენიშვნა: მიმართულების აღმნიშვნელი ნაწილაკი δέ („-კენ“) შეზრდილია წინამდებარე სიტყვასთან (οἴκόνδε „სახლისკენ“) და უნდა გავარჩიოთ კავშირისაგან δέ, რომელიც ცალკე იწერება.

დასამახსოვრებელია შემდეგი წესები:

1. ენკლიტიკური სიტყვა კარგავს თავის მახვილს, თუ წინამდებარე სიტყვას მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე (ოქსიტონონი). ამ შემთხვევაში მკვეთრი მახვილი ბლაგვით არ შეიცვლება: δός μοι „მომეცი მე“, ἀνήρ τις „კაცი ვინმე“, ὁ πατήρ μου „მამა ჩემი“, σοφός ἐστιν „ბრძენია“, αὐτός φησιν „თვითონ ამბობს“, ἀγαθόν τι „კარგი რამე“;

2. ენკლიტიკური სიტყვა უკვალოდ კარგავს თავის მახვილს, თუ წინამდებარე პერისპომენონია: ἦν ποτε παῖς τις „იყო ოდესღაც ბავშვი

ვინმე“, εὖ ἐστιν „კარგია“, τιμῶ σε „პატივს გცემ შენ“, ὁρῶ τινας „ვხედავ ვიღაცებს“, ποιῶ τι „ვაკეთებ რაღაცას“, καλῶ σε „გეძახი შენ“;

3. თუ წინამდებარე სიტყვა პაროქსიტონონია, ერთმარცვლიანი ენკლიტიკები კარგავენ საკუთარ მახვილს, ორმარცვლიანები კი ინარჩუნებენ: χώρα τις „რომელიღაც ქვეყანა“, φίλος μου „ჩემი მეგობარი“, οἱ φίλοι εἰσὶ πιστοί „მეგობრები ერთგულები არიან“, ῥητόρων τινῶν „ზოგიერთ მჭევრმეტყველთა“, λόγοι τινές „რომელიღაც სიტყვები“, λόγοι τινῶν „ზოგიერთთა სიტყვები“;

4. ენკლიტიკური სიტყვა თავის მახვილს გადასცემს წინამდებარეს, თუ ეს არის პროპაროქსიტონონი ან პროპერისპომენონი. ასეთ შემთხვევაში წინამდებარე სიტყვას ექნება ორი მახვილი – ერთი თავისი და მეორე – მკვეთრი, ენკლიტიკური სიტყვისაგან შეძენილი. ხმის ამაღლება შეძენილ მახვილზეა: ἄνθρωπός τις „კაცი ვინმე“, ἄνθρωποί τινες „რომელიღაც კაცები“, πλεών ἐστιν „მოწყალეა“, πόλεώς τινος „რომელიღაც ქალაქის“, βέβαιοί εἰσιν „მტკიცენი არიან“, δῶρόν τι „საჩუქარი რამე“, δῶρά τινα „რომელიღაც საჩუქრები“, οἰκός μου „ჩემი სახლი“, τὸ σῶμά μου „ჩემი სხეული“.

შენიშვნა: თუ წინამდებარე სიტყვა პროპერისპომენონია და ბოლოვდება ξ ან ψ თანხმოვნებზე, მომდევნო ერთმარცვლიანი ენკლიტიკური სიტყვა მას თავის მახვილს გადასცემს, ორმარცვლიანი კი – არა! მაგალითად: κῆρύξ τις „მაცნე ვინმე“, κῆρυξ ἐστί „მაცნე არის“, κλῖμάξ τις „კიბე რამე“, λαῖλαψ ἐστίν „ქარბუქია“.

5. ენკლიტიკური სიტყვა თავის მახვილს გადასცემს წინამდებარეს, თუ იგი არის ატონა (უმახვილო სიტყვა): ἔν τινι τόπῳ „რომელიღაც ადგილზე“, οὔ φησιν „არ ამბობს“, ὥς τε „და როგორც“, εἴ τις „თუ ვინმე“, εἴς τινα „ვიღაცისაკენ“.

6. თუ წინადადებაში რამდენიმე ენკლიტიკური სიტყვა მისდევს ერთმანეთს, ყოველი მათგანი თავის მახვილს გადასცემს წინამდებარეს და უმახვილოდ დარჩება უკანასკნელი: φίλοί μοί εἰσι „მე მყავს მეგობრები“, εἴ τίς μοί φησί ποτε „თუ ვინმე ოდესმე მეუბნება“, εἴ πού μοί ἐστι „თუ სადმე მაქვს“.

7. ენკლიტიკური სიტყვები ინარჩუნებენ თავის მახვილს შემდეგ შემთხვევებში:

ა) თუ ენკლიტიკური სიტყვა წინადადების თავშია: τινὲς λέγουσι „ზოგიერთები ამბობენ“, ἔστι θεός „არსებობს ღმერთი“;

ბ) თუ ენკლიტიკურ სიტყვაზე ლოგიკური მახვილია: διὰ σέ „შენი მეშვეობით“, ὁ πατὴρ σοῦ „შ ე ნ ი მამა“, σὲ λέγω „შ ე ნ ზ ე ვამბობ“, ἢ σοὶ ἢ τῷ πατρί σου „ან შ ე ნ, ან მამაშენს“.

გ) თუ ენკლიტიკური სიტყვა ელიდირებულ სიტყვას მოსდევს: πολλοί δ’ εἰσίν = πολλοὶ δέ εἰσιν „ბევრნი არიან“, καλὸς δ’ ἐστίν = καλὸς δέ ἐστιν „მშვენიერი არის“, ταῦτ’ ἔστι ψευδῆ = ταῦτά ἐστι ψευδῆ „ეს არის ტყუილი“;

დ) ენკლიტიკური ἐστί (ν) მახვილს მიიღებს ბოლოდან მეორე მარცვალზე (ე.ი. პაროქსიტონონი ხდება) წინადადების დასაწყისში, თუ აღნიშნავს ცნებებს: „არსებობს“, „შეიძლება“ და თუ წინ უძღვის სიტყვები οὐκ, μή, καί, εἰ (οὐκ ἔστιν, εἰ ἔστιν), ასევე გამოთქმებში: τοῦτ’ ἔστιν „ესე იგი“, ἀλλ’ ἔστιν „არამედ არის“.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1. ზოგიერთ ერთმარცვლიან სიტყვასთან (უპირატესად ატონებთან) ენკლიტიკური სიტყვები ხშირად შერწყმულია: ὥστε = ὡς + τέ „ასე რომ“, εἴτε = εἰ + τέ „ანუ“, οὔτε = οὐ + τέ „არც“, μήτε = μή + τέ „არც“, „ნურც“, οἵόστε = οἷος + τέ „შემძლე“, ὅστις = ὅς + τίς „ვინც“, ἤτοι = ἤ + τοί „ნამდვილად“, καίτοι = καί + τοί „თუმცა“, ὥσπερ = ὡς + πέρ „ვითარცა“, καίπερ = καί + πέρ „თუმცა“, οἵοσπερ = οἷος + πέρ „სახელდობრ რომელი“ და სხვ.

ასეთი შერწყმით აიხსნება მოჩვენებითი გადახვევები მახვილის წესებიდან.

2. ერთმანეთისაგან მახვილით განსხვავდებიან: ἤ „ვით“ და ἦ „ცხადია“, „ნამდვილად“; ἄρα „ამგვარად“ და ἆρα „განა“; νῦν „ახლა“ და νύ(ν) „ამგვარად“; ὡς „ვით“ და ὥς „ასე“; οὐκοῦν „ასე, ამგვარად“ და οὔκουν „ამგვარად არ“.

3. პროკლიტიკები და ენკლიტიკები ქართულ ენაშიცაა: „შესიტყვებაში ზოგჯერ მოკლე (ჩვეულებრივ ერთმარცვლიანი) სიტყვები უმახვილოა, რის გამოც ისინი ეკედლებიან მომდევნოს ან წინმდგომ მახვილიან სიტყვებს. მაგ.. ასეთია კავშირები, ნაწილაკები, თანდებულები, ზოგიერთი ნაცვალსახელი და სხვა... თ ან მ ო ჰ ყ ვ ე ბ ო დ ა (თან პროკლიტიკაა); მ ა ს კ ი ს ხ ვ ა ს ურ დ ა (კი ენკლიტიკაა)“. ასეთი შესიტყვება ფონეტიკური მთლიანობაა (იხ. გ. ა ხ ვ ლ ე დ ი ა ნ ი, ზოგადი ფონეტიკის შესავალი. თბილისი, 1956. გვ. 136).

მეტყველების ნაწილები

ბერძნულ ენაში მეტყველების შემდეგი ნაწილებია:

1. არსებითი სახელი – ὄνομα οὐσιαστικόν, nomen substantivum
2. ზედსართავი სახელი – ἐπίθετον, nomen adiectivum
3. რიცხვითი სახელი – ἀριθμετικόν, nomen numerale
4. ნაცვალსახელი – ἀντωνυμία, pronomen
5. ზმნა – ῥῆμα, verbum
6. ზმნიზედა – ἐπίῤῥημα, adverbium
7. წინდებული – πρόθεσις, praepositio
8. კავშირი – σύνδεσμος, coniunctio
9. შორისდებული – ἐπιφώνημα, interiectio.

ბერძნულ ენაში გვაქვს აგრეთვე სქესის მაუწყებელი ართრონი (არტიკლი) – ἄρθρον, articulus და სხვადასხვა ნაწილაკი – μόριον, particula.

მეტყველების ამ ნაწილთაგან სახელები, სახელის მხლებელი ნაწევარი (ართრონი) და ზმნა ფორმაცვალებადი სიტყვებია, დანარჩენი – ფორმაუცვლელი. ფორმაცვალებადი სიტყვები ორ ჯგუფად იყოფა: 1. ბრუნებადი სიტყვები (სახელები) და 2. უღლებადი სიტყვები (ზმნები).

ბრუნებადი სიტყვები. ბრუნებადი სიტყვები (სახელები) სხვა სიტყვებთან ურთიერთობაში ფორმას იცვლის ბრუნვასა და რიცხვში.

გრამატიკული სქესი (γένος – genus) სამია:

მამრობითი – ἀρσενικόν, masculinum

მდედრობითი – θηλυκόν, femininum

საშუალო – οὐδέτερον, neutrum

რიცხვი (ἀριθμός – numerus) სამია:

მხოლობითი – ἑνικός, singularis

მრავლობითი – πληθυντικός, pluralis

ორობითი – δυϊκός, dualis

ბრუნვა (πτῶσις – casus) ხუთია:

1. სახელობითი – ὀνομαστική, nominativus
2. ნათესაობითი – γενική, genetivus

3. მიცემითი – δοτική, dativus

4. აკუზატივუსი – αἰτιατική, accusativus

5. წოდებითი – κλητική, vocativus

ორობით რიცხვს ბრუნვის ორი ფორმა აქვს: ერთი – სახელობითის, აკუზატივუსისა და წოდებითისთვის, მეორე – ნათესაობითისა და მიცემითისათვის.

სახელობითი და წოდებითი პირდაპირი ბრუნვებია (ὀρθαί – casūs recti), დანარჩენები – ირიბი (πλάγιαι – casūs oblique). სახელობითი ბრუნვა, ნომინატივი, ქვემდებარის ბრუნვაა, ამიტომ ქართულად იგი გადმოიცემა სახელობითი, მოთხრობითი და მიცემითი ბრუნვებით.

მრავლობითი რიცხვის წოდებითი ბრუნვის ფორმა ყოველთვის = სახელობითს, ანუ: ვოკატივი უდრის ნომინატივს.

საშუალო სქესის სახელთათვის დამახასიათებელია შემდეგი:

1. სახელობითი ბრუნვა ანუ ნომინატივი ყოველთვის წარმოდგენილია ბრუნვის ნიშნის გარეშე და, რამდენადაც შესაძლებელია, – ფუძით.

2. სახელობითი, აკუზატივუსი და წოდებითი ბრუნვის ფორმები ერთნაირია. მრავლობით რიცხვში ბრუნვათა ეს ფორმები ყოველთვის ბოლოვდება ă-ზე.

არსებითი სახელი

არსებითი სახელის სქესი. გრამატიკული სქესი გამოიცნობა სიტყვის მნიშვნელობით და ბოლოკიდურით.

მამრობითი სქესისაა: მამრობითი სქესის ცოცხალ არსებათა სახელები, მდინარეთა, ქართა და თვეთა სახელები.

მდედრობით სქესისაა: მდედრობითი სქესის ცოცხალ არსებათა სახელები, ხეების, ქვეყნების, კუნძულების სახელები და მეტი ნაწილი ქალაქთა სახელებისა, აგრეთვე – განყენებულ ცნებათა გამომხატველ სახელთა უმრავლესობა.

საშუალო სქესისაა: კნინობითი სახელები, განყენებულ ცნებათა გამომხატველი სახელების ნაწილი, ნაყოფთა სახელები.

ართრონი (არტიკლი). პრაქტიკულად არსებითი სახელის სქესი გამოიცნობა ნაწევარით ანუ ართრონით (τὸ ἄρθρον), რომელიც წინ უძღვის არსებით სახელს. იგი ზოგჯერ მეტყველების სხვა ნაწილსაც ახლავს თან.

მამრობითი სქესის მაჩვენებელია ართრონი ὁ (შდრ. გერმ, der, ფრანგ. le): ὁ πολίτης „მოქალაქე“, ὁ ἄνθρωπος „ადამიანი“, ὁ ποταμός „მდინარე“.

მდედრობითი სქესის მაჩვენებელი ართრონია ἡ (გერმ. die, ფრანგ. la): ἡ στρατιά „ჯარი“, ἡ πόλις „ქალაქი“.

საშუალო სქესის მაჩვენებელია ართრონი τὸ (გერმ. das): τὸ ὕδωρ „საჩუქარი“, τὸ σῶμα „სხეული“.

ართრონის ფუნქციაა გამოხატოს სახელის გრამატიკული კატეგორია (სქესი, რიცხვი, ბრუნვა), წარმოქმნას არსებითი სახელი მეტყველების სხვა ნაწილისაგან (ე.ი. გაასუბსტანტივოს მეტყველების ნებისმიერი ნაწილი) და აღნიშნოს სახელის ზოგიერთი აზრობრივი იერი (მაგალითად, გვიჩვენოს, განსაზღვრულია თუ არაა განსაზღვრული საგანი, რომელსაც სახელი აღნიშნავს).

ართრონი იბრუნვის შემდეგნაირად:

მხოლობითი რიცხვი

ბრუნვები	მამრ. სქესი	მდედრ. სქესი	საშ. სქესი
სახელობითი	ὁ	ἡ	τό
ნათესაობითი	τοῦ	τῆς	τοῦ
მიცემითი	τῷ	τῇ	τῷ
აკუზატივუსი	τόν	τήν	τό

მრავლობითი რიცხვი

სახელობითი	οἱ	αἱ	τά
ნათესაობითი	τῶν	τῶν	τῶν
მიცემითი	τοῖς	ταῖς	τοῖς
აკუზატივუსი	τούς	τάς	τά

ორობითი რიცხვი

სახ., აკუზატივ. წოდ.	τώ	τώ [τά]	τώ
ნათ., მიც.	τοῖν	τοῖν [ταῖν]	τοῖν

წოდებით ბრუნვას სამივე სქესის სახელთა სამივე რიცხვში წინ უძღვის მიმართვის შორისდებული ὦ: ὦ ἄνθρωπε „ადამიანო!“

მდედრობითი სქესის არტიკლები ორობითი რიცხვისა τά და ταῖν, რომლებიც კავებშია მოთავსებული, იშვიათად ხმარებული ფორმებია.

არსებით სახელთა ბრუნება (κλίσις – declinatio). უძველეს ბერძნულში ერთი ბრუნება უნდა ყოფილიყო. შემდეგ ჩამოყალიბდა არსებით სახელთა ბრუნების სამი ჯგუფი ანუ სამი კანკლედობა. ბერძნული არსებითი სახელები სამ კანკლედობად დაყოფილია ფუძეების მიხედვით:

I კანკლედობას ეკუთვნიან ის სახელები, რომელთა ფუძის ბოლოკიდურია α (გრძელი ან მოკლე);

II კანკლედობაში შედიან ის სახელები, რომელთა ფუძეც ბოლოვდება ο ხმოვანზე;

III კანკლედობის სახელთა ფუძის ბოლოკიდურებია: თანხმოვნები, მარტივი ხმოვნები ι და υ (იშვიათად ο და ω) და დიფთონგები.

სახელის ფუძე კანკლედობაში ხშირად შეცვლილი სახითაა წარმოდგენილი. ფუძის ცვალებადობას სხვადასხვა მიზეზი იწვევს (ფუძის ბოლოკიდური ხმოვნისა და ბრუნვის ნიშნის ხმოვნის შერწყმა, ბგერათა გადაადგილება, ბგერათა დაკარგვა და სხვ.). ამიტომ იმის განსაზღვრისთვის, თუ რომელ კანკლედობას განეკუთვნება სახელი, ჩვეულებრივ უნდა დავეყრდნოთ სახელობითი ბრუნვის, ნომინატივის, ბოლოკიდურს. ამასთან საჭიროა, გავითვალისწინოთ რომ სახელი სახელობით ბრუნვაში ხშირად წარმოდგენილია ბრუნვის ნიშნის გარეშე შეცვლილი ფუძით, რის გამოც სხვადასხვა კანკლედობის სახელები ზოგჯერ ერთნაირ დაბოლოებას ატარებენ; ამიტომ უმჯობესია, სახელობით ბრუნვასთან ერთად სახელის ნათესაობითი ბრუნვაც ვიცოდეთ. ასე, მაგალითად, სახელები: πρᾶγμα „საქმე“ და σφαῖρα „ბურთი“ ორივე სახელი სახელობით ბრუნვაშია და ბოლოკიდურად ორივეს α აქვს, მაგრამ πρᾶγμα მესამე კანკლედობის სახელია (მისი ნათესაობითი ბრუნვაა, ანუ გენეტივია πράγματ-ος), σφαῖρα კი – პირველისა (ამის ნათესაობითია σφαίρας); ასევე სახელები πόλεμος „ომი“ და ἔθνος „ტომი“ სახელობით ბრუნვაში დგანან და ბოლოკიდურიც ერთნაირი აქვთ, მაგრამ πόλεμος მეორე კანკლედობის სახელია (ნათესაობითშია πολέμου), ἔθνος კი – მესამისა (ნათესაობითშია ἔθνους).

ბოლოკიდურთა აღნიშნული მსგავსება ფორმალური ხასიათისაა და არა მორფოლოგიურისა. მორფოლოგიური თვალსაზრისით πρᾶγμα და σφαῖρα, πόλεμος და ἔθνος სხვადასხვა ოდენობას წარმოადგენენ (πρᾶγμα სახელობითი ბრუნვის ფორმაა იმ სახელისა, რომლის ფუძეცაა πραγματ-, σφαῖρα კი სუფთა ფუძითაა წარმოდგენილი სახელობით ბრუნვაში;

სიტყვაში πόλεμος πολεμο – ფუძეა, -ς სახელობითი ბრუნვის ნიშანი, ἔθνος- ში კი -ος ბოლოკიდური მთლიანად ფუძის კუთვნილებაა: ἐθνεσ → ἐθνος).

ძველი ბერძნული ენის ატიკურ დიალექტში თითოეული ფუძისათვის (α ფუძე, ο ფუძე, თანხმოვანი ფუძეები...) ჩამოყალიბდა ბრუნვათა თავისე- ბური ბოლოკიდურები, რომლებშიც ზოგჯერ სიტყვის ფუძის დაბოლო და ბრუნვის ნიშანი შეერთებულია.

ბრუნვათა ბოლოკიდურები:

I კანკლედობისთვის

	მხოლობითი		ორობითი	მრავლობი
	მდედრობითი	მამრობითი	მდ. და მამრ.	მდ. და მამრ.
სახ.	α α η	ας ης	α	αι
ნათ.	ας ης ης	ου ου	αιν	ων
მიც.	ᾳ ῃ ῃ	ᾳ ῃ	αιν	αις
აკუზ.	αν αν ην	αν ην	α	ας
წოდ.	α α η	α η ან α	α	αι

II კანკლედობისთვის

	მამრ.მდედრ.	საშუალო	მამრ., მდ., საშ.	მამრ. მდ.	საშ.
სახ.	ος	ον	ω	οι	α
ნათ.	ου	ου	οιν	ων	ων
მიც.	ῳ	ῳ	οιν	οις	οις
აკუზატ.	ον	ον	ω	ους	α
წოდ.	ε(ος)	ον	ω	οι	α

III კანკლედობისთვის

	მამრ.და მდედრ.	საშუალო	სამივე სქესისა	მამრ. მდ.	საშ.
სახ.	ნაირგვარი	ნაირგვარი	ε	ες	α
ნათ.	ος	ος	οιν	ων	ων
მიც.	ι	ι	οιν	σι(ν)	σι(ν)
აკუზატ.	α ან ν	= სახ.	ε	ας	α
წოდ.	= სახ. ან ფუძეს	= სახ.	ε	ες	α

მახვილის წესი კანკლედობებში: 1. მახვილი რჩება იმ მარცვალზე, რომელზეც იყო მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში, თუ ამის

შესაძლებლობას იძლევა მახვილის საერთო წესები. ὁ ἄνθρωπος წოდ. მხ. ὦ ἄνθροπε, τὸ δῶρον სახ. მრ. τὰ δῶρα, ὁ φύλαξ ნათ. მხ. τοῦ φύλακος.

2. თუ ბრუნვის რომელიმე ფორმაში ბოლოდან პირველი მარცვლის რაოდენობა (კვანტიტეტი) შეიცვალა, ანდა სიტყვა ერთი მარცვლით გაიზარდა, პირველი მახვილი შეიცვლის მოხაზულობას, ანდა ერთი მარცვლით ბოლოსკენ გადაინაცვლებს:

θάλαττα → θαλάττης, δίκαιος → δικαία
γλῶττα → γλώττης, δῆλος → δήλη
ῥήτωρ → ῥῆτορ, μείζων → μεῖζον
θήρ → θῆρες, ἀγών → ἀγῶνες
ὄνομα → ὀνόματος, σῶμα → σώματος
φύλαξ → φυλάκων, σῶμα → σωμάτων

3. αι და οι ბოლოკიდურები მახვილის ადგილისა და ნიშნისთვის (სახელობითსა და წოდებითში მრავ. რიცხვისა) მოკლე ხმოვნებად ითვლებიან: οἱ ἄνθρωοι, αἱ χῶραι, πολίτης → πολῖται, γνώμη → γνῶμαι.

4. თუ სახელს სახელობითსა და წოდებით ბრუნვებში მახვილი უწევს ბოლოდან პირველ მარცვალზე და ამ მარცვლის შემცველი ხმოვანი შერწყმის შედეგად არაა მიღებული, მახვილი მკვეთრი იქნება (ოქსიტონონი).

5. თუ სახელს ნათესაობითსა და მიცემით ბრუნვებში მახვილი უწევს ბოლოდან პირველ მარცვალზე და ეს მარცვალი გრძელია, მახვილი შემოსილი იქნება (პერისპომენონი): სახ. ποταμός, ნათ. ποταμοῦ, მიც. ποταμῷ; სახ. τιμή, ნათ. τιμῆς, მიც. τιμῇ; სახ. πούς, ნათ. ποδῶν; სახ. μήν, ნათ. მიც. ორ. რიცხვ. μηνοῖν, ნათ. მრ. რიცხვ. μηνῶν.

6. მესამე კანკლედობის ერთმარცვლიან სახელებს მახვილი გენეტივსა და დატივში ბოლოდან პირველ მარცვალზე აქვთ (მოკლე მარცვალზე - მკვეთრი მახვილია, გრძელზე - შემოსილი).

პირველი კანკლედობა

პირველ კანკლედობას განეკუთვნებიან მდედრობითი და მამრობითი სქესის ის სახელები, რომელთა ფუძეც ბოლოვდება α-ზე.

მდედრობითი სქესის სახელები მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში წარმოდგენილია ბრუნვის ნიშნის გარეშე შემდეგი ბოლოკიდურებით: α (გრძელი ან მოკლე), α (მოკლე), η.

მამრობითი სქესის სახელებს მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში აქვთ ნიშანი ς, რომელსაც წინ უძღვის α ან η; ამრიგად, მხ. რ. სახ. ბრუნვის ბოლოკიდურები მამრ. სქესის სახელებისა არის ας ან ης.

პირველი კანკლედობის სახელთა ფუძის ბოლოკიდური α ორგვარია: ძლიერი ანუ წმინდა (α p u r u m) და სუსტი ანუ არაწმინდა (α i m p u r u m).

α ძ ლ ი ე რ ი ა, თუ მას წინ უძღვის ხმოვანი (ჩვეულებრივ ε ან ι) და თანხმოვანი ρ. ასეთი α უპირატესად გრძელია და მხოლობითი რიცხვის ყველა ბრუნვაში უცვლელად გაჰყვება სახელს. ასეთ შემთხვევაში მდედრობითი სქესის სახელს მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში ბოლოკიდურად ექნება α (გრძელი) ან α (მოკლე), მამრობითს – ας.

α ს უ ს ტ ი ა, თუ მას წინ უძღვის რომელიმე თანხმოვანი ρ-ს გარდა, ასეთი α მოკლე ხმოვანია.

თუ სუსტ α-ს წინ უძღვის σ, σς (ττ), λλ, ζ, ξ, ψ, αιν, ასეთი α უცვლელი დარჩება მხოლობითი რიცხვის სახელობითში, აკუზატივუსსა და წოდებითში, ნათესაობითსა და მიცემითში კი შეიცვლება და მოგვცემს η-ს. დანარჩენ შემთხვევებში ფუძისეული α მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში გადაიქცევა η-დ (ე.ი. მდედრობითი სქესის სახელთა ბოლოკიდური იქნება η, მამრობითისა – ης). ეს η მხოლობითი რიცხვის ყველა ბრუნვაში უცვლელად გაჰყვება სახელს.

მრავლობითსა და ორობით რიცხვში პირველი კანკლედობის ყველა სახელი ერთნაირად იბრუნვის განურჩევლად იმისა, თუ როგორია ფუძისეული α – ძლიერი თუ სუსტი.

მდედრობითი სქესის სახელთა ბრუნების ნიმუშები. ტაბულებში წარმოდგენილია პირველი კანკლედობის მდედრობითი სქესის სახელთა ყველა შესაძლებელი ტიპი ფუძისეული α-ს ბუნებისა და მახვილის ადგილისა და მოხაზულობის გათვლისწინებით:

α PURUM

1) სახელობითში ბოლოკიდურია ᾱ ან ᾰ

	ბრუნვები	ოქსიტონონი	პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მარცვალი მოკლეა)	პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მარცვალი გრძელია)	პროპაროქსიტონონი (ბოლოდან პირველი მარცვალი მოკლეა)	პროპერისპომენონი (ბოლოდან მეორე მარცვალი გრძელია, ბოლოდან პირველი მოკლე)
მხოლობითი	სახელობითი	ἡ ἀγορά მოედანი	ἡ ἡμέρα დღე	ἡ χώρα ქვეყანა	ἡ μάχαιρα დანა	ἡ σφαῖρα ბურთი, სფერო
	ნათესაობითი	τῆς ἀγορᾶς	τῆς ἡμέρας	τῆς χώρας	τῆς μαχαίρας	τῆς σφαίρας
	მიცემითი	τῇ ἀγορᾷ	τῇ ἡμέρᾳ	τῇ χώρᾳ	τῇ μαχαίρᾳ	τῇ σφαίρᾳ
	აკუზატივუსი	τὴν ἀγοράν	τὴν ἡμέραν	τὴν χώραν	τὴν μάχαιραν	τὴν σφαῖραν
	წოდებითი	ὦ ἀγορά	ὦ ἡμέρα	ὦ χώρα	ὦ μάχαιρα	ὦ σφαῖρα
მრავლობითი	სახელობითი	αἱ ἀγοραί	αἱ ἡμέραι	αἱ χῶραι	αἱ μάχαιραι	αἱ σφαῖραι
	ნათესაობითი	τῶν ἀγορῶν	τῶν ἡμερῶν	τῶν χωρῶν	τῶν μαχαιρῶν	τῶν σφαιρῶν
	მიცემითი	ταῖς ἀγοραῖς	ταῖς ἡμέραις	ταῖς χῶραις	ταῖς μαχαίραις	ταῖς σφαίραις
	აკუზატივუსი	τὰς ἀγοράς	τὰς ἡμέρας	τὰς χώρας	τὰς μαχαίρας	τὰς σφαίρας
	წოდებითი	ὦ ἀγοραί	ὦ ἡμέραι	ὦ χῶραι	ὦ μάχαιραι	ὦ σφαῖραι
ორობითი	სახელ. აკუზ. წოდ.	τὼ ἀγορά	τὼ ἡμέρα	τὼ χώρα	τὼ μαχαίρα	τὼ σφαίρα
	ნათ. მიც.	τοῖν ἀγοραῖν	τοῖν ἡμέραιν	τοῖν χώραιν	τοῖν μαχαίραιν	τοῖν σφαίραιν

α IMPURUM

2) სახელობითში ბოლოკიდურია ᾰ

	ფუძე:	ῥιζα	θαλασσα ან θαλαττα	ἀμιλλα	γλωσσα ან γλωττα
რიცხ	ბრუნვები	პაროქსიტონონი	პროპაროქსიტონონი	პროპაროქსიტონონი	პროპერისპომენონი
მხოლობითი	სახ.	ἡ ῥίζα ძირი, ფესვი	ἡ θάλασσα ზღვა	ἡ ἄμιλλα დავა, მეტოქეობა	ἡ γλῶσσα ენა
	ნათ.	τῆς ῥίζης	τῆς θαλάσσης	τῆς ἀμίλλης	τῆς γλώσσης
	მიც.	τῇ ῥίζῃ	τῇ θαλάσσῃ	τῇ ἀμίλλῃ	τῇ γλώσσῃ
	აკუზ.	τὴν ῥίζαν	τὴν θάλασσαν	τὴν ἄμιλλαν	τὴν γλῶσσαν
	წოდ.	ὦ ῥίζα	ὦ θάλασσα	ὦ ἄμιλλα	ὦ γλῶσσα
მრავლობითი	სახ.	αἱ ῥίζαι	αἱ θάλασσαι	αἱ ἄμιλλαι	αἱ γλῶσσαι
	ნათ.	τῶν ῥιζῶν	τῶν θαλασσῶν	τῶν ἀμιλλῶν	τῶν γλωσσῶν
	მიც.	ταῖς ῥίζαις	ταῖς θαλάσσαις	ταῖς ἀμίλλαις	ταῖς γλώσσαις
	აკუზ.	τὰς ῥίζας	τὰς θαλάσσας	τὰς ἀμίλλας	τὰς γλώσσας
	წოდ.	ὦ ῥίζαι	ὦ θάλασσαι	ὦ ἄμιλλαι	ὦ γλῶσσαι
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ ῥίζα	τὼ θαλάσσα	τὼ ἀμίλλα	τὼ γλώσσα
	ნათ. მიც.	τοῖν ῥίζαιν	τοῖν θαλάσσαιν	τοῖν ἀμίλλαιν	τοῖν γλώσσαιν

3) სახელობითში ბოლოკიდურია η

რიცხვი	ბრუნვები	ფუძე: τιμα	μαχα	νικα
		ოქსიტონონი	პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მარცვალი მოკლეა)	პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მარცვალი გრძელია)
მხოლობითი	სახ.	ἡ τιμή პატივი	ἡ μάχη ბრძოლა	ἡ νίκη გამარჯვება
	ნათ.	τῆς τιμῆς	τῆς μάχης	τῆς νίκης
	მიც.	τῇ τιμῇ	τῇ μάχῃ	τῇ νίκῃ
	აკუზ.	τὴν τιμήν	τὴν μάχην	τὴν νίκην
	წოდ.	ὦ τιμή	ὦ μάχη	ὦ νίκη
მრავლობითი	სახ.	αἱ τιμαί	αἱ μάχαι	αἱ νῖκαι
	ნათ.	τῶν τιμῶν	τῶν μαχῶν	τῶν νικῶν
	მიც.	ταῖς τιμαῖς	ταῖς μάχαις	ταῖς νίκαις
	აკუზ.	τὰς τιμάς	τὰς μάχας	τὰς νίκας
	წოდ.	ὦ τιμαί	ὦ μάχαι	ὦ νῖκαι
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ τιμά	τὼ μάχα	τὼ νίκα
	ნათ. მიც.	τοῖν τιμαῖν	τοῖν μάχαιν	τοῖν νίκαιν

სავარჯიშო მაგალითები:

ἡ στρατιά ჯარი	ἡ δόξα აზრი, სახელი (დიდება)
ἡ σκιά ჩრდილი	ἡ Μοῦσα მუზა
ἡ μητρυιά დედინაცვალი	ἡ μέλισσα ფუტკარი
ἡ γενεά წარმოშობა, მოდგმა	ἡ τράπεζα მაგიდა
ἡ ἑσπέρα საღამო	ἡ ἀρετή სათნოება, სიმტკიცე
ἡ θύρα კარი	ἡ φυγή ლტოლვა
ἡ βία ძალა	ἡ ψυχή სული
ἡ οἰκία სახლი	ἡ πύλη ჭიშკარი
ἡ ἀνδρεία მამაცობა	ἡ εἰρήνη მშვიდობა
ἡ δουλεία მონობა	ἡ λύπη სევდა, დარდი
ἡ γέφυρα ხიდი	ἡ τέχνη ხელოვნება

გეოგრაფიული სახელები, რომელთაც მხოლოდ მრავლობითი რიცხვი აქვთ (pluralia tantum): αἱ Ἀθῆναι ათენი; αἱ Θῆβαι თებე.

შენიშვნები: 1. პირველი კანკლედობის ყველა არსებით სახელს, სადაც არ უნდა ჰქონდეს მახვილი მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში, მრავლობითი რიცხვის ნათესაობითში აქვთ შემოსილი

ბოლოდან პირველ მარცვალზე (პერისპომენონი). ამის მიზეზია კონტრაქცია: χώρα მრ. რიცხვის ნათესაობითში იქნება χωρῶν, რაც მიღებულია გაშლილი ფორმიდან χωράων; θάλασσα მრ. რიცხვ. ნათ. θαλασσῶν ← θαλασσάων.

2. მრავლობითი რიცხვის ბოლოკიდური αι მახვილის ადგილისა და ნიშნისათვის მოკლე ხმოვნად ითვლება.

3. პირველ კანკლედობაში ბოლოკიდური ας (მხ. რიცხ. ნათ. და მრავ. რიცხვ. აკუზატივ.) ყოველთვის გრძელია, ასევე გრძელია ბოლოკიდური α ორობითი რიცხვის სახელობითში, აკუზატივუსსა და წოდებითში.

კვანტიტეტის წესები. ტაბულებში დამოწმებული მაგალითებიდან ჩანს, რომ მახვილის ადგილისა და მოხაზულობისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ბოლოდან პირველი მარცვლის რაოდენობას (კვანტიტეტს), ამიტომ I კანკლედობის სახელთა ბრუნების დროს მტკიცედ უნდა გვახსოვდეს შემდეგი წესები:

1) მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში (აგრეთვე აკუზატივუსსა და წოდებითში) ბოლოკიდური α გ რ ძ ე ლ ი აქვთ:

ა) ზედსართავ სახელებს, რომელთა მამრობითი და საშუალო სქესის ფორმები მეორე კანკლედობისაა:

δίκαιος, δικαία, δίκαιον (სამართლიანი)

βέβαιος, βεβαία, βέβαιον (მტკიცე)

ბ) ორმარცვლიან ρα ბოლოკიდურიან სიტყვებს, რომელთაც მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე აქვთ და ამ მეორე მარცვალში მარტივი ხმოვანია:

χώρα (ქვეყანა), ὥρα (დრო, ხანი)

πήρα (ჩანთა), θήρα (ნადირობა)

გამონაკლისია: χύτρα (ქოთანი),

σφῦρα (ურო)

გ) ორმარცვლიან εια ბოლოკიდურიან სიტყვებს:

μνεία (მეხსიერება)

λεία (ნადავლი)

დ) მრავალმარცვლიან εια ბოლოკიდურიან სიტყვებს, რომელთაც მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე აქვთ:

ἀνδρεία (სიმამაცე)

κολακεία (პირფერობა)

πολιτεία (სახელმწიფო წყობილება, მოქალაქეობა)
σιδηρεία (რკინის წარმოება)
βασιλεία (სამეფო, მეფობა)
δουλεία (მონობა).

ე) მრავალმარცვლიან სახელებს, რომელთაც მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე აქვთ:

ἐλευθερία (თავისუფლება), σοφία (სიბრძნე)
εὐτυχία (ბედნიერება), μηλέα (ვაშლის ხე)
οἰκία (სახლი), ἐλαία (ზეთის ხილის ხე, ზეთისხილი)

3) ყველა სახელს, რომელთაც მახვილი ბოლოდან პირველ მარცვალზე აქვთ:

ἀγορά (მოედანი), μητρυιά (დედინაცვალი)
στρατιά (ჯარი), χαρά (სიხარული)
σκιά (ჩრდილი), λαλιά (ყბედობა)
γενεά (წარმოშობა), συμφορά (შემთხვევა)

2) მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში (აგრეთვე აკუზატივუსსა და წოდებითში) ბოლოკიდური α მოკლე აქვთ:

ა) ზედსართავ სახელებს, რომელთა მამრობითი სქესის ფორმა მესამე კანკლედობისაა:

εὐθύς, εὐθεῖα (სწორი, პირდაპირი)
βραχύς, βραχεῖα (მოკლე)
γλυκύς, γλυκεῖα (ტკბილი)
ταχύς, ταχεῖα (სწრაფი)
πᾶς, πᾶσα (ყველა)

ბ) მიმღეობებს, რომელთა მამრობითი სქესის ფორმა მესამე კანკლედობისაა:

λέγων, λέγουσα
λέξας, λέξασα
λυθείς, λυθεῖσα

გ) იმ სახელებს, რომელთაც α-ს წინ აქვთ თანხმოვანი (ρ-ს გარდა):

ῥίζα (ძირი) γλῶσσα (ენა)
δόξα (აზრი, სახელი) πεῖνα (შიმშილი)
μοῦσα (მუზა) μέλιττα (ფუტკარი)
τόλμα (გამბედაობა)

დ) ორმარცვლიან ρα ბოლოკიდურიან სიტყვებს, რომელთაც მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე მოუდით და ამ მარცვალში რთული ხმოვანი (დიფთონგი) არის:

μοῖρα (ბედი, ხვედრი, ბედისწერა)

πεῖρα (ცდა)

σφαῖρα (ბურთი, სფერო)

გამონაკლისია:

αὖρα (სიო)

λαύρα (შუკა, ქუჩა)

σαύρα (ხვლიკი)

საკუთარი სახელები:

Φαίδρα (ფედრა)

Αἴθρα (ეთრა)

ე) მრავალმარცვლიან სიტყვებს, რომელთაც მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე აქვთ (პროპაროქსიტონონი):

ἀλήθεια (ჭეშმარიტება)	βοήθεια (დახმარება)
θάλασσα (ზღვა)	βασίλεια (დედოფალი)
μάχαιρα (დანა, მახვილი)	διάνοια (განსჯა)
γέφυρα (ხიდი)	εὐσέβεια (ღვთისნიერობა)
τράπεζα (მაგიდა)	ἀσέβεια (უღვთოობა)

ვ) ორმარცვლიან სიტყვებს ბოლოკიდურით αια:

γραῖα (დედაბერი)

μαῖα (ბებია ქალი, ძიძა)

ზ) υια ბოლოკიდურიან სიტყვებს (ოქსიტონონების გარდა):

μυῖα ბუზი

გამონაკლისები ფუძისეული α-ს თვალსაზრისით: 1) α impurum გრძელი აქვს მრავალ საკუთარ სახელს, რომლებიც ამ α-ს შეინარჩუნებენ ყველა გრუნვაში. ასეთი სახელებია, მაგალითად: Λήδα (ნათ. Λήδας), Ἀνδρομέδα (ნათ. Ἀνδρομέδας), Φιλομήλα (ნათ. Φιλομήλας), Γέλα (ნათ. Γέλας – ქალაქი სიცილიის სამხ. სანაპიროზე).

2) α purum სახელობითში გვაძლევს η-ს სიტყვებში: κόρη (ქალწული), κόῤῥη (საფეთქელი), δείρη (კეფა).

3) α impurum სახელობითში გვაძლევს η-ს სიტყვაში ἔρση (ცვარი).

4) α impurum უცვლელი რჩება მხ. რიცხვ. სახელობით ბრუნვაში მდედრობითი სქესის სახელებში, რომელთა ბოლოკიდურია (αι)να; მაგალითად: δέσποινα (ქალბატონი), λέαινα (ძუ ლომი); ასევე უცვლელია სახელობითში α სიტყვებში: τόλμα (გამბედაობა), δίαιτα (ცხოვრების ნირი).

შერწყმული კანკლედობა (მდედრობითი სქესის შ ე რ წ ყ მ უ ლ ი ს ა ხ ე ლ ე ბ ი): მდედრობითი სქესის რამდენიმე სახელს ფუძის ბოლოკიდურად აქვს ხმოვნები αα ან εα. ბრუნების დროს ხდება ამ ხმოვანთა შერწყმა: αα → α, εα → η. შერწყმის შედეგად მიღებული ხმოვანი გრძელია და აქვს შემოსილი მახვილი (პერისპომენონი).

რიცხვი	ბრუნვები	ფუძე			
		μναα	Ἀθηναα	γεα	συκεα
მხოლობითი	სახ.	ἡ μνάα μνᾶ მნა	Ἀθηνᾶ ათენა	ἡ γέα-γῆ მიწა	συκῆ ლეღვის ხე
	ნათ.	τῆς μνάας – μνᾶς	Ἀθηνᾶς	τῆς γέας-γῆς	συκῆς
	მიც.	τῇ μνάᾳ – μνᾷ	Ἀθηνᾷ	τῇ γέᾳ-γῇ	συκῇ
	აკუზ.	τὴν μνάαν-μνᾶν	Ἀθηνᾶν	τὴν γέαν-γῆν	συκῆν
	წოდ.	ὦ μνάα – μνᾶ	Ἀθηνᾶ	ὦ γέα – γῆ	συκῆ
მრავლობითი	სახ.	αἱ μνάαι – μναῖ	იხ. ზემოთ	იხ. ზემოთ	συκαῖ
	ნათ.	τῶν μνάων – μνῶν			συκῶν
	მიც.	ταῖς μνάαις – μναῖς			συκαῖς
	აკუზ.	τᾶς μνάας – μνᾶς			συκᾶς
	წოდ.	ὦ μνάαι – μναῖ			συκαῖ
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ μνάα – μνᾶ	იხ. ზემოთ	იხ. ზემოთ	συκῆ
	ნათ. მიც.	τοῖν μνάαιν – μναῖν			συκαῖν

ἡ συκῆ-ს მსგავსად იბრუნვის ἡ λεοντῆ ლომის ტყავი (ფუძე λεοντεα).

მამრობითი სქესის სახელთა ბრუნების ნიმუშები: ტაბულებში წარმოდგენილია პირველი კანკლედობის მამრობითი სქესის სახელთა ყველა ტიპი ფუძისეული α-ს ბუნებისა და სიტყვის მახვილის ადგილისა და მოხაზულობის გათვალისწინებით:

1) ας ბოლოკიდური

რიცხვი	ბრუნვები	ფუძე: νεανια პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მარცვალი მოკლეა)	ὀρνιθοθηρα – პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მარცვალი გრძელია)	Αἰνελιας –
მხოლობითი	სახ.	ὁ νεανίας ჭაბუკი	ὁ ὀρνιθοθήρας მეჩიტბადე	Αἰνείας ენეასი
	ნათ.	τοῦ νεανίου	τοῦ ὀρνιθοθήρα	Αἰνείου
	მიც.	τῷ νεανίᾳ	τῷ ὀρνιθοθήρᾳ	Αἰνείᾳ
	აკუზ.	τὸν νεανίαν	τὸν ὀρνιθοθήραν	Αἰνείαν
	წოდ.	ὦ νεανία	ὦ ὀρνιθοθήρα	Αἰνεία
მრავლობითი	სახ.	οἱ νεανίαι	οἱ ὀρνιθοθῆραι	
	ნათ.	τῶν νεανιῶν	τῶν ὀρνιθοθηρῶν	
	მიც.	τοῖς νενίαις	τοῖς ὀρνιθοθήραις	
	აკუზ.	τοὺς νιανίας	τοὺς ὀρνιθοθήρας	
	წოდ.	ὦ νιανίαι	ὦ ὀρνιθοθῆραι	
ორობითი	სახ. კუზ. წოდ.	τὼ νεανία	τὼ ὀρνιθοθήρα	
	ნათ. მიც.	τοῖν νεανίαιν	τοῖν ὀρνιθοθήραιν	

2) ης ბოლოკიდური

რიცხვი	ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: μαθητα- ოქსიტონონი	τοξοτα- პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მარცვალი მოკლეა)	πολιτα- პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მარცვალი გრძელია)	Σκυθα- პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მოკლეა)	Ἀτρειδα- პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე გრძელია)	
მხოლობითი	სახ.	ὁ	μαθητής მოსწავლე	τοξότης მშვილდოსანი, მოისარი	πολίτης მოქალაქე	Σκύθής სკვითი	Ἀτρείδης ატრიდი (ატრევსის ძე)	
	ნათ.	τοῦ	μαθητοῦ	τοξότου	πολίτου	Σκύθου	Ἀτρείδου	
	მიც.	τῷ	μαθητῇ	τοξότῃ	πολίτῃ	Σκύθῃ	Ἀτρείδῃ	
	აკუზ.	τὸν	μαθητήν	τοξότην	πολίτην	Σκύθην	Ἀτρείδην	
	წოდ.	ὦ	μαθητά	τοξότα	πολῖτα	Σκύθα	Ἀτρείδη	
მრავლობითი	სახ.	οἱ	μαθηταί	τοξόται	πολῖται	Σκύθαι	Ἀτρεῖδαι	
	ნათ.	τῶν	μαθητῶν	τοξοτῶν	πολιτῶν	Σκυθῶν	Ἀτρειδῶν	
	მიც.	τοῖς	μαθηταῖς	τοξόταις	πολίταις	Σκύθαις	Ἀτρείδαις	
	აკუზ.	τούς	μαθητάς	τοξότας	πολίτας	Σκύθας	Ἀτρείδας	
	წოდ.	ὦ	μαθηταί	τοξόται	πολῖται	Σκύθαι	Ἀτρεῖδαι	
ორობითი	სახ.აკ. წოდ.	τὼ	μαθητά	τοξότα	πολίτα	Σκύθα	Ἀτρείδα	ატრიდები (ორნი): აგამემნონი და მენელაოსი
	ნათ. მიც.	τοῖν	μαθηταῖν	τοξόταιν	πολίταιν	Σκύθαιν	Ἀτρείδαιν	

სავარჯიშო მაგალითები

ὁ ταμίας მსაჯული, ხაზინადარი
Λεωνίδας ლეონიდა
Νικίας ნიკია
Γοργίας გორგია
ὁ ποιητής პოეტი
ὁ γυμνήτης მსუბუქად შეიარაღებული ჯარისკაცი, გიმნეტი
Ξέρξης ქსერქსე
Ἀλκιβιάδης ალკიბიადე
ὁ Σπαρτιάτης სპარტელი
ὁ Πέρσης სპარსელი
ὁ προδότης მოღალატე, გამცემი
ὁ ναύτης მეზღვაური
ὁ τεχνίτης ხელოვანი, ხელოსანი
ὁ ὁπλίτης მძიმედ შეიარაღებული ჯარისკაცი, ჰოპლიტი
ὁ δικαστής მოსამართლე
ὁ κριτής მსაჯული
ὁ στρατιώτης ჯარისკაცი
ὁ ἀδολέσχης ყბედი
ὁ κλέπτης ქურდი

შენიშვნები: 1) პირველი კანკლედობის მამრობითი სქესის სახელთა ბრუნება მდედრობითი სქესის სახელთა ბრუნებისგან მხოლოდ იმით განსხვავდება, რომ მამრობითი სქესის სახელებს მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში აქვთ ნიშანი ς, ხოლო ნათესაობითში ბოლოკიდურია ου (ეს ბოლოკიდური აქვთ მხ. რ. ნათ. ბრუნვაში II კანკლედობის სახელებს).

2) მხ. რ. ნათესაობითი ბრუნვის ნიშანი მამრ. სქესის სახელთათვის არის ο, რომელიც ფუძეზე დართვით გვაძლევს კომპლექსს -αο (ჰომეროსთან, მაგალითად: სახ. Ἀτρείδης, ნათ. Ἀτρείδαο). -αο კომპლექსი იონურ დიალექტში მოგვცემდა -*ηο-ს; რაოდენობრივი გადასმით (metathesis quantitatis) მივიღეთ εω (ჰომეროსთან გვხვდება ფორმა Ἀτρείδεω, ჰეროდოტესთან – Πέρσεω, Μιλτιάδεω...); ატიკურ დიალექტში αο → εο; ε + ο კონტრაქციით გვაძლევს დიფთონგს ου.

3) ზოგიერთ საკუთარ სახელს, რომლებიც დორიული ან არაბერძნული წარმომავლობისა არიან, მხ. რიცხვის ნათესაობით ბრუნვაში ბოლოკიდური აქვთ გრძელი α (ე.წ. დორიული ნათესაობითი): Φοιβίδας, ნათ. Φοιβίδα; Ὀρόντας – Ὀρόντα; Ὕλας – Ὕλα; Ἀννίβας (ჰანიბალი) – Ἀννίβα; Σύλλας (Sulla) – Σύλλα. ჩრდილოეთის ქარის სახელი გვხვდება შეურწყმელად ὁ βορέας, τοῦ βορέου და შერწყმული ფორმითაც ὁ βορᾶς, τοῦ βορᾶ, τῷ βορᾷ, τὸν βορᾶν.

მხ. რიცხვ. ნათესაობითში α ბოლოკიდური აქვს საზოგადო სახელსაც: ὁ ὀρνιθοθήρας – ὀρνιθοθήρα (მეჩიტბადე), ὁ μητραλοίας – μητραλοία (დედის მკვლელი).

4) მხოლობითი რიცხვის წოდებით ბრუნვაში: ας ბოლოკიდურიან სახელებს აქვთ გრძელი α; της ბოლოკიდურიან სახელებს, ხალხთა სახელებს -ης -ზე, რთულ სახელებს დაბოლოებით – μέτρης, -ώνης, -τρίβης, -πώλης, -άρχης აქვთ მოკლე α (Αἰνείας – Αἰνεία; κριτής – κριτά; Πέρσης – Πέρσα; γεωμέτρης – γεωμέτρα მიწისმზომელი, τελώνης – τελῶνα ხარკის ამკრეფი, παιδοτρίβης – παιδοτρίβα აღმზრდელი, βιβλιοπώλης – βιβλιοπῶλα წიგნით მოვაჭრე, σχολάρχης – σχολάρχα სკოლის მეთაური).

ης ბოლოკიდურიან სხვა სახელებს წოდებითში აქვთ η: Ξέρξης – Ξέρξη; Ἀριστείδης – Ἀριστείδη; Κρονίδης – Κρονίδη.

სიტყვას ὁ δεσπότης (ბატონი) მხ. რიცხვ. წოდებით ბრუნვაში მახვილი გადააქვს ბოლოდან მესამე მარცვალზე: ὦ δέσποτα!

5) მრ. რიცხვის ნათესაობითში გამონაკლისით მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზეა სიტყვებში: ὁ χρήστης – τῶν χρήστων (მევახშე); ὁ χλούνης – τῶν χλούνων (გარეული ტახი).

მამრობითი სქესის შერწყმული სახელები:

ფუძეა: Ἑρμεα-

მხოლობითი რიცხვი

სახ. Ἑρμέας – Ἑρμῆς ჰერმესი
ნათ. Ἑρμέου – Ἑρμοῦ
მიც. Ἑρμέᾳ – Ἑρμῇ
აკუზ. Ἑρμέαν – Ἑρμῆν
წოდ. ὦ Ἑρμέα – Ἑρμῆ

მრავლობითი რიცხვი

სახ. οἱ Ἑρμέαι – Ἑρμαῖ ჰერმესის ქანდაკებიანი
ნათ. τῶν Ἑρμέων – Ἑρμῶν
მიც. τοῖς Ἑρμέαις – Ἑρμαῖς
აკუზ. τοὺς Ἑρμέας – Ἑρμᾶς
წოდ. ὦ Ἑρμέαι – Ἑρμαῖ

ორობითი რიცხვი

სახ. აკუზ. წოდ. τὼ Ἑρμέα – Ἑρμᾶ
ნათ. მიც. τοῖν Ἑρμέαιν – Ἑρμαῖν

ასევე იბრუნვის საკუთარი სახელი ὁ Ἀπελλῆς.

მეორე კანკლედობა

მეორე კანკლედობას ეკუთვნის ο ფუძიანი სახელები, რომელთაგან დიდი ნაწილი მამრობითი სქესისაა, ნაწილი მდედრობითისა და ნაწილიც – საშუალოსი.

მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელები ერთნაირად იბრუნვიან (სხვაობა მხოლოდ არტიკლშია).

საშუალო სქესის სახელებს ერთნაირი ბოლოკიდური აქვთ სახელობითში, აკუზატივუსსა და წოდებით ბრუნვებში, როგორც მხოლობით რიცხვში, ისე მრავლობითში; მრავლობით რიცხვში ამ ბრუნვებში სახელებს ბოლოკიდურად აქვთ α (მოკლე).

მეორე კანკლედობაში გამოიყოფა ბრუნების სამი სახე: მარტივი ბრუნება, შერწყმული ბრუნება და ატიკური ბრუნება.

მარტივი ბრუნება

მამრობითი და მდედროითი სქესის სახელები მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვას აწარმოებენ სიგმატურად: ფუძის ο ბოლოკიდურს დაერთვის ς და მივიღებთ დაბოლოებას ος. საშუალო სქესის ბოლოკიდური მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში (ასევე აკუზატივუსსა და წოდებითში) არის ον.

მხ. რიცხვის ნათესაობითი ბრუნვის ბოლოკიდური საერთოა სამივე სქესის სახელთათვის. ეს ბოლოკიდურია ου, რომელიც მიღებულია ფუძისეულ ο-ზე ι̯ο ნიშნის დართვით და ამით გამოწვეული კონტრაქციით: ο + ο → ου.

მახვილის წესები მეორე კანკლედობაში ისეთივეა, როგორიც პირველში.

მრავლ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვის οι ბოლოკიდური მახვილის ადგილისა და ნიშნისათვის მოკლე ხმოვნად ითვლება.

მრავლ. რიცხვის ნათესაობით ბრუნვაში ბოლოდან პირველ მარცვალზე შემოსილი მახვილი მხოლოდ მაშინ იქნება, თუ სიტყვას თავიდანვე მახვილი ბოლოდან პირველ მარცვალზე აქვს. მრ. რიცხვის ნათ. ბრუნვის ბოლოკიდურში ων ω მიღებულია ფუძისეული ο-ს დაგრძელებით და არა შერწყმის შედეგად (როგორც ეს I კანკლედობაშია).

ქვემოთ წარმოდგენილია მეორე კანკლედობის სახელთა ტიპები მახვილის ადგილისა და მოხაზულობის ყველა შესაძლებელი შემთხვევის გათვალისწინებით:

ა. მამრობითი სქესი

რიცხვი	ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: ποταμο ოქსიტონონი	ἵππο პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მოკლეა)	δουλο პროპერისპომენონი (ბოლოდან მეორე გრძელია)	ἀνθρωπο პროპაროქსიტონონი
მხოლობითი	სახ.	ὁ	ποταμός მდინარე	ἵππος ცხენი	δοῦλος მონა	ἄνθρωπος ადამიანი
	ნათ.	τοῦ	ποταμοῦ	ἵππου	δούλου	ἀνθρώπου
	მიც.	τῷ	ποταμῷ	ἵππῳ	δούλῳ	ἀνθρώπῳ
	აკუზ.	τὸν	ποταμόν	ἵππον	δοῦλον	ἄνθρωπον
	წოდ.	ὦ	ποταμέ	ἵππε	δοῦλε	ἄνθρωπε
მრავლობითი	სახ.	οἱ	ποταμοί	ἵπποι	δοῦλοι	ἄνθρωποι
	ნათ.	τῶν	ποταμῶν	ἵππων	δούλων	ἀνθρώπων
	მიც.	τοῖς	ποταμοῖς	ἵπποις	δούλοις	ἀνθρώποις
	აკუზ.	τοὺς	ποταμούς	ἵππους	δούλους	ἀνθρώπους
	წოდ.	ὦ	ποταμοί	ἵπποι	δοῦλοι	ἄνθρωποι
ორობითი	სახ.აკუზ	τὼ	ποταμώ	ἵππω	δούλω	ἀνθρώπω
	წოდ.	τοῖν	ποταμοῖν	ἵπποιν	δούλοιν	ἀνθρώποιν

ბ. მდედრობითი სქესი

რიცხვი	ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: ὁδο ოქსიტონონი	παρθενο პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მოკლეა)	νησο პროპერისპომენონი (ბოლოდან მეორე გრძელია)	κελευθο პროპაროქსიტონონი
მხოლობითი	სახ.	ἡ	ὁδός გზა	παρθένος ქალწული	νῆσος კუნძული	κέλευθος გზა,ბილიკი
	ნათ.	τῆς	ὁδοῦ	παρθένου	νήσου	κελεύθου
	მიც.	τῇ	ὁδῷ	παρθένῳ	νήσῳ	κελεύθῳ
	აკუზ.	τὴν	ὁδόν	παρθένον	νῆσον	κέλευθον
	წოდ.	ὦ	ὁδέ	παρθένε	νῆσε	κέλευθε
მრავლობითი	სახ.	αἱ	ὁδοί	παρθένοι	νῆσοι	κέλευθοι
	ნათ.	τῶν	ὁδῶν	παρθένων	νήσων	κελεύθων
	მიც.	ταῖς	ὁδοῖς	παρθένοις	νήσοις	κελεύθοις
	აკუზ.	τὰς	ὁδούς	παρθένους	νήσους	κελεύθους
	წოდ.	ὦ	ὁδοί	παρθένοι	νῆσοι	κέλευθοι
ორობითი	სახ.აკუზ	τὼ	ὁδώ	παρθένω	νήσω	κελεύθω
	ნათ. მიც	τοῖν	ὁδοῖν	παρθένοιν	νήσοιν	κελεύθοιν

გ. საშუალო სქესი

რიცხვი	ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: πτερο	ἔργο	δωρο	φαρμακο
			ოქსიტონონი	პაროქსიტონონი (ბოლოდან მეორე მოკლეა)	პროპერისპომენონი (ბოლოდან მეორე გრძელია)	პროპაროქსიტონონი
მხოლობითი	სახ.	τὸ	πτερόν	ἔργον	δῶρον	φάρμακον
			ფრთა	საქმე	საჩუქარი	წამალი
	ნათ.	τοῦ	πτεροῦ	ἔργου	δώρου	φαρμάκου
	მიც.	τῷ	πτερῷ	ἔργῳ	δώρῳ	φαρμάκῳ
	აკუზ.	τὸ	πτερόν	ἔργον	δῶρον	φάρμακον
	წოდ.	ὦ	πτερόν	ἔργον	δῶρον	φάρμακον
მრავლობითი	სახ.	τὰ	πτερά	ἔργα	δῶρα	φάρμακα
	ნათ.	τῶν	πτερῶν	ἔργων	δώρων	φαρμάκων
	მიც.	τοῖς	πτεροῖς	ἔργοις	δώροις	φαρμάκοις
	აკუზ.	τὰ	πτερά	ἔργα	δῶρα	φάρμακα
	წოდ.	ὦ	πτερά	ἔργα	δῶρα	φάρμακα
ორობითი	სახ. აკუზ წოდ.	τὼ	πτερώ	ἔργω	δώρω	φαρμάκω
	ნათ. მიც	τοῖν	πτεροῖν	ἔργοιν	δώροιν	φαρμάκοιν

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1) მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელებს მხოლობითი რიცხვის წოდებით ბრუნვაში ბოლოკიდურად აქვთ ε, რომელიც მიღებულია ο-საგან ხმოვანთმონაცვლეობის წესით. ზოგჯერ წოდებითი ემთხვევა სახელობითი ბრუნვის ფორმას (იხმარება, მაგალითად, ὦ φίλος და ὦ φίλε სიტყვიდან ὁ φίλος მეგობარი). სიტყვა ὁ θεός (ღმერთი) წოდებით ბრუნვაში კლასიკურ ბერძნულში მხოლოდ სახელობითი ბრუნვის ფორმით გვხვდება – ὦ θεός (ღმერთო!). ფორმა ὦ θεέ ახალი აღთქმის წიგნებში ჩნდება.

არსებით სახელს ὁ ἀδελφός ძმა, წოდებით ბრუნვაში მახვილი გადააქვს ბოლოდან მესამე მარცვალზე: ἄδελφε (იშვიათად გვხვდება ἀδελφέ ფორმაც).

2) გამქრალი ადგილობრივი ბრუნვის (locativus) ფორმა ზმნისართთა სახით შემოინახეს მეორე კანკლედობის სიტყვებმა: ὁ οἶκος სახლი – οἴκοι სახლში, ὁ Ἰσθμός კორინთოს ყელი – ისთმოსი – Ἰσθμοῖ – ისთმოსზე.

3) მხოლოდ მრავლობითია სიტყვა τὰ βασίλεια (სასახლე).

4) მ დ ე დ რ ო ბ ი თ ი ს ქ ე ს ი ს ა ა მეორე კანკლედობის ος ბოლოკიდურიანი ის სახელები, რომლებიც გამოხატავენ:

ა) მდედრობითი სქესის ცოცხალ არსებით სახელებს: ἡ παρθένος (ქალწული), ἡ ἄνθρωπος (ადამიანი – ქალი), ἡ θεός (= θεά ქალღმერთი);

ბ) ქვეყნების, ქალაქებისა და კუნძულების სახელებს: ἡ Αἴγυπτος (ეგვიპტე), ἡ Κόρινθος (კორინთო), ἡ Νάξος (ნაქსოსი), ἡ Μίλητος (მილეტი);

გ) ნიადაგისა და ქვების სახელებს: ἡ ψάμμος (ქვიშა), ἡ γύψος (ცარცი), ἡ πλίνθος (აგური), ἡ ψῆφος (კენჭი), ἡ κόπρος (ნაკელი), ἡ σποδός (ფერფლი), ἡ βάσανος (ერბოქვა, სალესი ქვა);

დ) გზის სახელებს: ἡ ὁδός (გზა), ἡ ἀτραπός (ბილიკი), ἡ κέλευθος (გზა, ბილიკი), ἡ ἁμαξιτός (საურმე გზა);

ე) მოცულობის მქონე საგანთა სახელებს: ἡ χηλός (ყუთი), ἡ κιβωτός (კიდობანი), ἡ σορός (აკლდამა, საფლავი, სორო), ἡ κάμινος (ბუხარი, ღუმელი), ἡ ληνός (საწნახელი), ἡ κάρδοπος (ვარცლი, გობი), ἡ τάφρος (თხრილი), ἡ γνάθος (ყბა);

ვ) ხეთა, მცენარეთა სახელებს: ἡ μύρτος (მირტა, ტვია), ἡ φηγός (წიფელი), ἡ ἄμπελος (ვაზი).

ზ) არსებით სახელად ქცეულ იმ ზედსართავ სახელებს, რომელთა საზღვრულებიც მდედრობითი სქესისაა და იგულისხმება: ἡ διάμετρος დიამეტრი (← ἡ διάμετρος γραμμή შუა ხაზი), ἡ σύγκλητος კრება, საბჭო (← ἡ σύγκλητος βούλη მოწვეული, მოხმობილი საბჭო), ἡ διάλεκτος დიალექტი, კილო (← ἡ διάλεκτος φωνή), ἡ ἤπειρος ხმელეთი (← ἡ ἤπειρος γῆ);

თ) ცალკე საზოგადო სახელებს: ἡ βίβλος (წიგნი), ἡ νόσος (ავადმყოფობა), ἡ νῆσος (კუნძული), ἡ δρόσος (ცვარი), ἡ ῥάβδος (კვერთხი), ἡ γέρανος (წერო), ἡ ἔλαφος (ირემი), ἡ δοκός (კოჭი, დირე) და სხვ.

სავარჯიშო მაგალითები:

ὁ θεός ღმერთი

ὁ χρυσός ოქრო

ὁ νόμος კანონი

ὁ σάκκος ტომარა (შდრ. მეგრ. საკი, სვან. ჟäჴ'გ', აფხაზ. ასაკϥ)

ὁ πυρός პური, ხორბალი

τὸ σῦκον ლეღვი

τὸ πεδίον მინდორი, ველი, ვაკე

τὸ ἱμάτιον სამოსი, ლაბადა

ὁ ταῦρος ხარი

ὁ βίος ცხოვრება

ὁ θάνατος სიკვდილი

τὸ στρατόπεδον ბანაკი

τὸ ᾠόν კვერცხი

ἡ Πελοπόννησος პელოპონესი

ἡ ἔλαφος ირემი

ὁ οἶνος ღვინო

შერწყმული ბრუნება

შერწყმულ ბრუნებას განეკუთვნება მამრობითი და საშუალო სქესის ის არსებითი სახელები, რომელთა ფუძეც ბოლოვდება οο ან εο ხმოვნებზე. ბრუნების დროს ხდება ამ ხმოვანთა შერწყმა: ο + ο → ου-ს, ε + ο → ου-ს. მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში მამრობითი სქესის სახელებს აქვთ ბოლოკიდური – ους, საშუალოსას – ουν.

ο და ε ხმოვნები მომდევნო გრძელი ხმოვნებისა და დიფთონგების მიერ შთაინთქმებიან: ε + α → α-ს.

მარტივ შერწყმულ სახელებს შემოსილი მახვილი აქვთ შერწყმის შედეგად მიღებულ ხმოვანზე (პერისპომენონი), გარდა ორობითი რიცხვის სახელობითი, აკუზატივუსი და წოდებითი ბრუნვებისა, სადაც მკვეთრი მახვილი გვაქვს გამონაკლისით.

რთული სიტყვები, რომელთა მეორე ნაწილს შეადგენენ სიტყვები πλοῦς (ცურვა), νοῦς (გონება), ῥοῦς (დინება), მახვილს ინარჩუნებენ ბოლოდან მეორე მარცვალზე, თუმცა ეს ეწინააღმდეგება მახვილის წესებს.

შერწყმული ბრუნების ნიმუშები

რიცხვი	ბრუნვები	ὁ νοῦς გონება ფუძე νοο	τὸ ὀστοῦν ძვალი ფუძე ὀστεο	ὁ περίπλους ზღვით შემოვლა ფუძე περιπλοο
მხოლობითი	სახ.	ὁ νόος-νοῦς	τὸ ὀστέον-ὀστοῦν	ὁ περίπλοος – περίπλους
	ნათ.	τοῦ νόου-νοῦ	τοῦ ὀστέου-ὀστοῦ	τοῦ περιπλόου – περίπλου
	მიც.	τῷ νόω-νῷ	τῷ ὀστέῳ-ὀστῷ	τῷ περιπλόῳ – περίπλῳ
	აკუზ.	τὸν νόον-νοῦν	τὸ ὀστέον-ὀστοῦν	τὸν περίπλοον – περίπλουν
	წოდ.	ὦ νόε-νοῦ	ὦ ὀστέον-ὀστοῦν	ὦ περίπλοε – περίπλου
მრავლობითი	სახ.	οἱ νόοι-νοῖ	τὰ ὀστέα-ὀστᾶ	οἱ περίπλοοι-περίπλοι
	ნათ.	τῶν νόων-νῶν	τῶν ὀστέων-ὀστῶν	τῶν περιπλόων-περίπλων
	მიც.	τοῖς νόοις-νοῖς	τοῖς οστέοις-ὀστοῖς	τοῖς περιπλόοις-περίπλοις
	აკუზ.	τοὺς νόους-νοῦς	τὰ ὀστέα-ὀστᾶ	τοὺς περιπλόους-περίπλους
	წოდ.	ὦ νόοι-νοῖ	ὦ ὀστέα-ὀστᾶ	ὦ περίπλοοι-περίπλοι
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ νόω-νώ	τὼ ὀστέων-ὀστώ	τὼ περιπλόω-περίπλω
	ნათ. მიც.	τοῖν νόοιν-νοῖν	τοῖν ὀστέοιν-ὀστοῖν	τοῖν περιπλόοιν-περίπλοιν

ასევე იბრუნვიან:

ὁ πλόος-πλοῦς (ცურვა)

ὁ ῥόος-ῥοῦς (დინება)

ὁ θρόος-θροῦς (ხმაური)

ὁ ἀδελφιδέος-ἀδελφιδοῦς (ძმისწული, დისწული)

ὁ ἀνεψιαδέος-ἀνεψιαδοῦς (ბიძაშვილის შვილი)

ὁ θυγατεριδέος-θυγατεριδοῦς (შვილიშვილი ქალისაგან)

τὸ κάνεον-κανοῦν კალათი (მახვილი თავისებურია!)

ატიკური ბრუნება. მეორე ატიკურ ბრუნებას განეკუთვნება მამრობითი, მდედრობითი და საშუალო სქესის რამდენიმე არსებითი სახელი, რომელთა ფუძეც ბოლოვდება ω-ზე(ჩვეულებრივ წინამდებარე ε-ით, ბრუნების დროს ეს ω უცვლელი რჩება (ο-სა და ου-ს ნაცვლად იქნება ω, οι-ს ნაცვლად – ῳ). მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელებს მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში ბოლოკიდურად აქვთ -ως, საშუალო სქესის სახელებს – -ων.

კომპლექსი εω მახვილისათვის ითვლება ერთ მარცვლად. თუ εως ბოლოკიდურიანი სიტყვა ოქსიტონონია, მახვილი ყველგან მკვეთრი დარჩება:

რიცხვი	ბრუნვები	ფუძე – νεω	ფუძე – Μενελεω	ფუძე – ἀνωγεω
მხოლობითი	სახ.	ὁ νεώς ტაძარი	Μενέλεως მენელაოსი	τὸ ἀνώγεων დარბაზი
	ნათ.	τοῦ νεώ	Μενέλεω	τοῦ ἀνώγεω
	მიც.	τῷ νεῴ	Μενέλεῳ	τῷ ἀνώγεῳ
	აკუზ.	τὸν νεών	Μενέλεων	τὸ ἀνώγεων
	წოდ.	ὦ νεώς	Μενέλεως	ὦ ἀνώγεων
მრავლობითი	სახ.	οἱ νεῴ		τὰ ἀνώγεω
	ნათ.	τῶν νεών		τῶν ἀνώγεων
	მიც.	τοῖς νεῴς		τοῖς ἀνώγεῳς
	აკუზ.	τοὺς νεώς		τὰ ἀνώγεω
	წოდ.	ὦ νεῴ		ὦ ἀνώγεω
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ νεώ		τὼ ἀνώγεω
	ნათ. მიც.	τοῖν νεῴν		τοῖν ἀνώγεῳν

სხვა მაგალითები:

ὁ λεώς ხალხი

ὁ λαγώς კურდღელი

ὁ ἔως განთიადი, აისი

ὁ ταώς ფარშევანგი

ὁ κάλως (ბაგირი)

ἡ ἅλως კალო

ὁ Ἄθως ათონი (მთა)

ἡ Κέως კეოსი (კუნძული)

ἡ Τέως ტეოსი (კუნძული)

Ἀνδρόγεως ანდროგეოსი (მინოსის ძე)

შენიშვნები: 1. -εω კომპლექსი ატიკურ დიალექტში მომდინარეობს საწყისი კომპლექსიდან *ηο (metathesis quantitatis), -εω კომპლექსის ბადალია ჰომეროსის (იონური) დიალექტის -αο: νεώς-ναός, λεώς-λαός, Μενέλεως-Μενέλαος.

2. -ως ბოლოკიდურიანი ზოგიერთი სახელი მხ. რიცხვის აკუზატივუსში ν-ს ხან დაირთავს, ხან არა: ὁ Ἄθως τὸν Ἄθω (Ἄθων), ἡ ἅλως τὴν Ἄλω (Ἄλων). არასდროს არ დაირთავს ν-ს სიტყვა ἡ ἕως τὴν ἕω; ასევე – ἡ Κέως τὴν Κέω, ἡ Τέως τὴν Τέω.

3. სახელი ὁ λαγώς (კურდღელი) გვხვდება პერისპომენონითაც ὁ λαγῶς.

პირველი რიგის ზედსართავი სახელები

პირველი და მეორე კანკლედობით, გარდა ზემოთ განხილული არსებითი სახელებისა, იბრუნება აგრეთვე ზედსართავი სახელების (τὰ ἐπίθετα) პირველი რიგი. ამ რიგის ზედსართავი სახელები ორი ჯგუფისაა: სამბოლოკიდურიანი ზედსართავები და ორბოლოკიდურიანი ზედსართავები.

სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები (τὰ ἐπίθετα τρικατάληκτα) წარმოდგენილია სამივე სქესის ფორმით: მხ. რიცხვის სახელობითში მამრობით სქესს აქვს ბოლოკიდური ος, მდედრობითს – α ან η, საშუალოს – ον. მდედრობითი სქესის ფორმა იბრუნება პირველი კანკლედობით, ხოლო მამრობითი და საშუალო სქესებისა – მეორე კანკლედობით. ყველა ეს ფორმა იბრუნება იმავე სახით, როგორც შესაბამისი ბოლოკიდურიანი არსებითი სახელები.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1. მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში მდედრობითი სქესის ზედსართავ სახელებს აქვთ ბოლოკიდური α, თუ მას წინ უძღვის ε, ι და ρ, სხვა შემთხვევებში კი ბოლოკიდურია η: νέος, νέα, νέον (ახალი), δίκαιος, δικαία, δίκαιον (სამართლიანი), μακρός, μακρά, μακρόν (გრძელი), მაგრამ: ἀγαθός, ἀγαθή, ἀγαθόν (კარგი), δῆλος, δήλη, δῆλον (ცხადი, აშკარა), σοφός, σοφή, σοφόν (ბრძენი).

2. თუ ზედსართავი სახელის ფუძეში გვაქვს მარცვალი -ρο, მდედრობითი სქესის ფორმაში ბოლოკიდური იქნება: ροα: ἁθρόος, ἁθρόα, ἀθρόον (შეკრებილი).

3. მდედრობითი სქესის ბოლოკიდური α მ უ დ მ ი ვ ა დ გ რ ძ ე ლ ი ა.

4. მახვილის წესი ზედსართავ სახელებში იგივეა, რაც არსებითებში, ოღონდ მდედრობითი სქესის ზედსართავ სახელებში მრავლობითი რიცხვის სახელობითში, ნათესაობითსა და წოდებითში მახვილი იქნება იმ მარცვალზე, სადაც მახვილი აქვთ მამრობითი სქესის ზედსართავებს ამავე ფორმებში (მაგალითად: δίκαιοι – δίκαιαι და არა δικαῖαι, δικαίων, δικαίων და არა δικαιῶν, როგორც, თითქოს, მოსალოდნელი იყო):

მოდელი: -ός, -ά, -όν

რიცხვი	ბრუნვა	მამრ.	მდედრ.	საშ.	მამრ.	მდედრ.	საშ.	მამრ.	მდედრ.	საშ.
მარტივი	სახ.	φανερός	φανερά	φανερόν	νέος	νέα	νέον	δίκαιος	δικαία	δίκαιον
	ნათ.	φανεροῦ	φανερᾶς	φανεροῦ	νέου	νέας	νέου	δικαίου	δικαίας	δικαίου
	მიც.	φανερῷ	φανερᾷ	φανερῷ	νέῳ	νέᾳ	νέῳ	δικαίῳ	δικαίᾳ	δικαίῳ
	ყკ.	φανερόν	φανερᾶν	φανερόν	νέον	νέαν	νέον	δίκαιον	δικαίαν	δίκαιον
	წოდ.	φανερέ	φανερά	φανερόν	νέε	νέα	νέον	δίκαιε	δίκαία	δίκαιον
მრავლობითი	სახ.	φανεροί	φανεραί	φανερά	νέοι	νέαι	νέα	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια
	ნათ.	φανερῶν	φανερῶν	φανερῶν	νέων	νέων	νέων	δικαίων	δικαίων	δικαίων
	მიც.	φανεροῖς	φανεραῖς	φανεροῖς	νέοις	νέαις	νέοις	δικαίοις	δικαίαις	δικαίοις
	ყკ.	φανερούς	φανεράς	φανερά	νέους	νέας	νέα	δικαίους	δικαίας	δίκαια
	წოდ.	φανεροί	φανεραί	φανερά	νέοι	νέαι	νέα	δίκαιο	δίκαιαι	δίκαια
ორობითი	სახ. ყკ. წოდ.	φανερώ	φανερά	φανερώ	νέω	νέα	νέω	δικαίω	δικαία	δικαίω
	ნათ. მიც.	φανεροῖν	φανεραῖν	φανεροῖν	νέοιν	νέαιν	νέοιν	δικαίον	δικαίαιν	δικαίοιν
		ნათელი, ცხადი			ახალი, ახალგაზრდა			საშინელი		

რიცხვი	ბრუნვა	მამრ.	მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	ἀναγκαῖος	ἀναγκαία	ἀναγκαῖον
	ნათ.	ἀναγκαίου	ἀναγκαίας	ἀναγκαίου
	მიც.	ἀναγκαίῳ	ἀναγκαίᾳ	ἀναγκαίῳ
	აკუზ.	ἀναγκαῖον	ἀναγκαίαν	ἀναγκαῖον
	წოდ.	ἀναγκαῖε	ἀναγκαία	ἀναγκαῖον
მრავლობითი	სახ.	ἀναγκαῖοι	ἀναγκαῖαι	ἀναγκαῖα
	ნათ.	ἀναγκαίων	ἀναγκαίων	ἀναγκαίων
	მიც.	ἀναγκαίοις	ἀναγκαίαις	ἀναγκαίοις
	აკუზ.	ἀναγκαίους	ἀναγκαίας	ἀναγκαῖα
	წოდ.	ἀναγκαῖοι	ἀναγκαῖαι	ἀναγκαῖα
ორობითი	სახ.აკუზ.წოდ.	ἀναγκαίω	ἀναγκαία	ἀναγκαίω
	ნათ. მიც.	ἀναγκαίοιν	ἀναγκαίαιν	ἀναγκαίοιν
		აუცილებელი		

რიცხვი	ბრუნვა	ბოლოკიდური: ος, η, ον					
მხოლობითი	სახ.	καλός	καλή	καλόν	φίλος	φίλη	φίλον
	ნათ.	καλοῦ	καλῆς	καλοῦ	φίλου	φίλης	φίλου
	მიც.	καλῷ	καλῇ	καλῷ	φίλῳ	φίλῃ	φίλῳ
	აკუზ.	καλόν	καλήν	καλόν	φίλον	φίλην	φίλον
	წოდ.	καλέ	καλή	καλόν	φίλε	φίλη	φίλον
მრავლობითი	სახ.	καλοί	καλαί	καλά	φίλοι	φίλαι	φίλα
	ნათ.	καλῶν	καλῶν	καλῶν	φίλων	φίλων	φίλων
	მიც.	καλοῖς	καλαῖς	καλοῖς	φίλοις	φίλαις	φίλοις
	აკუზ.	καλούς	καλάς	καλά	φίλους	φίλας	φίλα
	წოდ.	καλοί	καλαί	καλά	φίλοι	φίλαι	φίλα
ორობითი	სახ.აკუზ.წოდ.	καλώ	καλά	καλώ	φίλω	φίλα	φίλω
	ნათ. მიც.	καλοῖν	καλαῖν	καλοῖν	φίλοιν	φίλαιν	φίλοιν
		ლამაზი, მშვენიერი			საყვარელი, ძვირფასი		

მხოლობითი	სახ.	ἀνθρώπινος	ἀνθρωπίνη	ἀνθρώπινον	δῆλος	δήλη	δῆλον
	ნათ.	ἀνθρωπίνου	ἀνθρωπίνη	ἀνθρωπίνου	δήλου	δήλης	δήλου
	მიც.	ἀνθρωπίνῳ	ἀνθρωπίνῃ	ἀνθρωπίνῳ	δήλῳ	δήλῃ	δήλῳ
	აკუზ.	ἀνθρώπινον	ἀνθρωπίνην	ἀνθρώπινον	δῆλον	δήλην	δῆλον
	წოდ.	ἀνθρώπινε	ἀνθρωπίνη	ἀνθρώπινον	δῆλε	δήλη	δῆλον
მრავლობითი	სახ.	ἀνθρώπινοι	ἀνθρώπιναι	ἀνθρώπινα	δῆλοι	δῆλαι	δῆλα
	ნათ.	ἀνθρωπίνων	ἀνθρωπίνων	ἀνθρωπίνων	δήλων	δήλων	δήλων
	მიც.	ἀνθρωπίνοις	ἀνθρωπίναις	ἀνθρωπίνοις	δήλοις	δήλαις	δήλοις
	აკუზ.	ἀνθρωπίνους	ἀνθρωπίνας	ἀνθρώπινα	δήλους	δήλλας	δῆλα
	წოდ.	ἀνθρώπινοι	ἀνθρώπιναι	ἀνθρώπινα	δῆλοι	δῆλαι	δῆλα
ორობითი	სახ.აკუზ.წოდ.	ἀνθρωπίνω	ἀνθρωπίνα	ἀνθρωπίνω	δήλω	δήλα	δήλω
	ნათ. მიც.	ἀνθρωπίνοιν	ἀνθρωπίναιν	ἀνθρωπίνοιν	δήλοιν	δήλαιν	δήλοιν
		ადამიანური			ცხადი, ნათელი		

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა : სამბოლოკიდურიან ზედსართვთა მსგავსად იბრუნვის მიმღეობები ბოლოკიდურებით -μενος -μένη -μηνον (მაგალითად: λυόμενος, λυομένη, λυόμενον; γραφόμενος, γραφομένη, γραφόμενον) და რიგობითი რიცხვითი სახელი (მაგალითად: ὄγδοος, ὀγδόη, ὄγδοον).

ო რ ბ ო ლ ო კ ი დ უ რ ი ან ზ ე დ ს ა რ თ ავ ს ა ხ ე ლ ებ ს (τὰ ἐπίθετα δικατάληκτα) მამრობითი და მდედრობით სქესის ფორმები საზიარო აქვთ: ორივე სქესისთვის ბოლოკიდურია ος, საშუალო სქესის ბოლოკიდურია ον.

ორბოლოკიდურიან ზედსართავ სახელთა ბრუნებას არავითარი თავისებურება არ ახასიათებს.

ორბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელი შეიძლება იყოს მარტივი, მაგრამ ჩვეულებრივ ორბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები შედგენილი, რთული სახელებია. ასე მაგალითად: ἀθάνατος მამრ. და მდედრ. სქესში, ἀθάνατον საშ. სქესში (უკვდავი) ორი ელემენტისაგან შედგება: პირველია უარყოფის α (α privativum), მეორე – არს. სახელი ὁ ἀθάνατος „სიკვდილი“; ანდა: καρποφόρος, καρποφόρον „მოსავლიანი“ შეიცავს ორ სიტყვას: ὁ καρπός „ნაყოფი“ და φέρω „მომაქვს“.

ლექსიკონში ზედსართავ სახელებს გვერდით უზით რიცხვი 3 ან 2, რაც შესაბამისად სამ-და ორბოლოკიდურიანობის მაუწყებელია.

პირველი რიგის ზედსართავ სახელთა მაგალითები

სამბოლოკიდურიანები:

βαιός, βαιά, βαιόν პაწაწა, მცირე
αἰσχρός, αἰσχρά, αἰσχρόν სამარცხვინო
μικρός, μικρά, μικρόν პატარა
ἱερός, ἱερά, ἱερόν წმიდათა წმიდა
καθαρός, καθαρά, καθαρόν წმინდა, სუფთა
ἅγιος, ἁγία, ἅγιον წმინდა
ἄξιος, ἀξία, ἄξιον ღირსეული
θεῖος, θεία, θεῖον ღვთაებრივი
ῥᾴδιος ῥᾴδία ῥᾴδιον ადვილი
βέβαιος, βεβαία, βέβαιον მტკიცე
Ἀθηναῖος, Ἀθηναία, Ἀθηναῖον ათენური
ὅμοιος, ὁμοία, ὅμοιον მსგავსი
πιστός, πιστή, πιστόν ერთგული
χαλεπός, χαλεπή, χαλεπόν ძნელი
δεινός, δεινή, δεινόν საშიში
δειλός, δειλή, δειλόν მხდალი
κακός, κακή, κακόν ცუდი
κοῦφος, κούφη, κοῦφον მსუბუქი
θνητός, θνητή, θνητόν მოკვდავი

ორბოლოკიდურიანები:

ἄπιστος, ἄπιστον ორგული, უნდო
ἀθάνατος, ἀθάνατον უკვდავი
ἄτεκνος, ἄτεκνον უშვილო
ἐπι-κίνδυνος, ἐπικίνδυνον საშიში
παρά-δοξος, παράδοξον მოულოდნელი
ἥσυχος, ἥσυχον მშვიდი, წყნარი
βάρβαρος, βάρβαρον უცხოელი, არაელინი
ἥμερος, ἥμερον თვინიერი, დინჯი
μάχιμος, μάχιμον მეომარი, მებრძოლი
βάσκανος, βάσκανον შურიანი, ცილისმწამებელი
κίβδηλος, κίβδηλον ყალბი
λάλος, λάλον ყბედი

შერწყმული ზედსართავი სახელები (adiectiva contracta): თუ ზედსართავი სახელის ფუძე ბოლოვდება εο და οο ხმოვნებზე, ბრუნების დროს ხდება ისეთივე შერწყმა ამ ხმოვნებისა, როგორიც შერწყმულ არსებით სახელებში:

1. მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში შერწყმის შედეგად გვაქვს შემდეგი ბოლოკიდურები: ους მამრობითი სქესისათვის, α ან η მდედრობითი სქესისათვის და ουν საშუალო სქესისთვის. მდედრ. სქესის ბოლოკიდური α მაშინ გვაქვს, როცა შერწყმულ ხმოვნებს წინ უძღვის ε ან ρ, სხვა შემთხვევებში კი ბოლოკიდურად η იქნება.

ამ ზედსართავი სახელით ჩვეულებრივ აღინიშნება ნივთიერება, რომლისგანაც საგანი შედგება და ფერი.

2. შერწყმული ზედსართავი სახელები მახვილის მიხედვით პ ე რ ი ს პ ო მ ე ნ ო ნ ე ბ ი ა; შემოსილი მახვილი აქვთ შერწყმის შედეგად მიღებულ ბოლოდან პირველ მარცვალზე; ზოგჯერ მაშინაც კი, როცა შესარწყმელ ხმოვნებს გაშლილ ფორმებში მახვილი არ მოუდით. მაგალითად: χρύσεος შერწყმის შედეგად გვაძლევს ფორმას χρυσοῦς (და არა χρύσους, როგორც მოსალოდნელი იყო).

ორობითი რიცხვის სახელობითსა და აკუზატივუსში მამრობითი და საშუალო სქესის ზედსართავებს მახვილი აქვთ მკვეთრი ბოლოდან პირველ მარცვალზე.

ორობითი რიცხვი შერწყმულ ზედსართავებში შესაძლებელი ფორმაა.

3. ის რთული სახელები, რომელთა შემადგენელი ელემენტებია სიტყვები: πλοῦς (← πλόος), νοῦς (← νόος) და ῥοῦς (← ῥόος), მახვილს ინარჩუნებენ იქ, სადაც ჰქონდათ მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში (ე.ი. მკვეთრს ბოლოდან მეორე მარცვალზე).

მრავლობითი რიცხვის სახელობითი ბრუნვა პერისპომენონია, მიუხედავად იმისა, რომ ბოლოდან პირველი მარცვალი ხმოვნების შერწყმის შედეგადაა მიღებული და გრძელი უნდა ყოფილიყო (εὖνοι ← εὔνοοι).

საშუალო სქესის მრავლობით რიცხვში οα შეურწყმელი რჩება (εὔνοα).

ეს ზედსართავები ორბოლოკიდურიანებია.

4. შერწყმულ ბრუნებაში შემოდის ის ზედსართავი სახელები, რომლებიც შედგენილია რიცხვითი სახელისა და სამრავლი სუფიქსისაგან πλοῦς (← πλο-ος), -πλῆ, -πλοῦν: διπλοῦς, διπλῆ, διπλοῦν (ორწყება, ორმაგი), τριπλοῦς, τριπλῆ, τριπλοῦν (სამწყება, სამმაგი), ἁπλοῦς, ἁπλῆ, ἁπλοῦν (მარტივი sim-plex).

		χρυσοῦς, χρυσῆ, χρυσοῦν ოქროსი		
მხოლობითი	სახ.	χρύσεος = χρυσοῦς	χρυσέα = χρυσῆ	χρύσεον = χρυσοῦν
	ნათ.	χρυσέου = χρυσοῦ	χρυσέας = χρυσῆς	χρυσέου = χρυσοῦ
	მიც.	χρυσέῳ = χρυσῷ	χρυσέᾳ = χρυσῇ	χρυσέῳ = χρυσῷ
	აკუზ.	χρύσεον = χρυσοῦν	χρυσέαν = χρυσῆν	χρύσεον = χρυσοῦν
მრავლობითი	სახ.	χρύσεοι = χρυσοῖ	χρύσεαι = χρυσαῖ	χρύσεα = χρυσᾶ
	ნათ.	χρυσέων = χρυσῶν	χρυσέων = χρυσῶν	χρυσέων = χρυσῶν
	მიც.	χρυσέοις = χρυσοῖς	χρυσέαις = χρυσαῖς	χρυσέοις = χρυσοῖς
	აკუზ.	χρυσέους = χρυσοῦς	χρυσέας = χρυσᾶς	χρύσεα = χρυσᾶ
ორობითი	სახ. აკუზ.	χρυσέω = χρυσώ	(χρυσέα = χρυσᾶ)	χρυσέω = χρυσώ
	ნათ. მიც.	χρυσέοιν = χρυσοῖν	(χρυσέαιν = χρυσαῖν)	χρυσέοιν = χρυσοῖν

		ἀργυροῦς, ἀργυρᾶ, ἀργυροῦν ვერცხლისა		
მხოლობითი	სახ.	ἀργύρεος = ἀργυροῦς	ἀργυρέα = ἀργυρᾶ	ἀργύρεον = ἀργύροῦν
	ნათ.	ἀργυρέου = ἀργυροῦ	ἀργυρέας = ἀργυρᾶς	ἀργυρέου= ἀργύροῦ
	მიც.	ἀργυρέῳ = ἀργυρῷ	ἀργυρέᾳ = ἀργυρᾷ	ἀργυρέῳ = ἀργύρῷ
	აკუზ.	ἀργύρεον = ἀργυροῦν	ἀργυρέαν = ἀργυρᾶν	ἀργύρεον = ἀργύροῦν
მრავლობითი	სახ.	ἀργύρεοι = ἀργυροῖ	ἀργύρεαι = ἀργυραῖ	ἀργύρεα = ἀργυρᾶ
	ნათ.	ἀργυρέων = ἀργυρῶν	ἀργυρέων = ἀργυρῶν	ἀργυρέων = ἀργυρῶν
	მიც.	ἀργυρέοις = ἀργυροῖς	ἀργυρέαις = ἀργυραῖς	ἀργυρέοις = ἀργυροῖς
	აკუზ.	ἀργυρέους = ἀργυροῦς	ἀργυρέας = ἀργυρᾶς	ἀργύρεα = ἀργυρᾶ
ორობითი	სახ. აკუზ.	ἀργυρέω = ἀργυρώ	(ἀργυρέα = ἀργυρᾶ)	ἀργυρέω = ἀργυρώ
	ნათ. მიც.	ἀργυρέοιν = ἀργυροῖν	ἀργυρέαιν = ἀργυραῖν	ἀργυρέοιν = ἀργυροῖν

		ἁπλοῦς, ἁπλῆ, ἁπλοῦν მარტივი		
მხოლობითი	სახ.	ἁπλόος = ἁπλοῦς	ἁπλόη = ἁπλῆ	ἁπλόον = ἁπλοῦν
	ნათ.	ἁπλόου = ἁπλοῦ	ἁπλόης = ἁπλῆς	ἁπλόου= ἁπλοῦ
	მიც.	ἁπλόῳ = ἁπλῷ	ἁπλόῃ = ἁπλῇ	ἁπλόῳ = ἁπλῷ
	აკუზ.	ἁπλόον = ἁπλοῦν	ἁπλόην = ἁπλῆν	ἁπλόον =ἁπλοῦν

მრავლობითი	სახ.	ἁπλόοι = ἁπλοῖ	ἁπλόαι = ἁπλαῖ	ἁπλόα = ἁπλᾶ
	ნათ.	ἁπλόων = ἁπλῶν	ἁπλόων = ἁπλῶν	ἁπλόων = ἁπλῶν
	მიც.	ἁπλόοις =ἁπλοῖς	ἁπλόαις = ἁπλαῖς	ἁπλόοις = ἁπλοῖς
	აკუზ.	ἁπλόους = ἁπλοῦς	ἁπλόας = ἁπλᾶς	ἁπλόα = ἁπλᾶ
ორობითი	სახ. აკუზ.	ἁπλόω = ἁπλώ	ἁπλόα = ἁπλᾶ	ἁπλόω = ἁπλώ
	ნათ. მიც.	ἁπλόοιν = ἁπλοῖν	ἁπλόαιν = ἁπλαῖν	ἁπλόοιν = ἁπλοῖν

		მამრ. მდედრ. εὔνους, საშ. εὔνουν კეთილგანწყობილი	
მხოლობითი	სახ.	εὔνους	εὔνουν
	ნათ.	εὔνου	εὔνου
	მიც.	εὔνῳ	εὔνῳ
	აკუზ.	εὔνουν	εὔνουν
მრავლობითი	სახ.	εὔνοι	εὔνοα
	ნათ.	εὔνων	εὔνων
	მიც.	εὔνοις	εὔνοις
	აკუზ.	εὔνους	εὔνοα

მაგალითები საბრუნებლად:

στδηρεῦς, ᾶ, εῦν რკინისა
χαλκεῦς, ῆ, εῦν სპილენძისა
ἐρεεῦς, ᾶ, εῦν შალის, მატყლისა
ἄνους, ἄνουν უგუნური
πορφυρεῦς, ᾶ, εῦν მეწამული

ატიკური ბრუნების ზედსართავი სახელებია: მეორე კანკლედობის ზოგიერთი ორბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელი, რომელთა ფუძეც ბოლოვდება εω-ზე, ატიკური კანკლედობით იბრუნება. მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში მამრობითი და მდედრობითი სქესის ზედსართავებს აქვთ ბოლოკიდური (ε)ως, საშუალო სქესისას – (ε)ων. ეს სახელები ფუძისეულ ω-ს ინარჩუნებენ ყველა ბრუნვაში, გარდა საშუალო სქესის მრავლობითი რიცხვის სახელობითი, აკუზატივუსი და წოდებითი ბრუნვებისა, სადაც ბოლოკიდური არის α. εω მახვილისათვის ერთ მარცვლად მიიჩნევა.

		მამრ. მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	πλεως მოწყალე	πλεων
	ნათ.	πλεω	πλεω
	მიც.	πλεῳ	πλεῳ
	აკუზ.	πλεων	πλεων
	წოდ.	πλεως	πλεων
მრავლობითი	სახ.	πλεῳ	πλεα
	ნათ.	πλεων	πλεων
	მიც.	πλεῳς	πλεῳς
	აკუზ.	πλεως	πλεα
	წოდ.	πλεῳ	πλεα
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ.	πλεω	πλεω
	ნათ. მიც.	πλεῳν	πλεῳν

მაგალითები:

ἀξιόχρεως, ἀξιόχρεων ღირსეული, მნიშვნელოვანი

ἔμπλεως, ἔμπλεων სავსე

πλέως, πλέα, πλέον სავსე (ეს ზედსართავი სამბოლოკიდურიანია!)

ἀγήρως, ἀγήρων დაუბერებელი

თავისებური ზედსართავები. სამბოლოკიდურიანი ზედსართავები μέγας, μεγάλη, μέγα „დიდი“ და πολύς, πολλή, πολύ „მრავალი“ ატიკურ დიალექტში თავისებურებას იჩენენ ბრუნების დროს. ამ ზედსართავთა თავისებურება ისაა, რომ ბრუნვათა ფორმებს აწარმოებენ ორ-ორი ფუძიდან. ეს ფუძეებია: μεγα- **I** μεγαλο- და πολυ- **I** πολλο-. ფუძეებიდან μεγα- და πολუ- იწარმოება მამრობითი და საშუალო სქესის მხოლობითი რიცხვის სახელობითი, აკუზატივუსი და წოდებითი ბრუნვები III კანკლედობით; ფუძეებიდან μεγαλο- და πολλο- მამრობითი და საშუალო სქესის დანარჩენი ფორმები იწარმოება II კანკლედობით; მდედრობითი სქესის ყველა ფორმა იწარმოება ამავე ფუძეებიდან I კანკლედობით.

πολλο- ფუძეში ორი λ ექსპრესიული გაორკეცების შედეგია.

		მამრ.	მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	μέγας	μεγάλη	μέγα
	ნათ.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου
	მიც.	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ
	აკუზ.	μέγαν	μεγάλην	μέγα
	წოდ.	μέγας ან μεγάλε	μεγάλη	μέγα
მრავლობითი	სახ.	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλαι
	ნათ.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων
	მიც.	μεγάλοις	μεγάλαις	μεγάλοις
	აკუზ.	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα
	წოდ.	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ.	μεγάλω	μεγάλα	μεγάλω
	ნათ. მიც.	μεγάλοιν	μεγάλαιν	μεγάλοιν

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: მამრ. სქეს. მხ. რიცხვ. წოდ. ბრუნვაში μέγας და μεγάλε პარალელური ფორმებია. μέγας, მაგალითად, გვხვდება სოფოკლესთან (Oed. Col. 1471), μεγάλε – ესქილესთან (Sept. 822).

		მამრ.	მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	πολύς	πολλή	πολύ
	ნათ.	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
	მიც.	πολλῷ	πολλῇ	πολλῷ
	აკუზ.	πολύν	πολλήν	πολύ
	წოდ.	πολύ	πολλή	πολύ
მრავლობითი	სახ.	πολλοί	πολλαί	πολλά
	ნათ.	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν
	მიც.	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς
	აკუზ.	πολλούς	πολλάς	πολλά
	წოდ.	πολλοί	πολλαί	πολλά

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: სიტყვიდან πολύς ორობითი რიცხვი არ იწარმოება მნიშვნელობის („მრავალი“) გამო.

ზედსართავი სახელის შეწყობა არსებით სახელთან. თანამედროვე ქართულ ენაში მსაზღვრელისა (ზედსართავი სახელის) და საზღვრულის (არსებითი სახელის) რიგი ჩვეულებრივ ასეთია: მსაზღვრელი წინ უსწრებს საზღვრულს – „მაღალი მთა“. ასეთი რიგის დროს ზედსართავ სახელს ბრუნვის ნიშნები ან სულ ეკარგება, ანდა ზოგიერთ ბრუნვაში ახლავს:

სახ.	მწვანე მინდორ-ი	მაღალ-ი მთა
მოთხრ.	მწვანე მინდორ-მა	მაღალ-მა მთა-მ
მიც.	მწვანე მინდორ-ს	მაღალ მთა-ს
ნათ.	მწვანე მინდვრ-ის	მაღალ-ი მთ-ის
მოქ.	მწვანე მინდვრ-ით	მაღალ-ი მთ-ით
ვით.	მწვანე მინდვრ-ად	მაღალ მთ-ად
წოდ.	მწვანე მინდორ-ო	მაღალ-ო მთა-ო

მრავლობით რიცხვში მსაზღვრელი – ზედსართავი იმგვარადვე იბრუნვის, როგორც მხოლობითში:

სახ.	მწვანე მინდვრებ-ი	მაღალ-ი მთებ-ი
მოთხრ.	მწვანე მინდვრებ-მა	მაღალ-მა მთებ-მა

და ა.შ.

ძველ ქართულში ჭარბობდა ისეთი რიგი, როცა საზღვრული წინ უსწრებს მსაზღვრელს. ასეთ შემთხვევაში არსებითი სახელისა და ზედსართავის შეთანხმება სრულია როგორც მხოლობით, ისე მრავლობით რიცხვში (მთა მაღალი – მთანი მაღალნი).

რაც შეეხება ბერძნულ ენას, ზედსართავი სახელისათვის აქ აუცილებელია ბრუნვის სრული დაბოლოების ხმარება – ზედსართავი სახელი არსებით სახელს სრულად უთანხმდება სქესში, რიცხვსა და ბრუნვაში:

	ἡ ἀγαθὴ ἀρχή „კეთილი საწყისი“	
	მხოლობითი	მრავობითი
სახ.	ἡ ἀγαθὴ ἀρχή	αἱ ἀγαθαὶ ἀρχαί
ნათ.	τῆς ἀγαθῆς ἀρχῆς	τῶν ἀγαθῶν ἀρχῶν
მიც.	τῇ ἀγαθῇ ἀρχῇ	ταῖς ἀγαθαῖς ἀρχαῖς
აკუზ.	τὴν ἀγαθὴν ἀρχήν	τὰς ἀγαθὰς ἀρχάς
წოდ.	ὦ ἀγαθὴ ἀρχή	ὦ ἀγαθαὶ ἀρχαί
	ორობითი	
სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ ἀγαθὰ ἀρχά	
ნათ. მიც.	τοῖν ἀγαθαῖν ἀρχαῖν	

		ἡ θάλλουσα ἄμπελος აყვავებული ვაზი	**ὁ καλὸς ποταμός** ლამაზი მდინარე	**τὸ μέγα δῶρον** დიდი საჩუქარი
მხოლობითი	სახ. ნათ. მიც. აკუზ. წოდ.	ἡ θάλλουσα ἄμπελος τῆς θαλλούσης ἀμπέλου τῇ θαλλούσῃ ἀμπέλῳ τὴν θάλλουσαν ἄμπελον ὦ θάλλουσα ἄμπελε	ὁ καλὸς ποταμός τοῦ καλοῦ ποταμοῦ τῷ καλῷ ποταμῷ τὸν καλὸν ποταμόν ὦ καλὲ ποταμέ	τὸ μέγα δῶρον τοῦ μεγάλου δώρου τῷ μεγάλῳ δώρῳ τὸ μέγα δῶρον ὦ μέγα δῶρον
მრავლობითი	სახ. ნათ. მიც. აკუზ. წოდ.	αἱ θάλλουσαι ἄμπελοι τῶν θαλλούσων ἀμπέλων ταῖς θαλλούσαις ἀμπέλοις τὰς θαλλούσας ἀμπέλους ὦ θάλλουσαι ἄμπελοι	οἱ καλοὶ ποταμοί τῶν καλῶν ποταμῶν τοῖς καλοῖς ποταμοῖς τοὺς καλοὺς ποταμούς ὦ καλοὶ ποταμοί	τὰ μεγάλα δῶρα τῶν μεγάλων δώρων τοῖς μεგάλοις δώροις τὰ μεγάλα δῶρα ὦ μεγάλα δῶρα
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ. ნათ. მიც.	τὼ θαλλούσα ἀμπέλω τοῖν θαλλούσαιν ἀμπέλοιν	τὼ καλὼ ποταμώ τοῖν καλοῖν ποταμοῖν	τὼ μεγάλω δώρω τοῖν μεγάλοιν δώροιν

სავარჯიშო მაგალითები:

τὸ χαλκοῦν ὅπλον სპილენძის იარაღი
τὸ ἀναγκαῖον ἔργον აუცილებელი საქმე
ἡ χαλεπὴ νόσος ძნელი (მძიმე) ავადმყოფობა
ἡ ἀθάνατος θεά უკვდავი ქალღმერთი
ὁ ἄτεκνος ἄνθρωπος უშვილო კაცი
ὁ ἀνδρεῖος στρατηγός მამაცი სარდალი
τὸ χρήσιμον πότον სასარგებლო სასმელი
ὁ καλὸς κόσμος მშვენიერი წესი
ὁ νήδυμος ὕπνος ტკბილი ძილი
ἡ πολύφλοισβος θάλασσα მრავალხმაურა ზღვა
ὁ μέγας οὐρανός დიადი ზეცა
ἡ φωσφόρος ἕως შუქმფენი (ნათლისმცემელი) აისი
ὁ λεπτὸς νοῦς მახვილი გონება
ὁ δίκαιος δικαστής სამართლიანი მოსამართლე
ὁ βέβαιος φίλος მტკიცე მეგობარი
ἡ βεβαία φιλία მტკიცე მეგობრობა
ὁ παλαιὸς οἶνος ძველი ღვინო

მესამე კანკლედობა

1. მესამე კანკლედობით იბრუნება სამივე სქესის სახელები, მეორე რიგის ზედსართავი სახელები და მიმღეობათა ზოგიერთი ფორმა. ამ კანკლედობაში ყველაზე კარგადაა შემონახული ბერძნულ სახელთა ბრუნების არქაული ვითარება.

2. მესამე კანკლედობის სახელთა ფუძე ბოლოვდება თანხმოვნებზე (-κ, -γ, -χ, -π, -β, -φ, -τ, -δ, -θ, -λ, -ν, -ρ, -σ) და ხმოვნებზე (მარტივ ხმოვნებზე: -ι, -υ, -ο, -ω და დიფთონგებზე: -αυ, -ευ, -ου).

3. მესამე კანკლედობის სახელთათვის დამახასიათებელია ის, რომ მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში მათ არა აქვთ ერთი გარკვეული ბოლოკიდური. იმ დროს, როდესაც პირველი და მეორე კანკლედობის სახელებს სახელობითში სულ რამდენიმე ბოლოკიდური აქვთ, მესამე კანკლედობის სიტყვები ნაირნაირი ბოლოკიდურითაა წარმოდგენილი (ξ, ψ, ς, ν, ρ, α, ι, υ, ω). სახელის ფუძე მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში ხშირად შეცვლილია; ფუძის ცვალებადობას სახელობითი ბრუნვის წარმოება იწვევს.

4. მესამე კანკლედობით რომ სიტყვა ვაბრუნოთ, მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვის ფორმის გარდა, უთუოდ უნდა ვიცოდეთ სიტყვის ფუძე. ფუძის მისაღებად სახელს ჩავსვამთ მხოლ. რიცხვის ნათესაობით ბრუნ-

ვაში, ჩამოვაშორებთ ამ ბრუნვის დამახასიათებელ ნიშანს (-ος) და დარჩენილ ნაწილს (ფუძეს) დავურთავთ ბრუნვათა ბოლოკიდურებს[1]:

	მხოლობითი		მრავლობითი		ორობითი
	მამრ. და მდედრ.	საშ.	მამრ. და მდედრ.	საშ.	მამრ. მდედრ. საშ.
სახ.	-ς ან ფუძე (სუფთა ან შეცვლილი	(სუფთა ან შეცვლილი)	-ες	-α	-ε
ნათ.	-ος	-ος	-ων	-ων	-οιν
მიც.	-ι	-ι	-σι(ν)	-σι(ν)	-οιν
აკუზ.	-α ან ν	=სახელობითს	-ας	-α	-ε
წოდ.	=სახელობითს ან ფუძეს	=სახელობითს	-ες	-α	-ε

5. მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელებისათვის ორი გზით იწარმოება.

ა) სიგმატურად -სახელობითი ბრუნვის ნიშნის ς დართვით ფუძეზე (სიგმიანი ბრუნვა); მაგალითად: ფუძეა πολι-, სახელობითი ბრუნვა იქნება ἡ πόλις -ქალაქი; ფუძეა ἐλεφαντ -, სახელობითი ბრუნვა იქნება ὁ ἐλέφας -სპილო

ბ) ასიგმატურად – სახელობითი ბრუნვის ნიშნის ς დაურთველად (უსიგმო ბრუნება); ამ შემთხვევაში სახელობითი ბრუნვა წარმოდგენილია ან სუფთა ფუძის სახით, ანდა ჩვეულებრივად შეცვლილი ფუძით: მაგალითად: ფუძეა κρατηρ- სახელობითი ბრუნვა იქნება ὁ κρατήρ – თასი; ფუძეა ῥητορ-, სახელობითი ბრუნვა იქნება ὁ ῥήτωρ – ორატორი, მჭევრმეტყველი

6. სიგმიანი სახელობითი აქვთ მამრ. და მდედრ. სქესის იმ სახელებს, რომელთა ფუძე ბოლოვდება ხორხისმიერ (-κ, -γ, -χ), ბაგისმიერ (-π, -β, -φ) და კბილისმიერ (-τ, -δ, -θ) თანხმოვნებზე, აგრეთვე ხმოვნებზე -ι, -υ, -ω, -αυ, -ευ, -ου.

7. უსიგმო სახელობითი აქვთ საშუალო სქესის სახელებს და მამრობითი და მდედრობითი სქესის იმ სახელებს, რომელთა ფუძე ბოლოვდება -ν, -ρ, -σ, -ο-ზე (აქვე შემოვა ზოგიერთი სახელი -ντ ბოლოკიდურებით ფუძეში).

---

[1] ლექსიკონებში ჩვეულებრივ მოცემულია მხ. რიცხვის როგორც სახელობითი, ისე ნათესაობითი ბრუნვის ფორმები; მაგალითად: *σῶμα, σώματος τό* სხეული; *λέων, λέοντος ὁ* ლომი

8. საშუალო სქესის სახელთა სახელობითი, აკუზატივუსი და წოდებითი ბრუნვები მხ. რიცხვისა წარმოდგენილია სუფთა ფუძით, რამდენადაც ეს შესაძლებელია ფონეტიკური კანონებით: ბერძნულში სიტყვა შეიძლება დაბოლოვდეს ან ხმოვნით, ანდა -ν, -ρ, -σ, (-ξ, -ψ) თანხმოვნებით. მაგალითად, თუ საშუალო სქესის სიტყვა ბოლოვდება τ-ზე (σωματ-), სახელობით ბრუნვაში τ- მოიკვეცება: τ-ზე არ შეიძლება სიტყვის ფუძე დამთავრდეს (τὸ σῶμα), ანდა შესაძლებელია ზოგჯერ მოგვცეს σ (τερατ → τὸ τέρας – სასწაული, ურჩხული. აქ ς τ-ს მონაცვლეა და არა სახელობითი ბრუნვის ნიშანი!).

9. მხ. რიცხვის აკუზატივუსში მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელებს აქვთ ბოლოკიდური ν, თუ ფუძე ბოლოვდება ხმოვნებზე ι და υ. იგივე ბოლოკიდური აქვთ ις და υς ბოლოკიდურიან ბარიტონონ-სახელებს, ე.ი. ისეთ სახელებს, რომელთაც მახვილი არ მოუდით ბოლოდან პირველ მარცვალზე.

10. მრავლობითი რიცხვის აკუზატივუსში მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელთა ბოლოკიდური ας მომიდნარეობს პირვანდელი *νς დაბოლოებისგან.

11. მხ. რიცხვის წოდებითი ბრუნვას უძველეს ხანებში ახასიათებდა ნულოვანი დაბოლოება (სახ. ἄναξ – წინამძღოლი, მეუფე, წოდ. ἄνα). ატიკურ დიალექტში მამრ. და მდედრ. სქესის სახელების წოდებითი ბრუნვა ან მსგავსია სახელობითი ბრუნვისა, ანდა წარმოდგენილია სუფთა ფუძით, რამდენადაც ეს შესაძლებელია ფონეტიკური კანონებით.

12. მახვილი მესამე კანკლედობის სიტყვებშიც ცდილობს შეუცვლელად დარჩეს იმ მარცვალზე, სადაც მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში იყო, რამდენადაც ეს მახვილის საერთო წესებით შეიძლება. გამონაკლისს წარმოადგენს ერთმარცვლოვანი სიტყვები: ერთმარცვლოვან სიტყვებს ყველა რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემითში მახვილი აქვთ ბოლოდან პირველ მარცვალზე; ეს მახვილი მოკლე მარცვალზე მკვეთრია (ოქსიტონონი), გრძელზე – შემოსილი (პერისპომენონი)[1]. ამ გამონაკლისს თავისი გამონაკლისებიც აქვს, რაც ქვემოთ იქნება ნაჩვენები ლექსიკური ერთეულების განხილვის დროს.

---

1 შდრ. რუსულ ენაში: стол ნათ. столá; враг – врагá მახვილის ეს წესი არ ვრცელდება ერთმარცვლოვან მიმღეობებსა და ნაცვალსახელზე τίς.

მესამე კანკლედობის არსებითი სახელები **სახელობითი ბრუნვის წარმოების მიხედვით** შეიძლება ოთხ ძირითად ჯგუფად დაიყოს:

1. არსებითი სახელები, რომელთაც სახელობით ბრუნვაში დაცული აქვთ სახელის ფუძეც და სახელობითი ბრუნვის ნიშანიც: ამ ჯგუფში შემოვა მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელთა ნაწილი:

ἡ πόλι-ς, ნათ. πόλεως ქალაქი

ὁ βασιλεύ-ς – βασιλέως მეფე, ბასილევსი

ὁ φύλαξ (= φυλακ + ς) – φύλακ-ος დარაჯი

ὁ ἥρως – ἥρω-ος გმირი

ὁ ἅλ-ς – ἁλ-ός მარილი და სხვა.

2. არსებითი სახელები, რომელთაც სახელობით ბრუნვაში დაცული აქვთ სახელის ფუძე სუფთად, მაგრამ არა აქვთ სახელობითი ბრუნვის ნიშანი (ასიგმატური სახელები). აქ შემოვა მამრობითი, მდედრობითი და საშუალო სქესის სახელთა ნაწილი:

ὁ κρατήρ, ნათ. κρατῆρ-ος თასი

ὁ θήρ – θηρ-ός ნადირი

ὁ ἀγών – ἀγῶν-ος შეჯიბრი, ბრძოლა

ὁ ἔαρ – ἔαρ-ος გაზაფხული

ἡ χείρ – χειρ-ός ხელი და სხვ.

3. არსებითი სახელები, რომელთაც სახელობით ბრუნვაში დაცული აქვთ ბრუნვის დაბოლოება, მაგრამ ფუძეში განუცდიათ ცვლილება. აქ შემოვა მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელთა ნაწილი:

ὁ γίγας, ნათ. γίγαντ-ος გოლიათი

ὁ φυγάς – φυγάδ-ος ლტოლვილი

ἡ ἐσθής – ἐσθῆτ-ος ტანისამოსი

ἡ ἀσπίς – ἀσπίδ-ος ფარი

ὁ πούς – ποδ-ός ფეხი

ὁ, ἡ παῖς – παιδ-ός ბავშვი

ἡ νύξ (← νυκτ-ς) – νυκτ-ός ღამე და სხვ.

4. არსებითი სახელები, რომელთაც სახელობით ბრუნვაში არ აბლავთ ბრუნვის ნიშანი (ასიგმატური სახელები) და ფუძეც შეცვლილი აქვთ. აქ შემოვა სამივე სქესის სახელთა დიდი ნაწილი:

ὁ γέρων, ნათ. γέροντ-ος მოხუცი

ἡ μήτηρ – μητρ-ός დედა

ὁ, ἡ κύων – κυν-ός ძაღლი
ἡ γυνή – γυναικ-ός ქალი
τὸ σῶμα – σώματ-ος სხეული
τὸ μέλι – μέλιτ-ος თაფლი
τὸ γάλα – γάλακτ-ος რძე და სხვ.

მესამე კანკლედობის არსებით სახელთა სქესი. არსებითი სახელის სქესს ჩვეულებრივ არტიკლი გვაუწყებს, მაგრამ ზოგიერთ შემთხვევაში სახელის სქესის გამოცნობა შეიძლება მხოლობითი რიცხვის სახელობითი ბრუნვის დაბოლოების მიხედვითაც.

1) მამრობითი სქესისაა ის სახელები, რომელთაც მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვაში აქვთ ბოლოკიდურები: ευς, τηρ, (ნათ. τηρ-ος), τωρ, (ნათ. τορ-ος), ας (ნათ. αντ-ος), αν, ην, ους (ნათ. οντ-ος), ων, (ნათ. οντ-ος ან ωνος).

მაგალითები:

ὁ ἱππεύς მხედარი
ὁ σωτήρ (σωτῆρ-ος) მხსნელი
ὁ ῥήτωρ (ῥήτορ-ος) მჭევრმეტყველი, რიტორი
γίγας (γίγαντ-ος) გოლიათი
ὀδούς (ὀδόντ-ος) კბილი
λέων (λέοντ-ος) ლომი

გამონაკლისით მდედრობითი სქესისაა: ἡ γαστήρ (γαστρός) კუჭი, სტომაქი, ἡ μήτηρ, (μητρ-ός) დედა, ἡ θυγάτηρ (θυγατρ-ός) ასული, ქალიშვილი.

2) მდედრობითი სქესისაა ის სახელები, რომელთაც მხ. რიცხვის სახელ. ბრუნვაში აქვთ ბოლოკიდურები: ας (ნათ. Αδ-ος), ις (ნათ. εως), ω და ως (ნათ. ο-ος → ους), της (ნათ. τητ-ος).

მაგალითები:

ἡ λαμπάς (λαμπάδ-ος) სანათი, ლაპმარი
ἡ ἐλπίς (ἐλπίδ-ος) იმედი
ἡ πόλις (πόλεως) ქალაქი
ἡ πειθώ (πειθόος → πειθοῦς) დარწმუნება
ἡ φιλότης (φιλότητος) მეგობრობა

შენიშვნა: ις ბოლოკიდურიან სახელთაგან მამრობითი სქესისაა:
ὁ ὄφις (ὄφεως) გველი
ὁ πόσ(σ)ις (πόσ(σ)εως) ქმარი
ὁ τρόχις (τρόχεως) მალემსრბოლი
ὁ πόρτις (πόρτιος) მოზვერი

ὁ ἔχις (ἔχεως) გველგესლა

3) საშუალო სქესისაა ის სახელები, რომელთაც მხ. რიცხვის სახელ. ბრუნვაში აქვთ ბოლოკიდური: μα (ნათ. ματ-ος), ος (ნათ. ους), ας (ნათ. ατ-ος და α-ος), ι, υ, ρ (წინამდებარე მოკლე ხმოვნით).

მაგალითები:

τὸ ὄνομα (ὀνόματ-ος) სახელი	τὸ σέλας (σέλαος) შუქი, ნათელი
τὸ γένος (γένους) გვარი	τὸ μέλι (μέλιτος) თაფლი
τὸ κέρας (κέρατ-ος) რქა	τὸ ἄστυ (ἄστεως) ქალაქი
τὸ γῆρας (γήραος → γήρως) სიბერე	τὸ ἦτορ (ἤτορ-ος) გული

საერთო სქესისაა (communia generis) არსებითი სახელები:

ὁ, ἡ ἀλεκτρυών (ἀλεκτρυόν) მამალი, დედალი – ქათამი

ὁ, ἡ σῦς = ὗς (συ-ός, ὑ-ός) ღორი

ὁ, ἡ αἴξ (αἰγ-ός) თხა

ὁ, ἡ βοῦς (βο-ός) ხარი, ძროხა

ὁ, ἡ παῖς (παιδ-ός) ბავშვი: ბიჭი, გოგო

ὁ, ἡ δαίμων (δαίμον-ος) დემონი

ὁ, ἡ μάντις (μάντεως) წინასწარმეტყველი, მისანი

ὁ, ἡ κύων (κυνός) ძაღლი და სხვ.

I. თანხმოვანფუძიანი სახელები

ხორხისმიერი (გუტურალური) და ბაგისმიერი (ლაბიალური) თანხმოვნები. 1. თუ სახელი ბოლოვდება ხორხისმიერ (κ, γ, χ) ან ბაგისმიერ (π, β, φ) თანხმოვანზე, ასეთი სიტყვის სახელობითი ბრუნვა სიგმატურია – ფუძეზე ς დართვით იწარმოება. ხორხისმიერი თანხმოვანი და ς შეერთებისას იძლევა ξ-ს, ბაგისმიერი და ς კი – ψ-ს. მაგალითად: ὁ φύλαξ მიღებულია ფუძიდან φυλακ + ς; ὁ Ἄραψ მიღებულია ფუძიდან Ἀραβ + ς; იგივე ხდება მრავლობითი რიცხვის მიცემით ბრუნვაში:

φυλακ + σι → φύλαξι; Ἀραβ + σι → Ἄραψι.

2. ხორხისმიერ და ბაგისმიერ თანხმოვანფუძიან სახელთა ნაწილი მამრობითი სქესისაა, ნაწილი – მდედრობითისა.

3. წოდებითი ბრუნვა = სახელობითს.

მხოლობითი	სახ.	ὁ κόραξ ყორანი	ἡ σῦριγξ სალამური	ὁ ὄνυξ ფრჩხილი / ბრჭყალი	ἡ λαῖλαψ ქარბორბალა	ὁ Ἄραψ არაბი	ἡ κατῆλιψ დორე
	ნათ.	τοῦ κόρακ-ος	τῆς σύριγγ-ος	τοῦ ὄνυχ-ος	τῆς λαίλαπ-ος	τοῦ Ἄραβ-ος	τῆς κατήλιφ-ος
	მიც.	τῷ κόρακ-ι	τῇ σύριγγ-ι	τῷ ὄνυχ-ι	τῇ λαίλαπ-ι	τῷ Ἄραβ-ι	τῇ κατήλιφ-ι
	აკუზ.	τὸν κόρακ-α	τὴν σύριγγ-α	τὸν ὄνυχ-α	τὴν λαίλαπ-α	τὸν Ἄραβ-α	τὴν κατήλιφ-α
	წოდ.	ὦ κόραξ	ὦ σῦριγξ	ὦ ὄνυξ	ὦ λαῖλαψ	ὦ Ἄραψ	ὦ κατῆλιψ
მრავლობითი	სახ.	οἱ κόρακ-ες	αἱ σύριγγ-ες	οἱ ὄνυχ-ες	αἱ λαίλαπ-ες	οἱ Ἄραβ-ες	αἱ κατήλιφ-ες
	ნათ.	τῶν κοράκ-ων	τῶν συρίγγ-ων	τῶν ὀνύχ-ων	τῶν λαιλάπ-ων	τῶν Ἀράβ-ων	τῶν κατηλίφ-ων
	მიც.	τοῖς κόραξι(ν)	ταὶς σύριγξι(ν)	τοῖς ὄνυξι(ν)	ταῖς λαίλαψι(ν)	τοῖς Ἄραψι(ν)	ταὶς κατήλιψι(ν)
	აკუზ.	τοῦς κόρακ-ας	τὰς σύριγγ-ας	τοῦς ὄνυχ-ας	τὰς λαίλαπ-ας	τοῦς Ἄραβ-ας	τὰς κατήλιφ-ας
	წოდ.	ὦ κόρακ-ες	ὦ σύριγγ-ες	ὦ ὄνυχ-ες	ὦ λαίλαπ-ες	ὦ Ἄραβ-ες	ὦ κατήλιφ-ες
ორობითი	სახ. აკ. წოდ.	τὼ κόρακ-ε	σύριγγ-ε	ὄνυχ-ε	λαίλαπ-ε	Ἄραβ-ε	κατήλιφ-ε
	ნათ. მიც.	τοῖν κοράκ-οιν	συρίγγ-οιν	ὀνύχ-οιν	λαιλάπ-οιν	Ἀράβ-οιν	κατηλίφ-οιν

ერთმარცვლოვანი სახელები. ერთმარცვლოვან სიტყვებს, როგორც აღვნიშნეთ, ყველა რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემითში მახვილი აქვთ ბოლოდან პირველ მარცვალზე (მოკლეზე – მკვეთრი, გრძელზე – შემოსილი):

მხოლობითი	სახ.	ἡ γλαῦξ ბუ	ἡ αἶξ თხა	ὁ γύψ ძერა	ἡ φλέψ ძარღვი
	ნათ.	τῆς γλαυκ-ός	αἰγ-ός	τοῦ γυπ-ός	τῆς φλεβ-ός
	მიც.	τῇ γλαυκ-ί	αἰγ- ί	τῷ γυπ-ί	τῇ φλεβ-ί
	აკუზ.	τὴν γλαῦκ-α	αἶγ-α	τὸν γῦπ-α	τὴν φλεβ-ά
	წოდ.	ὦ γλαῦξ	αἶξ	ὦ γύψ	ὦ φλέψ
მრავლობითი	სახ.	αἱ γλαῦκ-ες	αἶγ-ες	οἱ γῦπ-ες	αἱ φλέβ-ες
	ნათ.	τῶν γλαυκ-ῶν	αἰγ – ῶν	τῶν γυπ-ῶν	τῶν φλεβ-ῶν
	მიც.	ταῖς γλαυξί(ν)	αἰξί(ν)	τοῖς γυψί(ν)	ταῖς φλεψί(ν)
	აკუზ.	τὰς γλαῦκ-ας	αἶγ-ας	τοῦς γῦπ-ας	τὰς φλέβ-ας
	წოდ.	ὦ γλαῦκ-ες	αἶγ-ες	ὦ γῦπ-ες	ὦ φλέβ-ες
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ γλαῦκ-ε	αἶγ-ε	γῦπ-ε	φλέβ-ε
	ნათ. მიც.	τοῖν γλαυκ-οῖν	αἰγ-οῖν	γυπ- οῖν	φλεβ-οῖν

სავარჯიშო მაგალითები:

ὁ μύρμηξ (μύρμηκ-ος) ჭიანჭველა
ἡ μάστιξ (μάστιγ-ος) შოლტი
ἡ φόρμιγξ (φόρμιγγ-ος) ფორმინგი (სიმებიანი საკრავი)
ἡ σάλπιγξ (σάλπιγγ-ος) საყვირი
ὁ λάρυγξ (λάρυγγ-ος) ხორხი
ἡ ἅρπαξ (ἅρπαγ-ος) მოტაცება
ὁ, ἡ ἧλιξ (ἥλικ-ος) ტოლი
ὁ κόλαξ (κόλακ-ος) პირმოთნე
ὁ τέττιξ (τέττιγ-ος) ჭიჭინობელა
ὁ ὄρτυξ (ὄρτυγ-ος) მწყერი
ὁ φέναξ (φένακ-ος) თაღლითი
ἡ ὄψ (ὀπ-ός) ხმა (ლათ. vox)
ἡ ὦψ (ὠπ-ός) სახე (მრავ. თვალი)
ἡ βήξ (βηχ -ός) ხველა
ὁ Θρᾷξ (Θρᾳκ-ός) თრაკიელი

თავისებური სახელები

1. ფუძიდან τριχ – მხოლ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვაა ἡ θρίξ (თმა) მრავლ. რიცხვ. მიცემითია θριξί(ν). ამ ბრუნვებში ფუძის ბოლოკიდური χ σ-თან პოზიციაში კარგავს ფშვინვიერობას (χ + σ → ξ); ამის გამო დისიმილაციით ფუძის თავკიდური τ გვაძლევს θ-ს:

მხოლ:	მრავლ.
სახ. ἡ θρίξ	αἱ τρίχ-ες
ნათ. τῆς τριχ-ός	τῶν τριχ-ῶν
მიც. τῇ τριχ-ί	ταῖς θριξί(ν)
აკუზ. τὴν τρίχ-α	τὰς τρίχ-ας
წოდ. ὦ θρίξ	ὦ τρίχ-ες

ორობითი:

სახ. აკუზ. წოდ. τὼ τρίχ-ε

მიც. ნათ. τοῖν τριχ-οίν

2. სახელობით ბრუნვას ς დართვით და ამასთანავე ფუძისეული ბოლოკიდური ხმოვნის დაგრძელებით აწარმოებს სიტყვა ἡ ἁλώπηξ „მელა“ (ნათ. ἁλώπεκ-ος).

3. სიტყვებში ὁ ან ἡ κῆρυξ (მაცნე, შიკრიკი), ὁ ან ἡ φοῖνιξ ფინიკი ფუძის ბოლოკიდური ხმოვანი სახელობით ბრუნვაში დამოკლებულია (ფუძეა: κηρυκ, φοινικ). ზოგჯერ გვხვდება ფორმა κήρυξ (ფუძის ბოლოკიდური ხმოვნის დაუმოკლებლად!).

კბილისმიერი (დენტალური) თანხმოვნები

ა) ფუძეები τ, δ, θ ბოლოკიდურით

1. τ, δ, θ ფუძიანი სახელები მამრობითი და მდედრობითი სქესისაა, საშუალო სქესის სახელთა ფუძე კბილისმიერ თანხმოვანთაგან შეიძლება იყოს მხოლოდ τ ბოლოკიდურით.

2. მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელები სახელობით ბრუნვას სიგმატურად აწარმოებენ – ფუძეზე დაირთავენ ς-ს. ς-ის დართვით ფუძის ბოლოკიდური კბილისმიერი თანხმოვანი (τ, δ, ან θ) უკვალოდ ამოვარდება და ς-ს წინ რჩება ხმოვანი (ας, ις, υς, ως, ης) . მაგალითად: ფუძეა λαμπαδ, სახელობითი – ἡ λαμπάς (ნათ. λαμπάδ-ος) „ლამპარი“, „ჩირაღდანი“; ფუძეა πατριδ, სახელობითი – ἡ πατρίς (ნათ. πατρίδ-ος) „სამშობლო“; ფუძეა κορυθ, სახელობითი – ἡ κόρυς (ნათ. κορύθ-ος), „მუზარადი“; ფუძეა ἐρωτ, სახელობითი – ὁ ἔρως (ნათ. ἔρωτ-ος) „სიყვარული“; ფუძეა νεοτητ, სახელობითი – ἡ νεότης (νεότητ-ος) „ახალგაზრდობა“, „სიყმაწვილე“.

კბილისმიერი თანხმოვანი ამოვარდება მრავლობითი რიცხვის მიცემითი ბრუნვის σι ბოლოკიდურის წინაც: λαμπά-σι (← λαμπάδ-σι).

3. ις და υς ბოლოკიდურიან სიტყვებს მხოლობითი რიცხვის აკუზატივუსში აქვთ დაბოლოება α (ιδ-α, υδ-α), თუ ეს სიტყვები ოქსიტონონებია და ν (ιν, υν), თუ – ბარიტონონებია (ე.ი. თუ მახვილი არა აქვთ ბოლოდან პირველ მარცვალზე).

4. წოდებითი ბრუნვა = სახელობითს, გარდა სიტყვებისა ις (ნათ. ιδος) ბოლოკიდურით. ამ სიტყვების წოდებითი ბრუნვა ჩვეულებრივ წარმოადგენს თანხმოვანმოკვეცილ ფუძეს. მაგალითად: ἡ ἐλπίς (ნათ. ἐλπίδ-ος), წოდ. ὦ ἐλπί („იმედი“).

5. საშუალო სქესის სახელები, რომელთა ფუძის ბოლოკიდურად კბილისმიერთანხმოვანთაგან მხოლოდ τ აქვთ, სახელობით ბრუნვას (და აგრეთვე აკუზატივუსსა და წოდებით ბრუნვებს) წარმოდგენენ τ მოკვეცილი ფუძით, ვინაიდან სიტყვის ბოლოს არ შეიძლება τ იყოს. τ დაიკარგება მხ. რიცხვის მიც. ბრუნვაშიც. მაგალითად: ფუძეა σωματ, სახელობითია τὸ σῶμα (ნათ. σώματ-ος), მრ. რიცხ. მიც. σώμασι(ν). საშუალო სქესის სახელებს ჩვეულებრივ, ფუძის τ ბოლოკიდურის წინ უძღვით მარცვალი μα (მისი შესატყვისია ლათინური men. ბერძნ. τὸ ὄνομα, ლათ. nomen). ძველ ბერძნულში μα ბოლოკიდურიანი სიტყვები მრავლადაა.

6. თუ საშუალო სქესის სახელს ფუძისეული τ ბოლოკიდურის წინ სხვა ისეთი თანხმოვანი უზის, რომლითაც ბერძნული სიტყვა ვერ დამთავრდება, τ-თან ერთად ისიც მოიკვეცება: ფუძეა γαλακτ, სახელობითია τὸ γάλα (ნათ: γάλακτ-ος) „რძე“. სახელობით ბრუნვაში მოიკვეცა κτ კომპლექსი. აქვე შევნიშნავთ, რომ სიტყვა ოდენ მხოლობითია (singularia tantum), რადგან ნივთიერებას აღნიშნავს.

7. კბილისმიერ თანხმოვანფუძიან არს. სახელთა მსგავსად იბრუნვიან შესაბამისი ფუძის მქონე მეორე რიგის ერთ-და ორბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები (მაგ., πένης, ნათ. πένητ-ος «ღარიბი“; ἄχαρις, ἄχαρι, ნათ. ἀχάριτ-ος «უმადური“ და მისთ.). და ნამყო სრულის (პერფექტუმის) მოქმედებითი გვარის მიმღეობის მამრ. და საშ. სქესის ფორმები (მაგ. λελυκώς, ნათ. λελυκότ-ος (მამრ.); λελυκός, ნათ. λελυκότ-ος (საშ.).

მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელები

	ფუძე:	λαμπαδ ჩირაღდანი	ἐρωτ სიყვარული	ἐσθητ ტანისამოსი	ἐλπιδ იმედი	ἐριδ შური, დავა
მხოლობითი	სახ.	ἡ λαμπάς	ὁ ἔρως	ἡ ἐσθής	ὁ ἐλπίς	ἡ ἔρις
	ნათ.	λαμπάδ-ος	ἔρωτ-ος	ἐσθῆτ-ος	ἐλπίδ-ος	ἔριδ-ος
	მიც.	λαμπάδ-ι	ἔρωτ-ι	ἐσθῆτ-ι	ἐλπίδ-ι	ἔριδ-ι
	აკუზ.	λαμπάδ -α	ἔρωτ-α	ἐσθῆτ-α	ἐλπίδ-α	ἔριν
	წოდ.	λαμπάς	ἔρως	ἐσθής	ἐλπί	ἔρι
მრავლობითი	სახ.	αἱ λαμπάδ-ες	οἱ ἔρωτ-ες	οἱ ἐσθῆτ-ες	αἱ ἐλπίδ-ες	ἔριδ-ες
	ნათ.	λαμπάδ-ων	ἐρώτ-ων	ἐσθήτ-ων	ἐλπίδ-ων	ἐρίδ-ων
	მიც.	λαμπάσι(ν)	ἔρωσι(ν)	ἐσθῆσι(ν)	ἐλπίσι(ν)	ἔρισι(ν)
	აკუზ.	λαμπάδ-ας	ἔρωτ -ας	ἐσθῆτ-ας	ἐλπίδ-ας	ἔριδας
	წოდ.	λαμπάδ-ες	ἔρωτ-ες	ἐσθῆτ-ες	ἐλπίδ-ες	ἔριδ-ες
ორობითი	სახ. აკუზ.	λαμπάδ-ε	ἔρωτ-ε	ἐσθῆτ-ε	ἐλπίδ-ε	ἔριδ-ε
	წოდ.					
	ნათ. მიც.	λαμπάδ-οιν	ἐρώτ-οιν	ἐσθῆτ -οιν	ἐλπίδ-οιν	ἐρίδ-ιον

	ფუძე:	ὀρνιθ ფრინველი	κορυθ მუზარადი	νυκτ ღამე	ἀνακτ წინამძ- ღოლი, მეუფე	φωτ ვაჟკაცი
მხოლობითი	სახ.	ἡ ან ὁ ὄρνις	ἡ κόρυς	ἡ νύξ	ὁ ἄναξ	ὁ φώς
	ნათ.	ὄρνιθ-ος	κόρυθ-ος	νυκτ-ός	ἄνακτ-ος	φωτ-ός
	მიც.	ὄρνιθ-ι	κόρυθ-ι	νυκτ-ί	ἄνακτ-ι	φωτ-ί
	აკუზ.	ὄρνιν	κόρυ-ν	νύκτ-α	ἄνακτ-α	φῶτ-α
	წოდ.	ὄρνις	κόρυ-ς	νύξ	ἄναξ	φώς
მრავლობითი	სახ.	ὄρνιθ-ες	κόρυθ-ες	νύκτ-ες	ἄνακτ-ες	φῶτ -ες
	ნათ.	ὀρνίθ-ων	κορύθ-ων	νυκτ-ῶν	ανάκτ-ων	φωτ-ῶν
	მიც.	ὄρνισι(ν)	κόρυσι(ν)	νυξί(ν)	ἄναξι(ν)	φωσί(ν)
	აკუზ.	ὄρνιθ-ας	κόρυθ-ας	νύκτ-ας	ἄνακτ-ας	φῶτ-ας
	წოდ.	ὄρνιθ-ες	κόρυθ-ες	νύκτ-ες	ἄνακτ-ες	φῶτ-ες
ორობითი	სახ. აკუზ.	ὄρνιθ-ε	κόρυθ-ε	νύκτ-ε	ἄνακτ-ε	φῶτ-ε
	წოდ.					
	ნათ. მიც.	ὀρνίθ-οιν	κορύθ-οιν	νυκτ-οῖν	ἀνάκτ-οιν	φωτ-οῖν

ფუძე: Ἀρτεμιδ არტემიდე (ღმერთქალი)
სახ. ἡ Ἄρτεμις
ნათ. Ἀρτέμιδ -ος
მიც. Ἀρτέμιδ -ι
აკუზ. Ἄρτεμι-ν
წოდ. Ἄρτεμι

	ფუძე: παιδ ბავშვი		ფუძე: ποδ ფეხი	
	მხოლ.	მრავლ.	მხოლ.	მრავლ.
სახ.	ἡ ან ὁ παῖς	οἱ αἱ παῖδ-ες	ὁ πούς	πόδ-ες
ნათ.	παιδ-ός	παιδ-ων	ποδ-ός	ποδ-ῶν
მიც.	παιδ-ί	παίσι(ν)	ποδ-ί	ποσί(ν)
აკუზ.	παῖδ-α	παῖδ-ας	ποδ-ά	πόδ-ας
წოდ.	ὦ παῖ	παῖδ-ες	πούς	πόδ-ες

ორობითი

სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ παῖδ-ε	πόδ-ε
ნათ. მიც.	τοῖν παίδ-οιν	ποδ-οῖν

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1. სიტყვებში νύξ და ἄναξ χერ ამოვარდნილია ფუძისეული τ, ხოლო შემდეგ ς შეერთებულია κ-სთან (νυκτς → νυκ + ς; ἀνακτς → ἀνακ+ ς).

2. სიტყვას ὁ, ἡ παῖς მიუხედავად იმისა, რომ ერთმარცვლოვანია, მრავლობითი რიცხვის ნათესაობითსა და ორობითი რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემითში მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალზე.

3. ფუძიდან ποδ სახელობითი ბრუნვა ნაწარმოებია სიგმატურად და ამავე დროს ფუძისეული ხმოვნის დაგრძელებით (ο → ου): ποδ + ς → πούς „ფეხი“.

4. ფუძე ἕλμινθ სახელობით ბრუნავს აწარმოებს ორგვარად: ς-ს წინა ν-ს შენარჩუნებით ἡ ἕλμινς (ნათ. ἕλμινθ-ος) „ნაწლავის ჭია“, ანდა ν-ს ამოგდებით ἕλμις (ἕλμινθ-ος).

5. სიტყვას ἡ κλείς ნათ. κλειδ-ός „გასაღები“ მხ. რიცხვის აკუზატივუსში ორი ფორმა აქვს: κλεῖν და κλεῖδα, ასევე მრავლობითი რიცხვის აკუზატივუსში: κλεῖς და κλεῖδας.

6. ერთმარცვლოვან სიტყვას ἡ δᾰ́ς (ნათ. δᾰδ-ός) „ჩირაღდანი“ მრავლ. და ორობით რიცხვში მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალზე, როგორც სიტყვას παῖς (δᾰ́δ-ων და δᾰ́δ-οιν).

7. ფუძიდან δαμαρτ სახელობითი ბრუნვა იწარმოება ასიგმატურად ἡ δάμαρ (ნათ. δάμαρτ-ος) „მეუღლე“, „ცოლი“.

საშუალო სქესის სახელები

		ფუძე: σωματ სხეული	στρατευματ ჯარი	γαλακτ რძე	μελιτ თაფლი
მხოლობითი	სახ.	τὸ σῶμα	στράτευμα	γάλα	μέλι
	ნათ.	τοῦ σώματ-ος	στρατεύματ-ος	γάλακτ-ος	μέλιτ-ος
	მიც.	τῷ σώματ-ι	στρατεύματ-ι	γάλακτ-ι	μέλιτ-ι
	აკუზ.	τὸ σῶμα	στράτευμα	γάλα	μέλι
	წოდ.	ὦ σῶμα	στράτευμα	γάλα	μέλι
მრავლობითი	სახ.	τὰ σώματ-α	στρατεύματ-α	—	—
	ნათ.	τῶν σωμάτ-ων	στρατευμάτ-ων		
	მიც.	τοῖς σώμασι(ν)	στρατεύμασι(ν)		
	კუზ.	τὰ σώματ-α	στρατεύματ-α		
	წოდ.	ὦ σώματ-α	στρατεύματ-α		
ორობითი	სახ. აკუზ.	τώ σώματ-ε	στρατεύματ-ε	—	—
	წოდ.				
	ნათ. მიც.	τοῖν σωμάτ-οιν	στρατευμάτ-οιν		

თავისებური სახელები

	ფუძე: φωτ შუქი, სინათლე		ფუძე: ὠτ ყური	
	მხოლ. მრავლ.		მხოლ. მრავ.	
სახ.	τὸ φῶς	τὰ φῶτ-α	τὸ οὖς	τὰ ὦτ -α
ნათ.	τοῦ φωτ-ός	τῶν φώτ-ων	τοῦ ὠτ-ός	τῶν ὤτ-ων
მიც.	τῷ φωτ-ί	τοῖς φωσί(ν)	τῷ ὠτ-ί	τοῖς ὠσί(ν)
აკუზ.	τὸ φῶς	τὰ φῶτ-α	τὸ οὖς	τὰ ὦτ-α
წოდ.	ὦ φῶς	ὦ φῶτ-α	ὦ οὖς	ὦ ὦτ-α

ორობითი

სახ. აკუზ. წოდ.	φῶτ-ε	ὦτ-ε
ნათ. მიც.	φώτ-οιν	ὤτ-οιν

	ფუძე: γονατ მუხლი	
	მხოლ.	მრავლ.
სახ.	τὸ γόνυ	τὰ γόνατ-α
ნათ.	τοῦ γόνατ-ος	τῶν γονάτ-ων
მიც.	τῷ γόνατ-ι	τοῖς γόνασι(ν)
აკუზ.	τὸ γόνυ	τὰ γόνατ-α
წოდ.	ὦ γόνυ	ὦ γόνατ-α

ორობითი

სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ γόνατ-ε
ნათ. მიც.	τοῖν γονάτ-οιν

	ფუძე: δορατ შუბი, შუბის ტარი	
	მხოლ.	მრავლ.
სახ.	τὸ δόρυ	τὰ δόρατ-α
ნათ.	τοῦ δόρατ-ος	τῶν δοράτ-ων
მიც.	τῷ δόρατ-ι	τοῖς δόρασι(ν)
აკუზ.	τὸ δόρυ	τὰ δόρατ-α
წოდ.	ὦ δόρυ	ὦ δόρατ-α

ორობითი

სახ. აკუზ. წოდ.	δόρατ-ε
ნათ. მიც.	δοράτ-οιν

	ფუძე: ὑδατ წყალი		ფუძე: κερατ რქა, ჯარის ფრთა	
სახ.	τὸ ὕδωρ	τὰ ὕδατ-α	τὸ κέρας	τὰ κέρατ-α, κέρα
ნათ.	τοῦ ὕδατ-ος	τῶν ὑδάτ-ων	τοῦ κέρατ-ος κέρως	τῶν κεράτ-ων, κερῶν
მიც.	τῷ ὕδατ-ι	τοῖς ὕδασι(ν)	τῷ κέρατ-ι, κέρᾳ	τοῖς κέρασι(ν)
აკუზ.	τὸ ὕδωρ	τὰ ὕδατ-α	τὸ κέρας	τὰ κέρατ-α, κέρα
წოდ.	ὦ ὕδωρ	ὦ ὕδατ-α	ὦ κέρας	ὦ κέρατ-α, κέρα
ს.ა.წ.ნ.მ.	τὼ ὕδατ-ε τοῖν ὑδάτ-οιν		κέρατ-ε, κέρα κεράτ-οιν, κερᾷν	

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: სიტყვაში τὸ φῶς (ნათ. φωτ-ός) „შუქი“ ბოლოკიდური ς τ-ს მონაცვლეა. ამ სიტყვას, მიუხედავად იმისა, რომ ერთმარცვლოვანია, მრავლ. რიცხ. ნათესაობითსა და ორობითის ნათ. მიც. მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალზე.

2. ასევეა მახვილის მიხედვით ერთმარცვლოვანი სიტყვა τὸ οὖς „ყური“. ς აქაც τ-ს მონაცვლე ჩანს. ფუძე ὠτ მომდინარეობს პირვანდელი *ὀ(F)ατ-ისაგან კონტრაქციით (ჰომეროსთან გვხვდება τὰ οὔατα „ყურები“).

3. სიტყვებს τὸ γόνυ „მუხლი“ და τὸ δόρυ „შუბი“ ორ-ორი ფუძე აქვთ: სახ. აკუზ. და წოდ. – γονυ და δορυ და ნათ. მიც. მხ და მრავ. და ორობ. – γονατ და δορατ.

4. τὸ ὕδωρ „წყალი“ ნათესაობითშია ὕδατ-ος, რაც მომდინარეობს ადრინდელი ფუძიდან ὑδα(ρ)τ. ამ ტიპისაა სიტყვები: τὸ ἧπαρ (ნათ. ἥπατ-ος) „ღვიძლი“, τὸ φρέαρ (ნათ. φρέατ-ος) „ჭა“, τὸ οὖθαρ (ნათ. οὔθατ-ος) „ჯიქანი“, τὸ πεῖραρ (ნათ. πείρατ-ος) „საზღვარი“, τὸ ὄνειαρ (ნათ. ὀνείρατ-ος) „სიზმარი“, τὸ ἦμαρ (ნათ. ἤματ-ος) „დღე“ (= ἡ ἡμέρα), τὸ εἶδαρ (ნათ. εἴδατος) „საჭმელი“, τὸ σκῶρ (ნათ. σκατ-ός) „ნეხვი“, „სკორე“. τὸ ἄλειφαρ ან ἄλειφα (ნათ. ἀλείφατ-ος) „მალამო“ .

5. სიტყვაში τὸ κέρας „რქა“ ς ფუძის ბოლოკიდურია, რომელსაც ენაცვლება τ. პარალელური ფორმები მხ. და ორობითი რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემითში და მრავლ. და ორობ. რიცხვის სახ. აკუზ. და წოდებითში მიღებულია τ-ს ამოვარდნით და კონტრაქციით (κέρατος → κέραος → κέρως; κέρατ-οιν → κεράοιν → κερῷν, κέρατι → κέραϊ → κέρᾳ; κέρατα → κέραα → κέρα: κεράτων → κεράων → κερῶν, κέρατε → κέραε → κέρα: შერწყმული ფორმები ატიკური დიალექტისაა, შეურწყმელი – იონიურისაა).

ამ ტიპის სიტყვებია: τὸ τέρας (ნათ. τέρατ-ος), „სასწაული“, „ურჩხული“; τὸ κρέας „ხორცი“ (ნათ. κρέατ-ος → κρέαος → κρέως; მიც. κρέατι → κρέαϊ → κρέᾳ; მრ.რიცხვ. სახ. τὰ κρέατα → κρέαα → κρέα; ნათ. κρεάτων → κρεάων → κρεῶν; მიც. κρέασι(ν)); τὸ δέρας (ნათ. δέρατ-ος) „ტყავი“, „საწმისი“.

სავარჯიშო მაგალითები:

ὁ φυγάς (φυγάδ-ος) ლტოლვილი
ὁ γέλως (γέλωτ-ος) სიცილი
ἡ λαμπρότης (λαμπρότητ-ος) ბრწყინვალება
ἡ κακότης (κακότητ-ος) სიავე
ἡ Ἑλλάς (Ἑλλάδ-ος) ელადა, საბერძნეთი
ἡ τυραννίς (τυραννίδ-ος) ტირანია
ἡ κνημίς (κνημίδ-ος) საბარკული
ἡ ἀσπίς (ἀσπίδ-ος) ფარი
τὸ πρᾶγμα (πράγματ-ος) საქმე

ბ) ფუძეები ντ ბოლოკიდურით

1. ფუძე ντ ბოლოკიდურით შეიძლება ჰქონდეს არსებით სახელს, ზედსართავ სახელსა და მიმღეობას. ντ ფუძიანი არსებითი სახელები ყველა მამრობითი სქესისაა.

2. ντ კომპლექსის წინ შეიძლება იყოს ხმოვნები: ο (ω, ου), α, ε, υ, ე.ი. ფუძის ბოლოკიდურებია: οντ (ωντ, ουντ), αντ, εντ, υντ. οντ (ωντ) და αντ ბოლოკიდურები დამახასიათებელია არსებითი სახელებისათვის, რამდენიმე ზედსართავი სახელისათვის და მიმღეობებისათვის, εντ ბოლოკიდური კი – ზედასართავი სახელებისა და მიმღეობებისათვის, υντ – მიმღეობებისათვის.

3. οντ ფუძიანი სახელები სახელობით ბრუნვას აწარმოებს ς-ს დაურთველად (ასიგმატურად) და ფუძისეული მოკლე ხმოვნის დაგრძელებით (ο → ω) და τ ბოლოკიდურის მოკვეცით. მაგალითად: ფუძეა γεροντ, ამის სახელობითი ბრუნვა იქნება ὁ γέρων, ნათესაობითი – τοῦ γέροντος (მოხუცი).

4. თუ ფუძეში ντ კომპლექსს წინ უძღვის გრძელი ხმოვანი ω, მაშინ სახელობით ბრუნვაში მხოლოდ τ მოიკვეცება: Ξενοφωντ ფუძიდან სახელობითია Ξενοφῶν (ნათ. Ξενοφῶντ-ος) – ქსენოფონტი.

5. მრავლ. რიცხვის მიცემით ბრუნვაში σι ბოლოკიდურის წინ ντ ამოვარდება, ხოლო წინამდებარე ο დაგრძელდება (ο → ου): τοῖς γέροντ-σιν → γέρουσιν.

6. οντ ფუძიანი სახელები სახელობით ბრუნვას სიგმით აწარმოებს „კბილის“ აღმნიშვნელი სიტყვა; ფუძეა ὀδοντ, სახელობითში დაირთავს ς-ს, ხოლო ο დაგრძელდება და მოგვცემს ου დიფთონგს: ὁ ὀδούς (← ὀδοντ-ς), ნათ. ὀδόντ-ος.

7. αντ ფუძიანი სახელები სახელობით ბრუნვას აწარმოებენ ς-ს დართვით (სიგმატურად). ς-ს, წინ ωτ კომპლექსი ამოვარდება და წინამდებარე მოკლე α დარძელდება. მაგალითად: ფუძეა: γιγαντ, სახელობითი ბრუნვა იქნება ὁ γίγας, ნათესაობითი – γίγαντ-ος „გოლიათი“. ასევე ამოვარდება ντ მრავლ. რიცხვის მიცემით ბრუნვაში -σι ნიშნის წინ და α მოკლე → α გრძელს.

8. ντ ფუძიანი სახელები, რომელთაც მახვილი ბოლოდან პირველ მარცვალზე არ მოუდით (ე.წ. barytona სიტყვები), წოდებით ბრუნვაში წარმოდგენენ სუფთა ფუძეს τ-ს მოკვეცით.

9. თუ სახელს მახვილი ბოლოდან პირველ მარცვალზე აქვს, მაშინ მისი წოდებითი ბრუნვა ისეთივეა, როგორიცაა სახელობითი. ντ ფუძიანი ყველა მიმღეობის წოდებითი ბრუნვა ასევე სახელობითის ბადალია.

შენიშვნა: გამონაკლისით ყველა barytona სახელი წოდებით ბრუნვაში τ-სთან ერთად მოიკვეცს ν-საც. ὁ Ἄτλας, ნათ. Ἄτλαντ-ος (ტიტანი ატლანტი, იაპეტის ძე), წოდ. ὦ Ἄτλα.

10. მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურები ντ ფუძიანი არსებითი სახელებისათვის არის: ων, ας, (ους).

		ფუძე: λεοντ ლომი	γιγαντ გოგანტი	ἀνδριαντ ქანდაკება	ὀδοντ კბილი	Ξενοφωντ ქსენოფონტი
სახ.	ὁ	λέων	γίγας	ἀνδριάς	ὀδούς[1]	Ξενοφῶν[2]
ნათ.	τοῦ	λέοντ-ος	γίγαντ-ος	ἀνδριάντ-ος	ὀδόντ-ος	Ξενοφῶντ-ος
მიც.	τῷ	λέοντ-ι	γίγαντ-ι	ἀνδριάντ-ι	ὀδόντ-ι	Ξενοφῶντ -ι
აკუზ.	τὸν	λέοντ-α	γίγαντ-α	ἀνδριάντ-α	ὀδόντ-α	Ξενοφῶντ -α
წოდ.	ὦ	λέον	γίγαν	ἀνδριάς	ὀδους	Ξενοφῶν
სახ.	οἱ	λέοντ-ες	γίγαντ-ες	ἀνδριάντ-ες	ὀδόντ-ες	
ნათ.	τῶν	λεόντ-ων	γιγάντ-ων	ἀνδριάντ-ων	ὀδόντ-ων	
მიც.	τοῖς	λέουσι(ν)	γίγασι(ν)	ἀνδριᾶσι(ν)	ὀδοῦσι(ν)	
აკუზ.	τοὺς	λέοντ-ας	γιγάντ-ας	ἀνδριάντ-ας	ὀδόντ-ας	
წოდ.	ὦ	λέοντ-ες	γιγάντ-ες	ἀνδριάντ-ες	ὀδόντ-ες	
სახ. აკ.წ.	τὼ	λέοντ-ε	γίγαντ-ε	ἀνδριάντ-ε	ὀδόντ-ε	
ნათ. მიც.	τοῖν	λεόντ-οιν	γιγάντ-οιν	ἀνδριάντ-οιν	ὀδόντ-οιν	

ντ ფუძიანი ზედსართავი სახელებისა და სახელზმნების – მიმღეობების ბრუნების შესახებ საუბარი გვექნება ქვემოთ.

სავარჯიშო მაგალითები:

ὁ δράκων (δράκοντ-ος) დრაკონი

ὁ ἐλέφας (ἐλέφαντ-ος) სპილო

ὁ θεράπων (θεράποντ-ος) მსახური

ὁ ἱμας (ἱμᾶντ-ος) ღვედი

Αἴας (Αἴαντ-ος) ეანტი

გეოგრაფიული სახელები სიგმიანი სახელობითით:

Ὀπους (Ὀποῦντ-ος) ოპუნტი (ლოკრიდიის ქალაქი)

Φλιοῦς (Φλιοῦντ-ος) ფლიუნტი (პელოპონესის ქალაქი)

Τραπεζοῦς (Τραπεζοῦντ-ος) ტრაპეზუნტი (ქალაქი შავი ზღვის სამხ. აღმოს. სანაპიროზე).

---

1 ჰეროდოტესთან გვხვდება ნორმალური ფუძე სახელობითისა: ὁ ὀδών (ὀδωντ-ος).

2 Ξενοφῶν მომდინარეობს ფორმიდან Ξενοφαων (ά + ω → ῶ).

ფუძეები λ, ρ და ν (ლიკვიდურ-ნაზალური თანხმოვნები)

ა) λ ფ უ ძ ე

λ ფუძიანია მხოლოდ ერთი სიტყვა მამრობითი სქესისა, რომელიც სახელობით ბრუნვას აწარმოებს სიგმით და არის ერთმარცვლოვანი. ფუძეა ἁλ, სახელობითია ὁ ἅλς.

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ὁ ἅλ-ς	οἱ ἅλ-ες
ნათ.	τοῦ ἁλ-ός	τῶν ἁλ-ῶν
მიც.	τῷ ἁλ-ί	τοῖς ἁλ-σί(ν)
აკუზ.	τὸν ἅλ-α	τοὺς ἅλ-ας
წოდ.	ὦ ἅλ-ς	ὦ ἅλ-ες
	ორობითი	
	სახ. აკუზ. წოდ. τὼ ἅλ-ε	
	ნათ. მიც. τοῖν ἁλ-οῖν	

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: სიტყვა ἅλς პოეტურ ენაში (მაგალითად, ჰომეროსთან) მდედრობითი სქესის არტიკილითაც გვხვდება (ἡ ἅλς) და ნიშნავს „ზღვას“.

ბ) ρ ფ უ ძ ე

1. ρ ფუძიანი არსებითი სახელები უმეტესად მ ა მ რ ო ბ ი თ ი ს ქ ე ს ი ს ა ა. მცირე ნაწილი არის მდედრობითი და საშუალო სქესისაც.

2. მამრობითი და მდედრობითი სქესის მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა იწარმოება უსიგმოდ ρ-ს წინამდებარე ფუძისეული მოკლე ხმოვნის დაგრძელებით. თუ ეს ხმოვანია ε, იგი მოგვცემს η-ს, ხოლო ο კი – ω-ს. ფუძეა αἐρ, სახელობითია ὁ ἀήρ (ჰაერი); ფუძეა Νεστορ, სახელობითია Νέστωρ (ნესტორი). თუ ρ-ს წინამდებარე ფუძისეული ხმოვანი გრძელია, მაშინ სახელობითი ბრუნვა სუფთა ფუძეს წარმოგვიდგენს: ფუძეა θηρ, სახელობითია ὁ θήρ (ნადირი).

3. მხ. რიცხვის წოდებითი ბრუნვა უდრის ფუძეს, თუ სიტყვა ბარიტონია (ანუ მახვილი არა აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე). თუ სიტყვა ოქსიტონია, მაშინ წოდებითი ბრუნვა ისეთივე იქნება, როგორც სახელობითი. ამ წესს ახლავს გამონაკლისებიც.

4. საშუალო სქესის სახელთა მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა (ასევე აკუზატივუსი და წოდებითი)შეუცვლელი ფუძის ბადალია.

5. ρ ფუძიან სახელთა მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურებია: ηρ, ωρ, αρ.

		ფუძე aiθερ ეთერი (ჰაერი)	ფუძე ῥήτορ ორატორი (რიტორი)	ფუძე κρατῆρ თასი	ფუძე φωρ ქურდი	ფუძე νεκταρ წმინდა სასმელი (ნექტარი)
მხოლობითი	სახ.	ὁ αἰθήρ	ὁ ῥήτωρ	ὁ κρατῆρ	ὁ φώρ	τὸ ἔαρ (ქმ.)
	ნათ.	τοῦ αἰθέρ-ος	ῥήτορ-ος	κρατῆρ -ος	φωρ-ός	τοῦ ἔαρ-ος (ქმნ.)
	მიც.	τῷ αἰθέρ-ι	ῥήτορ-ι	κρατῆρ - ι	φωρ-ί	τῷ ἔαρ-ι (ქმც.)
	ბრუნ.	τὸν αἰθέρ-α	ῥήτορ-α	κρατῆρ -α	φῶρ-α	τὸ ἔαρ (ქმ.)
	წოდ.	ὦ αἰθήρ	ῥῆτορ	κρατῆρ	φώρ	ὦ ἔαρ (ქმ.)
მრავლობითი	სახ.	οἱ αἰθέρ-ες	οἱ ῥήτορ-ες	οἱ κρατῆρ -ες	οἱ φῶρ-ες	τὰ νέκταρ-α
	ნათ.	τῶν αἰθέρ-ων	ῥητόρ-ων	κρατήρ-ων	φωρ-ῶν	τῶν νεκτάρ-ων
	მიც.	τοῖς αἰθέρσι(ν)	ῥήτορσι(ν)	κρατῆρσι(ν)	φωρσί(ν)	τοῖς νέκταρσι(ν)
	ბრუნ.	τοὺς αἰθέρ-ας	ῥήτορ-ας	κρατῆρ -ας	φῶρ-ας	τὰ νέκταρ-α
	წოდ.	ὦ αἰθέρ-ες	ῥήτωρ-ες	κρατῆρ -ες	φῶρ-ες	ὦ νέκταρ-α
ორთოგრაფია	სახ.ბრუნ. წოდ.	τὸ αἰθέρ-ε	ῥήτορ-ε	κρατῆρ –ε	φῶρ-ε	νέκταρ-ε
	ნათ. მიც.	τοῖν αἰθέρ-οιν	ῥητόρ-οιν	κρατήρ -οιν	φωρ-οῖν	νεκτάρ-οιν

სავარჯიშო მაგალითები:

ὁ οἰκήτωρ (οἰκήτορ-ος) მოსახლე	ὁ σωτήρ (σωτῆρ-ος) მხსნელი
ὁ δοτήρ (δοτῆρ-ος) მწყალობელი	τὸ ἦτορ (ἦτορ-ος) გული, სული, სულდგმა
ὁ ὁδηγητήρ (ὁδηγητῆρ-ος) მეგზური	ὁ ζωστήρ (ζωστῆρ-ος) სარტყელი
ὁ πάνθηρ (πάνθηρ-ος) პანთერა	ὁ θήρ (θηρ-ός) ნადირი, მხეცი

თავისებური სახელები:

1. ფუძიდან μαρτυρ- სახელობითი ბრუნვა იწარმოება ფუძის ბოლო-კიდური ρ-ს ამოგდებით: ὁ μάρτυς „მოწმე“, „მოწამე“, „მარტვილი“. ρ ამო-ვარდება მრ. რიცხვის მიცემითი ბრუნვის თ. ბოლოკიდურის წინაც. წოდებითი = სახელობითს:

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ὁ μάρτυς	οἱ μάρτυρ-ες
ნათ.	τοῦ μάρτυρ-ος	τῶν μαρτύρ-ων
მიც.	τῷ μάρτυρ-ι	τοῖς μάρτυσι(ν)
ბრუნ.	τὸν μάρτυρ-α (μάρτυν)	τοὺς μάρτυρ-ας
წოდ.	ὦ μάρτυς	ὦ μάρτυρ-ες

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ჰომეროსთან ეს სიტყვა იხმარება ფორმით ὁ μάρτυρος (იბრუნვის მეორე კანკლედობით).

2. სიტყვა ὁ ἀστήρ, რომლის ფუძეა ἀστερ (ნათ. ἀστέρ-ος) – „ვარსკვლავი“ იბრუნვის წესის მიხედვით, მაგრამ მრავლ. რიცხვის მიც, ბრუნვაში არის არა ἀστέρσι(ν), არამედ τοῖς ἀστράσι(ν).

3. სიტყვას ὁ σωτήρ (σωτῆρ-ος)“მხსნელი“ ის თავისებურება ახასიათებს, რომ მხ. რიცხვის წოდებით ბრუნვაში ფუძისეულ ხმოვანს დაიმოკლებს და მახვილს ბოლოდან მეორე მარცვალზე მიიღებს (ὦ σῶτερ).

4. საშუალო სქესის არს. სახელი τὸ πῦρ “ცეცხლი“ მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში (და ასევე აკუზატივუსსა და წოდებითში) გრძელი ხმოვნითაა წარმოდგენილი მაშინ, როცა ფუძეში ეს ხმოვანი მოკლეა (ნათ. πυρ-ός) მეორე თავისებურება ისაა, რომ მრავლობით რიცხვს მეორე კანკლედობით აწარმოებს.

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	τὸ πῦρ	τὰ πυρά
ნათ.	τοῦ πυρ-ός	τῶν πυρ-ῶν
მიც.	τῷ πυρ-ί	τοῖς πυρ-οῖς
აკუზ.	τὸ πῦρ	τὰ πυρά
წოდ.	ὦ πῦρ	ὦ πυρά

5. სიტყვაში ὁ ἀνήρ „მამაკაცი“, რომლის ფუძეა ἀνερ, მხოლობითი რიცხვის წოდებითი ბრუნვის გარდა ყველა ფორმაში ამოვარდება ε და ν-სა და ρ-ს შორის ჩაისმის თანხმოვანი δ (ἀνδρ-ός < *ἀνρ-ός). მრავლობითი რიცხვის მიცემით ბრუნვაში ἀνδρ ფუძეს ბოლოკიდური σι დაერთვის მახვილიანი α ხმოვნით. მახვილის თვალსაზრისით ეს სიტყვა მისდევს მესამე კანკლედობის ერთმარცვლიან სახელებს. წოდებითი ბრუნვა წარმოდგენილია შეუკუმშველი ფორმით და მახვილით ბოლოდან მეორე მარცვალზე.

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ὁ ἀνήρ	οἱ ἄνδρ-ες
ნათ.	τοῦ ἀνδρ-ός	τῶν ἀνδρ-ῶν
მიც.	τῷ ἀνδρ-ί	τοῖς ἀνδρ-άσι(ν)
აკუზ.	τὸν ἄνδρ-α	τοὺς ἄνδρ-ας
წოდ.	ὦ ἀνέρ	ὦ ἄνδρ-ες
ორობითი		
სახ. წოდ. აკუზ. τὼ ἄνδρ-ε		
ნათ. მიც. τοῖν ἀνδρ-οῖν		

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ეპიკურ დიალექტში (ჰომეროსთან) ἀνήρ სიტყვის შეუკუმშავი ფორმებიც იხმარება და შეკუმშულიც (ἀνέρ-ος და ἀνδρ-ός).

6. სიტყვას ἡ χείρ „ხელი“ გამარტივებული χερ ფუძე აქვს მრავლობითი რიცხვის მიცემითსა და ორობითის ნათესაობითსა და მიცემით ბრუნვებში.

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ἡ χείρ	αἱ χεῖρ-ες
ნათ.	τῆς χειρ-ός	τῶν χειρ-ῶν
მიც.	τῇ χειρ-ί	ταῖς χερ-σί(ν)
აკუზ.	τὴν χεῖρ-α	τὰς χεῖρ-ας
ორობითი		
სახ. წოდ. აკუზ. τὼ χεῖρ-ε		
ნათ. მიც. τοῖν χερ-οῖν		

7. სიტყვებს ὁ πατήρ (მამა), ἡ μήτηρ (დედა), ἡ θυγάτηρ (ქალიშვილი), ἡ γαστήρ (კუჭი, სტომაქი) სახელობითი ბრუნვა ნაწარმოები აქვთ ნორმალურად – უსიგმოდ, ფუძისეული ε ხმოვნის დაგრძელებით. ამ სიტყვების ფუძეებია: πατερ, μητερ, θυγατερ, γαστερ.

ბრუნების დროს შემდეგ თავისებურებებს იჩენენ: ა) მხოლ. რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემით ბრუნვებში ჰკარგავენ ფუძისეულ ε-ს (შეიკუმშებიან); ასევე ჰკარგავენ ε-ს მრავლ. რიცხვის მიცემითში და σι ბოლოკიდურის წინ ჩაირთავენ α-ს მკვეთრი მახვილით.

შეუკუმშველ ფორმებში მახვილი ε-ზეა, შეკუმშულ ფორმებში კი ბრუნვის ნიშანზე.

მხ. რიცხვის წოდებითი ბრუნვა = შეუკუმშველ ფუძეს მახვილით სიტყვის დასაწყის მარცვალზე:

მხოლობითი	სახ.	ὁ πατήρ	ἡ μήτηρ	ἡ θυγάτηρ	ἡ γαστήρ
	ნათ.	τοῦ πατρ-ός	τῆς μητρ-ός	τῆς θυγατρ-ός	τῆς γαστρ-ός
	მიც.	τῷ πατρ-ί	τῇ μητρ-ί	τῇ θυγατρ-ί	τῇ γαστρ-ί
	აკუზ.	τὸν πατέρ-α	τὴν μητέρ-α	τὴν θυγατέρ-α	τὴν γαστέρ-α
	წოდ.	ὦ πάτερ	ὦ μῆτηρ	ὦ θύγατερ	ὦ
მრავლობითი	სახ	οἱ πατέρ-ες	αἱ μητέρ-ες	αἱ θυγατέρ-ες	αἱ γαστέρ-ες
	ნათ.	τῶν πατέρ-ων	τῶν μητέρ-ων	τῶν θυγατέρ-ων	τῶν γαστέρ-ων
	მიც.	τοῖς πατρ-άσι(ν)	ταῖς μητρ-άσι(ν)	ταῖς θυγατρ-άσι(ν)	ταῖς γαστρ-άσι(ν)
	აკუზ.	τοὺς πατέρ -ας	τὰς μητέρ-ας	τὰς θυγατέρ-ας	τὰς γαστέρ-ας
	წოდ.	ὦ πατέρ-ες	ὦ μητέρ-ες	ὦ θυγατέρ-ες	ὦ

ორობითი

სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ πατέρ-ε	τὼ μητέρ-ε	τὼ θυγατέρ-ε
ნათ. მიც.	τοῖν πατέρ-οιν	τοῖν μητέρ-οιν	τοῖν θυγατέρ-οιν

8. სიტყვაში Δημήτηρ (დემეტრე-ქალღმერთი), რომლის ფუძეა Δημητερ, ფუძე იკუმშება ყველა ბრუნვაში. წოდებითი = ფუძეს. მახვილი ბოლოდან მოშორებულ მარცვლებზეა:

სახ. Δημήτηρ
ნათ. Δήμητρ-ος
მიც. Δήμητρ-ι
აკუზ. Δήμητρ-α
წოდ. Δήμητερ

გ) ν ფუძე

1. ν ფუძიანი არსებითი სახელები უპირატესად მამრობითი სქესისაა; მცირე ნაწილი – მდედრობითი სქესისა.

2. სახელობითი ბრუნვა იწარმოება უსიგმოდ ν-ს წინამდებარე ფუძისეული მოკლე ხმოვნის დაგრძელებით. თუ ეს ხმოვანია ε, იგი მოგვცემს η-ს, ο კი ω-ს. ფუძეა ποιμεν, სახელობითია ὁ ποιμήν (მწყემსი). თუ ν-ს წინამდებარე ფუძისეული ხმოვნი გრძელია, სახელობითი ბრუნვა სუფთა ფუძეს წარმოადგენს: ფუძეა Ἑλλην, სახელობითია ὁ Ἕλλην (ბერძენი, ელინი).

3. მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურებია: ην, ων, αν.

4. მრავლ. რიცხვის მიცემით ბრუნვაში ფუძისეული ბოლოკიდური ν ამოვარდება σι ნიშნის წინ.

5. მხ. რიცხვის წოდებითი ბრუნვა barytona სიტყვებში ფუძის ბადალია, oxytona სიტყვებში კი = სახელობითს.

		ფუძე				
		ποιμεν მწყემსი	δαιμον დემონი, ღვთაება	ἀγον შეჯიბრება	μην თვე	παιαν პეანი (სა-გუნდო ჰიმნი)
მხოლობითი	სახ.	ὁ ποιμήν	ὁ ἡ δαίμων	ὁ ἀγών	ὁ μήν	ὁ παιάν
	ნათ.	ποιμέν-ος	δαίμον-ος	ἀγῶν-ος	μην-ός	παιᾶν-ος
	მიც.	ποιμέν-ι	δαίμον-ι	ἀγῶν-ι	μην-ί	παιᾶν-ι
	აკუზ.	ποιμέν -α	δαίμον-α	ἀγῶν-α	μῆν-α	παιᾶν-α
	წოდ.	ποιμήν	δαῖμον	ἀγών	μήν	παιάν
მრავლობითი	სახ.	οἱ ποιμέν-ες	οἱ αἱ δαίμον-ες	οἱ ἀγῶν-ες	οἱ μῆν-ες	οἱ παιᾶν-ες
	ნათ.	ποιμέν-ων	δαιμόν-ων	ἀγών-ων	μην-ῶν	παιάν-ων
	მიც.	ποιμέσι(ν)	δαίμοσι(ν)	ἀγῶσι(ν)	μησί(ν)	παιᾶσι(ν)
	აკუზ.	ποιμέν-ας	δαίμον-ας	ἀγῶν-ας	μῆν-ας	παιᾶν-ας
	წოდ.	ποιμέν-ες	δαίμον-ες	ἀγῶν-ες	μῆν-ες	παιᾶν-ες
ორობ.	ს. აკ.წ.	τὼ ποιμέν-ε	δαίμον-ε	ἀγῶν-ε	μῆν-ε	παιᾶν-ε
	ნათ. მ.	τοῖν ποιμέν-οιν	δαιμόν -οιν	ἀγών-οιν	μην-οῖν	παιάν-οιν

სავარჯიშო მაგალითები:

ὁ γείτων (γείτον-ος) მეზობელი
ὁ ἡγεμών (ἡγεμόν-ος) წინამძღოლი, ჰეგემონი
ὁ χειμών (χειμῶν-ος) ზამთარი, ქარიშხალი
ὁ λειμών (λειμῶν-ος) მდელო,
ὁ λιμήν (λιμέν-ος) ნავსადგური
ὁ αὐχην (αὐχέν-ος)ქედი
ὁ Μακεδών (Μακεδόν-ος) მაკედონელი
ὁ, ἡ ἀηδών (ἀηδόν-ος) იადონი, ბულბული
ἡ χιών (χιόν-ος) თოვლი
ὁ αἰών (αἰῶν-ος) საუკუნე

თავისებური სახელები:

ν ფუძიანი ზოგიერთი არსებითი სახელი სახელობით ბრუნვას აწარმოებს ς დართვით და ფუძისეული ν-ს დაკარგვით ς-ს წინ. ეს სახელებია:

ἡ ῥίς (ῥιν-ός) ცხვირი, ὁ δελφίς (δελφῖν-ος) დელფინი, Σαλαμίς (Σαλαμῖν-ος) სალამინი, ἡ ἀκτίς (ἀκτῖν-ος) სხივი.

სახელებში Ποσειδῶν (Ποσειδῶν-ος) პოსეიდონი და Ἀπόλλων (Ἀπόλλων-ος) აპოლონი აკუზატივუსი ორგვარი ფორმისაა: Ποσειδῶν-α, Ἀπόλλωνα და Ποσειδῶ, Ἀπόλλων. მეორე ფორმა მიღებულია ν-ს ამოვარდნით და ωα ხმოვნების კონტრაქციით.

წოდებით ბრუნვაში ამ სახელებს ფუძისეული ხმოვანი უმოკლდებათ (ω → ο) და მახვილი თავმარცვალზე მოუდით: ὦ Πόσειδον, ὦ Ἄπολλον.

3. სახელებს Ἀγαμέμνων (Ἀγαμέμνον-ος) აგამემნონი, Ἀμφίων (Ἀμφίον-ος) ამფიონი წოდებით ბრუნვაში მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე აქვთ: ὦ Ἀγάμεμνον, ὦ Ἄμφιον.

4. ფუძიდან κυν სახელობით ბრუნვაში გვაქვს ὁ, ἡ κύων (ძაღლი). ეს სიტყვა შემდეგნაირად იბრუნვის

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ὁ ან ἡ κύων	κύν-ες
ნათ.	κυν-ός	κυν-ῶν
მიც.	κυν-ί	κυσί(ν)
აკუზ.	κύν-α	κύν-ας
წოდ.	κύον	κύν-ες

5. ფუძიდან ἀρν სახელობითი ბრუნვაა ὁ, ἡ ἀρήν (კრავი, ბატკანი), ნათ. ἀρν-ός, მიც. ἀρν-ί, აკუზ. ἄρνα-α; მრავლ. მრიცხვ. : ἄρνες, ἀρνῶν, ἀρνάσι(ν), ἄρνας.

6. სიტყვას ἡ Πνύξ (პნიქსი – სახალხო კრების ადგილი ათენში) ირიბ ბრუნვებში აქვს ფუძე πυκν:

სახ. ἡ Πνύξ
ნათ. τῆς Πυκν-ός
მიც. τῇ Πυκν-ί
აკუზ. τὴν Πύκν-α
წოდ. ὦ Πνύξ

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: Πνύξ ფორმა მიღებულია ბგერათა გადასმით.

σ ფუძიანი სახელები

ა) εσ ფუძიანი არსებითი სახელები

1. არსებითი სახელები, რომელთაც ფუძის ბოლოკიდურად აქვთ εσ, საშუალო სქესისაა.

2. სახელობითი ბრუნვა (აგრეთვე აკუზატივუსი და წოდებითი) მხ. რიცხვისა წარმოდგენილია სუფთა ფუძით, ოღონდ ესაა, რომ ფუძის დაბოლოება ες შეცვლილია ος ბოლოკიდურით (ε და ο-ს მონაცვლეობის საფუძველზე); ფუძეა ἄνθες, სახელობითია τὸ ἄνθος (ყვავილი).

3. ბრუნვის დროს ფუძისეული σ ორ ხმოვანს შუა ამოვარდება და ხდება ε-ს შერწყმა ბრუნვათა ბოლოკიდურების ხმოვნებთან: ε + ο = ου, ε + ι= ει, ε + α = η, ε + ω = ω, ε + ε = ει, ε + οι = οι

4. მრ.რიცხვის მიც. ბრუნვაში σι ბოლოკიდურის წინ ფუძისეული σ ამოვარდება: εσ + σι = εσι.

	ფუძე: γενεσ გვარი, მოდგმა	
	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	τὸ γένος	τὰ γένε[σ]α - γένη
ნათ.	τοῦ γένε[σ]ος - γένους	τῶν γένε[σ]ων - γενῶν
მიც.	τῷ γένε[σ]ι - γένει	τοῖς γένε[σ]σι - γένεσι(ν)
აკუზ.	τὸ γένος	τὰ γένε[σ]α - γένη
წოდ.	τὸ γένος	τὰ γένε[σ]α - γένη

ორობითი	
სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ γένε[σ]ε – γένει
ნათ. მიც.	τοῖν γενέ[σ]οιν – γενοῖν

		ფუძე: τειχεσ კედელი	ფუძე: πελαγεσ ზღვა
მხოლობითი	სახ.	τὸ τεῖχος	τὸ πέλαγος
	ნათ.	τοῦ τείχους	τοῦ πελάγους
	მიც.	τῷ τείχει	τῷ πελάγει
	აკუზ.	τὸ τεῖχος	τὸ πέλαγος
	წოდ.	τὸ τεῖχος	τὸ πέλαγος
მრავლობითი	სახ.	τὰ τείχη	τὰ πελάγη
	ნათ.	τῶν τειχῶν	τῶν πελαγῶν
	მიც.	τοῖς τείχεσι(ν)	τοῖς πελάγεσι(ν)
	აკუზ.	τὰ τείχη	τὰ πελάγη
	წოდ.	τὰ τείχη	τὰ πελάγη

ორობითი		
სახ. აკუზ. წოდ. ნათ. მიც.	τὼ τείχει τοῖν τειχοῖν	τὼ πελάγει τοῖν πελαγοῖν

სავარჯიშო მაგალითები:

τὸ ἔπος სიტყვა, ამბავი	τὸ ὄρος მთა
τὸ ἔτος წელიწადი, წელი	τὸ μέγεθος სიდიდე
τὸ παθός ტანჯვა, ვნება	τὸ μῆκος სიგრძე
τὸ βέλος ისარი	τὸ πλῆθος სიმრავლე
τὸ ἔθνος ტომი	τὸ ψεῦδος ტყუილი
τὸ κάλλος სილამაზე	τὸ λαῖφος იალქანი
τὸ βαρός სიმძიმე	τὸ εἶδος სახე

შენიშვნები: 1. სიტყვაში τὸ ὄρος (მთა) მრავლ. რიცხვის ნათესაობით ბრუნვაში ხშირია შეურწყმელი ფორმა τῶν ὀρέων.

2. ფუძიდან τιτηρεσ მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა იწარმოება σ-ის წინამდებარე ხმოვნის დაგრძელებითა (ε → η): τιτήρης. ეს სიტყვა მდედრობითი სქესის გაარსებითებული ზედსართავი სახელია დააღნიშნავს სამრიგად გამწკრივებულ ხოფებიან ხომალდს (ტრიერი). მხ. რიცხვის წოდებითი = ფუძეს. მრავლ. რიცხვის აკუზატივუსში ε + α = ει-ს მრავლ. რიცხვის სახელობ. ბრუნვის ანალოგიით:

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ἡ τιτήρης	αἱ τιτήρεις
ნათ.	τῆς τιτήρους	τῶν τιτήρων ან τιτηρῶν
მიც.	τῇ τιτήρει	ταῖς τιτήρεσι(ν)
აკუზ.	τὴν τιτήρη	τὰς τιτήρεις
წოდ.	ὦ τιτῆρες	ὦ τιτήρεις

ორობითი	
სახ. აკუზ. წოდ. ნათ. მიც.	τῷ τιτήρει τοῖν τιτήροιν ან τιτηροῖν

ბ) εσ ფუძიანი საკუთარი სახელები

1. εσ ფუძიანია საკუთარი სახელები რთული შედგენილობისაა – ორი ნაწილისგან შედგება. მეორე შემადგენელი ელემენტი უმრავლეს შემთხვევაში საშუალო სქესის არსებით სახელთა ფუძეებია. ეს ფუძეებია: γενεσ (τὸ γένος გვარი), κρατεσ (τὸ κράτος ძალა), σθενεσ (τὸ σθένος ძალა,

ძლიერება), τελεσ (τὸ τέλος დასასრული), μηδεσ (τὸ μῆδος აზრი, ზრახვა), μενεσ (τὸ μένος ძალა, ძლიერება), φανεσ (τὸ *φάνος ბრწყინვალება) და სხვა.

2. ამ სახელთა სახელობითი ბრუნვა წარმოდგენილია ფუძით, რომლის ხმოვანიც დაგრძლებულია (ε → η). ასე რომ, სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურია ης.

3. ბრუნების დროს ორ ხმოვანს შუა σ ამოვარდება და ხდება ხმოვანთა შერწყმა.

4. აკუზატივუსის ჩვეულებრივი ბოლოკიდურია η (← ε + α), მაგრამ ხშირია დაბოლოება ην პირველი კანკლედობის საკუთარ სახელთა ანალოგიით (შდრ.: Ἀτρείδης – Ἀτρείδην).

5. წოდებითი ბრუნვა უდრის სუფთა ფუძეს εσ-ზე. ამ ბრუნვაში მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე გადადის!

	ფუძე: Διογενεσ	ფუძე: Σωκρατεσ
სახ.	Διογένης	Σωκράτης
ნათ.	Διογένους	Σωκράτους
მიც.	Διογένει	Σωκράτει
აკუზ.	Διογένη, Διογένην	Σωκράτη, Σωκράτην
წოდ.	ὦ Διόγενες	ὦ Σώκρατες

6. საკუთარ სახელებში, რომელთა შემადგენელი ელემენტია -κλεεσ (τὸ κλέος სახელი, დიდება), ბრუნების დროს პირველი ε რჩება, ხოლო მეორე – ინტერვოკალურ (ორხმოვანს შუა მდებარე) სიგმის ამოვარდნის შემდეგ შეერწყმის მომდევნო ხმოვანს. მიცემით ბრუნვაში ორმაგ შერწყმას აქვს ადგილი: εε(σ)ι → εε –ι → εῖ. აკუზატივუსში ε + α=α-ს და არა η-ს!

	ფუძე: Περικλεεσ
სახ.	(Περικλέης) Περικλῆς
ნათ.	(Περικλέεσος) Περικλέους
მიც.	(Περικλέεσι) Περικλεῖ
აკუზ.	(Περικλέεσα) Περικλέα
წოდ.	(Περίκλεες) Περίκλεις

საკუთარ სახელთა მაგალითები:

Ἀριστοφάνης არისტოფანე	Ἰσοκράτης ისოკრატე
Ἀριστοτέλης არისტოტელე	Καλλισθένης კალისთენე
Ἀρχιμήδης არქიმედე	Ἡρακλῆς ჰერაკლე
Εὐμένης ევმენე	Θεμιστοκλῆς თემისტოკლე

Δημοσθένης დემოსთენე Σοφοκλῆς სოფოკლე

Ἱπποκράτης ჰიპოკრატე Ἱεροκλῆς ჰიეროკლე (= „Святослав")

გ) σ ფუძიანი თავისებური სახელები

1. ფუძიდან αἰδοσ სახელობითია ἡ αἰδώς (სირცხვილი). ეს სიტყვა ასე იბრუნვის:

სახ. ἡ αἰδώς

ნათ. τῆς (αἰδόσος) αἰδοῦς

მიც. τῇ (αἰδόσι) αἰδοῖ

აკუზ. τὴν (αἰδόσα) αἰδῶ

წოდ. ὦ αἰδώς

შენიშვნა: მრავლობითი და ორობითი რიცხვები ამ სიტყვებს არა აქვს.

2. აკუზატივუსის ფორმა სიტყვას ἡ ἕως (აისი, განთიადი), რომელიც მეორე ატიკურ ბრუნებას განეკუთვნება, ზემოხსენებული სიტყვის მსგავსი აქვს (τὴν ἕω). ეპიკური ვარიანტი ატიკური ἕως-ისა – ἡ ἠώς (ფუძე: ἠοσ) ისევე იბრუნვის, როგორც ἡ αἰδώς.

3. თავისებურად იბრუნვის ომის ღმერთის სახელი ὁ Ἄρης, რომელიც სახელობით ბრუნვაში ხმოვანდაგრძელებული ფუძითაა წარმოდგენილი:

სახ. ὁ Ἄρης (ფუძეა Ἀρεσ)

ნათ. τοῦ Ἄρεως და Ἄρεος

მიც. τῷ Ἄρει

აკუზ. τὸν Ἄρη

წოდ. ὦ Ἄρες

II. ხმოვანფუძიანი სახელები

მარტივი ხმოვნები

ამ ჯგუფში შემოდის იმ არსებით სახელთა ბრუნება, რომელთა ფუძე ბოლოვდება მარტივ ხმოვნებზე: ι, υ, ο, ω.

ა) ι ფუძიანი არსებითი სახლები

1. ι ფუძიანი არსებითი სახელები უპირატესად მდედრობითი სქესისაა, ნაწილობრივ – მამრობითისა. თითო-ოროლა არსებითი სახელი საშუალო სქესისაც გვხვდება.

2. მდედრობითი და მამრობითი სქესის სახელთა მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა სიგმატურია – ფუძეს დაერთვის ς: ფუძეა ὑβρι, სახელობითია ἡ ὕβρις ქედმაღლობა.

3. ις ბოლოკიდურიანი თითქმის ყველა სიტყვა არის barytona.

4. ფუძისეული ι უცვლელია მხოლ. სახელობითსა, აკუზატივუსსა და წოდებით ბრუნვებში, სხვაგან კი მას შეენაცვლება ε, რომელიც ბრუნების დროს შეერწყმის ბრუნვის ნიშნისეულ მომდევნო ხმოვანს: მხ. მიცემითში ε + ι → ει დიფთონგს, მრავ. სახელობითში ε + ει → εις, ორობითის სახ. აკუზ. და წოდ. ε + ει → εις.

5. მხოლ. ნათესაობით ბრუნვაში ბოლოკიდურია εως (ესაა ე.წ. ატიკური ნათესაობითი – genetivus atticus); ასეთი დაბოლოება შედეგია რაოდენობრივი გადასმისა (metathesis quantitatis): ηο → εω. ბოლოკიდური εως მახვილისათვის ერთმარცვლად ითვლება და მახვილი მხ. ნათესაობითში ბოლოდან მესამე მარცვალზეა; ერთ მარცვლად ითვლება εων ბოლოკიდური მრავ. ნათესაობითშიც; აქაც მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვლზეა (ὕβρεως, ὕβρεων).

6. ენკლიტიკურ სიტყვებთან εως, εων ორ მარცვლად მიიჩნევა.

7. მხოლ. აკუზატივუსში დაბოლოებაა ν (τὴν ὕβριν).

8. მრავლ. აკუზატივუსში უნდა ყოფილიყო ბოლოკიდური ας (ὕβρε-ας) მაგრამ ანალოგიით გვაქვს იგივე დაბოლოება, რაც სახელობითში (ὕβρεις).

9. მხ. წოდებითი = სუფთა ფუძეს. ერთმარცვლიანი სიტყვების წოდებითი = სახელობითს.

10. საშუალო სქესის არს. სახელთა მხოლ. სახელობითი წარმოდგენილია სუფთა ფუძით. მრავლ. სახელ. ε + α → η-ს.

		ფუძე: πολι ქალაქი	ძალა δυναμι	ὀφι გველი	σιναπι მდოგვი
მხოლობითი	სახ.	ἡ πόλις	δύναμις	ὁ ὄφις	τὸ σίναπι
	ნათ.	τῆς πόλεως	δυνάμεως	τοῦ ὄφεως	τοῦ σινάπεως
	მიც.	τῇ πόλει	δυνάμει	τῷ ὄφει	τῷ σινάπει
	აკუზ.	τὴν πόλιν	δύναμιν	τὸν ὄφιν	τὸ σίναπι
	წოდ.	ὦ πόλι	δύναμι	ὦ ὄφι	ὦ σίναπι
მრავლობითი	სახ.	αἱ πόλεις	δυνάμεις	οἱ ὄφεις	τὰ σινάπη (←σινάπ –α)
	ნათ.	τῶν πόλεων	δυνάμεων	τῶν ὄφεων	τῶν σινάπεων
	მიც.	ταῖς πόλεσι(ν)	δυνάμεσι(ν)	τοῖς ὄφεσι(ν)	τοῖς σινάπεσι(ν)
	აკუზ.	τὰς πόλεις	δυνάμεις	τοὺς ὄφεις	τὰ σινάπη
	წოდ.	ὦ πόλεις	δυνάμεις	ὦ ὄφεις	ὦ σινάπη
ორობ.	სახ. აკ. წოდ.	τὼ πόλει	δυνάμει	ὄφει	σινάπει
	ნათ. მიც.	τοῖν πολέοιν	δυναμέοιν	ὀφέοιν	σιναπέοιν

სავარჯიშო მაგალითები:

ἡ φύσις ბუნება
ἡ βάσις სვლა, ნაბიჯი, საფუძველი
ἡ ὄψις სახე
ἡ πίστις ნდობა, ერთგულება
ἡ ἀκρόπολις აკროპოლისი, ციხე-სიმაგრე
ἡ αἴσθησις გრძნობა, შეგრძნება
ἡ ποίησις პოეზია, შემოქმედება
ἡ πανήγυρις საზეიმო თავყრილობა
ἡ στάσις ამბოხება
τὸ πέπερι პილპილი
ἡ διώξις დევნა
ἡ πρόφασις საბაბი
ἡ φρόνησις ჭკუა, გონება
ἡ ἐξέτασις გამოცდა
ἡ Σάρδεις სარდე (ქალაქის სახელია. აქვს მხოლოდ მრავლობითი რიცხვი – pluralia tantum)
ὁ μάντις წინასწარმეტყველი, მკითხავი
ἡ ἔχις გველგესლა
ἡ πρύτανις გამგებელ, მბრძანებელი, პრიტანი
τὸ κιννάβαρι სინგური
ἡ τάξις წესი, რიგი

შენიშვნა: იონიურ დიალექტში ფუძისეული ι უცვლელია ყველა ბრუნვაში. აი, ნიმუში ასეთი ბრუნებისა:

	მხოლ.	მრავლ.
სახ.	ἡ πόλι-ς[1]	αἱ πόλι-ες
ნათ.	τῆς πόλι-ος	τῶν πολί-ων
მიც.	τῇ πόλι(←πολι-ι)	ταῖς πόλι-σι(ν)
აკუზ.	τὴν πόλι-ν	τὰς πόλις ან πόλι -ας
წოდ.	ὦ πόλ -ι	ὦ πόλι-ες

ორობითი

სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ πόλι-ε
ნათ. მიც.	τοῖν πολί-οιν

ატიკურ დიალექტში ამგვარად იბრუნვის ι ფუძიანი ზოგიერთი სახელი: ὁ, ἡ πόρτις (πόρτιος) ხბო, უმობელი, ἡ μῆνις (μῆνιος) რისხვა, ὁ κῖς (κιός) ხორბლის ჭალა და სხვ. არს. სახელი ὁ ან ἡ οἶς (ცხვარი), რომელიც მიღებულია კონტრაქციით ფორმიდან ὄις < *οϜις (შდრ. ლათ. ovis, რუს. „овца“) იბრუნვის ასე:

[1] ჰომეროსის პოემებში ეს სიტყვა სხვადასხვაგვარად იბრუნვის:

სახ.	πόλις (πτόλις)	πόλιες, πόληες
ნათ.	πόλιος, πόληος	πολίων
მიც.	πόλι, πόληῖ, πόλεῖ	πολίεσσι(ν)
აკუზ.	πόλιν	πόλις, πόλιας, πόληας

	მხოლ.	მრავლ.
სახ.	ἡ ὀ ὀῖς	οἱ αἱ οἶες
ნათ.	οἰός	οἰῶν
მიც.	οἰΐ	οἰσί(ν)
აკუზ.	οἶν	οἶς ან οἴας
წოდ.	οἶς	οἶες

ორობითი

სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ οἶε
ნათ. მიც.	τοῖν οἰοῖν

ბ) υ ფუძიანი არსებითი სახელები

1. υ ფუძიანი არსებითი სახელები მამრობითი და მდედრობითი სქესისაა. საშუალო სქესის არის სტყვა τὸ ἄστυ, რომელიც სახელობით ბრუნვაში სუფთა ფუძითაა წარმოდგენილი და აღნიშნავს „ქალაქს“.

2. მამრ. და მდედრ. სქესის არსებითი სახელები მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვას აწარმოებენ სიგმათი: ფუძეა ἰχθυ, სახელობითია ὁ ἰχθύς (თევზი).

3. არსებით სახელთა უმეტესობა υ-ს უცვლელად ინარჩუნებს ყველა ბრუნვაში.

4. მხოლ. რიცხვის აკუზატივუსის დაბოლოებაა ν (ἰχθύν).

5. მრავლ. რიცხვის აკუზატივუსში υ + ας = υς (ἰχθύ-ας → ἰχθῦς).

6. არსებითი სახელები: ὁ πῆχυς (იდაყვი), ὁ πέλεκυς (ცული), ὁ πρέσβυς (უხუცესი, წინამძღოლი, ელჩი), τὸ ἄστυ მისდევენ πόλις ტიპის სახელთა ბრუნებას. ამავე წესით იბრუნვის ორობითსა და მრავლობითში არს. სახელი ἡ ἔγχελυς (გველთევზა). ამ სახელებში υ-ს ენაცვლება ε მხ. რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემითში (გარდა სიტყვისა ἔγχελυς, რომელიც υ-ს ინარჩუნებს მხოლობით რიცხვში) და ორობითსა და მრავლობითი რიცხვის ყველა ბრუნვაში. υ-ს მონაცვლე ε ბრუნვის ნიშნისეულ ხმოვნებს შეერწყმის ცნობილი წესით (ε + ι და ε + ε = ει).

7.სიტყვა ἄστυ მრავლ. რიცხვის სახელობითში ε + α = η-ს.

8.ნათესაობითი ბრუნვის ბოლოკიდურები εως და εων (genetivus aticus) მახვილის თვალსაზრისითაც აქაც ერთ მარცვლად ითვლება.

9. ერთმარცვლიანი ფუძეები მხოლ. რიცხვის სახელობითსა, აკუზატივუსსა და წოდებით ბრუნვაში ყოველთვის არის perispomena.

10. მხოლ. რიცხვის წოდებითი = სუფთა ფუძეს.

	ფუძე:	ἰχθυ თევზი	πιτυ ფიჭვი	συ (ὑ) ღორი	πηχυ იდაყვი	πελεκυ ცული	ἐγχελυ გველთევზა
მხოლობითი	სახ.	ὁ ἰχθύς	ἡ πίτυ-ς	ὁ ἡ σῦ-ς	ὁ πῆχυ-ς	ὁ πέλεκυ-ς	ἡ ἔγχελυς
	ნათ.	ἰχθύ-ος	πίτυ-ος	συ-ός	πήχε-ως	πελέκε-ως	ἐγχέλυ -ος
	მიც.	ἰχθύ -ι	πίτυ-ι	συ-ί	πήχ-ει	πελέκ-ει	ἐγχέλυ -ι
	აკუზ.	ἰχθύ -ν	πίτυ-ν	σῦ-ν	πῆχυ-ν	πέλεκυ-ν	ἔγχελυ-ν
	წოდ.	ἰχθύ	πίτυ	σῦ	πῆχυ	πέλεκυ	ἔγχελυ
მრავლობითი	სახ.	ἰχθύ -ες	πίτυ-ες	σύ-ες	πήχεις	πελέκεις	ἐγχέλεις
	ნათ.	ἰχθύ-ων	πιτύ-ων	συ-ῶν	πήχε-ων	πελέκε-ων	ἐγχέλε-ων
	მიც.	ἰχθύ-σι(ν)	πίτυ-σι(ν)	συ-σί(ν)	πήχε-σι(ν)	πελέκε-σι(ν)	ἐγχέλε-σι(ν)
	აკუზ.	ἰχθῦς	πίτυς	σῦς	πήχεις	πελέκεις	ἐγχέλεις
	წოდ.	ἰχθύ-ες	πίτυ-ες	σέ-ες	πήχεις	πελέκεις	ἐγχέλεις
ორობ.	სახ. ა.წ.	ἰχθύ-ε	πίτυ-ε	σέ-ε	πήχει	πελέκει	ἐγχέλει
	ნათ. მ.	ἰχθύ-οιν	πιτύ-οιν	συ-οῖν	πηχέ -οιν	πελεκέ -οιν	ἐγχελέ -οιν

	ფუძე: ἄστυ ქალაქი	
	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	τὸ ἄστυ	τὰ ἄστη
ნათ.	τοῦ ἄστεως	τῶν ἄστεων
მიც.	τῷ ἄστει	τοῖς ἄστεσι(ν)
აკუზ.	τὸ ἄστυ	τὰ ἄστη
წოდ.	ὦ ἄστυ	ὦ ἄστη
ორობითი		
	სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ ἄστε
	ნათ. მიც.	τοῖν ἀστέ-οιν

საშუალო სქესის ფორმით გვხვდება აგრეთვე სიტყვა τὸ δάκρυ (δάκρυος) „ცრემლი“; მრავლ. რიცხვი სახელ. τὰ δάκρυα ნათ. τῶν δακρύων, მიც. τοῖς δάκρυσι. ფორმამ δάκρυα, რომელიც II კანკლედობის მრავლ. რიცხვის სახელობით ბრუნვად იქნა მიჩნეული, უკვე ჰომეროსის დიალექტში წარმოქმნა მხ. რიცხვის სახელობითი τὸ δάκρυον. იგი დამკვიდრდა ატიკურ დიალექტშიც (იბრუნვის II კანკლედობით).

სავარჯიშო მაგალითები:

ἡ ὀφρύς –ύος წარბი
ὁ βότρυς –υος მტევანი (ყურძნისა)
ὁ μῦς, μυός თაგვი
ἡ γῆρυς – υος ბგერა, ხმა
ὁ στάχυς – υος თავთავი
ὁ νέκυς – υος გვამი
ἡ Ἐρινύς – ύος ერინია (შურისძიების ქალღმერთი)
ὁ Λίβυς – υος ლიბიელი
ἡ ἰσχύς – ύος ძალა

გ) ო ფუძიანი არსებითი სახელები

1. ო ფუძიანი არსებითი სახელები მდედრობითი სქესისაა. ფუძის ბოლოკიდური ο ისტორიული οι-ს გამარტივების შედეგია

2. სახელობითი ბრუნვა წარმოდგენილია უსიგმოდ ფუძისეული ხმოვნის დაგრძელებით: ο → ω

3. სახელობით ბრუნვაში ყველა სიტყვა ოქსიტონონია.

4. ბრუნების დროს ფუძისეული ο შეერწყმის ბრუნვის ნიშნისეულ ხმოვნებს: ο + ο = ου, ο + ι = οι, ο + α = ω.

5. აკუზატივუსში გამონაკლისით მკვეთრი მახვილია ბოლოდან პირველ მარცვალზე: ό + α = ώ (და არა ῶ!).

6. წოდებითი ბრუნვის ბოლოკიდურია οι (ჩანს, აქ შემონახულია ისტორიული ფუძე).

7. ო ფუძიან III კანკლედობის სახელებს არა აქვთ ოროზითი და მრავლობითი რიცხვები (მრავლ. რიცხვი დასაშვებია II კანკლედობის ფორმით: τὰς πειθούς).

8. ო ფუძიან სახელთა მეტი წილი საკუთარი სახელებია.

	ფუძე: πειθο დარწმუნება	ἡχο ეხო, გამოძახილი .
სახ.	ἡ πειθώ	ἡ ἠχώ
ნათ.	τῆς (πειθό-ος) πειθοῦς	τῆς ἠχοῦς
მიც.	τῇ (πειθό-ι) πειθοῖ	τῇ ἠχοῖ
აკუზ.	τὴν (πειθό-α) πειθώ	τὴν ἠχώ
წოდ.	ὦ πειθοῖ	ὦ ἠχοῖ

ფუძე Σαπφο (Ψαπφο) საპფო	
სახ.	Σαπφώ
ნათ.	Σαπφοῦς
მიც.	Σαπφοῖ
აკუზ.	Σαπφώ
წოდ.	ὦ Σαπφοῖ და Σάπφοι (ეოლიურ დიალექტში)

სავარჯიშო მაგალითები:

ἡ εὐεστώ კეთილდღეობა	Καλυψώ კალიფსო
Γοργώ გორგო	Ἐρατώ ერატო
Κλωθώ კლოთო	Κλειώ კლიო
Λετώ ლეტო	Ἰώ იო

დ) ω ფუძიანი სახელები

ω ფუძიანი სახელები მამრობითი სქესისაა. ასეთ სახელთა რაოდენობა მცირეა. მხოლობითი რიცხვის სახელობითი ბრუნვა იწარმოება სიგმით. ბრუნების დროს ხდება ფუძისეული ხმოვნის შერწყმა ბრუნვის ნიშნისეულ ზოგიერთ ხმოვანთან:

		ფუძე	
		θω ტურა	ἡρω გმირი
სახ.	ὁ	θώς	ἥρως
ნათ.	τοῦ	θω -ός	ἥρω-ος
მიც.	τῷ	θω -ί	(ἥρω-ι) ἥρῳ
აკუზ.	τὸν	θῶ-α	(ἥρω-α) ἥρω
წოდ.	ὦ	θώς	ἥρως
სახ.	οἱ	θῶ-ες	ἥρω-ες
ნათ.	τῶν	θώ-ων	ἡρώ-ων
მიც.	τοῖς	θω-σι(ν)	ἥρω-σι(ν)
აკუზ.	τοὺς	θῶ-ας	ἥρω-ας ἥρως
წოდ.	ὦ	θῶ-ες	ἥρω-ες
სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ	Οῶ-ε	ἥρω-ε
ნათ. მიც.	τοῖν	θώ-οιν	ἡρώ-οιν

სავარჯიშო მაგალითები:

ὁ πάτρως ბიძა (მამიდან)

ὁ μήτρως ბიძა (დედიდან)

ὁ δμώς მონა (მრავლ. ნათესაობითში და ოროზ. ნათ. მიც. მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე აქვს: δμώων, δμώοιν)

ὁ Τρώς ტროელი (მრავლ. ნათ. Τρώων, ოროზ. ნათ. მიც. Τρώοιν).

შენიშვნა: საკუთარი სახელი ὁ Μίνως (მინოსი) იბრუნვის III კანკლედობითაც და II ატიკური ბრუნებითაც.

სახ. Μίνως

ნათ. Μίνω-ος, Μίνω

მიც. Μίνῳ

აკუზ. Μίνωα, Μίνω, Μίνων

წოდ. Μίνως

რთული ხმოვნები

ამ ჯგუფში შემოდის იმ არსებით სახელთა ბრუნება, რომელთა ფუძე ბოლოვდება რთულ ხმოვნებზე – დიფთონგებზე: ευ, αυ, ου.

ა) ευ ფუძიანები

1. ευ ფუძიანი არსებითი სახელები უკლებლივ მამრობითი სქესისაა და ჩვეულებრივ აღნიშნავენ მოქმედ პირს nomina agentis). დიდი ნაწილი ზმნიდანაა ნაწარმოები (verbalia), ნაწილიც – სახელიდან (denominativa).

2. მხოლ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა იწარმოება ფუძეზე სიგმის დართვით: ფუძეა – βασιλευ, სახელობითია ὁ βασιλεύς (მეფე, ბასილევსი). ამგვარად, მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურია ευς.

3. ευ ფუძიანი სახელები ყველა არის oxytona.

4. ფუძის ბოლოკიდური ευ უცვლელია მხოლობითი რიცხვის სახელობითსა და წოდებითში და მრავლობითი რიცხვის მიცემით ბრუნვაში. სხვა ბრუნვებში ბრუნვის ნიშნისეულ ხმოვანთა წინ ხდება დიფთონგის დაშლა: υ-ს ჯერ ენაცვლება F (დიგამა), შემდეგ F ამოვარდება და რჩება მოკლე ხმოვანი ε; სამაგიეროდ გრძელდება ბრუნვის ნიშნისეული მხ. რიცხვის ნათესაობითში (ω) და მრავლ რიცხვის აკუზატივუსში (α). მხ. რიცხვის მიცემითში ἑ + ι = εῖ დიფთონგს შემოსილი მახვილით; მრავლ. რიცხვის სახელობითსა და წოდებითში ἑ + ες = εῖς ასევე შემოსილი მახვილით. ორობით რიცხვში ε + ε ჩვეულებრივ არ შეირწყმება.

6. წოდებითი ბრუნვა = სუფთა ფუძეს და არის პერისპომენონი

	ფუძე: βασιλευ, ხმოვანთა წინ βασιλεF → βασιλε	
	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ὁ βασιλεύ-ς	οἱ βασιλεῖς
ნათ.	τοῦ βασιλέ-ως	τῶν βασιλέ-ων
მიც.	τῷ βασιλεῖ	τοῖς βασιλεῦ-σι(ν)
აკუზ.	τὸν βασιλέ-α	τοὺς βασιλέ-ας
წოდ.	ὦ βασιλεῦ	ὦ βασιλεῖς
	ორობითი	
სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ βασιλέ-ε	
ნათ. მიც.	τοῖν βασιλέ-οιν	

შენიშვნები: 1. უძველეს ატიკურ დიალექტში მრავლ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურია ῆς (οἱ βασιλῆς), ორობითის სახ. აკუზ. წოდებითისა – ῆ (τὼ βασιλῆ).

2. ფორმისათვის βασιλέως ამოსავალია βασιλῆος რაოდენობრივი გადასმით (methathesis quantitatis). ჰომეროსის დიალექტში ეს ფუძიან სახელებს ახასიათებს ε-ს დაგრძელება ხმოვანთა წინ. სახ. βασιλεύς. ნათ. βασιλῆ-ος, მიც. βασιλῆ-ι, აკუზ. βασιλῆ-α; მრავლ. სახ. βασιλῆ-ες, ნათ. βασιλή-ων, აკუზ. βασιλῆ-ας. მხ. რიცხვის ნათესაობითში გვხვდება ბოლოკიდურები: ῆος, έος და εῦς: Ὀδυσ(σ)εύς, ნათ. Ὀδυσ(σ)ῆος, Ὀδυσ(σ)έος, Ὀδυσ(σ)εῦς. მიცემითში – ῆι, εῖ; აკუზატივუსში – ῆα და ῆ: Ὀδυσ(σ)ῆα და Ὀδυσ(σ)ῆ. საკუთარ სახელს Τιδεύς (ტიდევსი) აკუზატივუსში აქვს Τιδῆ.

3. თუ ეს ბოლოკიდურის წინ ხმოვანი ზის, შერწყმა ხდება მხოლოდ მხოლობითი და მრავლობითი რიცხვის ყველა ფორმაში (გარდა სიტყვისა ὁ ἅλιεύς „მეთევზე“, რომელიც იბრუნვის ისე, როგორც ὁ βασιλεύ-ς).

	ὁ Πειραιεύς პირეოსი	ὁ Ἐρετριεύς ერეტრიელი
სახ.	Πειραιεύς	οἱ (Ἐρετριέες) Ἐρετριεῖς
ნათ.	(Πειραιέως) Πειραιῶς	(Ἐρετριέων) Ἐρετριῶν
მიც.	(Πειραιέ-ϊ) Πειραιεῖ	Ἐρετριεῦσι(ν)
აკუზ.	(Πειραιέ-α) Πειραιᾶ	(Ἐρετριέας) Ἐρετριᾶς
წოდ.	Πειραιεῦ	(Ἐρετριέες) Ἐρετριεῖς

სავარჯიშო მაგალითები:

ὁ ἵππευς მხედარი, ცხენოსანი
ὁ ἱερεύς ქურუმი
ὁ νομεύς მწყემსი
ὁ γονεύς მშობელი
ὁ οἰκεύς მსახური
ὁ φονεύς მკვლელი
ὁ ἁλιεύς მეთევზე
ὁ ἑρμηνεύς მთარგმნელი
ὁ κορεύς დალაქი
ὁ γραμματεύς გადამწერი
ὁ γραφεύς მწერალი
ὁ συγγραφεύς მემატიანე, ისტორიკოსი
Ἀτρεύς ატრევსი
Ἀχι(λ)εύς აქილევსი
Ὀδυσσεύς ოდისევსი
Ὀρφεύς ორფევსი
Θεσεύς თესევსი
Προμεθεύς პრომეთე
ὁ Μεγαρεύς მეგარელი
ὁ Πλαταιεύς პლატეელი
ὁ Εὐβοεύς ევბეელი

ბ) ου და αυ ფუძიანები

სახელობითი ბრუნვა მხ. რიცხვისა იწარმოება სიგმით. დიფთონგები ου და αυ უცვლელია მხ. რიცხვის სახელობითსა, აკუზატივუსსა და წოდებითში და მრავლ. რიცხვის მიცემითსა და აკუზატივუსში. სხვა ბრუნვებში ეს დიფითონგები მარტივდება და ფუძის ბოლოკიდურად რჩება ο, რომელიც ბრუნვის ნიშნისეულ ხმოვნებს არ შეერწყმის. მხ. რიცხვის აკუზატივუსის დაბოლოებაა ν, მრავლ. რიცხვის აკუზატივისა – νς, სადაც ν ამოვარდება.

მხ. რიცხვის წოდებითი = ფუძეს;

		ფუძე: βου ხარი	ფუძე: γραυ დედაბერი
მხოლობითი	სახ.	ὁ βοῦ-ς	ἡ γραῦ-ς
	ნათ.	τοῦ βο-ός	τῆς γρα-ός
	მიც.	τῷ βο-ΐ	τῇ γρα-ΐ
	აკუზ.	τὸν βοῦν	τὴν γραῦν
	წოდ.	ὦ βοῦ	ὦ γραῦ
მრავლობითი	სახ.	οἱ βό-ες	αἱ γρᾶ-ες
	ნათ.	τῶν βο-ῶν	τῶν γρα-ῶν
	მიც.	τοῖς βουσί(ν)	ταῖς γραυσί(ν)
	აკუზ.	τοὺς βοῦς	τὰς γραῦς
	წოდ.	ὦ βό-ες	ὦ γρᾶ-ες
ორობ.	სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ βό-ε	τὼ γρᾶ-ε
	ნათ. მიც.	τοῖν βο-οῖν	τοῖν γρα-οῖν

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1. ου და αυ ფუძიან სახელებში დიფთონგის გამარტივების გზა ისეთივეა, როგორიც ευ ფუძიანებში: ხმოვანთა წინ υ-ს ჯერ შეენაცვლა F (დიგამა), ხოლო შემდეგ ამოვარდა: βου → βοF (შდრ. ლათ. bov-is), γραυ ← γραυF, ნათ. βο(F)-ός, γρα(F)-ός.

2. სახელი βοῦς აღნიშნავს „ძროხასაც“. ამ შემთხვევაში მისი არტიკლი იქნება ἡ.

3. ამ ჯგუფში შემოდის არს. სახელი ἡ ναῦς ხომალდი (ფუძე ναυ → νηF → νεώς || νηός შდრ. ლათ. navis), რომელიც ატიკურ დიალექტში ამრიგად იბრუნვის:

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ἡ ναῦς	αἱ νῆες
ნათ.	τῆς νεώς	τῶν νεῶν
მიც.	τῇ νηΐ	ταῖς ναυσί(ν)
აკუზ.	τὴν ναῦν	τὰς ναῦς
ორობითი		
ნათ. მიც. τοῖν νεοῖν		

.

თავისებურად ბრუნებადი არსებითი სახელები

არაწესიერი ბრუნების სახელთა ნაწილი სათანადო ნიშნის თვალსაზრისით ზემოთ მოყვანილ პარადიგმებთან გვაქვს წარმოდგენილი.

ანომალიები სახელთა ბრუნებაში სხვადასხვა რიგისაა:

სახელობით ბრუნვაში ერთი ფორმის მქონე ზოგი სახელი ირიბ ბრუნვებში მთლიანად ან ნაწილობრივ სხვადასხვა კანკლედობით იბრუნვის. ასეთი სახის ანომალიას ბერძნულად ἑτεροκλισία ეწოდება.

მაგალითად, საკუთრი სახელი Οἰδίπους (ოიდიპოსი) მეორე კანკლედობითაც იბრუნვის და მესამე კანკლედობითაც.

სახ. Οἰδίπους

ნათ. Οἰδίπου – Οἰδίποδς

მიც. Οἰδίπῳ – Οἰδίποδ-ι

აკუზ. Οἰδίπουν – Οἰδίποδ -α

საკუთარი სახელს Μίνως ნათესაობით ბრუნვაში აქვს ორი ფორმა Μίνω (მეორე ატიკური ბრუნებისა) და Μίνω-ος (მესამე კანკლედობისა); ორ-ორი ფორმა აქვს ამ სახელს აკუზატივუსშიც: Μίνων (მეორე ატიკური ბრუნებისა) და Μίνωα და Μίνω (მესამე კანკლედობისა). ორი ფორმა აქვთ აკუზატივუსში ης ბოლოკიდურიან საკუთარ სახელებს: Διογένης (IIIკანკლედობისა) და Διογένην (პირველი კანკლედობისა).

არს. სახ. ὁ σκότος «წყვდიადი“ იბრუნვის მეორე კანკლედობით (ნათ. τοῦ σκότου) და მესამე კანკლედობითა: სახ. τὸ σκότος (ნათ. τοῦ σκότους).

2.ზოგი სახელი მხოლობით რიცხვში ერთი სქესისაა, მრავლობითში – მეორისა (ἑτερογενέα). მაგალითად: ὁ σῖτος (პური), მრავლ. τὰ σῖτα, τὸ στάδιον (სტადიონი, სიგრძის საზომი), მრავლ. οἱ στάδιοι (იშვიათად: τὰ στάδια). ὁ δεσμός (შეკვრა), მრავლ. τὰ δεσμά (ბორკილები); ὁ δάκτυλος (თითი), მრავლ. τὰ δάκτυλα (და οἱ δάκτυλοι).

3. ყველაზე ხშირი ანომალია ფუძის ცვალებადობაა. მესამე კანკლედობის ფუძემონაცვლე სახელებია: ὁ μάρτυς, ὁ ἀνήρ, ἡ χείρ, ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ἡ γαστήρ, τὸ οὖς, τὸ γόνυ, τὸ δόρυ, τὸ ὕδωρ, τὸ κέρας, ὁ κύων, ὁ, ἡ ἀρήν, Πνύξ, Ἄρης, ἡ ναῦς.

გარდა ამისა, დასამახსოვრებელია შემდეგ სახელთა ბრუნება:

1. Ζεύς „ზევსი“. ამ სახელს სახელობითისა და წოდებითის გარდა გამოყენებული აქვს ფუძე δι(F):

სახ.	ὁ Ζεύς
ნათ.	Δι-ός
მიც.	Δι-ί
აკუზ.	Δί -α
წოდ.	ὦ Ζεῦ

2. ὁ υἱός „ვაჟიშვილი“, „ძე“ იბრუნვის მეორე კანკლედობით (იშვიათად) და მესამე კანკლედობით (ხშირად). პირველ შემთხვევაში ამოსავალია ფუძე υἱο, მეორეში – υἱυ:

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ὁ υἱός	οἱ υἱοί, υἱεῖς
ნათ.	τοῦ υἱοῦ, υἱέος	τῶν υἱῶν, υἱέων
მიც.	τῷ υἱῷ, υἱεῖ	τοῖς υἱοῖς, υἱέσι(ν)
აკუზ.	τὸν υἱόν, υἱέα	τοὺς υἱούς, υἱεῖς
წოდ.	ὦ υἱέ	ὦ υἱοί, υἱεῖς

ორობითი

სახ. აკუზ. წოდ.	τὼ υἱώ, υἱεῖ
ნათ. მიც.	τοῖν υἱέοιν

3. ἡ γυνή „ქალი“, „ცოლი“. მხ. რიცხვის სახელობითის გარდა, ყველა ფორმაში აქვს ფუძე γυναικ. წოდებითი ბრუნვა = ფუძეს (ბოლოკიდური κ მოკვეცილია). ყველა რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემითში მახვილი ბრუნვის ნიშინზეა:

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ἡ γυνή	αἱ γυναῖκ-ες
ნათ.	τῆς γυναικ-ός	τῶν γυναικ-ῶν
მიც.	τῇ γυναικ-ί	ταῖς γυναιξί(ν)
აკუზ.	τὴν γυναῖκ-α	τὰς γυναῖκ-ας
წოდ.	ὦ γύναι	ὦ γυναῖκ-ες

4. τὸ δένδρον „ხე“ და τὸ δάκρυον (τὸ δάκρυ) „ცრემლი“ მეორე კანკლედობით იბრუნვიან, მაგრამ მრავლ. რიცხვის მიცემითში მესამე კანკლედობის ფორმა აქვთ: δένδροσι(ν) და δάκρυσι(ν).

5. ὁ πρεσβευτής „ელჩი“ პირველი კანკლედობით იბრუნვის, მაგრამ მრავლობით რიცხვში მესამე კანკლედობის ფორმა აქვს (შდრ. οἱ πήχες).

სახ.	ὁ πρεσβευτής	οἱ πρεσβεῖς
ნათ.	τοῦ πρεσβευτοῦ	τῶν πρέσβεων
მიც.	τῷ πρεσβευτῇ	τοῖς πρέσβεσι(ν)
აკუზ.	τὸν πρεσβευτήν	τοὺς πρεσβεῖς
წოდ.	ὦ πρεσβευτά	ὦ πρεσβεῖς

უბრუნველი სახელები

უბრუნველი სახელები (ἄκλιτα ὀνόματα – indeclinabilia) ის სახელებია, რომლებიც ყველა რიცხვის ყველა ბრუნვაში უცვლელი ფორმით არიან წარმოდგენილნი. ფორმას იცვლის მხოლოდ მათი მხლებელი არტიკლი. ეს სახელებია:

τὸ χρεών (ბედისწერა, საჭიროება), τὸ ὄφελος (სარგებლობა – ამას ირიბ ბრუნვათაგან მხოლოდ აკუზატივუსი აქვს).

არტიკლის დართვით გაარსებითებული სიტყვები: ა) ზმნის განუსაზღვრელი ფორმა; მაგალითად: τὸ γράφειν „წერა“ (γράφω ვწერ), τὸ ἀδικεῖν „უსამართლობის ჩადენა“ (ἀδικέω უსამართლობას ჩავდივარ), τὸ λύειν „გახსნა“ (λύω ვხსნი) და ა.შ.

ბ)ზმნიზედა; მაგალითად: νῦν „ახლა“ – οἱ νῦν „თანამედროვენი“; οἴκοι „შინ“ – οἱ οἴκοι „შინაურები“; πάλαι „წინათ“ – οἱ πάλαι „უწინდელი ადამიანები“.

გ)ანბანის ასოთა სახელები: τὸ ἄλφα, τὸ βῆτα დ ა.შ.

3)ზოგი უცხოური წარმომავლობის სახელი: ὁ Ἀδαμ, τὸ Πάσχα, ὁ Ἰωσήφ და სხვა.

მეორე რიგის ზედსართავი სახელები

ზემოთ განხილულია პირველი რიგის ანუ პირველი და მეორე კანკლედობის ზედსართავი სახელები. მეორე რიგის ზედსართავი სახელები მესამე კანკლედობას განეკუთვნება და სამი ტიპისაა: სამბოლოკიდურიანი, ორბოლოკიდურიანი და ერთბოლოკიდურიანი.

I. სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები

სამბოლოკიდურიან ზედსართავ სახელთა მამრობითი და საშუალო სქესის ფორმები იბრუნვის მესამე კანკლედობით, მდედრობითი სქესის ფორმა კი – პირველი კანკლედობით. მდედრობითი სქესის მაწარმოებელია სუფიქსი ια. მეორე რიგის ზედსართავ სახელთა მდედრობითი სქესის ფორმაში ბოლოკიდური α ყოველთვის მოკლეა (პირველი რიგის ზედსართავი სახელების მდედრობითი სქესის ბოლოკიდური α კი ყოველთვის გრძელია).

სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელების ფუძის დაბოლოებებია: υ, ν, ωτ.

1. υ ფუძიანები

1) მხ.რიცხვის სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურებია: υς (მამრ. სქესისათვის), εια, (მდედრობითი სქესისათვის) და υ (საშუალო სქესისათვის).

2) მამრობითი და საშუალო სქესის ფორმები იბრუნვის არსებითი სახელების ὁ πέλεκυς ან ὁ πῆχυς მსგავსად: ფუძისეული υ უცვლელია მხ. რიცხვის სახელობითსა, აკუზატივუსსა და წოდებითში, სხვაგან კი მას ენაცვლება ε, რომელიც მომდევნო ι და ε-სთან ქმნის დიფთონგს ει.

3) ნათესაობითი ბრუნვის ბოლოკიდურია ος.

4) მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა მამრ. სქესისა იწარმოება სიგმით: ფუძეა γλυκ, სახელობითია γλυκύ-ος (ტკბილი); საშუალო სქესის სახელობითი აკუზატივუსი და წოდებითი ბრუნვები მხ. რიცხვის სუფთა ფუძის ბადალია γλυκύ.

5) მდედრობითი სქესის ფორმა იწარმოება ε-თი შენაცვლებულ ფუძეზე ια სუფიქსის დართვით: γλυκε + ια, სადაც ε + ι → დიფთონგს; ამგვარად სახელობითი ბრუნვა მხ. რიცხვისა იქნება γλυκεῖα (იბრუნვის როგორც ἡ σφαῖρα).

6) მამრობითი და საშუალო სქესის υ ფუძიანი ზედსართვი სახელები არის oxytona, მდედრობითი სქესის ზედსართავი კი – properispomena (გამონაკლისია: ἥμισυς, ἡμίσεια, ἥμισυ „ნახევარი“ და θῆλυς, θήλεια, θῆλυ „ქალისა“, „ქალური“).

7)საშუალო სქესის მრავლ. რიცხვში εα კომპლექსი არ შეირწყმება.

		ფუძე: γλυκυ ტკბილი		
		მამრ.	მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	γλυκύ-ς	γλυκεῖα	γλυκύ
	ნათ.	γλυκέ-ος	γλυκείας	γλυκέ-ος
	მიც.	γλυκεῖ	γλυκείᾳ	γλυκεῖ
	აკუზ.	γλυκύ-ν	γλυκεῖαν	γλυκύ
	წოდ.	γλυκύ	γλυκεῖα	γλυκύ
მრავლობითი	სახ.	γλυκεῖς	γλυκεῖαι	γλυκέ-α
	ნათ.	γλυκέ-ων	γλυκειῶν	γλυκέ-ων
	მიც.	γλυκέ-σι(ν)	γλυκείαις	γλυκέ-σι(ν)
	აკუზ.	γλυκεῖς	γλυκείας	γλυκέ-α
	წოდ.	γλυκεῖς	γλυκεῖαι	γλυκέ-α
ორობ.	სახ. აკ. წოდ.	γλυκεῖ	γλυκεία	γλυκεῖ
	ნათ. მიც.	γλυκέ-οιν	γλυκείαιν	γλυκέ-οιν

სავარჯიშო მაგალითები:

ἡδύς, εῖα, ύ სასიამოვნო, საამო
ταχύς, εῖα, ύ სწრაფი
εὐρύς, εῖα, ύ განიერი, ფართო
βραχύς, εῖα, ύ მოკლე
βραδύς, εῖα, ύ წყნარი
βαθύς, εῖα, ύ ღრმა
θρασύς, εῖα, ύ მხნე, მამაცი
ὀξύς, εῖα, ύ ბასრი
εὐθύς, εῖα, ύ სწორი
ἄδακρυς, ἄδακρυ უცრემლო (ორბოლო-კიდურიანი რთული ზედსართავია და მახვილიც თავისებური აქვს)

2. υ ფუძიანები

1) მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა მამრობითი სქესისა იწარმოება ფუძისეული სიგმის დართვით, υ-ს ამოვარდნით და ფუძისეული ხმოვნის დაგრძელებით: ფუძეა μελαν, სახელობითია μέλας (← μελαν + ς) „შავი“.

2) საშუალო სქესის სახელობითი, აკუზატივუსი და წოდებითი ბრუნვები მხოლ. რიცხვისა სუფთა ფუძის ბადალია: μέλαν.

3)მდედრობითი სქესის მხ. რიცხვის სახელობითი იწარმოება ფუძეზე ια სუფიქსის დართვით და სუფიქსის ι-ს გადანაცვლებით ფუძეში, სადაც

შეიქმნება დიფთონგი: μελαν + ια → μέλαινα (იბრუნვის როგორც ἡ θάλασσα).

		ფუძე: μελαν შავი		
		მამრ.	მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	μέλα-ς	μέλαινα	μέλαν
	ნათ.	μέλαν-ος	μελαίνης	μέλαν-ος
	მიც.	μέλαν-ι	μελαίνῃ	μέλαν-ι
	აკუზ.	μέλαν-α	μέλαιναν	μέλαν
	წოდ.	μέλαν	μέλαινα	μέλαν
მრავლობითი	სახ.	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-α
	ნათ.	μελάν-ων	μελαίνων	μελάν-ων
	მიც.	μέλασι(ν)	μελαίναις	μέλασι(ν)
	აკუზ.	μέλαν-ας	μελαίνας	μέλαν-α
	წოდ.	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-α
ორობ.	სახ. აკ. წოდ.	μέλαν-ε	μελαίνα	μέλαν-ε
	ნათ. მიც.	μελάν-οιν	μέλαιναιν	μελάν-οιν

შენიშვნა: ფუძიდან τερεν მამრობითი სქესის ფორმა იწარმოება უსიგმოდ, ფუძისეული ხმოვნის დაგრძელებით (ε → η): τέρην, τέρεινα, τέρεν „ნაზი“.

სავარჯიშო მაგალითი:

τάλας, τάλαινα, τάλαν „უბედური“, „ბედკრული“.

3. ντ ფუძიანები

1. მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა მამრობითი სქესისა იწარმოება სიგმით, თუ ντ ბოლოკიდურს წინ უძღვის ხმოვნები α ან ε. ς-ს დართვის შედეგად ντ ამოვარდება, ხოლო წინამდებარე დაგრძელდება: ᾰ → ᾱ, ε → ει. ფუძეა παντ, სახელობითია πᾶς (← παντ + ς), „ყველა“, „ყოველი“.(შდრ. არს. სახელს ὁ γίγας, γίγαντ-ος); ფუძეა χαριεντ, სახელობითია χαρίεις (← χαριεντ + ς) „მშვენიერი“.

თუ ντ ბოლოკიდურს წინ უძღვის ხმოვანი ο, სახელობითი იწარმოება უსიგმოდ, τ მოკვეცილი ფუძითა და ფუძისეული ხმოვნის დაგრძელებით (ο → ω): ფუძეა ἑκοντ, სახელობითია ἑκών, „მოხალისე“, „ნებაყოფლობითი“ (შდრ. არს. სახელს ὁ λέων, λέοντ-ος).

2) საშუალო სქესის მხ. რიცხვის სახელობითი, აკუზატივუსი და წოდებითი წარმოდგენილია τ მოკვეცილი ფუძით: πᾶν, χαρίεν, ἑκόν.

3) მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა მდედრობითი სქესისა იწარმოება ფუძეზე ια სუფიქსის დართვით. ι-ს წინამდებარე τ გვაძლევს α-ს, ι ამოვარდება, σ-ს წინამდებარე ν დაიკარგება და ფუძისეული ხმოვანი დაგრძელდება. αντ + ια → ανσ-α → ασα; οντ + ια → ονσ-α → ουσα, εντ + ια სახელზმნებში (მიმღეობებში) → ενσ-α → εισα, παντ-ια → πᾶσα, ἑκοντ-ια → ἑκοῦσα, λυθεντ-ια = λυθεῖσα.

ზედსართავი სახელი, რომელსაც მამრობით სქესის ფორმაში აქვს ბოლოკიდური ις (ფუძიდან εντ), მდედრობითი სქესის ფორმას წარმოქმნის მოკლე ფუძიდან ετ, რომელიც ια სუფიქსის დართვით გვაძლევს εσσα ბოლოკიდურს.

4) εντ ფუძიანი ზედსართავები მამრ. და საშ. სქესის მრავლ. რიცხვის მიცემით ბრუნვაში σι ნიშნის წინ კარგავენ ντ კომპლექსს უკვალოდ – ხმოვნის დაუგრძელებლად (სახელზმნებში – მიმღეობებში კი εντ + σι → εισι ბოლოკიდურს). οντ და αντ ფუძიანი სახელები σι-ს წინ ντ კარგავენ, მაგრამ წინამდებარე ხმოვანს დაიგრძელებენ (ο → ου, ᾰ → ᾱ).

მდედრ. სქესისათვის ფუძეა χαριετ, სახელობითია χαρίεσσα (← χαριετ + ια-τι → σσ), რომელიც იბრუნვის პირველი კანკლედობით (როგორც ἡ θάλασσα). εισα ბოლოკიდური მდედრობით სქესში მიმღეობებს აქვთ.

		მამრ.	მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	πᾶς ყველა, ყოველი	πᾶσα	πᾶν
	ნათ.	παντ-ός	πάσης	παντ-ός
	მიც.	παντ-ί	πάσῃ	παντ-ί
	აკუზ.	πάντ-α	πᾶσαν	πᾶν
მრავლობითი	სახ.	πάντ-ες	πᾶσαι	πάντ-α
	ნათ.	πάντ-ων	πασῶν	πάντ-ων
	მიც.	πᾶσι(ν)	πάσαις	πᾶσι(ν)
	აკუზ.	πάντ-ας	πάσας	πάντ-α

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა : 1) მამრ. და საშ. სქესის მრ. რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემითში მახვილი ამ სიტყვას ბოლოდან მეორე მარცვალზე აქვს. ამით დარღვეულია მესამე კანკლედობის ერთმარცვლოვან სახელთა მახვილის წესი.

2) მხ. რიცხვის საშუალო სქესის სახ. ბრუნვის ფორმაში πᾶν α გამონაკლისითაა დაგრძელებული.

		მამრ.	მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	χαρίεις მშვენიერი	χαρίεσσα	χαρίεν
	ნათ.	χαρίεντ-ος	χαριέσσης	χαρίεντ-ος
	მიც.	χαρίεντ-ι	χαριέσσῃ	χαρίεντ-ι
	აკუზ.	χαρίεντ-α	χαρίεσσαν	χαρίεν
	წოდ.	χαρίεν	χαρίεσσα	
მრავლობითი	სახ.	χαρίεντ-ες	χαρίεσσαι	χαρίεντ-α
	ნათ.	χαρίεντ-ων	χαριεσσῶν	χαριέντ-ων
	მიც.	χαρίεσι(ν)	χαριέσσαις	χαρίεσι(ν)
	აკუზ.	χαρίεντ -ας	χαριέσσας	χαρίεντ-α
	წოდ.	χαρίεντ -ες	χαρίεσσαι	χαρίεντ-α
ორიც.	სახ. აკ. წოდ.	χαρίεντ –ε	χαριέσσα	χαρίεντ –ε
	ნათ. მიც.	χαριέντ -οιν	χαριέσσαιν	χαριέντ -οιν

		მამრ,	მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	ἑκών მოხალისე, ნებაყოფლობითი	ἑκοῦσα	ἑκόν
	ნათ.	ἑκόντ-ος	ἑκούσης	ἑκόντ-ος
	მიც.	ἑκόντ-ι	ἑκούσῃ	ἑκόντ-ι
	აკუზ.	ἑκόντ-α	ἑκοῦσαν	ἑκόν
	წოდ.	ἑκών	ἑκοῦσα	ἑκόν
მრავლობითი	სახ.	ἑκόντ-ες	ἑκοῦσαι	ἑκόντ-α
	ნათ.	ἑκόντ-ων	ἑκουσῶν	ἑκόντ-ων
	მიც.	ἑκοῦσι(ν)	ἑκούσαις	ἑκοῦσι(ν)
	აკუზ.	ἑκόντ-ας	ἑκούσας	ἑκόντ-α
	წოდ.	ἑκόντ-ες	ἑκοῦσαι	ἑκόντ-α
ორიც.	სახ. აკ. წოდ.	ἑκόντ-ε	ἑκούσα	ἑκόντ-ε
	ნათ. მიც.	ἑκόντ-οιν	ἑκούσαιν	ἑκόντ-οιν

სავარჯიშო მაგალითები:

ἅπας, ἅπασα, ἅπαν
σύμπας, σύμπασα, σύμπαν
πρόπας, πρόπασα, πρόπαν
} ყველა უკლებლივ, მთელი, მთლიანად, ყველა

πτερόεις, πτερόεσσα, πτερόεν ფრთოსანი

φωνήεις, φωνήεσσα, φωνῆεν ხმიანი

ἄκων, ἄκουσα, ἄκον (← ἀ-ἑκων, სადაც α უარყოფითობისაა) უხალისო, არმსურველი.

ზედსართავ სახელთა ბრუნების ამ ტიპს მიჰყვება სახელზმნათა – მიმღეობათა შემდეგი ფორმები:

1. აწმყო დროის მოქმედებითი გვარის მიმღეობა
λύων, λύουσα, λῦον
2. მყოფადის მოქმედებითი გვარის მიმღეობა
λύσων, λύσουσα, λῦσον
3. I აორისტის მოქმედებითი გვარის მიმღეობა
λύσας, λύσασα, λῦσαν
4. II აორისტის მოქმედებითი გვარის მიმღეობა
λιπών, λιποῦσα, λιπόν
5. I აორისტის ვნებითი გვარის მიმღეობა
λυθείς, λυθεῖσα, λυθέν
6. II აორისტის ვნებითი გვარის მიმღეობა
γραφείς, γραφεῖσα, γραφέν

II. ორბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები

ორბოლოკიდურიან ზედსართავ სახელებს მამრობითი და მდედრობითი სქესის ფორმა საზიარო აქვთ, საშუალო სქესი კი საკუთარი დაბოლოებითაა წარმოდგენილი. ამ ჯგუფში შედის ორი კატეგორიის ზედსართავი სახელები: ον ფუძიანები და ες ფუძიანები.

1. ον ფუძიანები

1) ον ფუძიან ზედსართავ სახელთა მამრობითი და მდედრობითი სქესის მხოლ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა იწარმოება უსიგმოდ. ფუძისეული ხმოვნის დაგრძელებით (ο → ω), ე.ი. ბოლოკიდურია ων. საშუალო სქესის მხოლ. რიცხვის სახელობითი წარმოდგენილია სუფთა ფუძით, ე.ი. ბოლოკიდურია ον. მაგალითად: ფუძეა εὐδαιμον, სახელობითია მამრ. და მდედრ. სქესისათვის εὐδαίμων, საშუალო სქესისათვის – εὔδαιμον (ბედნიერი). ბრუნება ისეთივეა, როგორც ν ფუძიანი არსებითი სახელისა (მაგ., ὁ δαίμων). მამრ. და მდედრ. სქესის მხოლ. რიცხვის წოდებითი ბრუნვა სუფთა ფუძის ბადალია. ასევე სუფთა ფუძეს = საშუალო სქესის მხ. რიცხვის სახელობითი, აკუზატივუსი და წოდებითი. საშუალო სქესის მრ. რიცხვის სახელობითის, აკუზატივუსისა და წოდებითის ბოლოკიდურია α.

2) მრ. რიცხვის მიცემით ბრუნვაში σι ნიშნის წინ ფუძისეული ν უკვალოდ იკარგება.

3) მამრობითი და მდედრობითი სქესის მხოლ. რიცხვის წოდებითი ბრუნვაში და საშუალო სქესის სახელობითსა, აკუზატივუსსა და წოდებითში სამმარცვლოვან სიტყვას მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე გადააქვს (გამონაკლისია რთული შედგენილობის ზედსართავები ბოლოკიდურით – φρων).

		ფუძე: εὐδαιμον ბედნიერი	
		მამრ. მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	εὐδαίμων	εὔδαιμον
	ნათ.	εὐδαίμον- ος	εὐδαίμον- ος
	მიც.	εὐδαίμον- ι	εὐδαίμον- ι
	აკუზ.	εὐδαίμον- α	εὔδαιμον
	წოდ.	εὔδαιμον	εὔδαιμον
მრავლობითი	სახ.	εὐδαίμον-ες	εὐδαίμον-α
	ნათ.	εὐδαιμόν-ων	εὐδαιμόν-ων
	მიც.	εὐδαίμοσι(ν)	εὐδαίμοσι(ν)
	აკუზ.	εὐδαίμον-ας	εὐδαίμον-α
	წოდ.	εὐδαίμον-ες	εὐδαίμον-α
ორობ.	სახ. აკ. წოდ.	εὐδαίμον-ε	εὐδαίμον-ε
	ნათ. მიც.	εὐδαιμόν-οιν	εὐδαιμόν-οιν

		ფუძე: σωφρον კეთლგონიერი, ჭკვიანი	
		მამრ. მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	σώφρων	σῶφρον
	ნათ.	σώφρον -ος	σώφρον -ος
	მიც.	σώφρον -ι	σώφρον -ι
	აკუზ.	σώφρον -α	σῶφρον
	წოდ.	σῶφρον	σῶφρον
მრავლობითი	სახ.	σώφρον -ες	σώφρον -α
	ნათ.	σωφρόν -ων	σωφρόν -ων
	მიც.	σωφρόσι(ν)	σωφρόσι(ν)
	აკუზ.	σώφρον -ας	σώφρον -α
	წოდ.	σώφρον -ες	σώφρον -α
ორობ.	სახ. აკ. წოდ.	σώφρον –ε	σώφρον –ε
	ნათ. მიც.	σωφρόν -οιν	σωφρόν -οιν

სავარჯიშო მაგალითები:

ἄφρων, ἄφρον უგუნური
ὑπέρφρων, ὑπέρφρον ქედმაღალი
πολυπράγμων, πολυπράγμον ფუსფუსა
ἀπράγμων, ἀπράγμον უქნარა
ἐπιστήμων, ἐπίστημον მცოდნე, გამოცდილი
μνήμων, μνῆμον კეთილმახსოვარი
ἐπίλησμων, ἐπίλησμον გულმავიწყი
πέπων, πέπον მწიფე
πίων, πῖον მსუქანი

2. εσ ფუძიანი სახელები

1) εσ ფუძიან ზედსართავ სახელთა მამრობითი და მდედრობითი სქესის მხოლ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა იწარმოება უსიგმოდ, ფუძისეული ხმოვნის დაგრძელებით (ε → η), ე.ი. ბოლოკიდურია ης. საშუალო სქესის მხოლ. რიცხვის სახელობითი წარმოდგენილია სუფთა ფუძით, ე.ი. ბოლოკიდურია ες. მაგალითად: ფუძეა εὐγενες, სახელობითია მამრ. და მდედრ. სქესისათვის εὐγενής, საშუალო სქესისათვის – εὐγενές (კეთილშობილი). ბრუნება ისეთივეა, როგორც εσ ფუძიანი არსებითი სახელისა (მაგ., τὸ γένος).

2) ბრუნების დროს ფუძისეული σ ორ ხმოვანს შუა ამოვარდება და ხდება ხმოვანთა შერწყმა: ε + ο = ου, ε + ι = ει, ε + α = η, ε + ω = ω, ε + ε = ει, ε + οι = οι.

3) მამრობითი და მდედრობითი სქესის წოდებითი ბრუნვა მხოლ. რიცხვისა სუფთა ფუძის ბადალია. ასევე სუფთა ფუძეს = საშუალო სქესის მხ. რიცხვის სახელობითი, აკუზატივუსი და წოდებითი.

4) მრ. რიცხვის მიცემით ბრუნვაში εσ + σι → εσι ბოლოკიდურს.

5) მრავლ. რიცხვის აკუზატივუსი მამრ. და მდედრ. სქესისა = მრავლ. რიცხვის სახელობით ბრუნვას ანალოგიის წესით.

6) მამრობითი და მდედრობითი სქესის მხოლ. რიცხვის წოდებითი ბრუნვაში და საშუალო სქესის სახელობითსა, აკუზატივუსსა და წოდებითში რთული შედგენილობის barytona ზედსართავ სახელებს მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე გადააქვთ (გამონაკლისია ზედსართავები ბოლოკიდურით -ήρης, -ώδης, -ώλης).

7) რთული შედგენილობის barytona ზედსართავ სახელებს მრავლ. რიცხვის ნათესაობით ბრუნვაში და ორობითი რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემითში მახვილი აქვთ ბოლოდან მეორე მარცვალზე და არა პირველზე, როგორც მოსალოდნელი იყო. მაგალითად: αὐτάρκης (დამოუკიდე-

ბელი, თვითკმაყოფილი), მრავლ. ნათეს. *αὐταρκέσων → *αὐταρκέων → αὐτάρκων; ორობ. ნათ. მიც. αὐταρκέσοιν → αὐταρκέοιν → αὐτάρκοιν

8) თუ ფუძის ესˑ ბოლოკიდურის წინ ზედსართავ სახელს ε, ι, ან υ ხმოვანი უზის, ე.ი. ბოლოკიდურებია: -εης, -ιης და -υης, ε ˑ+ α შერწყმის შედეგად გვაძლევს α-ს. მაგალითად: ἐνδεής (ფუძიდან ἐνδεεσ გაჭირვებული), მხოლ. რიცხვის აკუზ. ἐνδεέσα → ἐνδεέα → ἐνδεᾶ; ὑγιής (ფუძიდან ὑγιεσ ჯანსაღი), მხ. რიცხვის აკუზ. ὑγιέσα → ὑγιέα→ ὑγιᾶ (პარალელურია ὑγιῆ ფორმა); ასევე: εὐφυής (ფუძიდან εὐφυεσ ჭიშიანი), მხ. რიცხ. აკუზ. εὐφυέσα → εὐφυέα → εὐφυᾶ (პარალელურია εὐφυῆ ფორმა).

		ფუძე: εὐγενεσ კეთილშობილი	
		მამრ. მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	εὐγενής	εὐγενές
	ნათ.	εὐγενέ[σ]ος–εὐγενοῦς	εὐγενέ[σ]ος–εὐγενοῦς
	მიც.	εὐγενέ[σ]ι– εὐγενεῖ	εὐγενέ[σ]ι– εὐγενεῖ
	აკუზ.	εὐγενέ[σ]α– εὐγενῆ	εὐγενές
	წოდ.	εὐγενές	εὐγενές
მრავლობითი	სახ.	εὐγενέ[σ]ες–εὐγενεῖς	εὐγενῆ
	ნათ.	εὐγενέ[σ]ων–εὐγενῶν	εὐγενέ[σ]ων–εὐγενῶν
	მიც.	εὐγενέ[σ]σι–εὐγενέσι	εὐγενέ[σ]σι–εὐγενέσι
	აკუზ.	εὐγενεῖς	εὐγενῆ
	წოდ.	εὐγενεῖς	εὐγενῆ
ორობ.	სახ. აკ. წოდ.	εὐγενέ[σ]ε–εὐγενεῖ	εὐγενέ[σ]ε–εὐγενεῖ
	ნათ. მიც.	εὐγενέ[σ]οιν–εὐγενοῖν	εὐγενέ[σ]οιν–εὐγενοῖν

სავარჯიშო მაგალითები:

Oxytona

ἀληθής ἀληθές ჭეშმარიტი, გულმართალი
εὐσεβής, εὐσεβές ღვთისნიერი
ἀσεβής, ἀσεβές უწმინდური, უღვთო
ἀσφαλής, ἀσφαλές მტკიცე
εὐτυχής, εὐτυχές ბედნიერი
δυστυχής, δυστυχές უბედური
ἀτυχής, ἀτυχές უბედური

ψευδής, ψευδές ცრუ
σαφής, σαφές აშკარა, ცხადი
δυσμενής, δυσμενές, მტრული
ἀκρατής, ἀκρατές უძლური
ἀφανής, ἀφανές უჩინარი
ἀκριβής, ἀκριβές ზუსტი
εὐκλεής, εὐκλεές სახელოვანი

Barytona

συνήθης, συνήθες მიჩვეული, ჩვეულებრივი
θηριώδης, θηριῶδες მხეცური

εὐήθης, εὔηθες გულმართალი, მიამიტი
πλήρης, πλῆρες სავსე

αὐτάρκης, αὔταρκες თვითკმაყოფილი

ἐξώλης, ἐξῶλες დამღუპველი
ἐλώδης, ἐλῶδες ჭაობიანი

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ორბოლოკიდურიან ზედსართავ სახელთა ერთ ჯგუფში განსაკუთრებული ფუძეები გვაქვს:

სახ. ἄῤῥην, ἄῤῥεν ან ἄρσην, ἄρσεν მამრი
ნათ. ἄῤῥενος ἄρσενος
სახ. ἵδρις, ἵδρι მცოდნე
ნათ. ἵδριος, ან ἵδρεως
სახ. ἄχαρις ἄχαρι გონჯი
ნათ. ἀχάριτος
სახ. ἐπίχαρις, ἐπίχαρι სასიამოვნო, ალერსიანი
ნათ. ἐπιχάριτος
სახ. εὔελπις, εὔελπι საიმედო
ნათ. εὐέλπιδος
სახ. φιλόπολις, φιλόπολι ქალაქის მოყვარული
ნათ. φιλοπόλεως ან φιλοπόλιδος
სახ. ἀπάτωρ, ἄπατορ უმამო
ნათ. ἀπάτορος
სახ. δίπους, δίπουν ორფეხა
ნათ. δίποδος

III. ერთბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები

ერთბოლოკიდურიან ზედსართავ სახელებს ერთი და იგივე დაბოლოება აქვთ სამივე სქესისათვის. მნიშვნელობისა და ფორმის გამო ეს ზედსართავები ჩვეულებრივ მამრობითსა და მდედრობით სქესს გამოხატავენ. მათი გამოყენება საშუალო სქესის აღსანიშნავად ფრიად იშვიათია.

ფუძეები სხვადასხვაგვარი დაბოლოებებითაა წარმოდგენილი. ყველაზე უფრო ხშირია ფუძეთა დაბოლოებებში ხორხისმიერი და კბილისმიერი თანხმოვნები.

მხოლობითი რიცხვის სახელობითი ბრუნვა ნაირნაირი ბოლოკიდურით ხასიათდება. ეს ბოლოკიდურებია: ας, ης, ις, υς, ως, ξ, ην, ρ.

ერთბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები იბრუნვიან ისევე, როგორც შესაბამისი ფუძეების მქონე მესამე კანკლედობის არსებითი სახელები.

ხშირია ერთბოლოკიდურიან ზედსართავ სახელთა გაარსებითება.

სანიმუშოდ მოგვყავს ბრუნება ზედსართავი სახელისა φυγάς (იბრუნვის როგორც არსებითი სახელი ἡ λαμπάς λαμπάδ-ος):

	ფუძე: φυγαδ ლტოლვილი, გაქცეული		
	მხოლ.	მრავლ.	ორობითი
სახ.	φυγάς	φυγάδ-ες	სახ.აკუზ. წოდ. φυγάδ-ε
ნათ.	φυγάδ-ος	φυγάδ-ων	ნათ. მიც. φυγάδ-οιν
მიც.	φυγάδ-ι	φυγάσι(ν)	
აკუზ.	φυγάδ-α	φυγάδ-ας	
წოდ.	φυγάς	φυγάδ-ες	

სავარჯიშო მაგალითები:

πένης, πένητ-ος ღარიბი

γυμνής, γυμνῆτ-ος მსუბუქად შეიარაღებული

ἄπαις, ἄπαιδ-ος უშვილო

Ἕλληνίς, Ἑλλησίδ-ος ელინური, ბერძნული (νῆες Ἑλληνίδ-ες ელინური ხომალდები)

συμμαχίς, συμμαχίδ-ος მოკავშირე (πόλις συμμαχίς მოკავშირე ქალაქი)

πατρίς, πατρίδ-ος მშობლიური, მამისეული (ἡ πατρίς (scilicet – იგულისხმება γῆ, ე.ი. მშობლიური მიწა, მამული, სამშობლო)

νέηλυς, νέηλυδ-ος ახლახან მოსული (ἤλυθον)

ἀγνώς, ἀγνῶτ-ος უცნობი, უმეცარი

ἅρπαξ, ἅρπαγ-ος მტაცებელი

μῶνυξ, μώνυχ-ος ერთჩლიქიანი

ἀπτήν, ἀπτῆν-ος უფრთო, შეუბუმბლავი

μάκαρ, μάκαρ-ος ნეტარი

μακρόχειρ, μακρόχειρ-ος ხელგრძელი (მხარგრძელი).

თავისებური ზედსართავები

ზემოთ წარმოდგენილი სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელების μέγας (დიდი) და πολύς (მრავალი) გარდა ბრუნვათა წარმოების დროს თავისებურებას ამჟღავნებენ სხვა ზედსართავებიც.

1.ზედსართავი სახელი მნიშვნელობით „ნაზი“, „წყნარი“ ბრუნვათა ფორმებს აწარმოებს ორი ფუძიდან, ერთია πρᾳο- (πραο-), მეორეა არქაული πραΰ-.

πραΰ- ფუძიდან იწარმოება: მდედრობითი სქესის ყველა ფორმა, სა-შუალო სქესის მრავლობითი რიცხვი, მამრობითი სქესის მრავლობითი რიცხვის ნათესაობითი და მიცემითი ბრუნვები. დანარჩენი ფორმები მომდინარეობენ ფუძიდან πρᾳο- (πραο-).

		ფუძე: πρᾳο (πραο) და πραΰ		
		მამრ.	მდედრ.	საშ.
მხოლობითი	სახ.	πρᾳος (πρᾶος) ან πραῦς	πραεῖα	πρᾷον (πρᾶον) ან πραΰ
	ნათ.	πρᾴου	πραείας	πρᾴου
	მიც.	πρᾴῳ	πραείᾳ	πρᾴῳ
	აკუზ.	πρᾷον	πραεῖαν	πρᾷον
მრავლობითი	სახ.	πρᾷοι ან πραεῖς	πραεῖαι	πραέα
	ნათ.	πραέων ან πράων	πραειῶν	πραέων ან πράων
	მიც.	πραέσι(ν)	πραείαις	πραέσι(ν)
	აკუზ.	πρᾴους	πραείας	πραέα
ორობ.	სახ. აკ. ზოდ.	πρᾴω	πραεία	πρᾴω
	ნათ. მიც.	πρᾴοιν	πραείαιν	πρᾴοιν

2.ზედსართავი სახელი მნიშვნელობით „საღი“, „უვნებელი“ (ლათ. salvus), რომელიც წესისამებრ აწარმოებს ბრუნვებს სამბოლოკიდურიანი ფორმებიდან σῶος, σῶα, σῶον (მრავლ. რიცხვი σῶοι, σῶαι, σῶα), ხშირადაა წარმოდგენილი ორბოლოკიდურიანი ფორმით σῶσ, σῶν, რაც მიღებულია კონტრაქციით ფორმიდან σάος. თავისებურებებს ეს ფორმა წარმოგვიდ-გენს მხ. რიცხვის აკუზატივუსში მამრ. და მდედრ. სქესისათვის (σῶν), მრ. რიცხვის აკუზატივუსში მამრ. და მდედრ. სქესისათვის (σῶς), მრ. რიცხვის სახელობითში საშ. სქესისათვის (σᾶ).

ზედსართავ სახელთა ხარისხები

ზედსართავი სახელი მეტყველების სხვა ნაწილებთან ურთიერთობაში ფორმას იცვლის არა მარტო ბრუნვათა მიხედვით, არამედ ხარისხების მიხედვითაც. ქართულ ენაში ზედსართავი სახელი საგნის ნიშანს მეტ-ნაკლებობის თვალსაზრისით ორი ხარისხით გამოხატავს (დიდი – უდიდესი, შავი – უშავესი, კარგი – უკეთესი), ბერძნული ზედსართავი სახელს კი სამი ხარისხი გააჩნია. ესენია: დაწყებითი ანუ დადებითი ხარისხი (gradus positivus), შედარებითი ხარისხი (gradus comparativus) და აღმატებითი ხარისხი (gradus superlativus).

შედარებითი და აღმატებითი ხარისხების ფორმები ჩვეულებრივ მხოლოდ ვითარებით ზედსართავ სახელებს აქვთ.

ზემოთ მიმოხილული ზედსართავი სახელების ფორმები წარმოადგენენ დაწყებით ანუ დადებით ხარისხს. ესაა ამოსავალი ფორმა, რომლისგანაც სათანადო სუფიქსების დართვით შედარებითი და აღმატებითი ხარისხები იწარმოება.

ხარისხის წარმოებაში გამოიყოფა ორი მთავარი ტიპი.

ხარისხის წარმოების პირველი ტიპი

პირველი ტიპის ზედსართავი სახელების ხარისხთა წარმოების ყველაზე გავრცელებული ფორმაა:

შედარებითი ხარისხის საწარმოებლად ზედსართავი სახელის მამრობითი სქესის ფუძეს ემატება სუფიქსი -τερ-, აღმატებითი ხარისხის საწარმოებლად კი – სუფიქსი -τατ-.

ამ სუფიქსებს დაერთვის პირველი რიგის ზედსართავ სახელთა ბოლოკიდურები: -ος მამრობითი სქესისათვის, -α, -η მდედრობითი სქესისათვის და -ον საშუალო სქესისათვის. მივიღებთ შემდეგ დაბოლოებებს: -τερος, -τέρα, -τερον – შედარებით ხარისხში და -τατος, -τάτη, -τατον – აღმატებით ხარისხში.

ამ წესით ხარისხს აწარმოებენ: 1) პირველი რიგის (ე.ი. პირველი და მეორე კანკლედობის) ზედსართავი სახელები, რომელთა ფუძეც მამრობით სქესში ბოლოვდება ο-ზე (მხ. რიცხვის სახ. ბრუნვის ბოლოკიდურია ος); 2) მეორე რიგის (ე.ი. მესამე კანკლედობა) ზედსართავი სახელები, რომელთა ფუძეც ბოლოვდება: υ-ზე (მხ. რიცხვის სახ. ბრუნვის

ბოლოკიდურია υς), αν-ზე (მხ. რიცხვის სახ. ბრუნვის ბოლოკიდურია ας) და εσ-ზე (მხ. რიცხვის სახ. ბრუნვის ბოლოკიდურია ης).

დაწყებითი ხარისხი	ფუძე	შედარებითი ხარისხი	აღმატებითი ხარისხი
δίκαιος	δικαιο	δικαιό-τερος	δικαιό-τατος
δίκαια		δικαιο-τέρα	δικαιο-τάτη
δίκαιον		δικαιό-τερον	δικαιό-τατον
სამართლიანი		უფრო სამართლიანი	ყველაზე უფრო სამართლიანი
γλυκύς	γλυκυ	γλυκύ-τερος	γλυκύ-τατος
γλυκεῖα		γλυκυ-τέρα	γλυκυ-τάτη
γλυκύ		γλυκύ-τερον	γλυκύ-τατον
ტკბილი		უფრო ტკბილი	ყველაზე უფრო ტკბილი
ὀξύς	ὀξυ	ὀξύ-τερος	ὀξύ-τατος
ὀξεῖα		ὀξυ-τέρα	ὀξυ-τάτη
ὀξύ		ὀξύ-τερον	ὀξύ-τατον
ბასრი		უფრო ბასრი	ყველაზე უფრო ბასრი
μέλας	μελαν	μελάν-τερος	μελάν-τατος
μέλαινα		μέλαν-τέρα	μελαν-τάτη
μέλαν		μελάν-τερον	μελάν-τατον
შავი		უფრო შავი	ყველაზე უფრო შავი
εὐγενής, εὐγενές კეთილშობილი	εὐγενεσ	εὐγενέσ-τερος εὐγενεσ-τέρα εὐγενέσ-τερον უფრო კეთილშობილი	εὐγενέσ-τατος εὐγενεσ-τάτη εὐγενέσ-τατον ყველაზე უფრო კეთილშობილი
ἐνδεής, ἐνδεές გაჭირვებული	ἐνδεεσ	ἐνδεέσ-τερος ἐνδεεσ-τέρα ἐνδεέσ-τερον უფრო გაჭირვებული	ἐνδεέσ-τατος ἐνδεεσ-τάτη ἐνδεέσ-τατον ყველაზე უფრო გაჭირვებული

პირველი რიგის ზედსართავ სახელთა წარმოების დროს უნდა გვახსოვდეს შემდეგი წესი: ხარისხთა მაწარმოებელი სუფიქსების დართვისას ფუძისეული ο დაგრძელდება – მოგვცემს ω-ს, თუ მის წინამდებარე მარცვალი მოკლეა; მაგრამ ο უცვლელი დარჩება, თუ მის წინამდებარე მარცვალი გრძელია წარმომავლობით ან მდებარეობით (წარმომავლობით გრძელია მარცვალი, თუ შეიცავს დიფთონგს ან მარტივ გრძელ ხმოვანთაგანს: η, ω, α, ι, υ; მდებარეობით გრძელია მარცვალი, თუ მის შემადგენელ მოკლე ხმოვანს მოსდევს ორი ან მეტი თანხმოვანი, ანდა რთული

თანხმოვანთაგანი: ζ, ξ, ψ. მდებარეობით გრძელია მარცვალი იმ შემთხვევაშიც, თუ მის შემადგენელ მოკლე ხმოვანს ორი ისეთი თანხმოვანი მოსდევს, რომელთაგან პირველი ხშულია და მეორე ნარნარა).

ფუძისეული ο-ს დაგრძელებას იწვევს რიტმიკული კანონი, რომლის ძალითაც ბერძნული ენა გაურბოდა სიტყვაში რამდენიმე მოკლე ხმოვნის თავმოყრას.

მაგალითები:

ο-ს წინ გრძელი ხმოვანია, ο უცვლელი რჩება.

დაწყებითი ხარისხი	ფუძე	შედარებითი ხარისხი	აღმატებითი ხარისხი
κοῦφος მსუბუქი	κουφο	κουφό-τερος	κουφό-τατος
δεινός საშიში	δεινο	δεινό-τερος	δεινό-τατος
πονηρός ცუდი	πονηρο	πονηρό-τερος	πονηρό-τατος
πικρός მწარე	πικρο	πικρό-τερος	πικρό-τατος
λεπτός წვრილი	λεπτο	λεπτό-τερος	λεπτό-τατος
ἔνδοξος სახელოვანი	ἀνδοξο	ἀνδοξό-τερος	ἀνδοξό-τατος
ἐσθλός ძვირფასი	ἐσθλο	ἐσθλό-τερος	ἐσθλό-τατος
ἔντιμος საპატიო	ἀντιμο	ἀντιμό-τερος	ἀντιμό-τατος
πρόθυμος გულმოდგინე	προθυμο	προθυμό-τερος	προθυμό-τατος
ἰσχυρός ძლიერი	ἰσχυρο	ἰσχυρό-τερος	ἰσχυρό-τατος
ἀνιαρός უსიამოვნო	ἀνιαρο	ἀνιαρό-τερος	ἀνιαρό-τατος
ἐπικίνδυνός საშიში	ἐπικινδυνο	ἐπικινδυνό-τερος	ἐπικινδυνό-τατος

ο-ს წინ მოკლე ხმოვანია, ο → ω

დაწყებითი ხარისხი	ფუძე	შედარებითი ხარისხი	აღმატებითი ხარისხი
σοφός ბრძენი	σοφο	σοφώ-τερος	σοφώ-τατος
ἄξιος ღირსეული	ἀξιο	ἀξιώ-τερος	ἀξιώ-τατος
ἐχυρός მაგარი	ἐχυρο	ἐχυρώ-τερος	ἐχυρώ-τατος
πιθανός დამარწმუნებელი	πιθανο	πιθανώ-τερος	πιθανώ-τατος
τίμιος პატივსაცემი	τιμιο	τιμιώ-τερος	τιμιώ-τατος
πολεμικός მეომარი	πολεμικο	πολεμικώ-τερος	πολεμικώ-τατος

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა : υ, αν და εσ ფუძიან ზედსართავ სახელთა გარდა, -τερ- და -τατ- სუფიქსებით აწარმოებენ ხარისხებს მეორე რიგის (მესამე კანკლედობის) შემდეგი ზედსართავებიც:

μάκαρ, (μακαρ), μακάρ-τερος, μακάρ-τατος ნეტარი

ἐπίχαρις, (ἐπιχαριτ), ἐπιχαριτώ-τερος, ἐπιχαριτώ-τατος თავაზიანი (ფუძედ გამოყენებულია ἐπιχαριτο)

χαρίεις, (χαριεντ), χαριέσ-τερος, χαριέσ-τατος შვენიერი (ττ კომპლექსი → στ-ს; σ-ს წინ ν ამოვარდა).

πένης, (πενητ), πενέσ-τερος, πενέσ-τατος ღარიბი (η → ε; ττ → στ)

πίων, (πιον), πιό-τερος, πιό-τατος მსუქანი (ფუძისეული ν ამოვარდა)

ἄχαρις, (ἀχαριτ), ἀχαρίσ-τερος, ἀχαρίσ-τατος გონჯი (ττ → στ)

πέπων, (πεπον), πεπαί-τερος, πεπαί-τατος მწიფე (ფუძის ον ბოლოკიდურს ენაცვლება αι)

თ ა ვ ი ს ე ბ უ რ ე ბ ა ნ ი

1. ქვემოთ მოყვანილ ος ბოლოკიდურიან ზედსართავ სახელებში -τερ- და -τατ-სუფიქსთა წინ იკარგება ფუძისეული ο:

დაწყ. ხ.	შედარ. ხ.	აღმატ. ხ.
γεραιός	γεραί-τερος	γεραί-τατος მოხუცი
παλαιός	παλαί-τερος	παλαί-τατος ძველი

(გვხვდება წესიერი წარმოებაც: παλαίο-τερος, παλαίο-τατος)

σχολαῖος	σχολαί-τερος	σχολαί-τατος უქმი

(გვხვდება წესიერი წარმოებაც: σχολαίο-τερος, σχολαίο-τατος)

περαῖος	περαί-τερος	περαί-τατος გადაღმა მდებარე
φίλος	φίλ-τερος	φίλ-τατος საყვარელი, მეგობრული

(გვხვდება ასევე ფორმებიც: φιλαί-τερος, φιλαί-τατος; იშვიათია: φίλω-τερος, φίλω-τατος).

2. ხარისხთა წარმოების დროს ος ბოლოკიდურიან ზოგიერთ ზედსართავ სახელში ფუძისეულ ο ხმოვანს ენაცვლება დიფთონგი αι:

დაწყ. ხ.	შედარ. ხ.	აღმატ. ხ.
μέσος შუა, საშუალო	μεσαί-τερος	μεσαί-τατος
ἴσος თანაბარი	ἰσαί-τερος	ἰσαί-τατος
ὄψιος გვიანი	ὀψιαί-τερος	ὀψιαί-τατος
πρώϊος (πρᾱος) ადრეული	πρωϊαί-τερος	πρωϊαί-τατος
εὔδιος მშვიდი	εὐδιαί-τερος	εὐδιαί-τατος
πλήσιος მახლობელი	πλησιαί-τερος	πλησιαί-τατος
παραπλήσιος მსგავსი	παραπλησιαί-τερος	παραπλησιαί-τατος
ἥσυχος წყნარი	ἡσυχαί-τερος	ἡσυχαί-τατος

(გვეხვდება წესიერი წარმოებაც: ἡσυχώ-τερος, ἡσυχώ-τατος).

3. მეორე რიგის (მესამე კანკლედობის) ον ფუძიანი ზედსართავი სახელები, რომელთაც დაწყებით ხარისხში ორი ბოლოკიდური აქვთ (ων მამრ. და მდედრ. სქესში და ον საშუალო სქესში), შედარებით ხარისხის საწარმოებლად ფუძეზე დაირთავენ -έστερος, -εστέρα, -έστερον სუფიქსებს, აღმატებით ხარისხში კი – -έστατο, -εστάτη, -έστατον:

დაწყებითი ხარისხი	ფ უ ძ ე	შედარებითი ხარისხი	აღმატებითი ხარისხი
σώφρων σῶφρον ჭკვიანი	σωφρον	σωφρον-έστερος σωφρον-εστέρα σωφρον – έστερον უფრო ჭკვიანი	σωφρον-έστατος σωφρον-εστάτη σωφρον – έστατον ყველზე უფრო ჭკვინია
εὐδαίμων εὔδαιμον ბედნიერი	εὐδαιμον	εὐδαιμον-έστερος εὐδαιμον-εστέρα εὐδαιμον- έστερον უფრო ბედნიერი	εὐδαιμον- έστατος εὐδαιμον- εστάτη εὐδαιμον- έστατον ყველზე უფრო ბედნიერი

ასევე აწარმოებენ ხარისხებს:

ა) ი ფუძიანი შემდეგი ზედსართავი სახელები, რომლებიც სუფიქსთა წინ ფუძისეულ ხმოვანს კარგავენ;

დაწყ. ხ.	ფუძე	შედარ. ხ.	აღმატ. ხ.
ἄκρατος	ἀκρατο	ἀκρατ-έστερος	ἀκρατ-έστατος
შეურეველი			
ἐῤῥέμενος	ἐῤῥεμενο	ἐῤῥεμενο-έστερος	ἐῤῥεμενο-έστατος
ღონიერი			
ἅσμενος	ἀσμενο	ἀσμεν- έστερος	ἀσμεν- έστατος
ხალისიანი			

ბ) ους ბოლოკიდურიანი ზოგიერთი შერწყმული ზედსართავი სახელი:

დაწყ. ხ.	შედარ. ხ.	აღმატ. ხ.
εὔνους	εὐνούστερος	εὐνούστατος
კეთილგანწყობილი	(< εὐνο + εστερος)	(< εὐνο + εστατος)
ἁπλοῦς	ἁπλούστερος	ἁπλούστατος
მარტივი	(< ἁπλο + εστερος)	(ἁπλο + εστατος)

4. რამდენიმე ი ფუძიანი ზედსართავი სახელი შედარებით ხარისხში დაირთავს სუფიქსს: -ίστερος, -ιστέρα, ίστερον, აღმატებითში კი – სუფიქსს: -ίστατος, -ιστάτη, -ίστατον. სუფიქსთა წინ ფუძისეული ი ამოვარდება:

დაწყ. ხ.	ფუძე	შედარ. ხ.	აღმატ. ხ.
λάλος	λαλο	λαλ-ίστερος	λαλ-ίστατος
ყბედი		λαλ-ιστέρα	λαλ-ιστάτη
		λαλ- ίστερον	λαλ- ίστατον
πτωχός	πτωχο	πτωχ-ίστερος	πτωχ-ίστατος
მათხოვარი, გლახაკი			
(გვიანდელ ბერძნულში გვხვდება ფორმები: πτωχό-τερος, πτωχό-τατος)			
ὀψοφάγος	ὀψοφαγο	ὀψοφαγ-ίστερος	ὀψοφαγ-ίστατος
პირწუწკი			
μονοφάγος	μονοφαγο	μονοφαγ-ίστερος	μονοφαγ-ίστατα
მარტოჭამია			

ასევე აწარმოებენ ხარისხებს:

κλέπτης	κλεπτ-ίστερος	κλεπτ-ίστατος
ქურდი		
πλεονέκτης	πλεονεκτ-ίστερος	πλεονεκτ-ίστατος

ქედმაღალი, ხარბი

მაგრამ სახელიდან ὑβριστής (თავხედი, ზვიადი) შედ. ხარისხი არის ὑβριστό-τερος, აღმატებითი – ὑβριστό-τατος.

ბრუნებისათვის:

ზედსართავ სახელთა პირველი ტიპის შედარებითი და აღმატებითი ხარისხის ფორმები იბრუნვიან პირველი კანკლედობით მდედრობით სქესში და მეორე კანკლედობით მამრობითსა და საშუალო სქესში, ე.ი. იბრუნვიან ზუსტად ისევე, როგორც პირველი რიგის სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები; მაგალითად: δικαιό-τερος, δικαιο-τέρα, δικαιό-τερον იბრუნვის როგორც δίκαιος, δικαία, δίκαιον. ხოლო δικαιό-τατος, δικαιο-τάτη, δικαιό-τετον – როგორც ἀνθρώπινος, ἀνθρωπίνη, ἀνθρώπινον.

მახვილისათვის:

შედარებით და აღმატებით ხარისხებში მახვილი სიტყვას დაესმის რამდენადაც შესაძლებელია ბოლო მარცვლიდან მოშორებით.

ხარისხთა წარმოების მეორე ტიპი

ძველი ბერძნული ენის ატიკურ დიალექტში ნაკლებ გავრცელებული იყო ზედსართავ სახელთა ხარისხების წარმოების მეორე ტიპი:

შედარებითი ხარისხის საწარმოებლად ზოგიერთი ზედსართავი სახელის ძირს (და არა ფუძეს) ემატება სუფიქსი -ιων (მამრობითი და მდედრობითი სქესისათვის), -ιον (საშუალო სქესისათვის); აღმატებითი ხარისხის საწარმოებლად კი იმავე ძირს დაერთვის სუფიქსი -ιστος (მამრ. სქესისათვის), -ίστη (მდედრ. სქესისათვის), -ιστον (საშ. სქესისათვის).

შედარებითი ხარისხის მაწარმოებელი სუფიქსის კონსონანტური ι (j) ძირეულ თანხმოვანთან შეხვედრისას ზოგჯერ იწვევს ფონეტიკურ ცვლილებებს.

დაწყებითი ხარისხი	ძირი	შედარებითი ხარისხი	აღმატებითი ხარისხი
ἐχθρός მტრული (τὸ ἔχθος მტრობა)	ἐχθ	ἐχθ-ίων, ἔχθ -ιον (გვხვდება ფორმაც ἐχ-θρότερος)	ἔχθ –ιστος, -ίστη, -ιστον (გვხვდება ფორმაც ἐχ-θρότατος)
αἰσχρός, ά, όν სამარცხვინო (τὸ αἶσχος სირცხვილი)	αἰσχ	αἰσχ-ίων, αἴσχ-ιον	αἴσχ-ιστος, -ίστη, -ιστον

ἀλγεινός, ή, όν მტანჯველი (τὸ ἄλγος ტანჯვა, ტკივილი)	ἀλγ	ἀλγ-ίων, ἄλγ-ιον (გვხვდება ფორმაც ἀλγεινότερος)	ἄλγ-ιστος, -ίστη, -ιστον (გვხვდება ფორმაც ἀλγεινότατος)
κακός, ή, όν ცუდი, ბოროტი	κακ	κακ-ίων, κάκ – ιον	κάκ – ιστος, -ίστη, -ιστον
καλός, ή, όν ლამაზი (τὸ κάλλος სილამაზე)	καλ καλλ-εσ	καλλ- ίων, κάλλ-ιον (<καλ –jων; λ+j>λλ)	κάλλ-ιστος, – ίστη, -ιστον
ἡδύς, ἡδεῖα, ἡδύ სასიამოვნო	ἡδ-	ἡδ-ίων, ἥδ- ιον	ἥδ- ιστος, – ίστη, -ιστον
ταχύς, ταχεῖα, ταχύ სწრაფი	ταχ-	θάσσων, θᾶσσον ან θάττων, θᾶττον (<ταχ -jων; გუტურალური თანხმოვანი –χ+ι>σς ან τ-ს; თავკიდური θ შეენაცვლა τ-ს ძირეული ფშვინვიერი ბგერის–χ-ს დაკარგვის გამო: შდრ. θρίξ-τριχός)	τάχ-ιστος, – ίστη, -ιστον
ἐλαχύς, ἐλαχεῖα, ἐλαχύ უმნიშვნელო, პატარა	ἐλαχ -	ἐλάσσων, ἔλασσον (<ἔλαχ -jων)	ἐλάχ – ιστος, – ίστη, -ιστον
μεγάς, μεγάλη, μέγα დიდი	μεγ-	μείζων, μ εῖζον (<μεγ- jων; γ+j>ζ, ხოლო შემდეგ ι გადაინაცვლებს წინა მარცვალში და ε-სთან ქმნის დიფთონგს). იონიურ დიალექტში გვაქვს ფორმა μέζον.	μέγ- ιστος, – ίστη, -ιστον
ῥᾴδιος ადვილი	ῥα -	ῥάων, ῥάον (ῥά-jων)	ῥᾷστος, ῥᾷστη, ῥᾷστον (<ῥα-jστον)

ხარისხთა სუპლეტური წარმოება

მეორე ტიპის რამდენიმე ზედსართავი სახელი ჩვეულებრივ წესს უხვევს და ხარისხთა წარმოების დროს ფუძეს იცვლის. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ამ ზედსართავ სახელთა ხარისხებში მნიშვნელობით ერთმანეთთან ახლოს მდგომი ფუძეების ფორმები ერთმანეთს ავსებენ. ასეთი შემავსებელი ანუ სუპლეტური წარმოება მარტო ზედსართავ სახელებში როდი გვხვდება; იგი ხშირია ბერძნული ენის მეტყველების სხვა ნაწილებშიც და, საერთოდ, დამახასიათებელია ინდოევროპული ენებისათვის. ასე, მაგალითად, ლათინურ ენაში დაწყ. ხარისხია bonus, შედარებითია

melior. აღმატებითია optimus; რუსულ ენაში დაწყ. ხარისხია хороший, შედარებითია лучший; გერმანულში – gut – besser; ინგლისურში – good – better; ფრანგულში – bon – meilleur და სხვა. შემავსებელი წარმოება ქართულ ენაშიც გვაქვს: მაგალითად: ზედსართავი სახელისგან „კარგი“ უფროობითი ხარისხი არის არა „უ-კარგესი“, არამედ „უ-კეთ-ესი“. ეს ფორმა მომდინარეობს სახელისაგან „კეთ-ილი“, რომელსაც დაწყებით ხარისხში „კარგი“ ენაცვლება. ზედსართავი სახელი „პატარა“ უფროობითი ხარისხის ფორმად ხმარობს სიტყვას „უმცირესი“, ხოლო „ცუდისაგან“ „უცუდესიც“ გვაქვს და შემავსებელი „უარესიც“.

სუპლეტური წარმოების ზედსართავი სახელები ხარისხებს აწარმოებენ -ιων, -ιον და – ιστος, η, ον სუფიქსებით:

დაწყებითი ხარისხი	ფუძე	შედარებითი ხარისხი	აღმატებითი ხარისხი
ἀγαθός, ή, όν კარგი	ἀγαθο-	—	—
	ϝαμεν-	ἀμείνων, ἄμεινον (< ἀμεν-jων) უკეთესი (სიქველით)	—
	ἀρ-	[ჰომეროსთან: ἀρείων]	ἄριστος, η, ον ყველაზე უკეთესი
	βελτ-	βελτίων, βέλτιον უკე- თესი (ზნეობით)	βέλτιστος, η, ον ყველაზე უკეთესი
	κρετ-, κρατ-	κρείττων, κρεῖττον ან κρείσσων, κρεῖσσον (< κρετ-jων) უკეთესი (ძალით)	κράτιστος, η, ον ყველაზე უკეთესი სიძლიერით
	λω-	λῴων, λῷον (< λω-jων) უკეთესი (სარგებლიანობით)	λῴστος, λῴστη, λῴστον ყველაზე უკეთესი
κακός, ή, όν ცუდი, ბოროტი	κακ-	κακίων, κάκιον უარესი, უღირსი	κάκιστος, η, ον ყველაზე უარესი
	χερ-	χείρων, χεῖρον (< χερ-jων) უარესი, უღირსი	χείριστος, η, ον ყველაზე უღირსი
	ἡκ-	ἥττων, ἧττον ან ἥσσων, ἧσσον (< ἡκ-jων; κ + j > ττ ან σσ	ἥκιστος, η, ον ყველაზე ნაკლები (ზნეობით)

		უარესი, უფრო სუსტი	
μικρός, ά, όν პატარა	μικρο-	μικρότερος, α, ον	μικρότατος, η, ον ყველაზე პატარა (მოცულობით, ზომით)
	μι	μείων, μεῖον შედარებით პატარა	—
ὀλίγος, η, ον მცირე, მცირერიცხოვანი	ὀλιγο-	ὀλίζων, ὄλιζον (ὀλιγ-jων)	ὀλίγιστος, η, ον უმცირესი, ყველაზე მცირე (რიცხვით, რაოდენობით)
	ἐλαχ-	ἐλάσσων, ἔλασσον ან ἐλάττων, ἔλαττον (ἐλαχ-jων) შედარებით მცირე (რიცხოვნობით)	ἐλάχιστος, η, ον ყველაზე მცირე (რიცხვით, რაოდენობით) —
πολύς, πολλή, πολύ მრავალი	πολύ-, πολλο-	—	—
	πλε-	πλείων, πλεῖον ან πλέων, πλέον უმრავლესი, შედარებით მრავალი	πλεῖστος, πλείστη, πλεῖστον ყველაზე მრავალი (რაოდენობით)

ხარისხთა დეფექტური წარმოება

ზოგიერთ ზედსართავ სახელს არ მოეპოვება დაწყებითი ხარისხი. ამ ზედსართავთა შედარებითი და აღმატებითი ხარისხების ფორმები იწარმოება წინდებულებისა და ზმნიზედებისგან.

προ წინ	πρότερος (prior) პირველი (ორში)	πρῶτος (primus) პირველი (მრავალში)
—	δεύτερος (secundus) მეორე, მომდევნო	δεύτατος უკანასკნელი
—	ὕστερος (posterior) უკანა, მომდევნო	ὕστατος (postremus) უკანასკნელი, ყველაზე გვიანი
ἐξ (გან)	—	ἔσχατος (extremus) უკიდურესი
ὑπερ (ზე)	ὑπέρτερος (superior) ზედა, უფრო მაღალი	ὑπέρτατος (supremus, summus) ყველაზე ზედა, ყველაზე მაღალი

ὑπο (ქვეშ)	—	ὕπατος (summus) უმაღლესი, საუკეთესო
—	φέρτερος უკეთესი	φέρτατος საუკეთესო
ἄγχι (ახლოს)	ἄσσων, ἄσσον უფრო მახლობელი	ἄγχιστος უახლოესი
πρύργου (დროულად, სასარგებლოდ)	προυργιαίτερος უფრო სასარგებლო	—

ხარისხთა აღწერილობითი წარმოება

ბერძნულ ენაში, ისევე როგორც სხვა ენებში, ხარისხები იწარმოება არა მარტო სუფიქსებით, არამედ ანალიტიკური ხერხით ანუ აღწერილობით. ასეთი წარმოების დროს ზედსართავი სახელის დაწყებითი ხარისხის ფორმას დაერთვის ზმნიზედის შედარებითი და აღმატებითი ხარისხების ფორმები. ჩვეულებრივ გამოყენებულია ზმნიზედა μάλα, რომლის შედარებითი ხარისხია μᾶλλον (უფრო), აღმატებითი – μάλιστα (ძალიან).

მაგალითად, ზედსართავი სახელი φίλος (საყვარელი), შედარებით ხარისხში μᾶλλον φίλος (უფრო საყვარელი), აღმატებით ხარისხში μάλιστα φίλος (ყველაზე უფრო საყვარელი).

ზედსართავი სახელების ხარისხთა მეორე ტიპის ბრუნებისათვის

აღმატებითი ხარისხის ფორმა სუფიქსებით -ιστος, -ίστη, -ιστον იბრუნვის როგორც პირველი რიგის სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელი: პირველი კანკლედობით მდედრობით სქესში, მეორე კანკლედობით – მამრობითსა და საშუალო სქესში. რაც შეეხება შედარებითი ხარისხის ფორმას სუფიქსით -ιων, (-ων) მამრობითსა და მდედრობით სქესში, –ιον (-ον) საშუალო სქესში, იგი იბრუნვის მესამე კანკლედობით როგორც ον ფუძიანი ორბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელი (მაგალითად: εὐδαίμων, εὔδαιμον). განსხვავება ისაა, რომ ზემოხსენებული შედარებითი ხარისხის მამრობითი და მდედრობითი სქესის მხოლობითი რიცხვის აკუზატივუსში და მამრობითი, მდედრობითი და საშუალო სქესის მრავლობითი რიცხვის სახელობითში, აკუზატივუსსა და წოდებითში პარალელურად იხმარება შეურწყმელი და შერწყმული ფორმები. შერწყმულ ფორმებში ν-ს ამოვარდნის შედეგად ο + α > ω, ο + ε > ου, ο + α > ου.

მახვილი სიტყვას დაესმის რამდენადაც შესაძლებელია ბოლო მარცვლიდან მოშორებით:

		მამრ. და მდედრ. სქესი	სამ. სქესი
მხოლობითი	სახ.	βελτίων (უკეთესი)	βέλτιον
	ნათ.	βελτίον-ος	βελτίον-ος
	მიც.	βελτίον-ι	βελτίον-ι
	აკუზ.	βελτίον-α ან βελτίω	βέλτιον
	წოდ.	βέλτιον	βέλτιον
მრავლობითი	სახ.	βελτίον-ες ან βελτίους	βελτίον-α ან βελτίω
	ნათ.	βελτιόν-ων	βελτιόν-ων
	მიც.	βελτίοσι(ν)	βελτίοσι(ν)
	აკუზ.	βελτίον-ας ან βελτίους	βελτίον-α ან βελτίω
	წოდ.	βελτίον-ες ან βελτίους	βελτίον-α ან βελτίω
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ.	βελτίσν-ε	βελτίον-ε
	ნათ. მიც.	βελτιόν-οιν	βελτιόν-οιν

		მამრ. და მდედ. სქესი	სამუალო სქესი
მხოლობითი	სახ.	μείζων უფრო დიდი	μεῖζον
	ნათ.	μείζον-ος	μείζον-ος
	მიც.	μείζον-ι	μείζον-ι
	აკუზ.	μείζον-α ან μείζω	μεῖζον
	წოდ.	μεῖζον	μεῖζον
მრავლობითი	სახ.	μείζον-ες ან μείζους	μείζον-α ან μείζω
	ნათ.	μειζόν-ων	μειζόν-ων
	მიც.	μείζοσι(ν)	μείζοσι(ν)
	აკუზ.	μείζον-ας ან μείζους	μείζον-α ან μείζω
	წოდ.	μείζον-ες ან μείζους	μείζον-α ან μείζω
ორობითი	სახ. აკუზ. წოდ.	μείζον-ε	μείζον-ε
	ნათ. მიც.	μειζόν-οιν	μειζόν-οιν

სავარჯიშო მაგალითები

ἡδίων, ἥδιον უფრო სასიამოვნო

κρείττων, κρεῖττον უფრო ძლიერი

αἰσχίων, αἴσχιον უფრო სამარცხვინო

ზმნიზედა (ἐπίῤῥημα)

არსებობს ორი ტიპის ზმნიზედა: 1) პირველადი ანუ საკუთრივ ზმნიზედა და 2) ნაწარმოები ზმნიზედა.

პირველადი ანუ საკუთრივი ზმნიზედების წარმომავლობა მეტყველების რომელიმე ნაწილისაგან არ ჩანს. ასეთ ზმნიზედათა რიცხვი განსაზღვრულია.

ზმნიზედების დიდი უმეტესობა მეტყველების სხვადასხვა ნაწილისაგან არის ნაწარმოები, უპირატესად კი – ზედსართავი სახელებისგან.

1. ზედსართავი სახელისაგან ნაწარმოები ზმნიზედა. ზედსართავი სახელისაგან იწარმოება ვითარების ზმნიზედა. ზმნიზედის წარმოება შეიძლება ყველა რიგისა და ტიპის ზედსართავი სახელისაგან.

ზედსართავი სახელებისაგან ნაწარმოებ ზმნიზედას აქვს ბოლოკიდური -ως. ზმნიზედის საწარმოებლად პრაქტიკულად მივმართავთ შემდეგ წესს: ავიღებთ ზედსართავი სახელის მამრობითი (ან საშუალო) სქესის მრავლობითი რიცხვის ნათესაობით ბრუნვას და დაბოლოებას -ων შევცვლით ბოლოკიდურით -ως, მახვილს უცვლელად დავტოვებთ:

ზედსართავი სახელი	მრავ. რიცხვის ნათესაობითი	ზმნიზედა
σοφός ბრძენი	σοφῶν	σοφῶς ბრძნულად
νέος ახალი	νέων	νέως ახლა, ახლახანს
δίκαιος სამართლიანი	δικαίων	δικαίως სამართლიანად
ἀναγκαῖος აუცილებელი	ἀναγκαίων	ἀναγκαίως აუცილებლად
ἁπλοῦς (ἁπλόος) მარტივი	ἁπλῶν	ἁπλῶς (ἁπλόως) მარტივად
μέγας დიდი	μεγάλων	μεγάλως დიდად
ἡδύς სასიამოვნო	ἡδέων	ἡδέως სასიამოვნოდ
πᾶς მთელი, ყველა	πάντων	πάντως მთლიანად, ყველა
χαρίεις მშვენიერი	χαριέντων	χαριέντως მშვენივრად
σώφρων ჭკვიანი	σωφρόνων	σωφρόνωςჭკვიანად
σαφής ცხადი, ნათელი	σαφῶν (σαφέων)	σαφῶς (σαφέως)ცხადად
συνήθης ჩვეულებრივი	συνήθων	συνήθως ჩვეულებრივად
ταχύς სწრაფი	ταχέων	ταχέως სწრაფად

-ως ბოლოკიდურით იწარმოება ზმნიზედები აწმყო დროისა და ნამყო დროის (პერფექტუმის) მიმღეობებიდანაც.

მიმღეობა	მრავ. რიცხვის ნათესაობითი	ზმნიზედა
ὤν	ὄντων	ὄντ-ως ნამდვილად, ჭეშმარიტად
συμφέρων	συμφερόντ-ων	συμφερόντ-ως სასარგებლოდ
διαφέρων	διαφερόντ-ων	διαφερόντ-ως გამორჩევით, უპირატესად
εἰκως	εἰκότ-ων	εἰκότ-ως შესაფერისად
ἐσκεμμέν-ος	ἐσκεμμέν-ων	ἐσκεμμέν-ως იჭვნეულად
κεχαρισμένος	κεχαρισμέν-ων	κεχαρισμέν-ως ხალისით

2. ზმნიზედის ხარისხები. ზმნიზედა იწარმოება აგრეთვე შედარებითი და აღმატებითი ხარისხის ზედსართავი სახელებისგანაც:

ა) შედარებითი ხარისხის ზედსართავი სახელის საშუალო სქესის მხოლობითი რიცხვის ფორმა გამოყენებულია ზმნიზედად და იგი ზმნიზედისთვისაც არის შედარებითი ხარისხი;

ბ) აღმატებითი ხარისხის ზედსართავი სახელის საშუალო სქესის მრავლობითი რიცხვის ფორმა გამოყენებულია ზმნიზედად და იგი ზმნიზედისთვისაც არის აღმატებითი ხარისხი:

დაწყებითი ხარისხი	შედარებითი ხარისხი	აღმატებითი ხარისხი
σοφῶς	σοφώτερον	σοφώτατα
ბრძნულად	უფრო ბრძნულად	ყველაზე უფრო ბრძნულად
δικαίως	δικαίοτερον	δικαίοτατα
სამართლიანად	უფრო სამართლიანად	ყველაზე სამართლიანად
ἁπλῶς	ἁπλούστερον	ἁπλούστατα
მარტივად	უფრო მარტივად	ძალიან მარტივად
χαριέντως	χαριέστερον	χαριέστατα
მშვენივრად, სასიამოვნოდ	უფრო მშვენივრად	ყველაზე მშვენივრად
σωφρόνως	σωφρονέστερον	σοφρονέστατα
გონივრულად	უფრო გონივრულად	ყველაზე გონივრულად
σαφῶς	σαφέστερον	σαφέστατα
ცხადად	უფრო ცხადად	ყველაზე ცხადად
αἰσχρῶς	αἴσχιον	αἴσχιστα
სამარცხვინოდ	უფრო სამარცხვინოდ	ყველაზე სამარცხვინოდ
ἡδέως	ἥδιον	ἥδιστα
სასიამოვნოდ	უფრო სასიამოვნოდ	ყველაზე სასიამოვნოდ
ταχέως	θᾶττον	τάχιστα
სწრაფად	უფრო სწრაფად	ძალიან სწრაფად
καλῶς	κάλλιον	κάλλιστα
ლამაზად	უფრო ლამაზად	ძალიან ლამაზად
πλέον, πλείω	πλεῖστον	πλεῖστα
მეტად	უფრო მეტად	ყველაზე მეტად

ზოგჯერ ზმნიზედის შედარებითი ხარისხის ფორმა იწარმოება ბოლოკიდურით -ως: βεβαιοτέρως (უფრო მტკიცედ), σαφεστέρως (უფრო ცხადად), μειζόνως (უფრო დიდად), καλλιόνως (უფრო ლამაზად); მაგრამ უფრო ხშირია ჩვეულებრივი ფორმა: βεβαιότερον, σαφέστερον, μεῖζον, κάλλιον.

3. ზმნიზედის ხარისხთა სუპლეტური წარმოება

დაწყებითი ხარისხი	შედარებითი ხარისხი	აღმატებითი ხარისხი
εὖ	ἄμεινον უკეთესად	ἄριστα ყველაზე უკეთესად
კარგად	βέλτιον უკეთესად	βέλτιστα ყველაზე უკეთესად
	κρεῖττον	κράτιστα
	უფრო ძლიერად	ყველაზე ძლიერად
κακῶς	ἧττον	ἥκιστα
ცუდად	უარესად	ყველაზე ნაკლებად, არამც და არამც
ἄγχι	ἄσσον ან ἀσσοτέρω	ἄγχιστα
ახლოს	უფრო ახლოს	ძალიან ახლოს
μάλα, πάνυ	μᾶλλον (magis, potius)	μάλιστα
ძალიან	(<μαλ-jον)	ყველაზე უფრო მეტად
	უფრო მეტად	

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: აღმატებითი ხარისხი შეიძლება გაძლიერდეს ნაწილაკით ὡς: ὡς τάχιστα – რაც შეიძლება უსწრაფესად.

4. ადგილის ზმნიზედები -ω ბოლოკიდურით

დაწყებითი ხარისხი	შედარებითი ხარისხი	აღმატებითი ხარისხი
ἄνω მაღლა	ἀνωτέρω	ἀνωτάτω
κάτω დაბლა	κατωτέρω	κατωτάτω
πρόῤῥω ან πρόσω შორს	πορρωτέρω, προσσωτέρω	πορρωτάτω, προσωτάτω
εἴσω ან ἔσω შიგნით	ἐσωτέρω	ἐσωτάτω
ἔξω გარეთ	ἐξωτέρω	ἐξωτάτω
ასევე:		
ἐγγύς ახლოს	ἐγγυτέρω ან ἐγγύτερον	ἐγγυτάτω ან ἐγγύταρα
ἔνδον შიგნით	ἐνδοτέρω	ἐνδοτάτω
ἑκάς შორს	ἑκαστέρω	ἑκαστάτω
πέρα გადაღმა	περαιτέρω ან περαίτερον	–
ἄπο (წინდ.) -გან	ἀπωτέρω	ἀπωτάτω

5. ზმნიზედა ბრუნვათა ფორმით. ბევრი ზმნიზედა ამა თუ იმ ბრუნვის გაქვავებულ ფორმას წარმოადგენს; ზმნიზედად ქცეულ სახელს დაკარგული აქვს ბრუნვის ფუნქცია:

ა) ნათესაობითის ფორმით ὁμοῦ „ერთად“, οὐδαμοῦ „არსად“, πολλαχοῦ „მრავალ ადგილას“, πανταχοῦ „ყველგან“, ἐξαίφνης „ანაზდად“, „უცბად“ და სხვა.

ბ) მიცემითის ფორმით: ἰδίᾳ „კერძოდ“, σπουδῇ „ბეჯითად“, παντάπασι(ν) „სრულიად“, πεζῇ „ქვეითად“, „ფეხით“, „პროზაულად“, δημοσίᾳ „საჯაროდ“ და სხვა.

გ) აკუზატივუსის ფორმით: ἄγαν, λίαν „ძლიერ“, δωρεάν „მუქთად“ αὖριον „ხვალ“, τέλος „ბოლოს“, εὐθύ (εὐθύς) „პირდაპირ“, παραχρῆμα „ახლავე“, πολύ „ბევრად“, „გაცილებით“, πρόφασιν „საბაბით“, οὐδέν „სრულებით არა“, πρῶτον „ჯერ“, „უწინ“, „პირველად“, χάριν „გულისთვის“ და სხვა.

6. ზმნიზედა არტიკლის თანხლებით. ზოგჯერ ზმნიზედას თან ახლავს არტიკლი: τὸ πρῶτον „პირველად“, τὸ νῦν „ახლა“, τὸ πάλαι „წინათ“ და სხვა.

7. ზმნიზედა ბოლოკიდურით α. ზმნიზედის უძველეს ფორმას აქვს ბოლოკიდური α: τάχα „სწრაფად“ (პარალელური ფორმებია: ταχέως, ταχύ), ἅμα „ერთად“, μάλα „ძალიან“, πέρα „გარდა“ და სხვა.

8. ზმნიზედები -δόν, -δην, -τι, -ει, -ξ მაწარმოებლებით:

ἀγελε-δόν „ჯოგ-ჯოგად“ (ἡ ἀγέλη „ჯოგი“, „ნახირი“)

ἀναφαν-δόν (ἀναφανδά) „აშკარად“, (ἀναφαίνω „ვააშკარავებ“)

κρύβ-δην (κρύβ-δα) „მალულად“ (κρύβω - κρύπτω „ვმალავ“)

συλλήβ-δην „თავმოყრით“ (συλλαμβάνω „ვკრებ“)

σπορ-άδην „გაბნეულად“, „გაფანტულად“ (σπείρω „ვთეს“)

μίγ-δην (μίγ-δα) „შერეულად“ (μίγνυμι „ვურევ“)

βά-δην „ნაბიჯ-ნაბიჯ“, „თანდათან“ (βαίνω „დავდივარ“)

νεωσ-τί „ახლახან“ (νέως „ახლა“)

ὀνομασ-τί „სახელდებით“ (τὸ ὄνομα „სახელი“)

ἑλληνισ-τί „ბერძნულად“ (ἑλληνίζω „ბერძნულად ვლაპარაკობ“)

ἀτιμωρη-τί „დაუსჯელად“ (ἀτιμώρητος „დაუსჯელი“)

πανδημ-εί (πανδημ-ί) „უკლებლივ“ (ἡ πανδημία „მთელი მოსახლეობა“)

ἀ-εί „მუდამ“

πέριξ „ირგვლივ“

πύξ „მუშტით“ (ἡ πυγμή „მუშტი“)

γνύξ „მუხლმოყრით“ (τὸ γόνυ „მუხლი“)

9. ზმნიზედები ადგილის გარემოების მაწარმოებელი ნაწილაკებით. ბერძნულ ენაში არის რამდენიმე ნაწილაკი (სუფიქსი), რომლებიც დაერთვიან მეტყველების სხვადასხვა ნაწილებს (არსებით სახელს, ნაცვალსახელს, ზმნიზედას) და ადგილის ზმნიზედებს აწარმოებენ. ეს ნაწილაკები (სუფიქსები) ბრუნვის ნიშნის ფუნქციისაა და ადგილის გარემოებას გამოხატავენ წინდებულების გარეშე.

ა) სუფიქსები -θι, -ι, -σι აწარმოებენ ზმნიზედებს, რომლებიც უპასუხებენ კითხვას სად? (ποῦ; ბერ.; где?) და ერთ ადგილას მყოფობას გამოხატავენ:

ἄλλο-θι – სხვაგან (მრავალ ადგილთა შორის)
ἑτέρω-θι – სხვაგან (მეორე ადგილას)
πολλαχό-θι – მრავალ ადგილას
ἑκατέρω-θι, ἀμφοτέρω-θι } ორივე მხარეს
οἴκο-θι – სახლში, შინ
Κορινθό-θι – კორინთოში

სუფიქსი -ι ადგილობრივი (ლოკალური) ბრუნვის მაწარმოებელი ელემენტი იყო. მისგან წარმოებული ფორმები ზმნიზედებად იქცნენ. -ι იხმარება მხოლობით რიცხვში, მრავლობითში მას ენაცვლება სუფიქსი -σι(ν):

οἴκοι – სახლში (რუს. дома, ლათ. domi), ნაწარმოებია არსებითი სახელისაგან ὁ οἶκος „სახლი“ (მახვილის თვალსაზრისით შეადარე ამ სიტყვის მრავლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვას οἱ οἶκοι „სახლები“).

χαμαί მიწაზე, ძირს
Ἰσθμοῖ ისთმოსზე
Μαραθῶνι მარათონში
Μεγαροῖ მეგარაში
Πυθοῖ პითონში
Ἀθήνη-σι(ν) ათენში
Πλαταιᾶ-σι(ν) პლატეაში
Ὀλυμπία-σι(ν) ოლიმპიაში, ოლიმპიურ დღეობებზე
θύρα-σι(ν) კარებთან, ეზოში, გარეთ (foris).

ბ) სუფიქსები -δε, -σε, -ζε აწარმოებენ ზმნიზედებს, რომლებიც უპასუხებენ კითხვას – სად? (საითკენ? куда?). ეს ზმნიზედები სხვა პუნქტისკენ მიმართულ მოძრაობას აღნიშნავენ. ენკლიტიკური ნაწილაკი (სუფიქსი) – δε ჩვეულებრივ დაერთვის აკუზატივუსი ბრუნვის ფორმას:

οἶκον-δε და οἴκ-α-δε – შინ, შინისკენ (რუს. домой, ლათ. domum)

οὐρανόν-δε – ზეცაში (ზეცისკენ)

Ἐλευσῖν-ά-δε – ელევსინში (ელევსინისკენ)

ἄλλο-σε – სხვა ადგილისკენ

πάντ-ο-σε – ყველგან, ყოველი მხრიდან

τηλό-σε – შორს

κυκλό-σε – ირგვლივ

ἐκεῖ-σε – იქითკენ

Ἀθήνα-ζε (< *Αθηνας-δε) – ათენისკენ

Θήβα-ζε (< *Θηβας-δε) – თებესკენ

θύρα-ζε (< *θυρας-δε) – გარეთ, კარ-გარეთ

χαμᾶ-ζε – მიწაზე, ძირს

გ) სუფიქსი -θεν აწარმოებს ზმნიზედას, რომელიც უპასუხებს კითხვას – საიდან? (πόθεν):

οἴκο-θεν – სახლიდან (რუს. из дому, ლათ. domo)

Ἀθήνη-θεν – ათენიდან

Οὐρανό-θεν – ზეციდან

ἄλλο-θεν – სხვა ადგილიდან

πάντο-θεν – ყოველი მხრიდან

ῥιζό-θεν – ფესვიდან, ძირიდან

იგივე სუფიქსია ზმნიზედებში: ἔωθεν – ალიონიდან, πατρόθεν -მამის მხრიდან, მამისგან, ἔνθεν, ἐντεῦθεν -აქედან.

10. პირველადი (საკუთრივ) ზმნიზედები: εὖ – კარგად, ἀ-εί – მუდამ, αὐτίκα – მყისვე, αὖθις – კვლავ, νῦν – ახლა, ἤδη – უკვე, αὔριον ხვალ, χθές – გუშინ, πρίν – წინათ და სხვა.

11. თანაფარდობითი ზმნიზედები (adverbia correlativa):

კითხვითი	განუსაზღვრელობითი (ენკლიტიკური)	ჩვენებითი	მიმართებითი	მიმართებითი-განუსაზღვრელობითი	უარყოფითი
ποῦ სად?	πού სადმე	ἔνθα, ἐνθάδε, ἐνταῦθα აქ; ἐκεῖ, αὐτοῦ იქ	οὗ, ἔνθα სადაც	ὅπου სადაც კი	οὐδαμοῦ არსად
τῇ სად, საითკენღაც, როგორ	τῇ სადმე, საითკენმე, როგორმე	τῇδε, ταύτῃ აქ, აქეთკენ	ᾗ საითკენაც, როგორც	ὅτῃ საითკენაც, როგორც კი	Οὐδαμῇ არსად, არავითარ შემთვევაში
ποῖ საით, საითკენ	ποί საითკენმე	ἐκεῖσε იქით, იქითკენ	οἷ საითკენაც	ὅποι საითკენაც კი	οὐδαμοῖ არსაითკენ
πόθεν საიდან?	ποθέν საიდანრაც	ἐνθένδε, ἐντεῦθεν აქედან; ἐκεῖθεν, αὐτόθεν იქიდან	ὁθεν, ἔνθεν საიდანაც	ὁπόθεν საიდანაც კი	οὐδαμόθεν არსაიდან
πότε როდის?	ποτέ როდისმე	τότε მაშინ	ὅτε როდესაც	ὁπότε როდესაც კი	οὐδέποτε არასოდეს
Πηνίκα რა დროს?	—	τηνικάδε, τηνικαῦτα იმ დროს	ἡνίκα როდესაც, რა დროსაც	ὁπηνίκα როდესაც კი, რა დროსაც კი	—
πῶς, როგორ? ვით? რანაირად?	πώς როგორმე, რამენაირად	ὧδε, οὕτως ასე, ამნაირად	ὡς როგორც, რანაირადაც	ὅπως რანაირადაც კი	οὐδαμῶς არავითარი გზით, არაფრით არ

ნაცვალსახელი (ἀντωνυμία)

ნაცვალსახელი მეტყველების ის ნაწილია, რომელიც სხვა სახელის (არსებითის, ზედსართავის, რიცხვითის) მაგივრობას ეწევა. ამიტომ დაერქვა მას „ნაცვალსახელი“ (ἀντι + ὄνυμα - ὄνομα). უპირატესად იგი არსებითისა და ზედსართავის ნაცვლად იხმარება.

შინაარსის მიხედვით ნაცვალსახელებში გამოიყოფა შემდეგი ჯგუფები: პირისა, განსაზღვრებითი, ურთიერთობისა, უკუქცევითი, კუთვნილებითი, ჩვენებითი, მიმართებითი, კითხვითი, განუსაზღვრელობითი, უარყოფითი.

1. პირის ნაცვალსახელები (προσωπικαὶ ἀντινυμίαι)

		პირველი პირი	მეორე პირი	მესამე პირი
მხოლობითი	სახ.	ἐγώ მე	σύ შენ	- [ის]
	ნათ.	ἐμοῦ, μοῦ	σοῦ	οὗ
	მიც.	ἐμοί, μοί	σοί	οἷ
	აკუზ.	ἐμέ, μέ	σέ	ἕ
მრავლობითი	სახ.	ἡμεῖς ჩვენ	ὑμεῖς თქვენ	σφεῖς, σφέα ისინი
	ნათ.	ἡμῶν	ὑμῶν	σφῶν
	მიც.	ἡμῖν	ὑμῖν	σφίσι(ν)
	აკუზ.	ἡμᾶς	ὑμᾶς	σφᾶς, σφέα
ორობითი	სახ. აკუზ.	νώ ჩვენ (ორნი)	σφώ თქვენ (ორნი)	σφωέ ისინი (ორნი)
	ნათ. მიც.	νῷν	σφῷν	σφωΐν

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1) ფორმები μου, μοι, με მუდამ ენკლიტიკურია; ასევე – οὑ, οἱ, ἑ, σφέα, σφίσι(ν), σφωΐν. ფორმები ἐμοῦ, ἐμοί, ἐμέ არაენკლიტიკურია, σου, σοι, σε კი ხან ენკლიტიკურია, ხან – არაენკლიტიკური. არაენკლიტიკური ფორმები მაშინ გამოიყენება, როცა ნაცვალსახელზე ლოგიკური მახვილია, ანდა, როცა ნაცვალსახელს წინ უსწრებს წინდებული: ἐμοὶ ἤ σοί; „მე თუ შენ?“, σὲ λέγω „შენზე ვლაპარაკობ“; „შენ გგულისხმობ“, διὰ σέ „შენი მეშვეობით“, ἐπὶ σέ „შენ წინააღმდეგ“.

2) თუ ქვემდებარე პირის ნაცვალსახელია, მისი სახელობითი ბრუნვა წინადადებაში ჩვეულებრივ არ იხმარება, თუ ამ ნაცვალსახელს ლოგიკური მახვილი არ მოუდის.

3) პირველი პირის ნაცვალსახელის მხოლობითი რიცხვის სახელობითი ბრუნვა წარმოდგენილია ფორმით ἐγώ, რომელსაც დანარჩენ ბრუნვათა ფორმებისაგან განსხვავებული ფუძე აქვს. ასეთი სუპლეტივიზმი საერთოდ ახასიათებთ ინდოევროპულ ენებს: ლათ. ego – mei, ფრანგ. je – moi, გერმ. ich – meiner, ინგლ. I – me, რუს. я – меня. ეს სუპლეტივიზმი არის ქართულ ენაშიც: შეადარე სახელობითი, მოთხრობითი და მიცემითი ბრუნვის „მე“ და ნათესაობითი ბრუნვის „ჩემ“ ფორმები; ორი სხვადასხვა ფუძე მოეპოვებათ ქართულშიც ჩვენებით ნაცვალსახელებსაც.

4) მესამე პირის ნაცვალსახელი, რომელმაც ადრევე უკუქცევითი ნაცვალსახელის მნიშვნელობა მიიღო, უპირატესად იონურ დიალექტში იხმარებოდა. მესამე პირის ნაცვალსახელის მაგივრობას ეწევიან: ირიბ ბრუნ-

ვათა ფორმები ნაცვალსახელისა αὐτός და ჩვენებითი ნაცვალსახელები: ἐκεῖνος, οὗτος, ὅδε.

5) პირის ნაცვალსახელთა ფორმებს ზოგჯერ ემატება გამაძლიერებელი ენკლიტიკური ნაწილაკი -γε. ამ ნაწილაკის დართვისას ფორმებში ἐγώ და ἐμοί მახვილი წინ გადაიწევს: ἔγωγε, ἔμοιγε. სხვა ფორმებში მახვილი უცვლელი რჩება: ἐμοῦγε, ἐμέγε.

2. განსაზღვრებითი ნაცვალსახელები (ὁριστικαὶ ἀντωνυμίαι). αὐτός, αὐτή, αὐτό. ეს ნაცვალსახელი იბრუნვის როგორც პირველი რიგის ზედსართავი სახელი (მაგალითად, ἀγαθός). განსხვავება ისაა, რომ საშუალო სქესის ფორმა მხ. რიცხვის სახელობითსა და აკუზატივუსში წარმოდგენილია წმინდა ფუძით -ν ბოლოკიდურის გარეშე (როგორც არტიკლი τό).

αὐτός, ή, ό აღნიშნავს იმას, რასაც ქართული „თვით“, „თვითონ“ (რუს. сам, самый. ლათ. ipse): αὐτός ὁ πατήρ „თვითონ მამა“; გარდა ამისა, ირიბ ბრუნვებში მესამე პირის ნაცვალსახელის მნიშვნელობაც აქვს: ἑρῶ αὐτούς „ვხედავ მათ“.

		მამრობითი	მდედრობითი	საშუალო
მხოლობითი	სახ.	αὐτός	αὐτή	αὐτό
	ნათ.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
	მიც.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
	აკუზ.	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό
მრავლობითი	სახ.	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
	ნათ.	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
	მიც	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
	აკუზ.	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά
ორობითი	სახ. აკუზ.	αὐτώ	αὐτά	αὐτώ
	ნათ. მიც.	αὐτοῖν	αὐταῖν	αὐτοῖν

ეს ნაცვალსახელები არტიკლის თანხლებით ὁ αὐτός, ἡ αὐτή, τὸ αὐτό ნიშნავს „იგივე“-ს: ὁ αὐτὸς ἀνήρ („იგივე კაცი“), ἡ αὐτὴ χώρα („იგივე ქვეყანა“). ბრუნების დროს შეიძლება მოხდეს ხმოვნით დაბოლოებული არტიკლის ფორმის შერწყმა ნაცვალსახელთან კრასისის წესით:

		მამრობითი	მდედრობითი	საშუალო
მხოლობითი	სახ.	ὁ αὐτός – αὐτός	ἡ αὐτή – αὐτή	τὸ αὐτό(ν) – ταὐτό(ν)
	ნათ.	τοῦ αὐτοῦ – ταὐτοῦ	τῆς αὐτῆς	τοῦ αὐτοῦ – ταὐτοῦ
	მიც.	τῷ αὐτῷ – ταὐτῷ	τῇ αὐτῇ-ταὐτῇ	τῷ αὗτῷ – ταὐτῷ
	აკუზ.	τὸν αὐτόν	τὴν αὐτήν	τὸ αὐτό(ν) – ταὐτό(ν)
მრავლობითი	სახ.	οἱ αὐτοί – αὐτοί	αἱ αὐταί – αὐταί	τὰ αὐτά – ταὐτά
	ნათ.	τῶν αὐτῶν	τῶν αὐτῶν	τῶν αὐτῶν
	მიც.	τοῖς αὐτοῖς	ταῖς αὐταῖς	τοῖς αὐτοῖς
	აკუზ.	τοὺς αὐτούς	τὰς αὐτάς	τὰ αὐτά – ταὐτά
ორობითი	სახ. აკუზ.	τὼ αὐτώ – ταὐτώ	τὰ αὐτά – ταὐτά	τὼ αὐτώ – ταὐτώ
	ნათ. მიც.	τοῖν αὐτοῖν	ταῖν αὐταῖν	τοῖν αὐτοῖν

ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο ნიშნავს: „სხვა“, „მეორე“ (მრავალში). იბრუნვის როგორც αὐτός. (ἄλλος < ἀλ-jος; ლათ. alius):

		მამრობითი	მდედრობითი	საშუალო
მხოლობითი	სახ.	ἄλλος	ἄλλη	ἄλλο
	ნათ.	ἄλλου	ἄλλης	ἄλλου
	მიც.	ἄλλῳ	ἄλλῃ	ἄλλῳ
	აკუზ.	ἄλλον	ἄλλην	ἄλλο
მრავლობითი	სახ.	ἄλλοι	ἄλλαι	ἄλλα
	ნათ.	ἄλλων	ἄλλων	ἄλλων
	მიც.	ἄλλοις	ἄλλαις	ἄλλοις
	აკუზ.	ἄλλους	ἄλλας	ἄλλα
ორობითი	სახ. აკუზ.	ἄλλω	ἄλλα	ἄλλω
	ნათ. მიც.	ἄλλοιν	ἄλλαιν	ἄλλοιν

შენიშვნა: ἄλλοι = „სხვები“; οἱ ἄλλοι = „დანარჩენები“. პირველი რიგის ზედსართავი სახელის მსგავსად იბრუნვიან აგრეთვე შემდეგი ნაცვალსახელებიც:

πρότερος, προτέρα, πρότερον „პირველი“ (ორში; ლათ. prior)

ἕτερος, ἑτέρα, ἕτερον „სხვა“, „მეორე“ (ორში; ლათ. alter)

οὐδέτερος, οὐδετέρα, οὐδέτερον „არც ერთი“ (ორში; ლათ. neuter)

μηδέτερος, α, ον = οὐδέτερος „ვერცერთი“ (ორში: ლათ. neuter)

ἕκαστος, ἑκάστη, ἕκαστον „ყოველი“, „თითოეული“ (ლათ. quisque)

ἀμφότερος, ἀμφοτέρα, ἀμφότερον „ორივე“, (ორში; ლათ. uterque)

ἑκάτερος, α, ον= ἀμφότερον

3. ურთიერთობის ნაცვალსახელი (ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι). ურთიერთობის ნაცვალსახელი იწარმოება ἄλλος ნაცვალსახელის ფუძის გაორკეცებით და მეორე ნაწილში α-ს დაგრძელებით (α → η): ἀλλ + ἀλλ - ἀλλ + ηλο → ἀλλήλων „ერთმანეთი“, ურთიერთი“ (ლათ. alius alium, გერმ. einander, რუს. друг друга). ეს ნაცვალსახელი გამოხატავს ორი ან მეტი პირის ურთიერთობას. იბრუნვის პირველი და მეორე კანკლედობით მრავლობითი და ორობითი რიცხვის ირიბ ბრუნვებში (მნიშვნელობის გამო არა აქვს სახელობითი ბრუნვა და მხოლობითი რიცხვი):

		მამრობითი	მდედრობითი	საშუალო
მხოლობითი	ნათ.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλληλων
	მიც.	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
	აკუზ.	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἄλληλα
ორობითი	აკუზ.	ἀλλήλω	ἀλλήλα	ἀλλήλω
	ნათ. მიც.	ἀλλήλοιν	ἀλλήλαιν	ἀλλήλοιν

4. უკუქცევითი ნაცვალსახელი (αὐτοπαθεῖς, ἀναστροφαὶ ἀντωνυμίαι).

უკუქცევითი (რეფლექსური) ნაცვალსახელი ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ, ἑαυτοῦ მიღებულია პირის ნაცვალსახელების შეერთებით ნაცვალსახელთან αὐτός.

უკუქცევით ნაცვალსახელს მხოლოდ ირიბი ბრუნვები აქვს. პირველი და მეორე პირის ნაცვალსახელებს აქვთ მამრობითი და მდედრობითი სქესი, მესამე პირისას კი სამივე სქესი: მამრობითი, მდედრობითი და საშუალოც.

მხოლობით რიცხვში ბრუნება შერთულია. მრავლობითში – განცალკევებული; ოღონდ მესამე პირის ნაცვალსახელს მრავლობით რიცხვში განცალკევებული ფორმებიც აქვს და შერთულ-შერწყმულიც.

მეორე და მესამე პირის ნაცვალსახელებს ორ-ორი ფორმა მოეპოვებათ: შერთული და შერწყმული.

ბრუნება პირველი და მეორე კანკლედობისაა. ორობითი რიცხვი უკუქცევით ნაცვალსახელს არა აქვს.

		მამრ. I პირი	მდედრ. I პირი	მამრ. II პირი	მდედრ. II პირი	მამრ. სამ. III პირი	მდედრ. III პირი
მხოლობითი	ნათ.	ἐμαυτοῦ	ἐμαυτῆς	σεαυτοῦ σαυτοῦ	σεαυτῆς σαυτῆς	ἑαυτοῦ αὑτοῦ	ἑαυτῆς αὑτῆς
	მიც.	ἐμαυτῷ	ἐμαυτῇ	σεαυτῷ σαυτῷ	σεαυτῇ σαυτῇ	ἑαυτῷ αὑτῷ	ἑαυτῇ αὑτῇ
	აკუზ.	ἐμαυτόν	ἐμαυτήν	σεαυτόν σαυτόν	σεαυτήν σαυτήν	ἑαυτόν αὑτόν	ἑαυτήν αὑτήν
მრავლობითი	ნათ.	ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν	σφῶν αὐτῶν ἑαυτῶν αὐτῶν	σφῶν αὐτῶν ἑαυτῶν αὐτῶν
	მიც.	ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐτοῖς	ὑμῖν αὐτοῖς	ὑμῖν αὐταῖς	σφίσιν αὐτοῖς ἑαυτοῖς, αὐτοῖς	σφίσιν αὐταῖς ἑαυταῖς, αὐταῖς
	აკუზ.	ἡμᾶς αὐτούς	ἡμᾶς αὐτάς	ὑμᾶς αὐτούς	ὑμᾶς αὐτάς	σφᾶς αὐτούς ἑαυτούς αὐτούς საშუალო Σφέα αὐτά ἑαυτά αὐτά	σφᾶς αὐτάς ἑαυτάς αὐτάς

შენიშვნა: უკუქცევით ნაცვალსახელს სახელობითი ბრუნვა არ აქვს, იმიტომ, რომ ეს ნაცვალსახელი იხმარება იქ, სადაც ობიექტი (დამატება) სუბიექტთან ერთად ერთსა და იმავე პირს აღნიშნავს. მნიშვნელობით იგივეა, რაც რუს. „себя“, ქართ. „თავი“ („თავი დაიხსნა“). რუს. „себя“, ქართ. „თავი“ ყველა პირისთვის იხმარება, ბერძნულში კი ყოველი უკუქცევითი ნაცვალსახელი მხოლოდ ერთ პირს განეკუთვნება.

στέργω ἐμαυτόν „მიყვარს [ჩემი] თავი“, „я люблю себя“

στέργεις σεαυτόν „გიყვარს [შენი] თავი“, „ты любишь себя“

στέργει ἑαυτόν „უყვარს [თავისი] თავი“, „он любит себя“

στέργομεν ἡμᾶς αὐτούς „გვიყვარს [ჩვენი] თავი“, „мы любим себя“

στέργετε ὑμᾶς αὐτούς „გიყვართ [თქვენი] თავი“, „вы любите себя“

στέργουσιν ἑαυτούς „უყვართ [თავისი] თავი“, „они любят себя“

5. კუთვნილებითი ნაცვალსახელები (κτητικαὶ ἀντωνυμίαι). კუთვნილებითი ნაცვალსახელები ნაწარმოებია პირის ნაცვალსახელთა ფუძეებისგან და იბრუნვიან როგორც I-II კანკლედობის სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები.

კუთვნილებითი ნაცვალსახელებია:

ἐμος, ἐμέ, ἐμόν – ჩემი

σός, σή, σόν – შენი

ὅς, ἥ, ὅν – მისი

ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερον – ჩვენი
ὑμέτερος, ὑμετέρα, ὑμέτερον – თქვენი
σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον – მათი

შენიშვნები: 1) პირველი და მეორე პირის კუთვნილებით ნაცვალსახელთა მაგივრობა შეუძლიათ გასწიონ პირველი და მეორე პირის ნაცვალსახელებმა ნათესაობით ბრუნვაში (μοῦ, σοῦ, ἡμῶν, ὑμῶν). მაგალითად: ὁ ἐμός φίλος = ὁ φίλος μοῦ „ჩემი მეგობარი“; ἡ ἡμέτερα μήτερ = μήτερ ἡμῶν „ჩვენი დედა“.

2) მესამე პირის კუთვნილებით-უკუქცევითი ნაცვალსახელები ὅς, ἥ, ὅν და σφέτερος, α, ον იშვიათად იხმარება. მათ ენაცვლება ნაცვალსახელი αὐτός ნათესაობით ბრუნვაში: αὐτοῦ, αὐτῆς და αὐτῶν, ანდა უკუქცევითი ნაცვალსახელის ნათესაობითი ბრუნვის ფორმები ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτῶν, მაგალითად:

ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ	ἀπέκτεινε τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν
„მოკლა ძმა მისი“	„მოკლა თავისი ძმა“.

6. ჩვენებითი ნაცვალსახელები (δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι). ჩვენებითი ნაცვალსახელი სამია: 1) ὅδε, ἥδε, τόδε – ეს (этот, эта, это); 2) οὗτος, αὕτη, τοῦτο – ეგ (этот, эта, это); 3) ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο – ის, იგი (тот, та, то).

თავდაპირველად ჩვენებითი ნაცვალსახელის მნიშვნელობა ჰქონდა არსებითი სახელის განსაზღვრულ წევრებს ანუ არტიკლებს: ὁ, ἡ, τὸ. ამას ადასტურებს თანხმოვანი τ, რომელიც საწყისი ბგერაა ირიბ ბრუნვებში (შდრ. ლათ. iste და რუს. тот – „ეგ“); ამასვე ადასტურებს არტიკლის ხმარება მაპირისპირებელ კავშირებთან: ὁ μὲν – ὁ δὲ „ეს – ის კი“, „ერთი – მეორე“.

ჩვენებითი ნაცვალსახელი ὅδε, ἥδε, τόδε შედგება არტიკლისა და ენკლიტიკური ნაწილაკისაგან δε, იბრუნვის როგორც არტიკლი. ბრუნვის ყოველ ფორმას ერთვის δε, რომელიც თავის მახვილს გადასცემს არტიკლის უმახვილო ფორმებს (ὁ, ἡ, οἱ, αἱ), სხვაგან კი მახვილი ეკარგება:

		მამრობითი	მდედრობითი	საშუალო
მხოლობითი	სახ.	ὅδε	ἥδε	τόδε
	ნათ.	τοῦδε	τῆσδε	τοῦδε
	მიც.	τῷδε	τῇδε	τῷδε
	აკუზ.	τόνδε	τήνδε	τόδε
მრავლობითი	სახ.	οἵδε	αἵδε	τάδε
	ნათ.	τῶνδε	τῶνδε	τῶνδε
	მიც.	τοῖσδε	ταῖσδε	τοῖσδε
	აკუზ.	τούσδε	τάσδε	τάδε
ორობითი	სახ. აკუზ.	τώδε	τάδε	τώδε
	ნათ. მიც.	τοῖνδε	ταῖνδε	τοῖνδ

ნაცვალსახელი οὗτος, αὕτη, τοῦτο იბრუნვის როგორც არტიკლი. დასაწყისში აქვს ან ძლიერი ასპირაცია, ან τ- არტიკლის შესაბამისად. ეს ნაცვალსახელი ორმარცვლიანია: პირველ ელემენტში გვაქვს დიფთონგი ου, თუ მეორე ელემენტი შეიცავს ხმოვანს „ო“ (ο, ου, ω, οι); თუ მეორეში α ან η არის, მაშინ პირველში იქნება დიფთონგი αυ (მეორე ელემენტი შეიცავს არქაულ მარტივ ჩვენებით ნაცვალსახელს τός, τή, τό, რომლისგანაც არტიკლი განვითარდა.

		მამრობითი	მდედრობითი	საშუალო
მხოლობითი	სახ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο
	ნათ.	τούτου	ταύτης	τούτου
	მიც.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
	აკუზ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο
მრავლობითი	სახ.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
	ნათ.	τούτων	τούτων	τούτων
	მიც.	τούτοις	ταύταις	τούτοις
	აკუზ.	τούτους	ταύτας	ταῦτα
ორობითი	სახ. ნათ.	τούτω	ταύτα	τούτω
	მიც. აკუზ.	τούτοιν	ταύταιν	τούτοιν

ჩვენებითი ნაცვალსახელი ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο იბრუნვის პირველი და მეორე კანკლედობით როგორც ნაცვალსახელი αὐτός, αὐτή, αὐτό. საშუალო სქესის მხ. რიცხვის სახელობითი და აკუზატივუსი = ფუძეს:

		მამრობითი	მდედრობითი	საშუალო
მხოლობითი	სახ.	ἐκεῖνος	ἐκεῖνη	ἐκεῖνο
	ნათ.	ἐκείνου	ἐκείνης	ἐκείνου
	მიც.	ἐκείνῳ	ἐκείνῃ	ἐκείνῳ
	აკუზ.	ἐκεῖνον	ἐκείνην	ἐκεῖνο
მრავლობითი	სახ.	ἐκεῖνοι	ἐκεῖναι	ἐκεῖνα
	ნათ.	ἐκείνων	ἐκείνων	ἐκείνων
	მიც.	ἐκείνοις	ἐκείναις	ἐκείνοις
	აკუზ.	ἐκείνους	ἐκείνας	ἐκεῖνα
ორობითი	სახ. აკუზ.	ἐκείνω	ἐκείνα	ἐκείνω
	ნათ. მიც.	ἐκείνοιν	ἐκείναιν	ἐκείνοιν

შენიშვნები: 1) ჩვენებით ნაცვალსახელთა რიგს განეკუთვნებიან შეფარდებითი მნიშვნელობის მქონე ნაცვალსახელები: τόσος „ამდენი“, τοῖς „ასეთი“, τηλίκος „ამ ხნისა“. ეს ნაცვალსახელები ამ სახით იშვიათად გვხვდება, მაგრამ ხშირია მათი ხმარება οὗτος ნაცვალსახელთან და δέ ნაწილაკთან შეერთებით:

τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτο(ν) „ამდენი“, „ასე ბევრი“

τοιοῦτος, τοιαῦτη, τοιοῦτο(ν) „ასეთი“

τηλικοῦτος, τελικαύτη, τηλικοῦτο(ν) „ამ ხნისა“

τοσόσδε, τοσήδε, τοσόνδε „ამდენი“

τοιόσδη, τοιάδε, τοιόνδε „ასეთი“

τηλικόσδε, τηλικήδε, τηλικόνδε „ამ ხნისა“

ეს ნაცვალსახელები იბრუნვიან როგორც პირველი რიგის სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები. მდედრობითი სქესის მრავლობითი რიცხვის ნათესაობითში გვაქვს მამრობითი სქესის მსაგავსი ფორმები: τοσούτων, τοιούτων, τηλικούτων. δέ ნაწილაკი დაერთვის ბრუნვის ფორმას: τοσοῦδε, τοσῶδε და ა. შ.

2) როცა ჩვენებითი ნაცვალსახელი არსებითი სახელის მსაზღვრელია, არსებით სახელს წინ უძღვის არტიკლი: οὗτος ὁ ἀνήρ ან ὁ ἀνήρ οὗτος „ეგ კაცი“; ἥδε ἡ γυνή ან ἡ γυνὴ ἥδε „ეგ ქალი“; ἐκεῖνο τὸ δῶρον ან τὸ δῶρον ἐκεῖνο „ეგ საჩუქარი“.

3) οὗτος, ὅδε და ἐκεῖνος ნაცვალსახელების ყველა ფორმას ზოგჯერ ერთვის მითითების ნაწილაკი ί მკვეთრი მახვილით, რომლის წინაც მოკლე

ხმოვანი ამოვარდება: οὑτοσί, αὐτηί, τουτί „აი ეგ“ (ნათ. τουτουί, ταυτησί); ὀδί, ἠδί, τοδί „აი ეს“; ἐκεινοσί, ἐκεινηί, ἐκεινί „აი ის“.

4) ὅδε ნაცვალსახელისაგან იწარმოება ზმნიზედა ὧδε „ასე“; οὗτος-დან – οὕτω ან οὕτως „ასე“, „ამგვარად“.

7. მიმართებითი ნაცვალსახელი (ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι). მიმართებითი (რელატიური) ნაცვალსახელებია 1) ὅς, ἥ, ὅ ვინც, რომელიც; 2) ὅσπερ, ἥπερ, ὅπερ „ვინც სახელდობრ“, „რომელიც სახელდობრ“, 3) ὅστις, ἥτις, ὅ τι „ვინც კი“, „რომელიც კი“; ὅ τι იწერება ცალკ-ცალკე, რათა განსხვავდეს კავშირისაგან ὅτι („რომ“).

ნაცვალსახელი ὅς, ἥ, ὅ იბრუნვის როგორც არტიკლი, ოღონდ თავკიდურ τ-ს ნაცვლად ყველგან აქვს ძლიერი ასპირაცია:

		მამრობითი	მდედრობითი	საშუალო
მხოლობითი	სახ.	ὅς	ἥ	ὅ
	ნათ.	οὗ	ἧς	οὗ
	მიც.	ᾧ	ᾗ	ᾧ
	აკუზ.	ὅν	ἥν	ὅ
მრავლობითი	სახ.	οἵ	αἵ	ἅ
	ნათ.	ὧν	ὧν	ὧν
	მიც.	οἷς	αἷς	οἷς
	აკუზ.	οὓς	ἅς	ἅ
ორობითი	სახ. აკუზ.	ᾧ	ᾧ	ᾧ
	ნათ. მიც.	οἷν	οἷν	οἷν

ὅσπερ, ἥπερ, ὅπερ შედგება მარტივი ნაცვალსახელისგან, რომელსაც დართული აქვს ენკლიტიკური ნაწილაკი πέρ. იბრუნვის როგორც ზემოთ მოყვანილი ნაცვალსახელი. ნაწილაკი περ დაერთვის ბრუნვის ფორმას. ნაცვალსახელს ὅς, ἥ, ὅ შეიძლება დაერთოს ნაწილაკი -γε-ც.

ნაცვალსახელს ὅστις, ἥτις, ὅ τι აქვს განუსაზღვრელობით-მიმართებითი მნიშვნელობა. შედგება ორი ნაწილისაგან; მეორე ნაწილი განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელია: ὅς + τις, ἥ + τις, ὅ + τι. იბრუნვის ორივე ნაწილი:

		მამრობითი	მდედრობითი	საშუალო
მხოლობითი	სახ.	ὅστις	ἥτις	ὅ τι
	ნათ.	οὑτινος ან ὅτου	ἧστινος	οὑτινος ან ὅτου
	მიც.	ᾧτινι ὅτῳ	ᾗτινι	ᾧτινι ან ὅτῳ
	აკუზ.	ὅντινα	ἥντινα	ὅ τι
მრავლობითი	სახ.	οἵτινες	αἵτινες	ἅτινα ან ἄττα
	ნათ.	ὧντινων ან ὅτων	ὧντινων ან ὅτων	ὧντινων ან ὅτων
	მიც.	οἷστισι ან ὅτοις	αἷστισι	οἷστισι ან ὅτοις
	აკუზ.	οὕστινας	ἅστινας	ὅτινα ან ἄττα
ორობითი	სახ. აკუზ.	ὥτινε	ὥτινε	ὥτινε
	ნათ. მიც.	οἷντινοιν	οἷντινοιν	οἷντινοιν

რაკიღა ამ ნაცვალსახელის მეორე შემადგენელი ელემენტი ენკლიტიკური ნაცვალსახელია, მახვილი ყველგან პირველ ელემენტზეა (მახვილის თვალსაზრისით აქ ორი სიტყვაა: οὔ τινος, ᾧ τινι და ა. შ.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი:

1) მიმართებით ნაცვალსახელთა რიგს განეკუთვნებიან სიტყვები:

ὅσος, ὅση, ὅσον – „რამხელაც“

οἷος, οἵα, οἷον – „როგორიც“

ἡλίκος, ἡλίκη, ἡλίκον – „რა ხნისაც“

ესენი იბრუნვიან როგორც პირველი რიგის სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები.

2) ნაცვალსახელისაგან ὅς ეწარმოება პროკლიტიკური ზმნიზედა ὡς.

8. კითხვითი ნაცვალსახელები (ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι). კითხვითი ნაცვალსახელია τίς; ვინ? რომელი? τί; რა?

კითხვით ნაცვალსახელს აქვს მკვეთრი მახვილი და ეს მახვილი ყოველთვის ძირითად მარცვალზეა; სახელობითის მკვეთრი მახვილი მძიმე მახვილად არასოდეს არ შეიცვლება.

		მამრ. მდედრ.	საშუალო
მხოლობითი	სახ.	τίς ვინ? რომელი?	τί რა?
	ნათ.	τίνος ან τοῦ	τίνος ან τοῦ
	მიც.	τίνι ან τῷ	τίνι ან τῷ
	აკუზ.	τίνα	τί
მრავლობითი	სახ.	τίνες	τίνα
	ნათ.	τίνων	τίνων
	მიც.	τίσι(ν)	τίσι(ν)
	აკუზ.	τίνας	τίνα
	ორობითი		
ორობითი	სახ. აკუზ.	τίνε	τίνε
	ნათ. მიც.	τίνοιν	τίνοιν

ირიბ კითხვაში, გარდა ამისა, იხმარება ნაცვალსახელი ὅστις, ἥτις, ὅ τι ვინ? რა? რომელი? (ბრუნება იხილე ზემოთ).

კითხვით ნაცვალსახელთა რიგს განეკუთვნებიან სიტყვები:

πόσος, πόση, πόσον „რამდენი?“, „რამხელა?“

ποῖος, ποία, ποῖον „რანაირი?“

πηλίκος, πηλίκη, πηλίκον „რა ხნისა?“

ესენი იბრუნვიან პირველი და მეორე კანკლედობით როგორც სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები.

9. განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები (ἀόρισται ἀντωνυμίαι). განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელია τὶς ვინმე, რომელიმე, τὶ რამე. კითხვითი ნაცვალსახელისაგან იგი განსხვავდება მახვილით: სახელობითში აქვს ბლაგვი მახვილი, სხვა ფორმებში კი მკვეთრი ბოლოდან პირველ მარცვალზე. განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელი ენკლიტიკურია (გარდა ფორმისა ἄττα).

განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელი კითხვითისაგან განსხვავდება მდებარეობითაც: იგი სიტყვას მოსდევს, კითხვითი ნაცვალსახელი კი ჩვეულებრივ წინადადების დასაწყისში დაისმის.

		მამრ. მდედრ.	საშუალო
მხოლობითი	სახ.	τίς ვინმე, რომელიმე	τί რამე
	ნათ.	τινός ან τοῦ	τινός ან τοῦ
	მიც.	τινί ან τῷ	τινί ან τῷ
	აკუზ.	τινά	τί
მრავლობითი	სახ.	τινές	τινά ან ἄττα
	მიც.	τινῶν	τινῶν
	ნათ.	τισί(ν)	τισί(ν)
	აკუზ.	τινάς	τινά ან ἄττα
ორობითი	სახ. აკუზ.	τινέ	τινέ
	ნათ. მიც.	τινοῖν	τινοῖν

განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელის მნიშვნელობით იხმარება სიტყვები:

ποσός, ποσή, ποσόν – „რამხელაც არ“

ποιός, ποιά, ποιόν – „რომელიმე“

განუსაზღვრელობით ნაცვალსახელის რიგს განეკუთვნება აგრეთვე ὁ, ἡ, τὸ δεῖνα „ვიღაც“, „რაღაც“.

ეს ნაცვალსახელი, რომელსაც თან სამივე სქესის მაჩვენებელი არტიკლი ახლავს, არსებითისებურია. იგი ხან უბრუნველად იხმარება, ხან კი – ბრუნვათა ფორმებით:

მხოლობითი რიცხვი		მრავლობითი რიცხვი
სახელობითი	δεῖνα	δεῖνες
ნათესაობითი	δεῖνος	δείνων
მიცემითი	δεῖνι	არა აქვს
აკუზატივუსი	δεῖνα	δεῖνας

10. უარყოფითი ნაცვალსახელები (ἀρνητικαὶ ἀντωνυμίαι). უარყოფითი ნაცვალსახელებია:

οὐδέτερος, ᾱ, ον ან μηδέτερος, ᾱ, ον „არც ერთი“ (ორში). იბრუნვის პირველი და მეორე კანკლედობით;

οὔτις (მამრ. და მდედრ. სქესისთვის), οὔτι (საშუალო სქესისთვის) „არავინ“, „არაფერი“. იბრუნვის როგორც τίς, τί (οὔτινος, οὔτινι და ა. შ.);

μήτις, μήτι „ნურავინ“, „ნურაფერი“. იბრუნვის როგორც τίς, τί (μήτινος, μήτινι და ა. შ.);

οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν, μηδείς, μηδεμία, μηδέν – „არავინ“, „არც ერთი“ (ბევრში).

იბრუნვის როგორც რიცხვითი სახელი „ერთი“ – εἷς, μία, ἕν (იხ. ქვემოთ).

11. ნაცვალსახელთა თანაფარდობა (συναναφορικαί, συσχετικαὶ ἀντωνυμίαι – pronomina correlativa). თანაფარდობა ეწოდება ისეთ დამოკიდებულებას ნაცვალსახელთა შორის, როდესაც ისინი თავისი მნიშვნელობით (ზოგჯერ ფორმითაც) ერთმანეთს უკავშირდებიან და ერთმანეთს განმარტავენ. ეს თანაფარდობაა წარმოდგენილი ამ ტაბულაში:

კითხვითი	განუსაზღვრელობითი	ჩვენებითი	მიმართებითი	მიმართებითი განზოგადებითი
τίς; ვინ?	τὶς ვინმე	ὅδε, οὗτος ეს, ეგ ἐκεῖνος ის	ὅς რომელიც, ვინც ὅσπερ ვინც	ὅστις რომელიც კი, ვინც კი
πότερος; რომელი (ორში)?		ἕτερος მეორე ორში) ἄλλος სხვა, მეორე (ბევრში)		ὁπότερος რომელიც, ვინც კი (ორში)
πόσος, რამხელა? რამდენი?	ποσός რამდენიმე	τοσόσδε, τοσοῦτος ამდენი	ὅσος, ὅσοσπερ რამხელაც, რამდენიც	ὁπόσος რამოდენაც კი
ποῖος; რანაირი?	ποίος რამენაირი	τοιόσδε τοιοῦτος; ასეთი, ამნაირი	οἷος როგორიც	ὁποῖος როგორიც კი
πηλίκος; რა ხნისა?		τηλικόσδε, τηλικοῦτος ამ ხნისა	ἡλίκος რა ხნისაც	ὁπηλίκος რა ხნისაც კი

რიცხვითი სახელი (τὰ ἀριθμητικά)

რიცხვითი სახელი აღნიშნავს საგნის რაოდენობას ან რიგს. რაოდენობითი რიცხვითი სახელი უპასუხებს კითხვაზე რამდენი? (πόσοι), რიგობითი რიცხვითი სახელი უპასუხებს კითხვაზე მერამდენე (πόστος).

ძველი ბერძნები რიცხვების გამოსახატავად ასოებს ხმარობდნენ. საამისოდ მთელი ანბანი იყო გამოყენებული და რამდენიმე დამატებითი

ნიშანიც. დამატებით ნიშნებად გამოყენებული იყო სამი უძველესი ასო, რომლებიც V საუკუნის ატიკურ ანბანში აღარ იხმარებოდა. ესენია ϛ (სტიგმა), რომელიც აღნიშნავს 6-ს, ϟ (კოპა) = 90 და ≠ (სამპი) = 900.

პირველი რვა ასო (სტიგმის დამატებით) α-დან θ-მდე ერთეულებს (მონადებს) გამოხატავს, მომდევნო რვა (კოპას დამატებით) ι-დან π-მდე – ათეულებს (დეკადებს), ბოლო რვა ასო (სამპის დამატებით) – ρ-დან ω-მდე ასეულებს.

1 – 1 0000-მდე ასოებს მარჯვნივ, ზემო კუთხეში, აქვს რიცხვის მაუწყებელი ხაზი (κεραία): α΄(1), β΄(2), γ΄(3) და ა. შ. 1 000-დან ანბანი კვლავ მეორდება და რიცხვის მაუწყებელი ხაზი დაისმის ასოს მარჯვნივ, ქვემო კუთხეში: ,α (1 000), ,β(2 000), ,γ(3 000) და ა. შ.

როდესაც რიცხვი ერთზე მეტი ასოთია გამოხატული, რიცხვის მაუწყებელი ხაზი დაესმის მხოლოდ ბოლო ასოს: μγ΄(43), πα΄(81), τμγ΄(343).

თუ რიცხვი ათასეულს შეიცავს, ხაზით აღინიშნება პირველი ასოც: ,ατμγ΄(1343), ,βρλα΄(2131), ,εψμβ΄(5742).

10 000-დან (ძველქართული ბევრიდან) აღრიცხვა იწყენა მირიადებით (ბევრეულებით): ¨α – ერთი მირიადი (10 000), ¨β – ორი მირიადი (20 000) და ა. შ. ბევრეულის აღსანიშნავად ასოს დაესმის ორი წერტილი.

ათენელებს ქონდათ განსაკუთრებული ნიშნებიც: Ι=1, Π=5, Δ=10, Η=100, Χ=1 000, Μ=10 000.

Π ნიშნის ქვეშ მოქცეული Δ, Η, Χ, Μ ნიშნები ხუთზე გამრავლებულ რიცხვს გამოხატავენ: $|\bar{\Delta}|$ =5×10=50, $|\bar{H}|$ = 5×100=500, $|\bar{X}|$ =5×1000=5000, $|\bar{M}|$=5×10 000=50 000.

დიდი რიცხვების გამომხატველ ნიშნებს ბერძნები მარცხნივ სვამდნენ:

Χ$|\bar{H}|$ΗΗΗ$|\bar{\Delta}|$ΔΔΔΙΙΙ=1887

ΜΧΧ$|\bar{H}|$ΗΗΗ$|\bar{\Delta}|$ΔΔΙΙΙ=12.873

ეს ნიშნები შემონახულია წარწერებში.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ქართველებიც მე-18 საუკუნემდე რიცხვების გამოსახატავად ჩვეულებრივ ასოებს ხმარობდნენ. ქართული ასოების რიგი ქ-მდე თითქმის ბერძნული ანბანის რიგს მისდევს. ამიტომ თანაბარი ასოები ქართულსა და ბერძნულში (მაგალითად: ქართული თ და ბერძნული θ, ლ და λ, რ და ρ) ერთსა და იმავე რიცხვს გამოხატავენ.

მნიშვნელობა	ნიშანი	რაოდენობითი	რიგობითი
1	α΄	εἷς, μία, ἕν ერთი	πρῶτος, η, ον პირველი
2	β΄	δύο ორი	δεύτερος, ᾱ, ον მეორე
3	γ΄	τρεῖς, τρία სამი	τρίτος, η, ον მესამე
4	δ΄	τέτταρες (τέσσαρες), τέτταρα (τέσσαρα)	τέταρτος, η, ον
5	ε’	πέντε	πέμπτος
6	ς΄	ἕξ	ἕκτος
7	ζ΄	ἑπτα	ἕβδομος
8	η΄	ὀκτώ	ὄγδοος
9	θ’	ἐννέα	ἔνατος
10	ι΄	δέκα	δέκατος
11	ια΄	ἕνδεκα	ἑνδέκατος, η, ον
12	ιβ΄	δώδεκα	δωδέκατος
13	ιγ΄	τριῖς (τρία) καὶ δέκα ან τρισκαίδεκα	τρίτος καὶ δέκατος
14	ιδ΄	τέτταρες (τέτταρα) καὶ δέκα ან τετταρακαίδεκα	τέταρτος καὶ δέκατος
15	ιε΄	πέντε καὶ δέκα	πέμπτος καὶ δέκατος
16	ις΄	ἑκκαίδεκα	ἕκτος καὶ δέκατος
17	ιζ΄	ἑπτακαίδεκα	ἕβδομος καὶ δέκατος
18	ιη΄	ὀκτωκαῖδεκα	ὄγδοος καὶ δέκατος
19	ιθ΄	ἐννεακαίδεκα	ἔνατος καὶ δέκατος
20	κ΄	εἴκοσι(ν)	εἰκοστός, ή, όν
30	λ΄	τριάκοντα	τριακοστός, ή, όν
40	μ΄	τετταράκοντα	τετταρακοστός, «
50	ν΄	πεντήκοντα	πεντηκοστός, «
60	ξ΄	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός, «
70	ο΄	ἑβδομήκοντα	ἑβδομηκοστός, «
80	π΄	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός, «
90	ϟ΄	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός, «
100	ρ΄	ἑκατόν	ἑκατοστός, «
200	σ΄	διακόσιοι, αι, α	διακοσιοστός, ή, όν
300	τ΄	τριακόσιοι, αι, α	τριακοσιοστός «
400	υ΄	τετρακόσιοι, αι, α	τετρακοσιοστός «
500	φ΄	πεντακόσιοι, αι, α	πεντακοσιοστός «
600	χ΄	ἑξακόσιοι, αι, α	ἑξακοσιοστός «
700	ψ΄	ἑπτακόσιοι, αι, α	ἑπτακοσιοστός «
800	ω΄	ὀκτακόσιοι, αι, α	ὀκτακοσιοστός «
900	ϡ΄	ἐνακόσιοι, αι, α	ἐνακοσιοστός «
1.000	,α	χίλιοι, αι, α	χιλιοστός «
2.000	,β	δισχίλιοι, αι, α	δισχιλιοστός, ή, όν
3.000	,γ	τρισχίλιοι, αι, α	τρισχιλιοστός, «
4.000	,δ	τετρακισχίλιοι, αι, α	τετρακισχιλιοστός, «
5.000	,ε	πεντακισχίλιοι, αι, α	πεντακισχιλιοστός, «

6.000	,ς	ἑξακισχίλιοι, αι, α	ἑξακισχιλιοστός, «
7.000	,ζ	ἑπτακισχίλιοι, αι, α	ἑπτακισχιλιοστός, «
8.000	,η	ὀκτακισχίλιοι, αι, α	ὀκτακισχιλιοστός, «
9.000	,θ	ἐνακισχίλιοι, αι, α	ἐνακισχιλιοστός, «
10.000	,ι	μύριοι, αι, α ან ἡ μυριάς, μυριάδος	μυριοστός, «
11.000	,ια	μύριοι καὶ χίλιοι	
12.000	,ιβ	μύριοι καὶ δισχίλιοι	
20.000	,κ	δισμύριοι, αι, α ან δύο μυριάδες	δισμυριοστός, ἡ, ὀν
30.000	,λ	τρισμύριοι, αι, α ან τρεῖς μυριάδες	τρισμυριοστός, «
100.000	,ρ	δεκακισμύριοι, αι, α ან δέκα μυριάδες	δεκακισμυριοστός «

1. „ერთის“ აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელი მომდინარეობს ინდოევროპული *sem ფუძისგან (ლათ. semel “ერთხელ“): sem + s > ἕνς > εἷς (მამრ. სქესისათვის), sm + ια (ფუძის ნულოვანი საფეხური) > μία (მდედრ. სქესისათვის), წმინდა ფუძე > ἓν (საშუალო სქესისათვის).

„ოცის“ აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელი εἴκοσι < δFεικοσι, Fί-κατι (ლათ viginti).

ἕκατον („ასი“) < ἑν + κατον, რაც = „ერთი ასი“;

κατον-ის შესატყვისია ლათინური centum („ასი“).

2. რიცხვით სახელთა ბრუნება. ბერძნულ ენაში რიცხვით სახელთაგან იბრუნვის: ა) „ერთის“, „ორის“, „სამისა“ და „ოთხის“ აღმნიშვნელი სახელები, ბ) ასეულები – დაწყებული „ორასის“ აღმნიშვნელი სახელიდან (როგორც პირველი რიგის სამბოლოკიდურიანი proparoxytona ზედსართავი სახელები), დ) რიგობითი რიცხვითი სახელები (როგორც პირველი რიგის სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელები)
რაოდენობითი რიცხვითი სახელები 5-დან 200-მდე არ იბრუნვის.

მხოლობითი	მამრ.	მდედრ.	საშუალო	ორობითი	მამრ. მდედრ. საშუალო
სახ.	εἷς	μία	ἕν	სახ.	δύο
ნათ.	ἑνός	μιᾶς	ἑνός	ნათ.	δυοῖν
მიც.	ἑνί	μιᾷ	ἑνί	მიც.	δυοῖν
აკუზ.	ἕνα	μίαν	ἕν	აკუზ.	δύο

მრავლობითი	მამრ. მდედრ.	საშუალო	მამრ. მდედრ.	საშუალო
სახ.	τρεῖς	τρία	τέτταρες	τέτταρα
ნათ.	τριῶν	τριῶν	τεττάρων	τεττάρων
მიც.	τρισί(ν)	τρισί(ν)	τέτταρσι(ν)	τέτταρσι(ν)
აკუზ.	τρεῖς	τρία	τέτταρας	τέτταρα

εἷς სახელის მსგავსად იბრუნვის „არც ერთისა“ და „არავითარის“ აღმნიშვნელი სახელები: οὐδείς და μηδείς (= οὐδὲ εἷς და μηδὲ εἷς).

მხოლობითი	მამრობითი	მდედრობითი	საშუალო	მრავლ. მამრ.
სახ.	οὐδείς	οὐδεμία	οὐδέν	οὐδένες
ნათ.	οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός	οὐδένων
მიც.	οὐδενί	οὐδεμιᾷ	οὐδενί	οὐδέσι(ν)
აკუზ.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδέν	οὐδένας

δύο-ს მსგავსად იბრუნვის ἄμφω (ლათ. ambo) „ორივე“, ამავე მნიშვნელობით იხმარება სახელი ἀμφότεροι, αι, α „ორნივე“, რომელიც იბრუნვის როგორც პირველი რიგის სამბოლოკიდურიანი proparoxytonon ზედსართავი სახელი.

3. რთული რაოდენობითი რიცხვითი სახელების გამოსახატავად შეიძლება მცირე წინ უძღოდეს დიდს, ანდა პირიქით, დიდი წინ უსწრებდეს მცირეს. პირველ შემთხვევაში აუცილებელია რიცხვთა შორის იყოს კავშირი καί, მეორე შემთხვევაში კი ამ კავშირის ხმარება აუცილებელი არ არის.

πέντε καὶ εἴκοσι καὶ διακόσιοι ან

διακόσιοι καὶ εἴκοσι καὶ πέντε ან

διακόσιοι εἴκοσι πέντε „ორას ოცდახუთი“.

4. რთულ რიგობით სახელში ყოველი შემადგენელი რიცხვი რიგობითია (ქართულში მხოლოდ ბოლო რიცხვი გამოხატავს რიგობითობას). რთულ რიგობით რიცხვით სახელშიც შეიძლება მცირე წინ უსწრებდეს დიდს, ანდა დიდი უსწრებდეს წინ მცირეს; მაგრამ ორივე შემთხვევაში შემადგენელ ნაწილთა შორის აუცილებელია καί კავშირის ჩასმა:

πέμπτος καὶ εἰκοστός ან

εἰκοστὸς καὶ πέμπτος „ოცდამეხუთე“

ἕκτός καὶ πεντηκοστός καὶ τριακοσιοστὸς καὶ χιλιοστός ან χιλιοστὸς καὶ τριακοσιοστὸς καὶ πεντηκοστὸς καὶ ἕκτός „ათას სამას ორმოცდამეთექვსმეტე“.

5. ყოველი ათეულის 8 და 9 (ე.ი. 18, 19, 28, 29 და ა.შ.) შეიძლება გამოიხატოს ათეულიდან ორისა და ერთის გამოკლებით. ამ შემთხვევაში გამოყენებულია δέω ზმნის (= „მაკლია“) მიმღეობა, რომელთანაც „ორი“ და „ერთი“ დაისმის ნათესაობით ბრუნვაში (δυοῖν, ἑνός, μιᾶς):

ὀκτωκαίδεκα = δυοῖν δέοντος (δέοντα) εἴκοσι „თვრამეტი“ (შდრ. ლათ duodeviginti);

νῆες μιᾶς (δυοῖν) δέουσαι τριάκοντα = „ოცდაცხრა (ოცდარვა) ხომალდი“,

ἑνὸς δέον εἰκοστὸν ἔτος = „ცხრამეტი წელი“

ἔτη δυοῖν δέοντα εἴκοσι = „თვრამეტი წელი“

πεντήκοντα μιᾶς δέουσαι τριήπεις = „ორმოცდაცხრა ტრიერი“.

6. ჯერობითი რიცხვითი სახელი. ესაა რიცხვითი სახელისგან ნაწარმოები ზმნიზდა, რომელიც უპასუხებს კითხვაზე რამდენჯერ? ποσάκις;

ἅπαξ ერთხელ, δίς ორჯერ, τρίς სამჯერ. დანარჩენთა საწარმოებლად რაოდენობითი რიცხვითი სახელის ფუძეს ემატება ნაწილაკი -άκις (-ჯერ, -გზის), რომლის წინაც ფუძისეული ხმოვანი ამოვარდება:

τετράκις, πεντάκις, ἑξάκις, ἑπτάκις, ὀκτάκις, ἐνάκις, δεκάκις; ἑνδεκάκις (11-ჯერ); εἰκοσάκις (20-ჯერ); ἑκατοντάκις (100-ჯერ); διακοσιάκις (200-ჯერ); χιλιάκις (1.000-ჯერ); μυριάκις (10.000-ჯერ).

ასეთივე წარმოებისაა ზმნიზედები: πολλάκις „ხშირად“, „მრავალგზის“. ἑκαστάκις „ყოველთვის“, ὀλιγάκις „იშვიათად“ და მისთ.

7. მთელის ნაწილი გამოიხატება არსებითი სახელებით τὸ μέρος (ნაწილი) და ἡ μοῖρα (ხვედრი). მრიცხველ-მნიშვნელის წინ დაისმის არტიკლი. მნიშვნელი არ აღინიშნება, თუ იგი ერთით მეტია მრიცხველზე:

τῶν πέντε αἱ δύο μοῖραι = 2/5

τὸ πέμπτον μέρος =1/5

τὰ δύο μέρη = 2/3

τὰ ὀκτὼ μέρη = 8/9

8. რიცხვით სახელთაგან ნაწარმოებია არსებითი სახელები:

ἡ μονάς, μονάδος „ერთეული“ (-μόνος, η, ον „მხოლოდ ერთი“ ლათ solus)

ἡ δυάς, άδος „ორეული“

ἡ τριάς, άδος „სამეული“

ἡ τετράς, άδος „ოთხეული“

ἡ δεκάς, άδος „ათეული“

ἡ χιλιάς, άδος „ათასეული“

ἡ μυριάς, άδος „მირიადი“, „ბევრეული“ – „ათიათასეული“.

9. არსებითი სახელის ხმარება რიცხვით სახელთან. ძველბერძნულში „ორთან“ არსებითი სახელი ჩვეულებრივ ორობით რიცხვშია, „სამთან“ და მეტთან – მრავლობითში:

δύο ἀνθρώπω – „ორი კაცი“

τρεῖς ἄνθρωποι – „სამი კაცი“

εἴκοσι ἄνθρωποι – „ოცი კაცი“

χίλιοι ἄνθρωποι – „ათასი კაცი“.

ზმნა

(ῥῆμα, verbum)

ბერძნულ ენას ახასიათებს ფორმათა საკმაოდ რთული სისტემა. ზმნას აქვს შემდეგი მორფოლოგიური კატეგორიები: პირი, რიცხვი, გვარი, კილო, დრო.

პირი (πρόσωπον, persona) სამია: პირველი, მეორე, მესამე. სამივე პირი თხრობით, კავშირებითსა და ნატვრით კილოებს აქვთ. ბრძანებით კილოს მხოლოდ მეორე და მესამე პირი მოეპოვება.

რიცხვი (ἀριθμός, numerus) სამია: მხოლობითი (ἑνικός, singularis), ორობითი (δυικός, dualis), მრავლობითი (πληθυντικός, pluralis). ორობითი რიცხვის გამოყენების შემთხვევები შედარებით იშვიათია. ორობითს ჩვეულებრივ მრავლობითი ენაცვლება.

გვარი. ბერძნულ ენაში გამოყოფენ სამ გვარს (διάθεσις, genus). ესენია: მოქმედებითი (ἐνεργετική, activum), საშუალი ანუ მედიუმი (μεσότης, medium) და ვნებითი (παθητική, passivum).

მოქმედებითი გვარისაა (აქტივია) ზმნა, თუ მას აწმყო დროის თხრობითი კილოს მხოლობითი რიცხვის პირველ პირში აქვს -ω ან -μι დაბოლოება (παιδεύω „ვზრდი“, τίθημι „ვდებ“).

მოქმედებითი გვარი გვიჩვენებს რეალური სუბიექტის (მოქმედი პირის) მოქმედებას, რომელიც უშუალოდ გადადის ობიექტზე (სამოქმედო პირზე); ამ შემთხვევაში ზმნა გარდამავალია (μεταβατικόν, verbum transitivum) და, ცხადია, ახლავს პირდაპირი დამატება, გამოხატული აკუზატივუსით: παιδεύω τὸν παῖδα „ვზრდი ბავშვს“.

მოქმედებითი გვარის ფორმის მქონე ზმნა ზოგჯერ ისეთ მოქმედებასაც გვიჩვენებს, რომელიც ობიექტზე არ გადადის; ამ შემთხვევაში ხმნა გარდაუვალია (ἀμετάβατον, verbum intransitivum) და ქართული ზმნის საშუალ გვარს შეესაბამება: τρέχω „დავრბივარ“.

საშუალი და ვნებითი გვარი (მედიუმი, პასივი) ფორმით მხოლოდ მყოფადსა და აორისტში განსხვავდება ერთმანეთისაგან, სხვაგან კი (აწმყოში, ნამყო უსრულში, ნამყო სრულა და ნამყო წინარეწარსულში) საზიარო დაბოლოებები აქვთ.

საშუალი ან ვნებითი გვარისაა ზმნა, თუ მას აწმყო დროის თხრ. კილოს მხოლობითი რიცხვის პირველ პირში აქვს -μαι დაბოლოება.

ვნებითი გვარი, როგორც საოპოზიციო ფორმა, მხოლოდ გარდამავალ ზმნებს აქვთ: παιδεύω τὸν παῖδα „ვზრდი ბავშვს“ – παιδεύομαι „ვიზრდები [მე]“.

ვნებითი გვარის ფორმა ზოგჯერ გარდაუვალ ზმნასაც მოეპოვება (მაგალითად, გარდაუვალ ზმნას πιστεύω „ვენდობი“, რომელიც დამატებას მიცემით ბრუნვაში მოითხოვს, აქვს ფორმა πιστεύομαι „მენდობიან“).

საშუალი გვარი (მედიუმი) მნიშვნელობით მოქმედებითი გვარის თანაბარია, მაგრამ მისგან განსხვავდება იმით, რომ გამოხატავს მოქმედებას, რომელიც ქვემდებარისთვის ხდება: παιδεύομαι τὸν παῖδα „ვიზრდი ბავშვს“. ბერძნული ზმნის საშუალი გვარი, როგორც ირკვევა, ქართული ზმნის სათავისო ქცევას შეესაბამება.

საშუალი გვარის ანუ მედიუმის რაობა ძველი ბერძნული ენის ზმნაში საბოლოოდ ჯერ კიდევ არ არის დადგენილი. აკაკი შანიძის „ქართული გრამატიკის საფუძვლებში“ მკვეთრადაა დასმული ბერძნული ზმნის გვარზე, კერძოდ, მედიუმზე ტრადიციული შეხედულების გადასინჯვის საკითხი. არის თუ არა გვარის კატეგორია ის, რასაც ტრადიციული გრამატიკა მედიუმს უწოდებს? „ის ფორმა, რომელიც ბერძნულში მედიუმის სახელით არის ცნობილი, პირთა რაოდენობის თვალსაზრისით არ განსხვავდება არც აქტივისაგან და არც პასივისაგან, რადგანაც ისინი აქ ყველა ერთპირიანებია. მაგრამ ეს არაფერი, რადგან მრავალპირიანობა (პოლიპროსოპია) ბერძნულს არ მოეპოვება. მთავარია შემდეგი: იქ, სადაც მედიუმი ბერძნულში აშკარად განსხვავებულია ფორმით და ფუნქციით, როგორც აქტივისაგან, ისე პასივისაგან (მაგ., აორისტში), მას გარდამავლობასთან ერთად ახასიათებს მიმართება სამოქმედო ობიექტთან კუთვნილების ნიადაგზე. ეს კი სულ სხვა ამბავია და უნდა გაგებულ იქნეს არა გვარის ფორმად, ე.ი. არა დიათესის ფორმად, როგორც ესმით ხოლმე, არამედ სათავისო ქცევის ფორმად. ქცევა კი, ანუ ვერსია, სულ სხვა კატეგორიაა, ვიდრე გვარი“[1].

„ქცევა მკაფიოდ გამოხატული კატეგორიაა ქართულსა და მოძმე ენებში – მეგრულ-ჭანურსა და სვანურში: გარდამავალ ზმნებში აქ სამ-სამი ფორმა გვაქვს კუთვნილება-დანიშნულების მიხედვით განსხვავებული, გარდაუვალ ზმნებში კი – ორ-ორი. სხვა ენებში, რამდენადაც ვიცი, ეს კატეგორია აღნიშნული არ არის, მაგრამ ჩემთვის უეჭველია, რომ ის

[1] აკაკი შანიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, I, თბილისი, 1953, გვ. 317-318

ინდოევროპულ ენებსაც მოეპოვებათ, თუმცა არა ისე მკაფიოდ გამორჩეული, როგორც ეს ჩვენს ენებშია. მაგ., ძველი ბერძნულისათვის აშკარად უნდა დაისვას საკითხი იმის შესახებ, რომ მას ქცევის კატეგორია მოეპოვება გარდამავალ ზმნებში, რომელთაც გარკვეულ შემთხვევებში (მაგ., აორისტში) ორ-ორი ფორმა აქვთ ერთმანეთისაგან მკვეთრად გარჩეული კუთვნილება-დანიშნულების მიხედვით როგორც ფორმით, ისე ფუნქციით: საარვისო და სათავისო. მაგრამ ძველ გრამატიკოსებს ბერძნული სათავისო ქცევის ფორმები ისეთ ფორმებად მიაჩნდათ, რომლებიც თითქოს თანაბრად შეეზომებოდნენ მოქმედებითსა და ვნებითს. ამიტომ მიღებული იყო სამ-გვარიანი სქემა: მოქმედებითი-ვნებითი-საშუალი (აქტივი-პასივი-მედიუმი), რომელსაც დღევანდელი ევროპელი ენათმეცნიერებიც სავსევით იზიარებენ.

აქტივი	პასივი	მედიუმი
ἐπαίδευσε(ν)	ἐπαιδεύθη	ἐπαιδεύσατο

თუ ამ ფორმებს შევხედავთ გვარისა და ქცევის კატეგორიების შესწავლის შემდეგ ქართული ენის მასალებზე, აღმოჩნდება, რომ ისინი ერთი სიბრტყის მოვლენას კი არ ასახავენ, არამედ სხვადასხვისას: პირველი და მეორე ერთმანეთს კონვერსიის მიხედვით შეეზომება, პირველი და მესამე – კუთვნილება-დანიშნულების მიხედვით. ამიტომ განსხვავება პირველსა და მეორეს შორის გვარის მიხედვით არის, პირველსა და მესამეს შორის – ქცევის მიხედვით. მეორე და მესამე კი თანაშეუზომელი ფორმებია. ამ გარემოებას ქართული თარგმანი გამოააშკარავებს:

	აქტივი		პასივი
გვარი	ἐπαίδευσε(ν)	გვარი	ἐπαιδεύθη
	[მან აღზარდა (იგი)]		[იგი აღიზარდა]
	საარვისო		სათავისო (მედიუმი)
ქცევა	ἐπαίδευδε(ν)	ქცევა	ἐπαιδεύσατο
	[მან აღზარდა (იგი)]		[მან აღიზარდა (იგი)]

ერთადერთი განსხვავება ქართულსა და ბერძნულს შორის პირთა რაოდენობაა გარდამავალ ზმნაში. სხვამხრივ, ქართული და ბერძნული ზმნა თანაბარია. ცხადია, ბერძნულს ქცევის კატეგორია აქვს, მაგრამ მხოლოდ გარდამავალ ზმნებში და ისიც არა ყველა მწკრივში. მაგრამ თუ ქცევის კატეგორიის გვარიდან გამოთიშვა ვერც ძველმა გრამატიკოსებმა

მოახერხეს და ვერც ახლანდელმა ბერძნული ენის სპეციალისტებმა, ეს იმიტომ, რომ ბერძნულში ეს კატეგორია მკაფიოდ გამოხატული არ არის, ბევრგან წაშლილია განსხვავება სათავისო ქცევის ფორმასა და ვნებითი გვარის ფორმას შორის, ერთსა და იმავე „მედიალურ“ ფორმას შეუძლია გარდამავალიც იყოს (მაშასადამე სათავისოობა გასწიოს) და გარდაუვალიც (მაშასადამე, ვნებითი გვარის როლი შეასრულოს). აქედან დასკვნა: გვარის კატეგორიიდან უნდა გამოიყოს ქცევის კატეგორია და მას დამოუკიდებელი ადგილი მიეჩინოს ბერძნულში და სხვა ინდოევროპულ ენებში, სადაც სათავისო ფორმები, მედიუმად წოდებული, გადმონაშთის სახით არის მოღწეული“[1].

დეპონენსები. ზოგიერთ ზმნას ფორმა მედიუმისა და პასივისა აქვს, მნიშვნელობა კი – აქტივისა. ასეთ ზმნებს ეწოდებათ დეპონენსები ანუ „გადადებული ზმნები“ (ἀποθετικά, verba deponentia). თუ დეპონენტურ ზმნას აორისტში მედიალური ფორმა აქვს, ასეთი ზმნა მედიალურ-გადადებულია (deponens medium). მაგალითად, ზმნა δέχομαι „ვღებულობ“ მედიალურ-გადადებულია, ვინაიდან აორისტში აქვს გადადებული ფორმა ἐδεξάμην. თუ დეპონენტურ ზმნას აორისტში პასივის ფორმა აქვს, ასეთი ზმნა პასიურ-გადადებულია (deponens passivum). მაგალითად, ზმნა δύναμαι „შემიძლია“ პასიურ-გადადებულია, ვინაიდან აორისტში აქვს პასიური ფორმა ἐδυνήθην.

დეპონენსური ხასიათის ზმნები არის ქართულ ენაშიც: „იძლევა“, „იფიცება“, „იმუქრება“, „ირწმუნება“ და მისთ. ასეთი ზმნები მოიპოვება რუსულ ენაშიც: „нравлюс“, „смеюсь“, „боюсь“, „надеюсь“ და სხვა.

კილო. ბერძნულში არის ოთხი კილო (ἔγκλισις, modus): თხრობითი (ὁριστική ἀποφαντική, indicativus), კავშირებითი (ὑποτακτική, coniunctivus), ნატვრითი ანუ ოპტატივი (εὐκτική, optativus) და ბრძანებითი (προστακτική, imperativus).

დრო. (χρόνος, tempus). დრო ფაქტობრივად სამია: ახლანდელი (აწმყო), წარსული (ნამყო) და მომავალი (მყოფადი). ბერძნულ ენას თხრობით კილოში დროის ექვსი ფორმა მოეპოვება. ეს ფორმებია: აწმყო, ნამყო უსრული, მყოფადი, აორისტი, ნამყო სრული, ნამყო წინარეწარსული. დროთა ეს ფორმები ორ ჯგუფად იყოფა – მთავარ დროებად და ისტორიულ დროებად.

---

[1] აკაკი შანიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, I, თბილისი, 1953, გვ. 362-363

ა) მთავარი დროებია:
აწმყო (ἐνεστώς, praesens),
მყოფადი (μέλλων, futurum),
ნამყო სრული (παρακείμενος – συντελικός, perfectum)
ბ) ისტორიული დროებია:
ნამყო უსრული (παρατατικός, imperfectum),
აორისტი (ἀόριστος, aoristus),
ნამყო წინარეწარსული (ὑπερσυντελικός, plusquamperfectum).

დროთა რაობა. ბერძნული ზმნის აწმყო შეესაბამება ქართული ზმნის აწმყოს: γράφω „ვწერ“; ნამწო უსრული გამოხატავს იმასვე, რასაც ქართული ნამყო უწყვეტელი: ἔγραφον „ვწერდი“; აორისტი სრული ასპექტის (სრული სახის) წარსულ დროს აღნიშნავს და ქართული ზმნის ნამყო წყვეტილს შეესაბამება: ἔγραψα „დავწერე“. დროის ზმნიზედებთან (πολλάκις „ხშირად“, οὔποτε „არასოდეს“ და მისთ.) აორისტს შეუძლია გამოხატოს ისეთი მოქმედებაც, რომელიც განმეორებით ხდებოდა: πολλάκις ἔγραψα „ხშირად ვწერდი“ („ვწერდი ხოლმე“), πολλάκις ἐθαύμασα „ხშირად მიკვირდა“ („მიკვირდა ხოლმე“). ასეთ შემთხვევაში აორისტი ქართული ზმნის ნამყო ხოლმეობითს შეესაბამება; მყოფადი (futurum I და II, atticum და doricum) გამოხატავს იმასვე, რასაც ქართული ზმნის მომავალი დრო: γράψω „დავწერ“. [ბერძნულ ზმნას მოეპოვება ე.წ. მყოფადი III-ც (futurum III ანუ exactum – futurum perfectum – μέλλων τετελεσμένος), რომელსაც რეზულტატური მნიშვნელობა აქვს – ისეთ მდგომარეობას აღნიშნავს, რომელიც მომავალში მომხდარ მოქმედებას მოჰყვება: κεκτήσομαι „შევიძენ“ = „შეძენილი მექნება“, τετρώσεται „დაიჭრება“= დაჭრილი იქნება“]; ნამყო სრული წარსული დროის სრულასპექტიანი ფორმაა; იგი აღნიშნავს ისეთ შესრულებულ მოქმედებას ან მდგომარეობას, რომლის შედეგიც აწმყოში გვაქვს: πεπαίδευκα „აღვზარდე“ (ამიტომ ახლა აღზრდილია), ἔγνωκα „გავიგე“ ე.ი. „ვიცი“, γέγραφα „დავწერე“ (ამიტომ ახლა დაწერილი მაქვს), τέτρωται „დაჭრილია“ (იმიტომ, რომ დაჭრეს); ნამყო სრული ხშირად ასრულებს აწმყოს ფუნქციასაც (შდრ. ლათინურ perfectum – praesens-ს); ნამყო წინარეწარსული წარსული დროის სრულასპექტიანი ფორმაა; იგი გამოხატავს მდგომარეობას, რომელიც მოჰყვა შესრულებულ მოქმედებას როგორც შედეგი, და ეს შედეგი

ხსენებულ წარსულშია. ამის გამო ნამყო წინარეწარსული ხშირად ასრულებს ნამყო უსრულის ფუნქციას. ქართულში ბერძნული ზმნის ნამყო წინარეწარსულს ჩვეულებრივ თურმეობითი შეესაბამება: ἐπεπαιδεύκειν „აღმიზრდია“, ἐγεγράφειν „დამიწერია“.

თხრობით კილოს ყველა ფორმა მოეპოვება.

კავშირებით კილოს დროის სამი ფორმა აქვს: აწმყო, აორისტი და ნამყო სრული. ნამყო სრულის კავშირებითი იშვიათად გვხვდება. აწმყოს კავშირებითსა და აორისტის კავშირებითს შორის განსხვავება სახეობრივია და არა დროული: ἵνα γράφωμεν (აწმყოს კავშ.) „რათა ვწერდეთ“, ἵνα γράψωμεν (აორისტის კავშ.) „რათა დავწეროთ“.

ნატვრითი კილო – ოპტატივი და ზმნის განუსაზღვრელი კილო – ინფინიტივი დროთა ოთხ ფორმას მოეპოვება: აწმყოს, მყოფადს, აორისტსა და ნამყო სრულს (მყოფადი III ოპტატივში იშვიათია).

ბრძანებითი კილოს დროის სამი ფორმა აქვს: აწმყო, აორისტი და ნამყო სრული. აწმყოს ბრძანებითსა და აორისტის ბრძანებითს შორის განსხვავება სახეობრივია და არა დროული: γράφε (აწმყოს ბრძანებითი) „წერე“, γράψον (აორისტის ბრძანებითი) „დაწერე“.

ნამყო უსრულსა და ნამყო წინარეწარსულს მხოლოდ თხრობითი კილო აქვთ.

მეორე ანუ ძლიერი დროები (tempora secunda). ზოგიერთ ზმნას მოეპოვება დროთა ფორმები, რომელთაც მეორე ანუ ძლიერი დროები ეწოდება. ესენია: აორისტი II (მოქმედებით, საშუალსა და ვნებით გვარში), ნამყო სრული II, ნამყო წინარეწარსული II (მოქმედებით გვარში) და მყოფადი II (ვნებით გვარში). ამ ფორმებს ჩვეულებრივ იგივე მნიშვნელობა აქვთ, რაც ე.წ. პირველ დროებს (I აორისტი, I ნამყო სრულს, I ნამყო წინარეწარსულს და I მყოფადს). სხვაობა დროთა პირველსა და მეორე ფორმებს შორის მათ წარმოებაში მდგომარეობს.

იმ ფორმას, რომელიც ნაწარმოებია ზმნის ფუძეზე თანხმოვანი სუფიქსის (დროის ფორმის მაჩვენებელი ნიშნის) დართვით, სუსტი ანუ პირველი დრო ეწოდება. მაგალითად: ἐ-παίδευ-σ-α „გავზარდე“ არის სუსტი ანუ პირველი აორისტი, რომელიც ნაწარმოებია ფუძისაგან παιδευ- (აწმყო: παιδεύ-ω „ვზრდი“); σ პირველი აორისტის ნიშანია.

თუ ფორმა ნაწარმოებია ზმნის ფუძეზე თანხმოვანი სუფიქსის დაურთველად, მას ძლიერი ანუ მეორე დრო ეწოდება. მაგალითად: ἔ-λιπ-

ο-ν „დავტოვე“ არის ძლიერი ანუ მეორე აორისტი, მაწარმოები სუფიქსის დაურთველად მარტივი ფუძისგან λιπ- (აწმყოა λείπ-ω „ვტოვებ“); γέ-γραφ-α „დავწერე“ ასევე ძლიერი ანუ II ნამყო სრულია, ნაწარმოები ფუძისგან γραφ- (აწმყოა γράφ-ω „ვწერ“). მეორე დროებისთვის დამახასიათებელია ძირეული ხმოვნის თვისებრიობის ცვლა (აბლაუტი). მაგალითად: აწმყოა κλέπτ-ω „ვიპარავ“, ძირეული ხმოვანია ε, II აორისტია ἔ-κλάπ-ην, II ნამყო სრულია κέ-κλοφα, ე.ი. ε → α → ο[1].

თუ ზმნას დროთა ორივე ფორმა მოეპოვება, მაშინ ეს ფორმები ჩვეულებრივ მნიშვნელობითაც განსხვავდება ერთმანეთისაგან, მაგრამ ასეთი შემთხვევები იშვიათია. ზოგჯერ ასეთი ფორმა პოეტური ენისთვისაა დამახასიათებელი, მეორე კი პროზაში გვხვდება.

სახელზმნები

ბერძნულ ენაში მოიპოვება სახელზმნების შემდეგი ფორმები:

1) განუსაზღვრელი ფორმა ანუ განუსაზღვრელი კილო (ἀπαρέμφατος, infinitivus);

2) მიმღეობა (μετοχή, participium – სიტყვასიტყვით – „მოზიარე“, „მონაწილე“);

3) ნაზმნარი ზედსართავი სახელი (ῥηματικὸν ἐπίθετον, adiectivum verbale).

ფუძე. ბერძნული ზმნა განასხვავებს ორგვარ ფუძეს: 1) ზმნის ფუძეს ანუ მარტივ ფუძეს და 2) დროის ფუძეს.

ზმნის ფუძე ზმნის ის ნაწილია, რომლისგანაც იწარმოება დროის ფუძეები და საერთოდ ზმნის ყველა ფორმა.

ზმნის ფუძისგან დროის ფუძე იწარმოება სხვადასხვა გზით. დროის ფუძეებია: აწმყოს ფუძე მყოფადის ფუძე, აორისტის ფუძე, ნამყო სრულის ფუძე.

მაგალითად, ზმნისათვის τάσσω „ვაწყობ“ ზმნის ფუძეს წარმოადგენს ταγ-, ხოლო აწმყო დროის ფუძეა τασσ-, რომელიც მიღებულია ზმნის ფუძის იოტიზაციით (ταγ + jω > τάσσω). აწმყო ფუძისგან იწარმოება ნამყო უსრული ἔτασσον და ზოგიერთი სხვა ფორმაც; ταγ- ფუძისგან კი იწარმოება მყოფადი (τάξω < τάγ σω), აორისტი (ἔταξα < ἔταγ-σα) და სხვა ფორმები.

---

[1] შდრ. გერმანულ ენაში არსებულ სუსტ და ძლიერ უღლებას: machen- mach-te – gemacht და singen – sang – gesungen. შდრ. ინგლის. sing-sang-sung.

ზოგჯერ ზმნის ფუძე და დროის ფუძე ერთი და იგივეა – იდენტურია. მაგალითად, ზმნისათვის παιδεύ-ω „ვზრდი“ ზმნის ფუძე და დროის ფუძეც არის παιδευ-, რომელიც ზმნას ყველა ფორმაში გაჰყვება.

ზოგჯერ ზმნის ფუძე წარმოგვიდგენს ძირს. მაგალითად, ზმნისათვის τί-ω „პატივს ვცემ“ τι არის ძირი. იმავე მნიშვნელობის ზმნაში τιμά-ω τιμა- არის ფუძე, რომელიც მიღებულია τι ძირზე μα სუფიქსის დართვით.

ზმნას, რომელიც დროის ფუძეს უშუალოდ ძირისგან აწარმოებს, მარტივი ზმნა ეწოდება.

ზმნის უმთავრესი ფორმები. უმთავრეს ფორმებად ჩვეულებრივად მიიჩნევენ დროთა ექვს ფორმას თხრობითი კილოს მხოლობითი რიცხვის პირველ პირში. ეს ფორმებია: აწმყო, მყოფადი, I აორისტი, I (ან II) ნამყო სრული მოქმედებით გვარში, ნამყო სრული საშუალ გვარში და I (ან II) აორისტი ვნებით გვარში. მყოფადი ზოგჯერ მოცემულია საშუალ გვარში (ეს მაშინ როცა მყოფადს მოქმედებითი გვარის ფორმა არ მოეპოვება). II აორისტი (მოქმედებით ან საშუალ გვარში) მოცემულია იმ შემთხვევაში, თუ ზმნას ეს ფორმა მოეპოვება.

მაგალითები:

აწმყო	მყოფადი	აორისტი I	ნ. სრული	აორისტი I ვნ.
παιδεύω	παιδεύσω	ἐπαίδευσα	πεπαίδευκα, πεπαίδευμαι	ἐπαιδεύθην
ვზრდი				
λείπω	λείψω	ἔλιπον (აორ. II)	λέλοιπα, λέλειμμαι	ἐλείφθην
ვტოვებ				
γράφω	γράψω	ἔγραψα	γέγραφα, γέγραμμαι	ἐγράφην (აორ. II ვნ.)
ვწერ				
σκώπτω	σκώψομαι	ἔσκωψα	— —	ἐσκώφθην
დავცინი				

დეპონენტური ზმნების უმთავრესი ფორმებია: აწმყო, მყოფადი, აორისტი, ნამყო სრული.

მაგალითები:

βούλομαι, მინდა	βουλήσομαι	ἐβουλήθην	βεβούλημαι (DP).
γίγνομαι ვიბადები, ვიქმნები	γενήσομαι	ἐγενόμην, γεγένημαι	γέγονα (DM)
ἐργάζομαι ვმუშაობ	ἐργάσομαι	εἰργασάμην, εἰργάσθην	εἴργασμαι

უღლება (συζυγία, coniugatio)

ბერძნულში ორი მთავარი უღლებაა. პირველ უღლებას განეკუთვნება ის ზმნები, რომელთაც აწმყო დროის თხრობითი კილოს მოქმედებითი გვარის მხოლობითი რიცხვის პირველ პირში აქვთ ბოლოკიდური -ω (λύ-ω „ვხსნი“).

პირველი ანუ -ω უღლება, რომელიც მეორეული წარმოშობისაა, თავისი მოცულობით მრავალრიცხოვანია.

მეორე უღლებას განეკუთვნება ის ზმნები, რომელთაც ზემოაღნიშნულ ფორმაში აქვთ ბოლოკიდური -μι (τίθη-μι „ვდებ“).

მეორე ანუ -μι უღლება უძველესი ტიპისაა და თავისი მოცულობით შედარებით მცირერიცხოვანია.

დროთა ფორმების წარმოება ზმნაში ხდება ფუძეზე მაწარმოებელი ელემენტების – დაბოლოებების დართვით.

პირველი ანუ -ω უღლების ზმნათა ზოგიერთი დროის ფუძეს დაბოლოებები დაერთვის ე.წ. შემაერთებელი ხმოვნების (თემატური ხმოვნების) მეშვეობით.

მეორე ანუ -μι უღლების ზმნებში დაბოლოებები დროთა ფუძეებს დაერთვის უშუალოდ – შემაერთებელი ხმოვნის გარეშე.

ფორმათა წარმოების თვალსაზრისით -μι უღლების ზმნები -ω უღლების ზმნებისგან განსხვავდება აწმყოში, ნამყო უსრულსა და II აორისტში. დანარჩენ დროთა ფორმები ორივე უღლების ზმნებისა ერთნაირად იწარმოება.

შემაერთებელი ხმოვნები. აწმყოში, ნამყო უსრულში, მყოფადსა და მეორე აორისტში ფუძისა და დაბოლოების შემაერთებელი ხმოვნებია: μ და ν-ს წინ თხრობით კილოში ο, კავშირებით კილოში ω; სხვა ბგერათა წინ – თხრობით კილოში ε, კავშირებითში – η.

ოპტატივის (ნატვრითი კილოს) მაჩვენებელია ხმოვანი ι (ზოგიერთ ფორმაში ιη [ιε]), რომელიც წინამდებარე ხმოვნებთან (ο, α, ε) ქმნის დიფთონგებს (οι, αι, ει).

დაბოლოებები. განსაზღვრულ კილოებში (თხრობითსა და კავშირებითში, ნატვრითსა და ბრძანებითში) ფუძეზე დართული დაბოლოებები მაჩვენებელია ზმნის პირის, რიცხვისა და გვარისა. დაბოლოებები ორ ჯგუფად იყოფა: 1. მთავარ დროთა დაბოლოებები (თხრობითი კილოს აწმყოს, მყოფადისა და ნამყო სრულისა და კავშირებითი კილოს დროთა

ფორმებისათვის). 2. ისტორიულ დროთა დაბოლოებები (თხრობითი კილოს ნამყო უსრულის, აორისტისა და ნამყო წინარეწარსულისა და ნატვრითი კილოს დროთა ფორმებისათვის).

დაბოლოებათა ადრინდელი სახე შემონახულია მეორე ანუ -μι უღლების ზმნებში; პირველი ანუ -ω უღლების ზმნებში კი ადრინდელი დაბოლოებები შეცვლილია ფონეტიკური პროცესების შედგად.

a. ადრინდელი დაბოლოებები

	მოქმედებითი გვარი activum		საშუალი და ვნებითი გვარი medium (passivum)	
რიცხვი	მთავარი დროები (აწ/ტ.)	ისტორიული დროები (ა;ქტ.)	მთავარი დროები (მ/პ.)	ისტორიული დროები (მ/პ.)
მხოლ. Sing.	1. -μι 2. -σι 3. -τι	-ν -ς -(τ)	-μαι -σαι -ται	-μην -σο -το
მრავლ. Plur.	1. -μεν 2. -τε 3. -ντι	-μεν -τε -ν(τ). -σαν(τ)	-μεθα -σθε -νται	-μεθα -σθε -ντο
ორობ. Dual.	1. -μεν 2. -τον 3. -τον	-μεν -τον -την	-μεθα -σθον -σθον	-μεθα -σθον -σθην

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1. საშუალსა და ვნებით გვარს საზიარო დაბოლოებები აქვთ. აორისტის ვნებითს მოქმედებითი გვარის დაბოლოებები აქვს, მყოფადის ვნებითს კი – საშუალი გვარისა. 2. მრავლობით და ორობით რიცხვთა პირველი პირი ფორმით ერთნაირია (ორობითი რიცხვის საშუალ გვარში გვხვდება პირველი პირისთვის განსაკუთრებული ფორმა დაბოლოებით -μεθον, მაგრამ ეს ფრიად იშვიათია; იხ. ჰომ. „ილიადა“ XXIII, 485, περιδώμεθον).

b. ბრძანებითი კილოს ადრინდელი დაბოლოებები

რიცხვი	მოქმედებითი გვარი activum	საშუალი და ვნებითი გვარი Medium (passivum)
მხოლობითი რიცხვი Sing.	2. –θι 3. -τω	-σο -σθω
მრავლობითი რიცხვი Plur.	2. -τε 3. –ντων (-τωσαν)	-σθε -σθων (σθωσαν)
ორობითი რიცხვი Dual.	2. -τον 3. -των	-σθον -σθων

დროთა ფორმების ნიშნები. აწმყოსა და ნამყო უსრულს მოქმედებითში, საშუალსა და ვნებით გვარში, ხოლო ნამყო სრულსა და ნამყო წინარეწარსულს საშუალსა და ვნებით გვარში დროის მაჩვენებელი ნიშნები არ მოეპოვებათ.

მყოფადის ნიშანია σ.

I აორისტის ნიშანი მოქმედებითსა და საშუალ გვარში არის σ-ᾰ, ვნებით გვარში θε/θη.

I პერფექტუმის (ნამყო სრულის) ნიშანი მოქმედებით გვარში არის κ-ᾰ.

ეგრეთ წოდებულ მეორე დროებს დროის მაჩვენებელი ნიშნები არა აქვთ. იქ დროთა ფორმების წარმოება ფუძის ცვალებადობით ხდება.

დროთა ნიშნების (σ, σ-ᾰ, θε/θη, κ-ᾰ) დართვა ფუძეზე იწვევს ფონეტიკურ ცვლილებებს: ეს ნიშნები წინმდებარე მოკლე ხმოვნებს (ι, υ, α, ε, ο) აგრძელებენ, წინმდებარე თანხმოვანთან კი – ან ქმნიან რთულ თანხმოვნებს (ζ, ξ, ψ), ან ამოაგდებენ ამ თანხმოვანს, ანდა თვით ამოვარდებიან.

სახელზმნების მაწარმოებლები

1. განუსაზღვრელი კილოს (ინფინიტივის) საწარმოებლად ფუძეს ემატება შემდეგი დაბოლოებები:

a. -εν: -ω უღლების ზმნების აწმყოს, II აორისტისა და მყოფადის მოქმედებით გვარში. დაბოლოება εν ფუძეს დაერთვის შემაერთებელი ხმოვნის ε-ს მეშვეობით და ხდება ხმოვანთა შერწყმა: ε + εν ⟶ ειν (λύ-ε-εν = λύειν);

b. -αι: I აორისტის მოქმედებით გვარში (λῦ-σ-αι);

c. -ναι: -μι უღლების ზმნების აწმყოსა და II აორისტის მოქმედებით გვარში; ორივე უღლების ზმნების აორისტის ვნებით გვარში და პერფექტუმის (ნამყო სრული) მოქმდებით გვარში (τιθέ-ναι, θεῖ-ναι, λυθῆ-ναι, ἑστά-ναι, λελυκέ-ναι, εἰδέ-ναι);

d. -σθαι: ყველა დანარჩენ შემთხვევაში.

2. მიმღეობის საწარმოებლად დროის ფუძეს ემატება შემდეგი ფორმანტები:

a. -ντ: აწმყოს, მყოფადის, I და II აორისტის მოქმედებით გვარში და I და II აორისტის ვნებით გვარში;

b. -οτ: პერფექტუმის მოქმედებით გვარში;

ε. -μεν: საწყისისა და ვნებითი გვარის დროთა ფორმებში (აორისტის ვნებითი გვარის გარდა).

3. ნაზმნარი ზედსართავი სახელი. ნაზმნარი ზედსართავი სახელი ორი ჯგუფისაა. პირველი ჯგუფის სახელებს აქვთ დაბოლოება: -τός (მამრ, სქესში), -τή (მდედრ. სქესში), -τόν (საშ. სქესში); მეორე ჯგუფის სახელთა დაბოლოებაა -τέος (მამრ. სქესში), -τέα (მდედრ. სქესში), -τέον (საშ. სქესში).

ეს დაბოლოებები ჩვეულებრივ დაერთვის ვნებითი გვარის I ან II აორისტის ფუძეს. დაბოლოებათა თავკიდური τ ფუძის ბოლოკიდურ ბგერაზე ფონეტიკურ გავლენას ახდენს: წინამდებარე მოკლე ხმოვანს (α, ε, ο) აგრძელებს, წინამდებარე თანხმოვანთან კი იმ ცვლილებებს იწვევს, რაც ნაჩვენებია ზემოთ. ნაზმნარ ზედსართავ სახელს ვნებითი გვარის მნიშვნელობა აქვს. პირველი ჯგუფის სახელებს ჩვეულებრივ ნამყო დროის ან შესაძლებლობის გაგება აქვთ, მეორე ჯგუფისას კი – მყოფადისა (შდრ. ლათ gerundivum); τιμητός, -ή, -όν – პატივცემული; τιμητέος, -έα, -έον – პატივსაცემი (ἐ-τιμή-θην), παιδευτός, -ή, -όν – აღზრდილი“ – παιδευτέος. -έα, -έον აღსაზრდელი (ἐ-παιδεύθην), στατός, -ή, -όν დადგმული – στατέος, -έα, -έον დასადგმელი (ἐ-στά-θην), δοτός, ή, όν მიცემული – δοτέος, -έα, -έον მისაცემი (ἐ-δό-θην), θετός, -ή, -όν დადებული – θετέος, -έα, -έον დასადები (ἐ-θεθην → ἐ-τέ-θην).

ნაზმნარი ზედსართავი სახელი იბრუნვის I და II კანკლედობით როგორც სამბოლოკიდურიანი პირველი რიგის ზედსართავი სახელი.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ნაზმნარი ზედსართავი სახელი ზოგჯერ იწარმოება სხვა ფუძეებისგანაც (აწმყოს ფუძისგან, მყოფადის ფუძისგან): φερ-τός (φέρ-ω), ἰ-τέον (εἶμι), μενετός (μενέ-ω → μενῶ).

აუგმენტი. ისტორიულ დროთა საწარმოებლად, სათანადო დაბოლოებათა გარდა, საჭიროა აგრეთვე ე.წ. აუგმენტი ანუ ნამატი (augmentum, αὔξησις). აუგმენტი ზმნას აქვს მხოლოდ თხრობით კილოში (ნამყო უსრულში, აორისტსა და ნამყო წინარეწარსულში). აუგმენტი ანუ ნამატი ორგვარია: მარცვლოვანი და დროული ანუ რაოდენობითი.

1. მ ა რ ც ვ ლ ო ვ ა ნ ი ნ ა მ ა ტ ი (augmentum syllabicum, συλλαβικὴ αὔξησις) მდგომარეობს იმაში, რომ თანხმოვნით დაწყებულ ზმნებს ზემოხსენებულ ისტორიულ დროთა ფორმებში ფუძის წინ ემატებათ ხმოვანი ε,

რის გამოც სიტყვა ერთი მარცვლით იზრდება. პლუსკვამპერფექტუმში (ნამყო წინარეწარსულში) ეს ε ემატება რედუპლიცირებულ ფუძეს:

Praesens	Imperfectum	Aorist.	Plusqu. Perfect.
λύω	ἔ-λυον	ἔ-λυσα	ἐ-λελύκειν
ვიხსნი	ვხსნიდი	გავხსენი	გამიხსნია
γράφω	ἔ-γραφον	ἔ-γραψα	ἐ-γεγράφειν
ვწერ	ვწერდი	დავწერე	დამიწერია

თუ ზმნა იწყება ρ თანხმოვნით, ε-ს მიმატების შემდეგ ρ გაორკეცდება

ῥίπτω: ვაგდებ	ἔ-ρριπτον	ἔ-ρριψα	ἐ-ρρίφειν
ῥήγνυμι ვამტვრევ	ἔ-ρρηξα	ἐ-ρράγην	
ῥέω ვმდინარებ	ἔ-ρρεον	ἔ-ρρευσα	ἐ-ρρύην

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: გაორკეცებული ρ (ρρ) შედეგია ასიმილაციისა. უძველეს ხანებში ρ თანხმოვნით დაწყებულ ზმნებს ჩვეულებრივ წინ უძღოდათ F (დიგამა) ან σ (ამის კვალი დაცულია ჰომეროსის პოემებში). ასიმილაცია მოხდა კომპლექსებში Fρ და σρ: ῥίπτω ← Fρίπτω, ῥήγνυμι ← Fρήγνυμι, ῥέω ← *σρέω.

2. დ რ ო უ ლ ი ა ნ უ რ ა ო დ ე ნ ო ბ ი თ ი ნ ა მ ა ტ ი (augmentum temporale, χρονικὴ αὔξησις) მდგომარეობს იმაში, რომ ხმოვნით დაწყებულ ზმნებს ისტორიულ დროთა ფორმებში ეს ხმოვანი უგრძელდებათ; თუ ზმნის ფუძე იწყება დიფთონგებით αι, αυ, οι, ამ დიფთონგთა შემადგენელი პირველი ხმოვანი დაგრძელდება:

	Praes.	Imperfect.	Aorist.	Plusqu. Perfect.
α>η:	ἄγω მიმყავს	ἦγον	ἦξα, ἤγαγον	ἦχειν
ε>η:	ἐλπίζω ვიმედოვნებ	ἤλπιζον	ἤλπισα	ἠλπίκειν
ᾰ>ῑ:	ἱκετεύω ვევედრები	ἱκέτευον	ἱκέτευσα	ἱκετεύκειν
ο>ω:	ὁρίζω ვსაზღვრავ	ὥριζον	ὥρισα	ὡρίκειν
ῠ>ῡ:	ὑβρίζω ვთავხედობ	ὕβριζον	ὕβρισα	ὑβρίκειν
αι>η:	αἱρέω ვიპყრობ	ᾕρουν	ἠρησάμην	ἠρήκειν

ᾳ>η:	ᾄδω	ἦδον	ἦσα	
	ვმღერი			ηὐλήκειν
αυ>ηυ:	αὐλέω	ηὔλουν	ηὔλησα	
	ფლეიტას ვუკრავ			ᾐκήκειν
οι>ῳ:	οἰκέω	ᾤκουν	ᾤκησα	
	ვსახლობ			

შენიშვნები: 1) ისტორიულ დროებში აუგმენტი არა აქვთ იმ ზმნებს, რომელთა ფუძეც იწყება გრძელი ხმოვნით: η, ω, ῑ, ῡ, ου; მაგალითად: ᾔκω „მოვდივარ“ ნ. უსრ. ᾔκον, ὠφελέω „სარგებლობა მომაქვს“ ნ. უსრ. ὠφέλουν, ἱπόω „ვჭყლეტ“ აორ. ἵπωσα, ὑπνόω „ვაძინებ“ აორ. ὕπνωσα, οὐτάζω [და]ვჭრი ნ. უსრ. οὔταζον.

2) ჩვეულებრივ აუგმენტი არა აქვთ ει და ευ დიფთონგებით დაწყებულ ზმნებს. გამონაკლისია ზმნა εἰκάζω (ვასახიერებ), რომელსაც უაუგმენტო ფორმების პარალელურად (εἴκαζον, εἴκασα) მოეპოვება აუგმენტიანი ფორმებიც: ნ. უსრ, ᾔκαζον, აორ. ᾔκασα; ასევე ზმნას εὔχομαι (ვემუდარები) აქვს აუგმენტიანი და უაუგმენტო ფორმებიც: ნ. უსრ. εὐχόμην და ηὐχόμην, აორ. εὐξάμην და ηὐξάμην; ასეთივეა ზმნა εὑρίσκω (ვპოულობ): ნ. უსრული εὕρισκον და ηὕρισκον, აორ. εὗρον და ηὗρον, აორ. ვნ. εὑρέθην და ηὑρέθην.

3) ზმნებს, რომლებიც αυ და οι დიფთონგებით იწყება, როგორც წესი, ნამატი არა აქვთ, თუ ამ დიფთონგებს ხმოვანი მოსდევს: αὐαίνω (ვახმობ) ნამყო უსრული αὔαινον (თუმცაღა გვხვდება ფორმა ηὐαινόμην); οἰακίζω (ვმართავ) ნამყო უსრული οἰάκιζον. ზოგჯერ οι დიფთონგით დაწყებულ ზმნას აუგმენტი არა აქვს მაშინაც, როცა ამ დიფთონგს თანხმოვანი მოსდევს: οἰκουρέω (ვდარაჯობ), აორისტი οἰκούρησα.

4) ზმნებს βούλομαι (მსურს), δύναμαι (შემიძლია) და μέλλω (მაქვს განზრახვა) აუგმენტად ხან ε აქვთ და ხანაც – η: ἐβουλόμην და ἠβουλόμην, ἐδυνάμην და ἠδυνάμην, ἔμελλον და ἤμελλον.

5) ქვემოთ ჩამოთვლილ ზმნებს დროული ანუ რაოდენობითი ნამატის ნაცვლად აქვთ მარცვლოვანი ნამატი.

ἄγνυμι (ვტეხ), აორისტი ἔαξα;

ἁλίσκομαι (მატყვევებენ); აორისტი ἑάλων (ან ἥλων) ნ. წინ. წარსული ἑαλώκειν.

ὠθέω (ვუბიძგებ, ვაოტებ), ნ. უსრული ἐώθουν, აორისტი ἔωσα.

ὠνέομαι (ვყიდულობ), ნ. უსრული ἐωνούμην, აორ. ვნებითი ἐωνήθην.

ἀνδάνω (სანუკვარი, მოსაწონი ვარ), ნ. უსრული ἤνδανον, მაგრამ იონურ დიალექტში არის ἐάνδανον, აორ. II ἔαδον.

οὐρέω, ნ. უსრული ἐούρουν, აორისტი ἐούρησα.

მარცვლოვანი ნამატის მიზეზი ამ ზმნებში ისაა, რომ თავის დროზე მათი ფუძე თანხმოვნით – დიგამით იწყებოდა (Fάγνυμι, Fαλίσκομαι, Fωθέω და ა. შ.).

6) ზოგიერთ ზმნას ორივე აუგმენტი აქვს – მარცვლოვანიცა და დროულიც; ὁράω (ვხედავ), ნ. უსრული ἑώρων. (ἀν)οίγνυμι ან (ἀν)οίγω (ვაღებ), ნ. უსრული (ἀν)έῳγον (გვხვდება ფორმაც ἤνοιγον), აორ. ἀνέῳξα (პარალელური ფორმაა ἤνοιξα); [*εἴκω] – ἔοικα (ჩანს), ნ. წინარ. წარსული ἐῴκειν (ἔοικα < FεFοικα).

7) ზმნას ἑορτάζω (ვზეიმობ) აუგმენტი აქვს თავიდან მეორე მარცვალზე: ნ. უსრული ἑώρταζον. ეს ფორმა მიღებულია ἡόρταζον ფორმისგან რაოდენობრივი გადასმით (metathesis quantitates).

8) ქვემოთ ჩამოთვლილ ზმნებს, რომლებიც ε-ით იწყებიან, აუგმენტად აქვთ არა η, როგორც მოსალოდნელი იყო, არამედ – ει. ეს აიხსნება იმ გარემოებით, რომ ამ ზმნების ფუძე იწყებოდა (F, σ, σF) და აუგმენტიც მარცვლოვანი, ე.ი. ε ჰქონდათ; შემდეგ ორ ხმოვანს შორის მდებარე თანხმოვანი (εFε, εσε, ზოგან εσFε) ამოვარდა და მოხდა ცნობილი კონტრაქცია – შერწყმა ε + ε > ει;

ἐάω (σεFαω), imperf. εἴων (<ἐσεFαον → ἑεαον → εἴαον), aor. εἴασα εἰάθην
ნებას ვრთავ (შდრ. ლათ. iubeo)
ἕζομαι (σεδιομαι), aor. εἰσάμην
ვზივარ (შდრ. ლათ. sedeo, რუს. сидеть)
ἐθίζω (σFεθιζω), imperf. εἴθιζον (< ἐσFεθιζον), aor. εἴθισα εἰθίσθην
ვაჩვევ (შდრ. ლათ. sue-sco)
ἑλίττω (Fελιττω), imperf. εἴλιττον, aor. εἵλιξα εἰλίχθην
ვაბრუნებ (შდრ. ლათ. vol-v-o)
ἕλκω = ἑλκύω (σελκω), imperf. εἷλκον, aor. εἵλκυσα εἱλκύσθην
მივათრევ (შდრ. რუს влек-у)
ἕπομαι (σεπομαι), imperf. εἱπόμην
მივყვები, მივდევ (შდრ. ლათ. sequor)
ἐργάζομαι (Fεργαζομαι), imperf. εἰργαζόμην[1], aor. εἰργασάμην

[1] ნამყო უსრულში გვხვდება *ἐργαζόμην* ფორმაც (აქ *η* გვაქვს როგორც დროული-დაოდენობრივი ნამატი)

ვმუშაობ (შდრ. გერმ. Werk)
ἕρπω (σερπω), imperf. εἷρπον
მივცოცავ (ლათ. serpo)
ἑστιάω (Γεστιαω), imperf. εἱστίων, aor. εἱστίασα εἱστιάσθην
ვუმასპინძლდები (შდრ. ლათ. კერის ქალღმერთის სახელი Vesta)
ἔχω (σεχω), imperf. εἶχον (< ἐσεχον → ἐεχον).

9) პრევერბიან (ზმნისწინიან) ზმნებს აუგმენტი მოუდით პრევერბის შემდეგ. თუ პრევერბი აწმყოში ასიმილირებულია, ნამატის დართვის შემდეგ ის პირვანდელ სახეს მიიღებს. ბოლოხმოვნიანი პრევერბები ნამატის წინ ბოლოკიდურ ხმოვანს კარგავენ ელიზიის წესით, გარდა პრევერბებისა προ და περι. προ პრევერბის ο ხშირად განიცდის კრასისს ნამატ ε-სთან (προ-ε- > πρου-). პრევერბი ἐκ აუგმენტის წინ იხმარება ფორმით ἐξ.

მახვილი პრევერბიან ზმნებში აუგმენტს მარცხნივ ვერ გადასცილდება.

მაგალითები:

Praesens	პრევერბი	Imperfectum
εἰσφέρω (შემაქვს)	εἰς	εἰσ-έ-φερον
ὑπερβαίνω (გადავდივარ)	ὑπερ	ὑπερ-έ-βαινον
προσάγω (მიმყავს)	προς	προσ-ἦγον
ἐγχέω (შიგ ვასხამ)	ἐν	ἐν-έ-χεον
ἐλλείπω (შიგ ვტოვებ)	ἐν	ἐν-έ-λειπον
ἐλλάμπω (ვაბრწყინებ)	ἐν	ἐν-έ-λαμπον
ἐμβαίνω (შევდივარ)	ἐν	ἐν-έ-βαινον
ἐμβάλλω (ვაგდებ)	ἐν	ἐν-έ-βαλλον
συγκομίζω (თავს ვუყრი)	συν	συν-ε-κόμιζον
συλλέγω (ვკრებ)	συν	συν-έ-λεγον
συμβάλλω (ვაგროვებ)	συν	συν-έ-βαλλον
συρρέω (შევერთვი)	συν	συν-έ-ρρεον
συσκευάζω (ვამზადებ, ვაწყობ)	συν	συν-ε-σκεύαζον
διαβάλλω (გადამაქვს, ვაბეზღებ)	δια	δι-έ-βαλλον
ἐπιβάλλω (დავაგდებ)	ἐπι	ἐπ-έ-βαλλον
παραβάλλω (მივუგდებ, ვუდარებ)	παρα	παρ-έ-βαλλον
ἀποβαίνω (ჩამოვდივარ)	ἀπο	ἀπ-έ-βαινον
ὑπογράφω (მივაწერ)	ὑπο	ὑπ-έ-γραφον
καταβαίνω (ჩავდივარ)	κατα	κατ-έ-βαινον
μεταβάλλω (ვცვლი)	μετα	μετ-έ-βαλλον
περιβάλλω (შემოვავლებ)	περι	περι-έ-βαλλον
περιγράφω (აღვწერ)	περι	περι-έ-γραφον

προβαίνω (წინ მივდივარ)	προ	προ-έ-βαινον ან προύβαινον
ἐκβάλλω (გამოვაგდებ)	ἐκ	ἐξ-έ-βαλλον
ἐκφέρω (გამომაქვს)	ἐκ	ἐξ-έ-φερον
ἐκλύω (გამოვიხსნი)	ἐκ	ἐξ-έ-λυον
ἐξάγω (გამომყავს)	ἐξ	ἐξ-ἦγον

შენიშვნები: 1) ზოგიერთ ზმნას ორი ნამატი აქვს – ერთი პრევერბის წინ, მეორე – ფუძის წინ:

ἀνέχομαι (გადამაქვს) ნ. უსრული ἠν-ειχόμαι, აორისტი ἠν-ε-σχόμην

ἐνοχλέω (ვაწუხებ), ნამყო უსრული ἠν-ώχλουν

ἐπανορθόω (აღვადგენ), ნამყო უსრული ἐπ-ην-ώρ-θουν

παροινέω (სიმთვრალით ვშმაგობ), ნამყო უსრული ἐ-παρ-ῴνουν

2) ზმნებს, რომელთაც ორი ან მეტი პრევერბი აქვთ, აუგმენტი მოუდით მეორე (ან მომდევნო) პრევერბის შემდეგ:

συν-ανα-βαίνω (ერთად ავდივართ) ნ. უსრული συν-αν-έ-βαινον

ὑπ-εξ-άγω (გამომყავს), ნ. უსრული ὑπ-εξ-ἦγον

ὑπ-εξ-ανα-δύομαι (თავს ამოვწევ), ნ. უსრული ὑπ-εξ-αν-ε-δυόμην.

3) ზოგიერთი პრევერბიანი ზმნა აღქმულია როგორც მარტივი – ერთწევრიანი და აუგმენტიც პრევერბის წინ მოუდის:

καθ-εύδω (მძინავს,) ნ. უსრული ἐκάθευδον (ან καθηῦδον)

καθ-ίζω (ვსვამ, ვჯდები) – ἐκάθιζον

καθ-έζομαι (ვჯდები) -ἐκαθεζόμην

ἐναντιόομαι (ვეწინააღმდეგები) – ἠναντιούμην.

4) ზმნებს ἀμφι-σβητέω (ვედავები) და ἀμφι-γνοέω (ვყოყმანობ) ან ორ-ორი ნამატი აქვთ, ანდა ერთი -პრევერბის წინ: აორისტი ἠμφ-ε-σβήτησα ან ἠμφι-σβήτησα, ἠμφ-ε-γνόουν ან ἠμφι-γνόουν. ასეთივეა ზმნა διακονέω (ვემსახურები): ნ. უსრული ἐδιηκόνεον ან διηκόνεον.

5) ზოგიერთი ზმნა პრევერბიანს ჰგავს, სინამდვილეში კი მარტივია და აუგმენტიც დასაწყისშია. ეს ზმნებია: ἀναγκάζω (ვაიძულებ) ნ. უსრული ἠνάγκαζον. ἀνιάω (ვაწყენინებ) აორისტი ἠνιάθην. ἀπατάω (ვატყუებ) ნ. უსრული ἠπάτων. ἀπαιλέω (ვემუქრები) აორისტი ἠπείλησα. διώκω (ვდევნი) აორისტი ἐδίωξα; ἐπείγω (ვაქეზებ) აორისტი ἐπείχθην. καθαίρω (ვწმენდ) აორისტი ἐκαθάρθην. ὑφαίνω (ვქსოვ) ნ. უსრული ὕφαινον.

ზმნა ἀπαντάω (ვეწინააღმდეგები) პრევერბიანია (ἀπο-), ამიტომ აუგმენტი ფუძის წინაა: აორისტი ἀπ-ήντησα.

6) უპრევერბო, მაგრამ სხვა წინსართის მქონე, ან სხვაგვარი რთული შემადგენლობის ზმნებს აუგმენტი დასაწყისში აქვთ, მაგალითად: ἀ-δικέω (უსამართლოდ ვიქცევი) აორისტი ἠδίκησα; ἀ-θυμέω (ვდარდობ) ნ. უსრული ἠθύμουν. δυσ-τυχέω (ბედუკუღმართი ვარ) ნ. უსრული ἐδυστύχουν (გამონაკლისია δυσαρεστέω „გულს მაკლია“ ნ. უსრული δυσηπέστουν). πολιορκέω (ალყას ვარტყამ) ნ. უსრული ἐπολιόρκουν. οἰκοδομέω (ვაშენებ) აორისტი ᾠκοδόμησα. μυθολογέω (ვყვები) ნ. უსრული ἐμυθολόγουν და სხვა.

7) ზოგიერთ ზმნას წინსართად აქვს ზმნიზედა εὖ (კარგად). თუ ამ წინსართს თანხმოვანი ან გრძელი ხმოვანი მოსდევს, ზმნას აუგმენტი ან არ ექნება, ანდა დასაწყისში მიიღებს მას; თუ ευ წინსართს მოკლე ხმოვანი მოსდევს, მაშინ აუგმენტი ფუძის წინ იქნება:

εὐ-τυχέω (ბედნიერი ვარ) ნ. უსრული εὐτύχουν (ηὐτύχουν). εὐωχέω (ვგულუხვობ) ნ. უსრული εὐώχουν. εὐεργετέω (კეთილს ვიქმ) ნ. უსრული εὐηργέτουν (ან εὐεργέτουν).

რედუპლიკაცია. რედუპლიკაცია ანუ გაორკეცება (reduplicatio, ἀναδιπλασιασμός) მაუწყებელია ზმნის მოქმედების დასრულებისა და დამახასიათებელია ნამყო სრულის ან პერფექტუმის ფუძისაგან ნაწარმოები ყველა ფორმისათვის (perfectum, plusquamperfectum, futurum III).

რედუპლიკაცია ზოგჯერ დამახასიათებელია ზმნებისთვის აწმყოში და მეორე აორისტშიც.

რ ე დ უ პ ლ ი კ ა ც ი ი ს წ ე ს ე ბ ი:

1. თუ ზმნა იწყება ერთი თანხმოვნით (ρ-ს გარდა), ან თანხმოვანთა კომპლექსით muta cum liquida (ხშული თანხმოვანი + ნარნარა: λ, μ, ν, ρ), დასაწყის თანხმოვანს დაერთვის ε და ამრიგად მიღებული მარცვალი ფუძეს დაემატება წინ:

λύω (ვხსნი)	Perfectum	λέ-λυκα
παιδεύω (ვზრდი)	–	πε-παίδευκα
λείπω (ვტოვებ)	–	λέ-λοιπα
κλίνω (ვხრი)	–	κέ-κλικα
κρίνω (ვსჯი)	–	κέ-κρινα
γράφω (ვწერ)	–	γέ-γραφα
τρέπω (ვაბრუნებ)	–	τέ-τροφα
πνέω (ვსუნთქავ)	–	πέ-πνευκα
βλάπτω (ვავნებ)	–	βέ-βλαφα
πρίω (ვხერხავ)	–	πέ-πρισμαι

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: a. ზმნა, რომელიც იწყება ხშული თანხმოვნისა და ნარნარას ისეთი კომპლექსით, როგორიცაა γν, რედუპლიკაციის ნაცვლად იღებს ჩეულებრივ მარცვლოვან ნამატს: γνωρίζω (შევიცნობ) – ἐ-γνώρικα, γιγνώσκω (ვცნობ) – ἔ-γνωκα. b. ხშული თანხმოვნისა და ნარნარას ისეთი კომპლექსით დაწყებულ ზმნებში, როგორიცაა γλ და βλ, შეიძლება რედუპლიკაციაც იყოს და მარცვლოვანი ნამატიც: γλύφω (ამოვღარავ) – ἔ-γλυφα ან γέ-γλυμμαι. βλαστάνω (აღმოვცენდები) – βε-βλάστηκα ან ἐ-βλάστηκα.

2. ρ თანხმოვნით დაწყებულ ზმნებს აქვთ ჩვეულებრივი მარცვლოვანი ნამატი ρ-ს გაორკეცებით: ῥίπτω (ვაგდებ) – ἔρριφα; ῥέω (ვმდინარებ) – ἐρρύηκα.

3. თუ ზმნა იწყება ფშვინვიერი თანხმოვნით (φ, χ, θ), ეს თანხმოვანი რედუპლიკაციის შედეგად გადადის შესაბამის მკვეთრში φ → π, χ → κ, θ → τ, მაგალითად:

φονεύω (ვკლავ) – πε-φόνευκα
χωρέω (მივდივარ) – κε-χώρηκα
θύω (მსხვერპლს ვწირავ) – τέ-θυκα

4. თუ ზმნა იწყება რთული თანხმოვნით (ζ, ξ, ψ), ან მარტივ თანხმოვანთა ისეთი კომპლექსით, სადაც რთულ თანხმოვანს არ მოსდევს ნარნარა, რედუპლიკაციას ენაცვლება ჩვეულებრივი მარცვლოვანი ნამატი:

ζητέω (ვეძებ) – ἐ-ζήτεκα
ξηραίνω (ვახმობ) – ἐ-ξήρασμαι
ψαύω (ვეხები) – ἔ-ψαυκα
στρατεύω (ვლაშქრობ) – ἐ-στράτευκα
κτίζω (ვაფუძნებ) – ἔ-κτικα
σπείρω (ვთესავ) – ἔ-σπαρκα
σχίζω (ვაპობ) – ἔ-σχισμαι
στέλλω (ვგზავნი) – ἔ-σταλκα

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ზმნებს μι-მიჭსკω (ვახსენებ) და κράομαι (ვიძენ) გამონაკლისით სრული რედუპლიკაცია აქვთ: μέ-μνημαι და κέ-κτημαι.

5. თუ ზმნა იწყება ხმოვნით, რედუპლიკაციას ენაცვლება დროული ანუ რაოდენობითი ნამატი (augmentum temporale), ე.ი. ხდება დასაწყისი ხმოვნის დაგრძელება. დაგრძელებული ხმოვანი შენარჩუნებულია პერფექტუმის ფუძისაგან ნაწარმოებ ყველა ფორმაში:

ἄγω (მიმყავს)	perfectum	ἦχα
ὀρθόω (ვასწორებ)	–	ὤρθωκα
ἐρίζω (ვდავობ)	–	ἤρικα
ἁμαρτάνω (ვცოდავ)	–	ἡμάρτηκα
αὐξάνω (ვზრდი)	–	ηὔξηκα

6. ზმნებს, რომლებიც თავის დროზე თანხმოვნით იწყებოდნენ, პერფექტუმში ჩვეულებრივი რედუპლიკაცია ჰქონდათ; შემდეგ რედუპლიცირებული თანხმოვანი გაქრა და ზოგ შემთხვევაში კონტრაქციაც მოხდა:

ἄγνυμι (ვტეხ)	perfectum	ἔαγα < Fε- Fαγα
ὠθέω (ვუბიძგებ)	–	ἔωσμαι < Fε- Fωσμαι
ἐθίζω (ვაჩვევ)	–	εἴθικα < Fε- Fεθικα
ἐλίττω (ვაბრუნებ)	–	εἵλιγμαι < Fε- Fελιγμαι
ἔχω (მაქვს)	–	ἔσχηκα < σε-σχηκα

7. ნარნარა თანხმოვნით დაწყებულ ზოგიერთ ზმნას რედუპლიკაციის ნაცვლად ფუძის წინ დაერთვის ει:

λαμβάνω (ვიღებ)	perfectum	εἴ-ληφα
λαγχάνω (წილი მხვდება)	–	εἴ-ληχα
συν-λέγω (ვკრებ)	–	συν-εί-λοχα
μείρομαι (ბედით მეწერება)	–	εἵ-μαρται (ბედით გადაწყვეტილი)
ფუძისაგან ερ-, ρη-	–	εἴ-ρηκα (ვთქვი)

8. პრევერბიან ზმნებს რედუპლიკაციაცა და ნამატიც მოუდით პრევერბის შემდეგ:

κατα-λύω (ვხსნი, ვშლი)	perfectum	κατα-λέ-λυκα
ἀπο-βάλλω (გადმოვაგდებ)	–	ἀπο-βέβληκα
ἐκ-βάλλω (ვაგდებ)	–	ἐκ-βέβληκα
περι-μένω (ველოდები)	–	περι-μεμένηκα
ἐπι-στρατεύω (ლაშქრად მივემართები)	–	ἐπ-ε-στράτευκα
προ-γράφω (თავში ჩავწერ)	–	προ-γέ-γραφα
συ-στέλλω (შემოვუჭერ)	–	συν-έ-σταλκα
ἐγγράφω (ჩავწერ)	–	ἐγγέγραφα

ნამატი ნამყო წინარეწარსულში. ნამყო წინარეწარსული ანუ პლუსკვამპერფექტუმი იწარმოება პერფექტუმის ფუძისგან: თუ ეს ფუძე რე-

დუპლიცირებულია, მას დაერთვის მარცვლოვანი ნამატი ε, მაგრამ თუ ხმოვნით იწყება, პერფექტუმის პრეფიქსაცია უცვლელი რჩება:

λύω (ვხსნი)	Perfect.	λέ-λυκα	Plusquamperf.	ἐ-λελύκειν
θύω (მსხვერპლს ვწირავ)	–	τέ-θυκα	–	ἐ-τεθύκειν
χωρέω (მივდივარ)	–	κε-χώρηκα	–	ἐ-κεχωρήκειν
στρατεύω (ვლაშქრობ)	–	ἐ-στράτευκα	–	ἐ-στρατεύκειν
στέλλω (ვგზავნი)	–	ἔ-σταλκα	–	ἐ-στάλκειν
ὀρθόω (ვასწორებ)	–	ὤρθωκα	–	ὠρθώκειν
ἀπ-αιτέω (უკან მოვითხოვ)	–	ἀπ-ῄτηκα	–	ἀπ-ῃτήκειν

ატიკური რედუპლიკაცია (ἀττικὸς ἀναδιπλασιασμός). ის ზმნები, რომლებიც იწყებიან მოკლე ხმოვნებით ᾰ ε ο, გამონაკლისით პერფექტუმსა და მისგან ნაწარმოებ ფორმებში იღებენ ე.წ. ატიკურ რედუპლიკაციას. ეს მდგომარეობს შემდეგში: დასაწყისი ხმოვანი მომდევნო თანხმოვნით წინ დაერთვის ფუძეს, ხოლო ფუძის დასაწყისი ხმოვანი გრძელდება (α → η, ε → η, ο → ω):

Praesens	Perfectum active	Perfectum med. (pass.)
ἀγείρω ვკრებ	ἀγ-ήγερκα	ἀγ-ήγερμαι
ἀκούω ვისმენ	ἀκ-ήκοα	ἤκουσμαι
ἀλείφω ვუსვებ	ἀλ-ήλιφα	ἀλ-ήλιμμαι
ἀλέω ვფქვავ	ἀλ-ήλεκα	ἀλ-ήλεμαι
ἀρόω ვხნავ	(ἀρ-ήροκα)	ἀρ-ήρομαι
ἐγείρω ვაღვიძებ	1. ἐγ-ήγερκα 2. ἐγρ-ήγορα	ἐγ-ήγερμαι
ἔδω ვჭამ	1. ἐδ-ήδοκα 2. ἔδ-ηδα	ἐδ-ήδεσμαι
ἐλάω - ἐλαύνω ვერეკები	ἐλ-ήλακα	ἐλ-ήλαμαι
ἐλέγχω ვამხელ	–	ἐλ-ήλεγμαι
ἐλυθ-(ἔρχομαι) მივდივარ	ἐλ-ήλυθα	–
ἐμέω ვანთხევ	ἐμ-ήμεκα	ἐμ-ήμεσμαι
ἐνεγκ-(φέρω) მომაქვს	ἐρ-ήνοχα	ἐν-ήνεγμαι
ἐρείδω მივაყრდნობ	ἐρ-ήρεικα	ἐρ-ήρεισμαι
ἐρίζω ვდავობ	(ἤρικα)	ἐρ-ήρισμαι
ὄζω (odoro)	ὀδ-ωδα	–
ὄλλυμι ვღუპავ	1. ὀλ-ώλεκα, 2. ὄλ-ωλα	
ὄμνυμι ფიცს ვდებ	ὀμ-ώμοκα	ὀμ-ώμο(σ)-μαι
ὀπ- (ὁράω) ვხედავ	ὄπ-ωπα	–
ὀρύσσω ვთხრი	ὀρ-ώρυχα	ὀρ-ώρυγμαι
ὄρνυμι ვაქეზებ	ὄρ-ωρα	ὀρ-ώρεμαι

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა : როგორც დამოწმებული მაგალითებიდან ჩანს, თუ აწმყოში ზმნის ბოლოდან მეორე მარცვალი გრძელ ხმოვანს შეიცავს, რედუპლიცირებულ ფორმაში ამ მარცვლის შემადგენელი ხმოვანი ჩვეულებრივ მოკლეა (ἀγείρω – ἀγήγερκα, ἀλείφο – ἀλήλῐφα, ἀκούω – ἀκήκοα < ἀκηκο(υ) α...).

რედუპლიკაცია აწმყოში. ზოგიერთი ზმნა აწმყოს ფუძეს რედუპლიკაციის – გაორკეცების მეშვეობით აწარმოებს. ეს გამოიხატება იმაში, რომ ზმნის დასაწყის თანხმოვანს დაერთვის ხმოვანი ι და ამრიგად მიღებული მარცვალი დაემატება ფუძეს წინ. აწმყოში მოცემული რედუპლიკაცია ზმნას გადაჰყვება ნამყო უსრულშიც.

რედუპლიცირებული აწმყო მოეპოვება როგორც პირველი (-ω), ისე მეორე (-μι) უღლების ზმნებს.

მაგალითები:

1. -ω უღლების ზმნები:

γί-γνομαι ვიბადები, ვიქმნები, ვიმყოფები; γι-γνώσκω შევიცნობ, ვცნობ; μι-μνήσκω მოვაგონებ; δι-δράσκω გავრბივარ; βι-βρώσκω ვჭამ, ვთქვლეფ; τι-τρώσκω (და)ვჭრი; πι-πράσκω ვყიდი; πί-πτω (< πιπετ-ω) ვეცემი; τί-κτω (< τι-τ(ε)κ-ω) ვშობ.

2. -μι უღლების ზმნები:

τί-θη-μι (< θι-θη-μι) ვდებ; δί-δω-μι ვაძლევ; ἱ-στη-μι (< σι-στη-μι) ვდგამ; ἵ-η-μι (< σι-ση-μι) ვუშვებ. ზმნებში πί-μ-πλη-μι ვავსებ და πί-μ-πρη-μι ვწვავ, რედუპლიკაციის გარდა ჩართული გვაქვს თანხმოვანი μ.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა : ზოგიერთ ზმნაში რედუპლიკაცია ხდება არა აწმყოს ფუძეში, არამედ ზმნის ფუძეში, ასეთი რედუპლიკაცია ზმნას ყველა ფორმაში გადაჰყვება: βι-βάζω ამყავს, fut. βίβασω > βιβῶ, aor. ἐβίβασα, δι-δάσκω ვასწავლი, aor. ἐδίδαξα, perf. δεδίδαχα.

რედუპლიკაცია II აორისტში. II აორისტის ფორმებს რედუპლიკაციის მეშვეობით აწარმოებს შემდეგი ზმნები:

ἄγω (მიმყავს): aor. II ind. ἤγαγον, conj. ἀγάγω, opt. ἀγάγοιμι, inf. ἀγαγεῖν, part. ἀγαγών, med. ἠγαγόμην.

φέρω (დამაქვს): aor. II ind. ἦν-εγκον ან ἤν-εγκα (< ფუძისაგან ἐνεγκ-), ფუძისაგან ἐπ-(< Fεπ) aor. II ind. εἶπον (ვთქვი) მიღებულია Fε-Fεπον-ისგან → ἐ-επ-ον → εἶπον, conj. εἴπω, opt. εἴποιμι, part. εἰπών.

ἕπομαι (მივდევ): aor. II. Ind. ἑσπόμην (< σε-σπ-ο-μην).

მახვილი ზმნაში. ბერძნული ზმნისთვის დამახასიათებელია რეცესიული მახვილი. ეს იმას ნიშნავს, რომ ზმნურ ფორმებში მახვილი ცდილობს, იყოს ბოლოდან მოშორებულ მარცვალზე, რამდენადაც ამის საშუალებას ბოლოდან პირველი მარცვლის კვანტიტეტი იძლევა.

παιδεύω (ვზრდი) ბრძ. παιδεύε, ნ. უსრული ἐπαίδευον

λύω (ვხსნი) „ λῦε “ ἔλυον.

შენიშვნა: ბოლოკიდური αι მახვილისათვის მოკლე ხმოვნად ითვლება. αι და οι დიფთონგები გრძელ ხმოვნებად მიიჩნევა მხოლოდ ნატვრით კილოში – ოპტატივში.

პირველი აორისტის სამ მსგავს ფორმაში, სადაც ბოლოკიდური არის αι, განსხვავებას შეძლებისდაგვარად მახვილი ქმნის:

Praesens	Aoristus I		
	Aor 1. III პ. ნატვრ. მოქმ.	Aor 1. ინფინიტ. მოქმ.	Aor 1. II პ. ბრძ. საშ.
λύω ვხსნი	λύσαι	λῦσαι	λῦσαι
τελέω ვასრულებ	τελέσαι	τελέσαι	τέλεσαι
παιδεύω ვზრდი	παιδεύσαι	παιδεῦσαι	παίδευσαι

მახვილის მთავარ წესს ახლავს გამონაკლისები:

1. ენკლიტიკურ ზმნებს εἰμί (ვარ) და φημί (ვამბობ) მახვილი ყველა ფორმაში ბოლოდან პირველ მარცვალზე აქვს.

2. ბრძანებითი კილო: ა) ხუთ ზმნას მეორე აორისტის მოქმედებითი გვარის ბრძ. კილოს მს. რიცხვის მეორე პირში მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე:

εἰπέ (თქვი!), ἐλθέ (მოდი!), εὑρέ (იპოვე!), ἰδέ (ნახე!), λαβέ (აიღე!)[1];

ამათი მრავლობითი რიცხვია: εἰπέτε, ἐλθέτε, εὑρέτε, ἰδέτε, λαβέτε.

პრევერბიან ფორმებში მახვილი რეცესიულია:

κάτειπε, ἄπελθε, ἔφευρε, κάτιδε, παράλαβε.

ბ) მეორე აორისტის საშუალი გვარის ბრძ. კილოს მხ. რიცხვის მეორე პირში შემოსილი მახვილია ბოლოდან პირველ მარცვალზე: λιποῦ (λείπω), λαβοῦ (λαμβάνω).

3. ხმოვანთა შერწყმა ზმნაში ჰქმნის მახვილის მთავარი წესის მოჩვენებით დარღვევას: τιμῶ (პატივს ვცემ) ← τιμάω, φανῶ (გამოვაჩენ) ← φανέω ← φανέσω.

[1] *ἰδέ* და *λάβε* გვიანდელი ფორმებია

4. აუგმენტისა და რედუპლიკაციის მარცხნივ მახვილი ვერ გადაიწევს: ἀπάγω (გამყავს) ნ. უსრული ἀπῆγον, ნ. სრული ἀπῆχα. როცა ზმნაში გრძელი ხმოვნის გამო აუგმენტი ან რედუპლიკაცია არ აღინიშნება, მახვილი ამ ხმოვანს მაინც ვერ გადაშორდება: ὑπείκω (ვუთმობ) ნ. უსრული ὑπεῖκον (მაგრამ გვაქვს ფორმა σύνοιδα ზმნისგან οἶδα „ვიცი“).

5. მახვილი პრევერბიან ზმნებში, რამდენადაც შესაძლებელია, ბოლოდან მოშორებულ მარცვალზე დაისმის, მაგრამ იგი ვერ გადაშორდება პრევერბის ბოლოკიდურ ხმოვანს: καταλύω (გამოვიხსნი) – აწმყო, მოქმედებითი ბრძანებითი κατάλυε, აორისტი, მოქმედებითი, ბრძანებითი κατάλυσον, აორისტი, საშუალო ბრძანებითი – κατάλυσαι, ἀπόδος (მიეც!), ἐπίσχες (დაიცა!) და არა ἄποδος და ἔπισχες.

6. სახელზმნებს – განუსაზღვრელ კილოს (infinitivus), მიმღეობასა (participium) და ნაზმნარ ზედსართავ სახელს (adiectivum verbale) ყოველთვის არა აქვთ რეცესიული მახვილი:

a. infinitivus: 1) განუსაზღვრელი კილოს ყველა ფორმას ბოლოკიდურით -ναι მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალზე; ეს მახვილი მკვეთრია, თუ მარცვალი მოკლეა და შემოსილი, თუ მარცვალი გრძელია: λελυκέναι, λυθῆναι, ἱστάναι, στῆναι (ეპიკურ დიალექტში ბოლოკიდურთან – μηναι მახვილი რეცესიულია: στήμεναι);

2) მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე აქვთ -ω უღლების ზმნათა მოქმ. გვ. პირველი აორისტის, საშ. გვ. მეორე აორისტის, საშ. და ვნ. გვ. პარფექტუმის განუსაზღვრელ კილოებს. ეს მახვილი მკვეთრია, თუ მეორე მარცვალი მოკლეა და შემოსილი, თუ მარცვალი გრძელია:

παιδεῦσαι, λῦσαι, κομίσαι, λιπέσθαι, λαβέσθαι, πεπαιδεῦσθαι, περοιῆσθαι, λελύσθαι, κεκομίσθαι;

3) ბოლოდან პირველ მარცვალზე შემოსილი მახვილი აქვთ შერწყმული ზმნების აწმყოს მოქმ. გვარისა და -ω უღლების ზმნათა მეორე აორისტის მოქმედებითი გვარის განუსაზღვრელ კილოებს: τιμᾶν (← τιμά-εν), ποιεῖν (← ποιέ-ειν), λαβεῖν (← λαβέ-εν), λιπεῖν (← λιπέ-εν);

b. Participium: 1) ბოლოდან პირველ მარცვალზე შემოსილი მახვილი აქვთ: მეორე აორისტის მოქმ. გვარის მიმღეობას მამრობითსა და საშუალო სქესში (λιπών, λιπόν), -μι უღლების ზმნათა აწმყოს მოქმედებითი გვარისა და მეორე აორისტის მოქმედებითი გვარის მიმღეობებს მამრობითსა და საშუალო სქესში (τθείς, τθέν. διδούς, διδόν, ἱστάς, ἱστάν. δεικνύς, δεκνύν. θείς, θέν. στάς, στάν) I და II აორისტის ვნებითი გვარის მიმღეობებს მამრობითსა

და საშუალო სქესში (λυθείς, λυθέν. γραφείς, γραφέν), პერფექტუმის მოქმედებითი გვარის მიმღეობას მამრობითსა და საშუალო სქესში (λελυκώς, λελυκός).

2) ბოლოდან მეორე მარცვალზე მკვეთრი მახვილი აქვს პერფექტუმის საშ. და ვნ. გვარის მიმღეობას სამივე სქესში (λελυμένος, λελυμένη, λελυμένον).

c. Adiectivum verbale: პირველი ჯგუფის ნაზმნარ ზედსართავ სახელს ბოლოკიდურით -τος, -τη, -τον მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე (λυτός, λυτή, λυτόν); მეორე ჯგუფის ნაზმნარ ზედსართავ სახელს ბოლოკიდურით -τεος, τεα, τεον მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალზე (λυτέος, λυτέα, λυτέον).

პირველი ანუ -ω-ზე დაბოლოებული ზმნების უღლება

-ω ჯგუფის ზმნები. ω უღლების ზმნები ფუძის ბოლოკიდური ელემენტის მიხედვით ორ ჯგუფად იყოფა – ხმოვანფუძიანებად და თანხმოვანფუძიანებად.

1. ხ მ ო ვ ა ნ ფ უ ძ ი ა ნ ი ანუ „წ მ ი ნ დ ა ზ მ ნ ე ბ ი“ (verba vocalia sive verba pura) ორ ქვეჯგუფად იყოფა:

A. შეურწყმელი ზმნები (verba non contracta, ἀσυναίρετα ῥήματα). ამ ქვეჯგუფს განეკუთნება ის ზმნები, რომელთა ფუძე ბოლოვდება ι, υ, αι, ει, αυ, ευ, ου ხმოვნებზე (მაგალითები: χρί-ω „ვცხებ“, λύ-ω „ვხსნი“, παί-ω „ვცემ“, σεί-ω „ვარხევ“, παύ-ω „ვწყვეტ“, παιδεύ-ω „ვზრდი“, κρού-ω „ვაკაკუნებ“, „ვარტყამ“);

B. შერწყმული ზმნები (verba contracta, συνῃρημένα ῥήματα). ამ ქვეჯგუფში შემოდის ზმნები, რომელთა ფუძე ბოლოვდება ᾰ, ε, ο ხმოვნებზე (მაგალითები: τιμά-ω „პატივს ვცემ“, κινέ-ω „ვძრავ“, δηλό-ω „ვაცხადებ“).

2. თ ა ნ ხ მ ო ვ ა ნ ფ უ ძ ი ა ნ ი ზ მ ნ ე ბ ი (verba consonantia sive impura) თავის მხრივ ორ ქვეჯგუფად იყოფა:

A. პირველ ქვეჯგუფს განეკუთვნებიან ზმნები, ე.წ. verba muta, რომელთა ფუძე ხშულ თანხმოვანზე ბოლოვდება. ფუძის ბოლოს შეიძლება იყოს: ა) გუტურალური თანხმოვანი γ, κ, χ (მაგალითად: λέγ-ω „ვამბობ“, διώκ-ω „ვდევნი“, ἄρχ-ω „ვიწყებ“, „განვაგებ“), ბ) ლაბიალური თანხმოვანი β, π, φ (მაგალითად: τρίβ-ω „ვსრეს“, λείπ-ω „ვტოვებ“, γράφ-ω „ვწერ“), გ) დენტა-

ლური თანხმოვანი – δ, τ, θ (მაგალითად: ψεύδ-ω „ვატყუებ“, θάπτ-ω „ვმარხავ“, πέρθ-ω „ვანადგურებ“);

B. მეორე ქვეჯგუფს განეკუთვნება სონორფუძიანი ანუ ლიკვიდურ-ნაზალურფუძიანი ზმნები. ამ ზმნათა ფუძის ბოლოს შეიძლება იყოს λ, μ, ν, ρ თანხმოვნები (მაგალითად: ἀγγέλ-ω „ვაცნობებ“, μέν-ω „ვრჩები“, νέμ-ω ვყოფ, φθείρ-ω „ვსპობ“).

-ω უღლების ზმნათა დაბოლოებები აწმყოსა და ნამყო უსრულში. ზემოთ ნაჩვენებია ზმნის ადრინდელი დაბოლოებები, რომლებიც მეორე ანუ -μι უღლების ზმნებშია შემონახული. პირველი ანუ -ω უღლების ზმნებში ეს დაბოლოებები შეცვლილია ფონეტიკური პროცესების შედეგად. ცვლილება გამოიწვია ფუძესთან შემაერთებელმა ხმოვნებმა. შემაერთებელი ხმოვნებია: μ-ს და ν-ს წინ თხრობით კილოში ο, კავშირებითში – ω, სხვა ბგერათა წინ – თხრობით კილოში – ε, კავშირებითში – η.

ქვემოთ ტაბულაში წარმოდგენილია მთავარი დროისა (აწმყოს) და ისტორიული დროის (ნამყო უსრულის) დაბოლოებები შემაერთებელი ხმოვნებითურთ: მარცხნივ ადრინდელი ვითარებაა წარმოდგენილი, მარჯვნივ – მერმინდელი.

მოქმედებითი გვარის დაბოლოებები (Activum)

აწმყო (Praesens)

	თხრობითი კილო Indicativus	კავშირებითი კილო Coniunctivus	ნატვრითი კილო Optativus	ბრძანებითი კილო Imperativus
მხ. რიცხვი Sing.	1 -ο-μι→ω 2 -ε-σι→εις 3 -ε-τι→ει	-ω-μι→ω -η-σι→ῃς -η-τι→ῃ	-ο-ι-μι→οιμι -ο-ι-ς→οις -ο-ι-(τ)→ῃ	 -ε-θι→ε -ε-τω→έτω
მრ. რიცხვი Plur.	1 -ο-μεν→ομεν 2 -ε-τε→ετε 3 -ο-ντι→ουσι(ν)	-ω-μεν→ωμεν -ε-τε→ητε -ω-ντι→ωσι(ν)	-ο-ι-μεν→ιομεν -ο-ι-τε→οιτε -ο-ι-ε-ν(τ)→οιεν	 -ε-τε→ετε -ο-ντων→όντων ან -ε-τωσαν→έτωσαν
ორობითი Dual.	1 -ο-μεν→ομεν 2 -ε-τον→ετον 3 -ε-τον→ετον	-ω-μεν→ωμεν -η-τον→ητον -η-τον→ητον	-ο-ι-μεν→οιμεν -ο-ι-την→οίτην -ο-ι-την→οίτην	 -ε-τον→ετον →ετων→έτων

განუსაზღვრელი კილო – Infinitivus

-ε-εν→ειν

მიმღეობა – Participium		
მამრ. სქესი	მდედრ. სქესი	საშ. სქესი
-ο-ντ→ων	-ο-ντ-σα→ουσα	-ο-ντ→ον

საშუალი და ვნებითი გვარის დაბოლოებები Medium (Passivum)

აწმყო (Praesens)

	თხრობითი კილო Indicativus	კავშირებითი კილო Coniunctivus	ნატვრითი კილო Optativus	ბრძანებითი კილო Imperativus
მხ. რიცხვი Sing.	1 -ο-μαι→ομαι 2 -ε-σαι→ει, η 3 -ε-ται→εται	-ω-μαι→ωμαι -η-σαι→ η -η-ται→ηται	-οι-μην→οίμην -οι-σο→οιο -οι-το→οιτο	 -ε-σο→ου -ε-σθω→έσθω
მრ. რიცხვი Plur.	1 -ο-μεθα→όμεθα 2-ε-σθε→εσθε 3 -ο-νται→ονται	-ω-μεθα→ώμεθα -η-σθε→ησθε -ω-νται→ωνται	-οι-μεθα→οίμεθα -οι-σθε→οισθε -οι-ντο→οιντο	 -ε-σθε→εσθε -ε-σθων→έσθων ან -ε-σθωσαν→ -έ-σθωσαν
ორობითი Dual.	1 -ο-μεθα→όμεθα 2 -ε-σθον→εσθον 3 -ε-σθον→εσθον	-ω-μεθα→ώμεθα -η-σθον-ησθον -η-σθον→ησθον	-οι-μεθα→οίμεθα -οι-σθον→οισθον -οι-σθην→οισθην	 -ε-σθον→εσθον -ε-σθων→έσθων

განუსაზღვრელი დრო – Infinitivus

-ε-σθαι→εσθαι

მიმღეობა – Participium			
მამრ. სქესი	მდედრ. სქესი	–	საშ. სქესი
-ό-μενος	-ο-μένη		ό-μενον

ნამყო უსრული – Imperfectum

	მოქმ. გვარი Activum	საშ. და ვნ. გვარი Medium (passivum)
მხ. რიცხვი Sing.	1-ο-ν→ον 2 -ε-ς→ες 3 -ε-(τ)→ε(ν)	-ο-μην→όμην -ε-σο→ου -ε-το→ετο
მრ. რიცხვი Plur.	1 -ο-μεν→ομεν 2 -ε-τε→ετε 3 -ο-ν(τ)→ον ან -ε-σαν(τ)→εσαν	-ο-μεθα→όμεθα -ε-σθε→εσθε -ο-ντο→οντο
ორობითი Dual.	1 -ο-μεν→ομεν 2 -ε-τον→ετον 3 -ε-την→έτην	-ο-μεθα→όμεθα -ε-σθον→εσθον -ε-σθην→έσθην

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1. Praes. Indic. Activi: მხ. რიცხვის I პირის დაბოლოება ω მიღებულია μι ბოლოკიდურის დაკარგვით და შემაერთებელი ხმოვნის ο-ს დაგრძელებით: λύ-ο-μι > λύω. მხ. რიცხვის მე-2 პირის დაბოლოებაში იოტამ (ι) ადგილი გადაინაცვლა და შემაერთებელ ხმოვანთან შექმნა დიფთონგი: λύ-ε-σι > λύεις (indic.), λύ-η-σι > λύ-ῃς (coniunct.). მხ. რიცხვის მე-3 პირის დაბოლოების წარმოშობა მთლად ნათელი არ არის: ჩვეულებრივ ხსნიან ასე: იოტამ აქაც გადაინაცვლა ადგილი, შემაერთებელ ხმოვანთან შექმნა დიფთონგი, ხოლო τ დაიკარგა: λύ-ε-τι > λύ-ει-τ > λύ-ει (indic), λύ-η-τι > λύ-η-ι-τ > λύ-ῃ (coniunct.). მრ. რიცხვის მე-3 პირის დაბოლოებამ -ο-ντι ჯერ მოგვცა -ο-νσι, ხოლო შემდეგ ν ამოვარდა და შემაერთებელი ხმოვანი ο შენაცვლებითი დაგრძელების წესით იქცა ου დიფთონგად: λύ-ο-ντι > λύ-ο-νσι > λύ-ουσι.

2. C o n i u n c t i v u s-ში შემაერთებელი ხმოვნებია η და ω.

3. O p t a t i v u s-ს ისტორიულ დროთა დაბოლოებები აქვს. მისი დამახასიათებელია ხმოვანი ι, რომელიც წინმდებარე ο-სთან გვაძლევს დიფთონგს οι. ეს οι გრძელ მარცვლად ითვლება. მრ. რიცხვის მე-3 პირში დაბოლოებისა და οι დიფთონგს შორის ჩართულია ხმოვანი ε: λύ-οι-ε-ν.

4. I m p e r a t i v u s: მხ. რიცხვის მე-2 პირის დაბოლოება θι დაიკარგა და ბოლოკიდურად შემაერთებელი ხმოვანი დარჩა: λυ-ε-θι > λῦ-ε. (ზოგგან -θι დაბოლოება შემონახულია).

5. M e d. P a s s i v u m: ა) საშუალო და ვნებითი გვარის მხ. რიცხვის მე-2 პირის მთავარ დროთა დაბოლოებაში -σαι, რომელსაც წინ შემაერთებელი ხმოვანი უძღვის, σ იკარგება, ხოლო შემაერთებელი ხმოვანი და დაბოლოების ნაშთი αι შერწყმის შედეგად ქმნის ει ან η დიფთონგებს: praes. Indic. λύ-ε-σα ι> λύ-ει ან λύ-ῃ, praes. coniunct. λύ-η-σαι > λύ-ῃ.

Praes. Indic. λύ-ει და λύ-ῃ პარალელური ფორმებია, მაგრამ ზოგიერთ ზმნაში მხოლოდ პირველი ფორმა გვხვდება: οἴομαι (ვფიქრობ) – οἴ-ει, βούλομαι (მინდა) – βούλ-ει, ὄψομαι (ვნახავ) – ὄψ-ει, δέομαι (მჭირდება) – δέ-ει.

ბ) მე-2 პირის ისტორიულ დროთა დაბოლოებაში -σο ასევე იკარგება σ შემაერთებელ ხმოვანთან. შემდეგ ხდება შემაერთებელი ხმოვნისა და დაბოლოების ნაშთის ο-ს შერწყმა, რაც გვაძლევს დიფთონგს ου: imperfect. Indic. ἐλύ-ε-σο > ἐλύ-ε-ο > ἐλύ-ου, praes. imperat. med. pass. λύ-ε-σο > λύ-ου.

O p t a t i v u s-ის მე-2 პირის დაბოლოებაში -σο σ იკარგება, მაგრამ ხმოვანთა შერწყმა არ ხდება: λύ-οι-σο > λύ-οιο.

6. ისტორიულ დროთა მოქმ. გვარის მხ. რიცხვის I პირის ნიშანი ოდესღაც იყო μ (შდრ. ლათ. era-m), მაგრამ რაკიღა შემდეგ დამკვიდრდა წესი, რომ ბერძნული სიტყვის ბოლოს μ თანხმოვანი არ შეიძლებოდა ყოფილიყო, იგი ν-მ შეცვალა.

Optativus-ს, რომელიც ისტორიულ დროთა დაბოლოებებით ხასიათდება, მოქმ. გვარის მხ. რიცხვის I პირში ν-ს ნაცვლად -μι დაბოლოება აქვს.

7. მოქმ. გვარის მხ. რიცხვის მე-3 პირის დაბოლოებას ხშირად ახლავს დანართი ν. ესაა ე.წ. ν ἐφελκυστικόν.

8. Infinitivus praesentis activi-ს დაბოლოება -ειν, რაც მიღებულია infinitivus-ის უძველესი დაბოლოებისა (-εν) და შემაერთებელი ხმოვნის (-ε-) შერწყმის შედეგად: λύ-ε-εν > λύ-ειν.

ხმოვანფუძიანი ზმნები

ხმოვანფუძიანი ანუ „წმინდა“ ზმნები (verba pura) წესიერი უღლების ზმნათა ჯგუფს განეკუთვნება. ამ ჯგუფის ზმნებში დროის ფუძე და ზმნის ფუძე თითქმის ყოველთვის ერთი და იგივეა. ხმოვანფუძიანი ზმნები ჩვეულებრივ მხოლოდ პირველ დროებს აწარმოებენ.

A. შეურწყმელი ზმნები

შეურწყმელია ზმნები, რომელთა ფუძეც ბოლოვდება ხმოვნებზე: ι, υ, αι, ει, αυ, ευ, ου. ამ ხმოვანთაგან ι და υ შეიძლება იყოს გრძელი ან მოკლე; სიგრძე-სიმოკლეს ეს ხმოვნები ან ყველა ფორმაში ინარჩუნებენ, ან ფორმათა ნაწილში.

ქვემოთ ნიმუშად წარმოდგენილია ευ ფუძიანი ზმნის παιδεύω-ს უღლება.

1. აწმყო – Praesens. აწმყო მთავარი დროა, რომელსაც სპეციალური ნიშანი არ მოეპოვება. იგი შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით ფუძეზე პირის დაბოლოების დართვით იწარმოება.

აწმყოს ფუძის გამოსაცნობად საჭიროა, მხოლობითი რიცხვის პირველი პირის ფორმას ჩამოვაცილოთ დაბოლოება ω: παιδεύω აწმყოს ფუძეა παιδευ-; λύ-ω აწმყოს ფუძეა λυ-.

აწმყოს მოქმედებითში, საშუალსა და ვნებით გვარში აქვს: ოთხივე კილო (თხრობითი, კავშირებითი, ნატვრითი, ბრძანებითი), ინფინიტივი და მიმღეობა. საშუალი და ვნებითი გვარის ფორმები საზიაროა.

Praesens

Activum

		Indicativus	Cnoniuctivus	Optativus	Imperativus
Sing.	1	παιδεύ-ω ვზრდი	παιδεύ-ω	παιδευ-οι-μι	
	2	παιδεύ-εις	παιδεύ -ῃς	παιδευ-οι-ς	παίδευ-ε
	3	παιδεύ-ει	παιδεύ-ῃ	παιδεύ-οι	παιδευ-έ-τω
Plur.	1	παιδεύ-ο-μεν	παιδεύ-ω-μεν	παιδεύ-οι-μεν	
	2	παιδεύ-ε-τε	παιδεύ-η-μεν	παιδεύ-οι-τε	παιδεύ-ε-τε
	3	παιδεύ-ουσι (ν)	παιδεύ-ω-σι(ν)	παιδεύ-οι-ε-ν	παιδευ-ό-ντων ან παιδευ-έ-τωσαν
Dual.	1	παιδεύ-ο-μεν	παιδεύ-ω-μεν	παιδεύ-οι-μεν	
	2	παιδεύ-ε-τον	παιδεύ-η-τον	παιδεύ-οι-τον	παιδεύ-ε-τον
	3	παιδεύ-ε-τον	παιδεύ-η-τον	παιδευ-οί-την	παιδευ-έ-των

Infinitivus

παιδεύ-ειν

Participium

masc. მამრ.	femin. მდედრ.	neutr. სამ.
παιδεύ-ων	παιδεύ-ουσα	παιδεῦ-ον

Medium-Passivum

		Indicativus	Coniuctivus	Optativus	Imperativus
Sing.	1	παιδεύ-ο-μαι ვიზრდი, ვიზრდები	παιδεύ-ω-μαι	παιδευ-οί-μην	
	2	παιδεύ-ει ან παιδεύ- ῃ	παιδεύ- ῃ	παιδεύ-οι-ο	παιδεύ-ου
	3	παιδεύ-ε-ται	παιδεύ-η-ται	παιδεύ-οι-το	παιδευ-έ-σθω
Plur.	1	παιδευ-ό-μεθα	παιδευ-ό-μεθα	παιδευ-οί- μεθα	
	2	παιδεύ-ε-σθε	παιδεύ-η-σθε	παιδεύ-οι- σθε	παιδεύ-ε-σθε
	3	παιδεύ-ο-νται	παιδεύ-ω-νται	παιδεύ-οι-ντο	παιδευ-έ-σθων ან παιδευ-έ-σθωσαν
Dual.	1	παιδευ-ό-μεθα	παιδευ-ώ-μεθα	παιδευ-οί-μεθα	
	2	παιδεύ-ε-σθον	παιδεύ-η-σθον	παιδεύ-οι-σθον	παιδεύ-ε- σθον
	3	παιδεύ-ε- σθον	παιδεύ-η- σθον	παιδευ-οί- σθην	παιδευ-έ-σθων

Infinitivus		
παιδεύ-ε-σθαι		
Participium		
masc.	femin.	neutr.
παιδευ-ό-μενος	παιδευ-ο-μένη	παιδευ-ό-μενον

აწმყოს მიმღეობათა ბრუნება. აწმყოს მოქმედებითი გვარის მიმღეობა (participium praesentis activi) მამრობითსა და საშუალო სქესში იბრუნვის III კანკლედობით, როგორც -οντ ფუძიანი სახელი (მაგალითად, ἑκών), ხოლო მდედრობით სქესში – I კანკლედობით, როგორც სახელი α impurnm-ით (მაგალითად, ἡ θάλασσα).

საშუალო სქესში მახვილი რჩება იმ მარცვალზე, რომელზედაც იყო მამრობითი სქესის მხოლ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში. თუ ეს მარცვალი მოკლეა, მახვილი მკვეთრი იქნება, თუ გრძელია – შემოსილი (κομίζων – κομίζον; παιδεύων – παιδεῦον).

აწმყოს საშუალი და ვნებითი გვარის მიმღეობა (participium mediipassivi) იბრუნვის როგორც პირველი რიგის სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელი: მამრობითი და საშუალო სქესში II კანკლედობით, მდედრობით სქესში – I კანკლედობით.

a. Participium praesentis activi

		Masculinum	Femininum	Neutrum
Sing.	Nom. Voc.	παιδεύ-ων	παιδεύουσα	παιδεῦ-ο-ν
	Gen.	παιδεύ-ο-ντ-ος	παιδευούσης	παιδεύ-ο-ντ-ος
	Dat.	παιδεύ-ο-ντ-ι	παιδευούσῃ	παιδεύ-ο-ντ-ι
	Acc.	παιδεύ-ο-ντ-α	παιδεύουσαν	παιδεῦ-ο-ν
Plur.	Nom.Voc.	παιδεύ-ο-ντ-ες	παιδεύουσαι	παιδεύ-ο-ντ-α
	Gen.	παιδευ-ό-ντ-ων	παιδευουςῶν	παιδευ-ό-ντ-ων
	Dat.	παιδεύ-ουσι(ν)	παιδευούσαις	παιδεύ-ουσι (ν)
	Acc.	παιδεύ οντ-ας	παιδευούσας	παιδεύ-ο-ντ-α
Dual.	N.Ac.V.	παιδεύ-ο-ντ-ε	παιδεύουσα	παιδεύ-ο-ντ-ε
	Gen. Dat.	παιδευ-ό-ντ-οιν	παιδευούσαιν	παιδευ-ό-ντ-οιν

b. Participium praesentis medii-passivi

		Masculinum	Femininum	Neutrum
Sing.	Nom.	παιδευ-ό-μενος	παιδευ-ο-μένη	παιδευ-ό-μενον
	Gen.	παιδευ-ο-μένου	παιδευ-ο-μένης	παιδευ-ο-μένου
	Dat.	παιδευ-ο-μένοφ	παιδευ-ο-μένῃ	παιδευ-ο-μένφ
	Acc.	παιδευ-ό-μενον	παιδευ-ο-μένην	παιδευ-ό-μενον
	Voc.	παιδευ-ό-μενε	παιδευ-ο-μένη	παιδευ-ό-μενον

Plur. Nom.Voc.	παιδευ-ό-μενοι	παιδευ-ό-μεναι	παιδευ-ό-μενα
Gen.	παιδευ-ο-μένων	παιδευ-ο-μένων	παιδευ-ο-μένων
Dat.	παιδευ-ο-μένοις	παιδευ-ο-μέναις	παιδευ-ο-μένοις
Acc.	παιδευ-ο-μένους	παιδευ-ο-μένας	παιδευ-ό-μενα
Dual. N. Acc. V.	παιδευ-ο-μένω	παιδευ-ο-μένα	παιδευ-ο-μένω
Gen.Dat.	παιδευ-ο-μένοιν	παιδευ-ο-μέναιν	παιδευ-ο-μένοιν

2. ნამყო უსრული – Imperfectum. ნამყო უსრული ერთ-ერთი ისტორიული დროა. იგი იწარმოება აწმყოს ფუძისაგან. დროის მაჩვენებელი ნიშანი არც მას მოეპოვება, მაგრამ ახასიათებს ნამატი და ისტორიულ დროთა პირის დაბოლოებები. დაბოლოებები ფუძეს აქაც შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით დაერთვის.

ნამყო უსრულს მხოლოდ თხრობითი კილო აქვს. უპირო ფორმები (ინფინიტივი და მიმღეობა) მას არ მოეპოვება.
საშუალი და ვნებითი გვარის ფორმები აქაც საზიაროა.

Imperfectum

		Activum	Medium- Passivum
S.	1	ἐ-παίδευ-ο-ν ვზრდიდი	ἐ-παιδευ-ό-μην ვიზრდიდი, ვიზრდებოდი
	2	ἐ-παίδευ-ε-ς	ἐ-παιδεύ-ου
	3	ἐ-παίδευ-ε(ν)	ἐ-παιδεύ-ε-το
P.	1	ἐ-παιδεύ-ο-μεν	ἐ-παιδευ-ό-μεθα
	2	ἐ-παιδεύ-ε-τε	ἐ-παιδεύ-ε-σθε
	3	ἐ-παίδευ-ο-ν	ἐ-παιδεύ-ο-ντο
D.	1	ἐ-παιδεύ-ο-μεν	ἐ-παιδευ-ό-μεθα
	2	ἐ-παίδεύ-ε-τον	ἐ-παιδεύ-ε-σθον
	3	ἐ-παιδευ-έ-την	ἐ-παιδευ-έ-σθην

3. მყოფადი I – Futurum I. მყოფადი მთავარი დროა. I მყოფადის საწარმოებლად ზმნის ფუძეს დაერთვის დროის მაჩვენებელი ნიშანი – სუფიქსი σ. ზმნის ფუძე უცვლელი რჩება, თუ σ-ის წინ გრძელი ხმოვანია; თუ ფუძის ბოლოკიდური ხმოვანი მოკლეა, σ-ის დართვის შემდეგ იგი დაგრძელდება: ῐ → ῑ, ῠ → ῡ (μην ἰ-ω „ვმრისხანებ“, მყოფ. μην ἱ σ-ω; φν-ω წარმოვშობ, მყოფ. φ ν́ σ-ω); ᾰ, რომელსაც წინ უძღვის ε, ι, ρ ან ρο მარცვალი, გვაძლევს ᾱ-ს, სხვა შემთხვევებში -η-ს; ε გვაძლევს -η-ს, ο – ω-ს (არის გამონაკლისებიც).

მყოფადს არ მოეპოვება ორი კილო: კავშირებითი და ბრძანებითი.

მყოფადში ვნებითსა და საშუალ გვარს განსხვავებული ფორმები აქვთ.

I მყოფადის ვნებითი გვარი I აორისტის ვნებითი გვარის ფუძისაგან იწარმოება; ამ ფუძის ბოლოკიდურია θη, რომელსაც ერთვის მყოფადი დროის მაჩვენებელი ნიშანი σ და შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით – საშუალი გვარის დაბოლოებები (παιδευ-θή-σ-ο-μαι).

სუფიქსი θη წინამდებარე ხმოვნებზე ისეთსავე გავლენას ახდენს, როგორსაც სუფიქსი σ.

უღლება მყოფადში ისეთივეა, როგორიც აწმყოში: მყოფადის ფუძეს შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით თხრობით კილოში დაერთვის მთავარ დროთა დაბოლოებები, ნატვრით კილოში – ისტორიულ დროთა დაბოლოებები.

საშუალი გვარის მყოფადს, მცირე გამონაკლისის გარდა, ვნებითი გვარის მნიშვნელობა არა აქვს.

არის ზმნები, რომელთაც მყოფადში ფორმა საშუალი გვარისა აქვთ, მნიშვნელობა კი – მოქმედებითისა.

მყოფადის ნატვრითი და განუსაზღვრელი კილოები მხოლოდ დამოკიდებულ წინადადებებში იხმარება.

Futurum I

		Activum		Medium	
		Indicativus	Optativus	Indicativus	Optativus
S.	1	παιδεύ-σ-ω	παιδευ-σ-οι-μι	παιδεύ-σ-ο-μαι	παιδευ-σ-οί-μην
	2	παιδεύ-σ-εις	παιδευ-σ-οι-ς	παιδεύ-σ-ει ან παιδεύ-σ-η	παιδεύ-σ-οι-ο
	3	παιδεύ-σ- ει	παιδευ-σ-οι	παιδεύ-σ-ε –ται	παιδευ-σ-οι-το
P.	1	παιδεύ-σ-ο-μεν	παιδευ-σ-οι –μεν	παιδευ-σ-ό-μεθα	παιδευ-σ-οί-μεθα
	2	παιδεύ-σ-ε-τε	παιδευ-σ-οι-τε	παιδεύ-σ-ε-σθε	παιδεύ-σ-οι-σθε
	3	παιδεύ-σ-ουσι(ν)	παιδευ-σ-οι-ε-ν	παιδεύ-σ-ο-νται	παιδευ-σ-οι-ντο
D.	1	παιδεύ-σ-ο-μεν	παιδευ-σ-οι-μεν	παιδευ-σ-ό-μεθα	παιδευ-σ-οί-μεθα
	2	παιδεύ-σ-ε-τον	παιδευ-σ-οι –τον	παιδεύ-σ-ε-σθον	παιδεύ-σ-οι-σθον
	3	παιδεύ-σ-ε-τον	παιδευ-σ-οί-την	παιδεύ-σ-ε-σθον	παιδευ-σ-οί-σθην

Infinitivus

παιδεύ-σ-ειν	παιδεύ-σ-ε-σθαι

Participium	
m. παιδεύ-σ-ων	παιδευ-σ-ό-μενος
f. παιδεύ-σ-ουσα	παιδευ-σ-ο-μένη
n. παιδεῦ-σ-ον	παιδευ-σ-ό-μενον

Passivum

	Indicativus	Optativus
S.1	παιδευ-θή-σ-ο-μαι აღვიზრდები	παιδευ-θη-σ-οί-μην
2	παιδευ-θή-σ-ει ან παιδευ-θή-σ- η	παιδευ-θή-σ-οι-ο
3	παιδευ-θή-σ-ε-ται	παιδευ-θή-σ-οι-το
P.1	παιδευ-θη-σ-ό-μεθα	παιδευ-θη-σ-οί- μεθα
2	παιδευ-θή-σ-ε-σθε	παιδευ-θή-σ-οι- σθε
3	παιδευ-θή-σ-ο-νται	παιδευ-θή-σ-οι-ντο
D.1	παιδευ-θη-σ-ό- μεθα	παιδευ-θη-σ-οί- μεθα
2	παιδευ-θή-σ-ε-σθον	παιδευ-θή-σ-οι- σθον
3	παιδευ-θή-σ-ε- σθον	παιδευ-θη-σ-οί- σθην

Infinitivus
παιδευ-θή-σ-ε-σθαι

Participium
m. παιδευ-θη-σ-ό-μενος
f. παιδευ-θη-σ-ο-μένη
n. παιδευ-θη-σ-ό-μενον

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა : მყოფადის მიმღეობები ისევე იბრუნვიან როგორც აწმყოს მიმღეობები.

4. ა ო რ ი ს ტ ი I – Aoristus I. აორისტი ისტორიული დროა; ამიტომ თხრობით კილოში მას ახასიათებს აუგმენტი – ნამატი.

აორისტს მოქმედებით, საშუალ და ვნებით გვართათვის ცალკე ფორმები მოეპოვება.

I ა ო რ ი ს ტ ი ს მ ო ქ მ ე დ ე ბ ი თ ი დ ა ს ა შ უ ა ლ ი გ ვ ა რ ი ს ფ უ ძ ე

მიიღება ზმნის ფუძეზე დროის მაჩვენებელი σᾰ სუფიქსის დართვით (ზმნის ფუძეა: παιδευ-, აორისტის ფუძეა: παιδευσα-). σα სუფიქსის დართვა წინამდებარე მოკლე ხმოვნებს აგრძელებს.

აორისტის ფუძეს ფორმათა მაწარმოებელი დაბოლოებები დაერთვის შემაერთებელ ხმოვანთა გარეშე.

თხრობითსა და ნატვრით კილოებში აორისტის ფუძეს დაერთვის ისტორიულ დროთა პირის დაბოლოებები, კავშირებით კილოში კი – მთავარ დროთა პირის დაბოლოებები.

კავშირებით კილოში σᾰ სუფიქსის ხმოვან ᾰ-ს ჩაენაცვლება გრძელი ხმოვნები ω/η. აქ უღლება ისეთივეა, როგორიც აწმყოს კავშირებითში .

ნატვრით კილოში აორისტის ფუძეს ემატება კილოს მაწარმოებელი სუფიქსი ῑ, რომელიც ფუძისეულ α-სთან ქმნის αι დიფთონგს.

I აორისტის ვნებითი გვარის ფუძე მიიღება ზმნის ფუძეზე დროისა და გვარის მაჩვენებელი θη ნიშნის დართვით (ზმნის ფუძეა παιδευ-, I აორისტის ვნ. გვარის ფუძეა: παιδευθη-). ამგვარად მიღებულ ფუძეს ფორმათა მაწარმოებელი დაბოლოებები დაერთვის შემაერთებელ ხმოვანთა გარეშე. მარცვალი θη, რომელიც წინამდებარე ხმოვანზე ისეთსავე გავლენას ახდენს, როგორსაც სუფიქსი σα, ι-სა და ντ კომპლექსის წინ დამოკლდება (θη ⟶ θε)

თხრობითსა და ნატვრით კილოებში აორისტის ვნებითი გვარის ფუძეს დაერთვის ისტორიულ დროთა მოქმედებითი გვარის პირის დაბოლოებები, კავშირებით კილოში კი – მთავარ დროთა მოქმედებითი გვარის პირის დაბოლოებები.

კავშირებით კილოში ფუძის ბოლოკიდურია θε, რომლის ხმოვანიც შეერწყმის ω და η დაბოლოებებს (παιδευθέ-ω ⟶ παιδευθῶ, παιδευθέ-ης ⟶ παιδευθῇς...).

ნატვრით კილოში ფუძეს დაერთვის კილოს ნიშანი ιη და ι. θε სუფიქსის ხმოვანი ε შეერწყმის ι-ს და გვაძლევს მხოლობით რიცხვში დაბოლოებას θειη-ს, მრავლობითსა და ორობითში – დაბოლოებას θει-ს ან θειη-ს.

I აორისტის დაბოლოებები დროის მაუწყებელი ნიშნითურთ

		Activum			
		Indicativus	Coniuctivus	Optativus	Imperativus
S.	1	σα	σω	σαι-μι	
	2	σα –ς	σ ῃς	σαι-ς ან σειας	σον
	3	σε-(ν)	σ ῃ	σαι ან σειε(ν)	σά-τω
P.	1	σα –μεν	σω-μεν	σαι-μεν	
	2	σα-τε	σῃ-τε	σαι-τε	σα-τε
	3	σα-ν	σω-σι(ν)	σαιε-(ν) ან σειαν	σά—ντων ან σά-τωσαν

D.	1	σα-μεν	σω-μεν	σαι-μεν	
	2	σα-τον	ση-τον	σαι-τον	σα-τον
	3	σά-την	ση-τον	σαί-την	σά-των

Infinitivus
-σ-αι

Participium		
masc	fem.	neutr.
σᾶς	σᾶσα	σάν

Medium					
		Indicativus	Coniuctivus	Optativus	Imperativus
S.	1	σά-μην	σω-μαι	σαί-μην	
	2	σά-σο→σω	ση-σαι→ση	σαι-σο→σαι-ο	σαι
	3	σα-το	ση-ται	σαι-το	σά-σθω
P.	1	σά-μεθα	σώ-μεθα	σαί-μεθα	
	2	σα-σθε	ση-σθε	σαι-σθε	σα-σθε
	3	σα-ντο	σω-νται	σαι-ντο	σά- σθων ΔΒ σά -σθωσαν
D.	1	σά-μεθα	σώ-μεθα	σαί-μεθα	
	2	σα-σθον	ση-σθον	σαι-σθον	σα- σθον
	3	σά- σθην	ση- σθον	σαί-σθην	σά- σθων

Infinitivus
σα-σθαι

Participium		
masc.	fem.	neutr.
σά-μενος	σα-μένη	σά-μενον

Passivum					
		Indica-tivus	Coniuctivus	Optativus	Imperativus
S.	1	θη-ν	θέ-ω→θω	θείη-ν	
	2	θη-ς	θέ-ης→θῆς	θείη-ς	θη-θι→θη-τι
	3	θη	θέ-η→θῇ	θείη	θή-τω

P.	1	θη-μεν	θέ-ω-μεν→θῶ-μεν	θεῖ- μεν ან θείη-μεν	
	2	θη-τε	θέ-η-τε→θῆ-τε	θεῖ- τε „ θείη-τε	θη-τε
	3	θη-σαν	θέ-ω-σι(ν)→θῶ-σι(ν)	θεῖεν ‘ θείη-σαν	θέ-ντων ან θή-τωσαν
D.	1	θη-μεν	θέ-ω-μεν→θῶ-μεν	θεῖ- μεν ან θείη-μεν	
	2	θη-τον	θέ-η-τον→θῆ-τον	θεῖ- τον „ θείη-τον	θη-τον
	3	θη-την	θέ-η-τον→θῆ-τον	θεί- την „ θειή-την	θή-των

Infinitivus
θῆναι

Participium		
masc.	fem.	neutr.
θείς	θεῖσα	θέν

შენიშვნები I. Aoristus indicativi activi: მხ. რიცხვის I პირის დაბოლოება – σα და მრავლ. რიცხვის III პირის დაბოლოება -σαν მომდინარეობენ -σɱ და -σɳt კომპლექსებიდან, სადაც მარცვლოვანი სონანტები ხმოვნებად იქცა (ἐπαιδευσɱ > ἐπαίδευσα; ἐπαιδευσɳτ > ἐπαίδευσαν).

2. Coniuctivus: საშ. გვარის მხ. რიცხვის მეორე პირის დაბოლოების σ ორ ხმოვანს შორის ამოვარდება და ხდება ხმოვანთა შერწყმა (παιδεύ-ση-σαι → παιδεύ-ση-αι → παιδεύ-σῃ)

3. Imperativus: ვნებითი გვარის ბრძანებითი კილოს მხოლ. რიცხვის II პირის ძველი დაბოლოება θι გვაძლევს τι წინამავალი θ-ს გამო (παιδεύ-θη-θι → παιδεύθη-τι)

4. Infinitivus: პირველი აორისტის მოქმედებითი გვარის ინფინიტივის ნიშანია: αι; იგი ძველი მიცემითი ბრუნვისაგან მომდინარეობს (παιδεῦσ-αι) საშუალი გვარის ინფინიტივის ნიშანია σθαι: (παιδεύσα-σθαι), ვნებითი გვარის ინფინიტივისა კი – ναι. ვნ. გვარის ინფინიტივი პროპერისპომენონია (παιδευθῆ-ναι).

5. Participium: I აორისტის მოქმედებითი და ვნებითი გვარის მიმღეობები მიიღება დროის ფუძეზე ντ სუფიქსის დართვით. მდედრობით სქესში ამ სუფიქსს ემატება სქესის მაჩვენებელი ბოლოკიდური ια → σα

მაგალითად:

მოქმედებითი გვარის მიმღეობის ფუძეა მამრობითსა და საშუალო სქესში παιδευσα-ντ-, მდედრობით სქესში – παιδευσα-ντ-ια → παιδευσανσα;

ვნებითი გვარის მიმღეობის ფუძეა მამრობითსა და საშუალო სქესში παιδευθε-ντ, მდედრობით სქესში παιδευθε-ντ-ια → παιδευθε-ν-σα.

მამრობითი და საშუალო სქესის მიმღეობები III კანკლედობით იბრუნვის, მდედრობითი სქესისა კი – I კანკლედობით.

მამრობითი სქესის მიმღეობათა სახელობითი ბრუნვა იწარმოება სიგმატურად. σ-ის დართვის შედეგად ფუძიდან ამოვარდება სუფიქსი ντ, სამაგიეროდ წინამდებარე ხმოვანი დაგრძელდება.

მოქ. გვ. παιδευσα-ντ-ς → παιδεύσᾱς

ვნ. გვ. παιδευθε-ντ-ς → παιδευθείς.

საშუალო სქესის მიმღეობათა სახელობითი ბრუნვა უდრის მიმღეობათა მოკვეცილ ფუძეს:

მოქ. გვ. παιδευσα-ντ → παιδεῦσαν

ვნ. გვ. παιδευθε-ντ → παιδευθέν.

მდედრობითი სქესის მიმღეობათა ფუძეში ια → σα ბოლოკიდურის წინ ამოვარდება სუფიქსი ν(τ), სამაგიეროდ წინამდებარე ხმოვანი დაგრძელდება:

მოქ. გვ παιδευσα-ντ-σα → παιδεύσᾱσα

ვნ. გვ. παιδευθε-ν-σα → παιδευθεῖσα

Aoristus I

Activum

		Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S.	1	ἐ-παίδευ-σα	παιδεύ-σω	παιδεύ-σαι-μι	
		აღზარდე		παιδεύ-σαι-σ ან	
				παισεύ-σειας	
	2	ἐ-παίδευ-σα-ς	παιδεύ-σῃς	παιδεύ-σαι ან	παίδευ-σον
	3	ἐ-παίδευ-σε(ν)	παιδεύ-σῃ	παιδεύ-σειε(ν)	παιδευ-σά-τω
P.	1	ἐ-παιδεύ-σα-μεν	παιδεύ-σω-μεν	παιδεύ-σαι-μεν	
	2	ἐ-παιδεύ-σα-τε	παιδεύ-σῃ-τε	παιδεύ-σαι-τε	παιδεύ-σα-τε
	3	ἐ-παίδευ-σα-ν	παιδεύ-σω-σι (ν)	παιδεύ-σαιε-ν ან	παιδευ-σά-ντων ან
				παιδεύ-σειαν	παιδευ-σά-τωσαν
D.	1	ἐ-παιδεύ-σα-μεν	παιδεύ-σω-μεν	παιδεύ-σαι-μεν	
	2	ἐ-παιδεύ-σα-τον	παιδεύ-σῃ-τον	παιδεύ-σαι-τον	παιδεύ-σα-τον
	3	ἐ-παιδεύ-σά-την	παιδεύ-σῃ-τον	παιδευ-σαί-την	παιδευ-σά-των

Infinitivus

παιδεῦ-σαι

Participium		
masc.	fem.	neutr.
παιδεύ-σας	παιδεύ-σα-σα	παιδεῦ-σα-ν

Medium				
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	ἐ-παιδευ-σά-μην	παιδεύ-σω-μαι	παιδευ-σαί-μην	
	აღვიზარდე ჩემთვის	παιδεύ-σῃ	παιδεύ-σαι-ο	παίδευ-σαι
2	ἐ-παιδεύ-σω	παιδεύ-σῃ-ται	παιδεύ-σαι-το	παιδευ-σά-σθω
3	ἐ-παιδεύ-σα-το			
P. 1	ἐ-παιδευ-σά-μεθα	παιδευ-σώ-μεθα	παιδευ-σαί-μεθα	
2	ἐ-παιδεύ-σα-σθε	παιδεύ-σῃ-σθε	παιδεύ-σαι-σθε	παιδεύ-σα-σθε
3	ἐ-παιδεύ-σα-ντο	παιδεύ-σω-νται	παιδεύ-σαι-ντο	παιδευ-σά-σθων ან
				παιδευ-σά-σθωσαν
D. 1	ἐ-παιδευ-σά-μεθα	παιδευ-σώ-μεθα	παιδευ-σαί-μεθα	
2	ἐ-παιδεύ-σα-θον	παιδεύ-σῃ-σθον	παιδεύ-σαι-σθον	παιδεύ-σα-σθον
3	ἐ-παιδευ-σά-σθην	παιδεύ-σῃ-σθον	παιδευ-σαί-σθην	παιδευ-σά-σθων

Infinitivus
παιδεύ-σα-σθαι

Participium		
masc.	fem.	neutr.
παιδευ-σά-μενος	παιδευ-σα-μένη	παιδευ-σά-μενον

Passivum				
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	ἐ-παιδεύ-θη –ν	παιδευ-θῶ	παιδευ-θείη-ν	
	აღვზარდე			
2	ἐ-παιδεύ-θη –ς	παιδευ-θῇ-ς	παιδευ-θείη-ς	παιδεύ-θη-τι
3	ἐ-παιδεύ-θη	παιδευ-θῇ	παιδευ-θείη	παιδευ-θή-τω
P. 1	ἐ-παιδεύ-θη –μεν	παιδευ-θῶ-μεν	παιδευ-θεῖ-μεν ან	
2	ἐ-παιδεύ-θη -τε	παιδευ-θῆ-τε	παιδευ-θείη-μεν	παιδεύ-θη-τε
3	ἐ-παιδεύ-θη -σαν	παιδευ-θῶ-σι (ν)	παιδευ-θεῖ-τε ან	
			παιδευ-θείη-τε	παιδευ-θέ-ντωνან
			παιδευ-θεῖ-εν ან	ან
			παιδευ-θείη-σαν	παιδευ-θή-τωσαν
D. 1	ἐ-παιδεύ-θη –μεν	παιδευ-θῶ-μεν	παιδευ-θεῖ-μεν ან	
			παιδευ-θείη-μεν	
2	ἐ-παιδεύ-θη –τον	παιδευ-θῆ-τον	παιδευ-θεῖ-τον ან	
			παιδευ-θείη-τον	
3	ἐ-παιδευ-θή -την	παιδευ-θῆ-τον	παιδευ-θεί-την ან	παιδεύ-θη-τον
			παιδευ-θειή-την	παιδευ-θή-των

Infinitivus		
παιδευ-θῆ-ναι		
Participium		
masc.	fem.	neutr.
παιδευ-θείς	παιδευ-θεῖσα	παιδευ-θέν

I აორისტის მიმღეობათა ბრუნება

a. Participium aoristi activi

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N.V.	παιδεύσας	παιδεύ-σασα	παιδεῦ-σα-ν
G.	παιδεύ-σα-ντ-ος	παιδευ-σά-σης	παιδεύ-σα-ντ-ος
D.	παιδεύ-σα-ντ-ι	παιδευ-σάσῃ	παιδεύ-σα-ντ-ι
Acc.	παιδεύ-σα-ντα	παιδεύ-σασαν	παιδεῦ-σα-ν
P. N.V.	παιδεύ-σα-ντ-ες	παιδεύ-σασαι	παιδεύ-σα-ντ-α
G.	παιδευ-σά-ντων	παιδευ-σασῶν	παιδευ-σά-ντ-ων
D.	παιδεύ-σα-σι (ν)	παιδευ-σάσαις	παιδεύ-σα-σι (ν)
Acc.	παιδεύ-σα-ντ-ας	παιδευ-σάσας	παιδεύ-σα-ντ-α
D. N.V.	παιδεύ-σα-ντ-ε	πωιδευ-σάσα	παιδεύ-σα-ντ-ε
Acc.G. D.	παιδευ-σά-ντ-οιν	παιδευ-σάσαιν	παιδευ-σά-ντ-οιν

b. Participium aoristi medii

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N.	παιδευ-σά-μενος	παιδευ-σα-μένη	παιδευ-σά-μενον
G.	παιδευ-σα-μένου	παιδευ-σα-μένης	παιδευ-σα-μένου
D.	παιδευ-σα-μένῳ	παιδευ-σα-μένῃ	παιδευ-σα-μένῳ
Acc.	παιδευ-σά-μενον	παιδευ-σα-μένην	παιδευ-σά-μενον
V.	παιδευ-σά-μενε	παιδευ-σα-μένη	παιδευσά-μενον
S. N.	παιδευ-σά-μενοι	παιδευ-σά-μεναι	παιδευ-σά-μενα
G.	παιδευ-σα-μένων	παιδευσα-μένων	παιδευ-σα-μένων
D.	παιδευ-σα-μένοις	παιδευ-σα-μέναις	παιδευ-σα-μένοις
Acc.	παιδευ-σα-μένους	παιδευ-σα-μένας	παιδευ-σά-μενα
V.	παιδευ-σά-μενοι	παιδευ-σά-μεναι	παιδευ-σά-μενα
S. N. Acc.	παιδευ-σα-μένω	παιδευ-σα-μένα	παιδευ-σα-μένω
G. D.	παιδευ-σα-μένοιν	παιδευ-σα-μέναιν	παιδευ-σα-μένοιν

c. Participium aoristi passivi

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N.V.	παιδευ-θείς	παιδευ-θεῖσα	παιδευ-θέν
G.	παιδευ-θέ-ντ-ος	παιδευ-θείσης	παιδευ-θέ-ντ-ος
D.	παιδευ-θέ-ντ-ι	παιδευ-θείσῃ	παιδευ-θέ-ντι
Acc.	παιδευ-θέ-ντ-α	παιδευ-θεῖσαν	παιδευ-θέν

P.	N.V.	παιδευ-θέ-ντ-ες	παιδευ-θεῖσαι	παιδευ-θέ-ντ-α
	G.	παιδευ-θέ-ντ-ων	παιδευ-θεισῶν	παιδευ-θέ-ντ-ων
	D.	παιδευ-θεῖσι (ν)	παιδευ-θείσαις	παιδευ-θεῖσι (ν)
	Acc.	παιδευ-θέ-ντ-ας	παιδευ-θείσας	παιδευ-θέ-ντ-α
D.	N. Acc.	παιδευ-θέ-ντ-ε	παιδευ-θείσα	παιδευ-θέ-ντ-ε
	G. D.	παιδευ-θέ-ντ-οιν	παιδευ-θείσαιν	παιδευ-θέ-ντ-οιν

5. ნამყო სრული I – Perfectum I. ნამყო სრული ანუ პერფექტუმი მთავარი დროა. იგი წარსული დროის სრულასპექტიანი ფორმაა. თანხმოვნით დაწყებულ ზმნებში პერფექტუმის ფუძე იწარმოება რედუპლიკაციით, ხმოვნით დაწყებულ ზმნებში კი რედუპლიკაციას ენაცვლება რაოდენობითი ნამატი – აუგმენტი.

რედუპლიკაცია და აუგმენტი შენარჩუნებულია პერფექტუმის ფუძისაგან ნაწარმოებ ყველა ფორმაში.

პერფექტუმს მოქმედებით, საშუალსა და ვნებით გვარში აქვს ოთხივე კილო (თხრობითი, კავშირებითი, ნატვრითი და ბრძანებითი), ინფინიტივი და მიმღეობა.

პერფექტუმის საშუალი და ვნებითი გვარის ფორმები საზიაროა.

მოქმედებითი გვარის პერფექტუმ I-ის საწარმოებლად პერფექტუმის ფუძეს დაერთვის დროის ნიშანი κ თანმხლები α-თი (κ-ά): λύ-ω „ვხსნი“, λέλυ-κα „გავხსენი“, παιδεύ-ω „ვზრდი“, πεπαίδευ-κα „გავზარდე“.

κ-α სუფიქსის დართვა იწვევს ფონეტიკურ ცვლილებებს; ხმოვანფუძიან ზმნებში ხდება წინამდებარე მოკლე ხმოვნის დაგრძელება.

თხრობითსა და კავშირებით კილოში პერფექტუმს მთავარ დროთა პირის დაბოლოებები აქვს, ნატვრით კილოში კი – ისტორიული დროებისა, მაგრამ კავშირებითი და ნატვრითი კილოები ჩვეულებრივ ანალიტიკურად – აღწერილობით იწარმოება (პერფექტუმის მოქმედებითი გვარის მიმღეობისა და εἰμί ზმნის კავშირებითი და ნატვრითი კილოების მეშვეობით).

პერფექტუმის მოქმედებითი გვარის ინფინიტივუსის დაბოლოებაა -έ-ναι, მიმღეობას კი აქვს ბოლოკიდურები: -ώς მამრობით სქესში, -υῖα მდედრობით სქესში და -ός საშუალოში.

საშუალი და ვნებითი გვარის პერფექტუმის ფორმათა საწარმოებლად პერფექტუმის ფუძეს დაბოლოებები დაერთვის უშუალოდ – დროის ნიშნისა და შემაერთებელი ხმოვნის გარეშე.

საშუალი და ვნებითი გვარის პირის დაბოლოებები პერფექტუმის თხრობით კილოში მთავარი დროებისაა.

კავშირებითი და ნატვრითი კილოები იწარმოება აღწერილობით (პერფექტუმის საშუალი და ვნებითი გვარის მიმღეობისა და εἰμί ზმნის კავშირებითი და ნატვრითი კილოების მეშვეობით).

პერფექტუმის საშუალი და ვნებითი გვარის ინფინიტივუსის დაბოლოებაა -σθαι (მახვილი ყოველთვის ამ დაბოლოების წინამდებარე ხმოვანზეა, მკვეთრი – მოკლეზე და შემოსილი – გრძელზე); მიმღეობის ბოლოკიდურებია: -μένος მამრობით სქესში, -μένη მდედრობით სქესში და -μένον საშუალოში (მახვილი ყოველთვის არის მკვეთრი ბოლოდან მეორე მარცვალზე).

I პერფექტუმის დაბოლოებები

	Activum			
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	κα	κω	κοι-μι	
2	κα-ς	κῃς	κοι-ς	κε
3	κε(ν)	κῃ	κοι	κέ-τω
P. 1	κα-μεν	κω-μεν	κοι-μεν	
2	κα-τε	κη-τε	κοι-τε	κε-τε
3	κα-σι (ν)	κω-σι (ν)	κοι-εν	κό-ντων ან κέ-τωσαν
D. 1	κα-μεν	κω-μεν	κοι-μεν	
2	κα-τον	κη-τον	κοι-τον	κε-τον
3	κα-τον	κη-τον	κοί-την	κέ-των

Infinitivus
-κ-έ-ναι

Participium		
masc.	fem.	neutr.
κώς	κυῖα	κός

	Medium- Passivum			
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	μαι	აღწერილობითი	აღწერილობითი	
2	σαι			σο
3	ται			σθω
P. 1	μεθα			
2	σθε			σθε
3	νται			σθων ან σθωσαν
D. 1	μεθα			
2	σθον			σθον
3	σθον			σθων

Infinitivus
σθαι

Participium		
masc.	fem.	neutr.
μένος	μένη	μένον

შენიშვნები: 1. Perfectum indicativi activi: მხ. რიცხვის I პირის დაბოლოება (-μι) გამქრალია: ასევე, მოშლილია პირის დაბოლოება (-τι) მხ. რიცხვის III პირში, სადაც სუფიქსისეულ α-ს შეენაცვლა ε; მხოლობითი რიცხვის II პირის დაბოლოებაა ς (თავდაპირველად პირის ნიშნად აქ -θα უნდა ყოფილიყო). მრ. რიცხვის III პირის დაბოლოება κασι მომდინარეობს კომპლექსისგან κα-νσι < κα-ντι შენაცვლებითი დაგრძელებით (πεπαιδευκᾰ-ντι > πεπαιδευκᾱ-νσι > πεπαιδευκᾶσι)

2. Imperativus: მოქ. გვარის ბრძანებითი კილოს მარტივი ფორმები ატიკურ დიალექტში თითქმის არ იხმარება; გვხვდება აღწერილობითი ფორმები (პერფექტუმის მოქმედებითი გვარის მიმღეობასა და εἰμί ზმნის ბრძანებითი კილოს მეშვეობით: πεπαιδευκὼς ἴσθι, ἔστω და ა. შ.).

3. დაბოლოებები -μαι, -σαι, -ται, -νται და -σθαι მახვილისათვის მოკლე მარცვლებია.

4. მოქმედებითი გვარის ინფინიტივში -ναι დაბოლოების წინამდებარე ε შემაერთებელი ხმოვანია და მახვილი (მკვეთრი) მუდამ მასზეა.

5. პერფექტუმის მოქმედებითი გვარის მამრობითი და საშუალი გვარის მიმღეობა, რომელსაც -οτ სუფიქსი აწარმოებს, მესამე კანკლედობით იბრუნვის, მდედრობითი სქესის მიმღეობა კი (მისი მაწარმოებელი სუფიქსი υῖα) – პირველი კანკლედობით.

მამრობითი და საშუალი გვარის მიმღეობის სახელობითი ბრუნვა მუდამ ოქსიტონონია, მდედრობითი სქესისა კი – პროპერისპომენონი.

Perfectum I				
Activum				
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	πε-παίδευ-κα აღვზარდე	πε-παιδεύ-κω	πε-παιδεύ-κ-οι-μι	
2	πε-παίδευ-κα-ς	πε-παιδεύ-κῃς	πε-παιδεύ-κ-οι-ς	[πε-παίδευ-κ-ε]
3	πε-παίδευ-κα-ε	πε-παιδεύ-κῃ	πε-παιδεύ-κ-οι	[πε-παιδευ-κ-έ-τω]

P. 1	πε-παιδεύ-κα-μεν	πε-παιδεύ-κω-μεν	πε-παιδεύ-κ-οι-μεν	
2	πε-παιδεύ-κα-τε	πε-παιδεύ-κη-τε	πε-παιδεύ-κ-οι-τε	[πε-παιδεύ-κ-ε-τε]
3	πε-παιδεύ-κα-σι (ν)	πε-παιδεύ-κω- σι(ν)	πε-παιδεύ-κ-οι-εν	[πε-παιδευ-κ-όντων] ან
				[πε-παιδευ-κ-έ-τω-σαν]
D. 1	πε-παιδεύ-κα-μεν	πε-παιδεύ-κω-μεν	πε-παιδεύ-κ-οι-μεν	
2	πε-παιδεύ-κα-τον	πε-παιδεύ-κη-τον	πε-παιδεύ-κ-οι-τον	[πε-παιδεύ-κ-ε-τον]
3	πε-παιδεύ-κα-τον	πε-παιδεύ-κη-τον	πε-παιδευ-κ-οί-την	[πε-παιδευ-κ-έ-των]

Infinitivus
πε-παιδευ-κ-έ-ναι

Participium		
masc.	fem.	neutr.
πε-παιδευ-κώς	πε-παιδευ-κ-υῖα	πε-παιδευ-κός

აღწერილობითი ფორმები კავშირებითსა და ნატვრით კილოებში

Activum

	Coniunctivus			
S. 1	πε-παιδευ-κώς,	πε-παιδευ-κυῖα,	πε-παιδευ-κός	ὦ
2	,,	,,	,,	ᾖς
3	,,	,,	,,	ᾖ
P. 1	πε-παιδευ-κ-ότ-ες,	πε-παιδευ-κυῖαι,	πε-παιδευ-κ-ότ-α	ὦμεν
2	,,	,,	,,	ἦτε
3	,,	,,	,,	ὦσι(ν)
D. 1	πε-παιδευ-κ-ότ-ε,	πε-παιδευ-κυία,	πε-παιδευ-κ-ότ-ε	ὦμεν
2	,,	,,	,,	ἦτον
3	,,	,,	,,	ἦτον

	Optativus			
S. 1	πε-παιδευ-κ- ὡ-ς,	πε-παιδευ-κ-υῖα,	πε-παιδευ-κ-ὸς	εἴην
2	,,	,,	,,	εἴης
3	,,	,,	,,	εἴη
P. 1	πε-παιδευ-κ-ότ-ες,	πε-παιδευ-κυῖαι,	πε-παιδευ-κ-ότ-α	εἴημεν ან εἶμεν
2	,,	,,	,,	εἶτε- – εἶτε
3	,,	,,	,,	εἴησαν – εἶεν
D. 1	πε-παιδευ-κ-ότ-ε,	πε-παιδευ-κυία,	πε-παιδευ-κ-ότ-ε	εἴημεν ან εἶμεν
2	,,	,,	,,	εἴητον – εἶτον
3	,,	,,	,,	εἰήτην – εἴτην

შენიშვნა: აღწერილობითი ფორმები გვხვდება პერფექტუმის თხრობით კილოშიც (პერფექტუმის მოქმედებითი ან საშ. და ვნებითი გვარის მიმღეობისა და εἰμί ზმნის აწმყოს თხრობითი კილოს მეშვეობით): πεπαιδευ-κώς εἰμι = πε-παίδευ-κα, πε-παιδευ-μένον ἐστί = πε-παίδευ-ται.

Medium- Passivum

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	πε-παίδευ-μαι აღვიზარდე	πε-παιδευ-μένος ὦ	πε-παιδευ-μένος εἴην	
2	πε-παίδευ-κα-σαι	,, ᾖς	,, εἴης	πε-παίδευ-σο
3	πε-παίδευ-ται	,, ᾖ	,, εἴη	πε-παιδεύ-σθω
P. 1	πε-παιδεύ-μεθα	πε-παιδευ-μένοι ὦμεν	πε-παιδευ-μένοι εἴημεν–εἶμεν	
2	πε-παίδευ-σθε	πε-παιδευ-μένοι ἦτε	,, εἴητε–εἶτε	πε-παίδευ-σθε
3	πε-παίδευ-νται	πε-παιδευ-μένοι ὦσι(ν)	εἴεησαν–εἶεν	πε-παιδεύ-σθων ან πε-παιδεύ-θωσαν
D. 1	πε-παιδεύ-μεθα	πε-παιδευ-μένω ὦμεν	πε-παιδευ-μένω εἴημεν–εἶμεν	
2	πε-παίδευ-σθον	πε-παιδευ-μένω ἦτον	,, εἴητον–εἶτον	πε-παίδευ-σθον
3	πε-παίδευ-σθον	πε-παιδευ-μένω ἦτον	,, εἰήτην–εἴτην	πε-παιδεύ-σθων

Infinitivus
πε-παιδεῦ-σθαι

Participium		
masc.	fem.	neutr.
πε-παιδευ-μένος	πε-παιδευ-μένη	πε-παιδευ-μένον

I პერფექტუმის მიმღეობათა ბრუნება

a. Participium perfecti activi

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N. V.	πε-παιδευ-κώς	πε-παιδευ-κ-υῖα	πε-παιδευ-κός
G.	πε-παιδευ-κ-ότ-ος	πε-παιδευ-κ-υίας	πε-παιδευ-κ-ότ-ος
D.	πε-παιδευ-κ-ότ-ι	πε-παιδευ-κ-υίᾳ	πε-παιδευ-κ-ότ-ι
Acc.	πε-παιδευ-κ-ότ-α	πε-παιδευ-κ-υῖαν	πε-παιδευ-κός
P. N. V.	πε-παιδευ-κ-ότ-ες	πε-παιδευ-κ-υῖαι	πε-παιδευ-κ-ότ-α
G.	πε-παιδευ-κ-ότ-ων	πε-παιδευ-κ-υιῶν	πε-παιδευ-κ-ότ-ων
D.	πε-παιδευ-κ-όσι (ν)	πε-παιδευ-κ-υίαις	πε-παιδευ-κ-όσι(ν)
Acc.	πε-παιδευ-κ-ότ-ας	πε-παιδευ-κ-υίας	πε-παιδευ-κ-ότ-α
D. N. Ac.	πε-παιδευ-κ-ότ-ε	πε-παιδευ-κ-υία	πε-παιδευ-κ-ότ-ε
G. D.	πε-παιδευ-κ-ότ-οιν	πε-παιδευ-κ-υίαιν	πε-παιδευ-κ-ότ-οιν

b. Participium perfecti medii- passivi

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N.	πε-παιδευ-μένος	πε-παιδευ-μένη	πε-παιδευ-μένον
G.	πε-παιδευ-μένου	πε-παιδευ-μένης	πε-παιδευ-μένου
D.	πε-παιδευ-μένῳ	πε-παιδευ-μέν η	πε-παιδευ-μένῳ
Acc.	πε-παιδευ-μένον	πε-παιδευ-μένην	πε-παιδευ-μένον
V.	πε-παιδευ-μένε	πε-παιδευ-μένη	πε-παιδευ-μένον
P. N. V.	πε-παιδευ-μένοι	πε-παιδευ-μέναι	πε-παιδευ-μένα
G.	πε-παιδευ-μένων	πε-παιδευ-μένων	πε-παιδευ-μένων
D.	πε-παιδευ-μένοις	πε-παιδευ-μέναις	πε-παιδευ-μένοις
Acc.	πε-παιδευ-μένους	πε-παιδευ-μένας	πε-παιδευ-μένα
D. N. Ac.	πε-παιδευ-μένω	πε-παιδευ-μένα	πε-παιδευ-μένω
G. D.	πε-παιδευ-μένοιν	πε-παιδευ-μέναιν	πε-παιδευ-μένοιν

6. ნამყო წინარეწარსული I – Piusquamperfectum I. ნამყო წინარეწარსული ანუ პლუსქვამპერფექტუმი ისტორიული დროა. იგი იწარმოება პერფექტუმის ფუძისგან: პერფექტუმის ფუძეს ემატება დროის ნიშანი κ, რომელსაც თან ახლავს ε ან ει. ამგვარად მიღებულ პლუსქვამპერფექტუმის ფუძეს დაემატება ისტორიულ დროთა პირის დაბოლოებები, ხოლო თავში დაერთვის მარცვლოვანი ნამატი ε, თუ ზმნის ფუძე რედუპლიცირებულია (ე.ი. თუ ზმნა თანხმოვნით იწყება); ხმოვნით დაწყებულ ზმნებს აქაც, ისე როგორც პერფექტუმში, აქვთ რაოდენობრივი ნამატი (ზმნის ფუძეა παιδευ-, პერფექტუმის ფუძეა πε-παιδευ-, პლუსქვამპერფექტუმისა – πε-παιδευ-κ-ε ან πε-παιδευ-κ-ει, ნამატით – ἐ-πε-παι-δευ-κ-ε ან ἐ-πε-παιδευ-κ-ει).

პლუსქვამპერფექტუმს მხოლოდ თხრობითი კილო აქვს. უპირო ფორმები (ინფინიტივი და მიმღეობა) მას არ მოეპოვება.

ატიკური დიალექტის უძველეს პერიოდში პლუსქვამპერფექტუმის მოქმედებით გვარში – დროის ნიშანს ახლდა ხმოვანი ε, რომელსაც ერთოდა პირის დაბოლოებები -α, -ας, -ε, -μεν, -τε, -σαν, -τον, την. კომპლექსებმა: εα, εας, εε, კონტრაქციის შედეგად შექმნეს დაბოლოებები η, ης, და ει. მოგვიანო პერიოდში κ-ს თანმხლები ε ει დიფთონგით შეიცვალა, რომელსაც მხოლობითი რიცხვის პირველ პირში დაერთო ნიშანი ν. ε უცვლელი დარჩა მხოლოდ მრავლობითი რიცხვის მესამე პირში. ამგვარად ჩამოყალიბდა მოქ. გვარის პლუსქვამპერფექტუმის დაბოლოებათა ორი ფორმა: ძველი და მერმინდელი.

საშუალი და ვნებითი გვარის ფორმები პლუსქვამპერფექტუმში საზიაროა. მათ საწარმოებლად პერფექტუმის ფუძეს, რომელიც გავრცობილია მარცვლოვანი ან რაოდენობრივი ნამატით, დაერთვის ისტორიულ დროთა პირის დაბოლოებები უშუალოდ – დროის ნიშნისა და შემაერთებელ ხმოვანთა გარეშე.

I პლუსქვამპერფექტუმის დაბოლოებები

	Activum		Medium – Passivum
	ძველი	მერმინდელი	
S. 1	κ-η	κ-ειν	μην
2	κ-ης	κ-ειϛ	σο
3	κ-ει	κ-ει	το
P. 1	κ-ε—μεν	κ-ει—μεν	μεθα
2	κ-ε-τε	κ-ει-τε	σθε
3	κ-ε-σαν	κ-ε-σαν	ντο
D. 1	κ-ε-μεν	κ-ει-μεν	μεθα
2	κ-ε-τον	κ-ει-τον	σθον
3	κ-έ-την	κ-εί-την	σθην

Plusquamperfectum I

	Activum		Medium – Passivum
	ძველი	მერმინდელი	
S. 1	ἐ-πε-παιδεύ-κ-η აღმიზრდია	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ει-ν	ἐ-πε-παιδεύ-μην აღვზრდილვარ, აღმიზრდია
2	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ης	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ει-ϛ	ἐ-πε-παίδευ-σο
3	ἐ-πε-παιδεύ – κ-ει (ν)	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ει (ν)	ἐ-πε-παίδευ-το
P. 1	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ε—μεν	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ει—μεν	ἐ-πε-παιδεύ -μεθα
2	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ε-τε	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ει-τε	ἐ-πε-παίδευ -σθε
3	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ε-σαν	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ε-σαν	ἐ-πε-παίδευ-ντο
D. 1	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ε-μεν	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ει-μεν	ἐ-πε-παιδεύ -μεθα
2	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ε-τον	ἐ-πε-παιδεύ -κ-ει-τον	ἐ-πε-παίδευ -σθον
3	ἐ-πε-παιδευ -κ-έ-την	ἐ-πε-παιδευ- κ-εί-την	ἐ-πε-παιδεύ -σθην

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1. მოქ. გვარის მრავლ. რიცხვის მესამე პირის დაბოლოებას -ε-σαν გვიანა ხანებში ენაცვლება -ει-σαν (ἐ-πεπαιδεύ-κ-ει-σαν).

2. ხშირად გვხვდება პლუსქვამპერფექტუმის აღწერილობითი ფორმები (პერფექტუმის მოქმედებითი გვარის მიმღეობისა და εἰμί ზმნის ნამყო უსრულის მეშვეობით მოქმედებით გვარში და პერფექტუმის საშ. და ვნ. გვარის მიმღეობისა და εἰμί ზმნის ნამყო უსრულის მეშვეობით

ვნებით გვარში): πεπαιδευκώς ἦν = ἐπεπαιδεύκει; πεπαιδευμένος ἦν = ἐπεπαίδευτο.

7. მყოფადი III- Futurum III. III მყოფადი – futurum exactum ანუ futurum perfectum ჩვეულებრივ ვნებითი გვარის მნიშვნელობისაა. აქვს თხრობითი და ნატვრითი კილოები, ინფინიტივი და მიმღეობა. კლასიკურ ბერძნულში III მყოფადის ხმარების შემთხვევები შეზღუდულია: გვხვდება თხრობითი კილო, დანარჩენი ფორმები მეტად იშვიათია.

III მყოფადი იწარმოება პერფექტუმის ფუძისგან: პერფექტუმის ფუძეს დაერთვის მყოფადის ნიშანი σ, ο და ε შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით თხრობით კილოში მთავარ დროთა პირის დაბოლოებები, ნატვრით კილოში კი – ისტორიულ დროთა პირის დაბოლოებები.

დროის ნიშანი σ წინამდებარე მოკლე ხმოვანს აგრძელებს.

III მყოფადი იუღლება ისე, როგორც საშუალი გვარის I მყოფადი:

Futurum III

Passivum

	Indicativus	Optativus
S. 1	πε-παιδεύ-σ-ο-μαι	πε-παιδευ-σ-οί-μην
	აღვიზრდები, აღზრდილი ვიქნები	
2	πε-παιδεύ-σ- η (πε-παιδεύ-σ- ει)	πε-παιδεύ-σ- οι-ο
3	πε-παιδεύ-σ- ε-ται	πε-παιδεύ-σ- οι-το
P. 1	πε-παιδευ-σ-ό-μεθα	πε-παιδευ-σ-οί-μεθα
2	πε-παιδεύ-σ- ε-σθε	πε-παιδεύ-σ- οι-σθε
3	πε-παιδεύ-σ- ο-νται	πε-παιδεύ-σ- οι-ντο
D. 1	πε-παιδευ-σ-ό-μεθα	πε-παιδευ-σ-οί-μεθα
2	πε-παιδεύ-σ- ε-σθον	πε-παιδεύ-σ- οι-σθον
3	πε-παιδεύ-σ- ε-σθον	πε-παιδεύ-σ- οί-σθην

Infinitivus

πε-παιδεύ-σ-ε-σθαι

Participium

masc.	fem.	neutr.
πε-παιδευ-σ-ό-μενος	πε-παιδευ-σ-ο-μένη	πε-παιδευ-σ-ό-μενον

შენიშვნები: 1. ვნებითი გვარის III მყოფადი შეიძლება იწარმოოს აღწერილობითაც: საუღლებელი ზმნის პერფექტუმის საშუალი და ვნე-

ბითი გვარის მიმღეობისა და εἰμί ზმნის მყოფადის მეშვეობით; მაგალითად: πεπαιδευμένος ἔσομαι (= πεπαιδεύσομαι) „აღზრდილი ვიქნები“.

2. ვნებითი გვარის III მყოფადს აქტიური მნიშვნელობა აქვს, თუ პერფექტუმის საშ. და ვნ. გვარის ფორმა ამავე მნიშვნელობისაა; მაგალითად: პერფექტუმი κέκτημαι „შევიძინე“, III მყოფადი κεκτήσομαι „შევიძენ“, πέπαυμαι „შევწყვიტე“ – πεπαύσομαι „შევწყვეტ“.

3. იშვიათად გვხვდება მოქმედებითი გვარის III მყოფადიც. იგი იწარმოება აღწერილობით: საუღლებელი ზმნის პერფექტუმის მოქმედებითი გვარის მიმღეობას დაემატება εἰμί ზმნის მყოფადი; მაგალითად: πεπαιδευκὼς ἔσομαι „აღმზრდელი ვიქნები“ (= გავზრდი; შდრ. ლათ. educavero).

-ω უღლების სრული პარადიგმა

ნიმუში: λύ-ω (λῡ, λῠ) „ვხსნი“, „ვშლი“

Activum

Tempus		Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus	Participium
Praesens	S. 1	λύω	λύω	λύοιμι			λύων (g. λύοντος) λύουσα (g.λυούσης) λῦον (g. λύοντος)
	2	λύεις	λύῃς	λύοις	λῦε		
	3	λύει	λύῃ	λύοι	λυέτω	λύειν	
	P. 1	λύομεν	λύωμεν	λύοιμεν			
	2	λύετε	λύητε	λύοιτε	λύετε		
	3	λύουσι(ν)	λύωσι(ν)	λύοιε(ν)	λυόντων ან λυέτωσαν		
	D. 1	λύομεν	λύωμεν	λύοιμεν			
	2	λύετον	λύητον	λύοιτον	λύετον		
	3	λύετον	λύητον	λυοίτην	λυέτων		
Imperfectum	S. 1	ἔλυον					
	2	ἔλυες					
	3	ἔλυε (ν)					
	P. 1	ἐλύομεν					
	2	ἐλύετε					
	3	ἔλυον					
	D. 1	ἐλύομεν					
	2	ἐλύετον					
	3	ἐλυέτην					
Futurum I	S. 1	λύσω		λύσοιμι			λύσων (g. λύσοντος) λύσουσα (g.λυσούσης) λῦσον (g. λύσοντος)
	2	λύσεις		λύσοις			
	3	λύσει		λύσοι		λύσειν	
	P. 1	λύσομεν		λύσοιμεν			
	2	λύσετε		λύσοιτε			
	3	λύσουσι(ν)		λύσοιεν			

	D. 1 2 3	λύσομεν λύσετον λύσετον		λύσοιμεν λύσοιτον λυσοίτην			
Aoristus I	S. 1 2 3	ἔλυσα ἔλυσας ἔλυσε (ν)	λύσω λύσῃς λύσῃ	λύσαιμι λύσαις (λύσειας) λύσαι (λύσειειν)	λῦσον λυσάτω	λῦσαι	λύσας (g. λύσαντος) λύσασα (g.λυσασης) λῦσαν (g. λύσαντος)
	P. 1 2 3	ἐλύσαμεν ἐλύσατε ἔλυσαν	λύσωμεν λύσητε λύσωσι (ν)	λύσαιμεν λύσαιτε λύσαιεν (λύσειαν)	λύσατε λυσάντων ὰδ λυσάτωσαν		
	D. 1 2 3	ἐλύσαμεν ἐλύσατον ἐλυσάτην	λύσωμεν λύσητον λύσητον	λύσαιμεν λύσαιτον λυσαίτην	λύσατον λυσάτων		
Perfectum I	S. 1 2 3	λέλυκα[1] λέλυκας λέλυκε (ν)	λελύκω[2] λελύκης λελύκῃ	λελύκοιμι[2] λελύκοις λελύκοι	λελυκὼς ἴσθι λελυκὼς ἔστω	λελυκέναι	λελυκώς (g. λελυκότος) λελυκυῖα (g. λελυκυίας) λελυκός (g. λελυκότος)
	P. 1 2 3	λελύκαμεν λελύκατε λελύκασι (ν)	λελύκωμεν λελύκητε λελύκωσι(ν)	λελύκοιμεν λελύκοιτε λελύκοιεν	λελυκότες ἔστε λελυκότες ὄντων		
	D. 1 2 3	λελύκαμεν λελύκατον λελύκατον	λελύκωμεν λελύκητον λελύκητον	λελύκοιμεν λελύκοιτον λελυκοίτην	λελυκότε ἔστον λελυκότε ἔστων		
Plusquamperfectum I	S. 1 2 3	ἐλελύκειν[1] ἐλελύκεις ἐλελύκει					
	P. 1 2 3	ἐλελύκειμεν ἐλελύκειτε ἐλελύκεσαν (κεισαν)					
	D. 1 2 3	ἐλελύκειμεν ἐλελύκειτον ἐλελυκείτην					

[1] აქ υ მოკლეა გამონაკლისით

[2] ანალიტიკური ფორმები იხ. I პერფექტუმის მიმოხილვაში

Medium–Passivum

Tempus		Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus	Participium
Praesens	S. 1	λύομαι	λύωμαι	λυοίμην		λύεσθαι	λυόμενος
	2	λύῃ, λύει	λύῃ	λύοιο	λύου		λυομένη
	3	λύεται	λύηται	λύοιτο	λυέσθω		λυόμενον
	P. 1	λυόμεθα	λυώμεθα	λυοίμεθα			
	2	λύεσθε	λύησθε	λύοισθε	λύεσθε		
	3	λύονται	λύωνται	λύοιντο	λυέσθων ან λυέσθωσαν		
	D. 1	λυόμεθα	λυώμεθα	λυοίμεθα			
	2	λύεσθον	λύησθον	λύοισθον	λύεσθον		
	3	λύεσθον	λύησθον	λυοίσθην	λυέσθων		
Imperfectum	S. 1	ἐλυόμην					
	2	ἐλύου					
	3	ἐλύετο					
	P. 1	ἐλυόμεθα					
	2	ἐλύεσθε					
	3	ἐλύοντο					
	D. 1	ἐλυόμεθα					
	2	ἐλύεσθον					
	3	ἐλυέσθην					
Perfectum I	S. 1	λέλυμαι	λελυμένος ὦ	λελυμένος εἴην		λελύσθαι	λελυμένος
	2	λέλυσαι	" ἦς	" εἴης	λέλυσο		λελυμένη
	3	λέλυται	" ἦ	" εἴη	λελύσθω		λελυμένον
	P. 1	λελύμεθα	λελυμένοι ὦμεν	λελυμένοι εἴημεν[1]			
	2	λέλυσθε	" ἦτε	" εἴητε	λέλυσθε		
	3	λέλυνται	" ὦσι(ν)	" εἴησαν	λελύσθων ან λελύσθωσαν		
	D. 1	λελύμεθα	λελυμένω ὦμεν	λελυμένω εἴημεν[2]			
	2	λέλυσθον	" ἦτον	" εἴητον			
	3	λέλυσθον	" ἦτον	" εἰήτην			

[1] პარალელური ფორმები იხ. I პერფექტუმის მიმოხილვაში

[2] იქვე

Plusquamperfectum I	S. 1 2 3	ἐλελύμην ἐλέλυσο ἐλέλυτο					
	P. 1 2 3	ἐλελύμεθα ἐλέλυσθε ἐλέλυντο					
	D. 1 2 3	ἐλελύμεθα ἐλέλυσθον ἐλελύσθην					

Medium

Tempus		Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus	Participium
Futurum I	S. 1 2 3	λύσομαι λύσῃ, λύσει λύσεται		λυσοίμην λύσοιο λύσοιτο		λύσεσθαι	λυσόμενος λυσομένη λυσόμενον
	P. 1 2 3	λυσόμεθα λύσεσθε λύσονται		λυσοίμεθα λύσοισθε λύσοιντο			
	D. 1 2 3	λυσόμεθα λύσεσθον λύσεσθον		λυσοίμεθα λύσοισθον λυσοίσθην			
Aoristus I	S. 1 2 3	ἐλυσάμην ἐλύσω ἐλύσατο	λύσωμαι λύσῃ λύσηται	λυσαίμην λύσαιο λύσαιτο	Λῦσαι λυσάσθω	λύσεσθαι	λυσόμενος λυσομένη λυσόμενον
	P. 1 2 3	ἐλυσάμεθα ἐλύσασθε ἐλύσαντο	λυσώμεθα λύσησθε λύσωνται	λυσαίμεθα λύσαισθε λύσαιντο	λύσασθε λθσάσθων ὰδ λυσάσθωσαν		
	D. 1 2 3	ἐλυσάμεθα ἐλύσασθον ἐλυσάσθην	λυσώμεθα λύσησθον λύσησθον	λυσαίμεθα λύσαισθον λυσαίσθην	λύσαθον λυσάσθων		

Passivum

Tempus		Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus	Participium
Futurum I	S. 1	λυθήσομαι		λυθησοίμην		λυθήσεσθαι	λυθησόμενος
	2	λυθήσῃ		λυθήσοιο			λυθησομένη
	3	λυθήσει					λυθησόμενον
		λυθήσεται		λυθήσοιτο			
	P.1	λυθησόμεθα		λυθησοίμεθα			
	2	λυθήσεσθε		λυθήσοισθε			
	3	λυθήσονται		λυθήσοιντο			
	D. 1	λυθησόμεθα		λυθησοίμεθα			
	2	λυθήσεσθον		λυθήσοισθον			
	3	λυθήσεσθον		λυθησοίσθην			
Aoristus I	S. 1	ἐλύθην[1]	λυθῶ	λυθειην		λυθῆναι	λυθείς
	2	ἐλύθης	λυθῇς	λυθείης	λύθητι		(g. λυθέντος)
	3	ἐλύθη	λυθῇ	λυθείη	λυθήτω		λυθεῖσα
							(g. λυθείσης)
	P. 1	ἐλύθημεν	λύθῶμεν	λύθείημεν[2]			λυθέν
	2	ἐλύθητε	λυθητε	λυθείητε	λύθητε		(g. λυθέντος)
	3	ἐλύθησαν	λυθῶσι (ν)	λυθείησαν	λυθέντων ὰδ		
					λυθήτωσαν		
	D. 1	ἐλύθημεν	λύθῶμεν	λύθείημεν			
	2	ἐλύθητον	λυθητον	λυθείητον			
	3	ἐλυθήτην	λυθητον	λυθείητην			
Futurum III	S. 1	λελύσομαι		λελσοίμην		λελύσεσθαι	λελυσόμενος
	2	λελύσῃ,		λελύσοιο			λελυσομένη
	3	λελύσει					λελυσόμενον
		λελύσεται		λελύσοιτο			
	P. 1	λελσόμεθα		λελυσοίμεθα			
	2	λελύσεσθε		λελύσοισθε			
	3	λελύσονται		λελύσοιντο			
	D. 1	λελυσόμεθα		λελυσοίμεθα			
	2	λελύσεσθον		λελύσοισθον			
	3	λελύσεσθον		λελυσοίσθην			

Adiectiva verbalia

1. λυτός, λυτή, λυτόν ; 2. λυτέος, λυτέα, λυτέον

[1] აქ υ მოკლეა გამონაკლისით

[2] პარალელური ფორმები იხ. I აორისტის მიმოხილვაში

მაგალითები საუღლებლად:

θύ-ω მსხვერპლს ვწირავ — βουλεύ-ω ვურჩევ

δύ-ω ჩავდივარ, (ჩა)ვეშვები — κολούω წავკვეთ, ვაკნინებ

παύ-ω ვაჩერებ, ვწყვეტ

B. შერწყმული ზმნები -Verba contracta

იმ ზმნებში, რომელთა ფუძე ბოლოვდება α, ε, ο მოკლე ხმოვნებზე (მაგალითად: τιμά-ω „პატივს ვცემ", κινέ-ω „ვძრავ", δηλό-ω „ვაცხადებ"), აწმყოსა და ნამყო უსრულის ყველა ფორმაში ხდება ფუძისეული ხმოვნის შერწყმა ანუ კონტრაქცია მომდევნო ხმოვანთან (შემაერთებელ ε, ο, η, ω ხმოვნებთან, ნატვრითი კილოს – ოპტატივუსის οι და ιη სუფიქსთან, ერთხელ უკვე კონტრაჰირებულ ει, η, და ου პირის დაბოლოებებთან).

მოქმედებითი გვარის აწმყოს ნატვრით კილოში (ოპტატივუსში)ორი ფორმა მოიპოვება: პირველში კილოს ნიშანია სუფიქსი ιη, რომელსაც მხ. რიცხვის პირველ პირში ახლავს დაბოლოება -ω, ხოლო მრავლ. რიცხვის მესამე პირში – დაბოლოება -σαν; მეორეში კილოს ნიშანია ι, რომელსაც მხოლობითი რიცხვის პირველ პირში ახლავს დაბოლოება -μι, ხოლო მრავლ. რიცხვის მესამე პირში – დაბოლოება -εν. ნატვრითი კილოს პირველი ფორმა ჩვეულებრივ მხოლობით რიცხვში გვხვდება, მეორე კი ორობითსა და მრავლობითში.

ატიკურ პროზაში მხოლოდ შერწყმული ფორმები გვხვდება. ღია (შეურწყმელი) ფორმები დამახასიათებელია იონიური დიალექტისთვის (ჩვეულებრივია ჰომეროსისა და ჰესიოდეს პოემებში). ღია ფორმები გვხვდება აგრეთვე ატიკური ტრაგედიის ლირიკულ პარტიებში.

ლექსიკონებში, ფუძის გამოცნობის მიზნით, დამოწმებულია ხოლმე ღია ფორმები.

1. -αω დაბოლოებებიანი შერწყმული ზმნა. ხმოვანთა შერწყმის წესი: α + ε, η = α; α + ο, ου, ω = ω;
   α + ει, ῃ = ᾳ; α + οι = ῳ;

მოქმედებითი გვარის ინფინიტივში α + ε გამონაკლისით იძლევა α-ს jota subscriptum-ის გარეშე.

-αω ზმნებში თხრობითი და კავშირებითი კილოები ფორმით ერთნაირია.

ტაბულაში წარმოდგენილია შეურწყმელი და შერწყმული ფორმები. შეურწყმელი ფორმები ჩასმულია ფრჩხილებში.

Activum

Praesens

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus I ფორმა	Optativus II ფორმა
S. 1	(τιμάω) τιμῶ	(τιμάω) τιμῶ	(τιμαοίην) τιμῴην	(τιμάοιμι) τιμῴμι
2	(τιμάεις) τιμᾷς	(τιμάῃς) τιμᾷς	(τιμαοίης) τιμῴης	(τιμάοις) τιμῴς
3	(τιμάει) τιμᾷ	(τιμάῃ) τιμᾷ	(τιμαοίη) τιμῴη	(τιμάοι) τιμῴ
P. 1	(τιμαόμεν) τιμῶμεν	(τιμάωμεν) τιμώμεθα	(τιμαοίημεν) τιμῴημεν	(τιμάοιμεν) τιμῴμεν
2	(τιμάετε) τιμᾶτε	(τιμάητε) τιμᾶτε	(τιμαοίητε) τιμῴητε	(τιμάοιτε) τιμῴτε
3	(τιμάουσι) τιμῶσι (ν)	(τιμάωσι) τιμῶσι (ν)	(τιμαοίησαν) τιμῴησαν	(τιμάοιεν) τιμῴεν
D. 1	(τιμάομεν) τιμῶμεν	(τιμαωμεν) τιμῶμεν	(τιμαοίημεν) τιμῴημεν	(τιμάοιμεν) τιμῴμεν
2	(τιμάετον) τιμᾶτον	(τιμάητον) τιμᾶτον	(τιμαοίητον) τιμῴητον	(τιμάοιτον) τιμῴτον
3	(τιμάετον) τιμᾶτον	(τιμάητον) τιμᾶτον	(τιμαοιήτην) τιμῴήτην	(τιμαοίτην)τιμῴτην

	Imperativus	Infinitivus	Participium
S. 2	(τίμαε) τίμα	(τιμάειν) τιμᾶν	(τιμάων) τιμῶν (g. τιμῶντος) (τιμάουσα) τιμῶσα (g. τιμώσης) (τιμάον) τιμῶν (g. τιμῶντος)
3	(τιμαέτω) τιμάτω		
P. 2	(τιμάετε) τιμᾶτε		
3	(τιμαόντων) τιμώντων (τιμαέτωσαν) τιμάτωσαν		
D. 2	(τιμάετον) τιμᾶτον		
3	(τιμαέτων) τιμάτων		

Imperfectum

S. 1	(ἐτίμαον) ἐτίμων
2	(ἐτίμαες) ἐτίμας
3	(ἐτίμαε) ἐτίμα
P. 1	(ἐτιμάομεν) ἐτιμῶμεν
2	(ἐτιμάετε) ἐτιμᾶτε
3	(ἐτίμαον) ἐτίμων
D. 1	(ἐτιμάομεν) ἐτιμῶμεν
2	(ἐτιμάετον) ἐτιμᾶτον
3	(ἐτιμαέτην) ἐτιμάτην

Medium- Passivum					
Praesens		Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
	S. 1	(τιμάομαι) τιμῶμαι	(τιμάȝμαι) τιμῶμαι	(τιμάοιμην) τιμῴμην	
	2	(τιμάῃ, τιμάει) τιμᾷ	(τιμάῃ) τιμᾷ	(τιμάοιο) τιμῴο	(τιμάου) τιμῶ
	3	(τιμάεται) τιμᾶται	(τιμάηται) τιμᾶται	(τιμάοιτο) τιμῴτο	(τιμαέσθω) τιμάσθω
	P. 1	(τιμαόμεθα) τιμώμεθα	(τιμαώμεθα) τιμώμεθα	(τιμαοίμεθα) τιμῴμεθα	
	2	(τιμάεσθε) τιμᾶσθε	(τιμάησθε) τιμᾶσθε	(τιμάοισθε) τιμῷσθε	(τιμάεσθε) τιμᾶσθε
	3	(τιμάονται) τιμῶντα	(τιμάωνται) τιμῶνται	(τιμάοιντο) τιμῷνται	(τιμαέσθων) τιμάσθων ϛϐ (τιμαέσθωσαν) τιμάσθωσαν
	D. 1	(τιμαόμεθα) τιμώμεθα	(τιμαώμεθα) τιμώμεθα	(τιμαίομεθα) τιμῴμεθα	
	2	(τιμάεσθον) τιμᾶσθον	(τιμάησθον) τιμᾶσθον	(τιμάοισθον) τιμῴσθον	(τιμάεσθον) τιμᾶσθον
	3	(τιμάεσθον) τιμᾶσθον	(τιμάησθον) τιμᾶσθον	(τιμαοίσθον) τιμῴσθον	(τιμαέσθων) τιμάσθων

Infinitivus	Participium		Imperfectum
(τιμάεσθαι) τιμᾶσθαι	(τιμαόμενος) τιμώμενος (τιμαομένη) τιμωμένη (τιμαόμενον) τιμώμενον	S. 1	(ἐτιμαόμην) ἐτιμώμην
		2	(ἐτιμάου) ἐτιμῶ
Adiectiva verbalia		3	(ἐτιμάετο) ἐτιμᾶτο
1. τιμητός , τιμητή, τιμητόν 2. τιμητέος, τιμητέα, τιμητέον		P. 1	(ἐτιμαόμεθα) ἐτιμώμεθα
		2	(ἐτιμάεσθε) ἐτιμᾶσθε
		3	(ἐτιμάοντο) ἐτιμῶντο
		D. 1	(ἐτιμαόμεθα) ἐτιμώμεθα
		2	(ἐτιμάεσθον) ἐτιμᾶσθον
		3	(ἐτιμαέσθην) ἐτιμάσθην

აწმყოს მიმღეობათა ბრუნება

a. Participium praesentis activi

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N. V.	(τιμάων) τιμῶν	(τιμάουσα) τιμῶσα	(τιμάον) τιμῶν
G.	(τιμάοντος) τιμῶντ-ος	(τιμαούσης) τιμώσης	(τιμάοντος) τιμῶντ-ος
D.	(τιμάοντι) τιμῶντ-ι	(τιμούσῃ) τιμώσῃ	(τιμάοντι) τιμῶντ-ι
Acc.	(τιμάοντα) τιμῶντ-α	(τιμάουσαν) τιμῶσα-ν	(τιμάον) τιμῶν
P. N. V.	(τιμάοντες) τιμῶντ-ες	(τιμάουσαι) τιμῶσαι	(τιμάοντα) τιμῶντ-α
G.	(τιμαόντων) τιμώντ-ων	(τιμαουςῶν) τιμωςῶν	(τιμαόντων) τιμώντ-ων
D.	(τιμάουσι) τιμῶσι (ν)	(τιμαούσαις) τιμώσαις	(τιμάουσι) τιμῶσι(ν)
Acc.	(τιμάοντας) τιμῶντ-ας	(τιμαούσας) τιμώσας	(τιμάοντα) τιμῶντ-α
D. N. Ac. V.	(τιμάοντε) τιμῶντ-ε	(τιμαούσα) τιμώσα	(τιμάοντε) τιμῶντ-ε
G. D.	(τιμαόντοιν) τιμώντ-οιν	(τιμαούσαιν) τιμώσαιν	(τιμαόντοιν) τιμώντ-οιν

b. Participium praesentis medii- Passivi

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N. V.	(τιμαόμενος) τιμώμενος	(τιμαομένη) τιμωμένη	(τιμαόμενον) τιμώμενον
G.	(τιμαομένου) τιμωμένου	(τιμαομένης) τιμωμένης	(τιμαομένου) τιμωμένου
	და ა. შ. II კანკლედობით	და ა. შ. I კანკლედობით	და ა. შ. II კანკლედობით

a. Participium praesentis activi

-αω დაბოლოებიანი ზმნის დანარჩენ დროთა ფორმები (მყოფადი, აორისტი, ნამყო სრული, ნამყო წინარეწარსული, მყოფადი III) ისევე იწარმოება, როგორც παιδεύ-ω და λύ-ω შეურწყმელი ზმნებისა, ოღონდ აწმყოს ფუძისეული მოკლე α დროთა ნიშნების წინ გრძელდება და გვაძლევს η-ს:

τιμάω:	fut.	τιμή-σ-ω	aor. ἐ-τίμη-σα
		τιμή-σ-ο-μαι	ἐ-τιμη-σά-μην
		τιμη-θή-σ-ο-μαι	ἐ-τιμή-θη-ν
	pf.	τε-τίμη-κ-α	ἐ-τε-τιμή-κ-ειν
		τε-τίμη-μαι	ἐ-τε-τιμή-μην
	fut. III	τε-τιμή-σ-ο-μαι	

მაგალითები საუღლებლად:

ἀγαπάω მიყვარს (ἡ ἀγαπή სიყვარული)

ἀπατάω ვატყუებ (ἡ ἀπάτη ტყუილი)

βοάω ვყვირი (ἡ βοή ყვირილი)

ἐρωτάω ვეკითხები (τὸ ἐρώτημα კითხვა)

μελετάω ვზრუნავ (ἡ μελέτη ზრუნვა)

νικάω ვიმარჯვებ (ἡ νίκη გამარჯვება)
ὁρμάω ვამოძრავებ წავაქეზებ (ἡ ὁρμή ბიძგი, წაქეზება)
πειράω ვცდი (ἡ πεῖρα ცდა)
σιγάω ვდუმვარ (ἡ σιωπή დუმილი)
τελευτάω ვასრულებ (ἡ τελευτή დასრულება)
τολμάω ვბედავ (ἡ τόλμα გაბედულება)

შენიშვნები: 1. ზოგიერთ ზმნაში αε, αη, და αει, αῃ, ხმოვნები შერწყმის შედეგად გვაძლევს η-სა და ῃ-ს (და არა ᾱ-სა და ᾳ-ს). ეს ზმნებია: διψάω (διψῶ) „მწყურია“, ζάω (ζῶ) „ვცხოვრობ“, „ვცოცხლობ“, πεινάω (πεινῶ) „მშია“ κνάω (κνῶ) „ვკაწრავ“ σμάω (σμῶ) „ვხეხავ“

φάω (φῶ) „ვფხეკ“, χράομαι (χρῶμαι – verbum deponens) „ვსარგებლობ“, χράω (χρῶ) „ვაუწყებ“, „ვმისნობ“.

	Praesens				Imperfectum	
	Indicativus et Coniunctivus		Imperativus			
S. 1	ζῶ	χρῶμαι			ἔζων	ἐχρώμην
2	ζῇς	χρῇ	ζῆ	χρῶ	ἔζης	ἐχρῶ
3	ζῇ	χρῆται	ζήτω	χρήσθω	ἔζη	ἐχρῆτο
P. 1	ζῶμεν	χρώμεθα			ἐζῶμεν	ἐχρώμεθα
2	ζῆτε	χρῆσθε	ζῆτε	χρῆσθε	ἐζῆτε	ἐχρῆσθε
3	ζῶσι (ν)	χρῶνται	ζώντων	χρήσθων	ἔζων	ἐχρῶντο
D. 1	ζῶμεν	χρῶμεθα			ἐζῶμεν	ἐχρώμεθα
2	ζῆτον	χρῆσθον	ζῆτον	χρῆσθον	ἐζῆτον	ἐχρῆσθον
3	ζῆτον	χρῆσθον	ζήτων	χρήσθων	ἐζήτην	ἐχρήσθην
	Infinitivus		Participium			
	ζῆν	χρῆσθαι	m. ζῶν f. ζῶσα n. ζῶν		χρώμενος χρωμένη χρώμενον	

2. თუ ფუძისეულ ᾰ-ს წინ უძღვის ε, ι, ან ρ, დროთა ნიშნების წინ იგი გვაძლევს არა η-ს, არამედ ᾱ-ს. მაგალითად: δράω „ვმოქმედებ“, fut. δρά-σ-ω, aor. ἔ -δρα-σα, pf. δέ-δρα-κα.

სხვა მაგალითები:

ἐά-ω	„ნებას ვრთავ“,	fut.	ἐά-σ-ω
ἐστιά-ω	„ვუმასპინძლდები“,	”	ἐστιά-σ-ω
ἰάομαι	„ვკურნავ“,	”	ἰάοσμαι
φωρά-ω	„ვამხილებ“,	”	φωρά-σ-ω
θηρά-ω	„ვნადირობ“,	”	θηρά-σ-ω

ᾰ → ᾱ ზმნაში ἀκροάομαι „ვისმენ“, fut. ἀκροά-σ-ο-μαι.

გამონაკლისები: χρά-ω „ვასესხებ“ fut. χρή-σ-ω; τιτρά-ω „ვხვრეტ“ fut. τιτρή-σ-ω.

3. ზოგიერთ ზმნაში ფუძისეული ᾰ დროთა ნიშნების წინ უცვლელი რჩება.

θλά-ω	„ვჭყლეტ“,	fut.	θλά-σ-ω
κλά-ω	„ვტეხ“,	”	κλά-σ-ω
σπά-ω	„ვიღებ“,	”	σπά-σ-ω
χαλά-ω	„ვუშვებ“,	”	χαλά-σ-ω
γελά-ω	„ვიცინი“	”	γελά-σ-ο-μαι

4. ზმნების καί-ω „ვწვავ“ და κλαί-ω „ვტირი“ აქვთ პარალელური ფორმები κά-ω და κλά-ω, რომლებშიც შერწყმა არ ხდება (κάω, κάεις, κάει და ა. შ.). დროთა ნიშნების წინ ამ ზმნებს აქვთ αυ: fut καύ-σ-ω, aor. ε-καυ-σα, pf. κέ-καυ-μα fut. κλαύ-σ-ο-μαι (პარალელურია κλαιή-σ-ω და κλα-ή-σ-ω); aor. ἔ-κλαυ-σα, pf. κέ-κλαυ-μαι (ან κέ-κλαυ-σμαι).

2. -εω დაბოლოებიანი შერწყმული ზმნა. ხმოვანთა შერწყმის წესი:

ε + ε, ει = ει; ε + η = η;
ε + ῃ = ῃ; ε + ο, ου = ου
ε + ω = ω; ε + οι = οι.

Activum

		Indicativus	Coniunctivus	Optativus	
				I ფორმა	II ფორმა
Praesens	S. 1	(κινέω) κινῶ	(κινέω) κινῶ	(κινεοίην) κινοίην	(κινέοιμι) κινοῖμι
	2.	(κινέεις) κινεῖς	(κινέῃς) κινῇς	(κινεοίης) κινοίης	(κινέοις) κινοῖς
	3.	(κινέει) κινεῖ	(κινέῃ) κινῇ	(κινεοίη) κινοίη	(κινέοι) κινοῖ
	P. 1.	(κινέομεν) κινοῦμεν	(κινέωμεν) κινῶμεν	(κινεοίμεν) κινοίημεν	(κινεοίμεν) κινοῖμεν
	2.	(κινέετε) κινεῖτε	(κινέητε) κινῆτε	(κινεοίητε) κινοίητε	(κινέοιτε) κινοῖτε
	3.	(κινέουσι) κινοῖσι (ν)	(κινέωσι) κινῶσι (ν)	(κινεοίησαν) κινοίησαν (ν)	(κινέοιεν) κινοῖεν
	D. 1.	(κινέομεν) κινοῦμεν	(κινέωμεν) κινῶμεν	(κινεοίμεν) κινοίημεν	(κινέοιμεν) κινοῖμεν
	2.	(κινέετον) κινεῖτον	(κινέητον) κινῆτον	(κινεοίητον) κινοιήτην	(κινέοιτον) κινοῖτον
	3.	(κινέετον) κινεῖτον	(κινέητον) κινῆτον	(κινεοιήτην) κινοιήτην	(κινεοίτην) κινοίτην

		Imperativus	Infinitivus	Participium		Imperfectum
Praeses	S. 2.	(κίνεε) κίνει	(κινέειν) κινεῖν	(κινέων) κινῶν (g. κινοῦντος)	S. 1.	(ἐκίνεον) ἐκίνουν
	3.	(κινεέτω) κινείτω			2.	(ἐκίνεες) ἐκίνεις
					3.	(ἐκίνεε) ἐκίνει
	P. 2.	(κινέετε) κινεῖτε		(κινέουσα) κινοῦσα (g. κινούσης)	P. 1.	(ἐκινέομεν) ἐκινοῦμεν
	3.	(κινούντων) κινεέτωσαν (κινέετωσαν) κινείτωσαν			2.	(ἐκινέετε) ἐκινεῖτε
					3.	(ἐκίνεον) ἐκίνουν
	D. 2.	(κινέετον) κινεῖτον		(κινέον) κινοῦν (g. κινοῦντος)	D. 1.	(ἐκινέομεν) ἐκινοῦμεν
	3.	(κινεέτων) κινείτων			2.	(ἐκινέετον) ἐκινεῖτον
					3.	(ἐκινεέτην) ἐκινείτην

Medium- Passivum

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	(κινέομαι) κινοῦμαι	(κινέωμαι) κινῶμαι	(κινεοίμην) κινοίμην	
2	(κινέῃ, κινέει) κινῇ, κινεῖ	(κινέῃ) κινῇ,	(κινέοιο) κινοῖο	(κινέου) κινοῦ
3	(κινέεται) κινεῖται	(κινέηται) κινῆται	(κινέοιτο) κινοῖτο	(κινεέσθω) κινείσθω
P. 1	(κινεόμεθα) κινούμεθα	(κινεώμεθα) κινώμεθα	(κινεοίμεθα) κινοίμεθα	
2	(κινέεσθε) κινεῖσθε	(κινέησθε) κινῆσθε	(κινέοισθε) κινοῖσθε	(κινέεσθε) κινεῖσθε
3	(κινέονται) κινοῦνται	(κινέωνται) κινῶνται	(κινέοιντο) κινοῖντο	(κινεέσθων) κινείσθων
				(κινεέσθωσαν) κινείσθωσαν
D. 1	(κινεόμεθα) κινούμεθα	(κινεώμεθα) κινώμεθα	(κινεοίμεθα) κινοίμεθα	
2	(κινέεσθον) κινεῖσθον	(κινέησθον) κινῆσθον	(κινέοισθον) κινοῖσθον	(κινέεσθον) κινεῖσθον
3	(κινέεσθον) κινεῖσθον	(κινέησθον) κινῆσθον	(κινεοίσθην) κινοίσθην	(κινεέσθων) κινείσθων

Infinitivus	Participium
(κινέεσθαι) κινεῖσθαι	(κινεόμενος) κινούμενος (κινεομένη) κινουμένη (κινεόμενον) κινούμενον
Adiectiva verbalia	
1. κινητός , κινητή, κινητόν 2. κινητέος, κινητέα, κινητέον	

	Imperfectum
S. 1	(ἐκινεόμην) ἐκινούμην
2	(ἐκινέου) ἐκινοῦ
3	(ἐκινέετο) ἐκινεῖτο
P. 1	(ἐκινεόμεθα) ἐκινούμεθα
2	(ἐκινέεσθε) ἐκινεῖσθε
3	(ἐκινέοντο) ἐκινοῦντο
D. 1	(ἐκινεόμεθα) ἐκινούμεθα
2	(ἐκινέεσθον) ἐκινεῖσθον
3	(ἐκινεέσθην) ἐκινείσθην

აწმყოს მიმღეობათა ბრუნება

a. Participium praesentis activi

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N. V.	(κινέων) κινῶν	(κινέουσα) κινοῦσα	(κινέον) κινοῦν
G.	(κινέοντος) κινοῦντ-ος	(κινεούσης) κινούσης	(κινέοντος) κινοῦντ-ος
D.	(κινέοντι) κινοῦντ-ι	(κινεούσῃ) κινούσῃ	(κινέοντι) κινοῦντ-ι
Ac.	(κινέοντα) κινοῦντ-α	(κινέουσαν) κινοῦσα-ν	(κινέον) κινοῦν
P. N. V.	(κινέοντες) κινοῦντ-ες	(κινέουσαι) κινοῦσαι	(κινεόντα) κινοῦντ-α
G.	(κινεόντων) κινούντ-ων	(κινεουσῶν) κινουσῶν	(κινεόντων) κινούντ-ων
D.	(κινέουσι) κινοῦσι(ν)	(κινεούσαις) κινούσαις	(κινέουσι) κινοῦσι(ν)
Ac.	(κινέοντας) κινοῦντ-ας	(κινεούσας) κινούσας	(κινέοντα) κινοῦντ-α
D.N. Ac. V	(κινέοντε) κινοῦντ-ε	(κινεούσα) κινούσα	(κινέοντε) κινοῦντ-ε
G. D.	(κινεόντοιν) κινούντ-οιν	(κινεούσαιν) κινούσαιν	(κινεόντοιν) κινούντ-οιν

b. Participium praesentis medii-Passivi

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N.	(κινεόμενος) κινούμενος	(κινεομένη) κινουμένη	(κινεόμενον) κινούμενον
V.	(κινεομένου) κινουμένου	(κινεομένης) κινουμένης	(κινεομένου) κινουμένου
G.	და ა. შ. II კანკლედობით	და ა. შ. I კანკლედობით	და ა. შ. II კანკლედობით

-εω დაბოლოებიანი ზმნის დანარჩენ დროთა ფორმები (მყოფადი, აორისტი, ნამყო სრული, ნამყო წინარეწარსული, მყოფადი III) ისევე იწარმოება, როგორც παιδεύ-ω და λύ-ω შეურწყმელი ზმნებისა, ოღონდ აწმყოს ფუძისეული ε დროთა ნიშნების წინ გრძელდება და გვაძლევს η-ს:

κινέ-ω: fut.	κινή-σ-ω	aor.	ἐ-κίνη-σα
	κινή-σ-ο-μαι		ἐ-κινη-σά-μην
	κινη-θή-σ-ο-μαι		ἐ-κινή-θη-ν
	pf. κε-κίνη-κ-α	ppf.	ἐ-κε-κινή-κ-ειν
	κε-κίνη-μαι		ἐ-κε-κινή-μην
fut.III	κε-κινή-σ-ο-μαι		

მაგალითები საუღლებლად:

ἀδικέω უსამართლოდ ვექცევი (ἄδικος უსამართლო)

αἰτέω მოვითხოვ (τὸ αἴτημα თხოვნა)

ἀριθμέω ვითვლი (ὁ ἀριθμός რიცხვი)

ἀσκέω ვავარჯიშებ (το ἄσκημα ვარჯიში)

βοηθέω ვეხმარები (ὁ βοηθός შემწე)

κοσμέω ვრთავ (ὁ κόσμος წესრიგი)

μισέω მძულს (τὸ μῖσος სიძულვილი)

οἰκέω ვსახლობ (ὁ οἶκος სახლი)

πολεμέω ვომობ (ὁ πόλεμος ომი)

ποιέω ვაკეთებ, ვთხზავ (τὸ ποίημα თხზულება, შემოქმედება; ὁ ποιητής შემოქმედი)

τελέω ვასრულებ (τὸ τέλος დასასრული)

φθονέω მშურს (ὁ φθόνος შური)

φιλέω მიყვარს (ὁ φίλος მეგობარი)

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1. -εω დაბოლოებიან ორმარცვლოვან ზმნებში შერწყმა ხდება იმ შემთხვევაში, თუ შედეგად მივიღებთ ει-ს (ე.ი. ε + ε, ει → ει); დანარჩენ შემთხვევებში შერწყმა არ ხდება. ეს ზმნებია: πλέω „ვცურავ“, πνέω „ვსუნთქავ“, νέω „ვცურავ“, ῥέω „ვმდინარებ“, θέω „დავრბივარ“, χέω „ვღვრი“.

უღლების ნიმუში:

P r a e s e n s: Ind. πλέω, (πλέ-εις) πλεῖς (πλέ-ει) πλεῖ, πλέομεν, (πλέετε) πλεῖτε, πλέουσι (ν)

Conj. πλέω, πλέῃς, πλεῃ, πλέωμεν, πλέητε, πλέωσι (ν)

Opt. πλέοιμι, πλέοις, πλέοι, πλέοιμεν, πλέοιτε, πλέοιεν

Imper. (πλέε) πλεῖ, (πλεέτω) πλείτω, (πλέετε), πλεῖτε, πλεόντων.

Inf. (πλέειν) πλεῖν.

Part. Πλέων, πλέουσα, πλέον

I m p e r f e c t u m: ἔπλεον, (ἔπλεες) ἔπλεις, (ἔπλεε) ἔπλει, ἐπλέομεν, (ἐπλέετε) ἐπλεῖτε, ἔπλεον.

2. ზმნებს πλέω, πνέω, νέω, ῥέω, θέω, χέω აწმყოს ფუძეში დაკარგული აქვთ υ(F) ელემენტი (πλέω ← πλεύω ← πλεFω). ამის გამო დროთა ნიშნების წინ ε η-ს კი არ გვაძლევს, არამედ ხდება ოდინდელი ფუძის აღდგენა (გამონაკლისია ზმნა χέω):

πλέω	fut.	πλεύ-σ-ο-μαι,	aor.	ἔ-πλευ-σα,	pf.	πέ-πλευ-κ-α
πνέω	„	πνεύ-σ-ο-μαι,	„	ἔ-πνευ-σα,	„	πέ-πνευ-κ-α
νέω	„	νεύ-σ-ο-μαι,	„	ἔ-νευ-σα		
ῥέω	„	ῥεύ-σ-ο-μαι,	„	ἔ-ρρευ-σα		
θέ-ω	„	θεύ-σ-ο-μαι.				

3. ზმნაში δέω „ვკრავ“ ხმოვანთა შერწყმა ჩვეულებრივ ყველა შემთხვევაში ხდება (δεῖς, δεῖ, δοῦμεν,...). δεῖ („საჭიროა“) და δέομαι („მჭირდება“, „მოვითხოვ“) ზმნებში ხმოვანთა შერწყმა ისეთივეა, როგრც ზემოხსენებულ ორმარცვლიან ზმნებში:

Praesens: Ind. δέομαι, δέει (δέῃ-ს ნაცვლად), δεῖται, δεόμεθα, δεῖσθε, δέονται.

Conj. δέωμαι, δέῃ, δέηται...

Opt. Δεοίμην, δέοιο, δέοιτο...

Imper. δέου, δείσθω

Inf. δεῖσθαι

Part.δεόμενος, δεομένη, δεόμενον

Imperfectum: ἐδεόμην, ἐδέου, ἐδεῖτο, ἐδεόμεθα, ἐδεῖσθε, ἐδέοντο.

4. ზოგიერთ ზმნაში ფუძისეული ε დროთა ნიშნების წინ უცვლელი (დაუგრძელებელი) რჩება:

ზმნები:

ἀρκέ-ω	„ვიგერიებ“	fut.	ἀρκέ-σ-ω	aor.	ἤρκε-σα
αἰδέ-ο-μαι	„მრცხვენია“	„	αἰδέ-σ-ο-μαι	„	ᾐδέ-σθην
ἐμέ-ω	„ამოვანთხევ“	„	(ἐμέ-σ-ω) ἐμῶ	„	ἤμε- σα
ζέ-ω	„ვდუღვარ“	„	ζέ-σ-ω	„	ἔζε-σα
ξέ-ω	„ვრანდავ“	„	ξέ-σ-ω	„	ἔξε-σα
τελέ-ω	„ვასრულებ“	„	(τελέ-σ-ω) τελῶ	„	ἐ-τέλε-σα
τρέ-ω	„ვკანკალებ“	„	–	„	ἐ-τρε-σα

3. -οω დაბოლოებიანი შერწყმული ზმნა. ხმოვანთა შერწყმის წესი:

ο + ε, ο, ου = ου; ο + η, ω = ω;

ο + ει, η, οι = οι;

მოქმედებითი გვარის ინფინიტივში ό + ειν შერწყმის შედეგად გვაძლევს οῦν-ს (და არა მოსალოდნელ οῖ-ს).

-οω ზმნებში თხრობითი და კავშირებითი კილოების შერწყმული ფორმები მხოლობით რიცხვში ერთნაირია.

-οω დაბოლოებიანი ზმნები ძირითადად ნასახელარი ზმნებია: δῆλος „ცხადი“ → δῆλό-ω „ვაცხადებ“, ὁ μισθός „ქირა“ → μισθό-ω „ვაქირავებ“, ὁ στέφανος „გვირგვინი“ → στέφανό-ω „ვაგვირგვინებ“

ტაბულაში წარმოდგენილია აწმყოსა და ნამყო უსრულის ფორმები. -οω დაბოლოებიანი ზმნების დანარჩენ დროთა ფორმები (მყოფადი, აორისტი ნამყო სრული, ნამყო წინარეწარსული, მყოფადი III) ისევე იწარმოება, როგორც παιδεύ-ω და λύ-ω შეურწყმელი ზმნებისა, ოღონდ აწმყოს ფუძისეული ο დროთა ნიშნების წინ გრძელდება და გვაძლევს ω-ს:

δηλό-ω	fut.	δηλώ-σ-ω	aor.	ἐ-δήλω-σα
		δηλώ-σ-ο-μαι		ἐ-δηλω-σά-μην
		δηλω-θή-σ-ο-μαι		ἐ-δηλώ-θη-ν
	pf.	δε-δήλω-κ-α	ppf.	ἐ-δε-δηλώ-κ-ειν
		δε-δήλω-μαι		ἐ-δε-δηλώ-μην
	fut. III	δε-δηλώ-σ-ο-μαι.		

δηλό-ω ვაცხადებ

Activum

Praesens

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus I ფორმა	Optativus II ფორმა
S. 1	(δηλόω) δηλῶ	(δηλόω) δηλῶ	(δηλοοίην) δηλοίην	(δηλόοιμι)δηλοῖμι
2	(δηλόεις) δηλοῖς	(δηλόῃς) δηλοῖς	(δηλοοίης) δηλοίης	(δηλόοις) δηλοῖς
3	(δηλόει) δηλοῖ	(δηλόῃ) δηλοῖ	(δηλοοίη) δηλοίη	(δηλόοι) δηλοῖ
P. 1	(δηλόομεν) δηλοῦμεν	(δηλόωμεν) δηλῶμεν	(δηλοοίημεν) δηλοίημεν	(δηλόοιμεν) δηλοῖμεν
2	(δηλόετε) δηλοῦτε	(δηλόητε) δηλοῦτε	(δηλοοίητε) δηλοίητε	(δηλόοιτε) δηλοῖτε
3	(δηλόουσι) δηλοῦσι (ν)	(δηλόωσι) δηλῶσι (ν)	(δηλοοίησαν) δηλοίησαν	(δηλόοιεν) δηλοῖεν
D. 1	(δηλόομεν) δηλοῦμεν	(δηλώωμεν) δηλῶμεν	(δηλοοίημεν) δηλοίημεν	(δηλόοιμεν) δηλοῖμεν
2	(δηλόετον) δηλοῦτον	(δηλόητον) δηλῶτον	(δηλοοίητον) δηλοίητον	(δηλόοιτον) δηλοῖτον
3	(δηλόετον) δηλοῦτον	(δηλόητον) δηλῶτον	(δηλοιήτην) δηλοιήτην	(δηλοοίτην) δηλοίτην

	Imperativus	Infinitivus	Participium
S. 2	(δήλοε) δήλου	(δηλόειν) δηλοῦν	(δηλόων) δηλῶν (g. δηλοῦντος) (δηλόουσα) δηλοῦσα (g. δηλούσης) (δηλόον) δηλοῦν (g. δηλοῦντος)
3	(δηλοέτω) δηλούτω		
P. 2	(δηλόετε) δηλοῦτε		
3	(δηλοόντων) δηλούντων (δηλοέτωσαν) δελούτωσαν		
D. 2	(δηλόετον) δηλούτον		
3	(δηλοέτων) δηλούτων		

Imperfectum

S. 1	(ἐδήλοον) ἐδήλουν
2	(ἐδήλοες) ἐδήλους
3	(ἐδήλοε) ἐδήλου
P. 1	(ἐδηλόομεν) ἐδηλοῦμεν
2	(ἐδηλόετε) ἐδηλοῦτε
3	(ἐδήλοον) ἐδήλουν
D. 1	(ἐδηλόομεν) ἐδηλοῦμεν
2	(ἐδηλόετον) ἐδηλοῦτον
3	(ἐδηλοέτην) ἐδηλούτην

		Medium- Passivum			
		Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
Praesens	S. 1	(δηλόομαι) δηλοῦμαι	(δηλόωμαι) δηλῶμαι	(δηλοοίμην) δηλοίμην	
	2	(δηλόῃ, δηλόει) δηλοῖ	(δηλόῃ) δηλοῖ	(δηλόοιο) δηλοῖο	(δηλόου) δηλοῦ
	3	(δηλόεται) δηλοῦται	(δηλόηται) δηλῶται	(δηλόοιτο) δηλοῖτο	(δηλοέσθω) δηλούσθω
	P. 1	(διλούμεθα) δηλούμεθα	(διλοώμεθα) δηλώμεθα	(δίλοοίμεθα) δηλοίμεθα	
	2	(δηλόεσθε) δηλοῦσθε	(δηλόησθε) δηλῶσθε	(δηλόοισθε) δηλοῖσθε	(δηλόεσθε) δηλοῦσθε
	3	(δηλόονται) δηλοῦντα	(δηλόωνται) δηλῶντα	(δηλόοιντο) δηλοῖντο	(δηλοέσθων) δηλούσθων (δηλοέσθωσαν)δηλούσθοσαν
	D. 1	(δηλούμεθα) δηλούμεθα	(διλοώμεθα) δηλώμεθα	(διλοοίμεθα) δηλοίμεθα	
	2	(δηλόεσθον) δηλοῦσθον	(δηλόησθον) διηλῶσθε	(δηλόοισθον) δηλοῖσθον	(δηλόεσθον) δηλοῦσθον
	3	(δηλόεσθον) δηλοῦσθον	(δηλόησθον) δηλῶσθον	(δηλοοίσθην) δηλοίσθην	(δηλοέσθων)δηλούσθων

	Infinitivus	Participium
	(δηλόεσθαι) δηλοῦσθαι	(δηλοόμενος) δηλούμενος (δηλοομένη) δηλουμένη (δηλοόμενον) δηλούμενον
	Adiectiva verbalia	
	1. δηλωτός , δηλωτή, δηλωτόν 2. δηλωτέος, δηλωτέα, δηλωτέον	

	Imperfectum
S. 1	(ἐδηλοόμην) ἐδηλούμην
2	(ἐδηλόου) ἐδηλοῦ
3	(ἐδηλόετο) ἐδηλοῦτο
P. 1	(ἐδηλοόμεθα) ἐδηλούμεθα
2	(ἐδηλόεσθε) ἐδηλοῦσθε
3	(ἐδηλόοντο) ἐδηλοῦντο
D.1	(ἐδηλοόμεθα) ἐδηλούμεθα
2	(ἐδηλόεσθον) ἐδηλοῦσθον
3	(ἐδηλοέσθην) ἐδηλούσθην

აწმყოს მიმღეობათა ბრუნება

a. Participium praesentis activi

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N. V.	(δηλόων) δηλῶν	(δηλόουσα) δηλοῦσα	(δηλόον) δηλοῦν
G.	(δηλόοντος) δηλοῦντ-ος	(δηλοούσης) δηλούσης	(δηλόοντος) δηλῶντ-ος
D.	(δηλόοντι) δηλοῦντ-ι	(δηλοούσῃ) δηλούσῃ	(δηλόοντι) δηλοῦντ-ι
Acc.	(δηλόοντα) δηλοῦντ-α	(δηλόουσαν) δηλοῦσα-ν	(δηλόον) δηλοῦν
P. N. V.	(δηλόοντες) δηλοῦντ-ες	(δηλόουσαι) δηλοῦσαι	(δηλόοντα) δηλοῦντ-α
G.	(δηλοόντων) δηλούντ-ων	(δηλοουσῶν) δηλουσῶν	(δηλοόντων) δηλούντ-ων
D.	(δηλόουσι) δηλοῦσι(ν)	(δηλοούσαις) δηλούσαις	(δηλόουσι) δηλοῦσι(ν)
Acc.	(δηλόοντας) δηλοῦντ-ας	(δηλοούσας) δηλούσας	(δηλόοντα) δηλοῦντ-α
D.N. Ac. V	(δηλόοντε) δηλοῦντ-ε	(δηλοούσα) δηλούσα	(δηλόοντε) δηλοῦντ-ε
G. D.	(δηλούντοιν) δηλούντ-οιν	(δηλοούσαιν) δηλούσαιν	(δηλοόντοιν) δηλούντ-οιν

b. Participium praesentis medii- Passivi

	Masculinum	Femininum	Neutrum
S. N. V.	(δηλοόμενος) δηλούμενος	(δηλοομένη) δηλουμένη	(δηλοόμενον) δηλούμενον
G.	(δηλοομένου) δηλουμένου	(δηλοομένης) δηλουμένης	(δηλοομένου) δηλουμένου
	და ა. შ. II კანკლედობით	და ა. შ. I კანკლედობით	და ა. შ. II კანკლედობით

მაგალითები საუღლებლად:

ἀξιόω ღირსვყოფ (ἄξιος ღირსეული)

δουλόω ვიმონებ (ὁ δοῦλος მონა)

ἐλευθερόω ვათავისუფლებ (ἐλεύθερος თავისუფალი)

ζημιόω ვსჯი (ἡ ζημία სასჯელი)

ζυγόω დავუღლავ (τὸ ζυγόν უღელი)

κυρόω ძალას ვაძლევ (τὸ κῦρος ძალა-უფლება)

πολεμόω გადავიმტერებ (ὁ πόλεμος ომი, ο πολέμιος მტერი)

στεφανόω ვაგვირგვინებ (ὁ στέφανος გვირგვინი)

ταπεινόω ვამცირებ (ταπεινός დამცირებული)

χρυσόω ოქროთი ვავარაყებ (ὁ χρυσός ოქრო)

შენიშვნები: 1. ზმნებში ἱδρό-ω („ოფლად ვიღვრები“) და ῥιγό-ω („ვიყინები“) შერწყმის შედეგად ου და οι დიფთონგების ნაცვლად ზოგჯერ გვაქვს ω და ῳ ხმოვნები: indic. ῥιγῶ, ῥιγῷς, ῥιγῷ, ან (ῥιγοῖ) opt. ῥιγῷην; inf. ῥιγῶν ან (ῥιγοῦν); part. ῥιγῶν.

2. დეპონენტურ ზმნას οἴομαι – „ვფიქრობ“ (ნ. უსრული ᾠόμην) მოეპოვება პარალელური შერწყმული ფორმებიც: οἶμαι (ნ. უსრული ᾠμην).

3. ზმნებში λού-ω „ვბან“ ზოგჯერ ხდება ου დიფთონგის გამარტივება (იკარგება υ); ამის შედეგად ხმოვანთა ისეთივე შერწყმა ხდება, როგორიც δηλό-ω ზმნაში: λούω, λούεις, λούει, მაგრამ: λοῦμεν (← λο(υ)-ο-μεν), λοῦτε (← λο(υ)-ε-τε, λοῦσι (← λο(υ)-ουσι). ასევეა სხვა ფორმებშიც: ἔλου, λοῦται, λοῦσθαι, λούμενος.

4. ზოგიერთ ზმნაში ფუძისეული ο დროთა ნიშნების წინ უცვლელი (დაუგრძელებელი) რჩება. მაგალითად:

ἀρό-ω „ვხნავ“, fut. ἀρό-σ-ω, aor. ἤρο-σα.

თანხმოვანფუძიანი ზმნები

თანხმოვანფუძიანი ანუ „არაწმინდა“ ზმნები (verba consonantia sive verba impura), როგორც ზემოთ ითქვა, ორ ჯგუფად იყოფა. პირველი ჯგუფის ზმნების ფუძე ბოლოვდება ხშულ თანხმოვანზე (γ, κ, χ; β, π, φ; δ, τ, θ), მეორე ჯგუფის ზმნებისა – სონორ ანუ ლიკვიდურ-ნაზალურ თანხმოვანზე (λ, μ, ν, ρ).

თანხმოვანფუძიანი ზმნები, ფუძის ბოლოკიდური ელემენტის გარდა, ხმოვანფუძიანი ზმნებისაგან განსხვავედება იმითაც, რომ ა) თანხმოვანფუძიან ზმნათა გარკვეულ ნაწილს აქვს როგორც პირველი ანუ სუსტი, ისე – მეორე ანუ ძლიერი დროები (ხმოვანფუძიან ზმნებს მხოლოდ პირველი ანუ სუსტი დროები მოეპოვება); ბ) თანხმოვანფუძიანი ზმნები მეორე დროებში ხასიათდება ძირისეული ხმოვნის თვისებრიობის ცვლით (მაგალითად: τρέπω – ἔτραπον-τέτροφα „ვაბრუნებ“, κλέπτω, -ἔκλάπην – κέκλοφα „ვიპარავ“; გ) თანხმოვანფუძიან ზმნათა დიდი ნაწილის აწმყოს ფუძე ანუ დროის ფუძე განსხვავებულია ზმნის ფუძისაგან ანუ მარტივი ფუძისაგან: ზმნის ფუძე ანუ მარტივი ფუძე აწმყოში გაძლიერებულია ან თანხმოვანი ელემენტის დართვით, ან იოტიზაციით, ანდა ძირისეული ხმოვნის რაოდენობრივი ან თვისობრივი ცვლით, ან კიდევ სხვა ფონეტიკური პროცესებით (მაგალითად: ზმნაში κόπτ-ω „ვკვეთ“ ზმნის ფუძეა κοπ-, აწმყოსი – κοπτ-; ზმნაში λείπ-ω „ვტოვებ“ ზმნის ფუძეა λίπ-, აწმყოსი – λείπ-). აწმყოს ფუძე შეიძლება გაძლიერებული იყოს რედეპლიკაციითაც (მაგალითად, πίπτω (ვეცემი) ზმნის მარტივი ფუძეა π(ε)τ-.

თანხმოვანფუძიან ზმნათა უღლების დროს სავალდებულოა ვიცოდეთ, როგორც აწმყოს ფუძე (რომლისგანაც აწმყო ან ნამყო უსრული იწარმოება), ისე ზმნის ფუძე ანუ მარტივი ფუძე (რომლისგანაც დროთა დანარჩენი ფორმებია ნაწარმოები); საერთოდ კი ბერძნული ზმნის უღლების ხასიათის გაგებას აადვილებს ზმნის უმთავრეს ფორმათა ცოდნა და ზმნათა კლასიფიკაციის გათვალისწინება.

ბერძნულ ზმნათა კლასიფიკაცია

(I-IV კლასი)

ბერძნული ზმნები იყოფა რვა კლასად. ამათგან აწმყოს ფუძის (ანუ დროის ფუძის) წარმოების თვალსაზრისით გამოყოფილია შვიდი კლასი, მერვე კლასი კი წარმოადგენს ნარევ კლასს, რომელშიც გაერთიანებულია მრავალფუძიანი ზმნები.

ზმნათა დიდი ნაწილი შედის პირველ, მეორე, მესამე და მეოთხე კლასებში. ეს ის ზმნებია, რომელთაც წესიერ ან ტიპურ ზმნებს ვუწოდებთ.

პირველ კლასს განეკუთვნება ის ზმნები, რომელთა აწმყოს ფუძე (დროის ფუძე) და ზმნის ფუძე (მარტივი ფუძე) ერთი და იგივე – იდენტურია. ამ კლასში შემოდის ხმოვანფუძიანი ზმნები (verba pura) და თანხმოვანფუძიან ზმნათა ნაწილი. პირველი კლასის თანხმოვანფუძიანი ზმნების ფუძე უპირატესად ხშულ თანხმოვანზე ბოლოვდება (verba muta); ლიკვიდურ-ნაზალური თანხმოვანი ფუძის ბოლოს მხოლოდ რამდენიმე ზმნას აქვს.

პირველი კლასისაა, მაგალითად, შემდეგი ზმნები:

ἄγ-ω მიმყავს	τρέπ-ω ვაბრუნებ
λέγ-ω ვამბობ	τρέφ-ω ვასაზრდოებ
ἄρχ-ω ვმართავ, ვიწყებ	διώκ-ω ვდევნი
γράφ-ω ვწერ	δέρ-ω ვატყავებ
πέρθ-ω ვანადგურებ	μέν-ω ვრჩები
ψεύδ-ω ვატყუებ	νέμ-ω ვყოფ

მეორე კლასის ზმნები ორფუძიანებია. ამ კლასის ზმნათა ფუძე (მარტივი ფუძე) ბოლოვდება ბაგისმიერ (ლაბიალურ) თანხმოვანზე (β, π, φ). აწმყოს ფუძის (დროის ფუძის) მისაღებად მარტივ ფუძეს ემატება τ,

რომლის დართვის შედეგად ბაგისმიერი თანხმოვნები β და φ გამკვეთრდება და მოგვცემს π-ს: β + τ → πτ, φ + τ → πτ; მკვეთრი π, რომელსაც τ დაერთვის, უცვლელი რჩება. მეორე კლასის ზმნათა აწმყოს პირველი პირის მხოლობითი რიცხვის დაბოლოება არის πτω.

მაგალითები:

ზმნის ფუძე	აწმყო
βλαβ-	βλάπτ-ω ვავნებ
καλυβ-	καλύπτ-ω ვფარავ
τυπ-	τύπτ-ω ვცემ, ვტვიფრავ
κοπ-	κόπτ-ω ვკვეთ, ვარტყამ
βαπ-	βάπτ-ω ვღებავ, ამოვავლებ
κρυφ-	κρύπτ-ω ვმალავ
ῥιφ-	ῥίπτ-ω ვაგდებ
ταφ-	θάπτ-ω ვმარხავ (τ-ს θ-თი შენაცვლება).

მესამე კლასის ზმნებიც ორფუძიანებია. ამ კლასის ზმნათა მარტივი ფუძე ბოლოვდება როგორც გუტურალურ და დენტალურ თანხმოვნებზე, ისე ლიკვიდურ-ნაზალურ თანხმოვნებზე. აწმყოს ფუძის საწარმოებლად მარტივ ფუძეს ემატება იოტა -j (ι). იოტის დართვა იწვევს სათანადო ფონეტიკურ ცვლილებებს.

1. ფუძის ბოლოს ხშული თანხმოვანია

ა) გუტურალური თანხმოვანი (γ, κ, χ) + ι = σσ ან ττ[1]:

ზმნის ფუძე	იოტიზაცია	აწმყო
πραγ-	πραγ-j-ω	πράσσω(πράττω) ვაკეთებ
ταγ-	ταγ-j-ω	τάσσω განვაწყობ
φυλακ-	φυλακ-j-ω	φυλάσσω ვიცავ
κηρυκ-	κηρυκ-j-ω	κηρύσσω ვაცხადებ
ταραχ-	ταραχ-j-ω	ταράσσω ვაშფოთებ, ვაღელვებ
ὀρυχ-	ὀρυχ-j-ω	ὀρύσσω ვთხრი

არის რამდენიმე ზმნა, რომელთა მარტივი ფუძე ბოლოვდება გუტურალური γ-თი, მაგრამ იოტის დართვით ვღებულობთ ζ-ს. ესაა ე.წ. –ζω ზმნები:

[1] σσ დამახასიათებელი ძველი ატიკური დიალექტისა და კოინესათვის

Κραγ – κραγ-j-ω	κράζω	ვყვირი
οἰμωγ –οἰμωγ-j-ω	οἰμώζω	ვხვნეში
σαλπιγγ – σαλπιγγ-j-ω	σαλπίζω	ბუკს ვკრავ
κλαγγ – κλαγγ-j-ω	κλάζω	ვხმაურობ, ვყვირი
στεναγ – στεναγ-j-ω	στενάζω	ვკვნესი
στιγ – στιγ-j-ω	στίζω	ვჩხვლეტ

ბ) დენტალური თანხმოვანი (δ) + ι = ζ:

παιδ – παιδ-j-ω	παίζω	ვთამაშობ
ἐλπιδ – ἐλπιδ-j-ω	ἐλπίζω	ვიმედოვნებ
ἐριδ – ἐριδ-j-ω	ἐρίζω	ვდავობ
σχιδ – σχιδ-j-ω	σχίζω	ვაპობ
φραδ – φραδ-j-ω	φράζω	ვუხსნი, განვმარტავ.

ზოგიერთ ზმნაში დენტალურ თანხმოვანზე იოტის დართვით ვღებულობთ σσ(ττ)-ს:

πλατ – πλατ-j-ω	πλάσσω	ვასახიერებ
ἁρμοτ – ἁρμοτ –j-ω	ἁρμόττω	ვუფარდებ, ვუხამებ
ἐρετ – ἐρετ-j-ω	ἐρέσσω	ვნიჩბავ
πατ – πατ-j-ω	πάσσω	მოვაბნევ
πτιτ – πτιτ-j-ω	πτίσσω	ვფშვნი
κορυθ – κορυθ-j-ω	κορύσσω	ვაიარაღებ

შენიშვნა: 1. ლაბიალური ფუძისაგან πεπ- იოტიზაციით (πεπ-j-ω) მიღებულია πέσσω (πέττω) „ვამწიფებ“ („ვაცხობ“, „ვხარშავ“). არის მოსაზრება, რომ πέσσω მიღებულია ფუძისგან πεκ- (πεκ-j-ω).

აწმყოს ფორმა νίζω „ვბან“ მიღებულია იოტიზაციით ფუძისგან νιβ- (νιβ-j-ω). ამ ზმნის ფუძედ ვარაუდობენ აგრეთვე νιγ-ს (νίζω < νιγ-j-ω).

2. ფუძის ბოლოს სონორი (ლიკვიდურ-ნაზალური) თანხმოვანია: ა) როდესაც ზმნის ფუძე ბოლოვდება λ-თი, მისი შეერთებით იოტასთან ასიმილაციის შედეგად მივიღებთ ორ λ-ს:

λ + ι = λλ:

βαλ – βαλ-j-ω	βάλλω	ვისვრი
ἀγγελ – ἀγγελ-j-ω	ἀγγέλλω	ვაუწყებ
στελ – στελ-j-ω	στέλλω	ვგზავნი

ἀλ	–	ἀλ-j-ο-μαι	ἄλλομαι	ვხტი
τελ	–	τελ-j-ω	τέλλω	აღმოვაცენებ.

ბ) ამ ქვეჯგუფის ზმანათა ფუძე ბოლოვდება მარცვლებით: αν, εν, αρ, ερ, ιν, ιρ, υν, υρ. როდესაც ასეთი დაბოლოების მქონე ფუძეს დაერთვის იოტა, იგი წინა მარცვალში გადაინაცვლებს და α და ε ხმოვნებთან შექმნის αι და ει დიფთონგებს, ხოლო მოკლე ι და υ დაგრძელდება.

μιαν	–	μιαν-j-ω	μιαίνω	ვბილწავ
ὀνομαν	–	ὀνομαν-j-ω	ὀνομαίνω	სახელს ვდებ, ვუწოდებ
μελαν	–	μελαν-j-ω	μελαίνω	ვაშავებ, ვამუქებ
κυδαν	–	κυδαν-j-ω	κυδαίνω	ვადიდებ, სახელს ვუთქვამ
φαν	–	φαν-j-ω	φαίνω	ვაჩენ
κτεν	–	κτεν-j-ω	κτείνω	ვკლავ
τεν	–	τεν-j-ω	τείνω	ვჭიმავ
κλιν	–	κλιν-j-ω	κλίνω	ვხრი
κριν	–	κριν-j-ω	κρίνω	ვსჯი
αἰσχυν	–	αἰσχυν-j-ω	αἰσχύνω	ვარცხვენ
ἀμυν	–	ἀμυν-j-ω	ἀμύνω	ვიცავ

რფუძიანი ზმნები

καθαρ	–	καθαρ-j-ω	καθαίρω	განვწმენდ
χαρ	–	χαρ-j-ω	χαίρω	მიხარია
ἀρ	–	ἀρ-j-ω	αἴρω	ზევით ვწევ
σπερ	–	σπερ-j-ω	σπείρω	ვთეს
κερ	–	κερ-j-ω	κείρω	ვკრეჭ
φθερ	–	φθερ-j-ω	φθείρω	ვსპობ
ἐγερ	–	ἐγερ-j-ω	ἐγείρω	აღვაგზნებ
ἀγερ	–	ἀγερ-j-ω	ἀγείρω	ვკრებ
οἰκτιρ	–	οἰκτιρ-j-ω	οἰκτίρω (οἰκτείρω)	ვწუხვარ
μαρτυρ	–	μαρτυρ-j-ο-μαι	μαρτύρομαι	ვიმოწმებ

შენიშვნები: 1. ფუძისაგან ὀφελ- იოტიზაციით (ὀφελ-j-ω) მიღებულია ὀφείλω „ვალდებული ვარ“. ὀφελ- ფუძისაგან წესიერად იწარმოება აწმყოს ფორმა ὀφέλλω (λ + ι = λλ) ვზრდი“, „ვამრავლებ“.

2.ზმნები καίω „ვწვავ“ და κλαίω „ვტირი“ ნაწარმოებია იოტიზაციით ფუძეებისაგან καυ, καF და κλαυ, κλαF (καF-j-ω, κλαF-j-ω). ამ ზმნათა ფუძეები καυ- და κλαυ- უცვლელი რჩება იმ ფორმებში, სადაც მათ თანხმოვანი მოსდევს. ატიკურ პროზაში ხშირია პარალელური ფორმები κάω და κλάω (κάεις, κάει ..., κλάεις, κλάει...), რომლებშიც იოტა გამქრალია და დაგრძელებულია ფუძისეული α.

მეოთხე კლასის ზმნების ფუძე ერთმარცვლიანია და, როგორც წესი, ხშულ თანხმოვანზე ბოლოვდება. ამ კლასის ზმნათა აწმყოს ფუძე იწარმოება ძირისეული ხმოვნის რაოდენობრივი ან თვისობრივი ცვლით. აწმყოში შეცვლილი ხმოვანი ჩვეულებრივ შენარჩუნებულია დანარჩენ დროებშიც, გარდა II აორისტისა.

მაგალითები:

მარტივი ფუძე	აწმყოს ფუძე	აწმყო	
τακ	τηκ	τήκ-ω	ვადნობ
σαπ	σηπ	σήπ-ω	ვალპობ
τραγ	τρωγ	τρώγ-ω	ვხრავ, ვჭამ
πιθ	πειθ	πείθ-ω	ვარწმუნებ
λιπ	λειπ	λείπ-ω	ვტოვებ
τρῑβ	τρῑβ	τρίβ-ω	ვსრეს
πνῑγ	πνῑγ	πνίγ-ω	ვახრჩობ
φυγ	φευγ	φεύγ-ω	გავრბივარ

შენიშვნები: 1) აწმყოს ფუძის თვალსაზრისით ამ კლასს განეკუთვნება ზმნები: πλέω „ვცურავ“, πνέω „ვსუნთქავ“, νέω „ვცურავ“, ῥέω „ვმდინარებ“, θέω „დავრბივარ“ და χέω „ვღვრი“. ამ ზმნათა მარტივი ფუძეებია πλυ-, πνυ, νυ-, ῥυ-, θυ-, და χυ-. აწმყოში ძირისეულმა ხმოვანმა υ-მ დაგრძელების შედეგად მოგვცა დიფთონგი ευ (*πλεύ-ω, *πνεύ-ω, და ა. შ.), რომლის υ ელემენტი შემაერთებელ ხმოვნებთან ჯერ დიგამმად (F) იქცა (*πλέF-ω, *πνέF-ω და ა.შ.), შემდეგ კი სულ დაიკარგა[1]. ამის გამო ეს ექვი ზმნა ხმოვანფუძიან – შერწყმულ ზმნათა ჯგუფში მოექცა. ამ ზმნების აწმყოს ოდინდელი ფუძე ευ დიფთონგით (πλευ-, πνευ- და ა. შ.) შენარჩუნებულია რიგ დროებში (გამონაკლისია ამ მხრივ ზმნა χέω).

[1] შდრ. *γλυκυ-γλυκέων, βασιλευ-βασιλέων*

2) მეოთხე კლასის ერთი ზმნის ფუძე ორმარცვლიანია. ეს არის ზმნა ἀλείφ-ω „ვცხებ“. მისი მარტივი ფუძეა ἀλιφ-, რომლის ხმოვანი ι დაგრძელების შედეგად აწმყოში გვაძლევს ει დიფთონგს.

3) V-VIII კლასებში შემავალი ზმნები თავისებური ანუ „უწესო“ ზმნებია. მათი მიმოხილვა წარმოდგენილი იქნება ქვემოთ.

თანხმოვანფუძიან ზმნათა უღლება

თანხმოვანფუძიანი ზმნების უღლება ძირითადად ისეთივეა, როგორიც ხმოვანფუძიანებისა; ოღონდ, გასათვალისწინებელია ის ფონეტიკური მოვლენები, რომელთაც იწვევს ფუძის ბოლოკიდური თანხმოვნის უშუალო შეხვედრა ზმნის ფორმების მაწარმოებელ სუფიქსთა თანხმოვან ელემენტებთან.

1. **აწმყო და ნამყო უსრული.** აწმყოსა და ნამყო უსრულში, როგორც ზემოთაა ნათქვამი, დაბოლოებები ფუძეს შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით დაერთვის; ამის გამო თანხმოვანთა უშუალო შეხვედრა ამ ფორმებში არ ხდება და თანხმოვანფუძიანი ზმნების უღლება აბსოლუტურად ემთხვევა ხმოვანფუძიანი შეურწყმელი ზმნების უღლებას. მაგალითად, ზმნა πέμπω „ვაგზავნი“ იუღლება ისევე, როგორც παιδεύ-ω ან λύ-ω ზმნები. ქვემოთ სანიმუშოდ წარმოდგენილია πέμπ-ω ზმნის უღლება.

Praesens

Activum

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	πέμπ –ω ვგზავნი	πέμπ -ω	πέμπ -οι-μι	
2	πέμπ –εις	πέμπ -ης	πέμπ -οι-ς	πέμπ –ε
3	πέμπ -ει	πέμπ -η	πέμπ-οι	πεμπ-έ-τω
P. 1	πέμπ–ο-μεν	πέμπ -ω-μεν	πέμπ -οι-μεν	
2	πέμπ-ε -τε	πέμπ -η-τε	πέμπ -οι-τε	πέμπ -ε-τε
3	πέμπ –ουσι(ν)	πέμπ -ω-σι (ν)	πέμπ-οι-ε -ν	πεμπ-ό-ντων . πεμπ-έ-τωσαν
D. 1				
2				
3				

Infinitivus

πέμπ-ειν

Participium		
πέμπ-ων	πέμπ-ουσα	πέμπ-ον

Medium- Passivum				
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	πέμπ –ο-μαι ვიგზავნი, ვიგზავნები	πέμπ –ω-μαι	πεμπ -οί-μην	
2	πέμπ –ει (πέμπ-η)	πέμπ -η	πέμπ -οι-ο	πέμπ –ου
3	πέμπ –ε-ται	πέμπ –η-ται	πέμπ-οι-το	πεμπ-έ-σθω
P. 1	πεμπ–ό-μεθα	πεμπ -ώ-μεθα	πεμπ -οί-μεθα	
2	πέμπ-ε -σθε	πέμπ -η-σθε	πέμπ -οι-σθε	πέμπ -ε-σθε
3	πέμπ –ο-νται	πέμπ -ω-νται	πέμπ-οι-ντο	πεμπ-έ-σθων ან πεμπ-έ-σθωσαν
D. 1	πεμπ –ό-μεθα	πεμπ -ώ-μεθα	πεμπ -οί-μεθα	
2	πέμπ–ε-σθον	πέμπ -η-σθον	πέμπ -οι-σθον	πέμπ-ε-σθον
3	πέμπ-ε-σθον	πέμπ -η-σθον	πεμπ -οί-σθην	πεμπ-έ-σθων

Infinitivus
πέμπ-ε-σθαι

Participium		
πεμπ-ό-μενος	πεμπ-ο-μένη	πεμπ-ό-μενον

Imperfectum		
	Activum	Medium-Passivum
S. 1	ἔ-πεμπ-ο-ν ვგზავნიდი	ἐ-πεμπ-ό-μην ვიგზავნიდი, ვიგზავნებოდი
2	ἔ-πεμπ-ε-ς	ἐ-πέμπ-ου
3	ἔ-πεμπ-ε-(ν)	ἐ-πέμπ-ε-το
P. 1	ἐ-πεμπ-ο-μεν	ἐ-πεμπ-ό-μεθα
2	ἐ-πεμπ-ε-τε	ἐ-πέμπ-ε-σθε
3	ἔ-πεμπ-ο-(ν)	ἐ-πέμπ-ο-ντο
D. 1	ἐ-πέμπ-ο-μεν	ἐ-πεμπ-ό-μεθα
2	ἐ-πέμπ-ε-τον	ἐ-πέμπ-ε-σθον
3	ἐ-πεμπ-έ-την	ἐ-πεμπ-έ-σθην

2. **მყოფადი I მოქმედებითი და საშუალი გვარისა.** მყოფადი I, როგორც ვიცით, იწარმოება ზმნის ფუძეზე დროის მაჩვენებელი σ სუფიქსის დართვით (λύ-ω ვხსნი, λύ-σ-ω გავხსნი). იმ ზმნებში, რომელთა ფუძე ხშულ

თანხმოვანზე ბოლოვდება, სუფიქსი σ დაერთვის მარტივ ფუძეს. ამას თან ახლავს შემდეგი ფონეტიკური მოვლენები: გუტურალურ თანხმოვნებთან (γ, κ, χ) შეერთებული σ გვაძლევს ξ-ს, ლაბიალურ თანხმოვნებთან (β, π, φ) შეერთებული გვაძლევს ψ-ს, ხოლო დენტალური თანხმოვნები (δ, τ, θ) σ-ის წინ უკვალოდ იკარგება. ამ ფონეტიკური პროცესების შედეგად მიღებულ მყოფადის ფუძეს დაბოლოებები დაერთვის შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით.

აღნიშნულ თანხმოვანფუძიან ზმნათა უღლება I მყოფადში ისეთივეა, როგორიც ხმოვანფუძიანი ზმნებისა. ამის გამო სანიმუშო მაგალითები ქვემოთ მხოლოდ პირველ პირში მოგვაქვს:

Praesens	მარტივი ფუძე (ხშული)	Futurum I	
		Activum	Medium
ἄγ-ω მიმყავს	ἀγ	ἄξω	ἄξομαι
λέγ-ω ვამბობ	λεγ	λέξω	λέξομαι
φλέγ-ω ვწვავ	φλεγ	φλέξω	φλέξομαι
τήκ-ω ვადნობ	τακ	τήξω	τήξομαι
διώκ-ω ვდევნი	διωκ	διώξω	διώξομαι
πλέκ-ω ვწნავ	πλεκ	πλέξω	πλέξομαι
ἄρχ-ω ვმართავ, ვიწყებ	ἀρχ	ἄρξω	ἄρξομαι
βρέχ-ω ვრწყავ	βρεχ	βρέξω	βρέξομαι
τάσσ-ω განვაწყობ	ταγ	τάξω	τάξομαι
φυλάσσω ვიცავ	φυλακ	φυλάξω	φυλάξομαι
ταράσσω ვამფოთებ	ταραχ	ταράξω	ταράξομαι
τρίβ-ω ვსრეს	τριβ	τρίψω	τρίψομαι
βλάπτ-ω ვაგნებ	βλαβ	βλάψω	βλάψομαι
καλύπτ-ω ვფარავ	καλυβ	καλύψω	καλύψομαι
λείπ-ω ვტოვებ	λιπ	λείψω	λείψομαι
κόπτ-ω ვკვეთ	κοπ	κόψω	κόψομαι
τύπτ-ω ვცემ	τυπ	τύψω	τύψομαι
βάπτ-ω ვღებავ, ამოვავლებ	βαφ	βάψω	βάψομαι
γράφ-ω ვწერ	γραφ	γράψω	γράψομαι
θάπτ-ω ვმარხავ	ταφ	θάψω	θάψομαι
στίζ-ω ვჩხვლეტ	στιγ	στίξω	στίξομαι
ψεύδ-ω ვატყუებ	ψευδ	ψεύσω	ψεύσομαι
ἀνύτ-ω ვასრულებ	ἀνυτ	ἀνύσω	ἀνύσομαι
πέρθ-ω ვანადგურებ	περθ	πέρσω	πέρσομαι
φράζ-ω ვუხსნი	φραδ	φράσω	φράσομαι
πλάσσ-ω ვასახიერებ	πλατ	πλάσω	πλάσομαι
πείθ-ω ვარწმუნებ	πιθ	πείσω	πείσομαι
κορύσσ-ω ვაიარაღებ	κορυθ	κορύσω	κορύσομαι

ის ზმნები, რომელთა აწმყოს ფუძე სონორ (ლიკვიდურ-ნაზალურ) თანხმოვანზე (λ, μ, ν, ρ) ბოლოვდება, მყოფადის საწარმოებლად მარტივ ფუძეზე დაირთავენ ნიშანს -εσ (ლიკვიდურ-ნაზალური თანხმოვანი σ-ს უშუალოდ ვერ დაირთავს!). ამგვარად მიღებულ მყოფადის ფუძეს პირის დაბოლოებები დაერთვის შემაერთებელი ხმოვნების მეშვეობით. დროის ნიშანი σ, რომელიც ამის გამო ორ ხმოვანს შორის აღმოჩნდება, ამოვარდება და ხდება ε-ს შერწყმა მომდევნო ხმოვანთან იმავე წესით, როგორსაც ადგილი აქვს έω-ზე დაბოლოებულ შერწყმულ ზმნებში. მაგალითად, βάλλω (ვისვრი) ზმნის მარტივი ფუძეა βαλ-; აქედან მყოფადი მოქმედებითი გვარისა იქნება βαλ-έσ-ω → βαλ-έ-ω → βαλῶ, საშუალი გვარისა βαλ-έσ-ο-μαι → βαλ-έ-ο-μαι → βαλοῦμαι. მყოფადის ფორმები βαλῶ და βαλοῦμαι იუღვლის ისე, როგორც შერწყმული ზმნა κινέω → κινῶ. ასეთ მყოფადს – უსიგმო ანუ მეორე მყოფადი (futurum II, asigmaticum), ანდა შერწყმული მყოფადი (futurum contractum) ეწოდება.

სხვა მაგალითები:

Praesens	მარტივი ფუძე	Futurum	
		Activum	Medium
ἀγγέλλ-ω ვაუწყებ	ἀγγέλ	ἀγγέλῶ	ἀγγέλοῦμαι
στέλλ-ω ვგზავნი	στελ	στελῶ	στελοῦμαι
τέλλ-ω აღმოვაცენებ	τελ	τελῶ	τελοῦμαι
σφάλλ-ω ვანარცხებ	σφαλ	σφαλῶ	σφαλοῦμαι
ἅλλ-ο-μαι ვხტი	ἁλ	–	ἁλοῦμαι
νέμ-ω ვყოფ	νεμ	νεμῶ	νεμοῦμαι
φαίν-ω ვაჩენ	φαν	φανῶ	φανοῦμαι
τείν-ω ვჭიმავ	τεν	τενῶ	τενοῦμαι
κρίν-ω ვსჯი	κριν	κρινῶ	κρινοῦμαι
ἀμύν-ω ვიცავ	ἀμυν	ἀμυνῶ	ἀμυνοῦμαι
καθαίρ-ω განვწმენდ	καθαρ	καθαρῶ	καθαροῦμαι
αἴρ-ω ზევით ვწევ	ἀρ	ἀρῶ	ἀροῦμιαι
σπείρ-ω ვთეს	σπερ	σπερῶ	σπεροῦμαι
φθείρ-ω ვსპობ	φθερ	φθερῶ	φθεροῦμαι

ატიკური მყოფადი. -ιδ ფუძიან ზმნებში, რომელთა აწმყო -ίζω-ზე ბოლოვდება და ორზე მეტ მარცვალს შეიცავს, მყოფადი იწარმოება მარტივ ფუძეზე σε ნიშნის დართვით: σ-ის წინ მდებარე δ ამოვარდება, ასევე იკარგება ორ ხმოვანს შუა მოხვედრილი σ, ხოლო ε შეერწყმის მომდევნო ხმოვნებს ისე, როგორც ეს ხდება έω დაბოლოებიან შერწყმულ ზმნათა

აწმყოში. მაგალითად, κομίζω (მომაქვს) ზმნის მარტივი ფუძეა κομιδ-; აქედან მყოფადი მოქმედებითი გვარისა იქნება κομιδ-σέ-ω → κομι-έ-ω → κομιῶ, საშუალი გვარისა – κομιδ-σέ-ο-μαι → κομι-έ-ο-μαι → κομιοῦμαι. უღლება ისეთივეა, როგორიც ზმნისა κινέω → κινῶ. ასეთ მყოფადს ეწოდება ატიკური მყოფადი (Futurum atticum).

სხვა მაგალითები:

Praesens	მარტივი ფუძე	Futurum	
		Activum	Medium
νομίζω ვფიქრობ	νομιδ	νομιῶ	νομιοῦμαι
ἐλπίζω ვიმედოვნებ	ἐλπιδ	ἐλπιῶ	
καθίζω ვსვამ, ვჯდები	(καθ)ιδ	καθιῶ	
ἀγονίζομαι ვიბრძვი	ἀγωνιδ	—	ἀγωνιοῦμαι
ἐθίζω ვაჩვევ	ἐθιδ	ἐθιῶ	
οἰκίζω ვასახლებ	οἰκιδ	οἰκιῶ	

ატიკური მყოფადი შეინიშნება სხვა ზმნებშიც. მაგალითად: βιβάζω (აღვავლენ) ზმნის მარტივი ფუძეა βιβάδ-, აქედანაა მყოფადი βιβῶ (< βιβαδσέ-ω). ასევეა მიღებული ἐζετάζω (ვიკვლევ) ზმნის მყოფადის ფორმა ἐζετῶ. ატიკურ მყოფადად მიიჩნევენ ზემოთ მიმოხილულ ლიკვიდურ- ნაზალური თანხმოვნით ფუძედაბოლოებულ ზმნებსაც.

დორიული მყოფადი. ზოგიერთი ზმნის მყოფადი იწარმოება სიგმატიზმისა და კონტრაქციის (შერწყმის) კომბინაციით. ასეთ მყოფადს ეწოდება დორიული მყოფადი (futurum doricum). ფორმა მას მედიუმისა აქვს, მნიშვნელობა კი- აქტივისა.

დორიული მყოფადის საწარმოებლად ფუძეს დაერთვის ნიშანი σε და შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით საშუალი გვარის პირის დაბოლოებები. უღლების დროს ε შეერწყმის შემაერთებელ ხმოვნებს. მაგალითად, πλέω (ვცურავ) ზმნის ფუძეა πλυ-, πλευ-; აქედან დორიული მყოფადი იქნება πλευ-σέ-ο-μαι → πλευσοῦμαι. აქვე შევნიშნავთ, რომ სათანადო ზმნებისათვის ატიკურ დიალექტში დორიული ფორმის პარალელურად იხმარება ნორმალურად წარმოებული I მყოფადი, ე.ი. πλευσοῦμαι-ს გვერდით გვხვდება πλεύσομαι (გამონაკლისია νέω და πίπτω ზმნები).

შენიშვნა: დორიულ დიალექტში მყოფადი საერთოდ იწარმოება სიგმატიზმისა და კონტრაქციის კომბინაციით. მაგალითად, ატიკური

მყოფადი λύσω დორიულში გვაძლევს ფორმას λυσῶ (< λυσέω), რომელიც ასე იუღვლის:

Activum	Medium
λυσῶ – λουσοῦμες	λυσοῦμαι – λυσούμεθα
λυσεῖς –λυσεῖτε	λυσῇ – λυσεῖσθε
λυσεί – λυσοῦντι	λυσεῖται – λυσοῦνται
Part. λυσῶν	Part. λυσούμενος
Infinit. λυσεῖν	Infinit. λυσεῖσθαι

მაგალითები დორიული მყოფადისათვის

Praesens	ფუძე	Futurum
νέω ვცურავ	νυ-, νευ-	νευσοῦμαι
πνέω ვსუნთქავ	πνυ-, πνευ-	πνευσοῦμαι
φεύγω გავრბივარ	ψυγ-, φευγ-	φευξοῦμαι
πυνθάνομαι ვტყობილობ	πυθ-, πευθ-	πευσοῦμαι
πίπτω ვეცემი	πετ-	πεσοῦμαι (< πετέομαι)
κλαίω ვტირი	κλαυ	κλαυσοῦμαι

შენიშვნა: არის რამდენიმე ზმნა, რომელთაც მყოფადში აწმყოს ფორმა აქვთ (მყოფადის საწარმოებელი სუფიქსი არ მოეპოვებათ). ეს ზმნებია:

ἐσθίω	ვჭამ,	მყოფადი	–	ἔδομαι
πίνω	ვსვამ,	–	–	πίομαι
χέω	ვღვრი,	–	–	χέω

[ჰომეროსთან: βιόω „ვცოცხლობ“ – βέομαι//βείομαι, δήω (preas. = fut.) „ვიპოვი“, κήω//κείω „დავიძინებ“. ἐξανύω „მივაღწევ“, „შევასრულებ“, ἐρύω „გავათრევ“, ταινύω „გავჭიმავ“, ἀλεύεται „აიცდენს“, νέομαι (= νέσομαι) „წავალ“]. როგორც ჩანს, ესაა უძველესი აწმყოს კავშირებითი კილო, რომელმაც მყოფადის მნიშვნელობა შემოინახა: მყოფადი ნასესხებია კავშირებითისგან. ამ მოვლენის ანალოგია გვაქვს ლათინურ ენაში. მაგალითად, აწმყოს კავშირებითია legam „ვკითხულობდე“, მყოფადია ასევე legam „წავიკითხავ“. საყურადღებო ფაქტია, რომ ეს მოვლენა დამახასიათებელია ძველი ქართული ენისათვის: „ახალ ქართულში ხმარებული მყოფადი (დავწერ, გავაკეთებ...) შედარებით ახალი ფორმაციისაა. ძველი ქართულისთვის „ვწერ“ და „დავწერ“ – ორივე აწმყოა და არა აწმყო-

მყოფადი, ხოლო მყოფადის მნიშვნელობით ძველი ქართული ხმარობს კავშირებითს – ვწერდე, ვწერო“[1].

3. აორისტი I მოქმედებითი და საშუალი გვარისა. აორისტი I, როგორც ვიცით, იწარმოება ზმნის ფუძეზე დროის მაწარმოებელი σα სუფიქსის დართვით (λύ-ω ვხსნი, ἔ-λυ-σα გავხსენი).

იმ ზმნებში, რომელთა ფუძე ხშულ თანხმოვანზე ბოლოვდება, σα სუფიქსი დაერთვის მარტივ ფუძეს. გუტურალური (γ, κ, χ) + σ გვაძლევს ξ-ს, ლაბიალური (β, π, φ) + σ – ψ-ს. ხოლო დენტალური (δ, τ, θ) σ-ის წინ ამოვარდება. ამ ფონეტიკური პროცესების შედეგად აორისტის ფუძეს დაბოლოებები დაერთვის შემაერთებელ ხმოვანთა გარეშე.

ხშულთანხმოვანფუძიან ზმნათა უღლება I აორისტში ისეთივეა, როგორიც ხმოვანფუძიანი ზმნებისა. მაგალითები მოგვაქვს მხოლოდ პირველ პირში:

Praesens	მარტივი ფუძე	Aoristus I	
		Activum	Medium
ἄγ-ω მიმყავს	ἀγ	ἦξα	ἠξάμην
λέγ-ω ვამბობ	λεγ	ἔλεξα	ἐλέξάμεν
διώκ-ω ვდევნი	διωκ	ἐδίωξα	ἐδιωξάμην
ἄρχ-ω ვმართავ, ვიწყებ	ἀρχ	ἦρξα	ἠρξάμην
τάσσ-ω განვაწყობ	ταγ	ἔταξα	ἐταξάμην
φυλάσσ-ω ვიცავ	φυλακ	ἐφύλαξα	ἐφυλαξάμην
τήκ-ω ვადნობ	τικ	ἔτηξα	ἐτηξάμην
ταράσσ-ω ვაშფოთებ	ταραχ	ἐτάραξα	ἐταραξάμην
βλάπτ-ω ვავნებ	βλαβ	ἔβλαψε	ἐβλαψάμην
τρίβ-ω ვსრეს	τριβ	ἔτριψα	ἐτριψάμην
πέμπ-ω ვგზავნი	πεμπ	ἐπέμψα	ἐπεμψάμην
κόπτ-ω ვკვეთ	κοπ	ἔκοψα	ἐκοψάμην
βάπτ-ω ვღებავ, ამოვავლებ	βαφ	ἔβαψα	ἐβαψάμην
γράφ-ω ვწერ	γραφ	ἔγραψα	ἐγραψάμην
θάπτ-ω ვმარხავ	ταφ	ἔθαψα	ἐθαψάμην
στίζ-ω ვჩხვლეტ	στιγ	ἔστιξα	ἐστιξάμην
ψεύδ-ω ვატყუებ	ψευδ	ἔψευσα	ἐψευσάμην
φράζ-ω ვუხსნი	φραδ	ἔφρασα	ἐφρασάμην
σκεύαζ-ω ვამზადებ	σκευαδ	ἐσκεύσα	ἐσκευασάμην
πλάσσω ვასახიერებ	πλατ	ἔπλασα	ἐπλασάμην

[1] სიმ. ყაუხჩიშვილი, ლათინური ენის სახელმძღვანელო, 1967, გვ. 58.

შენიშვნა: თუ ფუძის ბოლოკიდურია -νδ, -ντ, -νθ, σ-ს წინ ისინი ამოვარდებიან და წინამდებარე მოკლე ხმოვანი დაგრძელდება:

σπένδ-ω „ზედაშეს (წა)ვუქცევ“ – ἔσπεισα, ἐσπεισάμην

ის ზმნები, რომელთა აწმყოს ფუძე სონორ (ლიკვიდურ-ნაზალურ) თანხმოვნებზე (λ, μ, ν, ρ) ბოლოვდება, I აორისტის საწამოებლად მარტივ ფუძეზე დაირთავენ σα სუფიქსს; წინამდებარე ლიკვიდურ-ნაზალურ თანხმოვნებიან სუფიქსეული σ ამოვარდება, სამაგიეროდ ფუძისეული მოკლე ხმოვანი დაგრძელდება: ᾰ → η (ι, ρ-ს შემდეგ → ᾱ-ს), ε → ει, ῐ → ῑ, ῠ → ῡ. ამგვარად მიღებულ აორისტის ფუძეს პირის დაბოლოებები დაერთვის უშუალოდ. მაგალითად: φαίν-ω (ვაჩენ), მარტივი ფუძეა φαν-, I აორისტი მოქმ. გვარისა – ἔφανσα → ἔφηνα, საშ. გვარისა – ἐφανσαμην → ἐφηνάμην. ესაა ე.წ. ასიგმატური (უსიგმო) აორისტი, რომელიც იუღვლის ისევე, როგორც I აორისტი ხმოვანფუძიანი შეურწყმელი ზმნებისა.

მაგალითები:

Praesens	მარტივი ფუძე	Aoristus I	
		Activum	Medium
στέλλ-ω ვგზავნი	στελ	ἔστειλα	ἐστειλάμην
ἀγγέλλ-ω ვაუწყებ	ἀγγελ	ἔγγειλα	ἐγγειλάμην
σφάλλ-ω ვანარცხებ	σφαλ	ἔσφηλα	ἐσφηλάμην
νέμ-ω ვყოფ	νεμ	ἔνειμα	ἐνειμάμην
περαίν-ω ვასრულებ	περαν	ἐπέρανα	ἐπερανάμην
τείν-ω ვჭიმავ	τεν	ἔτεινα	ἐτεινάμην
κρίν-ω ვსჯი	κριν	ἔκρινα	ἐκρινάμην
ἁμύν-ω ვიცავ	ἀμυν	ἤμυνα	ἠμυνάμην
καθαίρ-ω გაწმენდ	καθαρ	ἐκάθηρα	ἐκαθηράμην
φθείρ-ω ვსპობ	φθερ	ἔφθειρα	ἐφθειράμην
σπείρ-ω ვთეს	σπερ	ἔσπειρα	ἐσπειράμην
αἴρ-ω ვღებით ვწევ	ἀρ	ἦρα	ἠράμην
ἅλλ-ο-μαι ვხტი	ἅλ	_	ἡλάμην

4. აორისტი I ვნებითი გვარისა. ვნებითი გვარის I აორისტის ფუძე, როგორც ვიცით, იწარმოება ზმნის ფუძეზე θη (θε) სუფიქსის უშუალო დართვით (παιδεύ-ω ვზრდი, ἐ-παιδεύ-θην აღვიზარდე). იმ ზმნებში, რომელთა ფუძე ხშულ თანხმოვანზე ბოლოვდება, θη (θε) სუფიქსი დაერთვის მარტივ ფუძეს. ამას თან ახლავს შემდეგი ფონეტიკური მოვლენები: გუტურალური γ და κ სუფიქსეულ θ-სთან გვაძლევს χθ-ს, გუტურალური χ უცვლელი რჩება; ლაბიალური β და π θ-სთან გვაძლევს φθ-ს,

ლაბიალური φ უცვლელი რჩება; დენტალური თანხმოვნები სუფიქსეულ θ-სთან გვაძლევს σ-ს. იმ ზმნებში, რომელთა ფუძე სონორ (ლიკვიდურ-ნაზალურ) თანხმოვანზე (λ, ν, ρ) ბოლოვდება, θη (θε) სუფიქსი ასევე მარტივ ფუძეს დაერთვის, მაგრამ ეს ფონეტიკურ ცვლილებებს არ იწვევს (სონორი თანხმოვანი θ-სთან უცვლელი რჩება).

ვნებითი გვარის I აორისტის ფუძეს დაბოლოებები დაერთვის უშუალოდ. უღლება ისეთივეა, როგორიც ხმოვანფუძიანი ზმნების I აორისტისა.

მაგალითები:

Praesens	მარტივი ფუძე (ხშული)	Aoristus I passivi
ἄγ-ω მიმყავს	ἀγ	ἤχθην
λέγ-ω ვამბობ	λεγ	ἐλέχθην
διώκ-ω ვდევნი	διωκ	ἐδιώχθην
ἄρχ-ω ვმართავ, ვიწყებ	ἀρχ	ἤρχθην
τάσσ-ω განვაწყობ	ταγ	ἐτάχθην
φυλάσσ-ω ვიცავ	φυλακ	ἐφυλάχθην
ταράσσ-ω ვაშფოთებ	ταραχ	ἐταράχθην
τρίβ-ω ვსრეს	τριβ	ἐτρίφθην
βλάπτ-ω ვაგნებ	βλαβ	ἐβλάφθην
κόπτ-ω ვკვეთ	κοπ	ἐκόφθην
κρύπτ-ω ვმალავ	κρυφ	ἐκρύφθην
ψεύδ-ω ვატყუებ	ψευδ	ἐψεύσθην
πλάσσ-ω ვასახიერებ	πλατ	ἐπλάσθην
πείθ-ω ვარწმუნებ	πιθ	ἐπείσθην
σχίζ-ω ვაპობ	σχιδ	ἐσχίσθην
ἀθροίζ-ω ვკრებ	ἀθροιδ	ἠθροίσθην
κομίζ-ω მომაქვს	κομιδ	ἐκομίσθην
ἀναγκάζ-ω ვაიძულებ	ἀναγκαδ	ἠναγκάσθην
σκευάζ-ω ვამზადებ	σκευαδ	ἐσκευάσθην
σπένδ-ω ზედაშეს (ღა)ვუქცევ	σπενδ	ἐσπείσθην

Praesens	მარტივი ფუძე (ლიკვიდურ-ნაზალური)	Aoristus I passivi
ἀγγέλ-ω ვაუწყებ	ἀγγελ	ἠγγέλθην
μιαίν-ω ვბილწავ	μιαν	ἐμιάνθην
φαίν-ω ვაჩენ	φαν	ἐφάνθην
περαίν-ω ვასრულებ	περαν	ἐπεράνθην
ἀμύν-ω ვიცავ	ἀμυν	ἠμύνθην
αἰσχύν-ω ვარცხვენ	αἰσχυν	ἠσχύνθην
καθαίρ-ω განვწმენდ	καθαρ	ἐκαθάρθην
ἀγείρ-ω ვკრებ	ἀγερ	ἠγέρθην
αἴρ-ω ზევით ვწევ	ἀρ	ἤρθην

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1. θη (θε) სუფიქსის დართვის შედეგად ზოგიერთი ზმნის ფუძეში იკარგება ν:

κρίν-ω ვსჯი κριν ἐκρί-θην

κλίν-ω ვხრი κλιν ἐκλί-θην

2. ერთმარცვლოვან სონორფუძიან ზოგიერთ ზმნაში ε გვაძლევს α-ს: τείν-ω „ვჭიმავ“ – τεν- ἐτάθην.

5. მყოფადი I ვნებითი გვარისა. ვნებითი გვარის I მყოფადის ფუძე თანხმოვანფუძიან ზმნებში მიიღება I აორისტის ვნებითი გვარის ფუძისგან, რომელსაც დაერთვის დროის ნიშანი σ და შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით საშუალი გვარის დაბოლოებები: λέγ-ω ვამბობ, მარტ. ფუძე λεγ-, აორ. I ვნ. ἐλέχθη-ν, მყოფ. I ვნ. λεχ-θή-σ-ο-μαι (შდრ. λύ-ω ვხსნი, λυ-θή-σ-ο-μαι გავიხსნები). უღლება ისეთივეა, როგორიც ხმოვანფუძიანი ზმნების ვნებითი გვარის I მყოფადისა.

Praesens	Aoristus I passivi	Futurum I passivi
ἄγ-ω მიმყავს	ἤχθην	ἀχθήσομαι
ἄρχ-ω ვმართავ. ვიწყებ	ἤρχθην	ἀρχθήσομαι
τάσσ-ω განვაწყობ	ἐτάχθην	ταχθήσομαι
βλάπτ-ω ვავნებ	ἐβλάφθην	βλαφθήσομαι
τρίβ-ω ვსრეს	ἐτρίφθην	τριφθήσομαι
κρύπτ-ω ვმალავ	ἐκρύφθην	κρυφθήσομαι
γράφ-ω ვწერ	ἐγράφθην	γραφθήσομαι
κομίζ-ω მომაქვს	ἐκομίσθην	κομισθήσομαι
ἀναγκάζ-ω ვაიძულებ	ἠναγκάσθην	ἀναγκασθήσομαι
πλάσσ-ω ვასახიერებ	ἐπλάσθην	πλασθήσομαι
πείθ-ω ვარწმუნებ	ἐπείσθην	πεισθήσομαι
ἀγγέλ-ω ვაუწყებ	ἠγγέλθην	ἀγγελθήσομαι
μιαίν-ω ვბილწავ	ἐμιάνθην	μιανθήσομαι
φαίν-ω ვაჩენ	ἐφάνθην	φανθήσομαι
περαίν-ω ვასრულებ	ἐπεράνθην	περανθήσομαι
καθαίρ-ω განვწმენდ	ἐκαθάρθην	καθαρθήσομαι
αἴρ-ω ზევით ვწევ	ἤρθην	ἀρθήσομαι
αἰσχύν-ω ვარცხვენ	ᾐσχύνθην	αἰσχυνθήσομαι
τείν-ω ვჭიმავ	ἐτάθην	ταθήσομαι

6. ნამყო სრული I მოქმედებითი გვარისა. პირველი ნამყო სრული, როგორც ვიცით, იწარმოება ზმნის რედუპლიცირებულ ან აუგმენტირებულ ფუძეზე κ-α სუფიქსის დართვით (λύ-ω ვხსნი, λέ-λυ-κα გავხსენი; ῥθώ-ω ვასწორებ, ὤρθω-κα გავასწორე).

თანხმოვანფუძიან ზმნათაგან I ნამყო სრული მოეპოვება მხოლოდ იმ ზმნებს, რომელთა ფუძე დენტალურ და სონორ (ლიკვიდურ-ნაზალურ) თანხმოვნებზე ბოლოვდება. გუტურალურ და ლაბიალურ თანხმოვნებზე დაბოლოებული ზმნების ნაწილს აქვს II (უნიშნო) ნამყო სრული, ნაწილს კი არც პირველი და არც მეორე ნამყო სრული არ მოეპოვება.

დენტალურ თანხმოვანზე (δ, τ, θ) დაბოლოებულ ზმნებს მარტივ ფუძეს სუფიქსი κα დაერთვის უშუალოდ. ამის შედეგად κ-ს წინმდებარე დენტალური თანხმოვანი ამოვარდება:

მაგალითები:

Praesens	მარტივი ფუძე	Perfectum I activi
κομίζ-ω მომაქვს	κομιδ	κεκόμικα
σπουδάζ-ω ვბეჭითობ	σπουδαδ	ἐσπούδακα
σκευάζ-ω ვამზადებ	σκευαδ	ἐσκεύακα
ὁρίζ-ω ვსაზღვრავ	ὁριδ	ὥρικα
ἐρίζ-ω ვდავობ	ἐριδ	ἤρικα
ἀνύτ-ω (ἀνύ-ω) ვასრულებ	ἀνυτ	ἤνυκα
πλάσσ-ω ვასახიერებ	πλατ	πέπλακα

IV-VIII კლასების ზმნათაგან I ნამყო სრული აქვს მხოლოდ πείθ-ω (ვარწმუნებ) ზმნას; ფუძე – πειθ-, πιθ-, ნამყო სრული I – πέπεικα.

იმ ზმნათა დიდ ნაწილს, რომელთა ფუძე ლიკვიდურ-ნაზალურ (λ, μ, ν, ρ) თანხმოვანზე ბოლოვდება, ან სულ არ მოეპოვება ნამყო სრული, ანდა აქვს II (უნიშნო) ნამყო სრული. ზმნათა ის ნაწილი კი, რომელიც I ნამყო სრულს აწარმოებს, აწარმოებას მას მარტივ ფუძეზე κα სუფიქსის უშუალო დართვით. I ნამყო სრულის რეგულარული წარმოება თითო-ოროლა ზმნას აქვს, დანარჩენები – თავისებურებას ამჟღავნებენ:

Praesens	მარტივი ფუძე	Perfectum I activi
ἀγγέλ-ω ვაუწყებ	ἀγγελ	ἤγγελκα
σφάλλ-ω ვანარცხებ	σφαλ	ἔσφαλκα
αἴρ-ω ზევით ვწევ	ἀρ	ἦρκα
ἀγείρ-ω ვკრებ	ἀγερ	ἀγήγερκα
ἐγείρ-ω აღვაგზნებ	ἐγερ	ἐγήγερκα
φαίν-ω ვაჩენ	φαν	πέφαγκα (←πε-φαν-κα)

შენიშვნები: 1. ზოგიერთ ზმნაში κα სუფიქსის დართვა იწვევს ფუძის ბოლოკიდურ ν-ს დაკარგვას:

κρίν-ω	ვსჯი	κριν	κέκρικα
κλίν-ω	ვხრი	κλιν	κέκλικα
τείν-ω	ვჭიმავ	τεν	τέτακα (ε → α)

2. ერთმარცვლიან ფუძეებში ε გვაძლევს α-ს:

στέλλ-ω ვგზავნი	στελ	ἔσταλκα
σπείρ-ω ვთეს	σπερ	ἔσπαρκα
φθείρ-ω ვსპობ	φθερ	ἔφθαρκα

3. ზოგიერთი ზმნის ფუძეში ხდება მეტათეზისი; ფუძისეული ხმოვანი შეინაცვლებს ადგილს – ჩაჯდება სონორი თანხმოვნის შემდეგ და დაგრძელდება (α → η, ε → η):

βάλλ-ω ვისვრი	βαλ → βλη	βέβληκα
κάμν-ω ვიღლები	καμ → κμη	κέκμηκα
τέμν-ω ვჭრი	τεμ → τμη	τέτμηκα

4. ზოგიერთი ზმნის ფუძეს ემატება ε, რომელიც κα სუფიქსის წინ გრძელდება და გვაძლევს η-ს:

νέμ-ω ვყოფ	νεμ-ε	νενέμηκα
μέν-ω ვრჩები	μεν-ε	μεμένηκα

თანხმოვანფუძიან ზმნათა მოქმედებითი გვარის I ნამყო სრულის უღლება ყველა ფორმაში ისეთივეა, როგორიც ხმოვანფუძიანი ზმნებისა.

7. **ნამყო წინარეწარსული I მოქმედებითი გვარისა.** ნამყო წინარეწარსული იწარმოება ნამყო სრულის ფუძისგან (παιδεύ-ω ვზრდი, πεπαίδευ-κ-α აღვზარდე, ἐ-παιδεύ-κ-η//ἐ-πεπαιδεύ-κ-ει-ν აღმიზრდია; λύ-ω ვხსნი, λέλυ-κ-α გავხსენი, ἐ-λελύ-κ-η//ἐ-λελύ-κ-ει-ν გამიხსნია).

თანხმოვანფუძიან ზმნათა მოქმედებითი გვარის I ნამყო წინარეწარსული იწარმოება ზმნის რედუპლიცირებულ ან აუგმენტირებულ ფუძეზე ძველი ფორმისათვის κ-ε-, მერმინდელი ფორმისათვის კი κ-ει- ელემენტებისა და სათანადო დაბოლოებათა დართვით. ამასთან რედუპლიცირებულ ფუძეს, თუ იგი თანხმოვნით იწყება, წინ დაესმის ნამატი ε. უღლება ისეთივეა, როგორიც ხმოვანფუძიანი ზმნების I ნამყო წინარეწარსულისა.

იმ ზმნებს, რომლებიც არ აწარმოებენ I ნამყო სრულს, არც I ნამყო წინარეწარსული მოეპოვებათ.

მაგალითები:

Praesens	Plusquamperfectum I activi	
	ძველი ფორმა	მერმინდელი ფორმა
κομίζ-ω მომაქვს	ἐκεκομίκη	ἐκεκομίκειν
σπουδάζ-ω ვზეკითობ	ἐσπουδάκη	ἐσπουδάκειν
σκευάζ-ω ვამზადებ	ἐσκευάκη	ἐσκευάκειν
ὁρίζ-ω ვსაზღვრავ	ὡρίκη	ὡρίκειν
ἐρίζ-ω ვდავობ	ἠρίκη	ἠρίκειν
ἀνύτ-ω ვასრულებ	ἠνύκη	ἠνύκειν
πλάσσ-ω ვასახიერებ	ἐπεπλάκη	ἐπεπλάκειν
πείθ-ω ვარწმუნებ	ἐπεπείκη	ἐπεπείκειν
ἀγγέλ-ω ვაუწყებ	ἠγγέλκη	ἠγγέλκειν
σφάλλ-ω ვანარცხებ	ἐσφάλκη	ἐσφώλκειν
αἶρ-ω ზევით ვწევ	ἦρκη	ἦρκειν
ἀγείρ-ω ვკრებ	ἀγηγέρκη	ἀγηγέρκειν
ἐγείρ-ω აღვაგზნებ	ἐγηγέρκη	ἐγηγέρκειν
φαίν-ω ვაჩენ	ἐπεφάγκη	ἐπεφάγκειν
κρίν-ω ვსჯი	ἐκεκρίκη	ἐκεκρίκειν
κλίν-ω ვხრი	ἐκεκλίκη	ἐκεκλίκειν
τείν-ω ვჭიმავ	ἐτετάκη	ἐτετάκειν
στέλλ-ω ვგზავნი	ἐστάλκη	ἐστάλκειν
σπείρ-ω ვთეს	ἐσπάρκη	ἐσπάρκειν
φθείρ-ω ვსპობ	ἐφθάρκη	ἐφθάρκειν
βάλλ-ω ვისვრი	ἐβεβλήκη	ἐβεβλήκειν
κάμν-ω ვიღლები	ἐκεκμήκη	ἐκεκμήκειν
τέμν-ω ვჭრი	ἐτετμήκη	ἐτετμήκειν
νέμ-ω ვყოფ	ἐνενεμήκη	ἐνενεμήκειν
μέν-ω ვრჩები	ἐμεμενήκη	ἐμεμενήκειν

8. მყოფადი III მოქმედებითი გვარისა. თანხმოვანფუძიან ზმნათა მოქმედებითი გვარის III მყოფადი (futurum exactum) იწარმოება აღწერილობით, ე.ი. ანალოგიურად „წმინდა“ ზმნების მოქმ. გვარის III მყოფადისა; სახელდობრ: საუღლებელი ზმნის ნამყო სრულის მოქმედებითი გვარის მიმღეობას დაემატება εἰμί ზმნის მყოფადი; მაგალითად: κεκομικὼς ἔσομαι (= „მომტანი ვიქნები“, ე.ი. „მივიტან“; შდრ. ლათ. tulero).

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: მოქმედებითი გვარის III მყოფადს სინთეზური წესით მხოლოდ ორი ზმნა აწარმოებს. ეს ზმნებია: ἵστημι „ვდგამ“ და θνῄσκω

„ვკვდები“. ამათი მოქ. გვარის III მყოფადია: ἐστήξω „დავდგები“ და τεθνήξω „მოვკვდები“.

9. ნამყო სრული და ნამყო წინარეწარსული საშუალი და ვნებითი გვარისა. A. საშუალი და ვნებითი გვარის ნამყო სრულის საწარმოებლად ზმნის რედუპლიცირებულ ან აუგმენტირებულ ფუძეს დროის ნიშნისა და შემაერთებელ ხმოვანთა გარეშე დაერთვის მთავარ დროთა პირის დაბოლოებები (მხ. რიცხვში -μαι, -σαι, -ται; მრ. რიცხვში -μεθα, -σθε, [-νται]; ორ. რიცხვში -μεθα, -σθον, -σθον).

თანხმოვანფუძიან ზმნებში ფუძის ბოლოკიდური თანხმოვნისა და პირის დაბოლოების ან სუფიქსის თავკიდური თანხმოვნის შეხვედრის შედეგად ხდება კანონზომიერი ფონეტიკური პროცესები. ფონეტიკურ ცვლილებებს განიცდის ფუძის ბოლოკიდური თანხმოვანი. ეს ცვლილებებია: სრული ან ნაწილობრივი ასიმილაცია და ზოგიერთი ბგერის ამოვარდნა.

ხშული თანხმოვნები:

ა) გუტურალური (γ, κ, χ) + μ → γμ
„ „ + σ → ξ
„ „ + τ → κτ
„ „ + σθ → χθ (σ-ს ამოვარდნის შედეგად)

ბ) ლაბიალური (β, π, φ) + μ → μμ
„ „ + σ → ψ
„ „ + τ → πτ
„ „ + σθ → φθ (σ-ს ამოვარდნის შედეგად)

გ) დენტალური (δ, τ, θ) + μ → σμ
„ „ + σ იწვევს დენტალურის ამოვარდნას
„ „ + τ → στ
„ „ + σθ იწვევს დენტალურის ამოვარდნას

სონორი (ლიკვიდურ-ნაზალური) თანხმოვნები

λ, ρ + μ → λμ, ρμ	ν + μ → σμ (იშვიათად νμ)
„ + σ → λσ, ρς	ν + σ → [νσ]
„ + τ → λτ, ρτ	ν + τ → ντ
λ, ρ + σθ → λθ, ρθ (σ-ის ამოვარდნით)	ν + σθ → νθ (σ-ს ამოვარდნით)

B. საშუალი და ვნებითი გვარის ნამყო წინარეწარსულის საწარმოებლად ზმნის რედუპლიცირებულ ან აუგმენტირებულ ფუძეს დროის ნიშნისა და შემაერთებელ ხმოვანთა გარეშე დაერთვის

ისტორიულ დროთა პირის დაბოლოებები (მხ. რიცხვში -μην, -σο, -το; მრ. რიცხვში -μεθα, -σθε, [-ντο]; ორ. რიცხვში -μεθα, -σθον, -σθην). ამასთან რედუპლიცირებულ ფუძეს, თუ იგი თანხმოვნით იწყება, წინ დაესმის ნამატი ε. ფუძის ბოლოკიდური თანხმოვნები დაბოლოებათა და სუფიქსთა თავკიდურ თანხმოვნებთან ისეთივე ცვლილებებს განიცდიან, როგორსაც საშუალი და ვნებითი გვარის ნამყო სრულში.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1) მრავლობითი რიცხვის III პირის დაბოლოებები -νται და -ντο თანმხოვნით დამთავრებულ ფუძეს ვერ დაერთვის: ამის გამო მრავლობითი რიცხვის III პირები აღწერილობით იწარმოება: საუღლებელი ზმნის ნამყო სრულის საშუალი და ვნებითი გვარის მიმღეობას დაემატება εἰμί ზმნის აწმყოს მრ. რიცხვის III პირის ფორმა εἰσί(ν) – ნამყო სრულისათვის და იმავე ზმნის ნამყო უსრულისა III პირის ფორმა ἦσαν – ნამყო წინარეწარსულისათვის.

2) ატიკურ დიალექტში თანხმოვან ფუძეებთან -νται და -ντο დაბოლოებათა ნაცვლად გვხვდება -αται და -ατο დაბოლოებები, მაგალითად:

τάττ-ω	განვაწყობ	ταγ-	τετάχατα – ἐτετάχατο
τρέπ-ω	ვაბრუნებ	τρεπ-	τετράφατα – ἐτετράφατο
δια-φθείρ-ω	ვსპობ	φθερ-	διεφθάραται – διεφθάρατο

-αται და -ατο დაბოლოებები ხშირია ჰომეროსის პოემებსა და ჰეროდოტეს თხზულებაში. ამ ავტორებთან ეს დაბოლოებები დაერთვის არა მარტო თანხმოვნით დაბოლოებულ ფუძეებს, არამედ ხმოვნით დაბოლოებულ ფუძეებსაც.

3) ზოგიერთ ერთმარცვლიან ფუძეში ε გვაძლევს α-ს.

4) თავისებური ვითარება იქმნება დაბოლოებათა μ თანხმოვნის წინ ზოგიერთი ზმნის ფუძეში:

κάμπτ-ω	ვღუნავ,	ფუძე καμπ-, κέκαμμαι (< κεκαμμμαι)
πέμπ-ω	ვგზავნი,	– πεμπ-, πέπεμμαι (< πεπεμμμαι)
ὀξύν-ω	ვაქეზებ,	– ὀξυν-, ὤξυμμαι (< ὠξυμμμαι)
ἐλέγχ-ω	უკუვაგდებ	– ἐλεγχ-, ἐλήλεγμαι (< ἐληλεγγμαι)

5) ν თანხმოვნით დაბოლოებული ფუძეები გაურბიან -ν-σαι და -ν-σο ფორმებს (ნამყო უსრულისა და ნამყო წინარეწარსულის მეორე პირის ფორმებს) აღწერილობითი წარმოებით. მაგალითად: πέφανσαι-სა და ἐπέφανσο-ს სანაცვლოდ ჩვეულებრივ იხმარება ანალიტიკური πεφασμένος εἶ და πεφασμένος ἦσθα.

მაგალითები:

Praesens	მარტივი ფუძე	Perfectum medii (passivi)	Plusquamperfectum medii (passivi)
ἄγω მომყავს	ἀγ	ἦγμαι	ἤγμην
λέγω ვამბობ	λεγ	λέλεγμαι	ἐλελέγμην
διώκω ედევნი	διωκ	δεδίωγμαι	ἐδεδιώγμην
ἄρχω ვიწყებ, ვმართავ	ἀρχ	ἦργμαι	ἤργμην
τρίβω ვსრეს	τριβ	τέτριμμαι	ἐτετρίμμην
βλάπτω ვავნებ	βλαβ	βέβλαμμαι	ἐβεβλάμμην
κρύπτω ვმალავ	κρυφ	κέκρυμμαι	ἐκεκρύμμην
θάπτω ვმარხავ	ταφ	τέθαμμαι	ἐτεθάμμην
λείπω ვტოვებ	λιπ	λέλειμμαι	ἐλελείμμην
τάσσω განვაწყობ	ταγ	τέταγμαι	ἐτετάγμην
φυλάσσω ვიცავ	φυλακ	πεφύλαγμαι	ἐπεφυλάγμην
ταράσσω ვაშფოთებ	ταραχ	τετάραγμαι	ἐτεταράγμην
κομίζω მომაქვს	κομιδ	κεκόμισμαι	ἐκεκομίσμην
ἀναγκάζω ვაიძულებ	ἀναγκαδ	ἠνάγκασμαι	ἠναγκάσμην
πλάσσω ვასახიერებ	πλατ	πέπλασμαι	ἐπεπλάσμην
πείθω ვარწმუნებ	πειθ-, πι0	πέπεισμαι	ἐπεπείσμην
τρέπω ვაბრუნებ	τρεπ	τέτραμμαι	ἐτετράμην
τρέφω ვასაზრდოებ	τρεφ	τέθραμμαι	ἐτεθράμην
στρέφω ვაბრუნებ	στρεφ	ἔστραμμαι	ἐστράμμην
ἀγγέλω ვაუწყებ	ἀγγελ	ἤγγελμαι	ἠγγέλμην
σφάλλω ვანარცხებ	σφαλ	ἔσφαλμαι	ἐσφάλμην
αἴρω ზევით ვწევ	ἀρ	ἦρμαι	ἤρμην
καθαίρω განვწმენდ	καθαρ	κεκάθαρμαι	ἐκεκαθάρμην
μιαίνω ვბილწავ	μιαν	μεμίασμαι	ἐμεμιάσμην
περαίνω ვასრულებ	περαν	πεπέρασμαι	ἐπεπεράσμην
φαίνω ვაჩენ	φαν	πέφασμαι	ἐπεφάσμην
στέλλω ვგზავნი	στελ	ἔσταλμαι	ἐστάλμην
σπείρω ვთეს	σπερ	ἔσπαρμαι	ἐσπάρμην
φθείρω ვსპობ	φθερ	ἔφθαρμαι	ἐφθάρμην
δέρω ვატყავებ	δερ	δέδαρμαι	ἐδεδάρμην
βάλλω ვისვრი	βαλ → βλη	βέβλημαι	ἐβεβλήμην
τέμνω ვჭრი	τεμ → τμη	τέτμημαι	ἐτετμήμην
κρίνω ვსჯი	κριν	κέκριμαι	ἐκεκρίμην
κλίνω ვბრი	κλιν	κέκλιμαι	ἐκεκλίμην
τείνω ვჭიმავ	τεν	τέταμαι	ἐτετάμην

თანხმოვანფუძიან ზმნათა უღლება საშუალი და ვნებითი გვარის ნამყო უსრულისა და ნამყო წინარეწარსულში ისეთივეა, როგორიც „წმინდა“ ზმნებისა. ქვემოთ წარმოდგენილია ამ უღლების ნიმუშები.

Perfectum medii (passivi)

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	τέταγμαι	τεταγμένος ὦ	τεταγμένος εἴην	
2	τέταξαι	" ᾖς	" εἴης	τέταξο
3	τέτακται	" ᾖ	" εἴη	τετάχθω
P. 1	τετάγμεθα	τεταγνένοι ὦμεν	τεταγνένοι εἶμεν	
2	τέταχθε	" ἦτε	" εἶτε	τέταχθε
3	τεταγμένοι εἰσί(ν)	" ὦσι(ν)	" εἶεν	τετάχθων
D. 1	τετάγμεθα	τεταγνένω ὦμεν	τεταγνένω εἶμεν	
2	τέταχθον	" ἦτον	" εἶτον	τέταχθον
3	τέταχθον	" ἦτον	" εἴτην	τετάχθων

Infinitivus	Participium
τετάχθαι	τεταγμένος τεταγμένη τεταγμένον

Plusquamperfectum medii (passivi)	
S. 1	ἐτετάγμην
2	ἐτέταξο
3	ἐτέτακτο
P. 1	ἐτετάγμεθα
2	ἐτέταχθε
3	τεταγμένοι ἦσαν
D. 1	ἐτετάγμεθα
2	ἐτέταχθον
3	ἐτετάχθην

Adiectiva verbalia

1. τακτός, τακτή, τάκτον
2. τακτέος, τακτέα, τακτέον

γράφω ვწერ. ფუძეა γραφ.

Perfectum medii (passivi)

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	γέγραμμαι	γεγραμμένος ὦ	γεγραμμένος εἴην	
2	γέγραψαι	" ᾖς	" εἴης	γέγραψο
3	γέγραπται	" ᾖ	" εἴη	γεγράφθω
P. 1	γεγράμμεθα	γεγραμμένοι ὦμεν	γεγραμμένοι εἶμεν	
2	γέγραφθε	" ἦτε	" εἶτε	γέγραφθε
3	γεγραμμένοι εἰσι(ν)	" ὦσι(ν)	" εἶεν	γεγράφθων
D. 1	γεγράμμεθα	γεγραμμένω ὦμεν	γεγραμμένω εἶμεν	
2	γέγραφθον	" ἦτον	" εἶτον	γέγραφθον
3	γέγραφθον	" ἦτον	" εἴτην	γεγράφθων

Infinitivus	Participium
γεγράφθαι	γεγραμμένος γεγραμμένη γεγραμμένον

Plusquamperfectum medii (passivi)	
S. 1	ἐγεγράμμην
2	ἐγέγραψο
3	ἐγέγραπτο
P. 1	ἐγεγράμμεθα
2	ἐγέγραφθε
3	γεγραμμένοι ἦσαν
D. 1	ἐγεγράμμεθα
2	ἐγέγραφθον
3	ἐγεγράφθην

Adiectiva verbalia

1. γραπτός, γραπτή, γραπτόν
2. γραπτέος, γραπτέα, γραπτέον

Perfectum medii (passivi)

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	πέπλασμαι	πεπλασμένος ὦ	πεπλασμένος εἴην	
2	πέπλασαι	" ᾖς	" εἴης	πέπλασο
3	πέπλασται	" ᾖ	" εἴη	πεπλάσθω
P. 1	πεπλάσμεθα	πεπλασμένοι ὦμεν	πεπλασμένοι εἶμεν	
2	πέπλασθε	" ἦτε	" εἶτε	πέπλασθε
3	πεπλασμένοι εἰσι(ν)	" ὦσι(ν)	" εἶεν	πεπλάσθων
D. 1	πεπλάσμεθα	πεπλασμένω ὦμεν	πεπλασμένω εἶμεν	
2	πέπλασθον	" ἦτον	" εἶτον	πέπλασθον
3	πέπλασθον	" ἦτον	" εἴτην	πεπλάσθων

Infinitivus	Participium
πεπλάσθαι	πεπλασμένος πεπλασμένη πεπλασμένον

Adiectiva verbalia

1. πλαστός, πλαστή, πλαστόν
2. πλαστέος, πλαστέα, πλαστέον

	Plusquamperfectum medii (passivi)
S. 1	ἐπεπλάσμην
2	ἐπέπλασο
3	ἐπέπλαστο
P. 1	ἐπεπλάσμεθα
2	ἐπέπλασθε
3	ἐπεπλασμένοι ἦσαν
D. 1	ἐπεπλάσμεθα
2	ἐπέπλασθον
3	ἐπεπλάσθην

Perfectum medii (passivi)

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	ἤγγελμαι	ἠγγελμένος ὦ	ἠγγελμένος εἴην	
2	ἤγγελσαι	” ᾖς	” εἴης	ἤγγελσο
3	ἤγγελται	” ᾖ	” εἴη	ἠγγέλθω
P. 1	ἠγγέλμεθα	ἠγγελμένοι ὦμεν	ἠγγελμένοι εἶμεν	
2	ἤγγελθε	” ἦτε	” εἶτε	ἤγγελθε
3	ἠγγελμένοι εἰσι(ν)	” ὦσι(ν)	” εἶεν	ἠγγέλθων
D. 1	ἠγγέλμεθα	ἠγγελμένω ὦμεν	ἠγγελμένω εἶμεν	
2	ἤγγελθον	” ἦτον	” εἶτον	ἤγγελθον
3	ἤγγελθον	” ἦτον	” εἴτην	ἠγγέλθων

Infinitivus	Participium
ἠγγέλθαι	ἠγγελμένος ἠγγελμένη ἠγγελμένον

Plusquamperfectum medii (passivi)	
S. 1	ἠγγέλμην
2	ἤγγελσο
3	ἤγγελτο
P. 1	ἠγγέλμεθα
2	ἤγγελθε
3	ἠγγελμένοι ἦσαν
D. 1	ἠγγέλμεθα
2	ἤγγελθον
3	ἠγγέλθην

Adiectiva verbalia

1. ἀγγελτός, ἀγγελτή, ἀγγελτόν
2. ἀγγελτέος, ἀγγελτέα, ἀγγελτέον

Perfectum medii (passivi)

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	ἦρμαι	ἠρμένος ὦ	ἠρμένος εἴην	
2	ἦρσαι	" ᾖς	" εἴης	ἦρσο
3	ἦρται	" ᾖ	" εἴη	ἤρθω
P. 1	ἤρμεθα	ἠρμένοι ὦμεν	ἠρμένοι εἶμεν	
2	ἦρθε	" ἦτε	" εἶτε	ἦρθε
3	ἠρμένοι εἰσι(ν)	" ὦσι(ν)	" εἶεν	ἤρθων
D. 1	ἤρμεθα	ἠρμένω ὦμεν	ἠρμένω εἶμεν	
2	ἦρθον	" ἦτον	" εἶτον	ἦρθον
3	ἦρθον	" ἦτον	" εἴτην	ἤρθων

Infinitivus	Participium
ἦρθαι	ἠρμένος ἠρμένη ἠρμένον

Adiectiva verbalia
1. ἀρτός, ἀρτή, ἀρτόν 2. ἀρτέος, ἀρτέα, ἀρτέον

	Plusquamperfectum medii (passivi)
S. 1	ἤρμην
2	ἦρσο
3	ἦρτο
P. 1	ἤρμεθα
2	ἦρθε
3	ἠρμένοι ἦσαν
D. 1	ἤρμεθα
2	ἦρθον
3	ἤρθην

Perfectum medii (passivi)

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	πέφασμαι	πεφασμένος ὦ	πεφασμένος εἴην	
2	[πέφανσαι]	” ᾖς	” εἴης	[πέφανσο]
3	πέφανται	” ᾖ	” εἴη	πεφάνθω
P. 1	πεφάσμεθα	πεφασμένοι ὦμεν	πεφασμένοι εἶμεν	
2	πέφανθε	” ἦτε	” εἶτε	πέφανθε
3	πεφασμένοι εἰσι(ν)	” ὦσι(ν)	” εἶεν	πεφάνθων
D. 1	πεφάσμεθα	πεφασμένω ὦμεν	πεφασμένω εἶμεν	
2	πέφανθον	” ἦτον	” εἶτον	πέφανθον
3	πέφανθον	” ἦτον	” εἴτην	πεφάνθων

Infinitivus	Participium
πεφάναι	πεφασμένος πεφασμένη πεφασμένον

	Plusquamperfectum medii (passivi)
S. 1	ἐπεφάσμην
2	[ἐπέφανσο]
3	ἐπέφαντο
P. 1	ἐπεφάσμεθα
2	ἐπέφανθε
3	ἐπεφασμένοι ἦσαν
D. 1	ἐπεφάσμεθα
2	ἐπέφανθον
3	ἐπεφάνθην

10. **მყოფადი III ვნებითი გვარისა.** თანხმოვანფუძიანი ზმნების ვნებითი გვარის III მყოფადი ისევე იწარმოება, როგორც „წმინდა“ ზმნებისა: ნამყო სრულის ფუძეს დაერთვის მყოფადის ნიშანი σ და ο და ε შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით თხრობით კილოში მთავარ დროთა პირის დაბოლოებები, ნატვრით კილოში კი – ისტორიულ მთავარ დროთა პირის დაბოლოებები. ზმნის ფუძის ბოლოკიდური თანხმოვანი σ-ის წინ შემდეგ ცვლილებებს განიცდის: გუტურალური γ, κ, χ + σ → ξ, ლაბიალური β, π, φ + σ → φ, დენტალური δ, τ, θ ამოვადება.

თანხმოვანფუძიან ზმნათა უღლება ვნებითი გვარის III მყოფადში „წმინდა“ ზმნების უღლების ანალოგიურია.

მაგალითები:

Praesens	მარტივი ფუძე	Futurum (exactum) passivi
διώκω ვდევნი	διωκ	δεδιώξομαι
λέγω ვამბობ	λεγ	λελέξομαι
λείπω ვტოვებ	λιπ	λελείψομαι
βλάπτω ვავნებ	βλαβ	βεβλάψομαι
θάπτω ვმარხავ	ταφ	τεθάψομαι
τρέπω ვაბრუნებ	τρεπ	τετράψομαι
τάσσω განვაწყობ	ταγ	τετάξομαι
ταράσσω ვაშფოთებ	ταραχ	τεταράξομαι
κομίζω მომაქვს	κομιδ	κεκομίσομαι

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ვნებითი გვარის III მყოფადი შეიძლება იწარმოოს აღწერილობით – საუღლებელი ზმნის ნამყო სრულის საშუალი და ვნებითი გვარის მიმღეობისა და εἰμί ზმნის მყოფადის მეშვეობით; მაგალითად:

βλάπτω – βλαβ – βεβλαμμένος ἔσομαι (= βεβλάψομαι)

მეორე ანუ ძლიერი დროები
(Tempora secunda)

როგორც ზემოთაც ითქვა, პირველი ანუ სუსტი დროების (tempora prima) გარდა, ზოგიერთ ზმნას აქვს მეორე ანუ ძლიერი დროები (tempora secunda). ეს დროები, როგორც წესი, არ მოეპოვება ხმოვანფუძიან – ე.წ. „წმინდა“ ზმნებს. მეორე დროების წარმოება დამახასიათებელია თანხმოვანფუძიან ზმნათათვის, რომელთაც ორი და მეტი ფუძე აქვთ. მეორე დროთა ზმნური ფორმები იწარმოება მარტივი ფუძისგან უსუფიქსოდ. სახელწოდება „მეორე დროები“ პირობითია, ფიქრობენ, რომ ამ დრო-

ებისათვის დამახასიათებელი უსუფიქსო წარმოება უძველეს ვითარებას ასახავს: იგი ზმნურ ფორმათა სუფიქსიან წარმოებაზე ადრინდელი ჩანს.

მეორე ანუ ძლიერი დროები მხოლოდ ზოგიერთ ფორმას მოეპოვება. ეს ფორმებია: აორისტი II (მოქმედებითი გვარი, საშუალი გვარი, ვნებითი გვარი), მყოფადი II (ვნებითი გვარი), ნამყო სრული II (მოქმედებითი გვარი), ნამყო წინარეწარსული II (მოქმედებითი გვარი).

ზმნებს, რომელთაც პირველი დროები აქვთ, მეორე დროები ჩვეულებრივ არ მოეპოვებათ და პირიქით – მეორე დროების მქონე ზმნებს საპირისპირო პირველ დროთა ფორმები არა აქვთ. ზმნას დროთა ორივე ფორმა იშვიათად ახასიათებს; ასეთი პარალელური ფორმები, როგორც წესი, ერთმანეთისგან მნიშვნელობითაც განსხვავდებიან.

მეორე დროები ჩვეულებრივ გვხვდება ყველა კლასის ხშულთანხმოვანფუძიან ზმნებში და რამდენიმე ზმნაში, რომელთა ფუძე სონორ თანხმოვანზე ბოლოვდება.

1. აორისტი II მოქმედებითი და საშუალი გვარისა. მეორე აორისტი მოქმედებითი და საშუალი გვარისა – თხრობითი კილოსი – იწარმოება აუგმენტიზაციით და მარტივ ფუძეზე ο და ε შემაერთებელი ხმოვნების მეშვეობით ნამყო უსრულის დაბოლოებათა დართვით. დანარჩენ ფორმათა (კავშირებითი, ნატვრითი და ბრძანებითი კილოების, განუსაზღვრელი ფორმისა და მიმღეობის) საწარმოებლად მარტივ ფუძეს შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით დაემატება აწმყოს შესაბამის ფორმათა დაბოლოებები. მაგალითად, βάλλ-ω (ვისვრი) ზმნის მარტივი ფუძეა βαλ-; ამის II აორისტი მოქმ. გვარისა არის ἔ-βαλ-ο-ν, საშუალი გვარისა – ἐ-βαλ-ό-μην. უღლების სრული სქემა ასეთია:

Aoristus II					
Activum					
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus
S. 1	ἔβαλον	βάλω	βάλοιμι		
2	ἔβαλες	βάλῃς	βάλοις	βάλε	βαλεῖν
3	ἔβαλε(ν)	βάλῃ	βάλοι	βαλέτω	
P. 1	ἐβάλομεν	βάλωμεν	βάλοιμεν		Participium
2	ἐβάλετε	βάλητε	βάλοιτε	βάλετε	
3	ἔβαλον	βάλωσι(ν)	βάλοιεν	βαλόντων	βαλών βαλοῦσα βαλόν
D. 1	ἐβάλομεν	βάλωμεν	βάλοιμεν		
2	ἐβάλετον	βάλητον	βάλοιτον	βάλετον	
3	ἐβαλέτην	βάλετον	βαλοίτην	βαλέτων	

Medium

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus
S. 1	ἐβαλόμην	βάλωμαι	βαλοίμην		
2	ἐβάλου	βάλῃ	βάλοιο	βαλοῦ	
3	ἐβάλετο	βάληται	βάλοιτο	βαλέσθω	βαλέσθαι
P. 1	ἐβαλόμεθα	βαλώμεθα	βαλοίμεθα		Participium
2	ἐβάλεσθε	βάλησθε	βάλοισθε	βάλεσθε	
3	ἐβάλοντο	βάλωνται	βάλοιντο	βαλέσθων	βαλόμενος βαλομένη βαλόμενον
D. 1	ἐβάλομεθα	βαλώμεθα	βαλοίμεθα		
2	ἐβάλεσθον	βάλησθον	βάλοισθον	βάλεσθον	
3	ἐβαλέσθην	βάλησθον	βαλοίσθην	βαλέσθων	

ἄγ-ω „მიმყავს“, მარტივი ფუძე – ἀγ; II აორისტში რედუპლიცირებული ფუძეა ἀγ-αγ.

Activum

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus
S. 1	ἦγαγον	ἀγάγω	ἀγάγοιμι		
2	ἤγαγες	ἀγάγῃς	ἀγάγοις	ἄγαγε	
3	ἤγαγε(ν)	ἀγάγῃ	ἀγάγοι	ἀγαγέτω	ἀγαγεῖν
P. 1	ἠγάγομεν	ἀγάγωμεν	ἀγάγοιμεν		Participium
2	ἠγάγετε	ἀγάγητε	ἀγάγοιτε	ἀγάγετε	
3	ἦγαγον	ἀγάγωσι(ν)	ἀγάγοιεν	ἀγαγόντων	ἀγαγών ἀγαγοῦσα ἀγαγόν
D. 1	ἠγάγομεν	ἀγάγωμεν	ἀγάγοιμεν		
2	ἠγάγετον	ἀγάγητον	ἀγάγοιτον	ἀγάγετον	
3	ἠγαγέτην	ἀγάγητον	ἀγαγοίτην	ἀγαγέτων	

Medium

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus
S. 1	ἠγαγόμην	ἀγάγωμαι	ἀγαγοίμην		
2	ἠγάγου	ἀγάγῃ	ἀγάγοιο	ἀγαγοῦ	ἀγαγέσθαι
3	ἠγάγετο	ἀγάγηται	ἀγάγοιτο	ἀγαγέσθω	
P. 1	ἠγαγόμεθα	ἀγαγώμεθα	ἀγαγοίμεθα		Participium
2	ἠγάγεσθε	ἀγάγησθε	ἀγάγοισθε	ἀγάγεσθε	
3	ἠγάγοντο	ἀγάγωνται	ἀγάγοιντο	ἀγαγέσθων	ἀγαγόμενος ἀγαγομένη ἀγαγόμενον
D. 1	ἠγαγόμεθα	ἀγαγώμεθα	ἀγαγοίμεθα		
2	ἠγάγεσθον	ἀγάγησθον	ἀγάγοισθον	ἀγάγεσθον	
3	ἠγαγέσθην	ἀγάγησθον	ἀγαγοίσθην	ἀγαγέσθων	

როგორც ამ სქემიდან ჩანს, II აორისტის უღლება ემთხვევა -ω ზმნების უღლებას ნამყო უსრულსა და აწმყოში; განსხვავება მხოლოდ ფუძეშია (ნამყო უსრ. ἔ-βαλλ-ο-ν – აორ. II ἔ-βαλ-ο-ν აწმყოს კავშ. βάλλ-ω – აორ. II კავშ.

βάλ-ω და ა.შ.), ოღონდ უნდა გავითვალისწინოთ ისიც, რომ II აორისტის ოთხი ფორმა მახვილით განსხვავდება აწმყოს შესაბამისი ფორმებისაგან: 1) მოქმედებითი გვარის განუსაზღვრელ ფორმას შემოსილი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე, 2) მოქმედებითი გვარის მამრ. და საშ. სქესის მიმღეობას მკვეთი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე, 3) საშუალ გვარში ბრძანებითი კილოს მეორე პირს შემოსილი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე და 4) საშუალი გვარის განუსაზღვრელ ფორმას მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალზე.

ქვემოთ მოტანილ სქემაში შესადარებლად წარმოდგენილია აწმყოსა და II აორისტის მახვილით განსხვავებული ფორმები:

	Infinitivus	Participium
Praes. act.	βάλλειν	βάλλων, βαλοῦσα, βάλλον
Aor. II act.	βαλεῖν	βαλών, βαλοῦσα, βαλόν
	Imperativus	**Infinitivus**
Praes. med.	βάλλου	βάλλεσθαι
Aor. II med.	βαλοῦ	βαλέσθαι

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1) პირველი კლასის ზმნათაგან, ე.ი. იმ ზმნათაგან, რომელთა აწმყოს ფუძე და მარტივი ფუძე იდენტურია, II აორისტს აწარმოებენ ზმნები τρέπ-ω „ვაბრუნებ“ და ἄγ-ω „მიმყავს“. τρέπ-ω ზმნის II აორისტი იწარმოება ძირისეული ხმოვნის ცვლით – ε → α: ἔ-τραπ-ο-ν, ἐ-τραπ-ό-μην, ἄγ-ω ზმნისა კი – ფუძის რედუპლიკაციით – ἀγ → ἀγ-αγ: ἤγ-αγ-ο-ν, ἠγ-αγ-ό-μην.

2) ზმნა τρέπ-ω „ვაბრუნებ“ ერთადერთი ზმნაა, რომელსაც აქვს აორისტის ექვსი ფორმა, სამი – პირველი აორისტისა და სამიც – მეორესი:

აორისტი	I მოქმ. გვარისა	ἔτρεψα
„—“	საშ. გვარისა	ἐτρεψάμην
„—“	ვნ. გვარისა	ἐτρέφθην
აორისტი	II მოქმ. გვარისა	ἔτραπον
„—“	საშ. გვარისა	ἐτραπόμην
„—“	ვნ. გვარისა	ἐτράπην

3) პირველი ანუ ω უღლების წესიერ ანუ ტიპურ ზმნათაგან ატიკურ დიალექტში (ატიკურ პროზაში) მოქმედებითი და საშუალი გვარის II აორისტს აწარმოებენ შემდეგი ზმნები:

Praesens	მარტივი ფუძე	Aoristus II	
		activi	medii
ἄγω მიმყავს	ἀγ	ἤγαγον	ἠγάγόμην
(ἀνα)κράζω ვყვირი	κραγ	(ἀν)ἔκραγον	
λείπω ვტოვებ	λιπ	ἔλιπον	ἐλιπόμην
βάλλω ვისვრი	βαλ	ἔβαλον	ἐβαλόμην
τρέπω ვაბრუნებ	τρεπ	ἔτραπον	ἐτραπόμην
φεύγω გავრბივარ	φυγ	ἔφυγον	
πείθω ვარწმუნებ	πιθ	ἔπιθον (ἔπεισα)	ἐπιθόμην
πέρθω ვანადგურებ	περθ	ἔπραθον	ἐπραθόμην
ἅλλομαι ვხტი	ἁλ		ἡλόμην (ἡλάμην)
ἐγείρω აღვაგზნებ	ἐγερ		ἠγρόμην (სინკოპირებულია)
τίκτω (←π-τεκ-ω) ვშობ	τεκ	ἔτεκον	

2. აორისტი II ვნებითი გვარისა. ვნებითი გვარის მეორე აორისტი აქვს ზოგიერთ ზმნას, რომელთა ფუძე გუტურალურ, ლაბიალურ და სონორ თანხმოვანზე ბოლოვდება. აორისტის ამ ფორმის თხრობითი, კავშირებითი. ნატვრითი და ბრძანებითი კილოები, ინფინიტივუსი და მიმღეობა იწარმოება ისევე, როგორც I აორისტის ვნებითი გვარისა, ოღონდ იმ განსხვავებით, რომ მარტივ ფუძეს დაერთვის θη (θε) სუფიქსის მხოლოდ ხმოვანი ელემენტი η (ε). η (ε) ელემენტი და სათანადო დაბოლოებები მარტივ ფუძეს დაერთვის უშუალოდ; ამასთან ერთმარცვლიან ფუძეებში ძირისეული ხმოვანი ε აბლაუტის წესით გვაძლევს α-ს (გამონაკლისია ზმნა λέγ-ω „ვამბობ“).

ბრძანებითი კილოს მხოლ. რიცხვის მეორე პირის დაბოლოება არის θι, რომელიც არ გადადის π-ში, ვინაიდან წინ არ უძღვის სუფიქსეული θ.

ვნებითი გვარის II აორისტის ფუძისეული ხმოვანი წესისამებრ მოკლეა (გამონაკლისია ზმნა πλήττ-ω „ვარტყამ“ – „ვცემ“, რომელიც ინარჩუნებს აწმყოს ფუძის გრძელ ხმოვანს, მაგრამ პრევერბიან ფორმებში – ἐκ-πλήττομαι, κατα-πλήττομαι ხმოვანი მოკლდება).

ვნებითი გვარის II აორისტის უღლება ანალოგიურია ვნებითი გვარის I აორისტის უღლებისა „წმინდა“ ზმნებში. მოგვაქვს უღლების ნიმუში: φαίν-ω „ვაჩენ“, მარტივი ფუძე φαν:

Aoristus II passivi				
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	ἐφάνην	φανῶ	φανείην	
2	ἐφάνης	φαῇς	φανείης	φάνηθι
3	ἐφάνη	φανῇ	φανείη	φανήτω
P. 1	ἐφάνημεν	φανῶμεν	φανεῖμεν φανείημην	φάνητε
2	ἐφάνητε	φανῆτε	φανεῖτε φανείητε	φανέντων
3	ἐφάνησαν	φανῶσι(ν)	φανεῖεν φανειησαν	φανήτωσαν
D. 1	ἐφάνημεν	φανῶμεν	φανεῖμεν φανείημεν	
2	ἐφάνητον	φανῆτον	φανεῖτον φανείητον	φάνητον
3	ἐφανήτην	φανῆτον	φανείτην φανειήτην	φανήτων

Infinitivus
φανῆναι

Participium		
φανείς φανέντος	φανεῖσα φανείσης	φανέν φανέντος

3. მყოფადი II ვნებითი გვარისა. ვნებითი გვარის II მყოფადი იწარმოება ვნებითი გვარის I მყოფადის ანალოგიურად: ვნებითი გვარის II აორისტის ფუძეს, რომელიც ნაწარმოებია სუფიქსით η, დაერთვის მყოფადის ნიშანი σ და შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით საშუალი გვარის პირის დაბოლოებები. უღლება ისეთივეა, როგორიც „წმინდა“ ზმნებისა. მოგვაქვს უღლების ნიმუში:

φαίν-ω „ვაჩენ“, მარტივი ფუძე φαν-, ვნებითი გვარის II აორისტის ფუძე φανη-

Futurum II passivi			
	Indicativus	Optativus	Infinitivus
S. 1	ἀφανήσομαι	φανησοίμην	
2	φανήσει ან φανήσῃ	φανήσοιο	φανήσεσθαι
3	φανήσεται	φανήσοιτο	
P. 1	φανησόμεθα	φανησοίμεθα	Participium
2	φανήσεσθε	φανήσοισθε	
3	φανήσονται	φανήσοιντο	φανησόμενος

D. 1	φανησόμεθα	φανησοίμεθα	φανεσομένη
2	φανήσεσθον	φανήσοισθον	φανεσόμενον
3	φανήσεσθον	φανησοίσθην	

შენიშვნები: 1) ატიკურ დიალექტში (ატიკურ პროზაში) ვნებითი გვარის II აორისტისა და ვნებითი გვარის II მყოფადს პირველი ოთხი კლასის შემდეგი ზმნები აწარმოებენ:

Praesens	მარტივი ფუძე	Aoristus II passivi	Futurum II passivi
λέγω ვამბობ	λεγ	– ἐλέγην	– λεγήσομαι
πλέκω ვწნავ	πλεκ	ἐπλάκην (ἐπλέκην)	πλακήσομαι
ἀλλάττω ვცვლი	ἀλλαγ	ἠλλάγην	ἀλλαγήσομαι
σφάττω (σφάζω) ვკლავ	σφαγ	ἐσφάγην	σφαγήσομαι
πλήττω ვცემ	πλαγ	ἐπλήγην	πληγήσομαι
ἐκπλήττω ვძრწი	πλαγ	ἐξεπλάγην	ἐκπλαγήσομαι
μάσσω ვზელ	μαγ	ἐμάγην	μαγήσομαι
πνίγω ვახრჩობ	πνικ	ἐπνίγην	πνιγήσομαι
τήκω ვადნობ	τακ	ἐτάκην	τακήσομαι
βλάπτω ვავნებ	βλαβ	ἐβλάβην	βλαβήσομαι
τρίβω ვსრეს	τριβ	ἐτρίβην	τριβήσομαι
σήπω ვალპობ	σαπ	ἐσάπην	σαπήσομαι
κόπτω ვკვეთ	κοπ	ἐκόπην	κοπήσομαι
τρέπω ვაბრუნებ	τρεπ	ἐτράπην	τραπήσομαι
τύπτω ვცემ	τυπ	ἐτύπην	τυπήσομαι
κλέπτω ვიპარავ	κλεπ	ἐκλάπην	κλαπήσομαι
βάπτω ვღებავ, ამოვავლებ	βαφ	ἐβάφην	βαφήσομαι
θάπτω ვმარხავ	ταφ	ἐτάφην	ταφήσομαι
ῥάπτω ვკერავ	ῥαφ	ἐρράφην	ῥαφήσομαι
σκάπτω ვთხრი	σκαφ	ἐσκάφην	σκαφήσομαι
κρύπτω ვმალავ	κρυφ	ἐκρύφην	κρυφήσομαι
ῥίπτω ვაგდებ	ῥιφ	ἐρρίφην	ῥιφήσομαι
στρέφω ვატრიალებ	στρεφ	ἐτράφην	στραφήσομαι
τρέφω ვასაზრდოებ	τρεφ	ἐτράφην	τραφήσομαι
γράφω ვწერ	γραφ	ἐγράφην	γραφήσομαι
σφάλλω ვანარცხებ	σφαλ	ἐσφάλην	σφαλήσομαι
στέλλω ვგზავნი	στελ	ἐστάλην	σταλήσομαι
μαίνομαι ვგიჟდები	μαν	ἐμάνην	μανήσομαι
φαίνω ვაჩენ	φαν	ἐφάνην	φανήσομαι
κλίνω ვხრი	κλιν	ἐκλίνην	κλινήσομαι
δέρω ვატყავებ	δερ	ἐδάρην	δαρήσομαι
κείρω ვკრეჭ	κερ	ἐκάρην	καρήσομαι
σπείρω ვთესავ	σπερ	ἐσπάρην	σπαρήσομαι
φθείρω ვსპობ	φθερ	ἐφθάρην	φθαρήσομαι

2) ზოგიერთ ზმნას ვნებითი გვარის ორივე აორისტი აქვს. ეს ზმნებია:

Praesens	მარტივი ფუძე	Aoristus I passivi	Aoristus II passivi
λέγω ვამბობ	λεγ	ἐλέχθην	ἐλέγην
ἁλλάττω ვცვლი	ἁλλαγ	ἠλλάχθην	ἠλλάγην
πλήττω ვცემ	πλαγ	ἐπλήχθην	ἐπλήγην
τήκω ვადნობ	τακ	ἐτάχθην	ἐτάκην
πλέκω ვწნავ	πλεκ	ἐπλέχθην	ἐπλάκην
τρίβω ვსრეს	τριβ	ἐτρίφθην	ἐτρίβην
βλάπτω ვავნებ	βλαβ	ἐβλάφθην	ἐβλάβην
τρέπω ვაბრუნებ	τρεπ	ἐτρέφθην	ἐτράπην
ῥίπτω ვაგდებ	ῥιφ	ἐῤῥίφθεν	ἐῤῥίφην
τρέφω ვასაზრდოებ	τρεφ	ἐθρέφθην	ἐτράφην
στρέφω ვატრიალებ	στρεφ	ἐστρέφθην	ἐστράφην
γράφω ვწერ	γραφ	ἐγράφθην	ἐγράφην
κόπτω ვკვეთ	κοπ	ἐκόφθην	ἐκόπην
τύπτω ვცემ	τυπ	[ἐπλήγην]	ἐτύπην
κρύπτω ვმალავ	κρυφ	ἐκρύφθην	ἐκρύφην
θάπτω ვმარხავ	ταφ	ἐθάφθην	ἐτάφην
κλίνω ვბრი	κλιν	ἐκλίθην	ἐκλίνην
φαίνω ვაჩენ	φαν	ἐφάνθην	ἐφάνην

ამ ზმნებს პარალელურად ვნებითი გვარის ორივე მყოფადის – პირველისა და მეორის – წარმოებაც შეუძლიათ.

4. **ნამყო სრული II მოქმედებითი გვარისა.** მოქმედებითი გვარის II ნამყო სრული აქვს იმ ზმნათა ნაწილს, რომელთა ფუძე გუტურალურ (γ, κ, χ) და ლაბიალურ (β, π, φ) თანხმოვნებზე ბოლოვდება. დროის ეს ფორმა რამდენიმე სონორფუძიან ზმნასაც მოეპოვება.

მოქმ. გვარის II ნამყო სრულის საწარმოებლად ზმნის რედუპლიცირებულ ან აუგმენტირებულ ფუძეს მოქმ. გვარის ნამყო სრულის დამახასიათებელი ნიშნისაგან κ-α მხოლოდ ხმოვანი ელემენტი α დაერთვის. მაგალითად, γράφω (ვწერ) ზმნის (ფუძე γραφ-) მოქმ. გვარის II ნამყო სრულია γέ-γραφ-α.

ზმნის ფუძის ხმოვანი II ნამყო სრულში ჩვეულებრივ უცვლელი რჩება; ოღონდ ესაა, რომ მარტივი ფუძის ε გვაძლევს ο-ს, აწმყოს ფუძისეული ει კი – οι-ს; მარტივი ფუძის α, რომელიც ზოგჯერ η-ს გვაძლევს, II ნამყო სრულშიც η-თია წარმოდგენილი. IV კლასის ზმნებს მეორე ნამყო სრულში აწმყოში შეცვლილი ხმოვანი გადაჰყვება და არა მარტივი ფუძისა.

ფუძის ბოლოკიდური გუტურალური γ, κ და ლაბიალური β, π თანხმოვნები მეორე ნამყო სრულში შესაბამის ფშვინვიერებად იქცევიან

და ქმნიან ე.წ. perfectum aspiratum-ს. გამონაკლისს წარმოადგენენ ერთმარცვლიანი ზმნური ფუძეები, რომელთაც ნამყო სრულში აქვთ მარტივი გრძელი ხმოვანი ან დიფთონგი. ასეთ შემთხვევებში ფუძის ბოლოკიდური გუტურალური და ლაბიალური თანხმოვნები უცვლელი რჩება.

მოქმედებითი გვარის II ნამყო სრულის უღლება, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ κ-ს უქონლობას, ყველა ფორმაში ემთხვევა „წმინდა“ ზმნების მოქმედებითი გვარის I ნამყო სრულის უღლებას.

ატიკურ დიალექტში მოქმედებითი გვარის II ნამყო სრული აქვთ პირველი ოთხი კლასის შემდეგ ზმნებს:

Praesens	მარტივი ფუძე	Perfectum II activi
γράφω ვწერ	γραφ	γέγραφα
πράσσω ვაკეთებ	πραγ	πέπρακα (πέπραχα)
κράζω ვყვირი	κραγ	κέκραγα
σκάπτω ვთხრი	σκαφ	ἔσκαφα
βάπτω ვღებავ, ამოვავლებ	βαφ	βέβαφα
ῥίπτω ვაგდებ	ῥιφ	ἔῤῥιφα
φρίττω ვძრწი	φρικ	πέφρικα
ὀρύττω ვთხრი	ὀρυχ	ὀρώρυχα
ἀλείφω ვუვცხებ	ἀλιφ	ἀλήλιφα
κύπτω ვიხრები	κυφ	κέκυφα
σήπω ვალპობ	σαπ	σέσηπα
τήκω ვადნობ	τακ	τέτηκα
φεύγω გავრბივარ	φυγ	πέφευγα
πλήττω ვცემ	πλαγ	πέπληγα
λάμπω ვანათებ	λαμπ	λέλαμπα
ἄγω მიმყავს	ἀγ	ἦχα
τάσσω განვაწყობ	ταγ	τέταχα
ἀλλάσσω ვცვლი	ἀλλαγ	ἤλλαχα
μάσσω ვზელავ	μαγ	μέμαχα
ἀν-οίγω ვაღებ	ἀν-οιγ	ἀν-εῳχα (ἀν-έῳγα)
διώκω ვდევნი	διωκ	δεδίωχα
κηρύσσω ვაცხადებ	κηρυκ	κεκήρυχα
φυλάσσω ვიცავ	φυλακ	πέφυλαχα
κόπτω ვაპობ	κοπ	κέκοφα
βλάπτω ვავნებ	βλαβ	βέβλαφα
τρίβω ვსრეს	τριβ	τέτριφα
θλίβω ვწნებ	θλιβ	τέθλιφα
λάπτω ვსვლეპ	λαβ	λέλαφα
ἀκούω ვისმენ[1]	ἀκου	ἀκήκοα (< ἀκηκο(F)-α)

[1] ამ ზმნის ოდინდელი ფუძე თანხმოვანზე ბოლოვდებოდა; ხმოვნით დაბოლოებული ფუძე *ἀκου-* მიღებულია ფუძისაგან *ἀκοF-*.

ε → ο

στρέφω ვაბრუნებ	στρεφ	ἔστροφα
τρέφω ვასაზრდოებ	τρεφ	τέτροφα
τρέπω ვაბრუნებ	τρεπ	τέτροπα
πέμπω ვგზავნი	πεμπ	πέπομφα
κλέπτω ვიპარავ	κλεπ	κέκλοφα
στέργω მიყვარს	στεργ	ἔστοργα
κτείνω ვკლავ	κτεν	ἔκτονα
φθείρω ვსპობ	φθερ	ἔφθορα (ἔφθαρκα)
τίκτω ვშობ	τεκ	τέτοκα
πλέκω ვწნავ	πλεκ	ἐμ-πέπλοχα (ἐμ-πέπλεχα)
συλ-λέγω ვკრებ	λεγ	συν-εῖλοχα
ἐγείρω ვაფხიზლებ	ἐγερ	ἐγρήγορα (ἐγήγερκα)

ει → οι

λείπω ვტოვებ	λιπ	λέλοιπα
πείθω ვარწმუნებ	πιθ	πέποιθα (= „ვუჯერებ“: I ნამყ. სრ. πέπεικα=“დავარწმუნე“)

α → η

φαίνω ვაჩენ	φαν	πέφηνα (πέφαγκα)
μαίνομαι ვგიჟდები	μαν	μέμηνα
σαίρω ვხვეტ	σαρ	σέσηρα
χαίρω (χάσκω) ვაბზენ	χαν	κέχηνα
θάλλω ვყვავი	θαλ.	τέθηλα

უღლების ნიმუში: λείπω ვტოვებ, ფუძეა λιπ

Perfectum II activi

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Infinitivus
S 1	λέλοιπα დავტოვე	λελοίπω	λελοίποιμι	λελοιπέναι
2	λέλοιπας	λελοίπῃς	λελοίποις	
3	λέλοιπε	λελοίπῃ	λελοίποι	
P 1	λελοίπαμεν	λελοίπωμεν	λελοίποιμεν	Participium
2	λελοίπατε	λελοίπητε	λελοίποιτε	
3	λελοίπασι(ν)	λελοίπωσι(ν)	λελοίποιεν	λελοιπώς λελοιπυῖα λελοιπός
D 1	λελοίπαμεν	λελοίπωμεν	λελοίποιμεν	
2	λελοίπατον	λελοίπητον	λελοίποιτον	
3	λελοίπατον	λελοίπητον	λελοιποίτην	

5. ნამყო წინარეწარსული II მოქმედებითი გვარისა. მოქმედებითი გვარის II ნამყო წინარეწარსული იწარმოება მოქმედებითი გვარის II ნამყო სრულის ფუძეზე ძველი ფორმისათვის ε, ხოლო მერმინდელი ფორმისათ-

ვის ει ელემენტებისა და სათანადო დაბოლოებათა დართვით. თანხმოვნით დაწყებულ რედუპლიცირებულ ფუძეს წინ დაესმის ნამატი ε.

მოქმედებითი გვარის II ნამყო წინარეწარსულის უღლება, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ κ-ს უქონლობას, ემთხვევა „წმინდა“ ზმნების მოქმედებითი გვარის I ნამყო სრულის უღლებას.

მოქმედებითი გვარის II ნამყო წინარეწარსულს აწარმოებენ ის ზმნები, რომელთაც აქვთ მოქმედებითი გვარის II ნამყო სრული.

Praesens	Perfectum II activi	Plusquamperfectum II activi
ἄγω მიმყავს	ἦχα	ἤχη ან ἤχειν
τάσσω განვაწყობ	τέταχα	ἐτετάχη ἐτετάχειν
ἀλλάσσω ვცვლი	ἤλλαχα	ἠλλάχη ἠλλάχειν
μάσσω ვზელ	μέμαχα	ἐμεμάχη ἐμεμάχειν
φυλάσσω ვიცავ	πέφυλαχα	ἐπεφυλάχη ἐπεφυλάχειν
κόπτω ვაპობ	κέκοφα	ἐκεκόφη ἐκεκόφειν
σκάπτω ვთხრი და ა.შ.	ἔσκαφα	ἐσκάφη ἐσκάφειν

უღლების ნიმუში: λείπω ვტოვებ, ფუძეა λιπ-

Plusquamperfectum II activi

	ძველი ფორმა	მერმინდელი ფორმა
S. 1	ἐλελοίπη დამიტოვებია	ἐλελοίπειν
2	ἐλελοίπης	ἐλελοίπεις
3	ἐλελοίπει(ν)	ἐλελοίπει(ν)
P. 1	ἐλελοίπεμεν	ἐλελοίπειμεν
2	ἐλελοίπετε	ἐλελοίπειτε
3	ἐλελοίπεσαν	ἐλελοίπεσαν
D. 1	ἐλελοίπεμεν	ἐλελοίπειμεν
2	ἐλελοίπετον	ἐλελοίπειτον
3	ἐλελοιπέτην	ἐλελοιπείτην

ნაზმნარი ზედსართავი სახელი

(adiectiva verbalia)

ნაზმნარი ზედსართავი სახელების საწარმოებლად I, II და III კლასის ზმნათა მარტივ ფუძეს, ხოლო IV კლასის ზმნათა აწმყოს ფუძეს დაერთვის დაბოლოებები -τός, -τή, – τόν და -τέος, -τέα, -τέον.

აღნიშნულ დაბოლოებათა დართვის შედეგად ხმოვანფუძიან ზმნებში ფუძის ბოლოკიდური ხმოვანი გრძელდება (α წინმდებარე ε, ι, ρ და ρο-თან გვაძლევს α-ს, სხვა შემთხვევებში – η-ს, ε გვაძლევს η-ს, ο კი – ω-ს); თანხმოვანფუძიან ზმნებში გუტურალური თანხმოვნები γ, κ, χ და τ

გვაძლევს κτ კომპლექსს, ლაბიალური თანხმოვნები β, π, φ და τ – πτ კომპლექსს, დენტალური თანხმოვნები δ, τ, θ და τ – στ კომპლექსს; სონორი თანხმოვნები λ, ρ, ν τ-ს წინ უცვლელი რჩება.

როგორც ზემოთ არის ნათქვამი, ნაზმნარ ზედსართავ სახელს ვნებითი გვარის მნიშვნელობა აქვს. პირველი ჯგუფის სახელები ბოლოკიდური -τός, -τή, -τόν იმასვე გამოხატავენ, რასაც ქართული ზმნის ნამყო დროის ვნებითი გვარის მიმღეობები, ანდა შესაძლებლობაზე მიუთითებენ (λυτός, λυτή. λυτόν = „გახსნილი", „ის, რის გახსნაც შეიძლება"). მეორე ჯგუფის სახელები ბოლოკიდურით -τέος, -τέα, -τέον იხმარება მყოფადის ვნებითი გვარის (ლათ. gerundivum) ანუ ვალდებულების მნიშვნელობით (λυτέος, λυτέα. λυτέον = „გასახსნელი", „ის, რაც უნდა გაიხსნას").

ნაზმნარი ზედსართავი სახელები იბრუნვის I და II კანკლედობით როგორც სამდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელი პირველი რიგისა.

ნაზმნარ ზედსართავ სახელთა ნიმუშები

Praesens	მარტივი ფუძე	Adiectivum verbale I	Adiectivum verbale II
παιδεύω ვზრდი	παιδευ	παιδευτός	παιδευτέος
λύω ვხსნი	λυ	λυτός	λυτέος
θηράω ვნადირობ	θηρα	θηρατός	θηρατέος
κινέω ვამოძრავებ	κινε	κινητός	κινητέος
τιμάω პატივს ვცემ	τιμα	τιμητός	τιμητέος
δουλόω ვიმონებ	δουλο	δουλωτός	δουλωτέος
λέγω ვამბობ	λεγ	λεκτός	λεκτέος
φεύγω გავრბივარ	φυγ	φευκτός	φευκτέος
τάσσω განვაწყობ	ταγ	τακτός	τακτέος
πράσσω ვაკეთებ	πραγ	πρακτός	πρακτέος
διώκω ვდევნი	διωκ	διωκτός	διωκτέος
ὀρύσσω ვთხრი	ὀρυχ	ὀρυκτός	ὀρυκτέος
βλάπτω ვაზიანებ	βλαβ	βλαπτός	βλαπτέος
κλέπτω ვიპარავ	κλεπ	κλεπτός	κλεπτέος
θάπτω ვმარხავ	ταφ	θαπτός	θαπτέος
κρύπτω ვმალავ	κρυφ	κρυπτός	κρυπτέος
γράφω ვწერ	γραφ	γραπτός	γραπτέος
κομίζω ვიმაქსებ	κομιδ	κομιστός	κομιστέος
θαυμάζω ვიკვირვებ	θαυμαδ	θαυμαστός	θαυμαστέος
πλάσσω ვასახიერებ	πλατ	πλαστός	πλαστέος
πείθω ვარწმუნებ	πιθ	πειστός	πειστέος
ἀγγέλλω ვაუწყებ	ἀγγελ	ἀγγελτός	ἀγγελτέος
αἴρω ზევით ვწევ	ἀρ	ἀρτός	ἀρτέος
φθείρω ვსპობ	φθερ-, φθαρ-	φθαρτός	φθαρτέος
σπείρω ვთესავ	σπερ-, σπαρ-	σπαρτός	σπαρτέος
σημαίνω აღნიშნავ	σημαν	σημαντός	σημαντέος

σ ჩართული ზმნები: 1. ზოგიერთი ზმნა, რომლის ფუძე მოკლე ხმოვნით ბოლოვდება, ამ მოკლე ხმოვანს შეინარჩუნებს ყველა დროში, მაგრამ ვნებითი გვარის აორისტისა და ვნებითი გვარის მყოფადში θ-ს წინ და ვნებითი და საშუალი გვარის ნამყო სრულსა და ნამყო წინარეწარსულში μ-სა და τ-ს წინ ჩაირთავს σ-ს. ასევე ჩართულია ეს σ ნაზმნარ ზედსართავ სახელებში:

Praesens	Aoristus passivi	Perfectum med. (passivi)	Adiectiva verbalia
γελά-ω ვიცინი	ἐ-γελά-σ-θην		γελα-σ-τός
κλά-ω ვტირი	ἐ-κλά-σ-θην	κέ-κλα-σ-μαι	κλα-σ-τός
σπά-ω ვიღებ, ვაძრობ	ἐ-σπά-σ-θην	ἔ-σπα-σ-μαι	σπα-σ-τός
τελέ-ω ვასრულებ	ἐ-τελέ-σ-θην	τε-τέλε-σ-μαι	τέλε-σ-τός
αἰδέ-ο-μαι მრცხვენია	ᾐδέ-σ-θην	ᾔδε-σ-μαι	
ἄχθ(ε)-ο-μαι ვწყრები	ἠχθέ-σ-θην		
ἑλκύ-ω (ἕλκ-ω) მივათრევ	εἱλκύ-σ-θην	εἵλκυ-σ-μαι	ἑλκυ-σ- τός
ἐρά-ω მიყვარს	ἠρά-σ-θην		ἐραστός

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ვარაუდობენ, რომ თავდაპირველად ამ ზმნათა ფუძე σ-ზე ბოლოვდებოდა და ჩართულად მიჩნეული σ ფუძის ბოლოკიდურისაა.

2. ზემოხსენებულ ფორმებში σ-ს ჩაირთავს ზოგი ისეთი ზმნაც, რომელსაც ფუძის ბოლოკიდური ხმოვანი გრძელი აქვს:

Praesens	Aoristus passivi	Perfectum med. (passivi)	Adiectiva verbalia
ἀκού-ω ვისმენ	ἠκού-σ-θην	ἤκου-σ-μαι	ἀκου-σ-τός
κελεύ-ω ვუბრძანებ	ἐ-κελεύ-σ-θην	κε-κέλευ-σ-μαι	κελευ-σ-τός
κρούω ვაკაკუნებ	ἐ-κρού-σ-θην	κέ-κρου-(σ)-μαι	
λεύ-ω ჩავქოლავ	ἐ-λεύ-σ-θην	-λέ-λευ-σ-μαι	
σείρ-ω ვარბევ	ἐ-σείσ-θην	σέ-σει-σ-μαι	
χρί-ω ვცხებ	ἐ-χρί-σ-θην	κέ-χρι-σ-μαι	χρι-σ-τός
δρά-ω ვოქმედებ	ἐ-δρά-σ-θην	δέ-δρα-μαι	(ცხებული)
χρά-ο-μαι ვსარგებლობ	ἐ-χρή-σ-θην	κέ-χρη-μαι	δρα-σ-τέον
χρά-ω ვუმისნებ	ἐ-χρή-σ-θην	κέ-χρη-σ-μαι.	χρη-σ-τός
κλεί-ω (κλήω) ვკეტავ	ἐ-κλεί-σ-θην	κέ-κλει-(σ)-μαι	
πλέ-ω ვცურავ	ἐ-πλεύ-σ-θην	πέ-πλευ-σ-μαι	κλει-σ-τός
τίν-ω ვუხდი	ἐ-τίσ-θην	τέ-τισ-μαι	
χό-ω ვასხამ	ἐ-χώ-σ-θην	κέ-χω-σ-μαι	

მეორე ანუ -μι-ზე დაბოლოებული ზმნების უღლება

-μι ზმნათა ჯგუფები. -μι უღლების ზმნები ორ ჯგუფად იყოფა: პირველ ჯგუფს განეკუთვნება ის ზმნები, რომლებიც აწმყო დროში მარტივ ან რედუპლიცირებულ ფუძეზე უშუალოდ დაირთავენ პირის დაბოლოებებს (φη-μί „ვამბობ“, τί-θη-μι „ვდებ“); მეორე ჯგუფს განეკუთვნება ის ზმნები, რომლებიც ფუძისა და პირის დაბოლოებათა შორის ჩაირთავენ სუფიქსს νυ-ს, თუ ზმნის ფუძე თანხმოვანზე ბოლოვდება და νυ-ს, თუ ფუძე ხმოვანითაა დასრულებული (δείκ-νυ-μι „ვუჩვენებ“, σβέ-νυ-μι „ჩავაქრობ“).

პირველ ჯგუფში შემავალი ზმნები ორ ქვეჯგუფად იყოფა: ერთფუძიან ანუ მარტივფუძიან ზმნებად (φη-μί „ვამბობ“, εἰ-μί < ἐσ-μι „ვარ“) და ორფუძიან ზმნებად. ორფუძიან ზმნებში აწყოს ფუძე ანუ გაძლიერებული ფუძე მიღებულია რედუპლიკაციით (გაორკეცებით). მაგალითად, ზმნაში τί-θη-μι „ვდებ“ მარტივი ფუძეა θε-, აწმყოს ფუძეა τιθε-.

მეორე ჯგუფის ზმნები ორფუძიანებია. ამ ზმნათა მარტივი ფუძე, როგორც ზემოთ ითქვა, აწმყოსა და მისგან ნაწარმოებ ფორმებში გაძლიერებულია -νυ- (-νυ-) სუფიქსის დართვით.

-μι. ამ ჯგუფის თითქმის ყველა ზმნა ხმოვანფუძიანია. ფუძის ბოლოს შეიძლება იყოს ხმოვანები ε, ο, α.

-μι-ზე დაბოლოებულ ზმნათა უღლება ω-ზე დაბოლოებული ზმნების უღლებისგან განსხვავდება აწმყოში, ნამყო უსრულსა და მოქმედებითი და საშუალი გვარის II აორისტში (ზოგჯერ – ნამყო სრულსა და ნამყო წინარეწარსულში). დაბოლოებები ამ დროებში ფუძეს დაერთვის უშუალოდ – შემაერთებელ ხმოვანთა გარეშე. გამონაკლისს ამ მხრივ წარმოადგენს კავშირებითი კილო: დაბოლოებათა დართვა ფუძეზე აქ ხდება ω და η შემაერთებელ ხმოვანთა მეშვეობით.

-μι უღლების ზმნებში შემონახულია პირის ადრინდელი დაბოლოებები ზოგიერთი ცვლილებით.

თხრობით კილოში აწმყოს მოქმედებითი გვარის დაბოლოებებია:

S. 1. -μι	Pl. 1. -μεν
2. -ς (σι-ს ნაცვლად)	2. -τε
3. -σι (τι-ს ნაცვლად	3. -ασι (< αντι)

ნამყო უსრულსა და II აორისტს მრავლობითი რიცხვის მესამე პირში აქვთ დაბოლოება -σαν.

მოქმედებითი და საშუალი და ვნებითი გვარის აწმყოსა და II აორისტის კავშირებითი კილოს იწარმოება ისე, როგორც შერწყმული ზმნებისა. აქაც ხდება ფუძის ბოლოკიდური ხმოვნებისა და შემაერთებელი ω და η ხმოვნების შერწყმა. ω უღლების ზმნათაგან განსხვავებით შერწყმის დროს თავს იჩენს ზოგი თავისებურება; სახელდობრ: ο + η = ῳ, α + η = ᾳ, ά + η= ᾷ.

მოქმედებითი გვარის ნატვრითი კილოს მაჩვენებელია ფორმანტი ιη, რომელიც უშუალოდ დაერთვის ფუძეს. საშუალსა და ვნებით გვარში ნატვრით კილოს აწარმოებს მხოლოდ ι, რომელსაც მახვილი მარცხნივ ვერ გადასცილდება. ფორმანტისეული ι ფუძის ბოლოკიდურ ε, ο, α ხმოვნებთან ქმნის ει, οι და αι დიფთონგებს.

მოქმედებითი გვარის აწმყოს ბრძანებითი კილოს დაბოლოებაა θι ან ε: φά-θι „თქვი“ (ზმნისგან φημί „ვამბობ“, ფუძეა φα-), ἴσ-θι „იყავ“ (ზმნისგან εἰμί „ვარ“, ფუძეა ἐσ-, -σ); დაბოლოება ε შეერწყმის ფუძის ბოლოკიდურ ხმოვანს: ε + ε = ει, ο + ε = ου, α + η = η.

τίθε-ε → τίθει „დადე“
ἵε-ε → ἵει „გაუშვი“
δίδο-ε → δίδου „მიეცი“
ἵστα-ε → ἵστη „დადგი“

მოქმედებითი გვარის II აორისტის ბრძანებითი კილოს დაბოლოებაა θι ან ς: σθῆ-θι „დადეგ“, θέ-ς „დადე“, δό-ς „მიეცი“, ἔ-ς „გაუშვი“ (დაბოლოება ς მიღებულია θι-სგან, სადაც დაიკარგა ι: δό-θι → δο-θ → δός).

σαι და σο დაბოლოებები აწმყოს თხრობითსა და ბრძანებით კილოებში, ასევე ნამყო უსრულში უცვლელი რჩება (τίθεσαι, τίθεσο, ἐτλιθεσο). კავშირებითსა და ნატვრით კილოებში, ასევე II აორისტში σ ორ ხმოვანს შორის ამოვარდება და ხდება ხმოვანთა შერწყმა, როგორც ω უღლების ზმნებში (τιθέη-σαι → τιθῇ. τιθέ-ι-σο → τιθεῖο, ἔθε-σο → ἔθου, θέ-σο → θοῦ).

ინფინიტივის დაბოლოება აწმყოსა და აორისტის მოქმედებით გვარში არის ναι. ამ დაბოლოების წინამდებარე ხმოვანი აწმყოში მოკლეა და აქვს მკვეთრი მახვილი (έναι, όναι, -άναι), აორისტში კი – გრძელი და აქვს შემოსილი მახვილი (-εῖναι, -οῦναι, -ῆναι).

აწმყოს მოქმედებითი გვარისა და აორისტის მოქმედებითი გვარის მიმღეობები იწარმოება ფუძეზე ντ სუფიქსის დართვით. სახელობითი ბრუნვა სიგმატურია, როგორც III კანკლედობის -ντ ფუძიან არსებითსა და

ზედსართავ სახელებში. მამრობითი სქესის მიმღეობის დაბოლოებებია: -εἰς, -οὑς და -ᾱς, რაც მიღებულია -εντς, -οντς და -αντς კომპლექსებში ντ-ს ამოვარდნით და წინამდებარე ხმოვნის დაგრძელებით; მდედრობითი სქესის მიმღეობის დაბოლოებებია -εῖσα, -οῦσα და -ᾶσα; საშუალო სქესის დაბოლოებები წარმოდგენილია სუფთა ფუძით, რომელსაც მოკვეცილი აქვს ბოლოკიდური τ: -έν, -όν, -άν.

მამრობითი და საშუალო სქესის მიმღეობები იბრუნვის მესამე კანკლედობით, მდედრობითი სქესისა – პირველი კანკლედობით.

μι უღლების ზმნებს აწმყოში, ნამყო სრულსა და II აორისტში თხრობითი კილოს მოქმედებითი გვარის მხოლობით რიცხვში უგრძელდებათ ფუძისეული მოკლე ხმოვანი: ε და α → η, ο → ω. მრავლობითსა და ორობით რიცხვში ხმოვანი უცვლელი რჩება.

II აორისტის ἔστην (ზმნისაგან ἵστημι „ვდგამ“) გრძელ ხმოვანს ინარჩუნებს თხრობითი და ბრძანებითი კილოების ყველა ფორმაში.

A. ფუძე-გაორკეცებული ზმნები

μι უღლების ზმნათა ნაწილი აწმყოს ფუძეს გაორკეცების ანუ რედუპლიკაციის მეშვეობით აწარმოებს: ზმნის დასაწყის თანხმოვანს დაერთვის ხმოვანი ι და ამრიგად მიღებული მარცვალი დაემატება მარტივ ფუძეს წინ. აწმყოში მიღებული რედუპლიკაცია ზმნას გადაჰყვება ნამყო უსრულშიც:

მარტივი ფუძე	აწმყოს ფუძე	აწმყო
θε-	τι-θε- (← θι-θε-)	τί-θη-μι ვდებ
δο-	δι-δο	δί-δω-μι ვაძლევ
στα-	ἱ-στα (← σι-στα-)	ἵ-στη-μι ვგდამ
ἑ-	ἱ-ε- (← σι-σε)	ἵ-η-μι ვუშვებ

შენიშვნა: მარტივი ფუძეებისაგან θε-, δο-, στα- ἑ- ნაწარმოებია არსებითი სახელები: τὸ θέμα თემა, ἡ θέσις თეზისი, ἡ ὑπόθεσις ჰიპოთეზა, ἡ ἀποθήκη საწყობი, აფთიაქი, τὸ ἀνάθημα ანათემა (← θε); ἡ δόσις დოზა, τὸ δῶρον საჩუქარი, ὁ προδότης გამცემი (← δο-); ἡ στάσις ამბოხება, ἡ στήλη სტელა, სვეტი, τὸ σύστημα სისტემა, ὁ σταθμός სადგური (← στα-); ἡ σύνεσις თანხდომა (← ἑ-).

სრული უღლება აწმყოში, ნამყო უსრულსა და II აორისტში აქვს მხოლოდ ოთხ ზმნას. ეს ზმნებია: τίθημι „ვდებ“, δίδωμι „ვაძლევ“, ἵστημι

„ვდგამ“ და ἵημι „ვუშვებ“, „ვგზავნი“. ქვემოთ წარმოდგენილია ამ ზმნების უღლება. უნდა გავითვალისწინოთ შემდეგი:

1. მეორე ანუ ძლიერი აორისტი თხრობითი კილოს მოქმედებითი გვარის მხოლობით რიცხვში იწარმოება მხოლოდ ზმნისაგან ἵστημι – ἔστην, ἔστης, ἔστη.

τίθημι, δίδωμι და ἵημι ზმნებისაგან ნაწარმოები ფორმები ἔθηκα, ἔδωκα და ἧκα, რომლებიც კვადრატულ ფრჩხილებშია მოთავსებული, აორისტის თავისებური წარმოების ფორმებია.

2. ἵστημι ზმნას აქვს I აორისტის ფორმები ἔστησα და ἐστησάμην, მაგრამ არ მოეპოვება საშუალი გვარის II აორისტი. ტაბულაში მის ადგილას ჩასმულია უღლება ზმნისა ἐπριάμην (ფუძე πρια-) „ვიყიდე“, რომელსაც არა აქვს აწმყო და მისგან ნაწარმოები ფორმები. τίθημι, δίδωμι და ἵημι ზმნებისაგან განსხვავებით ἐπριάμην ზმნას კავშირებით, ნატვრით, ბრძანებითსა და განუსაზღვრელ კილოებში მახვილი აქვს რაც შეიძლება შორს ბოლო მარცვლიდან.

Activum					
Praesens					
მარტივი ფუძე:		θε	δο-	στα-	ἑ-
Indicativus	S. 1	τίθημι	δίδωμι	ἵστημι	ἵημι
	2	τίθης	δίδως	ἵστης	ἵης
	3	τίθησι(ν)	δίδωσι(ν)	ἵστησι(ν)	ἵησι(ν)
	P. 1	τίθεμεν	δίδομεν	ἵσταμεν	ἵεμεν
	2	τίθετε	δίδοτε	ἵστατε	ἵετε
	3	τιθέασι(ν)	διδόασι(ν)	ἱστᾶσι(ν) (← ἱστά-σι)	ἱᾶσι(ν) (← ἱέ-ασι)
	D. 1	τίθεμεν	δίδομεν	ἵσταμεν	ἵεμεν
	2	τίθετον	δίδοτον	ἵστατον	ἵετον
	3	τίθετον	δίδοτον	ἵστατον	ἵετον
Coniunctivus	S. 1	τιθῶ	διδῶ	ἵστῶ	ἱῶ
	2	τιθῇς	διδῷς	ἱστῇς	ἱῇς
	3	τιθῇ	διδῷ	ἱστῇ	ἱῇ
	P. 1	τιθῶμεν	διδῶμεν	ἱστῶμεν	ἱῶμεν
	2	τιθῆτε	διδῶτε	ἱστῆτε	ἱῆτε
	3	τιθῶσι(ν)	διδῶσι(ν)	ἱστῶσι(ν)	ἱῶσι(ν)
	D. 1	τιθῶμεν	διδῶμεν	ἱστῶμεν	ἱῶμεν
	2	τιθῆτον	διδῶτον	ἱστῆτον	ἱῆτον
	3	τιθῆτον	διδῶτον	ἱστῆτον	ἱῆτον

Optativus	S. 1	τιθείην	διδοίην	ἱσταίην	ἱείην
	2	τιθείης	διδοίης	ἱσταίης	ἱείης
	3	τιθείη	διδοίη	ἱσταίη	ἱείη
	P. 1	τιθείημεν τιθεῖμεν	διδοίημεν διδοῖμεν	ἱσταίημεν σταῖμεν	ἱείημεν ἱεῖμεν
	2	τιθείητε τιθεῖτε	διδοίητε διδοῖτε	ἱσταίητε ἱσταῖτε	ἱείητε ἱεῖτε
	3	τιθείησαν τιθεῖεν	διδοίησαν διδοῖεν	ἱσταίησαν ἱσταῖεν	ἱείησαν ἱεῖεν
	D. 1	τιθείημεν τιθεῖμεν	διδοίημεν διδοῖμεν	ἱσταίημεν ἱσταῖμεν	ἱείημεν ἱεῖμεν
	2	τιθείητον τιθεῖτον	διδοίητον διδοῖτον	ἱσταίητον ἱταῖτον	ἱείητον ἱεῖτον
	3	τιθειήτην τιθεῖτην	διδοιήτην διδοίτην	ἱσταιήτην ἱσταίτην	ἱείτην ἱείτην
Imperativus	S. 2	τίθει	δίδου	ἵστη	ἵει
	3	τιθέτω	διδότω	ἱστάτω	ἱέτω
	P. 2	τίθετε	δίδοτε	ἵστατε	ἵτε
	3	τιθέντων τιθέτωσαν	διδόντον διδότωσαν	ἱστάντων ἱστάτωσαν	ἱέντων ἱέτωσαν
	D. 2	τίθετον	δίδοτον	ἵστατον	ἵετον
	3	τιθέτων	διδότων	ἱστάτων	ἱέτων

Infinitivus	τεθέναι	διδόναι	ἱστάναι	ἑέναι
Participium	τιθείς (g. τιθέντος)	διδούς (g. διδόντος)	ἱστάς (g. ἱστάντος)	ἱείς (g. ἱέντος)
	τιθεῖσα (g. τιθείσης)	διδοῦσα (g. διδούσης)	ἱστᾶσα (g. ἱστάσης)	ἱεῖσα (g. ἱείσης)
	τιθέν (g. τιθέντος)	διδόν (g. διδόντος)	ἱστάν (g. ἱστάντος)	ἱέν (g. ἱέντος)

Imperfectum

S. 1	ἐτίθην	ἐδίδουν	ἵστην	ἵειν
2	ἐτίθεις	ἐδίδους	ἵστης	ἵεις
3	ἐτίθει	ἐδίδου	ἵστη	ἵει
P. 1	ἐτίθεμεν	ἐδίδομεν	ἵσταμεν	ἵεμεν
2	ἐτίθετε	ἐδίδοτε	ἵστατε	ἵετε
3	ἐτίθεσαν	ἐδίδοσαν	ἵστασαν	ἵεσαν
D. 1	ἐτίθεμεν	ἐδίδομεν	ἵσταμεν	ἵεμεν
2	ἐτίθετον	ἐδίδοτον	ἵστατον	ἵετον
3	ἐτιθέτην	ἐδιδότην	ἱστάτην	ἱέτην

Aoristus II

Indicativus	S. 1	[ἔθηκα]]	[ἔδωκα]	ἔστην[1]	[ἦκα]
	2	[ἔθηκας]	[ἔδωκας]	ἔστης	[ἦκας]
	3	[ἔθηκε(ν)]	[ἔδωκε(ν)]	ἔστη	[ἦκε(ν)]
	P. 1	ἔθεμεν	ἔδομεν	ἔστημεν	εἶμεν
	2	ἔθετε	ἔδοτε	ἔστητε	εἶτε
	3	ἔθεσαν	ἔδοσαν	ἔστησαν	εἶσαν
	D. 1	ἔθεμεν	ἔδομεν	ἔστημεν	εἶμεν
	2	ἔθετον	ἔδοτον	ἔστητον	εἶτον
	3	ἐθέτην	ἐδότην	ἐστήτην	εἴτην
Coniunctivus	S. 1	θῶ	ὦ	στῶ	ὦ
	2	θῇς	ᾷς	στῇς	ᾖς
	3	θῇ	ᾷ	στῇ	ᾖ
	P. 1	θῶμεν	δῶμεν	στῶμεν	ὦμεν
	2	θῆτε	ὦτε	στῆτε	ἦτε
	3	θῶσι(ν)	δῶσι(ν)	στῶσι(ν)	ὦσι(ν)
	D. 1	θῶμεν	δῶμεν	στῶμεν	ὦμεν
	2	θῆτον	ὦτον	στῆτον	ἦτον
	3	θῆτιν	δῶτον	στῆτον	ἦτον
Optativus	S. 1	θείην	δοίην	σταίην	εἴην
	2	θείης	δοίης	σταίης	εἴης
	3	θείη	δοίη	σταίη	εἴη
	P. 1	θείημεν θεῖμεν	δοίημεν δοῖμεν	σταίημεν σταῖμεν	εἴημεν εἶμεν
	2	θείητε θεῖτε	δοίητε δοῖτε	σταίητε σταῖτε	εἴητε εἶτε
	3	θείησαν θεῖεν	δοίησαν δοῖεν	σταίησαν σταῖεν	εἴησαν εἶεν
	D. 1	θείημεν θεῖμεν	δοίημεν δοῖμεν	σταίημεν σταῖμεν	εἴημεν εἶμεν
	2	θείητον θεῖτον	δοίητον δοῖτον	σταίητον σταῖτον	εἴητον εἶτον
	3	θειήτην θείυην	δοιήτην δοίτην	σταιήτην σταίτην	εἰήτην εἴτην
Imperativus	S. 2	θές	δός	στῆθι	ἔς
	3	θέτω	δότω	στήτω	ἔτω
	P. 2	θέτε	δότε	στῆτε	ἔτε
	3	θέντων θέτωσαν	δόντων δότωσαν	στάντων στήτωσαν	ἕντων ἔτωσαν
	D. 2	θέτον	δότον	στῆτον	ἔτον
	3	θέτων	δότων	στήτων	ἔτων

[1] აქვს I აორისტის ფორმაც *ἐστησα* «დავდგი" (*ἔστην*= „დავდექი".)

Infinitivus	θεῖναι	δοῦναι	στῆναι	εἶναι
Participium	θείς (g. θέντος) θεῖσα (g. θείσης) θέν (g. θέντος)	δούς (g. δόντος) δοῦσα (g. δούσης) δόν (g. δόντος)	στάς (g. στάντος) στᾶσα (g. στάσης) στάν (g. στάντος)	εἷς (g. ἑντος) εἶσα (g. εἵσης) ἕν (g. ἕντος)

Medium–Passivum

Praesens

Indicativus	S. 1	τίθεμαι	δίδομαι	ἵσταμαι	ἵεμαι
	2	τίθεσαι	δίδοσαι	ἵστασαι	ἵεσαι
	3	τίθεται	δίδοται	ἵσταται	ἵεται
	P. 1	τιθέμεθα	διδόμεθα	ἱστάμεθα	ἱέμεθα
	2	τίθεσθε	δίδοσθε	ἵστασθε	ἵεσθε
	3	τίθενται	δίδονται	ἵστανται	ἵενται
	D. 1	τιθέμεθα	διδόμεθα	ἱστάμεθα	ἱέμεθα
	2	τίθεσθον	δίδοσθον	ἵστασθον	ἵεσθον
	3	τίθεσθον	δίδοσθον	ἵστασθον	ἵεσθον
coniunctivus	S. 1	τιθῶμαι	διδῶμαι	ἵστωμαι	ἱῶμαι
	2	τιθῇ	διδῷ	ἱστῇ	ἱῇ
	3	τιθῆται	διδῶται	ἱστῆται	ἱῆται
	P. 1	τιθώμαθα	διδώμεθα	ἱστώμεθα	ἱώμεθα
	2	τιθῆσθε	διδῶσθε	ἱστῆσθε	ἱῆσθε
	3	τιθῶνται	διδῶνται	ἱστῶνται	ἱῶνται
	D. 1	τιθώμεθα	διδώμεθα	ἱστώμεθα	ἱώμεθα
	2	τιθῆσθον	διδῶσθον	ἱστῆσθον	ἱῆσθον
	3	τιθῆσθον	διδῶσθον	ἱστῆσθον	ἱῆσθον
Optativus	S. 1	τιθείμην	διδοίμην	ἱσταῖμην	ἱείμην
	2	τιθεῖο	διδοῖο	ἱσταῖο	ἱεῖο
	3	τιθεῖτο τιθοῖτο	διδοῖτο	ἱσταῖτο	ἱεῖτο ἱοῖτο
	P. 1	τιθείμεθα τιθοίμεθα	διδοίμεθα	ἱσταίμεθα	ἱείμεθα ἱοίμεθα
	2	τιθεῖσθε τιθοῖσθε	διδοῖσθε	ἱσταῖσθε	ἱεῖσθε ἱοῖσθε
	3	τιθεῖντο τιθοῖντο	διδοῖντο	ἱσταίντο	ἱεῖντο ἱοῖντο
	D. 1	τιθείμεθα τιθοίμεθα	διδοίμεθα	ἱσταίμεθα	ἱείμεθα ἱοίμεθα
	2	τιθεῖσθον (τιθοῖσθον)	διδοῖσθον	ἱσταῖσθον	ἱεῖσθον (ἱοῖσθον)
	3	τιθείσθην τιθοίσθην	διδοίσθην	ἱσταίσθην	ἱείσθην ἱοίσθην

Imperativus	S. 2	τίθεσο	δίδοσο	ἵστασο	ἵεσο
	3	τιθέσθω	διδόσθω	ἱστάσθω	ἱέσθω
	P. 2	τίθεσθε	δίδοσθε	ἵστασθε	ἵεσθε
	3	τιθέσθων	διδόσθων	ἱστάσθων	ἱέσθων
		τιθέσθωσαν	διδόσθωσαν	ἱστάσθωσαν	ἱέσθωσαν
	D. 2	τίθεσθον	δίδοσθον	ἵστασθον	ἵεσθον
	3	τιθέσθων	διδόσθων	ἱστάσθων	ἱέσθων

Infinitivus		τίθεσθαι	δίδοσθαι	ἵστασθαι	ἵεσθαι
Participium		τιθέμενος	διδόμενος	ἱστάμενος	ἱέμενος
		τιθεμένη	διδομένη	ἱσταμένη	ἱεμένη
		τιθέμενον	διδόμενον	ἱστάμενον	ἱέμενον

Imperfectum

S.	1	ἐτιθέμην	ἐδιδόμην	ἱστάμην	ἱέμην
	2	ἐτίθεσο	ἐδίδοσο	ἵστασο	ἵεσο
	3	ἐτίθετο	ἐδίδοτο	ἵστατο	ἵετο
P.	1	ἐτιθέμεθα	ἐδιδόμεθα	ἱστάμεθα	ἱέμεθα
	2	ἐτίθεσθε	ἐδίδοσθε	ἵστασθε	ἵεσθε
	3	ἐτίθεντο	ἐδίδοντο	ἵσταντο	ἵεντο
D.	1	ἐτιθέμεθα	ἐδιδόμεθα	ἱστάμεθα	ἱέμεθα
	2	ἐτίθεσθον	ἐδίδοσθε	ἵστασθον	ἵεσθον
	3	ἐτιθέσθην	ἐδιδόσθην	ἱστάσθην	ἱέσθην

Aoristus II medii

Indicativus	S. 1	ἐθέμην	ἐδόμην	ἐπριάμην	εἵμην[1]
	2	ἔθου	ἔδου	ἐπρίω	εἶσο
	3	ἔθετο	ἔδοτο	ἐπρίατο	εἶτο
	P. 1	ἐθέμεθα	ἐδόμεθα	ἐπριάμεθα	εἵμεθα
	2	ἔθεσθε	ἔδοσθε	ἐπρίασθε	εἶσθε
	3	ἔθεντο	ἔδοντο	ἐπρίαντο	εἷντο
	D. 1	ἐθέμεθα	ἐδόμεθα	ἐπριάμεθα	εἵμεθα
	2	ἔθεσθον	ἐδόσθον	ἐπρίασθον	εἶθον
	3	ἐθέσθην	ἐδόσθην	ἐπριάσθην	εἵσθην
Coniunctivus	S. 1	θῶμαι	δῶμαι	πρίωμαι	ὦμαι
	2	θῇ	δῷ	πρίῃ	ᾖ
	3	θῆται	δῶται	πρίηται	ἧται
	P. 1	θώμεθα	δώμεθα	πριώμεθα	ὦμεθα
	2	θῆσθε	δῶσθε	πρίησθε	ἦσθε
	3	θῶνται	δῶνται	πρίωνται	ὦνται

[1] გვხვდება *ἡκάμην* ფორმითაც.

	D. 1	θώμεθα	δώμεθα	πρίωμεθα	ὦμεθα
	2	θῆσθον	δῶσθον	πρίησθον	ἦσθον
	3	θῆσθον	δῶσθον	πρίησθον	ἦσθον
Optativus	S. 1	θείμην	δοίμην	πριαίμην	εἴμην
	2	θεῖο	δοῖο	πρίαιο	εἶο
	3	θεῖτο θοῖτο	δοῖτο	πρίαιτο	εἶτο οἶτο
	P. 1	θείμεθα θοίμεθα	δοίμεθα	πριαίμεθα	εἴμεθα οἴμεθα
	2	θεῖσθε θοῖσθε	δοῖσθε	πρίαισθε	εἶσθε οἶσθε
	3	θεῖντο θοῖντο	δοῖντο	πρίαιντο	εἶντο οἶντο
	D. 1	θείμεθα θοίμεθα	δοῖσθον	πριαίμεθα	εἴμεθα οἴμεθα
	2	θεῖσθον	δοίσθην	πρίαισθον	εἶσθον
	3	θείσθην		πριαίσθην	εἴσθην
Imperativus	S. 2	θοῦ	δοῦ	πρίω	οὗ
	3	θέσθω	δόσθω	πριάσθω	ἔσθω
	P. 2	θέσθε	δόσθε	πρίασθε	ἔσθε
	3	θέσθων θέσθωσαν	δόσθων δόσθωσαν	πριάσθων πριάσθωσαν	ἔσθων ἔσθωσαν
	D. 2	θέσθον	δόσθον	πρίασθον	ἔσθον
	3	θέσθων	δόσθων	πρίασθων	ἔσθων

Infinitivus	θέσθαι	δόσθαι	πρίασθαι	ἔσθαι
Participium	θέμενος	δύμενος	πριάμενος	ἕμενος
	θεμένη	δομένη	πριαμένη	ἑμένη
	θέμενον	δόμενον	πριάμενον	ἕμενον

შენიშვნები: 1) ზოგჯერ გვხვდება მოქმედებითი გვარის თხრობითი კილოს აწმყო დროის ფორმები – ნაწარმოები შემაერთებელი ხმოვნებით, რომლებიც პირის დაბოლოებებს შეერწყმიან: τιθεῖς (< τιθέ-ε-ι-ς), τιθεῖ (< τιθέ-ε-ι); ἰεῖς (< ἰέ-ε-ι-ς), ἰεῖ (< ἰέ-ε-ι).

2) შემაერთებელი ხმოვნისა და პირის დაბოლოებების შერწყმის შედეგადაა მიღებული ნამყო უსრულის ფორმები: ἐτίθεις, ἔτίθει; ἴεις, ἴει; ἐδίδουν, ἐδίδους, ἐδίδου. იშვიათად იხმარება პარალელური ფორმები ნამყო უსრულისა: ἐτίθης, ἐτίθη; ἐδίδων, ἐδίδως, ἐδίδω.

3) აორისტის ἔθηκα, ἔδωκα და ἦκα ფორმებისგან ზოგჯერ ნაწარმოებია მრავლობითი რიცხვის ფორმები: ἐθήκαμεν, ἐθήκατε, ἔθηκαν; ἐδώκαμεν (= ἔδομεν), ἔδωκαν (= ἔδοσαν); ἦκαν (= εἶσαν).

4) -μι უღლების ზმნათა დროები აწმყოს, ნამყო უსრულისა და II აორისტის გარდა. პირველი უღლების

ანუ -ω უღლების ზმნათა ანალოგიურად იწარმოება; ოღონდ ესაა, რომ -μι უღლების ზმნების ფუძის ბოლოკიდური ხმოვანი ზოგ ფორმაში გრძელია (მოქმედებითი და საშუალი გვარის მყოფადში, მოქმედებითი გვარის ნამყო სრულში), ზოგში კი – მოკლე (საშუალი და ვნებითი გვარის ნამყო სრულში, ვნებითი გვარის აორისტში, ვნებითი გვარის მყოფადსა და ნაზმნარ ზედსართავ სახელში).

ქვემოთ წარმოდგენილია პირველი პირის ფორმები -ω უღლების ზმნების ანალოგიურად წარმოებულ დროებში:

მყოფადი I

Praesens	Futurum I		
τίθημι	activi	medii	passivi
	θήσω	θήσομαι	τεθήσομαι
δίδωμι	δώσω	δώσομαι	δοθήσομαι
ἵστημι	στήσω	στήσομαι	σταθήσομαι
ἵημι	ἥσω	ἥσομαι	ἐσθήσομαι

III მყოფადი (futurum exactum) -μι უღლების ზმნათაგან მოეპოვება მხოლოდ ἵστημι ზმნას მოქმედებითი გვარის ფორმით – ἑστήξω „დავდგები“. ეს ფორმა მიღებულია ნამყო სრულის ἑστηκ ფუძეზე σ დროის ნიშნისა და პირის დაბოლოების დართვით.

აორისტი I

Praesens	Aoristus I		
τίθημι	activi	medii	passivi
	ἔθηκα	—	ἐτέθην (<ἐ-θέ-θη-ν)
δίδωμι	ἔδωκα	—	ἐδόθην
ἵστημι	ἔστησα	ἐστησάμην	ἐστάθην
ἵημι	ἧκα	—	εἵθην (<ἐ-ἑ-θη-ν)

ნამყო სრული I

Praesens	Perfectum I	
τίθημι	activi	medii (passivi)
	τέθηκα (τέθεικα)	τέθειμαι
δίδωμι	δέδωκα	δέδομαι
ἵστημι	ἕστηκα (<σε-στη-κα)	—
ἵημι	εἷκα (<ἑ-ε-κ-α)	εἷμαι (<ἑ-ε-μαι)

ნამყო წინარეწარსული I

Praesens	Plusquamperfectum I	
τίθημι	activi	medii (passivi)
	ἐτεθήκη (ἐτεθείκειν)	ἐτεθείμην
δίδωμι	ἐδεδώκη (ἐδεδώκειν)	ἐδεδόμην
ἵστημι	εἱστήκη (ἑστήκειν)	—
ἵημι	εἵκη (εἵκειν)	εἵμην

ნაზმნარი ზედსართავი სახელი

Praesens	მარტივი ფუძე	Adiectiva verbalia
τίθημι	θε-	1. θετός, θετή, θετόν დადებული 2. θετέος, θετέα, θετέον დასადები
δίδωμι	δο-	1. δοτός, δοτή, δοτόν მიცემული 2. δοτέος, δοτέα, δοτέον მისაცემი
ἵστημι	στα-	1. στατός, στατή, στατόν დადგმული 2. στατέος, στατέα, στατέον დასადგამი
ἵημι	ἑ-	1. ἑτός, ἑτή, ἑτόν გაშვებული 2. ἑτέος, ἑτέα, ἑτέον გასაშვები

ἵστημι ზმნის ფორმები გარდამავალი და გარდაუვალი მნიშვნელობით

აწმყო:

მოქმ. გვ. ἵστημι ვდგამ (გარდამავალი მნიშვნელობით)

საშ. გვ. ἵσταμαι ვიდგამ ჩემთვის (სათავისო ქც. გარდამ. მნიშვნ.)

ვნ. გვ. ἵσταμαι ვდგები (გარდაუვ. მნიშვნ.), მდგამენ (გარდამ. მნიშვნ.)

მყოფადი:

მოქმ. გვ. στήσω დავდგამ (გარდამავ. მნიშვნ.)

საშ. გვ. στήσομαι დავიდგამ ჩემთვის (სათავისო ქც., გარდამ. მნიშვნ.), დავდგები (გარდაუვ. მნიშვნ.)

ვნ. გვ. σταθήσομαι დამდგამენ (გარდამავ. მნიშვნ.)

აორისტი:

მოქმ. გვ. ἔστησα დავდგი (გარდამ. მნიშვნ.)

ἔστην დავდექი (გარდაუვ. მნიშვნ.)

საშ. გვ. ἐστησάμην დავიდგი ჩემთვის (სათავისო ქც., გარდამავ. მნიშვნ.)

ვნ. გვ. ἐστάθην დამდგეს (გარდამავ. მნიშვნ.)

ნამყო სრული:

მოქმ. გვ. ἕστηκα დავდექი – ვდგავარ (გარდაუვ. მნიშვნ.)

ნამყო წინარეწარსული:

მოქმ. გვ. εἱστήκη ვიდექი (გარდაუვ. მნიშვნ.)

მყოფადი III:

მოქმ. გვ. ἑστήξω დავდგები – ვიდგმები (გარდაუვ. მნიშვნ.)

ἵστημι ზმნის უღლება ნამყო სრულში

ἵστημι (ვდგამ) ზმნას ნამყო სრულის ზოგ ფორმაში ორი პარალელური ფორმა მოეპოვება“ ერთი ფორმა I ნამყო სრულისა და ნაწარმოებია დროის მაჩვენებელი κ-ს დართვით; მეორე ფორმა კი წარმოადგენს II ნამყო სრულს, სადაც დაბოლოებები უშუალოდ ერთვის რედუპლიცირებულ ἑστα ფუძეს (შეადარე აწმყოს, სადაც დაბოლოებები უშუალოდ ერთვის რედუპლიცირებულ ἱστα ფუძეს):

Perfectum				
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	ἕστηκα	ἑστήκω	ἑσταίην	
2	ἕστηκας	ἑστήκῃς	(ἑστήκοιμι)	
3	ἕτηκε(ν)	ἑστήκῃ	ἑσταίης	ἕστηκε (ἕσταθι)
			ἑσταίη	ἑστηκέτω (ἑστάτω)
P. 1	ἕσταμεν (ἑστήκαμε)	ἑστῶμεν (ἑστήκωμεν)	ἑσταῖμεν	ἕστατε
2	ἕστατε (ἑστήκατε)	ἑστῆτε	ἑσταῖτε	ἑστάντων
3	ἑστᾶσι(ν) (ἑστήκασι-ν)	ἑστῶσι(ν) (ἑστήκωσι-ν)	ἑσταῖεν	ἑστάτωσαν
D. 1	ἕσταμεν (ἑστήκαμεν)	ἑστῶμεν	ἑσταῖμεν	
2	ἕστατον (ἑστήκατον)	ἑστῆτον	ἑσταῖτον	ἕστατον
3	ἕστατον (ἑστήκατον)	ἑστῆτον	ἑσταίτην	ἑστάτων

Infinitivus
ἑστάναι (ἑστηκέναι)

Participium		
ἑστώς (ἑστηκώς)	ἑστῶσα (ἑστηκυῖα)	ἑστός (ἑστηκός)
g. ἑστῶτος (ἑστηκότος)	ἑστώσης (ἑστηκυίας)	ἑστῶτος (ἑστηκότος)

ἑστώς < ἑσταώς; g. ἑστῶτος < ἑστατότος (მახვილი!)

Plusquamperfectum		
S. 1 εἱστήκη	P. 1 ἕσταμεν	D. 1 ἕσταμεν
2 εἱστήκης	2 ἕστατε	2 ἕστατον
3 εἱστήκει	3 ἕστασαν (εἱστήκεσαν)	3 ἑστάτην

ἵστημι ზმნის მსგავსად ნამყო სრულში პარალელური ფორმები (I და III) მოეპოვება ზმნებს: θνήσκω (ἀπο-θνήσκω) „ვკვდები“ და δέδοικα „მეშინია“ (δέδοικα არის perfectum – praesens; აწმყოს ფორმა δείδω ატიკურ პროზაში არ გვხვდება). ამ ზმნებს II ნამყო სრულის ფორმები იწარმოება რედუპლიცირებულ τε-θνα- და δε-δι- ფუძეებზე პირის დაბოლოებათა უშუალო დართვით.

ἀπο-θνήσκω „ვკვდები“ [მარტივი ფუძეს θαν-, θνη-]

Perfectum				
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	τέθνηκα	τεθνήσκω	τεθναίην	
2	τέθνηκας			τέθναθι
3	τέθνηκε(ν)			τεθνάτω
P. 1	τέθναμεν			
2	τέθνατε			
3	τεθνᾶσι(ν) τεθνήκασι(ν)			
D. 1	τέθναμεν			
2	τέθνατον			
3	τέθνατον			

Infinitivus
τεθνάναι (τεθνηκέναι)

Participium		
τεθνεώς (τεθνηκώς) g. τεθνεῶτος (τεθνηκότος)	τεθνεῶσα (τεθνηκυῖα) τεθνεώσης (τεθνηκυίας)	τεθνεός (τεθηκός) τεθνεῶτος (τεθνηκότος)

	Plusquamperfectum
S. 3	ἐτεθνήκει
P. 3	ἐτέθνασαν

δέδοικα „მეშინია“ [მარტივი ფუძეა δ(F)ι-, δ(F)ει-, δ(F)οι-]

Perfectum				
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus
S. 1	δέδοικα – δέδια	δεδίω	δεδιείην	
2	δέδοικας – δέδιας	δεδίῃς	δεδείης	δέδιθι
3	δέδοικε(ν) – δέδιε(ν)	δεδίῃ	δεδείη	δεδίτω
P. 1	δεδοίκαμεν – δέδιμεν	δεδίωμεν	δεδεῖμεν	δέδιτε
2	δεδοίκατε – δέδιτε	δεδίητε	δεδεῖτε	δεδίντων
3	δεδοίκασι(ν) – δεδίασι(ν)	δεδίωσι(ν)	δεδεῖεν	δεδίτωσαν
D. 1	δέδιμεν	δεδίωμεν	δεδεῖμεν	
2	δέδιτον	δεδίητον	δεδεῖτον	δέδιτον
3	δέδιτον	δεδίητον	δεδείτην	δεδίτων

Infinitivus		
δεδιέναι – δεδοικέναι		
Participium		
δεδιώς – δεδοικώς g. δεδιότος – δεδοικότος	δεδυῖα – δεδοικυῖα δεδυίας -δεδοικυιάς	δεδιός – δεδοικός δεδιότος – δεδοικότος

Plusquamperfectum

S. 1. ἐδεδοίκη – ἐδεδίη
2. ἐδεδοίκης – ἐδεδίης
3. ἐδεδοίκη – ἐδεδίει

P. 1. ἐδέδιμεν
2. ἐδέδιτε
3. ἐδέδισαν – ἐδεδοίκεσαν

D. 1. ἐδέδιμεν
2. ἐδέδιτον
3. ἐδεδίτην

პრევერბიანი ზმნები

ზმნისწინების ანუ პრევერბების დართვით τίθημι, διδώμι, ἵστημι და ἴημι ზმნებისგან ნაწარმოებია ახალი მნიშვნელობის ზმნები; მაგალითად:

τίθημι „ვდებ“

ἀνα- τίθημι (და)ვადებ, ვუძღვნი, ვწირავ
ἀντι- τίθημι ვუპირისპირებ
ἀπο- τίθημι (გადა)ვდებ
ἐν- τίθημι (ჩა)ვდებ, (ჩა)ვრთავ
ἐπι- τίθημι (და)ვურთავ, (და)ვადებ
προσ- τίθημι (და)ვუმატებ

διδώμι „ვაძლევ“

ἀνα- διδώμι (გადა)ვცემ
ἀπο- διδώμι (გადა)ვცემ, (გადა)ვაწვდი
μετα- διδώμι ვუნაწილებ, ვაუწყებ
παρα- διδώμι გავცემ, (გადა)ვცემ
συν-εκ-διδώμι ერთად გავცემ

ἵστημι „ვდგამ“

ἀν-ίστημι (აღ)ვადგენ
ἀφ-ίστημι (გადა)ცდგამ, უკუვაგდებ
ἐφ- ίστημι (აღ)ვმართავ, მეთაურად ვაყენებ
καθ- ίστημι (და)ვადგენ, ვათავსებ, ვაჩერებ
προ- ίστημι წინ ვდგამ, (წამო)ვწევ
παρ- ίστημι გვერდით ვაყენებ

ἵημι „ვუშვებ“, „ვგზავნი“

συν-ίημι (წა)ვგვრი, მესმის

ἐφ-ίημι ვგზავნი, ვაქეზებ

προ-ίημι (წარ)ვგზავნი

რთული შედგენილობის ზმნათა II აორისტის ბრძანებით კილოში მახვილი გადადის პრევერბზე: ἀνά-θες, πρόσ-θετε, πρόσ-θεσθε, ἀπό-δος, συν-έκ-δος, ἀπό-δοτε, ἀπό-στηθι, ἄφ-ες და სხვ. მაგრამ საშუალი გვარის II აორისტის ბრძანებით კილოში მახვილი მაშინ გადადის პრევერბზე, თუ პრევერბი ორმარცვლიანია: ἀνά-θου, ἀπό-θου, ἀπό-δου; თუ პრევერბი ერთმარცვლიანია, მახვილი უცვლელი (პერისპომენონი) რჩება: προ-θοῦ, ἀφ-οῦ.

II აორისტის კავშირებითსა და განუსაზღვრელ კილოებში მახვილი პრევერბზე არ გადადის: ἀφ-ῶ, ἀπο-δῶ, ἀνα-στῶ, προ-θῶμαι, ἀφ-ῶμαι, ἀπο-δῶμαι; προ-θεῖναι, ἀφ-εῖναι, ἀπο-δοῦναι, ἀνα-στῆναι; προ-θέσθαι, ἀφ-έσθαι, ἀπο-δόσθαι.

ἵστημι ზმნის ჯგუფის-ა ფუძიანი ზმნები

Praesens	ფუძე	Futurum act. med. pass.	Aoristus act. med. pass.	Perfectum act. med. (pass.)
1. ὀνίνημι სარგებლობა მომაქვს	ὀνα	ὀνήσω ὀνήσομαι —	ὤνησα ὠνήμην ὠνήθην	
2. πίμπλημι ვავსებ	πλα	πλήσω πλήσομαι πλησθήσομαι	ἔπλησα ἐπλησάμην ἐπλήσθην	πέπληκα πέπλησμαι
3. πίμπρημι ცეცხლს ვუკიდებ, ვწვავ	πρα	πρήσω — πρησθήσομαι	ἔπρησα — ἐπρήσθην	πέπρηκα πέπλησμαι
4. κίχρημι ვასესხებ	χρα	χρήσω — —	ἔχρησα ἐχρησάμην —	κέχρηκα κέχρημαι

ამავე ჯგუფისაა არარედუპლიცირებული დეპონენსები („გადადებული ზმნები“):

Praesens	ფუძე	Futurum	Aoristus	Perfectum
ἄγαμαι (deponens pass.) მიკვირს	ἀγα(σ)	ἀγάσομαι	ἠγάσθην (ἠγησάμην)	—
δύναμαι (deponens pass.) შემიძლია	δυνα	δυνήσομαι	ἐδυνήθην (ἐδυνάσθην)	δεδύνημαι

ἐπίσταμαι ვიცი	ἐπιστα	ἐπιστήσομαι	ἠπιστήθην	—
κρέμαμαι ვკიდივარ	κρεμα	κρεμήσομαι	—	—
ἔραμαι (=ἐράω) მიყვარს	ἐρα	ἐρασθήσομαι	ἐράσθην	—
—	πρια	—	ἐπριάμην ვიყიდე (Aor. II med.	—

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1) πί-μ-πλη-μι და πί-μ-πρη-μι ზმნებში, πλα და πρα მარტივი ფუძეების რედუპლიკაციის გარდა, ადგილი აქვს იმ ფონეტიკურ მოვლენას, რომელსაც ე ნ თ ე ს ი ს ი (ἔνθεσις) ანუ უფუნქციო თანხმოვნის ჩასმა ეწოდება. ამ ზმნებში რედუპლიცირებულ მარცვალსა და ფუძეს შორის ჩასმულია ნაზალური μ. თუ ამ ზმნებს დავურთავთ ἐν პრევერბს, პრევერბისეული თანხმოვანი ν π თანხმოვანთან ნაწილობრივი ასიმილაციით მოგვცემს μ-ს. ასეთ შემთხვევაში უფუნქციო თანხმოვანი აღარ ჩაისმის: ἐμ-πί-πλη-μι (ვავსებ), ἐμ-πί-πρη-μι (ცეცხლს ვუნთებ). მაგრამ ნამყო უსრულში, სადაც პრევერბისეული თანხმოვანი ν აღდგება, ენთესისი კვლავ იჩენს თავს: ἐν-ε-πί-μ-πλη-ν, ἐν-ε-πί-μ-πρη-ν.

2) ἐπίσταμαι რთული შედგენილობის ზმნაა. მისი შემადგენელი ნაწილებია პრევერბი ἐπί და ἵστημι ზმნის არარედუპლიცირებული ფუძე στα. მიუხედავად ამისა, იგი მიჩნეულია მარტივ ზმნად და ნამატიც წინ ერთვის. მისი საპირისპიროა რთული ზმნა ἐφίσταμαι (სათავეში ვდგები) ← ἐπί + ἵσταμαι (მოქმ. გვ. ἐφίστημι ← ἐπί + ἵστημι). ნამყო უსრულში ἐπίσταμαι გვაძლევს ფორმას ἠπιστάμην, ἐφίσταμαι კი – ἐφιστάμην-ს. მედიალური მყოფადის ფორმები თანმხვედრია: ἐπιστήσομαι – ἐπιστήσομαι. განსხვავებულია ვნებითი გვარის აორისტის ფორმები: ἠπιστήθην -ἐπεστάθην.

3) დეპონენტური ზმნების კავშირებითსა და ნატვრით კილოებში მახვილი დაისმის ბოლოდან რაც შეიძლება დაშორებულ მარცვალზე: δύνωμαι, ἐπίστωμαι, κρέμαιο, ἄγαιτο, δύναιτο, ἐπίσταιτο (შდრ. ἱστῶμαι, ἱσταῖο, ἱσταῖρτο). ბრძანებითი კილოსა და ნამყო უსრულის მხოლობითი რიცხვის მეორე პირებში σο დაბოლოებაში ამოვარდება σ (როგორც ეს ხდება II აორისტის საშუალი გვარის ფორმებში): imperat. ἐπίσω (← ἐπίστασο), impf. ἠπίστω (← ἠπίστασο), ἐνδύνω (← ἐδύνασο).

მეორე აორისტის მქონე -ω უღლების ზმნები

პირველი ანუ -ω უღლების ზოგიერთი ზმნა მარტივი ფუძისაგან შემაერთებელ ხმოვანთა გარეშე აწარმოებს II აორისტს, რომელიც იუღვლის როგორც ἔστην (იხ. ზემოთ). ამ ზმნებს ἔστην ზმნის მსგავსად აქვთ

გარდაუვალი მნიშვნელობა. მათი ფუძე ბოლოვდება როგორც მოკლე, ისე, გრძელ ხმოვნებზე (ᾰ = ᾰ̃, η = ᾰ̃, η = ε, ω = ο, ῡ = ῦ): გრძელი ხმოვნები აქვთ თხრობით, კავშირებითსა და განუსაზღვრელ კილოებში, მოკლე ხმოვნები კი – ხმოვანთა და ντ კომპლექსის წინ.

ამ ზმნათა ჯგუფში შემოდის აგრეთვე ზმნა σβέννυμι „ვაქრობ“. ეს ერთადერთი ზმნაა – νυμι ჯგუფის ზმნათაგან, რომელსაც II აორისტი მოეპოვება.

ქვემოთ მოგვაქვს ცხრილი და უღლების ნიმუშები:

Praesens	ფუძე	Aoristus II	Futurum	Perfectum
	ᾰ̃ = ᾰ			
ἀπο-διδράσκω გავურბივარ	δρᾰ̃, δρᾰ	ἀπ-έδραν	ἀπο-δράσομαι	ἀπο-δέδρακα
	η = ᾰ			
βαίνω დავდივარ	βη, βα	ἔβην	βήσομαι	βέβηκα
φθάνω ვასწრებ	φθη, φθα	ἔφθην	φθήσομαι	—
	η = ε			
ἀπο-σβήννυμι ვაქრობ	σβη, σβε	ἀπ-έσβην	ἀπο-σβήσομαι	ἀπ-έσβηκα
ῥέω ვმდინარებ	ῥυη, ῥυε	ἐρρύην	ῥυήσομαι	ἐρρύηκα
χαίρω მიხარია	χαρη, χαρε	ἐχάρην	χαιρήσω	κεχάρηκα
	ω = ο			
ἁλίσκομαι მატყვევებენ	ἁλω, ἁλο	ἑάλων	ἁλώσομαι	ἑάλωκα
βιόω (=ζάω) ვცოცხლობ	βιω, βιο	ἐβίων	βιώσομαι	βεβίωκα
γιγνώσκω ვცნობ	γνω, γνο	ἔγνων	γνώσομαι	ἔγνωκα
	ῡ = ῦ			
δύομαι ვიძირები	δῡ, δῦ	ἔδυν	δύσομαι	δέδυκα
φύομαι აღმოვცენდები	φῡ, φῦ	ἔφυν	φύσομαι	πέφυκα

βαίνω „დავდივარ“. ფუძე: βη, βα

Aoristus II

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus
S. 1	ἔβην	βῶ	βαίην		
2	ἔβης	βῇς	βαίης	βῆθι	
3	ἔβη	βῇ	βαίη	βήτω	βῆναι
P. 1	ἔβημεν	βῶμεν	βαῖμεν		Participium
2	ἔβητε	βῆτε	βαῖτε	βῆτε	
3	ἔβησαν	βῶσι(ν)	βαῖεν	βάντων	βάς (g. βάντος) βᾶσα (g. βάσης) βάν (g. βάντος)
D. 1	ἔβημεν	βῶμεν	βαῖμεν		
2	ἔβητον	βῆτον	βαῖτον	βῆτον	
3	ἐβήτην	βῆτον	βαίτην	βήτων	

γιγνώκω „ვცნობ“. ფუძე: γνω, γνο

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus
S. 1	ἔγνων	γνῶ	γνοίην		
2	ἔγνως	γνῷς	γνοίης	γνῶθι	
3	ἔγνω	γνῷ	γνοίη	γνώτω	γνῶναι
P. 1	ἔγνωμεν	γνῶμεν	γνοῖμεν		Participium
2	ἔγνωτε	γνῶτε	γνοῖτε	γνῶτω	
3	ἔγνωσαν	γνῶσι(ν)	γνοῖεν	γνόντων	γνούς (g. γνόντος) γνοῦσα (g. γνούσης) γνόν (g. γνόντος)
D. 1	ἔγνωμεν	γνῶμεν	γνοῖμεν		
2	ἔγνωτον	γνῶτον	γνοῖτον	γνῶτον	
3	ἐγνώτην	γνῶτον	γνοίτην	γνώτων	

δύομαι „ვიძირები“. ფუძე: δῡ, δῦ

	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Infinitivus
S. 1	ἔδυν	δύω			
2	ἔδυς	δύῃς		δῦθι	
3	ἔδυ	δύῃ		δύτω	δῦναι
P. 1	ἔδυμεν	δύωμεν			Participium
2	ἔδυτε	δύητε		δῦτε	
3	ἔδυσαν	δύωσι(ν)		δύντων	δύς (g. δύντος) δῦσα (g. δύσης) δύν (g. δύντος)
D. 1	ἔδυμεν	δύωμεν			
2	ἔδυτον	δύητον		δῦτον	
3	ἐδύτην	δύητον		δύτων	

B. ერთფუძიანი ზმნები

μι უღლებაში შედის რამდენიმე ერთფუძიანი ზმნა, რომელთაც არა აქვთ სრული უღლება და ამის გამო ფორმანაკლი ანუ დეფექტური ზმნები(verba defectiva) ეწოდებათ. ეს ზმნებია: φημί „ვამბობ“, ἠμί „ვამბობ“, εἰμί „ვარ“, εἶμι „წავალ“, οἶδα „ვიცი“, κεῖμαι „ვწევარ“, „ვმდებარეობ“, ἧμαι (κάθημαι) „ვზივარ“, χρή „საჭიროა“, „უნდა“.

1. φημί „ვამბობ“. ფუძე: φα-, φη-; შდრ. ლათ. fā-ri

	Praesens				Imperfectum
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Indicativus
S. 1	φη-μί	φῶ	φαίην		ἔφην
2	φής (φής)	φῇς	φαίης	φάθι (φαθί)	ἔφησθα (ἔφης)
3	φησί(ν)	φῇ	φαίη	φάτω	ἔφη
P. 1	φαμέν	φῶμεν	φαῖμεν		ἔφαμεν
2	φατέ	φήτε	φαῖτε	φάτε	ἔφατε
3	φασί(ν)	φῶσι(ν)	φαῖεν	φάντων	ἔφασαν
D. 1	φαμέν	φῶμεν	φαῖμεν		ἔφαμεν
2	φατόν	φῆτον	φαῖτον	φάτον	ἔφατον
3	φατήν	φῆτον	φαίτην	φάτων	ἔφατην

Infinitivus

φάναι

Participium

1. φάς, φᾶσα, φάν – პოეტური ფორმაა.
2. φάσκων (g. φάσκοντος), φάσκουσα (g. φασκούσης). φάσκον (g. φάσκοντος) – ატიკურ პროზაში ხმარებული ფორმებია.

Futurum: φήσω
Aoristus I: ἔφησα
Adiect. verb.: φατός, φατέος

შენიშნვები: 1) აწმყოს თხრობითი კილოს ყველა ფორმა, გარდა მხოლობითი რიცხვის მეორე პირის ფორმისა (φῇς), ენკლიტიკურია.

2) მყოფადი φήσω ნიშნავს „დავადასტურებ“; აორისტი ἔφησα – „დავადასტურე“.

3) გამოთქმა οὔ φημι = „უარვყოფ“ (ლათ. nego).

4) პრევერბიან ფორმებში აწმყოს თხრობითსა და ბრძანებით კილოებში მახვილი ბოლოდან მოშორებულ მარცვალზეა: σύμ-φημι „ვეთანხმები“, ბრძ. σύμ-φαθι, მაგრამ კავშირებითში – συμ-φῶ.

2. ἠ-μί „ვამბობ“ (ლათ. aio). ამ ზმნისაგან იხმარება მხოლოდ აწმყოსა და ნამყო უსრულის მხოლობითი რიცხვის პირველი და მესამე პირები: აწმყო – ἠμί ἠσί; ნამყო უსრული – ἦν, ἦ. ეს ფორმები გვხვდება პირდაპირ ნათქვამში როგორც ჩართული – პარენთესისი (შდრ. ლათ. inquam, inquit):

ἦν δ᾽ἐγώ „ვთქვი მე“; ἦ δ᾽ ὅς, ἦ δ᾽ ἥ „თქვა მან“ (сказал он, сказала она). აქ ὅ და ἥ ჩვენებითი ნაცვალსახელის ფუნქციას ასრულებენ.

ზმნა ἠμί როგორც პარენთესისი ხშირად გვხვდება პლატონის დიალოგებში.

3. εἰμί „ვარ“. ფუძე: ἐσ- (შდრ. ლათ. es-se). ამ ზმნას აქვს მხოლოდ აწმყოსა და მყოფადის სისტემა:

	Praesens				Imperfectum
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Indicativus
S. 1.	εἰμί	ὦ	εἴην		ἦν ან ἦ
2.	εἶ	ᾖς	εἴης	ἴσθι	ἦσθα
3.	ἐστί(ν)	ᾖ	εἴη	ἔστω	ἦν
P. 1.	ἐσμέν	ὦμεν	εἴημεν=εἶμεν		ἦμεν
2.	ἐστέ	ἦτε	εἴητε=εἶτε	ἔστε	ἦτε
3.	εἰσί(ν)	ὦσι(ν)	εἴησα=εἶεν	ἔστων=ἔστωσαν=ὄντων	ἦσαν
D. 1.	ἐσμέν	ὦμεν	εἴημεν=εἶμεν		ἦμεν
2.	ἔστον	ἦτον	εἴητον=εἶτον		ἦστον
3.	ἔστον	ἦτον	εἰήτην=εἴτην		ἤστην

Infinitivus
εἶναι

Participium		
ὤν g. ὄντος	οὖσα g. οὔσης	ὄν g. ὄντος

Futurum

	Indicativus	Optativus	Infinitivus	Participium
S. 1.	ἔσομαι	ἐσοίμην	ἔσεσθαι	ἐσόμενος ἐσομένη ἐσόμενον
2.	ἔσῃ. ἔσει	ἔσοιο		
3.	ἔσται	ἔσοιτο		
P. 1.	ἐσόμεθα	ἐσοίμεθα		
2.	ἔσεσθα	ἔσοισθε		
3.	ἔσονται	ἔσοιντο		
D. 1.	ἐσόμεθα	ἐσοίμεθα		
2.	ἔσεσθον	ἔσοισθον		
3.	ἔσεσθον	ἐσοίσθην		

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი: 1) εἰμί მომდინარეობს ფორმისაგან *ἐσμί; εἶ < ἐσσί; ფორმაში ἐσ-τί დაცულია ფუძეც და დაბოლოებაც; ფორმა εἰσί მომდინარეობს *ἐσ-ντι-საგან (შდრ. ლათინური: sum, es, est; sumus, estis, sunt და ძვ. რუსული: есмь, еси, есть; есмы, есте, суть).

კავშირებითი კილოს ფორმა ὦ მიღებულია ἔσ-ω-საგან (ἔσ-ω > ἔω კონტრაქციით > ὦ). ნატვრითი კილოს ფორმა εἴην მიღებულია ἐσ-ιη-ν-ისაგან, εἶμεν კი – ἐσ-ι-μεν-ისაგან (შდრ. ლათ. simus).

განუსაზღვრელი ფორმა εἶναι მიღებულია ფორმისაგან *ἐσ-ναι. მიმღეობა ὤν მომდინარეობს *ἐσ-ών ფორმისაგან ინტერვოკალური σ-ის ამოვარდნით და ε და ω ხმოვნების შერწყმით.

ნამყო უსრულში გვაქვს რაოდენობითი ნამატი (ε→η). მხ. რიცხვის პირველი პირის ფორმა ἦ (ἦν), როგორც ჰომეროსის დიალექტიდან ჩანს. მიღებულია ფორმისაგან ἦα (< ἦσα > ἠσμ₀). სადაც მოხდა η და α ხმოვნების შერწყმა.

2) აწმყოს თხრობითი კილოს ფორმები, გარდა მხოლ. რიცხვის მეორე პირის εἶ ფორმისა, ენკლიტიკურია.

3) აწმყოს მხოლ. რიცხვის მესამე პირის ფორმა ἐστί პაროქსიტონონია, ე.ი. მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზეა (ἔστι):

ა) თუ წინადადების თავშია,

ბ) თუ იხმარება მნიშვნელობით – „არსებობს“, „შესაძლებელია“,

გ) თუ წინ უძღვის სიტყვები: οὐκ და μή „არა“, εἰ „თუ“, καί „და“, ὡς „როგორც“, τοῦτ᾽ (ταυτ᾽) „ეს“. ἀλλ᾽ „მაგრამ“ (τοῦτ᾽ἔστι „ესე იგი“, „ეს ნიშნავს“; ἀλλ᾽ἔστι „მაგრამ არის“).

4) პრევერბიან ფორმებში მახვილი გადადის პრევერბზე აწმყოს თხრობითსა და ბრძანებით კილოებში; მაგალითად: πάρ-ειμι (ვესწრები, ვარ), πάρ-ει, πάρ-εστι(ν), πάρ-εσμεν, πάρ-εστε, πάρ-εισι(ν); πάρ-ισθι, πάρ-εστε. მაგრამ რიგ ფორმებში მახვილი რჩება იმ ადგილზე, სადაც მარტივ ზმნას აქვს: ნამყო უსრული – παρ-ἦν, παρ-ἦσθα და ა.შ. კავშირ. კილო – παρ-ὦ, παρ-ἦς და ა.შ. ნატვრ. კილო – παρ-εἶμεν, παρ-εἶτε და ა.შ.

განუსაზღვრ. ფორმა – παρ-εἶναι.

მიმღეობა – παρ-ών, παρ-οῦσα, παρ-όν.

მყოფადის III პ. მხ. რიცხვი – παρ-έσται (< παρ-έσεται).

4. εἶμι „წ ა ვ ა ლ“. ფ უ ძ ე i-, გ ა ძ ლ ი ე რ ე ბ უ ლ ი εἰ- (შდრ. ლათ. i-re).

	Praesens				Imperfectum
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Indicativus
S. 1.	εἶμι	ἴω	ἴοιμι, ἰοίην		ᾔα, ᾖεν
2.	εἶ	ἴῃς	ἴοις	ἴθι	ᾔεισθα, ᾖεις
3.	εἶσι(ν)	ἴῃ	ἴοι	ἴτω	ᾔει(ν), ᾖει
P. 1.	ἴμεν	ἴωμεν	ἴοιμεν		ᾖμεν
2.	ἴτε	ἴητε	ἴοιτε	ἴτε	ᾖτε
3.	ἴασι(ν)	ἴωσι(ν)	ἴοιεν	ἰόντων, ἴτωσαν	ᾖσαν, ᾖεσαν
D. 1.	ἴμεν	ἴωμεν	ἴοιμεν		
2.	ἴτον	ἴητον	ἴοιτον	ἴτον	
3.	ἴτον	ἴητον	ἰοίτην	ἴτων	

Infinitivus
ἰέναι

Participium			Adiect. verb.
ἰών g. ἰόντος	ἰοῦσα g. ἰούσης	ἰόν g. ἰόντος	ἰτός, ἰτέος, ἰητέος

შენიშვნები: 1. εἶμι ზმნას აწმყოში აქვს მყოფადის მნიშვნელობა („წავალ“). აწმყოს მნიშვნელობით იხმარება ἔρχομαι „მივდივარ“.

2. თხრ. კილოს აწმყოს მხ. რიცხვი და ნამყო უსრული ნაწარმოებია გაძლიერებული ფუძისაგან εἰ-, დანარჩენი ფორმები კი – მარტივი ფუძისაგან ἰ-.

3. პრევერბიან ფორმებში მახვილი გადადის პრევერბზე აწმყოს თხრობითსა და ბრძანებით კილოებში; მაგალითად: πάρ-ειμι (ჩავუვლი), πάρ-ει, πάρ-εισι(ν), πάρ-ιμεν, πάρ-ιτε, πάρ-ιθι, πάρ-ιτε. მაგრამ რიგ ფორმებში მახვილი რჩება იმ ადგილზე, სადაც მარტივ ზმნას აქვს: ნამყო უსრული – παρ-ᾔα; განუსაზღვრ. παρ-ιέναι, მიმღეობა – παρ-ιών. ასევე იქნება რთულ ზმნაში ἄπ-ειμι (წავალ, გავშორდები).

5. οἶδα „ვიცი“. ფუძე: ἰδ-, εἰδ-ε-, οἰδ- (თავდაპირველად ფუძეს წინ უძღოდა დიგამა: Fιδ-, Fειδ-ε-, Foιδ- შდრ. ლათ. video „ვხედავ“. ეს ფუძე უკავშირდება ὁράω ზმნის II აორისტის εἶδον ფორმის ფუძეს. შდრ. რუს. ведать – видеть, სანსკრ. veda; „ცოდნისა“ და „ნახვის“ აღმნიშვნელ ზმნებში ერთი და იგივე ფუძეა გამოყენებული).

οἶδα თავისი აღნაგობით არარედუპლიცირებული II ნამყო სრულია და აწმყოს მნიშვნელობა აქვს: „ვიცი“ (ე.ი. „გავიგე“ და „ვიცი“).

Perfectum II (= Praesens)					
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Indicativus
S. 1.	οἶδα	εἰδῶ	εἰδείην		
2.	οἶσθα	εἰδῇς	εἰδείης	ἴσθι	
3.	οἶδε(ν)	εἰδῇ	εἰδείη	ἴστω	εἰδέναι
P. 1.	ἴσμεν	εἰδῶμεν	εἰδεῖμεν – εἰδείμην		Participium
2.	ἴστε	εἰδῆτε	εἰδεῖτε – εἰδείητε	ἴστε	
3.	ἴσασι(ν)	εἰδῶσι(ν)	εἰδεῖεν – εἰδείησαν	ἴστων, ἴστωσαν	εἰδώς g. εἰδότος εἰδυῖα – εἰδυίας εἰδός – εἰδότος
					Adiect. verb.
D. 1.	ἴσμεν	εἰδῶμεν	εἰδεῖμεν		ἰστέος
2.	ἴστον	εἰδῆτον	εἰδεῖτον	ἴστον	ἰστέα
3.	ἴστον	εἰδῆτον	εἰδείτην	ἴστων	ἰστεον

Plusquamperfectum II (= Imperfectum)		Futurum
Indicativus		
S. 1.	ᾔδε ან ᾔδειν	εἴσομαι
2.	ᾔδησθα – ᾔδεις	εἴσει, εἴσῃ
3.	ᾔδει(ν) ᾔδει(ν)	εἴσεται
P. 1.	ᾖσμεν ᾔδεμεν	εἰσόμεθα
2.	ᾖστε ᾔδετε	εἴσεσθε
3.	ᾖσαν ᾔδεσαν	εἴσονται
D. 1.	ᾖσμεν	εἰσόμεθα
2.	ᾖστον	εἴσεσθον
3.	ᾔστην	εἴσεσθον

შენიშვნები: 1) ფუძისეული δ გვაძლევს σ-ს, τ, θ და μ თანხმოვანთა წინ: οἶσθα < οἰδ+θα; ἴστε < ἰδ+τε; ἴσθι < ἰδ+θι; ἴσμεν < ἰδ+μεν; ἴσασι<ἰδ+σαντι.

ἰδ ფუძე არის ზმნაში ἱστορέω „ვიკვლევ, ვიძიებ, ვგებულობ“ (აქედანაა ἡ ἱστορία – ისტორია).

2) პრევერბიან ფორმებში მახვილი გადადის პრევერბზე თხრობითსა და ბრძანებით კილოებში: σύν-οιδα (ვიცი), σύν-ισθι: πρό-οιδα (წინასწარ ვიცი).

6. κεῖμαι „ვწევარ, ვმდებარეობ“. ფუძე κει-. ეს ზმნა მნიშვნელობითაა აწმყო, ფორმით კი ნამყო სრულია (perfectum medii – passivi). κεῖμαι ზმნის აწმყო და ნამყო უსრული იხმარება როგორც ნამყო სრული და ნამყო წინარეწარსული ვნებითი გვარისა ზმნისათვის τίθημι – „ვდებ“.

	Praesens				Imperfectum	Futurum
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Indicativus	Indicativus
S. 1.	κεῖμαι				ἐκείμην	κείσομαι
2.	κεῖσαι			κεῖσο	ἔκεισο	κείσει, κείσῃ
3.	κεῖται	κέηται	κέοιτο	κείσθω	ἔκειτο	κείσεται
P. 1.	κείμεθα				ἐκείμεθα	κεισόμεθα
2.	κεῖσθε	κέησθε		κεῖσθε	ἔκεισθε	κείσεσθε
3.	κεῖνται	κέωνται	κέοιντο	κείσθων, κείσθωσαν	ἔκειντο	κείσονται
D. 1.	κείμεθα				ἐκείμεθα	κεισόμεθα
2.	κεῖσθον			κεῖσθον	ἔκεισθον	κείσεσθον
3.	κεῖσθον			κεῖσθων	ἐκείσθην	κείσεσθον
Infinitivus						
κεῖσθαι						
Participium						
κείμενος, κειμένη, κείμενον						

შენიშვნები: 1) პრევერბიან ფორმებში მახვილი გადადის პრევერბზე თხრობითსა და ბრძანებით კილოებში: διά-κειται (თხრ. კილო), διά-κεισο (ბრძ. კილო).

2) მაგალითები τίθημι ზმნის შენაცვლებისა κεῖμαι ზმნით ნამყო სრულის ვნებითი გვარის გაგებით:

ὁ νόμος τίθεται „კანონი იცემა“, ὁ νόμος κεῖται „კანონი გამოცემულია“; ὑπο-τίθηται „საფუძვლად ედება“; ὑπό-κειται „საფუძვლად დადებულია“; ἀνα-τίθηται „ედება“, „ეძღვნება“, ἀνά-κειται „დადებულია“, „მიძღვნილია“.

3) κει-ფუძისაგანაა ნაწარმოები არსებითი სახელი τὸ κειμήλιον „განძი“ = =„ის, რაც დევს“.

7. ἧμαι (κάθ-ημαι) „ვზივარ“. ფუძე: ἡσ-, (καθη(σ) -). მარტივი ზმნა ἧμαι (ἧσαι, ἧται და ა.შ.) გვხვდება მხოლოდ პოეზიაში. ატიკურ პროზასა და კომედიაში ἧμαι-ს ნაცვლად იხმარება რთული შედგენილობის ზმნა κάθημαι (<κατα+ἧμαι).

κάθημαι ზმნა მნიშვნელობითაა აწმყო, ფორმით კი ნამყო სრულია (perfectum medii-passivi).

	Praesens				Imperfectum
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Indicativus
S. 1.	κάθημαι	καθῶμαι	καθοίμην		ἐκαθήμην ან καθήμην
2.	κάθησαι	καθῇ	καθοῖο	κάθησο	ἐκάθησο καθῆσο
3.	κάθηται	καθῆται	καθοῖτο	καθήσθω	ἐκάθητο καθῆστο (καθῆτο)

P. 1.	καθήμεθα	καθώμεθα	καθοίμεθα	κάθησθε	ἐκαθήμεθα	καθήμεθα
2.	κάθησθε	καθῆσθε	καθοῖσθε	καθήσθων,	ἐκάθησθε	καθῆσθε
3.	κάθηνται	καθῶνται	καθοῖντο	καθήσθωσαν	ἐκάθηντο	καθῆντο
D. 1.	καθήμεθα	καθώμεθα	καθοίμεθα		ἐκαθήμεθα	καθήμεθα
2.	κάθησθον	καθῆσθον	καθοῖσθον	κάθησθον	ἐκάθησθον	καθῆσθον
3.	κάθησθον	καθῆσθον	καθοίσθην	καθήσθων	ἐκαθήσθην	καθήσθην

Infinitivus

καθῆσθαι

participium

καθήμενος, καθημένη, καθήμενον

შენიშვნები: 1) ზრძ. II პირის κάθησο ფორმას ატიკურ კომედიაში ენაცვლება κάθου ფორმა.

2) ნაკლულოვანი ფორმები ივსება καθέζομαι, καθίζω და καθίζομαι ზმნებით.

8) χρή „საჭიროა“, „უნდა“, „აუცილებელია“. ეს არის პირნაკლი ზმნა, რომელიც მარტოოდენ მხოლობითი რიცხვის მესამე პირში იხმარება. χρή თავისთავად უბრუნველი არსებითი სახელია; იგი უერთდება εἶναι დამხმარე ზმნის ᾖ, εἴη, εἶναι, ὄν და ἦν ფორმებს და უპირო ზმნად იქცევა:

Praesens: ind. χρή (იგულისხმება ἐστί) „საჭიროა“

conj. χρῇ (< χρὴ+ᾖ) „საჭირო იყოს“

opt. χρείη (< χρὴ+εἴη) „ნეტა საჭირო იყოს“

inf. χρῆναι (< χρὴ+εἶναι) „საჭიროა“

part. χρεών (< χρὴ+ὄν) „საჭირო“ (არ იბრუნვის)

Imperfectum: ind χρῆν ან აუგმენტით ἐχρῆν „საჭირო იყო“

Futurum: Ind. χρῄσται (< χρὴ+ἔσται) „საჭირო იქნება“

შენიშვნები: 1. χρή-საგან უნდა გავარჩიოთ პირნაკლი ზმნა ἀπόχρη „საკმარისია“, რომელიც ἀπό პრევერბისა და χράω ზმნისაგან შედგება: praes. III პ. მრ. რ. ἀποχρῶσι; part. ἀποχρῶν, ἀποχρῶσα, ἀποχρῶν; imperf. ἀπέχρη; fut. ἀποχρήσει; aor. ἀπέχρησε(ν).

-μι უღლების ზმნათა მეორე ჯგუფი. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, μι უღლების მეორე ჯგუფს განეკუთვნება ორფუძიანი ზმნები, რომელთა მარტივი ფუძე აწმყოსა და ნამყო უსრულში გაძლიერებულია νυ (νῡ) სუფიქსის დართვით.

ეს ზმნები ორ ქვეჯგუფად იყოფა; პირველ ქვეჯგუფში შედის ხმოვანფუძიანი ზმნები, მეორეში – თანხმოვანფუძიანები. ხმოვანფუძიანი ზმნე-

ბის (verba pura) მარტივი ფუძე ბოლოვდებაα, ε და ω ხმოვნებზე, თანხმოვანფუძიანებისა – γ, κ, λ, μ, ρ თანხმოვნებზე.

აწმყოს ფუძის მისაღებად მარტივ ფუძეს უშუალოდ დაერთვის სუფიქსი νυ, თუ ეს ფუძე თანხმოვნით ბოლოვდება და – νν, თუ ფუძე ხმოვნითაა დასრულებული (მაგალითად: δείκ-νυ-μι „ვუჩვენებ“, σβέ-νν-μι „ვაქრობ“).

μι უღლების მეორე ჯგუფის ზმნები მხოლოდ აწმყოსა და ნამყო უსრულის წარმოებით განეკუთვნება -μι უღლებას. ამ ზმნათა დანარჩენი დროები (I აორისტი, მყოფადი, ნამყო სრული) იწარმოება მარტივი ფუძისაგან ω უღლების ზმნების ანალოგიურად. გამონაკლისს წარმოადგენს ერთადერთი ზმნა σβέννυμι (ვაქრობ), რომელსაც მოქმედებითი გვარის II აორისტი (ἔσβην) მოეპოვება (იშვიათია ვნებითი გვარის II აორისტი და ვნებითი გვარის II მყოფადი: ῥήγνυμι „ვარღვევ“, „ვხევ“: ἐρράγην, ἐκ-ραγήσομαι. ζεύγνυμι „ვაუღლებ“, „ვკრავ“: ἐζύγην).

აწმყოს ფორმათაგან კავშირებითი და ნატვრითი კილოები -ω ზმნების მსგავსად იწარმოება. ზოგჯერ აწმყოსა და ნამყო უსრულის თხრობითი კილოს მოქმედებითი გვარის ფორმებიც ისეა ნაწარმოები, როგორც -ω უღლების ზმნებისა; სხვაგვარად რომ ვთქვათ, გვხვდება პარალელური ფორმები: δεικνύω = δείκνυμι, δεικνύει = δείκνυσι(ν), δεικνύουσι = δεικνύασι(ν), ἐδείκνυε = ἐδείκνυ, δεικνύων = δεικνύς.

საშუალი და ვნებითი გვარის აწმყოსა და ნამყო უსრულში დაბოლოებები ისეთივეა, როგორიც გვაქვს ω უღლების ზმნებში. ოღონდ ესაა, რომ მხოლობითი რიცხვის მეორე პირის დაბოლოებები σαι (აწმყოს თხრ. კილოში) და σο (ნამყო უსრულსა და აწმყოს ბრძანებითის მეორე პირში) უცვლელი რჩება, ე.ი. არ ხდება σ-ის ამოვარდნა და ხმოვანთა შერწყმა, რაც პირველი უღლების ზმნებს ახასიათებს.

აწმყოს ფუძის ბოლოკიდური ხმოვანი υ აწმყოსა და ნამყო უსრულის თხრობითი კილოს მოქმედებითი გვარის მხოლობით რიცხვში გრძელდება, მრავლობითსა და ორობით რიცხვში კი მოკლე რჩება. საშუალი და ვნებითი გვარის აწმყოსა და ნამყო უსრულის ყველა ფორმაში ფუძისეული ხმოვანი υ მოკლეა.

ხმოვანი υ მოკლეა ინფინიტივუსის ναι დაბოლოების წინ და მასზე მკვეთრი მახვილია: δεικνύ-ναι.

აწმყოს მოქმედებითი გვარის ბრძანებითი კილოს მხოლ. რიცხვის მეორე პირის დაბოლოება არის ε, რომელიც შეერწყმის υ ფუძისეულ ხმოვანს: δείκνυ-ε → δείκνυ.

აწმყოს მოქმედებითი გვარის მიმღეობის ფუძე იწარმოება აწმყოს ფუძეზე ντ სუფიქსის დართვით: δεικνυ-ντ-. მამრობითი სქესის სახელობითი ბრუნვის საწარმოებლად მიმღეობის ფუძეს ემატება სახელობითი ბრუნვის ნიშანი ς: δεικνυ-ντ-ς; ς-ის წინამდებარე ντ ამოვარდება, სამაგიეროდ ფუძისეული υ დაგრძელდება: δεικνύς. საშუალო სქესის სახელობითი და აკუზატივუსი წარმოადგენს სუფთა ფუძეს, რომელსაც ეკვეცება τ: δεικνύν. მდედრობითი სქესის სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურია ῦσα: δεικνῦσα (<δεικνυ-ν-σα).

ვარაუდობენ, რომ -νυμι ბოლოკიდურიან ზმნებს მარტივი ფუძის ბოლოს თავდაპირველად ჰქონდათ თანხმოვანი σ: σβέ-νυ-μι მომდინარეობს σβεσ-νυ-μι-საგან ἔ-νυ-μι (ვაცმევ) – ἐσ-νυ-μι-საგან, ζώννυμι (ქამარს ვარტყამ) – ζωσ-νυ-μι-საგან და ა.შ.

მოგვაქვს -μι უღლების მეორე ჯგუფის ზმნის უღლების ნიმუში: δείκνυμι „ვუჩვენებ“.მარტივი ფუძე: δεικ-; აწმყოს ფუძე: δεικ-νυ-

Activum					
	Praesens				Imperfectum
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Indicativus
S. 1.	δείκνυμι	δεικνύω	δεικνύοιμι		ἐδείκνυν
2.	δείκνυς	δεικνύῃς	δεικνύοις	δείκνυ	ἐδείκνυς
3.	δείκνυσι(ν)	δεικνύῃ	δεικνύοι	δεικνύτω	ἐδείκνυ
P. 1.	δείκνυμεν	δεικνύωμεν	δεικνύοιμεν		ἐδείκνυμεν
2.	δείκνυτε	δεικνύητε	δεικνύοιτε	δείκνυτε	ἐδείκνυτε
3.	δεικνύασι(ν)	δεικνύωσι(ν)	δεικνύοιεν	δεικνύντων δεικνύτωσαν	ἐδείκνυσαν
D. 1.	δείκνυμεν	δεικνύωμεν	δεικνύοιμεν		ἐδείκνυμεν
2.	δείκνυτον	δεικνύητον	δεικνύοιτον	δείκνυτον	ἐδείκνυτον
3.	δείκνυτον	δεικνύητον	δεικνυοίτην	δεικνύτων	ἐδεικνύτην

Infinitivus
δεικνύναι

Participium		
δεικνύς g. δεικνύντος	δεικνῦσα g. δεικνύσης	δεικνύν g. δεικνύντος

Medium–Passivum					
	Praesens				Imperfectum
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus	Imperativus	Indicativus
S. 1.	δείκνυμαι	δεικνύωμαι	δεικνυοίμην		ἐδεικνύμην
2.	δείκνυσαι	δεικνύῃ	δεικνύοιο	δείκνυσο	ἐδείκνυσο
3.	δείκνυται	δεικνύηται	δεικνύοιτο	δεικνύσθω	ἐδείκνυτο
P. 1.	δεικνύμεθα	δεικνυώμεθα	δεικνυοίμεθα		ἐδεικνύμεθα
2.	δείκνυσθε	δεικνύησθε	δεικνύοισθε	δείκνυσθε	ἐδείκνυσθε
3.	δείκνυνται	δεικνύωνται	δεικνύοιντο	δεικνύσθων δεικνύσθωσαν	ἐδείκνυντο
D. 1.	δεικνύμεθα	δεικνύωμεθα	δεικνυοίμεθα		ἐδεικνύμεθα
2.	δείκνυσθον	δεικνύησθον	δεικνύοισθον	δείκνυσθον	ἐδείκνυσθον
3.	δείκνυσθον	δεικνύησθον	δεικνυοίσθην	δεικνύσθων	ἐδεικνύσθην
Infinitivus					
δείκνυσθαι					
Participium					
δεικνύμενος, δεικνυμένη, δεικνύμενον					

დანარჩენი დროები, როგორც ითქვა, იწარმოება -ω ზმნების მსგავსად მარტივი ფუძისაგან δεικ-. ქვემოთ წარმოდგენილი პირველი პირები დროთა ამ ფორმებში:

	Fut. act	Aor. I act.	Perf. I act.	Plusq. I act.
Ind.	δείξω	ἔδειξα	δέδειχα	ἐδεδειχη
Conj.	-	δείξω	δεδειχὼς ὦ	
Opt.	δείξοιμι	δείξαιμι	δεδειχὼς εἴην	
Imp.	-	δεῖξον	-	
Inf.	δείξειν	δεῖξαι	δεδειχέναι	
Partic.	δείξων	δείξας	δεδειχώς	

	Fut. med.	Aor. I med.	Perf. I med. (pass.)	Plusq. I med. (pass.)
Ind.	δείξομαι	ἐδειξάμην	δέδειγμαι	ἐδεδείγμην
Conj.	-	δείξωμαι	δεδειγμένος ὦ	
Opt.	δειξοίμην	δειξαίμην	δεδειγμένος εἴην	
Imp.	-	δεῖξαι	δέδειξο	
Inf.	δείξασθαι	δείξασθαι	δεδεῖχθαι	
Partic.	δειξόμενος	δειξάμενος	δεδειγμένος	
	Fut. pass.	Aor. I pass.	Adiectiva verbalia	
Ind.	δειχθήσομαι	ἐδείχθην		
Conj.	-	δείχθω	1. δεικτός, δεικτή, δεικτόν	
Opt.	δειχθησοίμην	δειχθείην	2. δεικτέος, δεικτέα, δεικτέον	
Imp.	-	δείχθητι		
Inf.	δειχθήσεσθαι	δειχθῆναι		
Partic.	δειχθησόμενος	δειχθείς		

δείκνυμι-ს ტიპის თანხმოვანფუძიანი ზმნები

Praesens	ფუძე	Fut. act. med.	Aor. act.	Aor. pass.	Perf. act. med. (pass.)
1.ἄγνυμι ვტეხ	ἀγ	ἄξω	ἔαξα	ἐάγην	ἔαγα
2.εἴργνυμι ვკეტავ	ειργ	εἴρξω	εἶρξα	εἴρχθην	εἶργμαι
3.ζεύγνυμι ვკრავ	ζυγ-, ζευγ	ζεύξω	ἔζευξα	ἐζεύχθην ἐζύγην	ἔζευγμαι
4. ῥήγνυμι ვარღვევ, ვხევ	ῥαγ	ῥήξω ῥαγήσομαι	ἔρρηξα	ἐρράγην	ἔρρωγα
5. πήγνυμι ვამაგრებ	παγ	πήξω παγήσομαι	ἔπηξα	ἐπάγην	πέπηγα
6. μείγνυμι (μίγνυμι) ვურევ	μιγ	μείξω	ἔμειξα	ἐμείχθην ἐμίγην	μέμειγμαι
7. ἐν-οίγνυμι ვაღებ	οιγ	ἀν-οίξω	ἀνέῳξα	ἀνεῴξα	ἀν-έῳχα
8. ὄμνυμι ვფიცავ	ὀμ	ὀμοῦμαι	ὤμοσα	ὠμόθην ὠμόσθην	ὀμώμοκα
9. ἀπ-όλλυμι (<ἀπ-όλ-νυ-μι) ვღუპავ ἀπ-όλλυμαι ვიღუპები	ὀλ	ἀπολῶ დავღუპავ ἀπολοῦμαι დავიღუპები	ἀπώλεσα დავღუპე ἀπωλόμην დავიღუპე	– –	ἀπολώλεκα დავღუპე ἀπόλωλα დავიღუპე
10. στόρνυμι ვფენ	στορ	στορῶ	ἐστόρεσα	ἐστορέσθην	–

-μι უღლების მეორე ჯგუფის ხმოვანფუძიანი ზმნები

Praesens	ფუძე	Fut. act. med.	Aor. act.	Aor. pass.	Perf. act. med. (pass.)
1. κρεμάννυμι ვკიდებ	κρεμα	κρεμῶ	ἐκρέμασα	ἐκρεμάσθην	
2. κεράννυμι ვურევ	κερα-, κρα	κερῶ (κεράσω)	ἐκέρασα	ἐκεράσθην ἐκράθην	κέκραμαι
3. πετάννυμι ვავრცელებ	π(ε)τα	πετῶ (πετάσω)	ἐπέτασα	ἐπετάσθην	πέπταμαι
4. σκεδάννυμι ვაბნევ	σκεδα	σκεδῶ	ἐσκέδασα	ἐσκεδάσθην	ἐσκέδασμαι
5. ἕννυμι ვიცვამ (ἀμφι-ἕννυμι)	ἑ	ἕσω ἀμφιῶ	ἔσσα ἠμφίεσα	– –	εἷμαι ἠμφιέσμαι
6. σβέννυμι ვაქრობ	σβε	σβέσω σβήσομαι	ἔσβεσα ἔσβην (II)	ἐσβέσθην	ἔσβηκα ἔσβεσμαι
7. κορέννυμι ვაძღობ	κορε	κορέσω	ἐκόρεσα	ἐκορέσθην	κεκόρεσμαι
8. ζώννυμι ქამარს ვარტყამ	ζω	(ζώσω)	ἔζωσα	–	ἔζω(σ)μαι
9. στρώννυμι დავფენ	στρω	στρώσω	ἔστρωσα	ἐστρώθην	ἔστρωμαι

10. ῥώννυμι ვაძლიერებ	ῥω	(ῥώσω)	ἔρρωσα	ἐρρώσθην	ἔρρωμαι
11. χρώννυμι ვღებავ	χρω	–	ἔχρωσα	ἐχρώσθην	κέχρωσμαι

ბერძნულ ზმნათა კლასიფიკაცია

(V-VIII კლასი)

ზემოთ მიმოხილულია პირველი ოთხი კლასის ზმნები. ამ კლასებში გაერთიანებულია პირველი ანუ ω უღლების წესიერი (ტიპური) ზმნები.

V-VIII კლასებში თავმოყრილია თავისებური ზმნები, ამ ზმნათა თავისებურება, წესიერ ზმნებთან შედარებით, მარტივი ფუძისაგან აწმყოს ფუძის წარმოებაში გამოიხატება. გარდა ამისა, მრავალ ზმნას ერთმა. ნეთისაგან განსხვავებული ორი და მეტი მარტივი ფუძე მოეპოვება. ეს ფუძეები ხშირად სულ სხვადასხვა ძირისაგან მომდინარეობს. მრავალფუძიან ზმნებში დროთა წარმოება გარკვეულ წესს არ ექვემდებარება: დროები აქ სხვადასხვა ფუძისაგან იწარმოება.

V კლასი

ამ კლასის ზმნები აწმყოს ფუძეს აწარმოებენ მარტივ ფუძეზე ნაზალური სუფიქსის დართვით. ეს სუფიქსია ν, რომელსაც შეიძლება ხმოვანიც ახლდეს და მაშინ მარტივ ფუძეს დაემატება მთელი მარცვალი. ეს მარცვლებია: αν, νε, νι და νυ (ννυ) (ნაზალური ელემენტი აწმყოს ფუძეში ახასიათებს ლათინური ენის ზოგიერთ ზმნასაც. მაგალითად: fra-n-g-o, fi-n-g-o, con-tem-n-o და სხვ.).

1) -ν-

Praesens	ფუძე	Futurum act. med.	Aoristus act. med. pass.	Perfectum act. med. (pass.)
1. δάκνω ვკბენ	δακ, δηκ	δήξομαι	ἔδακον ἐδήχθην	δέδηγμαι
2. τέμνω ვჭრი	τεμ, τμη	τεμῶ	ἔτεμον (ἔταμον) ἐτμήθην	τέτμηκα τέτμημαι
3. φθάνω ვასწრებ	φθα, φθη	φθήσομαι	ἔφθασα (I) ἔφθην (II)	ἔφθακα
4. πίνω ვზღავ	τι (τει)	τίσω (τείσω) τίσομαι (τείσομαι)	ἔτισα (ἔτεισα) ἐτισάμην (ἐτεισάμην) ἐτίσθην (ἐτείσθην)	τέτικα (τέτεικα) τέτισμαι (τέτεισμαι)
5. πίνω ვსვამ	πι, πο, πω	πίομαι	ἔπιον ἐπόθην	πέπωκα πέπομαι

6. φθίνω ვიღუპები	φθι	φθίσω (დავღუპავ)	ἔφθισα (დავღუპე) ἔφθίμην ἐφθίθην	ἔφθιμαι (დავიღუპე)
7. κάμνω ვიღლები	καμ, κμη	καμοῦμαι	ἔκαμον ἐκαμόμην	κέκμηκα
8. δύνω (δύω) ვიძირები	δυ	δύσω δύσομαι	ἔδυσα (I) ἔδυν (II) ἐδυσάμην ἐδύθην	δέδυκα δέδυμαι

2) -αν-

9. αἰσθάνομαι ვგრძნობ	αἰσθ, αἰσθη	αἰσθήσομαι	ᾐσθόμην	ᾔσθημαι
10. ἁμαρτάνω ვცდები	ἁμαρτ, ἁμαρτη	ἁμαρτήσομαι	ἥμαρτον ἡμαρτήθην	ἡμάρτηκα ἡμάρτημαι
11. αὐξάνω (= αὔξω) ვზრდი	αὐξ, αὐξη	αὐξήσω αὐξήσομαι (= αὐξηθήσομαι)	ηὔξησα ηὐξήθην	ηὔξηκα ηὔξημαι
12. βλαστάνω ვიზრდები	βλαστ, βλαστη	βλαστήσω	ἐβλάστησα (I) ἔβλαστον (II)	βεβλάστηκα (=ἐβλάστηκα)
13. δαρθάνω ვიძინებ	δαρθ, δαρθη	(καθευδήσω ← καθεύδω)	ἔδαρθον	δεδάρθηκα
14. ὀφλισκάνω მეკისრება	ὀφλισκ, ὀφλη, ὀφλ	ὀφλήσω	ὤφλησα (I) ὦφλον (II)	ὤφληκα ὤφλημαι
15. ἀπ-εχθάνομαι საძულველი ვხდები	ἐχθ, ἐχθη	ἀπ-εχθήσομαι	ἀπ-ηχθόμην	ἀπ-ήχθημαι
16. ὀλισθάνω (და)ვცურდები	ὀλισθ, ὀλισθη	ὀλισθήσω	ὠλίσθησα (I) ὤλισθον (II)	ὠλίσθηκα

-αν- სუფიქსის დართვისას მარტივი ფუძის შიგნით კიდევ ერთი ნაზალური ბგერა -ν- ჩაისმის, თუ მარტივი ფუძე ერთი თანხმოვნით ბოლოვდება. ამ თანხმოვანთან ხდება ჩართული ν-ს ასიმილაცია: γ, κ, χ-ს წინ ν გვაძლევს ნაზალურ γ-ს, β, π, φ-ს წინ კი – μ-ს:

17. λαμβάνω ვიღებ	λαβ. ληβ	λήψομαι	ἔλαβον ἐλήφθην	εἴληφα εἴλημμαι
18. λανθάνω დაფარული ვარ ἐπι-λανθάνομαι მავიწყდება	λαθ, ληθ	λήσω -λήσομαι	ἔλαθον -ἐλαθόμην	λέληθα -λέλησμαι
19. λαγχάνω წილად მხვდება	λαχ, ληχ	λήξομαι	ἔλαχον ἐλήχθην	εἴληχα εἴληγμαι
20. μανθάνω ვსწავლობ	μαθ, μαθη	μαθήσομαι	ἔμαθον	μεμάθηκα

21. τυγχάνω ვაღწევ, მხვდება, შემემთხვევა	τυχ, τευχ, τυχη	τεύξομαι	ἔτυχον	τετύχηκα
22. ἀνδάνω მოსაწონი ვარ	ἀδ, ἀδη	ἀδήσω	ἔαδον	ἔαδα
23. θιγγάνω ვეხები	θιγ	θίξομαι	ἔθιγον	
24. κιγχάνω (= κιχάνω) ვხვდები	κιχ, κιχη	κιχήσομαι	ἔκιχον ἐκιχησάμην	
25. πυνθάνομαι ვიგებ	πυθ, πευθ	πεύσομαι	ἐπυθόμην	πέπυσμαι

3) -νε-

26. ἀφ-ικνέομαι მოვდივარ	ἱκ	ἀφ-ἵξομαι	ἀφ-ικόμην	ἀφ-ῖγμαι
27. ὑπ-ισχνέομαι ვპირდები	ἰσχ, σχη	ὑπο-σχήσομαι	ὑπ-εσχόμην	ὑπ-έσχημαι
28. βυνέω თაგს ვუცობ	βυ	βύσω	ἔβυσα	βέβυσμαι
29. κυνέω ვკოცნი προσ-κυνέω თაყვანს ვცემ	κυ	κυνήσομαι	ἔκυσα	

4) -νι-

30. βαίνω (<βανj-ω) დავდივარ	βα, βη	(βήσω) βήσομαι	(ἔβησα) (I) ἔβην (II) ἐβάθην	βέβηκα βέβαμαι
31. κερδαίνω (<κερδανj-ω) ვსარგებლობ	κερδ, κερδη, κερδαν	κερδαμῶ (κερδήσω) κερδήσομαι	ἐκέρδανα	κεκέρδηκα
32. τε- τραίνω (<τε-τρανj-ω) ვხვრეტ	τερ, τρη, τετραν	-	ἔτρησα (I) ἐτέτρανα	τέτρημαι

5) -νυ- (-ννυ-)

33. ἐλαύνω (<ἐλα-νυ-ω)	ἐλα	ἐλῶ (ἐλάσω)	ἤλασα ἠλασάμην ἠλάθην (ἠλάσθην)	ἐλήλακα ἐλήλαμαι (ἐλήλασμαι)

შენიშვნა: -νυ- (-ννυ-) სუფიქსით ნაწარმოები დანარჩენი ზმნები იხილე -μι უღლების ზმნათა მეორე ჯგუფში.

VI კლასი

ამ კლასის ზმნათა აწმყოს ფუძე იწარმოება მარტივ ფუძეზე -σκ- (-ισχ-) სუფიქსის დართვით. თუ მარტივი ფუძე ხმოვნით ბოლოვდება, მას დაემა-

ტება -σκ-, თუ მარტივი ფუძე თანხმოვნით ბოლოვდება, მაშინ დაერთვის -ισκ-. იმ ზმნებს, რომელთა მარტივი ფუძე ორი ისეთი თანხმოვნით იწყება, რომელთაგან პირველი ხშულია და მეორე ნარნარა (muta cum liquida), აწმყოში ახასიათებს გაორკეცებაც – რედუპლიკაცია.

VI კლასის ზმნების აწმყო ჩვეულებრივ აღნიშნავს მოქმედების დაწყებას, მდგომარეობის დასაწყის საფეხურს; ამიტომ ამ ზმნებს „დაწყებითი ზმნები“ (verba incohativa) ეწოდება. მათ შეესაბამება ლათინური ზმნები სუფიქსით -sco (nosco, cresco, quiesco და მისთ.).

ა) ხმოვანფუძიანები

Praesens	ფუძე	Futurum act. med.	Aoristus act. med. pass.	Perfectum act. med. (pass.)
1. γηράσκω ვბერდები	γηρα	γηράσω γηράσομαι	ἐγήρασα (I) ἐγήρα	γέγηρακα
2.ἡβάσκω ვვაჟკაცდები	ἡβα	(ἐφ-)ἡβήσω	ἥβησα	παρ-ήβηκα
3. ἀρέσκω მოვწონვარ	ἀρε	ἀρέσω	ἤρεσα ἠρεσάμην (ἠρέσθην)	-
4. φάσκω ვამბობ მიმღ. φάσκων დანარჩენი ფორმები ფიმί ზმნისაგან აქვს ნასესხები	φα	–	–	–
5. χάσκω პირს ვაღებ	χα, χαν, χην	= χανοῦμαι	ἔχανον	κέχηνα
6. μεθύσκω ვათრობ	μεθυ	–	ἐμέθυσα ἐμεθύσθην	–
7. ἱλάσκομαι ვილმობიერებ, შევირიგებ	ἱλα	ἱλάσομαι	ἱλασάμην ἱλάσθην	–
8. ἀνα-βιώσκομαι ვცოცხლდები	βιο, βιω	–	ἀν-εβίωσα (I) ἀν-εβίων (II) ἀν-εβιωσάμην	–
9. ἀπο-θνήσκω (<-θνη-ισκ-ω) უფრო ძველი ფორმაა ἀπο-θνησκω	θαν, θνη	ἀπο-θανοῦμαι (fut. III τεθνήξω)	ἀπ-έθανον	τέθνηκα
10. βόσκω ვაძოვებ	βο	βοσκήσω	–	–

11. μιμνῄσκω (=μιμνήσκω) მოვაგონებ μιμνῄσκομαι გავიხსენებ	μνα, μνη	μνήσω μνησθήσομαι (fut. III μεμνήσομαι)	ἔμνησα ἐμνησάμην ἐμνήσθην	μέμνημαι
12. βιβρώσκω ვჭამ, ვთქვლეფ	βρω	(fut. III βεβρώσομαι)	ἔβρων ἐβρώθην	βέβρωκα βέβρωμαι
13. γιγνώσκω ვცნობ	γνω	γνώσομαι	ἔγνων ἐγνώσθην	ἔγνωκα ἔγνωσμαι
14. ἀπο-διδράσκω ვუსხლტები, გავრბივარ	δρα	ἀπο-δράσομαι	ἀπ-έδραν	ἀπο-δέδρακα
15. πιπράσκω ვყიდი	πρα	(fut. III: πεπράσομαι)	ἐπράθην	πέπρακα πέπραμαι
16. τιτρώσκω დავჭრი	τρω	τρώσω	ἔτρωσα ἐτρώθην	τέτρωμαι

ბ) თანხმოვანფუძიანები

17. ἁλίσκομαι მატყვევებენ	ἁλ(ω)	ἁλώσομαι	ἑάλων (ἥλων)	ἑάλωκα (ἥλωκα)
18. ἀν-αλίσκω ვხარჯავ	ἁλ(ω)	ἀν-αλώσω	ἀν-ήλωσα ἀν-ηλώθην	ἀν-ήλωκα ἀν-ήλωμαι
19. εὑρίσκω ვპოულობ	εὑρ, εὑρε, εὑρη	εὑρήσω	ηὗρον (εὕρον) ηὑρέθην (εὑρέθην)	ηὕρηκα (εὕρηκα) ηὕρημαι (εὕρημαι)
20. στερίσκω (=στερέω) ვართმევ, აღუკვეთ	στερ(ε)	στερήσω στερήσομαι	ἐστέρησα ἐστερήθην	ἐστέρηκα ἐστέρημαι
21. διδάσκω (←δι-δαχ-σκ-ω) ვასწავლი	διδαχ	διδάξω	ἐδίδαξα ἐδιδαξάμην ἐδιδάχθην	δεδίδαχα δεδίδαγμαι
22. ἁραρίσκω ვუსადაგებ	ἁρ, ἁραρ	–	ἦρσα (I) ἤραρον (II) ἤρθην part. ἄρμενος	ἄραρα (ἄρηρα)

VII კლასი

VII კლასს განეკუთვნება ზმნები, რომლებშიც მონაცვლეობს ორი ფუძე: ერთი მარტივი და მეორე – ε(η) სუფიქსით გავრცობილი. თუ აწმყოს ფუძე ε(η) სუფიქსითაა გაძლიერებული, დანარჩენი დროები უპირატესად მარტივი ფუძისაგან იწარმოება და პირიქით, თუ აწმყო მარტივი ფუძითაა წარმოდგენილი, დანარჩენ დროებში ჩვეულებრივ თავს იჩენს ε(η)

სუფიქსით გავრცობილი ფუძე. ქვემოთ მოცემულია ამ კლასის ზმნათა ნუსხა:

Praesens	ფუძე	Futurum act. med.	Aoristus act. med. pass.	Perfectum act. med. (pass.)
1. γαμέω ვქორწინდები (ცოლს ვირთავ) γαμέομαι ვთხოვდები	γαμ	γαμῶ γαμοῦμαι	ἔγημα ἐγημάμην	γεγάμηκα γεγάμημαι
2. δοκέω ვფიქრობ δοκεῖ μοι მგონია	δοκ	δόξω (δοκήσω)	ἔδοξα (ἐδόκησα) κατ-εδόχθην (ἐδοκήθην)	δέδογμαι (δεδόκημαι)
3. ὠθέω უკუვაგდებ, ვაოკებ	ὠθ (<Fωθ)	ὤσω (ὠθήσω)	ἔωσα (ὦσα) ἐωσάμην ἐώσθην	ἔωσμαι (ὦσμαι)
4. γηθέω ვხარობ	γηθ	γηθήσω	ἐγήθησα	γέγηθα
5. καλέω ვეძახი, ვუწოდებ, ვუხმობ	καλ-ε-	καλῶ (fut III: κεκλήσομαι)	ἐκάλεσα ἐκλήθην	κέκληκα κέκλημαι
6. ἀλέξω უკუვაგდებ ἀλέξομαι თავს ვიცავ	ἀλεξ, ἀλεξη, ἀλ(ε)κ	ἀλεξήσω ἀλεξήσομαι	ἤλεξα (I) (ἠλέξησα) ἠλεξάμην (ἠλεξησάμην) ἄλαλκον (II)	-
7. ἄχθομαι ვწყრები	ἀχθ(ε)	ἀχθέσομαι ἀχθεσθήσομαι	ἠχθέσθην	-
8. βούλομαι მსურს, მინდა	βουλ(η)	βουλήσομαι	ἐβουλήθην (ἠβουλήθην)	βεβούλημαι
9. μάχομαι ვიბრძვი	μαχ(ε)	μαχοῦμαι	ἐμαχεσάμην	μεμάχημαι
10. οἴχομαι მივდივარ, ვცილდები	οἰχ(η)	οἰχήσομαι		οἴχωκα
11. οἴομαι (οἶμαι) ვფიქრობ, ვთვლი	οἰ(η)	οἰήσομαι	ᾠήθην	-
12. ἐθέλω = θέλω მსურს, მინდა	ἐθελ(η)	ἐθελήσω = θελήσω	ἐθέλησα	ἠθέληκα
13.εἴρομαι = ἔρομαι = ἐρωτάω ვეკითხები	ἐρ(ι)	ἐρήσομαι ἐρωτήσω	ἠρόμην ἠρώτησα ἠρωτήθην	ἠρώτηκα ἠρώτημαι

14. ἕψω ვხარშავ	ἑψ(η)	ἑψήσομαι (ἑψήσω)	ἥψησα ἡψήθην	-
15. καθ-εύδω მძინავს	εὑδ(η)	καθ-ευδήσω	-	-
16. χαίρω მიხარია	χαρ(η), χαιρ(η)	χαιρήσω	ἐχάρην	κεχάρηκα κεχάρημαι
17. δέω მჭირდება δεῖ საჭიროა δέομαι მჭირდება, მაკლია	δε(η)	δεήσω δεήσομαι	ἐδέησα ἐδεήθην	δεδέηκα δεδέημαι
18. μέλλω (გან)ვიზრახავ	μελλ(η)	μελλήσω	ἐμέλλησα (ἠμέλλησα)	-
19. μέλω საზრუნავი ვარ μέλει μοι ჩემი საზრუნავია ἐπι-μέλομαι (ἐπι-μελέομαι) ვზრუნავ	μελ(η)	μελήσω ἐπι-μελήσομαι	ἐμέλησα ἐπ-εμελήθην	μεμέληκα (I) μέμηλα (II) ἐπι-μεμέλημαι
20. ὀφελ-ίσκω (ὀφέλλω) მოვალე ვარ	ὀφελ ὀφειλ(η)	ὀφειλήσω	ὠφείλησα (I) ὤφηλον (II)	ὠφείληκα
21. γίγνομαι (=γίνομαι) ვიბადები, ვიქმნები, ვხდები, ვარ	γεν(η) γον	γενήσομαι	ἐγενόμην ἐγενήθην	γέγονα γεγένημαι

VIII კლასი

ამ კლასს განეკუთვნება ნაკლულოვანი ზმნები, რომლებიც დროთა წარმოებისას სხვადასხვა ფუძეებს იყენებენ. ამავე კლასშია გაერთიანებული ის ზმნებიც, რომლებიც დროებს სხვადასხვა ფუძისაგან არ აწარმოებენ, მაგრამ ერთისა და იმავე ფუძის ფარგლებში სხვადასხვა ვარიანტებს იძლევიან. გარდა ამისა, VIII კლასის ზმნებისათვის დამახასიათებელია სხვა თავისებურებანიც, რომლებიც უღლების დროს იჩენს თავს.

ქვემოთ VIII კლასის უმთავრეს ზმნათა ნუსხა.

Praesens	ფუძე	Futurum act. med.	Aoristus act. med. pass.	Perfectum act. med. (pass.)
1. αἱρέω ვიღებ	αἱρε, αἱρη, ἑλ	αἱρήσω αἱρήσομαι	εἷλον εἱλόμην ἡρέθην	ᾕρηκα ᾕρημαι
2. ἀγορεύω (=λέγω, φημί; ჰომეროსთან: εἴρω) ვლაპარაკობ ἀπ-αγορεύω უარვყოფ	*ἀγορευ, ἐρ, ῥη* (<Fερ, Fρη; შდრ. ლათ. verbum; რუს. речь); *ἐπ* (<*Fεπ*; ამ ფუძისაგან > *Fεπος → τὸ ἔπος* სიტყვა, ამბავი)	ἐρῶ pass. ῥηθήσομαι fut. III: εἰρήσομαι	εἶπον (<რედუპლიცირებ ულიო FεFεπον ფორმისაგან) ἐῤῥήθην	εἴρηκα εἴρημαι
3. βλώσκω [<μ(β)λω-σκ-ω] მოვდივარ	βλω, μολ	μολοῦμαι	ἔμολον	μέμβλωκα
4. ἔρχομαι მოვდივარ	ἐρχ, ἐλευθ, ἐλθ, ἐλυθ	ἐλεύσομαι (<ἐλευθ-σ-ο-μαι) ენაცვლება: εἶμι, ἀφίξομαι, ἴξω	ἦλθον (ἤλυθον) ენაცვლება: ἦκον (imperf.)	ἐλήλυθα (εἰλήλυθα) ენაცვლება: ἥκω (praes.)
5. ἐσθίω (<ἐδ-θι-ω) პოეზიაში: ἔδω (შდრ. ლათ. edo; რუს. еда) ვჭამ	ἐσθι, ἐδ(ε), φαγ	ἔδομαι	ἔφαγον ἠδέσθην	ἐδήδοκα κατ-εδήδεσμαι
6. ἔπομαι (<σεπ-ο-μαι) მივდევ	ἑπ (<σεπ)	ἕψομαι	ἑσπόμην (<σε-σεπ-ο-μην)	-
7. ἔχω (-ἴσχω <σι-σ(ε)χ-ω) მაქვს. მიჭირავს med. ἔχομαι	ἐχ, ἑχ (<σεχ) σχ, σχη	ἕξω ან σχήσω ἕξομαι და σχήσομαι	ἔσχον (<ἐ-σ(ε)χ-ο-ν) ἐσχόμην	ἔσχηκα παρ-έσχημαι
8. ζάω, βιόω ვცოცხლობ, ვცხოვრობ	ζα, βιο	ζήσω βιώσομαι	ἔζησα ἐβίωσα (I) ἐβίων (II)	ἀπ-έζεσμαι βεβίωκα
9. ἵζω (<σι-σ(ε)δ-ω. შდრ. ლათ. sedeo; რუს. сидеть) καθ-ίζω [და]ვსვამ, ვზივარ καθ-ίζομαι = καθ-έζομαι ვჯდები	ἰδ, ἱζ, ἑδ, ἑζ (<σιδ, σεδ)	καθιῶ καθιζήσομαι καθεδοῦμαι	ἐκάθισα (καθῖσα) ἐκαθισάμην = εἱσάμην	κάθημαι (=praes.)
10. ὁράω ვხედავ	*ὁρα* (<*Fορα*), *ἰδ* (<*Fιδ*); შდრ. ლათ. video;	ὄψομαι pass. ὀφθήσομαι	εἶδον ὤφθην	ἑόρακα და ἑώρακα (I) ἑώραμαι ὄπωπα (II)

	рус. видеть. ов. ზმნა *οἶδα. ὀπ (ὀφθαλμὸς)* „თვალი“; лат. oc-ulus, рус. око)			ὤμμαι
11. πάσχω (<παθ-σκ-ω) განვიცდი, ვითმენ	παθ, πενθ, πονθ	πείσομαι (<πενθ-σ-ο-μαι)	ἔπαθον	πέπονθα
12. πίνω ვსვამ	πι, πο, πω	πίομαι და πιοῦμαι pass. ποθήσομαι	ἔπιον ἐπόθην	πέπωκα πέπομαι
13. πίπτω (<πι-π(ε)τ-ω) ვეცემი, ვვარდები	π(ε)τ, πτω	πεσοῦμαι (<πετ-σουμαι)	ἔπεσον (<ἐ-πετ-ον)	πέπτωκα
14. πέτομαι ვფრინავ	π(ε)τ, πτη, πτα (შდრ. рус. пт-ица, пт-ахa. tò πτερόν „ფრთა“)	πτήσομαι (πετήσομαι)	ἐπτόμην და ἐπτάμην (II) ἔπτην (II)	
15. τρέχω დავრბივარ	τρεχ (<θρεχ), δραμ	δραμοῦμαι	ἔδραμον (II) (ἔθρεξα I)	δεδράμηκα δεδράμημαι
16. φέρω დამაქვს, ვატარებ	φερ, οἰ, ἐνε(γ)κ (<ἐν-ενεκ)	οἴσω οἴσομαι pass. οἰσθήσομαι და ἐνεχθήσομαι	ἤνεγκα (I) ἤνεγκον (II) ἠνεγκάμην (I) ἠνεγκόμην (II) ἠνέχθην	ἐνήνοχα (II) ἐνήνεγμαι
17. ὠνέομαι ვიძენ	ὠνε, πρια	ὠνήσομαι	ἐπριάμην ἐωνήθην	ἐώνημαι

შენიშვნები: 1. εἶπον და ἤνεγκον აორისტებში ზოგი ფორმა პირველი აორისტისა იხმარება, ზოგი კი – მეორე აორისტისა, სახელდობრ:

ind. S.	1	εἶπον	P.	1.	εἴπομεν	conj.	εἴπω	imper.	εἰπέ	inf.	εἰπεῖν
	2	εἶπας		2.	εἴπατε	opt.	εἴποιμι		εἰπάτω	part.	εἰπών
	3	εἶπε(ν)		3.	εἶπον				εἴπατε		
									εἰπόντων		

ind. S.	1.	ἤνεγκον (ἤνεγκα)	P.	1.	ἠνέγκομεν (ἠνέγκαμεν)
	2.	ἤνεγκας		2.	ἠνέγκατε

conj. ἐνέγκω. opt. ἐνέγκοιμι და ἐνέγκαιμι. imper. ἔνεγκε (ἔνεγκον), ἐνεγκάτω, ἐνέγκατε. inf. ἐνεγκεῖν. part. ἐνεγκών. med. ἠνεγκάμην.

2. ზმნებს – λαμβάνω (ვიღებ), εὑρίσκω (ვპოულობ), ἔρχομαι (მოვდივარ), ὁράω (ვხედავ) და εἶπον (ვთქვი) II აორისტის მოქმ. გვარის ბრძანებითი კილოს მხოლობითი რიცხვის მეორე პირში მკვეთრი მახვილი აქვთ ბოლოდან პირველ მარცვალზე: λαβέ, εὑρέ, ἐλθέ, ἰδέ, εἰπέ (მრავლ. რიცხვის მეორე პირში მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზეა: λαβέτε, εὑρέτε და ა.შ.). პრევერბიან ფორმებში მახვილი რეცესიურია: παράλαβε, ἔφευρε, ἄπελθε. κάτιδε. κάτειπε.

ფორმანაკლი ზმნები

არის რამდენიმე ზმნა, რომელთაც მხოლოდ ნამყო სრულისა და ნამყო წინარეწარსულის ფორმები მოეპოვებათ; ამასთან, ნამყო სრული აწმყოს მნიშვნელობით იხმარება, ნამყო წინარეწარსული კი – ნამყო უსრულისა. ეს ზმნებია:

1. perf. II ἔ – οικ – α (< Fε -Foικα-α; ფუძე: εἰκ-, οἰκ-, -ἰκ < Fεικ-, Foικ-, Fικ-) „ვგავარ“, „ვეჩვენები“; უპიროდ – impers. (ὡς) ἔοικε(ν) „(როგორც) ჩანს“, „(როგორც) ჩანს“, „(როგორც) ჰგავს“; III პ. მრ.: ἐοίκασι (εἴξασι); conj. ἐοίκω; opt. ἐοίκοιμι; inf. ἐοικέναι (εἰκέναι); part. ἐοικώς, ἐοικυῖα, ἐοικός (εἰκώς, εἰκυῖα, εἰκός) „მსგავსი“. საშ. სქ. ἐοικός (εἰκός) ἐστι = „ბუნებრივია“, „შეესაბამება“. ზმნიზედა: εἰκότως „შესაბამისად“. Plqp. ἐώκη (ἐώκειν) ან ᾔκη.

(ამ ზმნისგანაა ნაწარმოები არს. სახელი ἡ εἰκών, -όνος „ხატი“, „სურათი“; შდრ. რუს. „икона“).

2. perf. II εἶ – ωθ – α (< ἐ-σFωθ-α; ფუძე: σFεθ-) „მჩვევია“ (აწმყოსათვის იხმარება ἐθίζομαι „ვეჩვევი“); Plqp. εἰώθη (εἰώθειν).

(ამ ზმნისგანაა ნაწარმოები არს. სახელი τὸ ἔθος (ἦθος) „ჩვევა“, „ხასიათი“).

perf. εἶ – μαρ – ται (< σε-σμαρ-ται; ფუძე: μερ- (σμερ-),μορ-, μαρ-) უპიროდ – impers. „ბედით გადაწყვეტილია“ (აწმყოსათვის იხმარება μείρομαι „წილად მხვდება“).

(ამ ზმნისგანაა ნაწარმოები ἡ εἱμαρμένη = ἡ μοῖρα „ბედი“, „ხვედრი“. „წერა“).

4. perf. pass. πέ – πρω – ται (ფუძე: προ-, πρω-: ποίζω „ვაწვდი“, „ვარგუნებ“) უპიროდ – impers. „ბედით გადაწყვეტილია“ (აქედანაა ნაწარმოები ἡ πεπρωμένη ან τὸ πεπρωμένον „ბედი“, „ხვედრი“, „წერა“).

ზმნის გვარის ხმარების თავისებურებანი

1. კლასიკური ხანის ბერძნულში ზოგიერთ ზმნას აწმყო დროში მხოლოდ მოქმედებითი გვარის ფორმა აქვს (მაგალითად: βαίνω „დავდივარ“, ἕρπω „მივცოცავ“, τρέω „ვკანკალებ“), ზოგიერთს კი მხოლოდ – საშუალი გვარისა (მაგალითად: ἄλλομαι „ვხტი“, βούλομαι „მინდა“,κάθημαι „ვზივარ“, κεῖμαι „ვწევარ“).

2. მყოფადის მედიუმი აქტივის მნიშვნელობით. მოქმედებითი გვარის საკმაოდ მრავალ ზმნას მყოფადში ფორმა მედიუმისა აქვს, მნიშვნელობა კი – აქტივისა. ქვემოთ წარმოდგენილია ასეთი ზმნები:

Praesens	Futurum
ᾄδω ვმღერი	ᾄσομαι ვიმღერებ
ἀκούω მესმის	ἀκούσομαι მოვისმენ
ἀλαλάζω ვყვირი	ἀλαλάξομαι ვიყვირებ
ἁμαρτάνω ვცდები	ἁμαρτήσομαι შევცდები
ἀπαντάω ვხვდები	ἀπαντήσομαι შევხვდები
ἀπολαύω გემოს ვატან	ἀπολαύσομαι ვიგემებ
ἁρπάζω ვიტაცებ	ἁρπάξομαι მოვიტაცებ
βαδίζω ვვალ	βαδιοῦμαι ვივლი
βαίνω დავდივარ	βήσομαι ვივლი
βλέπω ვხედავ	βλέψομαι დავინახავ
βοάω ვყვირი	βοήσομαι ვიყვირებ
γελάω ვიცინი	γελάσομαι გავიცინებ
γιγνώσκω ვცნობ	γνώσομαι შევიცნობ
δάκνω ვკბენ	δήξομαι დავკბენ
διαιτάω ვმკურნალობ	διαιτήσομαι ვიმკურნალებ
διδράσκω გავრბივარ	δράσομαι ვირბენ
διώκω ვდევნი	διώξομαι დავედევნები
εἰμί ვარ	ἔσομαι ვიქნები
ἐπαινέω ვაქებ	ἐπαινέσομαι შევაქებ
ἐσθίω ვჭამ	ἔδομαι შევჭამ
θαυμάζω მიკვირს	θαυμάσομαι გავიკვირვებ
κάμνω ვიღლები	καλοῦμαι დავიღლები
κλαίω ვტირი	κλαύσομαι ვიტირებ
κλέπτω ვიპარავ	κλέψομαι მოვიპარავ
λαμβάνω ვიღებ	λήψομαι ავიღებ
μανθάνω ვსწავლობ	μαθήσομαι ვისწავლი
ὄμνυμι ვფიცავ	ὀμοῦμαι დავიფიცებ
οἰμώζω ვკვნესი	οἰμώξομαι დავიკვნესებ
ὁράω ვხედავ	ὄψομαι დავინახავ
πάσχω ვითმენ, განვიცდი	πείσομαι მოვითმენ
παίζω ვთამაშობ	παίσομαι ვითამაშებ
πηδάω ვხტი	πηδήσομαι ვიხტუნებ

πίνω ვსვამ	πόμαι დავლევ
πίπτω ვვარდები, ვეცემი	πεσοῦμαι დავვარდები, დავეცემი
πλέω ვცურავ	πλεύσομαι ვიცურებ
πνέω ვსუნთქავ	πνεύσομαι ვისუნთქებ
σιγάω ვდუმვარ	σιγήσομαι ვიდუმებ
σιωπάω ვდუმვარ	σιωπήσομαι ვიდუმებ
σπουδάζω ვბეჯითობ	σπουδάσομαι ვიბეჯითებ
τίκτω ვბადებ, ვშობ	τέξομαι დავიბადები, ვშობ

ამ ნუსხაში დამოწმებულ და სხვა ზმნათა დიდი ნაწილის მედიუმის სემანტიკურ მხარეს თუ დავაკვირდებით, იგი უფრო სათავისო ქცევის შესაბამისია, ვიდრე საშუალი გვარისა. როგორც ნუსხიდან ჩანს, ბერძნული მყოფადის მედიუმს უმრავლეს შემთხვევაში ქართული ზმნა ი ნიშნიანი ფორმით (სათავისო ქცევით) შეესატყვისება.

3. მყოფადის მედიუმი პასივის მნიშვნელობით. ზოგიერთ ზმნას მყოფადში ფორმა საშუალი გვარისა აქვს, მნიშვნელობა კი – ვნებითისა. ამ ზმნათა ნაწილს პარალელურად ორივე ფორმა მოეპოვება – მედიუმისა და პასივისა; მნიშვნელობა ორივე შემთხვევაში ვნებითი გვარისაა. ეს ზმნები უმრავლეს შემთხვევაში ხმოვანფუძიანებია.

მაგალითები:

Praesens	Futurum
οἰκέω ვასახლებ	οἰκήσομαι დავსახლდები
κωλύω ვაბრკოლებ	κωλύσομαι დავბრკოლდები
τρέφω ვკვებავ	τρέφομαι გამოვიკვებები
βλάπτω ვავნებ. ვაზიანებ	βλάψομαι – βλαβήσομαι დავზიანდები
ζημιόω ვსჯი	ζημιώσομαι – ζημιωθήσομαι დავისჯები
λείπω ვტოვებ	ἀπο-λείψομαι – ἀπο-λειφθήσομαι დატოვებულ ვიქნები

4. დეპონენსები. როგორც ზემოთ გვაქვს აღნიშნული, დეპონენსები (verba deponentia) ანუ „გადადებული ზმნები“ ეწოდება ისეთ ზმნებს, რომელთაც ფორმა მედიოპასივისა აქვთ, მნიშვნელობა კი აქტივისა. დეპონენსები ორი რიგისაა: საშუალი გვარისეული – deponentia media და ვნებითი გვარისეული – deponentia passiva.

თუ დეპონენტურ ზმნას აორისტში მედიუმის ფორმა აქვს აქტივის ან მედიუმისვე მნიშვნელობით, ასეთი დეპონენსი იქნება საშუალი გვარისეული – deponens medium (DM). მაგალითად: ἰάομαι „ვკურნავ“, აორისტი – ἰασάμην „გავკურნე“.δέχομαι „ვღებულობ“, აორისტი – ἐδεξάμην „მივიღე“.

ზოგჯერ საშუალი გვარისეულ დეპონენსს აორისტში პასივის ფორმაც მოეპოვება პასივისვე მნიშვნელობით. მაგალითად: βιάζομαι „ვაიძულებ“, აორისტი მედ. – ἐβιασάμην „ვაიძულე“, აორისტი პას. – ἐβιάσθην „იძულებულ ვიქენი“.

თუ დეპონენტურ ზმნას აორისტში პასივის ფორმა აქვს აქტივის ან მედიუმის მნიშვნელობით. ასეთი დეპონენსი იქნება ვნებითი გვარისეული – deponens passivum (DP). მაგალითად: ἀρνέομαι „უარვყოფ“, აორისტი – ἠρνήθην „უარვყავი“; βούλομαι „მსურს“, აორისტი – ἐβουλήθην „მოვისურვე“; δύναμαι „ძალმიძს“, აორისტი – ἐδυνήθην „შევძელ“.

Deponentia media

αἰτιάομαι ვაბრალებ	λυμαίνομαι ვაზიანებ
βιάζομαι ვაიძულებ	λωβάομαι შეურაცხვყოფ
δέχομαι ვღებულობ	μέμφομαι ვკიცხავ
δωρέομαι ვასაჩუქრებ	μιμέομαι ვბაძავ
ἐργάζομαι ვმუშაობ	μετα-πέμπομαι მოვუხმობ
ἡγέομαι მივუძღვი	ὀλοφύρομαι ვჩივი, ვდარდობ
θεάομαι ვხედავ	χειρόομαι ვიმორჩილებ
ἰάομαι ვკურნავ	χράομαι ვსარგებლობ
κτάομαι ვიძენ	ὠνέομαι ვყიდულობ
λογίζομαι განვსჯი	

Deponentia passiva

ἄγαμαι ვიხიბლები	ἔραμαι (= ἐράω) მიყვარს
αἰδέομαι მრცხვენია	εὐλαβέομαι ვერიდები
ἁμιλλάομαι ვეტოქები	ἥδομαι ვხარობ
ἀρνέομαι უარვყოფ	ἡττάομαι ვემორჩილები
ἄχθομαι ვწყრები	(ἐν-)θυμέομαι მოვისაზრებ
βούλομαι მსურს	(ἐπι-)μέλομαι ვზრუნავ
δέομαι მჭირდება, მაკლია	οἴομαι (οἶμαι) ვფიქრობ
δύναμαι ძალმიძს, შემიძლია	πειράομαι ვცდილობ
ἐναντιόομαι ვეწინააღმდეგები	φιλοτιμέομαι მივისწრაფი
ἐπίσταμαι მესმის, ვიცი	(პატივმოყვარეობის გამო)

5. მედიოპასივი ზმნები. მოქმედებითი გვარის მრავალ ზმნას აორისტის ვნებითი გვარის ფორმაში ხშირად რეფლექსური (უკუქცევითი) ან მედიალური მნიშვნელობა აქვს. მათი მყოფადი უპირატესად მედიუმის (ზოგჯერ კი პასივის) ფორმითაა წარმოდგენილი. ასეთ ზმნებს ეწოდებათ მედიოპასივი ანუ საშუალ-ვნებითი ზმნები – media passiva (MP).

Media passiva (ნიმუშები)

Praesens	Aoristus pass.	Futurum med. pass.
αἰσχύνω ვარცხვენ	ἠσχύνθην შევრცხვი	αἰσχυνοῦμαι, αἰσχυνθήσομαι შევრცხვები
ἀνιάω ვაწუხებ	ἠνιάθην	ἀνιάσομαι
ἐπείγω ვაჩქარებ	ἠπείχθην	ἐπείξομαι
εὐφραίνω ვხარობ	ἠυφράνθην	εὐφρανοῦμαι, εὐφρανθήσομαι
κοιμάω ვაძინებ	ἐκοιμήθην	κοιμήσομαι
λυπέω ვადარდიანებ	ἐλυπήθην	λυπήσομαι
ὀργίζω ვაბრაზებ	ὠργίσθην	ὀργιοῦμαι, ὀργισθήσομαι
πείθω ვარწმუნებ	ἐπείσθην	πείσομαι
πλανάω ვახეტიალებ	ἐπλανήθην	πλανήσομαι
πορεύω წარვმართავ. გადამყავს	ἐπορεύθην	πορεύσομαι
φοβέω ვაშინებ	ἐφοβήθην	φοβήσομαι, φοβηθήσομα

6. Ზოგიერთი ზმნური ფორმების გარდამავალი და გარდაუვალი მნიშვნელობა. თუ გარდამავალ ზმნას აორისტსა და ნამყო სრულში ორ-ორი ფორმა მოეპოვება (I და II აორისტი, I და II ნამყო სრული), მაშინ პირველ ფორმებს ჩვეულებრივ გარდამავალი მნიშვნელობა აქვს, მეორე ფორმებს კი – გარდაუვალი.

თუ ნამყო სრულს მხოლოდ ერთი – პირველი ფორმა აქვს. იგი ზოგჯერ გარდაუვალი მნიშვნელობით იხმარება.

მაგალითები: ἵστημι (ვდგამ) ზმნას აორისტში ორი ფორმა აქვს გარდამავალი და გარდაუვალი მნიშვნელობით, ნამყო სრულში კი ერთი ფორმა – გარდაუვალი მნიშვნელობით: aor. I ἔστησα „დავდგი“, aor. II ἔστην „დავდექი“; perf. I ἕστηκα „დავდექი“ = „ვდგავარ“; σβέννυμι „ვაქრობ“, aor. I ἔσβεσα „ჩავაქრე“, aor. II ἔσβην „ჩავქრი“; perf. I ἔσβηκα „ჩავქრი“.

წინდებული

ბერძნულ ენაში წინდებული (πρόθεσις, praepositio) ადგილის ზმნიზედისაგან განვითარდა.

წინდებული სახელს დაერთვის და აღნიშნავს მდებარეობას, მიმართულებას, დანიშნულებას ან სხვა რაიმე დამოკიდებულებას საგანთან. წინდებული ბერძნულში, ისევე როგორც თანდებული ქართულ ენაში, სათანადო ბრუნვის ფორმასთან დაკავშირებას მოითხოვს. ბრუნვის ეს ფორმებია: ნათესაობითი, მიცემითი და აკუზატივუსი.

ზოგი წინდებული მხოლოდ ერთ ბრუნვას უკავშირდება (ან ნათესაობითს, ან მიცემითს, ან აკუზატივუსს), ზოგი – ორ ბრუნვას (ნათესაობითსა და აკუზატივუსს), ზოგი წინდებული კი შეიძლება სამივე ბრუნვასთან იყოს დაკავშირებული (ნათესაობითთან, მიცემითთან და აკუზატივუსთან).

პროზაში წინდებული ყოველთვის წინ უსწრებს იმ სიტყვას, რომელსაც განეკუთვნება; გამონაკლისია წინდებული περί, რომელიც ნათესაობითი ბრუნვის ფორმასთან ხმარების დროს შეიძლება უკუგდებულის (თანდებულის) როლშიც გამოვიდეს. ასეთ შემთხვევაში მახვილი მას ბოლოდან მეორე მარცვალზე ექნება (πέρι).

I. ერთ ბრუნვასთან დაკავშირებული წინდებულები

1) ნათესაობითთან: ნათესაობით ბრუნვას უკავშირდება წინდებულები: ἀντί, ἀπο, ἐκ (ἐξ) და πρό.

ἀντί – მაგიერ, ნაცვლად: ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ „ძმის მაგიერ“; ἀντὶ πολέμου εἰρήνη „ომის ნაცვლად მშვიდობა“.

ἀπό – გან, დან (აღნიშნავს დაშორებას, დაცილებას): ἀπὸ τῆς πόλεως „ქალაქიდან“; ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας „იმ დღიდან“, ἀφ' ἵππου κατεπήδησε „ჩამოხტა ცხენიდან“; ἀπὸ παίδων (= ἐκ παίδων) „ბავშვობიდან“.

ἐκ (ἐξ) – გან, დან; ἐκ დაისმის თანხმოვანთა წინ, ἐξ კი – ხმოვანთა წინ: τὰ ἀγάλματα ἐκ χαλκοῦ πεποίηται „ქანდაკებები გაკეთებულია სპილენძისაგან“; ἐκ τῆς Ἀσιας „აზიიდან“; ἐξ οὗ „იმ დროიდან, რაც...“.

πρό – წინ, თვის: πρὸ τῆς μάχης „ბრძოლის წინ“; πρὸ τοῦ ἄστεως „ქალაქის წინ“; πρὸ παίδων μάχεσθαι „ბრძოლა ბავშვებისათვის“.

2) მიცემითთან: მიცემით ბრუნვას უკავშირდება წინდებულები: ἐν, σύν (ξύν).

ἐν – ში, ზე: ἐν τῇ πόλει „ქალაქში“; ἐν Ἀθήναις „ათენში“; ἐν τούτῳ τῷ ἔτει „იმ წელს“ („იმ წელში“); ἐν Σάμῳ τῇ νήσῳ „კუნძულ სამოსზე“.

σύν (ξύν) – თან, ურთ, ერთად. ამ წინდებულის ორივე ფორმა ერთი მნიშვნელობისაა. ξύν უძველესი ფორმაა. ატიკურ პროზაში σύν წინდებული იშვიათად იხმარება (შედარებით ხშირია ქსენოფონტთან); მას ჩვეულებრივ ენაცვლება წინდებული μετά ნათესაობით ბრუნვასთან. σύν წინდებულიან მიცემითს ხშირად ინსტრუმენტალისის მნიშვნელობა აქვს: σὺν τῷ φίλῳ „მეგობართან ერთად“; Μένων

καί οἱ σὺν αὐτῷ „მენონი და მასთან მყოფნი“; ἐπαιδεύετο σὺν τῷ ἀδελφῷ „გაიზარდა ძმასთან ერთად“; σὺν κραυγῇ „ყვირილით“; σὺν γέλωτι „სიცილით“; σὺν θεοῖς „ღმერთთა შემწეობით“.

3) აკუზატივუსთან: აკუზატივუსს უკავშირდება წინდებულები: εἰς (ἐς), ἀνά.

εἰς (ἐς) – კენ, ში, ზე. ეს წინდებული უპირატესად მოძრაობის აღმნიშვნელ ზმნებთან იხმარება და უპასუხებს კითხვას „საითკენ?“ ἐς ფორმა უძველესია, εἰς – უფრო ახალი (<ἐν +ς): εἰς τὴν πόλιν „ქალაქისაკენ“, „ქალაქში“; εἰς τὴν Ἰταλίαν „იტალიისაკენ“, „იტალიაში“; εἰς τὰ ὄρη ἔφυγον „გაიქცნენ მთებში“; ἐστράτευσαν ἐς τὴν Ἀττικήν „გაილაშქრეს ატიკაზე“.

ἀνα – ზე, ზემოთ: ἀνὰ τὰ ὄρη „მთებზე“; ἀνὰ κράτος „მთელი ძალით“.

II. ორ ბრუნვასთან დაკავშირებული წინდებულები

ნათესაობითსა და აკუზატივუსს უკავშირდება წინდებულები: διά, κατά, μετά და ὑπέρ.

διά: ნათესაობითთან – ზე, მეშვეობით: διὰ τῆς χώρας πορεύεσθαι „გავლა ქვეყანაზე“; ὁ ποταμὸς ῥεῖ διὰ μέσης τῆς πόλεως „მდინარე ქალაქის შუაგულზე მიედინება“; διὰ κηρύκων „მაცნეთა მეშვეობით“.

აკუზატივუსთან – გამო, მიზეზით, მეშვეობით, წყალობით: διὰ τοῦτο „ამის გამო“; δι᾽αἰσχύνην „სირცხვილის გამო“; δι᾽ἡμᾶς ἔχετε τήνδε τὴν χώραν „ჩვენი წყალობით გიკავიათ ეს ქვეყანა“.

κατά: ნათესაობითთან აღნიშნავს პერპენდიკულარულ მიმართულებას (ზემოდან ქვევით), აკუზატივუსთან – ჰორიზონტალურს.

ნათ. -დან, ქვეშ, წინააღმდეგ: κατὰ τοῦ ὄρους „მთიდან“. κατὰ γῆς δῦναι „მიწის ქვეშ ჩასვლა“; λέγειν κατὰ Φιλίππου „ფილიპეს წინააღმდეგ ლაპარაკი“.

აკუზატ. -ში, -ზე, შესაბამისად, წინააღმდეგ: κατὰ τὴν πόλιν πλανᾶται „ქალაქში ხეტიალობს“; ἔπλεον κατὰ ποταμόν „მდინარეზე მიცურავდნენ“; οἱ Ἕλληνες ἐνίκων τοὺς Πέρσας καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν „ელინებმა დაამარცხეს სპარსები ხმელეთსა და ზღვაზე“ (κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν = terra marique); κατὰ τοὺς νόμους „კანონთა შესაბამისად“; κατ᾽ἀξίαν

„ღირსებისამებრ“; οἱ κατὰ τοὺς Ἕλλενας τεταγμένοι „ელინთა წინააღმდეგ დარაზმულნი“.

καθ᾽ἡμέραν „ყოველდღე“; κατὰ τυχὴν „შემთხვევით“; κατὰ πάντα τρόπον „ყოველნაირად“.

μετά: ნათეს. – თან, ურთ: μετὰ τῶν συμμάχων „მოკავშირეებთან ერთად“; μετὰ πολλῶν δακρύων „მრავალი ცრემლითურთ“.

აკუზატ. – შემდეგ: μετὰ ταῦτα „ამის შემდეგ“; μετὰ τὴν μάχην „ბრძოლის შემდეგ“; μεθ᾽ἡμέραν „დღისით“ (=„დღის დადგომის შემდეგ“).

ὑπέρ (ლათ. super): ნათეს. – ზემოთ, ზე, თვის ὑπὲρ τῆς γῆς „დედამიწაზე“; ὑπὲρ τῆς κώμης γήλοφος ἦν „სოფელს ზემოთ გორაკი იყო“; Δημοσθένους λόγος ὑπέρ Κτησιφῶντος „დემოსთენეს სიტყვა კტესიფონტისთვის (დასაცავად)“; ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν „სამშობლოსათვის სიკვდილი“.

აკუზატ. -ზე, ზემოთ, გადაღმა, მეტად, წინააღმდეგ: ὑπὲρ τὴν γῆν „დედამიწაზე“; οἱ ὑπὲρ Ἑλλήσποντον οἰκοῦντες „ჰელესპონტს გადაღმა მოსახლენი“; ὑπὲρ τὴν δύναμιν „ძალაზე მეტად“; ὑπὲρ μοῖραν „ბედის წინააღმდეგ“.

III. სამ ბრუნვასთან დაკავშირებული წინდებულები

ნათესაობითს, მიცემითსა და აკუზატივუსს უკავშირდება წინდებულები: ἀμφί, ἐπί, παρά, περί, πρός და ὑπό.

ἀμφί – ეს წინდებული ატიკურ პროზაში იშვიათად იხმარება (გვხვდება ქსენოფონტთან). მას ჩვეულებრივ წინდებული περί ენაცვლება. ნათეს. – ირგვლივ, გარშემო, შესახებ: διαφέρεσθαι ἀμφί τινος „რისამე გარშემო დავა“; ἀμφὶ φιλότητος ἀείδειν „მღერა სიყვარულის შესახებ“.

მიცემ. – თან, ირგვლივ, გამო: ἀμφὶ πυρί „ცეცხლთან“, „ცეცხლის ირგვლივ“; ἀμφὶ φόβῳ „შიშის გამო“;

აკუზატ. ირგვლივ, გარშემო, მახლობლად: ἀμφὶ Μίλητον „მილეტის ირგვლივ“; ἀμφὶ πῦρ καθῆσθαι „ცეცხლის ირგვლივ ჯდომა“; οἱ ἀμφὶ Κῦρον „კიროსის გარშემო მყოფნი“; ἀμφὶ τοῦτον τὸν χρόνον „ამ დროის მახლობლად“.

ἐπί: ნათეს. – ზე, ში (კენ), -თან, დროს: ἐπὶ τῶν νεῶν „ხომალდებზე“; ἔπλεον ἐπὶ Λέσβου „მიცურავდნენ ლესბოსისაკენ“; ἀνεχώρουν ἐπ᾽οἴκου

„ბრუნდებოდნენ შინ (სახლისაკენ)“; ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ „მდინარესთან“; ἐπὶ Κύρου „კიროსის დროს“; ἐπὶ γήρως „სიბერის დროს (=სიბერეში)“; οἱ ἐφ᾽ ἡμῶν „ჩვენი თანამედროვენი“.

მიცემ. ზე, -თან; οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ Ἰσθμῷ „ცხოვრობენ ისთმოსზე“; τὸ ἐπὶ θαλάσσῃ τεῖχος „კედელი ზღვასთან“; ἐπὶ ταῖς ναυσίν „ხომალდებთან“.

აკუზატ. – ზე, კენ, თან, წინააღმდეგ: ἐναβαίνειν ἐφ᾽ ἵππον – ἀναβῆναι ἐπὶ ἵππον „შეჯდომა ცხენზე“; ἐπὶ τὴν θάλατταν ἄγομεν αὐτόν „იგი მიგვყავს ზღვისაკენ (ზღვასთან)“; Ξέρξης ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα „ქსერქსე მოვიდა ელადის წინააღმდეგ“.

παρά: ნათეს. – გან: παρὰ τῶν φίλων „მეგობრებისაგან“; παρὰ βασιλέως „მეფისაგან“.

მიცემ. – თან: οἱ παρὰ Κύρῳ βάρβαροι „კიროსთან (მყოფი) ბარბაროსები“.

აკუზატ. – თან (-კენ), წინააღმდეგ: παρὰ τὸν ποταμόν „მდინარესთან“; παρὰ βασιλέα „მეფესთან“; (= „მეფისაკენ“); παρὰ τοὺς νόμους „კანონთა წინააღმდეგ“.

περί: ნათეს. – შესახებ (-თვის), გამო: περὶ τοῦ πολέμου „ომის შესახებ“ („ომისათვის“), περὶ τῆς εἰρήνης „მშვიდობის შესახებ“, „მშვიდობისათვის“).

მიცემ. გარშემო, თან, გამო: περὶ Πατρόκλῳ „პატროკლეს გარშემო“; νεκρὸς περὶ νεκρῷ „გვამი გვამთან“; περί φόβῳ „შიშის გამო“.

აკუზატ. ირგვლივ, მიმართ: περὶ τὴν πόλιν „ქალაქის ირგვლივ“; οἱ περὶ Σωκράτη „სოკრატეს ირგვლივ მყოფნი“ (= „სოკრატეს მოწაფეები“); εὐσεβεῖν περὶ θεούς „მოწიწება ღმერთების მიმართ“.

πρός: ნათეს. – გან, მხრივ, გულისთვის, წინაშე: πρὸς τῶν φίλων „მეგობრებისაგან“; πρὸς ὑμῶν „თქვენგან“, „თქვენი მხრივ“; πρὸς θεῶν „ღვთის გულისთვის“; πρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων „ღმერთებისა და ადამიანების წინაშე“.

მიცემ. – თან, გარდა: αἱ πρὸς θαλάττῃ πόλεις „ზღვასთან (მდებარე) ქალაქები“; πρὸς τούτῳ, πρὸς τούτοις „ამას გარდა“.

აკუზატ. – თან, მიმართ, წინააღმდეგ: πρὸς σέ „შენთან“; οἱ Ἀθηναῖοι πρέσβεις ἔπεμψαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους „ათენელებმა ელჩები გაგზავნეს ლაკედემონელებთან“; διαβάλλει αὐτὸν πρὸς τὸν ἀδελφόν „იგი დააბეზღა ძმასთან“; ἐγὼ πρὸς σὲ ἔχω φιλικῶς „მე შენს მიმართ მეგობრულად ვარ

განწყობილი“. ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους „მტერზე (= მტრის წინააღმდეგ) წასვლა“.

ὑπό: ნათეს. – ქვეშ (კითხვაზე „სად?“), მიერ (-გან): ὑπὸ γῆς „მიწის ქვეშ“; οἱ Πέρσαι ἐνικήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων „სპარსები დამარცხებულ იქნენ ელინების მიერ“; ὑπὸ λύπης „დარდისაგან“.

მიცემ. ქვეშ (კითხვაზე „სად?“): ὑπὸ τῷ δένδρῳ „ხის ქვეშ“: ὑπὸ τῷ οὐράνῳ „ცის ქვეშ“.

აკუზატ. ქვეშ (კთხვაზე „საითკენ?“) ἀπῆλθον ὑπὸ τὰ δένδρα „წარემართნენ ხეთა ქვეშ“; Αἴγυπτος πάλιν ὑπὸ βασιλέα ἐγένετο „ეგვიპტე კვლავ მეფის (ძალაუფლების) ქვეშ მოექცა“.

ზემოთ დასახელებული წინდებულები მონაწილეობენ რთული სიტყვის წარმოებაში. წინდებულს წინსართის როლში შეუძლია სახელისაგან ახალი სახელი აწარმოოს (θέατρον – ἀμφι-θέατρον), ხოლო როგორც ზმნისწინს ანუ პრევერბს შეუძლია ზმნისაგან განსხვავებული შინაარსის მქონე ზმნა წარმოქმნას (βάλλω „ვისვრი“: μετα-βάλλω „შევცვლი“, δια-βάλλω „ვაბეზღებ“; χωρέω „მივდივარ“: ὑπο-χωρέω „ვუთმობ“, „ვემორჩილები“, προσ-χωρέω „ვუახლოვდები“).

ამ წინდებულთა გარდა ბერძნულში გვაქვს ეგრეთ წოდებული „არასაკუთრივ წინდებულები“, რომლებიც სათანადო ბრუნვის ფორმებს უკავშირდებიან, მაგრამ პრევერბთა როლის შესრულება არ ძალუძთ. ასეთი წინდებულებია: ἄνευ, ἄχρι, μέχρι, ἕνεκα, μεταξύ, πλήν, ἅμα, ὑμοῦ, ὡς.

1) ნათესაობითთან:

ἄνευ – უ: ἄνευ σου „უშენოდ“.

ἄχρι ანუ μέχρι – მდე: μέχρι θαλάττης „ზღვამდე“

ἕνεκα (ἕνεκενμ εἵνεκα, εἵνεκεν) – გამო, გულისთვის. ეს წინდებული უპირატესად უკუდებულად იხმარება: τούτου ἕνεκα „ამის გამო“; „ამის გულისთვის“; στεφάνῳ σε σοφίας ἕνεκα στεφάνουσι „გვირგვინით გამკობენ შენ სიბრძნის გულისთვის“.

μεταξύ – შორის, შუა: μεταξὺ τοῦ Ἰονίου κόλπου καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου „იონიის უბესა და ევქსინის პონტოს შორის“.

πλήν – გარდა πάντες λπήν ἡμῶν „ყველა ჩვენ გარდა“.

2) მიცემითთან:

ἅμα – თანავე (დროის აღსანიშნავად): ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι „მზის ამოსვლისთანავე“; ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ „გაზაფხულის დადგომისთანავე“. ἅμα ἡμέρᾳ „დღის დადგომისთანავე“; ἅμ(α) ἕω „განთიადისთანავე“.

ὁμοῦ – ერთად: ὁμοῦ τοῖς συμμάχοις νικῶ „ვიმარჯვებ მოკავშირეებთან ერთად“.

ὡς – კენ (კითხვაზე „საითკენ“?): πορεύεται ὡς βασιλέα „მიემართება მეფისკენ“.

ზმნიზედა წინდებულის მნიშვნელობით

ზოგიერთი ზმნიზედა გამოყენებულია წინდებულად. ასეთებია, განსაკუთრებით ადგილის ზმნიზედები. წინდებულად გამოყენებული ზმნიზედა მოითხოვს ნათესაობით ბრუნვას. ეს ზმნიზედებია:

ἀμφοτέρωθεν (ორივე მხრივ); ἐκτός, ἔξω (გარეთ); ἐντός, εἴσω, ἔσω (შიგნით); ἔμπροσθεν (წინ); ἐναντίον (წინაშე); ἐγγύς, πλησίον, ἀγχοῦ (ახლოს); ὄπισθεν (უკან); πέραν (გადაღმა, იქით); πόῤῥω, πρόσω (შორს); χάριν (=ἕνεκα გულისთვის); χωρίς (ცალკე, განცალკევებით); λάθρᾳ (შეუმჩნევლად).

მაგალითები:

ἀμφοτέρωθεν τῆς ὁδοῦ „გზის ორივე მხარეს“; ἔξω τῆς πόλεως „ქალაქის გარეთ“; ἐγγὺς τῆς πολέως „ქალაქის ახლოს“; παιδιᾶς χάριν „ხუმრობის გულისთვის“.

კავშირები და ნაწილაკები

კავშირი და ნაწილაკი დამხმარე სიტყვებია. კავშირი ერთმანეთთან აკავშირებს წინადადების ორ წევრს ან ორ წინადადებას; ნაწილაკი კი დაერთვის წინადადების წევრს ან მთელ წინადადებას და საჭირო ელფერს აძლევს მას.

I. მაერთებელი კავშირები: καί, τέ (და, აგრეთვე); უარყოფით გამოთქმებში მათ ნაცვლად იქმნება: οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ (არც).

მაცალკევებელი კავშირებია; ἤ (ან); ἤ – ἤ (ან – ან); πότερον – ἤ (ან – ან); εἴτε – εἴτε (ან – ან).

მაპირისპირებელი კავშირებია: ἀλλά (მაგრამ, არამედ); ἀλλά γε (ყოველ შემთხვევაში); ἀλλ᾽οὐ (მაგრამ არ); οὐ μόνον – ἀλλὰ καί (არა მარტო – არამედ); οὐ μήν – ἀλλά (მაგრამ მაინც); μέντοι, μήν (თუმცა კი); οὐδὲ μήν (თუმცა არ); ὅμως (თუმცა); ἀτάρ (მაგრამ); οὐ μάλλον – ἤ (იმდენად არ –

რამდენადაც); καίπερ, καίτοι (მაინც); μέν – δέ (ერთი მხრივ – მეორე მხრივ); αὖ (ასევე).

მაიგივებელი კავშირებია: ὡς (როგორც); ὥσπερ (ვითარცა); ὅπως (როგორც); ὡστε (ისე რომ); ἠὔτε (ვითარცა).

II. მაქვემდებარებელი კავშირები: დ რ ო ი ს ა: ὅτε, ὁπότε (როდესაც, როცა); ἡνίκα, ὁπηνίκα (როცა; იმ დროს, როცა); ἧμος (როცა); ἐπεί (როცა; იმის შემდეგ, რაც); ἐπειδή (მაშინ, როცა); ἕως (სანამ); ὄφρα (სანამ); πρίν (უწინ).

მ ი ზ ე ზ ი ს ა: ὅτι (რომ, იმიტომ რომ); διότι (იმის გამო რომ); οὕνεκα (ვინაიდან, იმიტომ რომ).

მ ი ზ ნ ი ს ა: ἵνα (რათა); μή (რათა არ).

პ ი რ ო ბ ი ს ა: εἰ (თუ); ἐάν = εἰ ἄν = ἄν = ἤν (თუ); ἄν (განა).

დ ა თ მ ო ბ ი ს ა: εἰ καί = ἐὰν καί (თუკი); καὶ εἰ = καὶ ἐάν → κἄν (და თუ).

დ ა ს კ ვ ნ ი ს ა: ἄρα = ἄρ= ῥα = პოეტ. ἆρα (ამიტომ, ამგვარად); οὖν = ახალ იონიურში ὦν (ამგვარად); μὲν οὖν (ცხადია); ამავე მნიშვნელობით იხმარება: ἀλλ᾽οὖν γὰρ οὖν; უარყოფით გამოთქმაში: οὔκουν (ამგვარად არ); νύν (ახლა კი); τοίνυν (ამის გამო, თუმცა); τοίγαρ (და ასე).

III. ნაწილაკები: γέ (ხშირად უდრის ქართული ც ნაწილაკს; ზოგჯერ = „ხომ“); γοῦν (ნამდვილად); πέρ (მეტად); δή (ახლა, და ასე); δήπου (რა თქმა უნდა); ναί (დიახ); νή (ჭეშმარიტად); νή ხშირად ახლავს ღმერთების სახელს აკუზატივუსში და აღნიშნავს ფიცს: νὴ Δία „ვფიცავ ზევსს“.

სიტყვანარმოება

სიტყვა შეიძლება იყოს მარტივი და რთული. მარტივია სიტყვა, თუ იგი ერთი ფუძისაგანაა ნაწარმოები. მაგალითად, არსებითი სახელი λόγο-ς („სიტყვა“) ნაწარმოებია λέγ-ω („ვამბობ“) ზმნის λεγ ფუძისაგან. რთულია სიტყვა, თუ იგი ორი ან მეტი სიტყვის შეკავშირებითაა მიღებული. რთული შედგენილობისაა, მაგალითად, არსებითი სახელები: λογο-γράφο-ς („მემატიანე“), βατραχο-μου-μαχία („თაგვთა და ბაყაყთა ომი“).

ახალ სიტყვათა შექმნის ორი გზა არსებობს: ერთია – წარმოქმნა ანუ დერივაცია (derivatio), მეორე – თხზვა ანუ კომპოზიცია (compositio). მარტივ სიტყვათა წარმოება დერივაციის საშუალებით ხდება, რთული სიტყვებისა კი – კომპოზიციით.

I. წარმოქმნა. წარმოქმნა ანუ დერივაცია არის ახალი სიტყვის შექმნა ფუძეზე მნიშვნელობის მცვლელი აფიქსის დართვით. დერივაცია

ბერძნულში ჩვეულებრივ ზმნის ან სახელის ფუძეზე სუფიქსთა დართვის მეშვეობით ხდება. ასეა მიღებული ნაზმნარი სახელები (verbalia), ნასახელარი სახელები და ნასახელარი ზმნები (denominativa).

A. წარმოქმნილ არსებით სახელთა ჯგუფები

1. მოქმედი პირის ანუ ხელობის სახელები (nomina agentis). ასეთი სახელები იწარმოება ზმნის ან სახელის ფუძეზე შემდეგ სუფიქსთა დართვით (ფრჩხილებში ნაჩვენებია სახელობითი ბრუნვის დაბოლოება, სქესი და მახვილის რაგვარობა):

1) ο (-ος; მამრ. სქ. oxytona): τροφ-ός „მარჩენალი“ (τρέφ-ω); ἀρχ-ός „გამგებელი“ (ἄρχ-ω); πομπ-ός „ელჩი“ (πέμπ-ω).

2) ευ (-εύς; მამრ. სქ. oxytona): γραφ-εύς „მწერალი“ (γράφ-ω); ἱππ-εύς „მხედარი“ (ἵππο-ς „ცხენი“); χαλκ-εύς „მჭედელი“ (χαλκό-ς „სპილენძი“).

-εύς ბოლოკიდურიან სახელებს ხშირად შეესაბამება მდედრობითი სქესის სახელები -ειᾱ ბოლოკიდურით; მახვილი ასეთ სახელებს ბოლოდან მესამე მარცვალზე აქვთ: ἱερεύς „ქურუმი“ – ἱέρεια „ქურუმი ქალი“„ქურუმიხე“: βασιλεύς „მეფე“ – βασίλεια „დედოფალი“.

3) -τηρ (-τήρ; მამრ. სქ. oxytona): δο-τήρ „მიმცემი“ (δί-δω-μι „ვაძლევ“) σω-τήρ „მხსნელი“ (σώ-ζω „ვიხსნი“). მდედრ. სქესის შესაბამისი ბოლოკიდურია -τειρᾱ: σώ-τειρα „მხსნელი ქალი“.

4) τορ (-τωρ; მამრ. სქ.) ῥή-τωρ „მჭევრმეტყველი“ (ῥε-); κτίσ-τωρ „დამფუძნებელი“ (κτίζω „ვაფუძნებ“).

5) τρο (-τρό-ς; მამრ. სქ. oxytona): ἰα-τρό-ς „ექიმი“ (ἰά-ομαι „ვკურნავ“).

6) τᾱ (-τη-ς; მამრ. სქ. ხშირად oxytona): κρι-τή-ς „მსაჯული“ (κρίνω „განვსჯი“); ποιη-τή-ς „პოეტი“, „შემოქმედი“ (ποιέ-ω „ვქმნი“); κλέπ-τη-ς „ქურდი“ (κλέπ-τ-ω „ვიპარავ“); μαθη-τή-ς „მოსწავლე“ (μανθάνω „ვასწავლი“ μαθ-ε-); αὐλη-τή-ς „ავლეტი“„სალამურის დამკვრელი“ (αὐλέ-ω „სალამურზე ვუკრავ“).

მდედრ. სქესის შესაბამისი ბოლოკიდურია -τριᾱ: ποιή-τρια „პოეტი ქალი“; ψάλ-τρια „ჩანგზე დამკვრელი ქალი“.

7) τριδ (-τρίς; მდედრ. სქ. oxytona): αὐλη-τρί-ς „ავლეტი ქალი“, „სალამურზე დამკვრელი ქალი“.

8) τιδ (-τις; მდედრ. სქ.): ἱκ-έ-τι-ς „მავედრებელი ქალი“ (ἱκετεύ-ω „ვევედრები“).

2. მოქმედების ან მდგომარეობის სახელები (nomina actionis). მოქმედებისა და მდგომარეობის სახელები ხშირად გამოხატავენ აბსტრაქტულ ცნებებს (omnia abstracta). ამ სახელთა მაწარმოებელი სუფიქსებია:

1) α (-α, -η, მდ. სქ.): μάχ-η „ბრძოლა“ (μάχ-ομαι „ვიბრძვი“); φορ-ά „ტარება“ (φέρ-ω „დამაქვს“).

2) τι (-τι-ς; მდ. სქ. barytona): πίσ-τι-ς „ერთგულება“ (πείθ-ω „ვარწმუნებ“); φά-τι-ς „დარხეული ხმა“ (φη-μί „ვამბობ“).

3) σι (-σι-ς; მდ. სქ.) μίμη-σι-ς „მიბაძვა“ (μιμέομαι „ვბაძავ“); ποίη-σι-ς „შემოქმედება“, „პოეზია“ (ποιέ-ω „ვქმნი“); θέ-σι-ς „დადება“ (τί-θη-μι „ვდებ“; πρᾶξις „ქმედობა“(πράττω „ვაკეთებ“).

სუფიქსი σι მომდინარეობს τι-საგან; σι ჩვეულებრივ დაისმის ხმოვნის შემდეგ.

4) σια (-σια; მდ. სქ. barytona): δοκιμα-σία „გამოცდა“ (δοκιμάζ-ω „ვცდი“).

5) τυ (-τυ-ς; მდ. სქ. oxytona): ὀρχησ-τύ-ς „ცეკვა“ (ὀρχέ-ομαι „ვცეკვავ“; ἑδη-τύ-ς „საჭმელი“ (ἔδ-ω „ვჭამ“).

6) μο (-μό-ς; მამრ. სქ. oxytona: σπασ-μό-ς „კრუნჩხვა“: διωγ-μό-ς „დევნა“ (διώκ-ω „ვდევ“); δεσ-μό-ς „შეკვრა“, „ბორკილი“ (δέ-ω „ვკრავ“).

7) μα (-μη, -μα; მდ. სქ.): τι-μή „პატივი“ (τί-ω „პატივს ვცემ“); τόλ-μα „გამბედაობა“ (τλᾶ-ναι „გაბედვა“).

3. მოქმედების შედეგის სახელები (nomina rei actionis). ასეთ სახელთა სუფიქსებია:

1) ματ (-μα; ლათ. men; რუს. мя; საშ. სქ.): ποίη-μα „თხზულება“ (ποιέ-ω „ვქმნი“) δέρ-μα „ტყავი“ (δέρ-ω „ვატყავებ“).

2) ες (-ος; საშ. სქ.): ἔθ-ος „ჩვეულება“, „ხასიათი“ (ἐθ-ίζ-ω „ვაჩვევ“); γέν-ος „გვარი“, „მოდგმა“ (γί-γν-ομαι „წარმოვშობ“); τέκ-ος „ნაშიერი“ (τί-κτ-ω „ვშობ“); ψεῦδ-ος „ტყუილი“ (ψεύδ-ω „ვცრუობ“).

3) λα, ρα, μα, (α)να (-λη, -ρα, -μη, -νη; მდ. სქ.): στή-λη „სვეტი“ (ἵστημι „ვდგამ“); ἕδ-ρα „სავარძელი“ (καθ-έζομαι „ვჯდები“); γνώ-μη „აზრი“ (γι-γνώ-σκω „ვცნობ“); τέχ-νη „ხელოვნება“ (τέκ-των „მშენებელი“).

4) λο, (α)νο, ρο (-λο-ς. -λο-ν, -ρο-ς, -ρο-ν, -νο-ς, -νο-ν; მამრ. და საშ. სქ.): ἄθ-λο-ς „შეჯიბრი“; ἄθ-λο-ν „ჯილდო“; τάφ-ρο-ς „თხრილი“ (θάπτω „ვმარხავ“); δῶ-ρο-ν „საჩუქარი“ (δί-δω-μι „ვაძლევ“); στέφ-ανο-ς „გვირგვინი“ (στέφ-ω „შემოვავლებ“); δρέπ-αν-ο-ν „ნამგალი“ (δρέπ-ω „ვწყვეტ“).

4. იარაღისა და მოქმედების საშუალების სახელები:

1) τρο (-τρον: საშ. სქ.): ἄρο-τρο-ν „გუთანი“ (ἀρό-ω „ვხნავ“).

2) θρο (-θρον; საშ. სქ.): κλεῖ-θρο-ν „ურდული“ (κλεί-ω „ვკეტავ“).

5. ადგილის სახელები (nomina loci):

1) τρα (-τρα; მდ. სქ.); ὀρχή-σ-τρα „საცეკვაო ადგილი“ (ὀρχέ-ομαι „ვცეკვავ“); παλαί-σ-τρα – პალესტრა – „სავარჯიშო სკოლა“ (παλαί-ω „ვჭიდაობ“.)

2) τηρ-ιο (-τηρ-ιο-ν; საშ. სქ. proparoxytona); δικασ-τήρ-ιο-ν „სამსჯავრო“ (δικάζ-ω „განვსჯი“); ἀκροα-τήρ-ιο-ν ლათ. auditorum „მოსასმენი ადგილი“ (ἀκροά-ομαι „ვისმენ“).

3) (ε)ιο (-(ε)ιον; საშ. სქ. ხშირად properispomena): κουρ-εῖο-ν „სადალაქო“ (κουρεύς „დალაქი“); μυσ-εῖο-ν მუზეუმი, „მუზათა სამყოფელი“ (μοῦσα მუზა); γυμνάσ-ιο-ν გიმნაზია – „სავარჯიშო ადგილი“ (γυμνάζ-ω „ვვარჯიშობ“).

4) ων (-ων; მამრ. სქ. oxytona): ἀμπελ-ών „ვენახი“, „ზვარი“ (ἄμπελος „ყურძენი“); παρθεν-ών პართენონი, „ქალწულთა სადგომი“ (παρθένος „ქალწული“).

6. თვისების სახელები (nomina qualitatis). ეს სახელები ჩვეულებრივ იწარმოება ზედსართავი სახელების ფუძეთაგან და აბსტრაქტულ ცნებებს გამოხატავენ. მაწარმოებელი სუფიქსებია:

1) τητ (-της; მდ. სქ.): νέος-της „ახალგაზრდობა“ (νέος „ახალი“); ἰσότης „თანასწორობა“ (ἴσος „თანასწორი“).

2) συνα (συνη; მდ. სქ. paroxytona): δικαιο-σύνη „სამართლიანობა“ (δίκαιος „სამართლიანი“); σωφρο-σύνη „კეთილგონიერება“ (σώφρων „გონიერი“).

3) ια (-ιᾱ, -ιᾶ): ἀλήθει-ια „ჭეშმარიტება“ (ἀληθής „ჭეშმარიტი“; εὐδαιμον-ία „ნეტარება“ (ευδαίμων „ნეტარი“).

7. კნინობითი სახელები (nomina deminutiva):

1) ιο (ιον; საშ. სქ. paroxytona): παιδ-ίο-ν „ბიჭუნა“ (παῖς „ბავშვი“).

2) ιδ-ιο (-ιδ-ιο-ν; საშ. სქ: proparoxytona): οἰκ-ίδ-ιο-ν „პატარა სახლი“ (οἰκία „სახლი“).

3) αρ-ιο (-αρ-ιο-ν; საშ. სქ. proparoxytona): παιδ-άρ-ιο-ν „ბიჭუნა“ (παῖς „ბავშვი“).

4) υδριον (-υδριον; საშ. სქ. proparoxytona): μελ-ύδριον „პატარა სიმღერა“ (μέλος „სიმღერა“).

5) υλλιον (-υλλιον; საშ. სქ. proparoxytona): εἰδ-ύλλιο-ν „პატარა სურათი“-იდილია (εἶδος „სახე“); ἐπ-ύλλιο-ν „პატარა პოემა“ – ეპილიონი (ἔπος „ამბავი“).

6) ισκο, ισκα (-ισκο-ς მამრ. სქ. ίσκη მდ. სქ.): παιδ-ίσκο-ς „ბიჭუნა“; παιδ-ίσκη „გოგონა“.

8. ჩამომავლობის სახელები (patronymica): წინაპართაგან (მამის, პაპის, იშვიათად დედის) ჩამომავლობას აღნიშნავენ სუფიქსები:

1) δα (-δη-ς მამრ. სქ. I კანკლ. paroxytona); δ (-ς → άς, -ίς მდ. სქ. III კანკლ. oxytona): Βορεά-δη-ς „ბორეას ვაჟი“; Βορεάς, Βορεάδος „ბორეას ასული“ (Βορέας); Κεκροπ-ί-δη-ς „კეკროპსის ვაჟი“; Κεκροπίς „კეკროპსის ასული“ (Κέκροψ); Πηλε-ί-δη-ς „პელევსის ძე“ – „აქილევსი“ (Πηλεύς); Λητο-ί-δη-ς „ლეტოს ძე“ – აპოლონი (Λητώ). Κρον-ί-δη-ς „კრონოსის ძე“ – ზევსი (Κρόνος).

2) ιον ιων (-ιων; მამრ. სქ.): Κρον-ίων=Κρονίδης „კრონოსის ძე“ (Κρόνος); Πηλε-ίων=Πηλείδης „პელევსის ძე“.

9. სადაურობის სახელები (nomina gentilia).

1) ιο (-ιος) – ამ სუფიქსით იწარმოება გაარსებითებული ზედსართავი სახელები: Ἀθηναῖος „ათენელი“; Θηβαῖος „თებელი“ (ლათ.=Atheniensis, Thebanus). მდ. სქესში: Ἀθηναία, Θηβαία. ამავე ტიპისაა სუფიქსი -(ι)κός, ((ι)κά): Ἰων-ικός (Ἴωνες) „იონიელი“. ასეთივეა სუფიქსი -νό-ς, (-νή): Σαρ-δι-ανό-ς „სარდელი“ (Σάρδεις), Λαμψακ-ηνό-ς „ლამფსაკელი“; Βυζαντ-ῖνο-ς „ბიზანტიონელი“, „ბიზანტიელი“ (Βυζάντιον).

2) ευ (-ευς; მამრ. სქ. oxytona): Πλαταιεύς, Πλαταιέως „პლატეელი“ (ἡ Πλάταια); Ἐρετριεύς „ერეტრიელი“ (ἡ Ἐρέτρια), Μεγαρεύς „მეგარელი“ (τὰ Μέγαρα), Αἰολεύς – Αἰολεῖς „ეოლიელები“ (Αἴολος – ეოლოსი – ეოლიელთა მითიური წინაპარი).

3) τα (-τη-ς; მამრ. სქ. paroxytona): Τηγεά-τη-ς „ტეგეელი“ (ἡ Τεγέα); Αἰγινή-τη-ς „ეგინელი“ (ἡ Αἴγινα); Σικελιώ-τη-ς „სიცილიელი“ (ἡ Σικελία).

მდედრობითი სქესის სახელთა მაწარმოებელი სუფიქსებია: -αδ, -ιδ, -τιδ: Δηλι-άς, Δηλι-άδ-ος „დელოსელი ქალი“; Μεγαρ-ίς, Μεγαρ-ίδ-ος „მეგარელი ქალი“; Πλαταιῖς, Πλαταιῖδ-ος „პლატეელი ქალი“; Τεγεα-τίς, Τεγεα-τίδ-ος „ტეგეელი ქალი“; Σικελιῶ-τις, Σικελιώ-τιδ-ος „სიცილიელი ქალი“.

B. ზედსართავ სახელთა მაწარმოებელი სუფიქსები

ფრჩხილებში ნაჩვენებია სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურები და მახვილის რაგვარობა:

1) ο, α (-ος, -η ან -α, -ον; ხშირად oxytona): λοιπ-ό-ς „დანარჩენი“ (λείπ-ω „ვტოვებ“); λευκ-ό-ς „თეთრი“ (λεύσσ-ω „ვათეთრებ“).

2) ιο, ια (ιος; proparoxytona): ἄγ-ιο-ς „წმიდა“; οὐράν-ιο-ς „ზეციური“ (οὐρανός „ცა“); θε-ῖο-ς „ღვთაებრივი“ (θεός „ღმერთი“).

3) εντ (-εις, -εσσα, -εν; paroxytona): ὑλή-εις „ტყიანი“ (ὕλη „ტყე“); ἡμαθό-εις „ქვიშიანი“ (ἄμαθος „ქვიშა“).

4) εο (-εος proparoxytona; შერწყმული ους – perispomena): χρύσεος=χρυσοῦς „ოქროსი“ (χρυσός „ოქრო“).

5) εσ (-ης, -ες; ხშირად oxytona): ἀληθ-ής „ჭეშმარიტი“, ψευδ-ής „ცრუ“.

6) κο, ακο, ικο (-κος; oxytona): μαντι-κό-ς „წინასწარმეტყველური“ (μάντι-ς „მისანი“); βασιλ-ι-κό-ς „მეფური“ (βασιλεύ-ς „მეფე“); φυσι-κό-ς „ბუნებრივი“ (φύσι-ς „ბუნება“); πολει-μ-ι-κό-ς „საომარი“, „მეომრული“ (πόλεμο-ς „ომი“).

7) λο (-λος; ხშირად oxytona): δει-λό-ς „მხდალი“, ἀπατη-λό-ς „მატყუარა“; τυφ-λό-ς „ბრმა“.

8) μο (-μο-ς: oxytona და proparoxytona): θερ-μό-ς „თბილი“; μάχι-μο-ς „მებრძოლი“.

9) μον (-μων, -μον; barytona): ἐπιλήσ-μων ἐπιλῆσ-μον „გულმავიწყი“; τλή-μων „მომთმენი“.

10) νο (-νος; oxytona): δει-νός „საშიში“; ἱκ-ανό-ς „საკმაო“; πιθ-ανό-ς „დამარწმუნებელი“.

11) ινο (-ινο-ς; proparoxytona): λίθ-ινο-ς „ქვისა“ (λίθος „ქვა“); ἀνθρώπ-ινο-ς „ადამიანური“ (ἄνθρωπος „ადამიანი“).

12) ρο, ρα (-ρος, -ρα; oxytona): ἐχθ-ρό-ς „მტერი“, „მტრული“; λαμπρό-ς „ბრწყინვალე“.

13) τηρ-ιο (-τηριος; proparoxytona): θελκ-τήριο-ς „მომაჯადოებელი“ (θέλγ-ω „ვაჯადოებ“).

14) υ (-ύς, -εῖα, -ύ oxytona): ἡδ-ύς „საამო“; ταχ-ύς „სწრაფი“.

15) ωδεσ (-ώδης, ῶδες barytona): αἱματ-ώδη-ς „სისხლისებრი“; πρεπώδη-ς „შესაფერი“„რიგიანი“.

C. ნასახელარი ზმნები

ზმნები იწარმოება როგორც არსებითი, ისე ზედსართავი სახელების ფუძეებისაგან. ნასახელარ ზმნათა დაბოლოებებია:

1) -αω: τιμά-ω „პატივს ვცემ“ (τιμή „პატივი“).

2) -εω: ἀριθμέ-ω „ვთვლი“ (ἀριθμός „რიცხვი“).

3) -οω: ζημιό-ω „ვსჯი“ (ζημία „სასჯელი“).

4) -ευω: παιδεύ-ω „ვზრდი“ (παῖς „ბავშვი“).

5) -υω: δακρύ-ω „ვტირი“ (δάκρυ=δάκρυον „ცრემლი“).

6) -αζω, -ιζω: ἑλληνίζ-ω „ბერძნულად ვლაპარაკობ“ (Ἕλλην „ბერძენი“); ἐλπίζ-ω „ვიმედოვნებ“ (ἐλπίς „იმედი“).

7) -αινω: χαλεπαίν-ω „ვწყრები“ (χαλεπός „მძიმე“, „მკაცრი“).

8) -υνω: λαμπρύν-ω „ვაპრიალებ“ (λαμπρός „ბრწყინვალე“).

II. თხზვა. თხზვა ანუ კომპოზიცია (compositio) არის ახალი სახელის შექმნა ორი და მეტი სიტყვის შეერთებით.

რთული სიტყვის ანუ კომპოზიტის პირველი შემადგენელი ნაწილი შეიძლება იყოს სახელის ფუძე, ზმნის ფუძე, რიცხვითი სახელი, წინდებული, ზმნიზედა, გამოუყოფელი პრეფიქსი.

რთული სიტყვის პირველი შემადგენელი ნაწილი ჩვეულებრივ ინახავს თავის ფუძეს: σακέσ-παλος „ფარის მრხეველი“ (τὸ σάκος „ფარი“); χορο-διδάσκαλος „გუნდის მასწავლებელი“ (ὁ χορός „გუნდი“).

თანხმოვანფუძიანი სახელები კომპოზიტის მომდევნო ნაწილს ჩვეულებრივ უკავშირდება ο შემაერთებელი ხმოვნით: πατρ-ο-κτόνος „მამის მკვლელი“. ამ ხმოვნის მეშვეობით უერთდება მომდევნო ნაწილს ι და υ ხმოვნებზე დაბოლოებული ფუძეებიც: φυσι-ο-λόγος „ბუნების-მეტყველი“; ἰχθυ-ο-φάγος „თევზის მჭამელი“.

შემაერთებელი ο ხშირად ენაცვლება ფუძისეულ α-ს: χωρο-γράφος „ქვეყნის აღმწერი“ (ἡ χώρα „ქვეყანა“).

მომდევნო სიტყვის თავკიდური მოკლე ხმოვანი ჩვეულებრივ გრძელდება: στρατ-ηγός „სარდალი“ (ἄγω „მომყავს“); κατ-ήγορος „ბრალმდებელი“ (ἀγορεύω „ვლაპარაკობ“); ἀν-ών-υμος „უსახელო“ (τὸ ὄνομα „სახელი“).

თუ რთული სიტყვა ზედსართავი სახელია, მომდევნო სიტყვის დაბოლოება ხშირად შეცვლილია: φιλό-τιμος „პატივმოყვარე“ (ἡ τιμή „პატივი“).

წინდებული (პრევერბი), რომელიც ზმნას უკავშირდება, არამყარ კომპოზიტს ჰქმნის: ἀπο-βάλλω „ვაგდებ“ – ἀπ-έ-βαλον „გადავაგდე“; აქ წინდებული ზმნისაგან აუგმენტმა გათიშა. წინდებულისა და ზმნის განცალკევება ხშირია პოეზიაში ე.წ. ტ მ ე ს ი ს ი ს (τμῆσις) მეშვეობით: κατὰ βοῦς... ἧσθιον (κατ-ήσθιον).

კ ო მ პ ო ზ ი ტ თ ა მ ნ ი შ ვ ნ ე ლ ო ბ ა. რთული შედგენილობის არსებითი და ზედსართავი სახელები მნიშვნელობის მიხედვით სამ ჯგუფად იყოფა:

1. Composita determinativa (განსაზღვრებითი კომპოზიტები). ასეთ კომპოზიტებში პირველი შემადგენელი ნაწილი განსაზღვრავს მეორეს, რომელიც ძირითადია რთულ სიტყვაში: μεσ-ημβρία „შუადღე“ (=μέση ἡμέρα); ἀκρό-πολις აკროპოლისი „ციხე-სიმაგრე“ (ἄκρα πόλις).

2. Composita possessiva. პოსესიურ კომპოზიტში პირველი სიტყვა განსაზღვრავს მეორეს, ხოლო ორივე ერთად გამოხატავს ახალ ცნებას, რომელიც განკუთვნილია სხვა სიტყვისათვის: ἀργυρό-τοξος „ვერცხლმშვილდოსანი“ (=„ვერცხლის მშვილდის მქონე“, ე.ი. აპოლონი), γλαυκ-ῶπις „ნათელთვალა“ (=„ნათელი თვალების მქონე“, ე.ი. ღმერთქალი ათენა); ῥοδο-δάκτυλος „ვარდთითა“ (=„ვარდისფერ თითთა მქონე“, ე.ი. ეოსი „განთიადი“).

3. Composita obiectiva – მართულ-მსაზღვრელიანი კომპოზიტი. ასეთ კომპოზიტებში ან პირველი შემადგენელი სიტყვა მართავს მეორეს გრამატიკულად, ანდა პირიქით – მეორე პირველს:

ნ ა თ ე ს ა ო ბ ი თ ი ბ რ უ ნ ვ ა: στρατό-πεδον „ბანაკი“ (=στρατοῦ πέδον „ჯარის ადგილი“); ἀξιό-λογος „ღირსსახსოვარი“ (=ἄξιος λόγου „ღირსი სიტყვისა“).

მ ი ც ე მ ი თ ი ბ რ უ ნ ვ ა: ἰσό-θεος „ღვთისსწორი“ (=ἴσος θεῷ).

ა კ უ ზ ა ტ ი ვ უ ს ი: ἡνί-οχος „მეეტლე“ (=τὰ ἡνία ἔχων „სადავეთა მპყრობელი“); φιλό-μουσος „მუზათა მოყვარული“ (φιλῶν τὰς μούσας).

პრეფიქსაცია. რთულ სიტყვაში პირველ შემადგენელ ნაწილად ხშირადაა გამოყენებული წინდებულები და ზმნიზედები.

წ ი ნ დ ე ბ უ ლ ე ბ ი, როგორც ზემოთ არის აღნიშნული, მონაწილეობენ რთული შედგენილობის ზმნის წარმოებაში: ἐκ-λέγω „ვარჩევ“ (ეკლექტიკა); ἀπο-στέλλω „ვგზავნი“ (აპოსტოლი – მოციქული); ἀπο-βάλλω „გადმოვაგდებ“; ἐκ-βάλλω „გა-ვაგდებ“, κατα-βάλλω „ჩამო-ვაგდებ“.

ზოგჯერ ზმნას წინ ერთვის ორი და ხან სამი წინდებულიც მოქმედების მიმართულების დასაზუსტებლად: ἐξ-αν-ίσταμαι „ვდგები“; ἐξ-υπ-αν-ίσταμαι „ვდგები“; συν-επ-αν-ίσταμαι „ვდგები ვინმესთან ერთად“ (შდრ. რუს. из-рас-ходовать, по-об-за-вестись, по-раз-с-просить და სხვ.).

წინდებულებით პრეფიქსაცია ჩვეულებრივ ნაზმნარ სახელებს ახასიათებს: εἴσ-οδος „შესავალი“ (εἰσ-ιέναι); ἀντί-θεσις „დაპირისპირება“ – ანტითეზა (ἀντι-τίθημι); σύν-ταξις „შედგენა“ – სინტაქსი (συν-τάσσω); μεταμορφῶσις „გარდაქმნა“ – მეტამორფოზა; (μετα-μορφέω); περί-οδος „შემოვლა“ (περι-οδεύω) ὑπό-θεσις „ვარაუდი“ – ჰიპოთეზა (ὑπο-τίθημι) და სხვ.

ზმნიზედები პრეფიქსებად:

1) εὖ (კარგად): εὐ-σεβής „ღვთისმოსავი“; εὐ-γενής „კეთილშობილი“; εὐ-κλεής „სახელოვანი“; εὔ-κομος „ლამაზთმიანი“.

2) πάλιν (კვლავ): παλίν-σοος „კვლავ დახსნილი“ („გადარჩენილი“); παλίμ-ψηστος „კვლავ გადაფხეკილი“ (პალიმფსესტი).

3) πᾶν (მთლად): παν-τελής „მთლიანად დასრულებული“; πάν-θειον „ყველა ღმერთის ტაძარი“ (პანთეონი); πάν-νυχα „მთელ ღამეს“; πάμ-πολυς „მთლად ბევრი“.

4) πολύ (მრავლად): πολυ-άνθρωπος „ხალხმრავალი“; πολύ-γλωσσος (πολύ-γλωττος) „მრავალენოვანი“ (პოლიგლოტი).

5) ἄγαν (ხმოვანთა წინ – ν და ρ-ს გამოკლებით – იხმარება ἄγα: ძალზე, მეტად, ფრიად): ἀγα-κλειτός „ფრიად სახელოვანი“; ἀγάν-νιφος „თოვლმრავალი“; ἀγά-ῥ-ροος „მძლავრად მდინარე“.

6) δίς (ზოგჯერ δι-: ორგზის): δισ-θανής „ორგზის მკვდარი“; δί-γλωσσος „ორენოვანი“.

7) τρίς (ზოგჯერ τρι-: სამგზის): τρίσ-μακαρ „სამგზის ნეტარი“; τρί-πους „სამფეხი“, τρί-πτουχος „სამკეცი“ (ტრიპტიხი).

გამოუყოფელი ნაწილაკები. ეს ისეთი ნაწილაკებია, რომლებიც დამოუკიდებლად არ იხმარება და მხოლოდ რთული სიტყვის საწარმოებლად გამოიყენება.

1) ἀ(ν)- (ἀν – ხმოვანთა წინ, ἀ – თანხმოვანთა წინ) ეს არის ეგრეთ წოდებული alpha privativum – უკუთქმითი (უარყოფითი) ალფა: ἀν-άξιος „უ-ღირსი“; ἄ-θεος „უ-ღმერთო“; ἄν-αιδής „უ-რცხვი“; ἄ-παις „უ-შვილო“.

შენიშვნა: იმ სიტყვათა წინ, რომლებიც თავის დროზე F, σ, ან σF ბგერებით იწყებოდა, დაისმის ἀ: ἀ-ἑκων (<ἀ-F-ἑκων) „უ-ხალისო“; ἄ-υπνος (<ἀ-συπνος; შდრ. ლათ. somnus<sop-nus; რუს. сон < сопн, у-соп-ший) „უ-ძილო“ ἀ-ήθης (<ἀ-σFηθ-) „უ-ჩვევი“.

უკუთქმითი ალფასაგან უნდა გავარჩიოთ: ა) მაკავშირებელი ἀ – α copulativum (<ἀ<σα): ἄ-πας „ყველა ერთად“; ἄ-κοιτις, ἄ-λοχος „თანამეცხედრე“, „მეუღლე“ (შდრ. су-пруга). ἀ-κόλουθος „თანამგზავრი“ (შდრ. с-путник); ბ) გამაძლიერებელი ἀ – α intensivum: ἄ-βρομος „მეტად ხმაურიანი“, ἀ-σπερχές „ფრიად ძლიერ“, „შეუწყვეტლივ“; გ) კეთილ-ხმოვნობის ἀ – α protheticum ანუ α euphonicum: ἀ-στεροπή იგივეა, რაც στεροπή „ელვა“.

2) ἡμι (ლათ. semi, რუს. полу-, ნახევრად): ἡμι-θνής „ნახევრად მკვდარი – ცოცხალმკვდარი“; ἡμί-ονος „ნახევრად ვირი“ – „ჯორი“.

3) δυσ (გამოხატავს εὖ ზმნიზედის საპირისპირო ცნებას და მიუთითებს უარყოფითობასა და სიძნელეზე): δυσ-τυχής=ἀ-τυχής „უ-ბედური“ (εὐ-τυχής „ბედნიერი“); Δύσ-παρις „უბედური პარისი“.

4) νη – უკუთქმითი ნაწილაკი: νηλεής (νη-ἔλεος) „უწყალო“, „შეუბრალებელი“; νώνυμος (νη-όνυμος) „უსახელო“; νηνεμία (νη-ἄνεμος) „უქარობა“; νημερτής „შეუცდომი“ (νη-ὁμαρτάνω).

5) ἀρι, -ἐρι (ფრიად): ἀρι-πρεπής „მშვენიერი“, ἐρι-κυδής „ფრიად სახელოვანი“.

6) ὁμο- (თანა): ὁμο-εθνής (τὸ ἔθνος) „თანამემამულე“; ὁμο-γενής „ერთგვაროვანი“.

7) περι – გამაძლიერებელი ნაწილაკი: περι-καλλής „ფრიად მშვენიერი“ (შდრ. пре-красный), περι-μήκης „ფრიად გრძელი“ (пре-длинный).

სინტაქსი

(ძირითადი ცნობები)

ქვემდებარე და შემასმენელი

1. ბერძნულ ენაში ქვემდებარე (subiectum) ყოველთვის სახელობით ბრუნვაში დგას. შემასმენელი – ზმნა (praedicatum) შეთანხმებულია ქვემდებარესთან პირსა და რიცხვში. თუ შემასმენელი შედგენილია, მისი სახელადი ნაწილი (nomen praedicati: ზედსართავი სახელი, ნაცვალსახელი, ბრუნებადი რიცხვითი სახელი, მიმღეობა) შეთანხმებულია ქვემდებარესთან სქესში, რიცხვსა და ბრუნვაში.

2. თუ ქვემდებარე საშუალო სქესის სახელია და მრავლობით რიცხვში დგას, შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი სრულადაა შეთანხმებული ქვემდებარესთან (სქესში, რიცხვსა და ბრუნვაში). ზმნური ნაწილი კი ჩვეულებრივ მხოლობით რიცხვში დაისმის:

ζῷα πάντα θνητά ἐστιν „ყველა ცხოველი მოკვდავია (მოკვდავნი არის)“.

τὰ Ἀλεξάνδρου ἔργα θαυμάσιά ἐστιν „ალექსანდრე [მაკედონელის] საქმენი საკვირველნი არიან (არის)“.

3. თუ ქვემდებარე ორობით რიცხვშია, შემასმენელი შეიძლება ორობით რიცხვშიც დაისვას და მრავლობითშიც.

δύο στρατηγὼ τέθνατον (ან τεθνᾶσι) „ორი სარდალი დაიღუპა (დაიღუპნენ)“.

4. თუ ქვემდებარე ცოცხალ არსებათა გამომხატველი კრებითი სახელია (მაგალითად: τὸ πλῆθος „ხალხმრავლობა“, ἡ στρατιά „ჯარი“, ἡ πόλις „ქალაქი“, ὁ δῆμος „ხალხი“ და მისთ.), შემასმენელი ხშირად მრავლობით რიცხვში დაისმის (ესაა ე.წ. აზრობრივი შეთანხმება – constructio κατὰ σύνεσιν): ταῦτα ἀκοῦσασα ἡ πόλις Ἀγησίλαον εἵλοντο βασιλέα „როცა ქალაქმა (მოქალაქეობამ) ეს მოისმინა, აგესილაე მეფედ აირჩია (აირჩიეს)“.

5. თუ ქვემდებარე ნაცვალსახელია, იგი ჩვეულებრივ გამოტოვებულია წინადადებაში და დაისმის მხოლოდ მაშინ, თუ მასზე ლოგიკური მახვილია: ἐγώ τε καὶ σὺ ταὐτὰ λέγομεν „მეცა და შენც ერთსა და იმავეს ვამბობთ“.

6. მამრობითი ან მდედრობითი სქესის ქვემდებარესთან შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი (ზედსართავი სახელი) ზოგჯერ

საშუალო სქესში დაისმის. ასეთი ზედსართავი სახელი ჩვეულებრივ გაარსებითებულია: ἡ πατρὶς φίλτατόν (ἐστι) βροτοῖς „სამშობლო ყველაზე ძვირფასი (რამაა) მოკვდავთათვის“.

7. თუ წინადადებაში რამდენიმე ქვემდებარეა, შემასმენელი, როგორც წესი, შეთანხმებულია მასთან ახლოს მდგომთან: ἐστρατήγει Ἀριστεὺς καὶ Καλλικράτης καὶ Τιμάνωρ „სარდლობდა (სარდლობდნენ) არისტევსი, კალიკრატე და ტიმანორი“.

8. გარემოება (დროისა, ვითარებისა, ადგილისა), რომელიც ქართულ ენაში ზმნიზედითაა გამოხატული, ბერძნულში ქვემდებარესთან ან დამატებასთან დაკავშირებული ზედსართავი სახელით გადმოიცემა: δευτεραῖος „მეორე დღეს“ ὄρθριος „ადრე“, νύχιος „ღამით“, σκοταῖος „წყვდიადში“, πρῶτος, πρότερος „უწინარეს“, „პირველად“, ὕστατος, ὕστερος, τελευταῖος „ბოლოს“, ἄσμενος „ხალისით“, ἑκών „ნებით“, ἄκων „უნებლიეთ“, τριταῖος „მესამე დღეს“ და სხვ.

τριταῖοι ἀφίκοντο εἰς τὴν πόλιν „მესამე დღეს (ისინი) მოვიდნენ ქალაქში“; Κορίνθιοι ἔπεμπον εἰς Ἐπίδαμνον ἄσμενοι τὴν βοήθειαν „კორინთელებმა ხალისით წარგზავნეს ეპიდამნოსში დახმარება“.

9. შედგენილი შემასმენლის ზმნური ნაწილი ἐστί(ν) და εἰσί(ν) ხშირადაა გამოტოვებული სენტენციებში, ანდაზებში უქვემდებარო წინადადებებში: ἔργον δ᾽οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ᾽ὄνειδος (Hes.) „შრომა არაა სირცხვილი, სირცხვილი უქნარობაა“; ὥρα (ἐστι) „დროა“.

ართრონი (არტიკლი)

ართრონი ბერძნულში ჩვენებითი ნაცვალსახელისაგან განვითარდა (ძველ ქართულ ენაშიც განსაზღვრული ნაწევრები – ესე, ეგე და იგი წარმოშობით ჩვენებითი ნაცვალსახელებია)[1].

1. ართრონი – ὁ მამრობითი სქესისა, ἡ მდედრობითი სქესისა და τό საშუალო სქესისა თან ახლავს უკვე ცნობილ არსებით სახელს როგორც მისი განმსაზღვრელი. მაგალითად, წინადადებაში φυλάττεσθαι δεῖ ἡμᾶς τὸν ἄνθρωπον' ართრონის მქონე სახელი გულისხმობს ცნობილ პირს (ფილიპე მაკედონელს) – „საჭიროა, რომ ჩვენ დავიცვათ კაცი იგი“.

[1] ა კ ა კ ი შ ა ნ ი ძ ე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, თბ., 1953, გვ. 658.

2. ართრონი ჩვეულებრივ თან ახლავს ისეთ არსებით სახელს, რომელიც გამოხატავს ერთგვაროვან საგანთა ჯგუფს, კლასს: ὁ ἄνθρωπος θνητός ἐστιν „ადამიანი მოკვდავია“ (იგულისხმება ყოველი ადამიანი).

3. შედგენილი შემასმენლის სახელად ნაწილს ართრონი არ დაესმის: Εὐριπίδης ἦν μαθητὴς Ἀναξαγόρου „ევრიპიდე ანაქსაგორას მოწაფე იყო“.

4. საკუთარ სახელს ართრონი ხან დაესმის, ხან – არა. გეოგრაფიულ და სატომო სახელებს, როგორც წესი, თან ახლავთ ართრონი: ἡ Ἀττική „ატიკა“, ἡ Ἑλλάς „ელადა“, οἱ Ἀθηναῖοι „ათენელები“.

5. მდინარეთა სახელები ჩაისმის „მდინარის“ აღმნიშვნელ სიტყვასა (ποταμός) და მის განმსაზღვრელ ართრონს შორის: ὁ Κῦρος ποταμός „მდინარე მტკვარი“, ὁ Εὐφράτης ποταμός „მდინარე ევფრატი“.

6. ადგილისა და დროის აღმნიშვნელ (უპირატესად წინდებულიან) გამოთქმებში ართრონი, როგორც წესი, არ დაისმის:

ἅμ᾽ ἕῳ „ალიონიდან“
ἅμ(α) ἡλίῳ ἀνίσχοντι „მზის ამოსვლისას“
ἡμέρας „დღისით“
νυκτός „ღამით“
ἐκ δεξιᾶς „მარჯვნიდან“
ἐξ ἀριστερᾶς „მარცხნიდან“
κατὰ γὴν καὶ κατὰ θάλατταν „ზღვასა და ხმელეთზე“.

7. ართრონი არ დაესმის აკუზატივუსში მდგარ გამოთქმებს: βάθος „სიღრმით“, εὖρος „სიგანით“, μῆκος „სიგანით“, ὄνομα „სახელით“ და სხვ.

8. ართრონის დასმით მეტყველების ყოველი ნაწილი შეიძლება გაარსებითდეს. ართრონი დაესმის და არსებით სახელად აქცევს: ზედსართავ სახელს, ნაცვალსახელს, ზმნიზედას, მიმღეობას, ზმნის უპირო ფორმას (ინფინიტივს) და სხვ. მაგალითად:

πλούσιος „მდიდარი“ – οἱ πλούσιοι „მდიდრები“
ἡμέτερος „ჩვენი“ – τὰ ἡμέτερα „ჩვენი ქონება“
παιδεύειν „აღზრდა“ – τὸ παιδεύειν „აღზრდა“
τότε „მაშინ“ – οἱ τότε „მაშინდელი ადამიანები“
παιδεύων „ის, ვინც ზრდის“ – ὁ παιδεύων „აღმზრდელი“.

9. ართრონის დასმით სიტყვა იცვლის მნიშვნელობას:

πολλοί „მრავალნი“ – οἱ πολλοί „უმრავლესობა“, „ხალხმრავლობა“
ἄλλοι „სხვები“ – οἱ ἄλλοι „დანარჩენნი“

ὀλίγοι „მცირენი“ – οἱ ὀλίγοι „ოლიგარქები“.

10. ზოგჯერ ართრონი არ დაესმით განსაზღვრული მნიშვნელობის მქონე სახელებს:

ἀκρόπολις „ციხე-სიმაგრე“ (ათენისა), ἄστυ „ქალაქი“ (ე.ი. ათენი): Κομίσαντες τὰ χρήματα εἰς ἄστυ κατέθεντο ἐν ἀκροπόλει „მოიტანეს განძი და დადეს ქალაქში (ათენში) აკროპოლისზე. სიტყვა ὁ βασιλεύς ართრონი საზოგადოდ „მეფეს“ აღნიშნავს, ართრონის გარეშე (βασιλεύς) კი – „სპარსთა მეფეს“.

11. ართრონი ჩვეულებრივ არ დაესმის განყენებული ცნებისა (nomina abstracta) და ნათესაობის აღმნიშვნელ სახელებს:

νόσων χαλεπώτατος φθόνος „სენთაგან ყველაზე უმძიმესია შური“

Οἱ Καρδοῦχοι ἔχοντες γυναῖκας καὶ παῖδας ἔφυγον ἐπὶ τὰ ὄρη „კარდუხები, რომელთაც ცოლები და შვილები ჰყავდათ, მთებში გაიქცნენ“.

12. ზოგჯერ ართრონი გამოხატავს მთელ სიტყვას, რომელსაც ეკუთვნის, თვით სიტყვა კი იგულისხმება. მაგალითად: ὁ τοῦ Φιλίππου „ფილიპეს ძე“; აქ იგულისხმება ὁ υἱός „შვილი“.

13. განმსაზღვრელი სიტყვა (ზედსართავი სახელი, მიმღეობა, კუთვნილებითი ნაცვალსახელი, ნათესაობით ბრუნვაში მდგარი სახელი) დაისმის ართრონსა და საზღვრულ სიტყვას შორის:

οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι „კარგი ადამიანები“; ὁ ἐμὸς πατήρ „ჩემი მამა“; ἡ τῶν Περσῶν ἀρχή „სპარსთა გამგებლობა“; τὸ τοῦ ὄνου φορτίον „ვირის ტვირთი“.

მსაზღვრელი შეიძლება საზღვრულის შემდეგაც დაისვას, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში ართრონი განმეორდება: οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀγαθοί „კარგი ადამიანები“: ὁ πατὴρ ὁ ἐμός „მამა ჩემი“; ἡ ἀρχὴ ἡ τῶν Περσῶν „გამგებლობა სპარსთა“. ეს არის ე.წ. ატრიბუტული განსაზღვრება.

14. თუ მსაზღვრელი ჩვენებითი ნაცვალსახელია, საზღვრულ არსებით სახელს ყოველთვის ახლავს ართრონი. მსაზღვრელი ჩვენებითი ნაცვალსახელი შეიძლება საზღვრულის წინაც დაისვას და მის შემდეგაც: οὗτος ὁ ἀνήρ ან ὁ ἀνὴρ οὗτος „ეს კაცი“.

15. ატიკურ პროზაში ჩვენებითი ნაცვალსახელის ფუნქცია აქვს ართრონს გამოთქმებში:

ὁ μέν – ὁ δέ „ერთი – მეორე“ („ეს – ის“); τὸ μέν – τὸ δέ (τὰ μέν – τὰ δέ) „ერთი მხრივ – მეორე მხრივ“, „ნაწილობრივ – ნაწილობრივ“; πρὸ τοῦ „აქამდე“, „იმ დრომდე“, (ე.ი. „იმ დროში), „უწინ“.

ბრუნვები და ბრუნვათა ფუნქციები

1. სახელობითი ბრუნვა. ბერძნულ ენაში სახელობითი ბრუნვა, ისევე როგორც სხვა ინდოევროპულ ენებში (ლათინურში, რუსულში...), არის ქვემდებარის ბრუნვა. ბერძნულ სახელობით ბრუნვას შეესაბამება ქართული სახელობითი, მოთხრობითი და მიცემითი ბრუნვები, ვინაიდან ქართულ ენას შეუძლია ქვემდებარე ამ სამ ბრუნვაში ჰქონდეს.

გარდა ამისა, ბერძნულში სახელობით ბრუნვაში დაისმის აგრეთვე შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილიც. შედგენილი შემასმენლის ზმნურ ნაწილში გამოყენებულია ხოლმე ზმნები:

εἰμί ვარ, γίγνομαι ვიქმნები, ვხდები, μένω ვრჩები, δοκέω, φαίνομαι ვჩანვარ, λέγομαι, καλέομαι, ὀνομάζομαι ვიწოდები, νομίζομαι ვითვლები, αἱρέομαι ვირჩევი და სხვ.

ამრიგად, წინადადებაში იქმნება კონსტრუქცია ორი სახელობითი ბრუნვისა. შედგენილი შემასმენლის სახელად ნაწილს, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ართრონი არ დაესმის:

Εὐριπίδης ἦν μαθητὴς Ἀναξαγόρου „ევრიპიდე ანაქსაგორას მოწაფე იყო“.

ამ წინადადებაში Εὐριπίδης არის ქვემდებარის სახელობითი, ხოლო μαθητής -სახელობითი ბრუნვა შედგენილი შემასმენლისა.

Κῦρος ἐγένετο βασιλεὺς τῶν Περσῶν „კიროსი სპარსთა მეფე გახდა“.

აქ ქვემდებარის სახელობითია Κῦρος, შედგენილი შემასმენლისა – βασιλεύς.

Περικλῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς ᾑρέθη „პერიკლე ათენელთა მიერ სარდლად იქნა არჩეული“ – ქვემდებარის სახელობითია Περικλῆς, შედგენილი შემასმენლისა – στρατηγός.

2. ნათესაობითი ბრუნვა. ბერძნულ ენაში ნათესაობით ბრუნვას სხვადასხვა დანიშნულება აქვს; მაგრამ ძირითადად იგი მსაზღვრელის გამოსახატავად იხმარება – აღნიშნავს კუთვნილებას და უპასუხებს კითხვაზე ვისი? რისი? ესაა ე.წ. genetivus possessivus, რომელიც ქართულად ნათესაობითივე ბრუნვით გადმოიცემა: ἡ τῶν Περσῶν χώρα „სპარსთა ქვეყანა“, ὁ Περικλέους λόγος „პერიკლეს სიტყვა“, ἡ Κύρου στρατιά „კიროსის ჯარი“.

გარდა ამისა, ბერძნულში ყველაზე უფრო დამახასიათებელია ნათესაობითი ბრუნვის ხმარების შემდეგი შემთხვევები:

ა) Genetivus subiectivus. ამ ნათესაობითით აღნიშნულია ლოგიკური ქვემდებარე: ὁ φόβος τῶν πολεμίων „შიში მტრებისა“, ე.ი. სუბიექტია მტრები, რომელთაც ეშინიათ.

ბ) Genetivus obiectivus. ამ ნათესაობითით აღნიშნულია დამატება, რომელზედაც ვრცელდება გამონათქვამში მოხსენებული აქტი. ზემოთ დამოწმებული გამონათქვამი ὁ φόβος τῶν πολεμίων შეიძლება ნიშნავდეს „მტრების შიშს“, ე.ი. შიშს, რომელსაც ვიღაცა განიცდის მტრების წინაშე.

ნათესაობითი ბრუნვა დამატებას გამოხატავს შემდეგ გამონათქვამებში: ἡ τῆς πόλεως ἅλωσις „ქალაქის აღება“, ἡ τῆς πατρίδος σωτηρία „მამულის ხსნა“, Θεῶν ὅρκοι „ღმერთების ფიცი“, ἐλπὶς σωτηρίας „იმედი ხსნისა“ და სხვ.

„ობიექტის ნათესაობითი“ დაისმის შემდეგ ზედსართავ სახელებთან და ზმნებთან:

ἔμπειρος გამოცდილი	αἴτιος დამნაშავე
ἄπειρος გამოუცდელი	ἔρημος აღკვეთილი
ἐπιστήμων მცოდნე	ὑπήκοος მორჩილი
μνήμων მხსომებელი	μιμνήσκομαι ვიხსენებ
ἀμνήμων გულმავიწყი	μέμνημαι მახსოვს
ἐπιμελής მზრუნველი	ἐπιλανθάνομαι მავიწყდება
ἀμελής უგულებელმყოფელი	φροντίζω ვზრუნავ
μέτοχος მონაწილე	ἀμελέω უგულებელვყოფ
ἄξιος ღირსეული	φείδομαι ვზოგავ
πλήρης სავსე	ἐπιθυμέω მსურს
ἐγκρατής თავშეკავებული	ἁμαρτάνω ვცდები
ἱερός შეწირული	ἅπτομαι ვეხები და სხვ.

გ) Genetivus partitivus – „გამოყოფითი ნათესაობითი“. ეს არის მრავლობით რიცხვში დასმული, მთელი ერთეულის აღმნიშვნელი ნათესაობითი, რომლისგანაც გამოიყოფა ნაწილი, რაც მსაზღვრელი სიტყვით გამოიხატება. ასეთი ნათესაობითი ქართულად გადმოიცემა მრავლობითი რიცხვის გან- თანდებულიანი ნათესაობითი ბრუნვით.

პარტიტიული ანუ გამოყოფითი ნათესაობითი უფრო ხშირად იხმარება აღმატებითი ხარისხის ზედსართავ სახელთან, კითხვითსა და განუსაზღვრელ ნაცვალსახელებთან, ზედსართავ სახელებთან: πολλοί „მრავალნი“, ὀλίγοι „მცირენი“, ἕκαστος „თითოეული“, რიცხვით სახელთან: εἷς „ერთი“, μόνος „მხოლოდ ერთი“.

„გამოყოფითი ნათესაობითი“ არასდროს არ დაისმის ართრონსა და არსებით სახელს შორის: იგი ან ართრონს უსწრებს წინ, ანდა არსებითი სახელის შემდეგ დგას.

მაგალითები:

ὁ σοφώτατος τῶν ἀνθρώπων „უბრძნესი ადამიანთაგან“;

Ἀριστείδης ἦν δικαιότατος πάντων τῶν Ἀθηναίων „არისტიდე ყველაზე სამართლიანი იყო ათენელთაგან“;

οὐδεὶς τῶν πολιτῶν „არც ერთი მოქალაქეთაგან“;

πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων „მრავალნი ადამიანთაგან“.

დ) Genetivus comparationis – „შედარების ნათესაობითი“ (შდრ. ლათინური ablativus comparationis). ეს ნათესაობითი დაისმის ზედსართავი სახელების ან ზმნიზედების შედარებით ხარისხთან ἤ კავშირის ნაცვლად, რომელიც სახელობითს ან აკუზატივუსს (იშვიათად მიცემითს) მოითხოვს:

ἀναρχίας γε μεῖζον οὐκ ἔστιν κακόν (Soph.) „ანარქიაზე უფრო დიდი ბოროტება არ არსებობს“ (ἀναρχίας=ἢ ἀναρχία);

πολλῶν χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος (Isocr.) „მრავალ ფულზე უკეთესია ქება ხალხისაგან“ (πολλῶν χρημάτων=ἢ πολλὰ χρήματα).

ე) Genetivus temporis – „დროის ნათესაობითი“. ასეთი ნათესაობითი იხმარება დროის აღსანიშნავად: ἡμέρας „დღისით“, νυκτός „ღამით“, ἦρος „გაზაფხულზე“. θέρους „ზაფხულში“, χειμῶνος „ზამთარში“.

3. მიცემითი ბრუნვა. ბერძნული მიცემითი ქართულში გადმოიცემა საკუთრივ მიცემითი ბრუნვით, -თვის თანდებულიანი სახელით და მოქმედებითი ბრუნვით.

მიცემითი ბრუნვა ბერძნულ ენაში უპირატესად ირიბი დამატების გამოსახატავად იხმარება. გარდა ამისა, მიცემითს აქვს სხვა სპეციალური მნიშვნელობებიც:

ა) Dativus commodi და incommodi. ამ მიცემითით აღინიშნება საგანი, რომლის სასარგებლოდ ან საზიანოდ ხდება მოქმედება:

γεγενήμεθα τῇ πατρίδι „[ჩვენ] დავიბადეთ სამშობლოსათვის“;

ὁ πόλεμος τοῖς ἄνθρωποις πενίαν φέρει „ომს ადამიანებისათვის სიღარიბე მოაქვს“.

ბ) Dativus possessivus – „კუთვნილების მიცემითი“. ეს მიცემითი აღნიშნავს პირს, რომელსაც რაიმე განეკუთვნება:

ἔστι μοι βίβλιον „მე მაქვს წიგნი“ (სიტყვა-სიტყვით: „ჩემთვის არის წიგნი“); ἦσαν Κροίσῳ δύο παῖδες „კრეზეს ორი შვილი ჰყავდა“ (სიტყვა-სიტყვით: „კრეზესათვის ორი შვილი იყო“).

გ) Dativus instrumenti – „იარაღის მიცემითი“ (ინსტრუმენტალისი). ამ მიცემითით აღინიშნება საგანი, რომლის შემწეობითაც რაიმე ხდება. ასეთ მიცემითს ლათინურში შეესაბამება ablativus instrumenti, ქართულში კი – მოქმედებითი ბრუნვა:

ὁ βοῦς κέρατι παίει „ხარი რქით სცემს“ (Xen.);

τρέφεται ψυχὴ μαθήμασι „სული მეცნიერებებით იკვებება“ (Plat.);

ὁρῶμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀκούομεν ὠσίν „ვხედავთ თვალებით, ვისმენთ ყურებით“.

დ) Dativus causae – „მიზეზის მიცემითი“. იგი აღნიშნავს მიზეზს: Παυσανίας ἐτελεύτησε νόσῳ „პავსანია მოკვდა ავადმყოფობით“ (ავადმყოფობის გამო).

ე) Dativus relationis – „მიმართების მიცემითი“ აღნიშნავს საგანს, რომლითაც განისაზღვრება მოქმედება ან მდგომარეობა: φύσει „ბუნებით“, γένει „წარმომავლობით“, ὀνόματι „სახელით“, προφάσει „საბაბით“, ἀριθμῷ „რიცხვით“.

Ἀχιλλεὺς μὲν ποσὶν ταχὺς ἦν, χερσὶ δὲ ἰσχυρός „აქილევსი ფეხებით სწრაფი იყო. ხელებით კი ძლიერი“.

ვ) Dativus temporis – „დროის მიცემითი“ უპასუხებს კითხვაზე „როდის?“ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ „მესამე დღეს“, τῇδε τῇ νυκτί „ამ ღამეს“ და სხვ.

4. აკუზატივუსი. აკუზატივუსი ბერძნულ ენაში, ისევე როგორც სხვა ინდოევროპულ ენებში (ლათინურში, რუსულში...) არის პირდაპირი დამატების ბრუნვა. ქართულად ბერძნული აკუზატივუსი, რომელიც პირდაპირ დამატებას გამოხატავს, გადმოიცემა სახელობითი ან მიცემითი ბრუნვით, ვინაიდან პირდაპირი დამატება ქართულში ამ ორი ბრუნვით აღინიშნება:

οἱ Ἕλληνες τοὺς Πέρσας ἐνίκησαν „ელინებმა დაამარცხეს სპარსები“;

Κῦρος ἐκέλευσε τοὺς ὁπλίτας ἰέναι „კიროსმა ჰოპლიტებს წასვლა უბრძანა“;

ἡ διαβολὴ χωρίζει τοὺς φίλους „ცილისწამება მეგობრებს სთიშავს“.

თუ აქტიურ კონსტრუქციას ვნებითში გადავიყვანთ, პირდაპირი დამატება სახელობით ბრუნვაში გადავა და ქვემდებარედ იქცევა; აქტიური კონსტრუქციის ქვემდებარე კი, თუ სულიერ საგანს აღნიშნავს, ნათესაობით ბრუნვაში დადგება წინდებულით ὑπό, თუ უსულო საგანს გამოხატავს, მიცემით ბრუნვაში დადგება უწინდებულოდ (dativus instrumenti):

οἱ Πέρσαι ἐνικήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων „სპარსები დამარცხებულ იქნენ ელინების მიერ“;

οἱ φίλοι χωρίζονται τῇ διαβολῇ „მეგობრები ცილისწამებით (ცილისწამების წყალობით) ითიშებიან“.

„ორმაგი აკუზატივუსი“ (accusativus duplex). იმ ზმნებთან, რომელთაც აქვთ მნიშვნელობები: „ვუწოდებ“ (λέγω, καλέω, ὀνομάζω), „ვთვლი“ (νομίζω, ἡγέομαι, κρίνω), „ვხდი“, „ვნიშნავ“, „ვადგენ“ (ποιέω, καθίστημι, ἀποδείκνυμι და სხვ.), „ვირჩევ“ (αἱρέομαι), დაისმის ორი აკუზატივუსი, – ერთი პირდაპირი დამატებისა, მეორე – შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილისა:

νομίζω Κῦρον φίλον „[მე] კიროსს მეგობრად ვთვლი“;

οἱ στρατιῶται Ἀλκιβιάδην στρατηγὸν εἵλοντο „ჯარისკაცებმა ალკიბიადე სარდლად აირჩიეს“.

თუ ამ წინადადებებში აქტიურ კონსტრუქციას ვნებითში გადავიყვანთ, ორივე აკუზატივუსი სახელობით ბრუნვაში დადგება და მივიღებთ იმ კონსტრუქციას, რომელსაც ეწოდება nominativus duplex – „ორმაგი სახელობითი“ (იხ. ზემოთ):

Κῦρος νομίζεται φίλος „კიროსი მეგობრად ითვლება“;

Ἀλκιβιάδης ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν στρατηγὸς ᾑρέθη „ალკიბიადე ჯარისკაცების მიერ სარდლად იქნა არჩეული“.

„მიმართების აკუზატივუსი“ (accusativus relaitionis). ასეთ აკუზატივუსში უფრო ხშირად იხმარება სიტყვები: (τὸ) γένος „წარმოშობით“, (τὸ ὄνομα „სახელად“, (τὸν) ἀριθμόν „რიცხვით“, (τὴν) φύσιν „ბუნებით“, (τὸ) πρόσωπον „სახით“, (τὸ) εὖρος „სიგანით“, (τὸ) μῆκος „სიგრძით“, (τὸ) βάθος „სიღრმით“, (τὸ) ὕψος „სიმაღლით“, (τὸ) μέγεθος „სიდიდით“, (τὸ) πλῆθος „სიმრავლით“ და სხვ.

მაგალითები:

ῥεῖ ποταμὸς Κύδνος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων „მიედინება მდინარე სახელად კიდნოსი, სიგანით ორი პლეთრონი“;

καλὸν τὸ πρόσωπον „ლამაზი სახით“;

πόδας ὠκύς „მარდი ფეხებით“;

τυφλὸς τά τ᾽ὦτα τόν τε νοῦν τά τ᾽ὄμματ᾽εἶ „[შენ] ბრმა ხარ ყურებითაც, გონებითაც და თვალებითაც“ (Soph. Oed. Tyr. 371).

„დროის აკუზატივუსი“ (accusativus temporis) გამოხატავს დროის ხანგრძლივობას: ἐνταῦθα Κῦρος ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτά „იქ კიროსი დარჩა ხუთ დღეს“.

სიტყვების რიგი წინადადებაში

სიტყვების რიგი ბერძნულში შედარებით თავისუფალია. უფრო ხშირად დაცულია სიტყვათა შემდეგი გრამატიკული რიგი: ქვემდებარე – დამატება – შემასმენელი, შემასმენელი შეიძლება სხვა ადგილზეც დაისვას: αἱ Ἀθῆναι ἀγορὰν εἶχον „ათენს მოედანი ჰქონდა“. და αἱ Ἀθῆναι εἶχον ἀγοράν „ათენს ჰქონდა მოედანი“.

მსაზღვრელი (ზედსართავი სახელი, ნაცვალსახელი, ნათესაობით ბრუნვაში დასმული არსებითი სახელი და სხვ.) დაისმის ართრონსა და არსებით სახელს შორის. მსაზღვრელი შეიძლება დაისვას არსებითი სახელის შემდეგაც, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში ართრონი განმეორდება: ἡ Ἑλληνικὴ θεά=ἡ θεὰ ἡ Ἑλληνική „ბერძენი ქალღმერთი“; ἡ τῶν Ἀθηνῶν ἀγορά=ἡ ἀγορὰ ἡ τῶν Ἀθηνῶν

„ათენის მოედანი“.

გარემოების აღმნიშვნელ სიტყვებს შეუძლიათ წინადადებაში სხვადასხვა ადგილი დაიკავონ.

ბერძნულ ენაში გვხვდება აგრეთვე სიტყვათა განლაგების რიტორიკული ხერხები. ერთი ამათგანია ეგრეთ წოდებული ხიასმოსი (χιασμός) – ერთგვაროვან წევრთა ჯვარედინი განლაგება წინადადებაში. მაგალითად:

πολλάκις ἡδονὴ βραχεῖα

μακρὰν λύπην τίκτει

„ხანმოკლე სიამოვნება ხშირად დიდ დარდს შობს“.

ამ რიტორიკული ხერხის სახელწოდება χιασμός χ ასოს სახელისაგან მომდინარეობს.

დრო-კილოთა ხმარება წინადადებაში

ბერძნულ ენაში ოთხი კილოა (modus): თხრობითი (indicativus), კავშირებითი (coniunctivus), ნატვრითი (optativus), ბრძანებითი (imperativus). ყოველი კილოს ზმნა შეიძლება იყოს შემასმენელი როგორც მთავარ, ისე დამოკიდებულ წინადადებაში. შემასმენელი შეიძლება იყოს სახელზმნაც – ინფინიტივი.

თხრობითი კილო იხმარება რეალური ფაქტის კონსტანტაციისათვის. თუ წინადადება უარყოფითია, იგი გამოიხატება უარყოფის ნაწილაკით οὐ (οὐκ, οὐχ) „არ“.

თხრ. კილოს აწმყო ისტორიულ ამბავთა გადმოცემის დროს ხშირად იხმარება ნამყო დროის (ნამყო უსრულის, აორისტის) მნიშვნელობით. ასეთ აწმყოს ეწოდება praesens historicum: Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίγνονται παῖδες δύο (Xen. Anab. I, 1, 1) „დარიოსსა და პარისატისს ეშვათ ორი ძე“.

ბრძანებითი კილო გამოხატავს ბრძანებას ან აკრძალავს. აკრძალვა გამოხატულია ნაწილაკით μή „ნუ“: μὴ λέγετε „ნუ ამბობთ“.

კავშირებითი კილო მთავარ – დამოუკიდებელ წინადადებაში გამოხატავს: ეჭვს (dubitativus), მოწოდებას (hortativus), აკრძალვას (prohibitivus), კავშირებით კილოსთან უარყოფა არის μή.

ნატვრითი კილო – ოპტატივი გამოხატავს სურვილს. უარყოფა არის μή. ნატვრით კილოს ზოგჯერ თან ახლავს ნაწილაკები εἰ γάρ, εἴθε. ოპტატივთან უფრო ხშირია შესაძლებლობის ნაწილაკი ἄν (modus potentialis): τοῦτο γένοιτο ἄν „ეს შეიძლება მომხდარიყო“; τίνι ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων „განა შეიძლება ვინმესთვის მოსაწონი იყოს სახელმწიფო კანონთა გარეშე?“.

ბერძნული ზმნის დრო-მწკრივები ორ ჯგუფად განიყოფება: 1) მთავარი დროები (აწმყო – praesens, ნამყო სრული – perfectum, მყოფადი – futurum), 2) ისტორიული დროები (ნამყო უსრული – imperfectum, აორისტი – aoristus, ნამყო წინარეწარსული – plusquamperfectum).

თუ მთავარ წინადადებაში რომელიმე მთავარი დროა, დამოკიდებულ წინადადებაში იხმარება კავშირებითი კილო (coniunctivus); თუ მთავარ

წინადადებაში ისტორიული დროა, მაშინ დამოკიდებულ წინადადებაში უნდა იყოს ნატვრითი კილო (optativus). ეს არის ეგრეთ წოდებული „კილოთა თანამიმდევრობა“ – consecutio modorum (შდრ. ლათ. „დროთა თანმიმდევრობა“- consecutio temporum).

ზემოაღნიშნულ წესს თან ახლავს გამონაკლისები. „კილოთა თანამიმდევრობა“ მტკიცედ არის გატარებული მხოლოდ მიზეზის გარემოებით დამოკიდებულ წინადადებებში და იმ დამატებით წინადადებებში, რომლებიც დამოკიდებულია ე.წ. „შიშის“ აღმნიშვნელ ზმნებზე (verba timendi).

ინფინიტივის ხმარება

ზმნის განუსაზღვრელი ფორმა ანუ განუსაზღვრელი კილო (modus infinitivus) თავისი ძირითადი მნიშვნელობით ნაზმნარი არსებითი სახელია. ამავე დროს მას აქვს ზმნის ძირითადი თვისებები (მოეპოვება დროის გაგება, გვარის გაგება; დამატებას შეითანხმებს იმავე ბრუნვაში, რომელშიც შეითანხმებდა პირიან ფორმაში).

როგორც არსებით სახელს, ინფინიტივს შეიძლება დავურთოთ საშუალო სქესის მაჩვენებელი ართრონი τό. ართრონიანი ინფინიტივი შეიძლება დავსვათ მხოლობითი რიცხვის ყველა ბრუნვაში (ბრუნვის დროს ფორმას იცვლის მხოლოდ ართრონი). მაგალითად: ინფინიტივია παιδεύειν „აღზრდა“ (воспитывать), არსებითი სახელია τὸ παιδεύειν „აღზრდა“ (воспитание), ნათ. ბრ. τοῦ παιδεύειν, მიც. τῷ παιδεύειν, აკუზ. τὸν παιδεύειν.

სუბსტანტივირებული ინფინიტივი წინადადებაში შეიძლება იყოს ქვემდებარე, დამატება, განსაზღვრება, შემასმენლის სახელი.

არსებით სახელად ჩვეულებრივ იხმარება infinitivus praesentis და infinitivus aoristi (იშვიათად – infinitivus perfecti, არასოდეს – infinitivus futuri).

ქვემდებარის როლში ინფინიტივი გაგებულია როგორც საშუალო სქესის არსებითი სახელი მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში: νόσον πολὺ κρεῖττόν ἐστιν, ἢ λύπην, φέρειν „ბევრად უმჯობესია ავადმყოფობის გადატანა, ვიდრე დარდისა“. τί χρὴ ποιεῖν; „რის გაკეთება არის საჭირო?“

დამატების როლში ინფინიტივი იხმარება მრავალ გარდამავალ და გარდაუვალ ზმნასთან: οὐκ ἐπίσταται (τὸν) ζῆν „(მან) არ უწყის ცხოვრება“; ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις; „(შენ) თევზს ცურვას ასწავლი?“

დამოუკიდებელ წინადადებაში ინფინიტივი ჩვეულებრივ ართრონის გარეშე იხმარება: ὡς ἐμοὶ δοκεῖν „როგორც მე მიმაჩნია“, „ჩემი აზრით“; ὡς εἰπεῖν „ასე ვთქვათ“. ესაა ე.წ. infinitivus absolutus.

ზოგჯერ ინფინიტივით გამოხატულია მიზანი (infinitivus finalis): καταλείπω ὑμᾶς φυλάττειν τὴν οἰκίαν „გტოვებთ თქვენ სახლის დასაცავად“; οἱ Ἕλληνες εἵλοντο Ξενοφῶντα διάγειν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα „ბერძნებმა ქსენოფონტი აირჩიეს საბერძნეთში მათ წასაყვანად“ (=„... რათა ისინი საბერძნეთში წაეყვანა“).

ინფინიტივი ზედსართავ სახელთან აღნიშნავს, თუ რა მიმართებაშია საგანი ან პირი ზედსართავი სახელით გამოხატულ ვითარებასთან. ესაა ე.წ. infinitivus relationis: Περικλῆς δεινότατος ἦν λέγειν „პერიკლე ძლიერი იყო ლაპარაკში“ (Перикл был силен говорить).

Accusativus cum infinitivo

Accusativus cum infinitivo (აკუზატივუსი ინფინიტივთან) ბერძნულისათვის დამახასიათებელი გამონათქვამია, რომელსაც გავრცობილი პირდაპირი დამატების გაგება აქვს. ამ გამონათქვამში გარკვეული რიგის ზმნებთან დასახელებულია პირი (საგანი) და მისი მოქმედება (მდგომარეობა): პირველი ლოგიკური ქვემდებარეა და დასმულია აკუზატივუსში, ხოლო მეორე ლოგიკურ შემასმენელს წარმოადგენს და ინფინიტივში დგას.

მაგალითად:

Σωκράτης ἡγεῖτο θεοὺς πάντα εἰδέναι „სოკრატე თვლიდა, რომ ღმერთებმა ყველაფერი იციან“.

ამ წინადადებაში ქვემდებარეა „სოკრატე“ (Σωκράτης), შემასმენელი – „თვლიდა“ (ἡγεῖτο). დანარჩენი სიტყვებით გამოთქმულია ის, თუ რას თვლიდა სოკრატე, ე.ი. გამოთქმა θεούς πάντα εἰδέναι „(რომ) ღმერთებმა ყველაფერი იციან“ არის მთლიანად დამატება ზმნისათვის ἡγεῖτο „თვლიდა“. ამ გამონათქვამში შემასმენელი გამოხატულია ინფინიტივით (εἰδέναι), რომელსაც თავისი დამატება აქვს (πάντα), ხოლო ქვემდებარე დასმულია აკუზატივუსში (θεούς).

აი, ამგვარ გამონათქვამს, რომელშიც ქვემდებარე აკუზატივუსშია, ხოლო შემასმენელი – ინფინიტივში, ეწოდება accusativus cum infinitivo (ანალოგიური სინტაქ-

სური საქცევი სხვა ინდოევროპულ ენებსაც აქვთ; მაგალითად: ლათინურს, გერმანულს და სხვ.).

გამონათქვამი accusativus cum infinitivo ქართულად უნდა გადმოვცეთ დამატებითი დამოკიდებული წინადადებით, რომელსაც მთავარ წინადადებას „რომ“ კავშირით შევუერთებთ. ინფინიტივში დასმული შემასმენელი პირიანი ფორმით უნდა გადმოვცეთ. წინადადებაში Σωκράτης ἠγεῖτο θεοὺς πάντα εἰδέναι მთავარია Σωκράτης ἠγεῖτο „სოკრატე თვლიდა“, ხოლო θεοὺς πάντα εἰδέναι „რომ ღმერთებმა ყველაფერი იციან“ – დამოკიდებული.

Accusativus cum infinitivo, როგორც დამატება, იხმარება ისეთი ზმნების შემდეგ, რომლებიც აღნიშნავენ:

1) „ფიქრს“ (verba putandi): ἡγέομαι, νομίζω, οἴομαι „ვფიქრობ“, „ვთვლი“ და მისთ.

2) „სურვილს“ (verba voluntatis): βούλομαι „მინდა“, κελεύω „ვუბრძანებ“, ἐάω „ნებას ვრთავ“ და მისთ.

3) „თქმას“ (verba dicendi): λέγω, φημί „ვამბობ“, ἐγγέλλω „ვაუწყებ“. ὑπισχνέομαι „ვპირდები“ და მისთ.

ამას გარდა, accusativus cum infinitivo იხმარება უპირო ზმნებთან: χρή, δεῖ „საჭიროა“, „უნდა“ და მისთ.; ცალკეულ გამოთქმებთან: καλόν ἐστι „კარგია“, δίκαιόν ἐστι „სამართლიანია“, δεινόν ἐστι „საშიშია“, ὥρα (ἐστι) „დროა“, ἀνάγκη (ἐστι) „აუცილებელია“ და მისთ.

როდესაც accusativus cum infinitivo-ს ქვემდებარე იგივეა, რაც მმართველ წინადადებაში, რომლის შემასმენელი „ფიქრსა“ და „თქმას“ გამოხატავს, ინფინიტივთან ქვემდებარე აღარ გამოიხატება. ასეთ კონსტრუქციას „ინფინიტივური კონსტუქცია“ ეწოდება.

Accusativus cum infinitivo-ს მაგალითები:

νομίζω τὸν ἀδελφὸν γράφειν ἐπιστολήν „ვფიქრობ, რომ ძმა წერს წერილს“;

νομίζω τὸν ἀδελφὸν γράψαι ἐπιστολήν „ვფიქრობ, რომ ძმამ დაწერა წერილი“;

νομίζω τὸν ἀδελφὸν γράψειν ἐπιστολήν „ვფიქრობ, რომ ძმა დაწერს წერილს“;

νομίζω τὸν ἀδελφὸν γεγραφέναι ἐπιστολήν „ვფიქრობ, რომ ძმას დაუწერია წერილი“;

Πρωταγόρας φησί, πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπον εἶναι (Plat. Theaet. 152 A). „პროტაგორა ამბობს, რომ ყველა საგანთა საზომი ადამიანია“;

Ἀριστοτέλης τῆς παιδείας ἔφη τὰς μὲν ῥίζας εἶναι πικράς, γλυκεῖς δὲ τοὺς καρπούς (Diog. Laert. 5, 1, 11, 18). „არისტოტელე ამბობდა, რომ აღზრდა-განათლების ძირი მწარეა, ნაყოფი კი – ტკბილი“.

οἱ Αἰγύπτιοι ἔλεγον τὸν ἥλιον θεὸν εἶναι „ეგვიპტელები ამბობდნენ, რომ მზე ღმერთი არის“;

οἱ Αἰγύπτιοι λέγουσι, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην θεοὺς εἶναι „ეგვიპტელები ამბობდნენ, რომ მზე და მთვარე ღმერთები არიან“;

καλόν ἐστι, τὸν ἄνθρωπον ἀληθῆ λέγειν „კარგია, რომ ადამიანმა სიმართლე ილაპარაკოს“;

χρὴ τὸν ἄνθρωπον ἀγαθὸν εἶναι „საჭიროა ადამიანი კარგი იყოს“;

κακὸν γὰρ ἄνδρα χρὴ κακῶς πάσχειν ἀεί (Eur. fragm. 1049) „საჭიროა, რომ ავი კაცი მუდამ ავს განიცდიდეს“.

ინფინიტივური კონსტრუქცია:

Ἀλέξανδρος ἔφασκε Διὸς υἱός εἶναι „ალექსანდრე [მაკედონელი] ამბობდა, რომ [იგი] ზევსის შვილია“.

ὁ ἄνθρωπος οἴεται εἶναι σοφός „ადამიანი ფიქრობს, რომ [იგი] ბრძენია“.

Nominativus cum infinitivo

Nominativus cum infinitivo (სახელობითი ინფინიტივთან) არის დამატებითი დამოკიდებული წინადადება, რომლის ქვემდებარე სახელობით ბრუნვაში დგას, შემასმენელი კი – ინფინიტივში. ეს სინტაქსური საქცევი, როგორც accusativus cum infinitivo, იხმარება „ფიქრისა“ და „თქმის“ აღმნიშვნელ ზმნებთან, ოღონდ ეს ზმნები ასეთი საქცევის შემთხვევაში დასმულია ვნებით გვარში.

ყველაზე ხშირად nominativus cum infinitivo იხმარება ზმნებთან: λέγομαι „ჩემზე ამბობენ“ და δοκέω „ვჩანვარ“.

ქართულად თარგმნის დროს მმართველი შემასმენელი უნდა დავსვათ მოქმედებითი გვარის მრავლობითი რიცხვის III პირში, რომელსაც ქვემდებარე არ ექნება; ამას უნდა მიჰყვეს „რომ“ კავშირით დაწყებული დამატებითი დამოკიდებული წინადადება, რომლის შემასმენელს გამოვხატავთ ზმნის პირიანი ფორმით შესატყვის დროში.

δοκέω ზმნას ვთარგმნით სიტყვით „ჩანს“.

მაგალითები:

ὁ ἥλιος λέγεται θεὸς εἶναι „ამბობენ, რომ მზე ღმერთი არის“;

Κῦρος λέγεται τῇ χειρὶ τοῦ στρατιώτου ἀποσφαγῆναι „ამბობენ, რომ კიროსი ჯარისკაცის ხელით იქმნა მოკლული“;

ὁ στρατηγὸς δοκεῖ νικῆσαι „ჩანს, რომ სარდალმა გაიმარჯვა“;

ἡ ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός (Arist. Pol. p. 1303 b. 29) „ამბობენ, რომ დასაწყისი ნახევარია ყველაფრისა“.

მიმღეობის ხმარება

მიმღეობა არის ნაზმნარი ზედსართავი სახელი, რომელსაც შენარჩუნებული აქვს ზმნის თვისებები: მოეპოვება დროისა და გვარის ამსახველი ფორმები და შეუძლია ზმნის პირიან ფორმასავით შეითანხმოს დამატება.

განსაკუთრებით ხშირად გვხვდება ეგრეთ წოდებული „დაკავშირებული მიმღეობა“ (participium coniunctum), რომელიც იხმარება როგორც არსებითი სახელის მსაზღვრელი და როგორც შემოკლებული გარემოებითი წინადადება.

როგორც არსებითი სახელის მსაზღვრელი participium coniunctum უდრის მსაზღვრელ წინადადებას:

ἡ ἐποῦσα ἡμέρα „მომავალი დღე“ (=„დღე, რომელიც მოდის“).

οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντες Ἕλληνες „აზიაში მოსახლე ელინები“ (=„ელინები, რომლებიც აზიაში მოსახლეობენ“).

ატრიბუტული მიმღეობა ართრონის დართვით შეიძლება არსებით სახელად იქცეს: ὁ βουλόμενος (=ὃς βουλέται) „მსურველი“: ὁ καθεύδων (=ὃς καθεύδει) „მძინარე“; ὁ τεθνηκώς „მკვდარი“; τὰ πάροντα „არსებული ვითარება“.

როგორც შემოკლებული გარემოებითი წინადადება participium coniunctum აღნიშნავს: დროს (participium temporale), მიზეზის (participium causale), მიზანს (participium finale). მაგალითები:

ὁ κυνηγός, διώκων τὸν λέοντα, ἀπέθανεν „მონადირე ლომის დევნის დროს მოკვდა“ (დროისა);

Κῦρος, ἅτε παῖς ὤν, ἄνευ φόβου διελέγετο τῷ πάππῳ „კიროსი, რადგან ბავშვი იყო, უშიშრად ელაპარაკებოდა პაპას“ (მიზეზისა);

Κῦρος ὁρμᾶτο εἰς τοὺς Πισίδας ὡς ἐκβαλῶν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας „კიროსმა გაილაშქრა პისიდებზე, რათა განედევნა ისინი ქვეყნიდან“ (მიზნისა).

მყოფადის „დაკავშირებული მიმღეობა“

Participium futuri coniunctum – ეს მიმღეობა იხმარება მოძრაობის აღმნიშვნელ ზმნებთან და აღნიშნავს მოძრაობის მიზანს. ასეთი მიმღეობა ენაცვლება „რათა“ (ἵνα, ὅπως) კავშირით დაწყებულ მიზნის გარემოების წინადადებას (ლათინურ ენაში მისი შესატყვისია მიზნის გარემოების წინადადებები კავშირებით ut finale და qui finale):

βαδίζω ποιήσων=βαδίζω, ἵνα (ὅπως) ποιῶ ან ἵνα (ὅπως) ποιήσω „მივდივარ“, რათა ვაკეთო (გავაკეთო)“ ანუ „მივდივარ გასაკეთებლად“.

Ξενοφῶν τοὺς λοχαγοὺς ἔπεμπε διαβιβάσοντας τοὺς ὁπλίτας (Xen. Anab. 5, 2, 10) „ქსენოფონტმა რაზმის უფროსები (ლოხაგოსები) წარგზავნა, რათა ჰოპლიტები გადაეყვანათ“ ანუ „ქსენოფონტმა რაზმის უფროსები (ლოხაგოსები) ჰოპლიტების გადასაყვანად წარგზავნა“.

Genetivus absolutus

Genetivus absolutus ანუ „დამოუკიდებელი ნათესაობითი“ არის შემოკლებული გარემოებითი წინადადება (დროის, მიზეზის ვითარების, პირობითი, დათმობითი), რომელშიც ქვემდებარე დასმულია ნათესაობით ბრუნვაში, ხოლო შემასმენელი მიმღეობის ფორმითაა წარმოდგენილი და შეთანხმებულია ქვემდებარესთან ბრუნვაში, რიცხვსა და სქესში.

Genetivus absolutus იხმარება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც მიმღეობა არ არის დაკავშირებული მმართველი შემასმენლის ქვემდებარესა და დამატებასთან.

როდესაც მოქმედება მთავარსა და დამოკიდებულ წინადადებებში თანადროულია, დამოკიდებულ წინადადებაში იხმარება აწმყო დროის მიმღეობა, ხოლო თუ დამოკიდებული წინადადების მოქმედება წინ უსწრებს მთავარისას, დამოკიდებულ წინადადებაში იქნება ნამყო დროის მიმღეობა.

გამონათქვამი genetivus absolutus უნდა ვთარგმნოთ შემდეგნაირად:

1. აღვადგინოთ გარემოებითი წინადადების კავშირი (როდესაც, რადგან, თუ, თუმცა...);

2. ნათესაობით ბრუნვაში დასმული სახელი გამოვიყენოთ ქვემდებარედ;

3. მიმღეობის ფორმით წარმოდგენილი შემასმენელი დავაყენოთ პირიან ფორმაში.

მაგალითები:

Ἀρταξέρξου βασιλεύοντος Κῦρος ἦρχε τῆς Λιδίας „როდესაც არტაქსერქსე მეფობდა, კიროსი მართავდა ლიდიას“;

ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί (Tragic. fragm. adesp. 513) „როდესაც მე მოვკვდები, დედამიწა ცეცხლს შეერიოს“;

θεοῦ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος, καὶ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος „როდესაც ღმერთი წყალობას იძლევა, შური უძლურია, თუ არ იძლევა, შრომა ვერარას ხდება“.

დამოკიდებულ წინადადებათა სახეები

I. დამატებითი დამოკიდებული წინადადება. დამატებითი წინადადება მთავარს უერთდება კავშირებით: ὅτι, ὡς („რომ“) და დამოკიდებულია ზმნებზე, რომლებიც გამოხატავენ „გრძნობას“ (verba sentiendi) „თქმას“ (verba dicendi), სულიერ განცდებს (verba affectum).

თუ მთავარ წინადადებაში მთავარი დროა, დამატებითში ჩვეულებრივ თხრობითი კილო იხმარება, ხოლო თუ მთავარში ისტორიული დროა, მაშინ დამატებითი დამოკიდებული წინადადების შემასმენელი ნატვრითი კილოთი – ოპტატივითაა გამოხატული.

ამ წესს ახლავს გამონაკლისები:

1. თუ დამოკიდებულ წინადადებაში ეჭვია გამოთქმული, მისი შემასმენელი უთუოდ ოპტატივში უნდა იყოს;

2. „შიშის“ აღმნიშვნელ ზმნებთან იხმარება უარყოფის კავშირები μή და μὴ οὐ. ამათგან μή (ლათ. ne) „რომ არ“, „რათა არ“ არასასურველ რამეს გამოხატავს, ხოლო μὴ οὐ (ლათ. ut, ne non) „რომ არ“ – სასურველს. თუ მთავარ წინადადებაში მთავარი დროა, მაშინ დამოკიდებულში ნატვრითი კილო – ოპტატივი უნდა იყოს.

მაგალითები:

λέγω, ὅτι δεῖ μάχεσθαι „ვამბობ, რომ საჭიროა ბრძოლა“.

ἀνέκραγον, ὡς εὖ λέγοι „იყვირეს, რომ [ის] კარგად ლაპარაკობს“.

οἱ φύλακες ἤγγειλαν, ὅτι ἴδοιεν τοὺς πολεμίους „მცველებმა აუწყეს, რომ ნახეს მტრები“.

δέδοικα, μὴ ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ „მეშინია, რომ არ დაგვავიწყდეს შინისაკენ გზა“.

ἐφοβεῖτο, μὴ οὐ δύναιτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν „ეშინოდა, რომ ვერ შეძლებდა ქვეყნიდან გასვლას“ (გამონათქვამი accusativus cum infinitivo).

II. მიზნის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება. მიზნის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადებები მთავარს უერთდება კავშირებით ἵνα, ὡς, ὅπως, („რათა“) – ἵνα μή, ὡς μή, ὅπως μή, μή („რათა არ“).

„თუ მთავარ წინადადებაში მთავარი დროა, დამოკიდებულში კავშირებითი კილო – კონიუნქტივია; ხოლო თუ მთავარში ისტორიული დროა, დამოკიდებულში ნატვრითი კილო – ოპტატივი იქნება“.

მაგალითები:

ὁ στρατηγὸς αἱρεῖται, ἵνα οἱ στρατιῶται εὖ πράττωσιν „სარდალს ირჩევენ, რათა ჯარისკაცებმა კარგად შეასრულონ საქმე“.

οἱ μὲν λοιποὶ ζῶσιν, ἵνα ἐσθίωσιν, αὐτὸς δὲ ἐσθίω, ἵνα ζῶ (Stob. Floril. 17, 22: სოკრატეს გამონათქვამი) „სხვები ცოცხლობენ, რათა ჭამონ, მე კი ვჭამ, რათა ვიცოცხლო“.

οἱ στρατιῶται ἐπέμφθησαν τρὸς τὸν ποταμόν, ὅπως φυλάττοιεν τὴν διάβασιν „ჯარისკაცები გაგზავნილ იქნენ მდინარისაკენ, რათა დაეცვათ გადასასვლელი“.

Σωκράτης ἔλεγε, τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους ζῆν, ἵνα ἐσθίοιεν, αὐτὸς δὲ ἐσθίειν, ἵνα ζῷη (Diog. Laert. 2, 5, 16, 34) „სოკრატე ამბობდა, რომ სხვა ადამიანები ცოცხლობენ, რათა ჭამონ, თვითონ კი ჭამს, რათა იცოცხლოს“.

μὴ σπεῦδε πλουτεῖν, μὴ ταχέως πένης γένῃ (Monost. 358) „ნუ ჩქარობ, იყო მდიდარი, რათა სწრაფად ღარიბი არ გახდე“.

III. მიზეზის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება. მიზეზის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება მთავარს უერთდება კავშირებით: ὅτι, διότι, ὡς („იმიტომ რომ“), ἐπεί, ἐπειδή („რადგანაც“, „ვინაიდან“). უარყოფაა οὐ.

მიზეზის გარემოებით დამოკიდებულ წინადადებაში დაისმის ის კილო, რომელიც დაისმოდა იმ შემთხვევაში, თუ დამოკიდებული წინადადება დამოუკიდებელი გახდებოდა. უპირატესად ესაა თხრობითი კილო, მაგრამ, თუ მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა, მაშინ მიზეზის დამოკიდებულ წინადადებაში შეიძლება ნატვრითი კილო – ოპტატივი იდგეს.

მაგალითები:

Ἀριαῖος ἐφ᾽ἁμάξης ἐπορεύετο, διότι ἐτέτρωτο (Xen. Anab. 2, 2, 14) „არიეოსი ურმით მიემართებოდა, ვინაიდან დაჭრილი იყო“.

οἱ Ἕλληνες ἐθαύμαζον, ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο „ბერძნებს უკვირდათ, რადგან კიროსი არსაით ჩანდა“.

IV. კითხვითი წინადადება. კითხვითი წინადადება ორგვარია: პირდაპირი და არაპირდაპირი. პირდაპირი კითხვა მთავარი წინადადებაა (მაგალითად: „რას აკეთებ?“), არაპირდაპირი კითხვა კი – დამატებითი დამოკიდებული წინადადება („გეკითხები, რას აკეთებ?“).

არაპირდაპირი კითხვა მთავარ წინადადებას უერთდება კითხვითი ნაცვალსახელებით და ზმნიზედებით, ანდა კითხვითი ნაწილაკებით: εἰ „განა“, πότερον – ἦ, εἰ – ἢ „ან – ან“.

თუ მთავარ წინადადებაში მთავარი დროა, დამოკიდებული წინადადების შემასმენლის კილო ისეთია, როგორიც იქნებოდა მაშინ, არაპირდაპირი კითხვა პირდაპირით რომ შეგვეცვალა (ე.ი. indicativus, optativus potentialis, modus irrealis, coniunctivus dubitativus).

თუ მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა, დამოკიდებულში იქნება ნატვრითი კილო – ოპტატივი, ზოგჯერ კი – კავშირებითი კილო – კონიუნქტივი.

უარყოფითი ნაწილაკია οὐ, კავშირებით კილოსთან – μή.

მაგალითები:

ὁ στρατηγὸς ἠρώτησε τὸν φύλακα, ὅπου εἶεν οἱ πολέμιοι „სარდალმა ჰკითხა დარაჯს, სად არიან მტრები“.

οἱ Ἕλληνες ἠρώτων τοὺς ἄρχοντας, τί ποιήσωσι „ბერძნები ეკითხებოდნენ არქონტებს, თუ რა ექნათ“.

ὁ Κλέαρχος ἐβουλεύετο, Πρόξενον καλέσας, εἰ πέμποιέν τινας, ἢ πάντες ἴοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον (Xen. Anab. 1, 10, 5) „კლეარქე, მოიხმო რა პროქსენე, ეთათბირებოდა მას, გაეგზავნათ ვინმეები, თუ ყველანი წასულიყვნენ ბანაკისაკენ“.

V. პირობითი დამოკიდებული წინადადება. პირობითი დამოკიდებული წინადადება მთავარს უერთდება კავშირებით: εἰ, εἴπερ, ἐάν (=εἰ ἄν, ἄν, ἤν) „თუ“, εἴτε – εἴτε „ან – თუ“.

რთულ წინადადებას, რომლის დამოკიდებულში პირობაა დასახელებული, მთავარში კი – შედეგი, პირობითი პერიოდი ეწოდება.

პირობით პერიოდში ორი წინადადებაა: პირველს, რომელშიც პირობაა წარმოდგენილი, პ რ ო ტ ა ს ი ს ი (πρότασις) ანუ წ ი ნ ა მ დ ე ბ ა რ ე ეწოდება, მეორეს კი, რომელიც შედეგს გამოხატავს, – ა პ ო დ ო ს ი ს ი (ἀπόδοσις) ანუ მ ო მ დ ე ვ ნ ო.

პ რ ო ტ ა ს ი ს ში იხმარება უარყოფითი ნაწილაკი μή და მისგან ნაწარმოები სიტყვები; μηδέ, μήτε, μηδείς, μήποτε და მისთ. ა პ ო დ ო ს ი ს ში იხმარება უარყოფითი ნაწილაკი οὐ და მისგან ნაწარმოები სიტყვები: οὐδέ, οὔτε οὐδείς, οὔποτε და მისთ. მაგრამ, თუ ზმნის ფორმაში გვაქვს imperativus, coniunctivus prohibitivus და optativus, უარყოფა ყოველთვის μή ნაწილაკითაა გამოხატული.

მნიშვნელობისა და ფორმის თვალსაზრისით პირობითი პერიოდები ოთხ ჯგუფად იყოფა: 1. პირობა და შედეგი სინამდვილეს გამოხატავს (casus realis), 2. პირობაში გამოთქმულია მოსალოდნელი მოვლენა (casus futuralis), 3. პირობაში გამოხატულია შესაძლებლობა (casus potentialis), 4. პირობა და შედეგი სინამდვილის საწინააღმდეგოს, შეუძლებელს აღნიშნავს (casus irrealis).

1. რ ე ა ლ უ რ ი ფ ო რ მ ა (casus realis) პროტასისში არის კავშირი εἰ და თხრობითი კილო, ხოლო აპოდოსისში თხრობითი კილო ანდა მთავარი წინადადების შემასმენლის ყველა სხვა ფორმა:

εἰ τοῦτο λέγεις, ἁμαρτάνεις „თუ ამას ამბობ, სცდები“.

εἰ ζητεῖς καλῶς, εὑρίσκεις „თუ კარგად ეძებ, პოულობ“.

ἀπολοίμην, Ξανθίαν εἰ μὴ φιλῶ (Aristoph. Ran. 579) „დე, დავიღუპო, თუ ქსანთია არ მიყვარს“.

εἰ θεοί τι δρῶσιν αἰσχρόν, οὐκ εἰσὶν θεοί (Eur. fragm. 292) „თუ ღმერთები რასმე სამარცხვინოს სჩადიან, არ არიან ღმერთები“.

2. ფ უ ტ უ რ ა ლ უ რ ი ფ ო რ მ ა (casus futuralis) პროტასისშია კავშირი ἐάν (ἄν, ἤν) და კავშირებითი კილო (praes. ან aor.), აპოდოსისში კი – indicativus futuri ან imperativus: ἐὰν (ἂν, ἢν) ζητῇς καλῶς, εὑρήσεις „თუ კარგად ეძებ, იპოვი“.

ἐὰν ᾖ φιλομαθής, ἔσει πολυμαθής (Isocr. I, 18) „თუ იქნები სწავლის მოყვარე, იქნები მრავლის მცოდნე“.

3. პ ო ტ ე ნ ც ი ა ლ უ რ ი ფ ო რ მ ა (casus potentialis) პროტასისშია კავშირი εἰ და ნატვრითი კილო – ოპტატივი (praes. ან aor), ხოლო აპოდოსისში – optativus (praes. ან aor) ἄν ნაწილაკით:

εἰ ζητοίης καλῶς, εὑρίσκοις ἄν „რომ კარგად ეძებო, იპოვი“.

εἰ τοῦτο λέγοις, ἁμαρτάνοις ἄν „თუ ამას იტყვი, შეცდები“.

4. ირეალური ფორმა (casus irrealis) პროტასისშია კავშირი εἰ და indicativus praeteriti (imperfecti ან aoristi), აპოდოსისში – indicativus imperfecti ან aoristi ἄν ნაწილაკით:

εἰ τοῦτο ἔλεγες, ἡμάρτανες ἄν „ეს რომ გეთქვა, შეცდებოდი“.

εἰ ἐζήτεις καλῶς, ηὕρισκες ἄν „კარგად რომ გეძებნა, იპოვიდი“.

εἰ μὴ ὑμεῖς ἤλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα „თქვენ რომ არ მოსულიყავით, [სპარსთა] მეფის წინააღმდეგ გავემართებოდით“.

VI. დათმობითი დამოკიდებული წინადადება. დათმობითი დამოკიდებული წინადადება მთავარს უერთდება კავშირებით: εἰ καί, καὶ εἰ, κἄν (=καὶ ἐάν), ἐὰν καί, καίπερ, καίτοι „თუმცა“, „თუმცაღა“; უარყოფის შემთხვევაში იხმარება: εἰ καὶ μή, οὐδ'εἰ, οὐδ'ἐάν „თუ არ“; εἰ μηδὲ, ἐὰν μηδέ „თუმცა არ“.

დათმობით წინადადებებში იხმარება ის დრო-კილოები, რაც პირობით წინადადებებში.

γελᾷ ὁ μῶρος, κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ „ბრიყვი იცინის, თუმცა არაფერია სასაცილო“.

ποιήσομεν, κἂν ἀποθανεῖν ἡμᾶς δέῃ (Aristoph. Lys. 123) „გავაკეთებთ ამას, ჩვენი დახოცვაც რომ იყოს საჭირო“.

φήσουσί με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μή εἰμι (Plat. Apol. 38 c) „იტყვიან, რომ მე ბრძენი ვარ, თუმცაღა არა ვარ [იგი]“.

დათმობითი წინადადება ხშირად გამოხატულია მიმღეობით (participium coniunctum და genetivus absolutus), რომელსაც შეიძლება თან ახლდეს კავშირი καίπερ:

συμβουλεύω σοι καίπερ νεώτερος ὢν „რჩევას გაძლევ შენ, თუმცაღა შენზე ახალგაზრდა ვარ“.

συμβουλεύω σοι καίπερ πρεσβυτέρῳ ὄντι „რჩევას გაძლევ შენ, თუმცაღა ჩემზე უფროსი ხარ“.

οἱ πρέσβεις ἀπέπλευσαν οἴκαδε, καίπερ μέσου χειμῶνος ὄντος „ელჩები გაცურდნენ შინისაკენ, თუმცა შუა ზამთარი იყო“.

VII. შედეგობითი დამოკიდებული წინადადება. შედეგობითი დამოკიდებული წინადადება გვიჩვენებს შედეგს, რომელიც მოჰყვება (ან მოჰყვა)

მთავარ წინადადებაში ნათქვამს. მისი კავშირია ὥστε (ώς) „ასე რომ“, „რათა“.

თუ შედეგობითი დამოკიდებული წინადადება გამოხატავს რეალურ ფაქტს, მაშინ ჩვეულებრივ თხრობითი კილო დაისმის. უარყოფაა οὐ.

თუ შედეგობითი დამოკიდებული წინადადება აღნიშნავს შესაძლებლობას, მაშინ ერთგვაროვან ქვემდებარეებთან დაისმის ინფინიტივი, სხვადასხვა ქვემდებარეებთან კი – accusativus cum infinitivo. უარყოფაა μή.

მაგალითები:

ἦν ψῦχος δεινόν, ὥστε τὸ ὕδωρ ἐπήγνυτο „საშინელი სიცივე იყო, ასე რომ წყალი გაიყინა“.

οἱ στρατιῶται κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν „ჯარისკაცებმა დიდი ყვირილის ატეხა დაიწყეს, რათა მტრებსაც გაეგონათ“.

πάντα ποιοῦσιν, ὥστε δίκην μὴ διδόναι „ყველაფერს აკეთებენ, რათა არ დაისაჯონ“.

VIII. დროის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება. დროის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება მთავარს უერთდება კავშირებით: ὅτε, ὁπότε, ἡνίκα, ὡς, ἐπεί, ἐπειδή „როცა“; ἐξ οὗ, ἀφ᾽οὗ, ἐξ ὅτου „იმ დროიდან რაც“; ὡς τάχιστα, ἐπεὶ τάχιστα, ἐπειδὴ τάχιστα, ἐπειδὴ πρῶτον „როგორც კი“; ἕως, ἕστε, μέχρι „სანამ“: πρίν „ვიდრე, სანამ“.

თუ დროის გარემოებით დამოკიდებულ წინადადებაში საუბარია სინამდვილეზე, დაისმის თხრობითი კილო. უარყოფაა οὐ. თუ საუბარია შესაძლებელ ან მოსალოდნელ ფაქტზე, მაშინ დაისმის კავშირებითი კილო ἄν ნაწილაკით, ზოგჯერ კი – ოპტატივი. უარყოფაა μή.

კავშირებითი კილო დაისმის იმ შემთხვევაში, თუ მთავარ წინადადებაში მთავარი დროა; თუ მთავარში ისტორიული დროა, მაშინ შემასმენელი ოპტატივით გამოიხატება.

მაგალითები:

ἐπεὶ Δαρεῖος ἐτελεύτησε, οἱ παῖδες αὐτοῦ εἰς διαφορὰν ἦκον „როცა დარიოსი გარდაიცვალა, მისი შვილები განხეთქილებამდე მივიდნენ“;

ἐπειδὰν διαπράξωμαι, ἃ δέομαι, ἥξω ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα (Xen. Anab. II, 3, 29) „როცა შევასრულებ იმას, რაც მევალება, მოვალ, რათა თქვენ ელადაში წაგიყვანოთ“.

Κῦρος ἐθήρευεν ἀφ᾽ ἵππου τὰ θηρία, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιτο ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἵππους (Xen. Anab. I) „კიროსი ცხენზე ამხედრებული ნადირობდა ხოლმე ნადირებზე, როცა კი სურდა საკუთარი თავისა და ცხენების გავარჯიშება“.

ταῦτα ἐποίουν, μέχρι σκότος ἐγένετο (Xen. Anab. 4, 2, 4) „ამას აკეთებდნენ, სანამ წყვდიადი არ ჩამოდგა“.

περιμένετε, ἕστε ἂν ἐγὼ ἔλθω (Xen. Anab. 5, 1, 4) „ელოდეთ, სანამ მე არ დავბრუნდები“.

ბერძნული მეტრიკა

მეტრიკა (ἡ μετρικὴ τέχνη) არის მოძღვრება სალექსო საზომების შესახებ (τὸ μέτρον „საზომი“). ბერძნულისათვის დამახასიათებელია მეტრული ლექსწყობა, რომელიც ემყარება მარცვალთა სიგრძე-სიმოკლეს (კვანტიტეტს). ძველ ბერძნულ ლექსში რიტმს ქმნის არა მარცვლების რაოდენობა, არამედ გრძელ და მოკლე მარცვალთა გარკვეული თანმიმდევრობა. ქართული ლექსის რიტმულობის საფუძველი ძირითადად მარცვალთა რაოდენობაა, ბერძნულ ლექსში კი რიტმულობისათვის მარცვალთა რაოდენობას მნიშვნელობა არა აქვს. ჰომეროსის პოემების სალექსო სტრიქონები – ტაეპები შეიძლება იყოს 17, 16, 15, 14 ან 13 მარცვლიანი, მაგრამ ყველა ტაეპში ერთნაირია ეგრეთ წოდებული მ ო რ ა თ ა რაოდენობა. მ ო რ ა (mora, χρόνος πρῶτος) ეწოდება დროის იმ მონაკვეთს, რომელიც მოკლე ხმოვნის წარმოთქმას სჭირდება. მორების რაოდენობას გარკვეული თანმიმდევრობით აგებული გრძელი და მოკლე მარცვლები ქმნიან. გრძელი მარცვალი (–) ორ მორას შეიცავს, მოკლე მარცვალი (˘) კი – ერთს.

ბერძნული ლექსის ერთეულებია მარცვალი, ტერფი, ტაეპი.

მ ა რ ც ვ ა ლ ი შეიძლება იყოს გრძელი (–) და მოკლე (˘). გრძელი ხმოვნის შემცველი გრძელია, მოკლე ხმოვნის შემცველი კი – მოკლე. მარცვლის ოდენობის გასარკვევად საჭიროა ვიცოდეთ სათანადო ხმოვნის სიგრძე-სიმოკლე.

მორათა შეერთება ერთი რიტმული (მეტრული) ხმის ამაღლებისა და დაწევის ქვეშ ქმნის იმ რიტმულ-მელოდიურ ერთეულს, რომელსაც ტ ე რ ფ ს (მუსიკაში – ტაქტს) უწოდებენ. ტერფთა რიტმულ-მელოდიური ერთიანობა იძლევა სალექსო სტრიქონს – ტ ა ე პ ს (versus. στίχος).

ტ ე რ ფ ი (pes, πούς) შეიძლება იყოს ორმარცვლიანი, სამმარცვლიანი და ოთხმარცვლიანი. ბერძნულ ლექსწყობაში ყველაზე უფრო ხშირად შემდეგი სახის ტერფები გვხვდება:

– ◡ ქორე ანუ ტროქე (χορεῖος. τροχαῖος)

◡ – იამბი (ἴαμβος)

– ◡◡ დაქტილი (δάκτυλος)

– – სპონდე (σπονδεῖος)

⏑⏑ – ანაპესტი (ἀνάπαιστος)

⏑⏑⏑ ტრიბრაქი (τρίβραχυς)

⏑ – ⏑ ამფიბრაქი (ἀμφίβραχυς)

ქორე, იამბი და ტრიბრაქი სამმორიანი ტერფებია; დაქტილი, სპონდე, ანაპესტი და ამფიბრაქი კი – ოთხმორიანი. მორათა განლაგება ამ ტერფებში ასეთია: ქორე = 2:1; იამბი = 1: 2; დაქტილი = 2:1:1; სპონდე = 2:2; ანაპესტი = 1:1:2; ტრიბრაქი = 1:1:1; ამფიბრაქი = 1:2:1.

ყოველი ტერფი ორი ნაწილისაგან შედგება: ერთ ნაწილს მოუდის მეტრული მახვილი, ხმის აწევა ანუ არსისი (ἄρσις), ხოლო მეორეზე ხდება ხმის დადაბლება, დაწევა, რასაც თესისი (θέσις) ეწოდება. მეტრული მახვილის ანუ არსისის ნიშანი სქემაში არის ' (ictus). არსისისა და თესისის ურთიერთობა ზემოაღნიშნულ ტერფებში ასე გამოიხატება: ´⏑ (ქორე), ⏑´ (იამბი), ´⏑⏑ (დაქტილი), ´– (სპონდე), ⏑⏑ ´ (ანაპესტი), ⏑´⏑ (ტრიბრაქი), ⏑ ´⏑ (ამფიბრაქი).

გრამატიკულ მახვილს ბერძნულ ლექსში მნიშვნელობა არა აქვს, იგი ანაზდად თუ ემთხვევა მეტრულ მახვილს – არსისს.

ბერძნულ პოეზიაში ყველაზე გავრცელებული საზომებია: დაქტილური ჰექსამეტრი, ელეგიური დისტიქი, იამბიკური ტრიმეტრი, ტროქეული ტეტრამეტრი და სხვ.

1. დაქტილური ჰექსამეტრი. ბერძნული ეპიკური ძეგლები (ჰომეროსის „ილიადა“ და „ოდისეა“, ჰესიოდეს „სამუშაონი და დღენი“ და „თეოგონია“, აპოლონიოს როდოსელის პოემა „არგონავტიკა“, თეოკრიტეს იდილიები და სხვ.) შეთხზულია იმ სალექსო საზომით, რომელსაც დაქტილური ჰექსამეტრი (ἑξάμετρος στίχος) ეწოდება. ჰექსამეტრი არის ექვსი ტერფის შემცველი ტაეპი (ἕξ „ექვსი“ τὸ μέτρον „ზომა“), ასეთ ტაეპში ხუთი ტერფი დაქტილურია, მეექვსე კი შეკვეცილია ანუ კატალექტიკური და ორ მარცვალს შეიცავს (hexameter dactylicus catalecticus in dissyllabum). ეს ბოლო ტერფი ხან ქორეულია (´⏑), ხანაც – სპონდეური (´–), რაც დამოკიდებულია ამ ტერფის მეორე მარცვლის კვანტიტეტზე: ეს მარცვალი კი შეიძლება იყოს მოკლე ან გრძელი (syllaba anceps).

ხმის მეტრული ამაღლება – არსისი ჰექსამეტრში ყოველთვის ტერფის პირველ ნაწილზე მოდის. მთელ ტაეპში ასეთი ხმის ამაღლება იქნება ექვსი. აი დაქტილური ჰექსამეტრის სქემა (σχῆμα):

⏑⏑|–⏑⏑|–⏑⏑|–⏑⏑|–⏑⏑|–⏓
1 2 3 4 5 6

მაგალითი:

νοῦσον ἀ|νὰ στρατὸν | ὦρσε κα|κὴν, ὀλέ|κοντο δὲ | λαοί (A, 10)[1]

ბერძნული ჰექსამეტრის ჟღერადობის ქართული შესატყვისი საზომი შეიძლება გაკეთდეს ჩვიდმეტმარცვლიანი ტაეპით, რომელშიც ხუთი ტერფი სამმარცვლიანი უნდა იყოს (მახვილით ბოლოდან მესამე მარცვალზე), ხოლო მეექვსე – ორმარცვლიანი (მახვილით ბოლოდან მეორე მარცვალზე). „ილიადას“ ზემოთ დამოწმებული ტაეპის ქართული შესატყვისი ასეთი იქნებოდა:

შეჰყარა | მხედრობას | სენი შე|მმუსვრელი, | წყდებოდა | ხალხი.

ბერძნული ჰექსამეტრის რუსულ შესატყვისში არსისსა და თესისს მახვილიანი და უმახვილო მარცვლები შეესაბამება:

Я́зву на войнство злу́ю наве́л; погибали́ наро́ды.

რადგანაც ყოველი გრძელი მარცვალი ბერძნულ ლექსში მუსიკალური ოდენობით ორ მოკლე მარცვალს უდრის, დაქტილური ტერფი შეიძლება შეცვალოს სპონდემ. ეს შენაცვლება შეიძლება მოხდეს ყველა ტერფში, ოღონდ იშვიათად – მეხუთეში. მეხუთე ტერფი ჩვეულებრივ დაქტილურია; მაგრამ ჰომეროსის პოემებში არის შემთხვევები, როცა მეხუთე ტერფში დაქტილის ნაცვლად სპონდეა. ისეთ ტაეპს, რომლის მეხუთე ტერფი სპონდეს წარმოგვიდგენს, სპონდეური ტაეპი (στίχος σπονδειακός) ეწოდება.

დაქტილის შეცვლა სპონდეური ტერფით შესაძლებელია ერთსა და იმავე დროს რამდენსამე მუხლში: ორ, სამ და ოთხ მუხლშიც:

–⏓|–⏓|–⏓|–⏓|–⏑⏑|–⏓

უკანასკნელი მუხლიც, როგორც ითქვა, შეიძლება იყოს სპონდე.

მარტო სპონდეური ტერფებით შეთხზული ჰექსამეტრი ძალზე იშვიათია: უფრო ხშირია წმინდა დაქტილური ტერფებით გამართული ტაეპი. ხშირია დაქტილ-სპონდეს მონაცვლეობაც.

დაქტილების სიუხვე ლექსს სიცოცხლეს ანიჭებს და დინამიკურს ხდის (შდრ. ქართული მაღალი შაირი), სპონდეური ტერფებით დატვირ-

[1] „ილიადის“ სიმღერები ბერძნული მთავრული ასოებით აღინიშნება (A, B, Γ...), „ოდისეის“ სიმღერები კი - ნუსხურით (α, β, γ...)

თვა კი ტაეპს მძიმე და ნაღვლიან ხასიათს აძლევს. ასეთი ტაეპი ჩვეულებრივ დაძაბულ სულიერ ვითარებას გადმოგვცემს (შდრ. ქართული დაბალი შაირი).

დაქტილურ ჰექსამეტრს ახასიათებს შესასვენებელი განკვეთა ანუ ცეზურა (caesura, ტომή); ესაა ტერფის განკვეთა სიტყვის დაბოლოებით. თუ განკვეთა არსისს ემთხვევა, მას ვაჟური ცეზურა ეწოდება, თუ თესისს – ქალური. ცეზურის ნიშანი ასეთია ||.

ჰექსამეტრში ორი მთავარი ცეზურაა:

1. პენთემიმერისი (τομὴ πενθημιμερής) – ვაჟური ცეზურა „ხუთი ნახევარი ტერფის", ე.ი. ორნახევარი ტერფის ანუ მესამე ტერფის გრძელი ნახევრის (არსისის) შემდეგ:

ἀλλὰ κα|κῶς ἀφ|ει. || κρατε|ρὸν δ' ἐπὶ| μῦθον ἔτελλεν
– ᴗ ᴗ |– ᴗᴗ|– || ᴗ ᴗ| – ᴗᴗ | –ᴗ ᴗ|– ᴗ

(A. 25)

მუქარით განაგდო იგი, გააყოლა მრისხანე სიტყვა.

2. ტროქეული ცეზურა (τομὴ ἡ κατὰ τρίτον τροχαῖον) – ქალური ცეზურა „მესამე ტროქეს" (–ᴗ) ანუ მესამე ტერფის პირველი მოკლე მარცვლის (თესისის) შემდეგ:

τῇ δεκά|τῃ δ' ἀγο|ρήνδε || καλέσσατο λαὸν Ἀ|χιλλεύς
– ᴗ ᴗ|– ᴗᴗ| – ᴗ|| ᴗ |– ᴗᴗ | –ᴗ ᴗ| – ᴖ

ლაშქარი მოიხმო კრებად აქილევსმა მეათე დღეზე.

იშვიათად ცეზურა შეიძლება იყოს მეოთხე ტერფის გრძელი ნახევრის (არსისის) შემდეგ: ასეთ ცეზურას ეწოდება ჰეფთემიმერისი (τομὴ ἑφθημιμερής – „განკვეთა შვიდი ნახევრი ტერფის შემდეგ"). ამ ცეზურას ჩვეულებრივ წინ უძღვის ვაჟური ცეზურა მეორე ტერფში ე.წ. ტრითემიმერისი (τομὴ τριθημιμερής – „განკვეთა სამი ნახევარი ტერფის შემდეგ"). ასეთ შემთხვევაში ტაეპში ორი ცეზურა გვაქვს:

λυσόμε|νός || τε θύ|γατρα φέ|ρων || τ' ἀπε|ρείσι' ἄ|ποινα
– ᴗ ᴗ| – || ᴗ ᴗ| – ᴗ ᴗ | – || ᴗᴗ | – ᴗ ᴗ| – ᴗ

(A. 13)

მრავლად მოიტანა ჯილდო, ქალიშვილი რომ გამოეხსნა.

ცეზურის გარდა ჰექსამეტრულ ტაეპში გვხვდება აგრეთვე განყოფა – დიერესისი (διαίρεσις) ანუ სიტყვის დაბოლოებისა და ტერფის

დასასრულის დამთხვევა. დიერესისი ტაეპში შეიძლება ხუთამდე იყოს; მაგრამ ყველაზე ხშირია იგი მეოთხე ტერფის შემდეგ. ასეთ დიერესისს ბუკოლიკური ეწოდება (bucolica, τομὴ βουκολική):

τοῦτ' ἄρ' ἀ οἰδὸς ἄειδε || πε|ρικλυτός· αὐτὰρ Ὀδυσσεύς
– ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ |– ⏑ || ⏑ |– ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – –

ჰექსამეტრულ ტაეპში ტერფების შეუცდომლად გამოყოფისათვის მტკიცედ უნდა გვახსოვდეს კვანტიტეტის (ხმოვნის რაოდენობის) კანონი, სახელდობრ, უნდა ვიცოდეთ შემდეგი ძირითადი წესები:

1. მარცვალი გრძელია წარმომავლობით, თუ გრძელ ხმოვანს შეიცავს. გრძელი ხმოვნებია: η, ω, αι, αυ, ει, ευ, ηυ, οι, ου, υι, ᾳ, ῃ, ῳ, ზოგჯერ – α, ι, υ.

   შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: αι და οι დიფთონგები ლექსში გრძელია იქაც, სადაც მახვილის ნიშნისა და ადგილისათვის მოკლედ ითვლებიან (μοῦσαι, ἄνθρωποι).

2. მარცვალი მოკლეა, თუ მოკლე ხმოვანს შეიცავს. მოკლე ხმოვნებია: ε, ο, ზოგჯერ – α, ι, υ.

   შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: მოკლე მარცვალი ჰექსამეტრში გრძლად მიიჩნევა შემდეგ შემთხვევებში:

   1) თუ მარცვლის მოკლე ხმოვანს, რომლითაც სიტყვა მთავრდება, მოსდევს ხმოვნით დაწყებული ისეთი სიტყვა, რომელსაც ორი თავკიდური თანხმოვანი დაუკარგავს (ἀπὸ ἕο = ἀπὸ σFεο), ან ერთი შემორჩენია (ἔτι δηρόν = ἔτι δFηρον). ასეთი შემთხვევა შეიძლება იყოს სიტყვის შიგნითაც;
   2) თუ მარცვლის მოკლე ხმოვანს, რომელსაც თანხმოვანი ახლავს, მოსდევს სიტყვა, რომელიც F-ით (დიგამმით) იწყებოდა (οἳ μὲν οἶνον = Foινον, πρῶτος ἴδε = Fιδε).
   3) თუ მოკლე მარცვალს არსისში ცეზურა მოუდის.

      შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: გრძელი მარცვალი ჰექსამეტრში მოკლედ მიიჩნევა:

      1) თუ თესისში (ტერფის მეორე ნახევარში) მყოფ გრძელ ღია მარცვალს, რომლითაც სიტყვა მთავრდება, ხმოვნით დაწყებული სიტყვა მოსდევს (Ἄνδρα μοι ἔννεπε...; πλάγχθη ἔπει...);

2) თუ გრძელი მარცვლის ხმოვანს სიტყვის შიგნით უშუალოდ ხმოვანი მოსდევს (βέβληαι –⏑⏑; ἥρως –⏑⏑; ἔμπαιον –⏑⏑; υἱός ⏑⏑)

აღნიშნულ წესებს თან ახლავს მრავალი გამონაკლისი.

ელიზია. თუ სიტყვა ბოლოვდება ხმოვნით და მომდევნო სიტყვა იწყება აგრეთვე ხმოვნით, რომლის წინ დიგამმა არ იგულისხმება, წინმდებარე სიტყვის ბოლოკიდური ხმოვანი მოიკვეცება, ამ მოვლენას ეწოდება ელიზია (elisio „ამოგდება“). ელიზიის ნიშანია ' ე.წ. აპოსტროფი. ჰექსამეტრში ელიზიას განიცდიან მოკლე ხმოვნები α, ε, ο და ზოგჯერ ι. ელიზია არ მოუდით υ და ι-ს სიტყვებში: περί, τί, τἰ, ὅτι (ამიტომ ὅτ' = ὅτε და არა ὅτι, τ' = τέ და არა τί ან τἰ). დიფთონგებიდან ელიზიას განიცდის αι ზმნის დაბოლოებებში (-μαι, -ται, -νται -σθαι). ელიზიას განიცდის οι ნაცვალსახელებში μοί და σοί (τοί).

სინიძესისი (συνίζησις). ჰექსამეტრულ ტაეპში ხშირია სიტყვის შიგნით ორი მომიჯნავე ხმოვნის შერწყმა გამოთქმის დროს. ამ მოვლენას ეწოდება სინიძესისი. ცალკე სიტყვათა შორის სინიძესისს მაშინ აქვს ადგილი, თუ პირველი სიტყვა არის δή, ἤ, ἦ, μή, ἐπεί და ὦ.

მაგალითები: Πηληϊάδεω გამოითქმის Πηληϊάδω: δὴ αὖτε გამოითქმის δαῦτε.

დაქტილური ჰექსამეტრის ნიმუშები:

Ἄνδρα μοι | ἔννεπε, | μοῦσα, || πο|λύτροπον, | ὃς μάλα | πολλά
– ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏑ || ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏓

(α, 1)

ტროქეული ცეზურა,
დაქტილური ტერფები

Μῆνιν ἄ|ειδε, θε|ά, || Πη|ληϊά|δεω Ἀχι|λῆος
– ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – || – | – ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏑

პენთემიმერისი,
დაქტილურ-სპონდეური ტერფები

(A, 1)

Ὣς ἄρα | φωνή|σας || ἀπέ|βη πρὸς | δώματα | πατρός
– ⏑ ⏑ | – – | – || ⏑ ⏑ | – – | – ⏑ ⏑ | – ⏑

(δ, 657)

პენთემიმერისი,
დაქტილურ-სპონდეური ტერფები

Μνηστῆ|ρες δὲ πά|ροιθεν || Ὀ|δυσσῆ|ος μεγά|ροιο
– ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ || ⏑ | – ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏑

(δ 625)

ტროქეული ცეზურა,
დაქტილურ-სპონდეური ტერფები

αἰόνα|τε Κρονί|δη, || ποῖ|ον τὸν | μῦθον ἔ|ειπες
– ⏑ | – ⏑ ⏑ | – || – ⏑ | – ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏑

(A, 552)

პენთემიმერისი,
დაქტილურ-სპონდეური ტერფები

Ὣς φάτο | Τηλέμα|χος || φρεσὶ | δ' ἀθανά|την θεὸν | ἔγνω
– ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – || ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏓

(α, 420)

პენთემიმერისი,
დაქტილური ტერფები

დაქტილური ჰექსამეტრის საწყისების კვლევა-ძიებამ მეცნიერები ჯერ კიდევ XIX საუკუნეში მიიყვანა იმ დასკვნამდე, რომ დაქტილური ჰექსამეტრი არ არის ორიგინალური ბერძნული სალექსო საზომი; კიდევ მეტი: იგი არც ინდოევროპული წარმოშობისაა. როგორც ცნობილია, ელინური კულტურის საფუძველი იყო დიდი და უძველესი კულტურა წინაბერძნული მოსახლეობისა, რომელსაც მცირეაზიული და კავკასიური მოდგმის ტომებს უნათესავებენ. ჰექსამეტრი ბერძნულ პოეზიას წინაელინური გარემოდან უნდა შეეთვისებინა. პ. ბ ე რ ა ძ ე მ სადოქტორო დისერტაციაში („ბერძნული ჰექსამეტრის საწყისები“, თბილისი, 1949), ბერძნული დაქტილური ჰექსამეტრისა და უძველესი ქართული ლექსის პარალელური შესწავლის საფუძველზე, ფრიად სოლიდური დასკვნები წარმოადგინა: დაქტილური რიტმი ქართულისათვის დამახასიათებელი რიტმია, ხოლო ქართულ ლექსწყობაში (აგრეთვე სიმღერასა და ცეკვის ხელოვნებაში) საგულვებელია ჰექსამეტრული წყობის უძველესი სახე[1].

2. **ელეგიური დისტიქი.** ბერძნული ლირიკაში (ელეგიურ სიმღერებში, ეპიგრამებში და სხვ.) გავრცელებული იყო ორი ტაეპისგან შედგენილი სტროფი, რომელშიც პირველი დაქტილური ჰექსამეტრია, მეორე კი

[1] იხ. პ. ბერაძე, ძველი ბერძნული და ქართული ლექსწყობის საკითხები, თბილისი, 1969.

დაქტილური პენტამეტრი. ასეთ სტროფს ელეგიურ წყვილს ანუ დისტიქს (δίστιχος) უწოდებენ.

დაქტილური პენტამეტრი, რომელიც ჰექსამეტრის სახეცვლილებას წარმოადგენს, ისეთი ტაეპია, რომელიც ექვსი დაქტილური ტერფისგან შედგება, მაგრამ მესამე და მეექვსე ტერფები შეკვეცილია და თითო გრძელ მარცვალს შეიცავენ. პენტამეტრი დიერესისით (სიტყვის დაბოლოებით) ორ ნაწილად იყოფა; თითო ნაწილში $2^1/_2$ დაქტილური ტერფი ანუ პენთემიმერისია (– ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ –), ე.ი. სულ ხუთი ტერფი გამოდის. ამიტომ ეწოდება ასეთ ტაეპს პენტამეტრი (πέντε „ხუთი“).

პენტამეტრში ცეზურა მესამე ტერფის შემდეგაა. დაქტილური ტერფების შეცვლა სპონდეურით მხოლოდ პირველ ნახევარში ხდება. აი ელეგიური დისტიქის სქემა:

– ᴗᴗ – ᴗᴗ – ᴗᴗ – ᴗᴗ – ᴗ (ჰექსამეტრი)

– ᴗᴗ – ᴗᴗ – | | – ᴗᴗ – ᴗᴗ – (პენტამეტრი)

Ἐκ νεφέ|λης τέλε|ται || χιόν|ος μένος | ἠδὲ χαλ|άζης·
– ᴗ ᴗ | – ᴗᴗ | – || ᴗᴗ | – ᴗ ᴗ | – ᴗ ᴗ | – ᴗ

Βροντὴ δ' | ἐκ λαμ|πρᾶς || γίγνεται | ἀστερο|πῆς
– – | – – | – || – ᴗ ᴗ | – ᴗ ᴗ | –

ღრუბელი წარმოქმნის თოვლსა და მძლე სეტყვაც იქიდან მოდის,
მბრწყინავი ელვა კი შობს, თავის მხრივ, ქუხილს და მეხს.
(სოლონი)

Ὦ ξεῖν', | ἀγγέλ|λειν || Λακε|δαιμονί|οις ὅτι | τῇδε
– – | – – | – || ᴗ ᴗ | – ᴗ ᴗ | – ᴗᴗ | – ᴗ
κείμεθα | τοῖς κεί|νων | ῥήμασι| πειθόμενοι.
– ᴗ ᴗ | – – | – | – ᴗᴗ | – ᴗ ᴗ –

3. იამბიკური ტრიმეტრი. იამბიკურ პოეზიასა და დრამის სადიალოგო პარტიებში იხმარებოდა ის სალექსო საზომი, რომელსაც იამბიკური ტრიმეტრი (trimeter iambicus, versus senarius) ეწოდება. ეს არის ექვსი იამბისაგან (ᴗ –) შედგენილი ტაეპი. ორი იამბური ტერფი ქმნის ერთ მუხლს – ზომას (μέτρον). მთელ ტაეპში სამი ასეთი მუხლია, ანუ სამი დიპოდიაა (δυποδία). ამიტომაც ეწოდება ამ საზომს იამბიკური ტრიმეტრი, ე.ი. სამი წყვილი იამბისაგან შემდგარი საზომი. აი მისი სქემა:

ᴗ | – ᴗ | – ᴗ | – ᴗ | – ᴗ | – ᴗ
1 2 3 4 5 6

Ἅπαν|τα δοῦ|λα τοῦ | φρονεῖν | καθί|σταται

კენტი ტერფები (პირველი, მესამე და მეხუთე) შეიძლება შეიცვალოს სპონდეური ტერფებით, რომელთაც მეტრული მახვილი (არსისი) მეორე მარცვალზე ექნებათ. ტაეპის ბოლო მარცვალი შეიძლება იყოს მოკლე ან გრძელი (syllaba anceps):

– ⏑ | ⏑ – | – ⏑ | ⏑ – | – ⏑ | ⏑ x

1 2 3 4 5 6

εἶναι | δίκαι|ος, μὴ | δοκεῖν | εἶναι || θέλε

– ⏑ | ⏑ –| – ⏑ | ⏑ – | – ⏑ || ⏑ x

გარდა ამისა, იამბური ტერფი ტრიმეტრში შეიძლება შეცვალოს სხვა ტერფებმაც; სახელდობრ: ტ რ ი ბ რ ა ქ მ ა ⏑⏑⏑ (რიტმული მახვილით მეორე მარცვალზე), დ ა ქ ტ ი ლ მ ა –⏑⏑ (რიტმული მახვილით პირველ მოკლე მარცვალზე), ა ნ ა პ ე ს ტ მ ა ⏑⏑ ⏑ (რიტმული მახვილით გრძელ მარცვალზე), პ ი რ ი ქ მ ა ⏑⏑ (რიტმული მახვილით მეორე მარცვალზე).

იამბიკური ტრიმეტრის ცეზურაა პენთემიმერისი (მესამე ტერფის პირველი მარცვლის შემდეგ), ზოგჯერ ჰეფთემიმერისი (მეოთხე ტერფის პირველი მარცვლის შემდეგ):

εἰ σῶ|μα δοῦ|λον || ἀλλ' | ὁ νοῦς | ἐλεύ|θερος

– ⏑ | ⏑ – | ⏑ – || ⏑ – | ⏑ – | ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑

γνῶμαι | πλέον | κρατοῦ|σιν || ἤ | σθένος | χερῶν.

– ⏑ | ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – | ⏑ || ⏑ – | ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ –

4. **ტროქეული ტეტრამეტრი.** ეს საზომი სწრაფი, დინამიკური რიტმით ხასიათდება. ტროქეული ტეტრამეტრი რვა ქორეულ ტერფს (–⏑) ანუ ოთხ წყვილ ქორეს (ტროქეს) შეიცავს, ე.ი. ტაეპში არის ოთხი დიპოდია (τετραποδία). ამიტომ ეწოდება ამ საზომს ტეტრამეტრი (τέτταρα „ოთხი“).

ტროქეულ ტეტრამეტრში, ისევე როგორც იამბიკურ ტრიმეტრში, ქორეული ტერფები შეიძლება შეიცვალოს სხვა ტერფებით.

ტეტრამეტრის უკანასკნელი ტერფი კატალექტიკურია (შეკვეცილია). სქემა ტეტრამეტრისა ასეთია:

– ⏑ – ⏑ | – ⏑ – ⏑ | – ⏑ – ⏑ | – ⏑ – (⏑)

οὐκ ἔ|φυ Σό|λων βα|θύφρων | οὐδὲ | βουλή|εις ἀ|νήρ

– ⏑ | – ⏑ | – ⏑ | – – | – ⏑ | – – | – ⏑ | – ⏑

5. **საპფოური სტროფი.** ამ საზომის შექმნა მიეწერება დიდი ბერძენ პოეტ ქალს საფოს (ძვ.წ. VII-VI სს.). საფოური სტროფი შეიცავს ოთხ ტაეპს,

რომელთაგან სამი თერთმეტმარცვლიანია (ჰენდეკასილაბა), ხოლო მეოთხე – ე.წ. ადონისური ლექსი – ხუთმარცვლიანი. საფოური სტროფის სქემა ასეთია:

–́⏑–́⏑–́⏑⏑–́⏑–́⏑ ტრ. ტრ. დაქტ. ტრ. ტრ.
–́⏑–́⏑–́⏑⏑–́⏑–́⏑
–́⏑–́⏑–́⏑⏑–́⏑–́⏑
–́⏑⏑–́⏑ დაქტ. ტრ.

წარმოთქმა ბიზანტიური პერიოდისა და მომდევნო ხანის ბერძნულში

ბერძნულმა ენამ განვითარების მრავალსაუკუნოვანი გზა განვლო. ამ ენის დიალექტებში მიმდინარე კანონზომიერმა პროცესებმა არსებითი ცვლილებები შეიტანა უწინარეს ყოვლისა ფონოლოგიურ სისტემაში. ბიზანტიური პერიოდის ბერძნული ენა, რომელიც ელინური კოინეს (საერთობერძნული დიალექტის) განვითარების ახალ ეტაპს წარმოადგენს, უკვე არსებითად განსხვავდება კლასიკური ბერძნულისაგან. ცვლილებები შეეხო არა მარტო ფონოლოგიურ სისტემას, არამედ ენის მორფოლოგიურ და სინტაქსურ მხარეებსაც. ბიზანტიური პერიოდის (IV-XV სს.) ბერძნული ენის საფუძველზე თანდათანობით ჩამოყალიბდა ახალი ბერძნული ენის დიალექტები.

ბიზანტიური პერიოდის ბერძნული ენის ფონოლოგიურ სისტემას კლასიკური ხანის ბერძნულისაგან ასხვავებს შემდეგი უმთავრესი მოვლენები:

1. გამქრალია სხვაობა გრძელსა და მოკლე ხმოვნებს შორის (ამის გამოა, რომ კლასიკური ბერძნულისათვის დამახასიათებელი კვანტიტეტიანი ლექსის ნაცვლად შეიქმნა აქცენტიანი ლექსი);
2. გამქრალია ასპირაცია;
3. დიფთონგები მონოფთონგებად იქცა: αι → e, ει → i, οι → y; αυ და ευ დიფთონგებმა ხმოვნებისა და მჟღერი თანხმოვნების წინ მოგვცეს av და ev კომპლექსები, ყრუ თანხმოვნების წინ კი – af და ef კომპლექსები;
4. მარტივი η და არასაკუთრივი დიფთონგი ῃ გამოთქმაში დაემთხვა i-ს;

5. მჟღერი β, γ, δ თანხმოვნები სპირანტებად იქცა;
6. φ, θ, χ ასპირატები შესაბამისი სპირანტებით შეიცვალა;
7. φθ, χθ და πτ, κτ ჯგუფები ft და xt ჯგუფებით შეიცვალა.

ბიზანტიური პერიოდისა და მომდევნო ხანის ბერძნული ტექსტების კითხვის დროს საჭიროა ვიცოდეთ გამოთქმის შედეგი ძირითადი წესები:

β გამოითქმის როგორც ვ:

βάλλω (ვალლო) „ვდგამ“, „ვაგდებ“

βαρεῖα (ვარია) „მძიმე“

γ – ამ ასოს ორგვარი ბგერითი შესატყვისობა აქვს: ზოგჯერ ის იხმარება j-ს (იოტას) გამოსახატავად. ზოგჯერ კი გამოითქმის როგორც ღ. სახელდობრ: როდესაც γ-ს მოსდევს ე ან ი ბგერები, იგი გამოითქმის როგორც ნახევარხმოვანი j, სხვა შემთხვევებში კი – როგორც ღ:

γέλῶ (ჲელო) „ვიცინი“

πλάγι (პლაჲი) „გვერდი“, „მხარე“

ἀγαθόν (აღათონ) „სიკეთე

δ გამოთქმაში უდრიდა დ-ს; შემდეგ დაახლოებით გამოხატავს იმ ბგერას, რომელიც ინგლისურისთვისაა დამახასიათებელი; სახელდობრ th-ს:

ἐδῶ (edo) „აქ“

δρόμος (dromos) „გზა“

ζ = ზ-ს: ζώδιον (ზოდიონ) „ზოდიოჲ (პეტრიწთან), „ზოდიაქო)“ (საბასთან);

μάζι (მაზი) „ერთად“.

η და ῃ = ი-ს:

ἀηδών (აიდონ) „ბულბული“ „იადონი“

μῆνας (მინას) „თვე“

ἀμήν (ამინ)[1]

Ἡσίοδος (ისიოდოს) „ისიოდოს მოქმედი“ = ჰესიოდე პოეტი (იოანე პეტრიწთან).

θ = თ-ს; უფრო გვიან ხანებში უახლოვდება ინგლისურ th-ს: θάνατος (thanatos) „სიკვდილი“, σπίθα (spitha) „ნაპერწკალი“.

σ = ს-ს. მაგრამ β, γ, μ, ν თანხმოვანთა წინ = ზ-ს: ἐσύ (ესი) „შენ“, κόσμος (კოზმოს) „სამყარო“, σβέσις (ზბესის) „ჩაქრობა“.

---

[1] ქართულ „ოთხთავში“ მხოლოდ „ამენ“ ფორმა გვხვდება

υ = ლათ. y-ს. υ-ის შესატყვისად ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში სამი ნიშანი გვხვდება. ესენია: ჳ, ი და უ. ამათგან ძირითადი შესატყვისია ჳ:

ἀλκυών ალკჳონ-ი
ἀνθύπατος ანთჳპატი
Εὐθλυμος ეფთჳმე
κυριακή კჳრიაკე
ὑάκινθος იაკინთოჲ (ჳაკინთი)
ὑπάτιος იპატიოსი (ჳპატიოსი)
κύριε ἐλέησον კირიელეისონ
Ὀλύμπια ულუმპია[1].

დიფთონგები:

αι = ე: καιρός (კეროს) „დრო“ (კეროჲ – პეტრიწთან); βγαίνω (ვჲენო) „მივდივარ“; ἔχεις (ეხის) „გაქვს“.

οι = ი-ს (οι→υ→ι): μοῖρα (მირა) „ბედისწერა“. ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში οι დიფთონგის ძირითადი შესატყვისია ჳ:

ἀπόῤῥοια – აპორრჳაჲ (პეტრიწთან)
διάνοια – დიანჳა (პეტრიწთან)
Φοινίκη – ფჳნიკიელი (ხრონოღ. 71,20)

ου = უ-ს: βοῦδι (vudi) „ხარი“;

δραμματουργῖα – დრამატურგიაჲ (პეტრიწთან).

[1] η-სა და υ-ის ქართულ შესატყვისობათა შესახებ დაწვრილებითაა მოცემული ნ. მახარაძის წიგნში - „ბიზანტიური ფონეტიკის საკითხები“, თბილისი, 1965, მისივე „ბიზანტიური ბერძნულის წარმოთქმის საკითხები“, თბილისი, 1978.

ნაწილი მეორე

ქრესტომათია

სავარჯიშო მასალა კითხვასა და წერაში

მთავრული და ნუსხური ასოები

a) ΒΑΒΥΛΩΝ ΓΙΓΑΝΤΕΣ ΔΗΛΟΣ
Βαβυλων Γιγαντες Δηλος
ΖΕΦΥΡΟΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ
Ζεφυρος Θεμιστοκλης
ΚΟΛΧΙΣ ΛΗΜΝΟΣ
Κολχις Δημνος
ΜΑΚΡΩΝΕΣ ΝΟΤΟΣ
Μακρωνες Νοτος
b) ΚΑΙΣΕΡ ΠΕΡΣΑΙ
Καισερ Περσαι
ΜΗΔΕΙΑ ΤΡΟΙΑ
Μηδεια Τροια
ΚΑΥΚΑΣΟΣ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ
ΞΑΝΘΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
Ξανθος Ποντος
ΡΕΑ ΣΤΥΞ ΤΡΙΤΩΝ
Ῥεα Στυξ Τριτων
ΦΡΙΞΟΣ ΧΑΛΚΙΟΠΗ
Φριξος Χαλκιοπη
ΨΑΜΜΙΤΙΧΟΣ
Ψαμμητιχος
Καυκασος Προμηθευς
ΜΟΥΣΑ ΘΡΑΙΚΗ
Μουσα Θρακη
ΚΩΜΩΙΔΙΑ
Κωμῳδια

c) დაწერეთ მთავრული ასოებით:
Βοσπορος Γλαυκος Δαναη Ζευς Θερμωδων Κιρκη Λυκος Μελας Νηρευς Πυθαγορας Σκυλλα Τιβαρηνοι Φοιβος Χειρων.

d) დაწერეთ ნუსხურით (თავკიდური მთავრული ასო დატოვეთ უცვლელად):
ΒΥΖΗΡΕΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΔΕΥΚΑΛΙΩΝ ΖΑΜΑ ΘΗΣΕΥΣ ΚΙΚΕΡΩΝ ΛΙΒΥΗ ΜΙΛΗΤΟΣ ΝΕΑΠΟΛΙΣ ΞΕΡΞΗΣ ΠΥΡΡΟΣ ΣΥΡΙΑ ΤΙΓΡΙΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΧΑΡΩΝ ΨΕΥΔΟΦΙΛΙΠΠΟΣ

წაიკითხეთ და გადაწერეთ

1.

Ἀγ-γε-λος მაცნე, მახარობელი, ἄγ-κυ-ρα ღუზა, ἄγ-χι ახლოს, ἄγ-ξω დავახრჩობ. Βο-ή ყვირილი, βο-ή-θη-μα დახმარება. Γε-ωρ-γί-α მიწათმოქმედება, γε-λά-ω ვიცინი. Δέν-δρον ხე, δά-κρυ-ον ცრემლი. Ἐ-σπέ-ρα საღამო, ἐ-γώ მე. Ζη-μί-α სასჯელი, ζη-τέ-ω ვეძებ. Ἡ-συ-χί-α სიმშვიდე, ἥ-λι-ος მზე. Θά-λασ-σα ზღვა, θε-ός ღმერთი. Ἰ-α-τρός ექიმი, ἵπ-πος ცხენი. Κε-φα-λή თავი, κι-θά-ρα კითარა (სიმებიანი საკრავი). Λί-θος ქვა, λό-γος სიტყვა. Μή-τηρ დედა, μά-χη ბრძოლა. Νί-κη გამარჯვება, νύξ ღამე. Ξί-φος ხმალი, ξε-νί-α სტუმართმოყვარეობა. Ὀ-ρά-ω ვხედავ, ὀρ-γή გულისწყრომა. Πη-γή წყარო, πα-τήρ მამა, ποί-η-μα თხზულება, πό-λις ქალაქი, πῦρ ცეცხლი. Ῥό-δον

ვარდი, ῥώ-μη ძალა. Σο-φί-α სიბრძნე, σε-λή-νη მთვარე, σι-γή დუმილი, στή-λη სვეტი, σι-ω-πή დუმილი. Τρά-πε-ζα მაგიდა, τέχ-νη ხელოვნება, τι-μή პატივი. Ὑ-λη ტყე, ὕ-δωρ წყალი. Φι-ά-λη თასი, φω-νή ხმა. Χρυ-σός ოქრო, χρό-νος დრო. Ψυ-χή სული, φυ-χρός ცივი. Ὥρα წლის დრო, ὠ-κύς სწრაფი.

2.

გადაწერეთ დამარცვლით შემდეგი სიტყვები:

Ἀκαδημία, ἀριθμητική, ἀρχαιολογία, ἀστρονομία, αὐτονομία. βοτανική. γεωγραφία, γεωμετρία, γραμματική. δημοκρατία, διάγραμμα, δρᾶμα. ἐπίγραμμα, ἔπος. Ζέφυρος, ζώνη. ἥρως. θέατρον. ἱππόδρομος, ἱπποπόταμος, ἱστορία. κωμῳδία, κροκόδειλος, κομήτης. λυρική. μέτρον, μέταλλον, μαυσώλειον. νομάδες. οὐρανός. πλανήτης, ποιητής. σύνταξις, στίχος. τραγῳδία, τετράδιον, τύραννος. ὕμνος. φωσφόρος. φιλόσοφος, φυσική. ψευδώνυμος. ὠκεανός.

3.

გადაწერეთ ქვემოთ მოყვანილი სიტყვები. არსებითი სახელები დაიმახსოვრეთ თანმხლები ართრონით:

ὁ ἀήρ ჰაერი. ἡ σκιά ჩრდილი. ἡ σπουδή ბეჯითობა. ὁ συγγενής ნათესავი. ἡ ᾠδή სიმღერა. ὁ ὀϊστός ისარი. ἡ αὐγή სხივი. ὁ διδάσκαλος მასწავლებელი. λέγω ვამბობ. γράφω ვწერ. τὸ φῶς შუქი. τὸ δῶρον საჩუქარი. τὸ στράτευμα ჯარი. τὸ σῶμα სხეული. ὁ οἶνος ღვინო. Φημί ვამბობ. φασί(ν) ამბობენ. τὸ ὄνομα სახელი. τὸ ῥῆμα ზმნა. τὸ ἐπίθετον ზედსართავი სახელი. τὸ ἐπίῤῥημα ზმნიზედა.

καὶ და (კავშირი). ἀλλά არამედ, მაგრამ. οὐ, οὐκ, οὐχ არა. οὐδείς არავინ, οὐδέν არაფერი. οὕτω, οὕτως ასე, ამგვარად. μή ნუ, არა. γάρ სახელდობრ, ვინაიდან, ხომ. εὖ კარგად. νῦν ახლა. τότε მაშინ. ὡς, ὥσπερ როგორც. οὔποτε, οὐδέποτε არასდროს, ჯერ უკვე. εἰ თუ. ὅτε, ἐπεί, ἐπειδή როცა. ἕως სანამ. ἐκεῖ იქ. ἐνθάδε, ἐνταῦθα აქ. πόθεν საიდან. ποῦ სად. ποῖ საითკენ. οὖν ამგვარად.

საკუთარი სახელები

1. გეოგრაფიული სახელები

Ἀθῆναι ათენი	Ἰβηρία იბერია
Αἴγυπτος ეგვიპტე	Ἰταλία იტალია
Αἴγινα ეგინა	Κολχίς კოლხეთი
Ἀσία აზია	Κόρινθος კორინთო
Ἀττική ატიკა	Λακεδαίμων ლაკედემონი
Βοιωτία ბეოტია	Λιβύη ლიბია

Ἐλευσίς ელევსინი	Ῥώμη რომი
Εὐρώπη ევროპა	Σικελία სიცილია
Ἑλλάς ელადა (საბერძნეთი)	Σπάρτη სპარტა
Θῆβαι თებე	Σαλαμίς სალამინი.

2. Ბერძენი მწერლები

Αἰσχύλος ესქილე	Ἡσίοδος ჰესიოდე
Ἀρχίλοχος არქილოქე	Θαλῆς თალესი
Ἀριστοτέλης არისტოტელე	Θέογνις თეოგნიდე
Αἰσχίνης ესქინე	Θεόκριτος თეოკრიტე
Ἀλκαῖος ალკეოსი	Θεόφραστος თეოფრასტე
Ἀνακρέων ანაკრეონტი	Θουκυδίδης თუკიდიდე
Ἀντιφῶν ანტიფონტი	Ἱπποκράτης ჰიპოკრატე
Ἀππιανός აპიანე	Ἰσοκράτης ისოკრატე
Ἀριστοφάνης არისტოფანე	Λουκιανός ლუკიანე
Ἀρριανός არიანე	Λυσίας ლისია
Ἀρχιμήδης არქიმედე	Λυκοῦργος ლიკურგე
Ἀνδοκίδης ანდოკიდე	Μένανδρος მენანდრე
Γοργίας გორგია	Ξενοφῶν ქსენოფონტი
Δημοσθένης დემოსთენე	Ὅμηρος ჰომეროსი
Διόδωρος დიოდორე	Παυσανίας პავსანია
Διογένης დიოგენე	Πίνδαρος პინდარე
Διονύσιος დიონისიოსი	Πλάτων პლატონი
Ἐπίκουρος ეპიკურე	Πλούταρχος პლუტარქე
Εὐκλείδης ევკლიდე	Πολύβιος პოლიბიოსი
Εὐριπίδης ევრიპიდე	Πυθαγόρας პითაგორა
Ἡρόδοτος ჰეროდოტე	Σαπφώ საფო
Σιμωνίδης სიმონიდე	Στράβων სტრაბონი
Σόλων სოლონი	Σωκράτης სოკრატე
Σοφοκλῆς სოფოკლე	Ὑπερίδης ჰიპერიდე

3. ღმერთთა სახელები

Ἀθηνᾶ ათენა	Ἔρως ეროსი
Ἀπόλλων აპოლონი	Ἑστία ჰესტია

Ἄρης არესი
Ἄρτεμις არტემიდა
Ἀφροδίτη აფროდიტე
Δημήτηρ დემეტრე
Διόνυσος დიონისე
Ἑρμῆς ჰერმესი
Ἥρα ჰერა
Ἥφαιστος ჰეფესტო
Ἴακχος იაკხოსი (ბახუსი, დიონისე)
Ποσειδῶν პოსეიდონი
Ζεύς ზევსი

4. სხვადასხვა პირთა სახელები

Ἀγαμέμνων აგამემნონი
Ἀλέξανδρος ალექსანდრე
Ἀχιλλεύς აქილევსი
Ἕκτωρ ჰექტორი
Ἑλένη ელენე
Ζεῦξις ძევქსისი
Ἡρακλῆς ჰერაკლე
Θεμιστοκλῆς თემისტოკლე
Θησεύς თესევსი
Λεωνίδας ლეონიდა
Μενέλαος მენელაოსი
Νέστωρ ნესტორი
Ξέρξης ქსერქსე
Ὀδυσσεύς ოდისევსი
Οἰδίπους ოიდიპოსი
Ὀρφεύς ორფევსი
Πάρις პარისი
Περικλῆς პერიკლე
Πηνελόπη პენელოპე
Πρίαμος პრიამოსი
Στρατονίκη სტრატონიკე
Φειδίας ფიდია
Φίλιππος ფილიპე

ზმნის უღლების ნიმუში აწმყოსა და ნამყო უსრულში

აწმყო

თხრობითი კილო – მოქმედებითი გვარი

მხოლ.	მრავლ.	ორობითი
1. γράφ-ω ვწერ	γράφ-ο-μεν ვწერთ	1. γράφ-ο-μεν ვწერთ (ორნი)
2. γράφ-εις წერ	γράφ-ε-τε წერთ	2. γράφ-ε-τον წერთ (ორნი)
3. γράφ-ει წერს	γράφ-ουσι წერენ	3. γράφ-ε-τον წერენ (ორნი)

ბრძანებითი კილო

2. γράφ-ε წერე — γράφ-ε-τε წერეთ

3. γραφ-έ-τω წეროს — {γραφ – ό – ντων; γραφ – έ – τωσαν} წერონ

ინფინიტივი. γράφ-ειν

მიმღეობა მამრ. სქ. γράφων, მდ. სქ. γράφουσα, საშ. სქ. γράφον.

საშუალი და ვნებითი გვარი

მედიოპასივი

მხოლ.	მრავლ.	ორობითი
1. γράφ-ο-μαι ვიწერ (ჩემთვის), ვიწერები	γραφ-ό-μεθα	1. γραφ-ό-μεθα
2. γράφ-ῃ ან γράφ-ει (← γράφ-ε-σαι)	γράφ-ε-σθε	2. γράφ-ε-σθον
3. γράφ-ε-ται	γράφ-ο-νται	3. γράφ-ε-σθον

ზრძანებითი კილო

2. γράφ-ου
3. γραφ-έ-σθω

- γράφ-ε-σθε
- γραφ-έ-σθων
- γραφ-έ-σθωσαν

ინფინიტივი. γράφ-ε-σθαι

მიმღეობა. მამრ. სქ. γραφ-ό-μενος, მდედრ. სქ. γραφ-ο-μένη, საშ. სქ. γραφ-ό-μενον.

ნამყო უსრული

მოქმედებითი გვარი

მხოლ.	მრავლ.	ორობითი
1. ἔ-γραφ-ο-ν ვწერდი	ἐ-γράφ-ο-μεν	1. ἐ-γράφ-ο-μεν
2. ἔ-γραφ-ε-ς	ἐ-γράφ-ε-τε	2. ἐ-γράφ-ε-τον
3. ἔ-γραφ-ε(ν)	ἔ-γραφ-ο-ν	3. ἐ-γραφ-έ-την

მედიოპასივი

მხოლ.

1. ἐ-γραφ-ό-μην ვიწერდი (ჩემთვის), ვიწერებოდი
2. ἐ-γράφου (←ἐγράφ-ε-σο)
3. ἐ-γράφ-ε-το

მრავლ. ორობითი

ἐ-γραφ-ό-μεθα 1. ἐ-γραφ-ό-μεθα
ἐ-γράφ-ε-σθε 2. ἐ-γράφ-ε-σθον
ἐ-γράφ-ο-ντο 3. ἐ-γραφ-έ-σθην

ამთავითვე დასამახსოვრებელია εἰμί „ვარ“ ზმნის შემდეგი ფორმები:

ἐστί(ν) არის εἰσί(ν) არიან
ἦν იყო ἦσαν იყვნენ

ბრძანებითი კილო

2. ἴσ-θε იყავ ἔσ-τε იყავით

3. ἔσ-τω იყოს ἔσ-των / ἔσ-τωσαν (ὄντων) იყვნენ

ინფინიტივი: εἶναι (ლათ. esse, რუს. быть, გერმ. sein, ფრანგ. être, ინგლ. to be).

მიმღეობა: მამრ. სქ. ὤν, მდედრ. სქ. οὖσα, საშ. სქ. ὄν.

მაგალითები უღლებისათვის

παιδεύ-ω ვზრდი	φέρ-ω მომაქვს
λέγ-ω ვამბობ	φθείρ-ω ვსპობ
πέμπ-ω ვგზავნი	θαυμάζ-ω მიკვირს
στέργ-ω მიყვარს	ἄγ-ω მიმყავს
ἀγγέλλ-ω ვაუწყებ	ἔχ-ω მაქვს, მყავს
θύ-ω მსხვერპლს ვწირავ	

არსებითი სახელი

პირველი კანკლედობა

[ზმნა: Praesens და Imperfectum]

1

[α purum. მდედრობითი სქესის სახელები]

1. Λέγω τὴν ἀλήθειαν. 2. Στέργω τὴν ἀλήθειαν. 3. Στέργομεν τὴν ἀλήθειαν. 4. Ἡ ἀλήθεια αἰτία ἐστὶ τῆς φιλίας. 5. Ἀεὶ ἀλήθευε. 6. Εἰ μὴ ἀληθεύεις, οὐ πιστεύει. 7. Εἰ κολακεύουσιν οὐκ ἀληθεύουσιν. 8. Ἡ φιλία ἄγκυρά ἐστιν ἐν τῇ ἀτυχίᾳ. 9. Ἡ κολακεία διαλύει τὴν φιλίαν. 10. Ἡ ἔχθρα αἰτία ἐστὶ τῆς ἀδικίας. 11. Ἡ κακία τίκτει ἀδικίαν καὶ βίαν. 12. Ἡ μάχαιρα πολλάκις αἰτία ἐστὶ τῆς ἀτυχίας. 13. Ὦ ἀδικία, πολλάκις φέρεις ἀτυχίαν. 14. Ἡ φιλία φέρει τὴν εὐτυχίαν. Ἡ ἄγνοια πολλάκις αἰτία ἐστὶ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς ἀτυχίας. 15. Φεύγω ἀδικίᾳ διαλύειν τὴν φιλίαν. 16. Φεῦγε τὴν ἀδικίαν. 17. Ἡ στρατιὰ ἔχει τὴν ἀνδρείαν. 18. Αἱ στρατιαὶ στέργουσι τὴν ἀνδρείαν. 19. Στέργετε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. 20. Ἄνευ τῆς ἐλευθερίας οὐκ ἐστὶν ἡ εὐτυχία. 21. Τῇ ἀληθείᾳ πρέπει ἡ ἐλευθερία. 22. Ἡ ἑσπέρα φέρει τὴν ἡσυχίαν. 23. Ἡ οἰκία ἔχει τὰς θύρας. 24. Πλησίον τῶν οἰκιῶν ἐστιν ἡ γέφυρα. 25. Καλῶς γράφω. 26. Κακῶς γράφεις. 27. Εἰ κακῶς γράφεις, ψέγει. 28. Ψέγω τὴν ἀδικίαν. 29. Ψέγομεν τὴν κολακείαν. 30. Μετρίως ἔσθιε, καὶ πῖνε καὶ παῖζε. 31. Τῇ κακίᾳ ἀτιμία ἕπεται.

2

[a i m p u r u m. ბოლოკდური ი]

1. Αἱ Μοῦσαι θεαὶ τῆς σοφίας ἦσαν. 2. Θεραπεύετε τὰς Μούσας. 3. Ἡ ἀπιστία ῥίζα ἐστὶ τῆς ἔχθρας. 4. Ἡ ἔχθρα διαλύει τὴν φιλίαν. 5. Ἡ γλῶττα (γλῶσσα) πολλάκις αἰτία ἐστὶ τῆς ἔχθρας. Ἐν τῇ θαλάττῃ (θαλάσσῃ) πέτραι εἰσίν. 6. Ἔχομεν τὰς μελίττας (μελίσσας). 7. Ἡ τῆς χώρας τύχη ἦν ἐν τῇ τῆς στρατιᾶς ἀνδρείᾳ. 8. Αἱ νῖκαι φέρουσι τῇ στρατιᾷ τιμὴν καὶ δόξαν. 9. Στέργομεν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν. 10. Ὦ κόραι, στέργετε τὴν σωφροσύνην καὶ ἀλήθειαν. 11. Στέργομεν τὰς τῆς ὕλης πηγάς. 12. Ἡ γῆ φέρει τροφήν. 13. Ἐν τῇ εἰρήνῃ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι ἀκμάζουσιν. 14. Βλέπομεν εἰς τὴν σελήνην καὶ τὰς νεφέλας. 15. Ἐγγὺς Θηβῶν ἦν κρήνη. 16. Ἡ παιδεία τροφὴ τῆς ψυχῆς ἐστιν. 17. Ἧ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον (κρεῖσσον), ἢ σιγὴν ἔχε. 18. Πηγὴ καὶ ῥίζα σοφίας ἐστὶν ἡ παιδεία. 19. Ἡ ἀρετὴ πηγή ἐστι τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς εὐτυχίας. 20. Δίκη δίκην τίκτει καὶ βλάβη βλάβην. 21. Κάτεχε τὴν γλῶτταν.

3

[მაშრობითი სქესის სახელები]

1. Μάνθανε, ὦ νεανία, τὴν σοφίαν. 2. Τὴν νεανίου ἀδολεσχίαν ψέγομεν. 3. Θαυμάζομεν τὴν σπουδὴν τοῦ νεανίου. Τῷ νεανίᾳ πρέπει σωφροσύνη καὶ σιγή. 5. Οἱ ναῦται φεύγουσι τὰς τῆς θαλάττης πέτρας. 6. Ἀκροαταῖς καὶ θεαταῖς ἡσυχίαν ἄγειν προσήκει. 7. Πολίτῃ πρέπει εὐκοσμία. 8. Φεῦγε, ὦ πολῖτα, τὴν ἀδικίαν. 9. Τῷ μαθητῇ πρέπει σπουδὴ καὶ μελέτη. 10. Ἡ τέχνη τὸν τεχνίτην τρέφει. 11. Συβαρῖται τρυφηλοὶ ἦσαν. 12. Σπαρτιᾶται καλὴν δόξαν ἔχουσιν. 13. Ἡ Σπαρτιατῶν ἀρετὴ θαυμαστὴ ἦν. 14. Σπαρτιᾶται δόξης καὶ τίμης ἐρασταὶ ἦσαν. 15. Κριταῖς πρέπει δικαιοσύνη. 16. Μὴ πίστευε ψεύστῃ. 17. Τὴν ὀρνιθοθήρα τέχνην θαυμάζομεν. 18. Ἐκ βορρᾶ πολλάκις γίγνεται ναυαγία. 19. Βορρᾶς ναύτας πολλάκις βλάπτει. 20. Οἱ ναῦται ἔφευγον τὴν τοῦ Βορρᾶ βίαν.

4

Περὶ τῶν Ἀθηνῶν

1. Ἐν τῇ τῶν Ἀθηνῶν ἀγορᾷ ἦσαν αἱ ἐκκλησίαι. 2. Οἱ δικασταί εἰσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ. 3. Οἱ τῶν Ἀθηνῶν πολῖται ἦσαν ἐργάται τῆς γῆς στρατιῶται, ναῦται καὶ κυβερνῆται. 4. Ἐν τῇ στρατιᾷ ἦσαν οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ γυμνῆται. 5. Ἡ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῶν γυμνητῶν ἀνδρεία πολλάκις ἔσῳζε τὴν στρατιὰν ἐν τῇ μάχῃ. 6. Ἐν ταῖς Ἀθήναις οἱ νεανίαι ἔστεργον φιλοσοφίαν, ἱστορίαν καὶ μαθηματικήν. 7. Οἱ πολῖται πολλάκις ἔλεγον τοῖς νεανίαις· "τῷ μαθητῇ πρέπει σπουδή. Ἡ τῶν νεανιῶν ἄγνοια φέρει βλάβην". 8. Ὦ πολῖται, ὦ στρατιῶται, ὦ νεανίαι στέργετε τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν χώραν. 9. Ἡ τῆς Ἀθηνῶν δημοκρατικῆς πολιτείας ῥώμη ἐν τῇ τῶν πολιτῶν σωφροσύνῃ καὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ ἦν.

5

Ἡ τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν μάχη

1. Ὁ τῶν Περσῶν δυνάστης ἦν Ξέρξης. 2. Πέρσαι δεσπόται τῆς θαλάττης ἦσαν. 3. Ἐν τῇ Ἀττικῇ μεγάλη μάχη ἦν. 4. Ἡ τοῦ Ξέρξου μάχη σὺν ταῖς Ἀθήναις τοῖς Πέρσαις τὴν βλάβην καὶ τὴν αἰσχύνην ἔφερεν. 5. Ταῖς Ἀθήναις ἡ μάχη ἔφερε τὴν νίκην καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. 6. Ὁ Ξέρξης τὴν τῶν Περσῶν ἧτταν (ἧσσαν) ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἄκρας ἔβλεπεν. 7. Ὁ Ξέρξης εἰς τὴν Ἀσίαν φεύγει καὶ τὴν πεζὴν στρατιὰν ἐν τῇ Εὐρώπῃ λείπει. 8. Ἔπειτα αἱ Ἀθῆναι ἔχουσι τὴν νίκην κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. 9. Ἐν τῇ παρὰ ταῖς Θερμοπύλαις μάχῃ Ἐφιάλτης τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν Σπαρτιατῶν προδότης ἦν.

მეორე კანკლედობა

[არსებითი სახელი. პირველი რიგის ზედსართავი სახელი.

ზმნა: Praesens და Imperfectum]

6

1) მარტივი ბრუნება

1. Τῷ ἀνθρώπῳ πρέπει ὁ πόνος. 2. Οἱ νόμοι κελεύουσι στέργειν τὸν πόνον καὶ οὕτω παιδεύουσι τοὺς ἀνθρώπους. 3. Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς νόμους εἰς τοῦς λίθους ἔγραφον. 4. Οἱ λόγοι τῶν νόμων πιστοὶ ἦσαν. 5. Γιγνώσκετε τὸν πόνον τοῦ βίου. 6. Γίγνωσκε τοὺς τῶν πόνων νόμους. 7. Γιγνώσκειν νόμους ἀγαθόν ἐστιν. 8. Ἐν τῷ πολέμῳ θάνατος τίμιός ἐστιν. 9. Ὁ θάνατος καὶ ὁ ὕπνος ἀδελφώ εἰσιν. 10. Ἡ Αἴγυπτος δῶρον τοῦ Νείλου ἐστί. 11. Ὁ Νεῖλος ποταμὸς τῆς Αἰγύπτου ἐστίν. 12. Δίωκε καλὰ ἔργα, ὦ φίλε νεανία. 13. Πείθου τοῖς τοῦ διδασκάλου λόγοις. 14. Παρ' ἀγαθῶν ἀγαθὰ μανθάνεις. 15. Πιστὸς ἑταῖρος τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν μετέχει. 16. Οἱ ἄνθρωποι τοὺς θεοὺς ἐθεράπευον. 17. Πολλοῖς ἔργοις ἕπεται κίνδουνος. 18. Χαλεπῷ ἔργῳ δόξα ἕπεται. 19. Πολλαὶ νόσοι ἐν ἀνθρώποις εἰσίν. 20. Βουλὴ εἰς ἀγαθὸν ἄγει. 21. Σιγὴ νέῳ τιμὴν φέρει. 22. Ἡ θύρα μοχλοῖς κλείεται. 23. Οἱ μοχλοὶ κλείουσι τὴν θύραν. 24. Ὦ φίλοι μαθηταί, τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς ὀρέγεσθε.

7

1. Ἀγαθὸν καρπὸν φέρουσι οἱ ἀγαθοὶ φίλοι. 2. Ὁ χρηστὸς φίλος τῆς λύπης ἰατρός ἐστιν. 3. Φεῦγε τὴν τῶν κακῶν ἀνθρώπων φιλίαν καὶ τὴν ἔχθραν τῶν ἀγαθῶν. 4. Τὸν ἀγαθὸν ἄνθρωπον γιγνώσκομεν ἐκ τῶν ἔργων. 5. Ὁ ἄνθρωπος γιγνώσκεται ἐκ τῶν ἔργων. 6. Ὁ ποιητὴς τοὺς ἀνθρώπους τοῖς τῶν δένδρων φύλλοις εἰκάζει. 7. Οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τοῖς τῶν δένδρων φύλλοις εἰκάζονται. 8. Ἡ ψυχὴ τοῖς σοφοῖς λόγοις τρέφεται. 9. Τοὺς ἀνοήτους ἀνθρώπους αἱ βλάβαι παιδεύουσιν. 10. Ἡ τοῦ σοφοῦ ψυχὴ ἥσυχός ἐστιν ἐν ταῖς τοῦ βίου συμφοραῖς. 11.

[illegible] καὶ τοῖς δειλοῖς καὶ τοῖς ἀνδρείοις ἀνθρώποις κοινὸς καὶ ἀναγκαῖός [illegible] Ἄδικος πλοῦτος οὔποτε βέβαιός ἐστιν.

8

Περὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον παρασκευῶν

Ἀκούομεν τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον ἐγγὺς ἤδη τῶν ὁρίων εἶναι[1]. Ὁ δ' ἡμέτερος στρατὸς τὰ ἄκρα ἔχει καὶ κωλύει τοὺς πολεμίους ὑπερβαίνειν τὰ ὅρια. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τοὺς μὲν φρουροὺς ἐν τοῖς ὅπλοις γυμνάζουσι, τὰ δὲ φρούρια τειχίζουσιν. Οἱ δὲ γεωργοὶ σῖτον καὶ πρόβατα εἰς τὰ ἐχυρὰ χωρία κομίζουσιν. Εἰ γὰρ οἱ πολέμιοι τὰ ὅρια ὑπερβαίνουσιν, οἱ γεωργοὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰ φρούρια φεύγουσιν. Δεῖ οὖν τὰ φρούρια τῶν ἐπιτηδείων μεστὰ εἶναι·[2] οἱ γὰρ πολέμιοι τὰ μὲν τῶν γεωργῶν ἔργα διαφθείρουσι, τὰ δὲ φρούρια κύκλῳ περιέχουσιν.

9

Περὶ τῶν παρασπόνδων ὁμόρων

Οὐκ ἔστιν ἥσυχον βίον ἄγειν, εἰ μὴ τοῖς ὁμόροις ἀρέσκει τοῖς ὅρκοις ἐμμένειν. Κακοὺς δ' ὁμόρους οὔτ' ἄνθρωποι οὔτε θεοὶ κωλύουσι τοὺς ὅρκους λύειν. Καὶ δὴ οἱ ἡμέτεροι σύμμαχοι ἐν φόβῳ πολέμου εἰσίν· οἱ γὰρ ὅμοροι μέλλουσιν αὐτοῖς ὅπλα ἐπιφέρειν. Ὁ δ' ἡμέτερος στρατὸς ἕτοιμός ἐστι τοῖς συμμάχοις συγκινδυνεύειν. Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι τῷ τ' ἀριθμῷ καὶ τοῖς ὅπλοις πιστεύουσιν. Ὁ δ' ἡμέτερος καὶ ὁ τῶν συμμάχων στρατὸς οὐκ ἔχουσιν ἀθύμως. Ὁ γὰρ θεὸς φύλαττει τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς μὲν ἀδίκους καὶ ἐπιόρκους κολάζει, τοῖς δὲ δικαίοις ποστός ἐστι σύμμαχος. Τοὺς δὲ κακοὺς οὐ σῴζει τὰ ὅπλα· ἄνευ γὰρ θυμοῦ καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις ἄοπλοί εἰσιν.

10

Διώξιππος καὶ παιδίσκη

Διώξιππος ὁ Ἀθηναῖος ἀθλητής, ὀλυμπιονίκης ἐπορεύετο εἰς Ἀθήνας, ὅπου συχνοὶ ἄνθρωποι αὐτὸν ἔμενον, ὅτι τῇ τοῦ πολίτου δόξῃ ἔχαιρον· ἐν τοῖς δὲ καὶ καλὴ παιδίσκη ἐφαίνετο. Διώξιππος δ' ὅτε αὐτὴν ἔβλεπε, τοὺς ὀφθαλμοὺς οὐκ ἔτρεπεν ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν κεφαλὴν ὅλην ἔστρεφε πρὸς αὐτήν. Οἱ οὖν Ἀθηναῖοι ἔλεγον, ὅτι ὁ μὲν Διώξιππος τῷ ἐναντίῳ τὴν κεφαλὴν ἔστρεφε τῷ δὲ Διωξίππῳ παιδίσκη.

11

Περὶ Ἰβύκου

a. Ἴβυκος ποιητὴς ἦν Ἑλληνικὸς καί, ὡς οἱ παλαιοὶ λέγουσι, τῶν θεῶν φίλος. Πολλοὺς ἐνιαυτοὺς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἦν λαμπρὰν δόξαν ἔχων. Δεινὸς δὲ τῆς πατρίας γῆς πόθος αἰτία ἦν τῆς πορείας εἰς τὴν Κόρινθον. Ἐν δὲ πορείᾳ δύο λῃσταὶ τὸν ποιητὴν

---

[1] ob. სინტაქსი: accusativus cum infinitivo.

[2] ob. სინტაქსი: accus. cum infinitivo.

ἀποκτείνειν μέλλουσιν. Ἐξαίφνης Ἴβυκος κραυγὴν γεράνων ἀκούει καὶ λέγει· Ὦ γέρανοι, τὸν Ἰβύκου θάνατον καὶ τὸ τῶν λῃστῶν αἰσχρὸν ἔργον εἰς Κόρινθον μηνύετε. Οἱ οὖν Κορίνθιοι τὸν μὲν νεκρὸν εὑρίσκουσι, τοὺς δὲ κακούργους οὐχ εὑρίσκουσιν.

b. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον τὸ τῶν λῃστῶν ἔργον δῆλον ἦν. Οἱ γὰρ λῃσταὶ ἐν τῷ θεάτρῳ ἦσαν· πολλοὶ δ' ἄνθρωποι ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν ἐνταῦθα ἦσαν. Ἐξαίφνης ὁ ἕτερος τῶν λῃστῶν πρὸς τὸν ἕτερον λέγει· Ὦ Τιμόθεε, αἱ τοῦ Ἰβύκου γέρανοι. Ἦσαν γὰρ αἱ γέρανοι ὑπὲρ τοῦ θεάτρου. Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἀκούουσι καὶ θαυμάζουσιν· ἐπεὶ δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον δῆλον ἦν, τοὺς κακούργους ἄγουσιν εἰς τὴν σκηνὴν πρὸς τοὺς δικαστάς. Ζημία δὲ τοῦ αἰσχροῦ ἔργου ἦν ὁ θάνατος.

12

2) შერწყმული ბრუნება

1. Ὁ νοῦς θαυμάσιον δῶρόν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ. 2. Ἐν μὲν τῷ πλῷ ὁ κυβερνήτης, ἐν δὲ τῷ βίῳ ὁ νοῦς φέρουσι σωτερίαν. 3. Τὸν νοῦν ἔχουσι οἱ ἄνθρωποι διδάσκαλον. 4. Οἱ ἀγαθοὶ φίλοι πιστὸν νοῦν ἔχουσιν. 5. Σὺν νῷ τὸν βίον ἄγε. 6. Ὁ προδότης οὐκ ἔχει νοῦν. 7. Ψυχῆς χαλινὸς ἀνθρώποις ὁ νοῦς ἐστιν. 8. Πολλάκις ὀργὴ ἀνθρώπων νοῦν ἐκκαλύπτει. 9. Λόγος κάτοπτρόν ἐστι νοῦ. 10. Οἱ τῆς θαλάττης ῥοῖ φέρουσι τῷ πλῷ ὠφέλειαν. 11. Ὁ πλοῦς ἐστιν ἄδηλος τοῖς ναύταις. 12. Οἱ θεοὶ καὶ καλὸν καὶ κακὸν πλοῦν τοῖς ναύταις παρέχουσιν. 13. Τὸν εὔνουν φίλον θεράπευε. 14. Μὴ ἔριζε τοῖς ἄνοις. 15. Οἱ ἀγαθοὶ τοῖς ἀγαθοῖς εὔνοί εἰσιν. 16. Ὀρέγου φίλων εὔνων. 17. Λόγος εὔνους ἐπικουφίζει λύπην. 18. Τὰ ἑστᾶ πλέα ἑστὶ μυελοῦ. 19. Τὰ Ὀρέστου ὀστᾶ ἐν Τεγέᾳ ἦν. 20. Αἱ θεράπαιναι ἐν κανοῖς τὸν ἄρτον προσφέρουσιν. 21. Ἁπλοῦς ἐστιν ὁ τῆς ἀληθείας λόγος. 22. Τὸ κύπελλόν ἐστιν ἀργυροῦν. 23. Ὁ θάνατος λέγεται χαλκοῦς ὕπνος. 24. Τὰ τῶν Ἀθηναίων ὅπλα ἦν χαλκᾶ.

13

3) ატიკური ბრუნება

1. Ὁ τῶν Ἀθηνῶν λεὼς ἀνδρεῖος ἦν καὶ πολεμικός. 2. Ἡ ἀλήθεια πολλάκις οὐκ ἀρέσκει τῷ λεῷ. 3. Αἱ ἡδοναὶ ἀπάγουσι τὸν πλεῖστον λεὼν ὥσπερ αἰχμάλοτον. 4. Ἐν τῷ πεδίῳ ἦν Μενέλεω καὶ Ἀλεξάνδρου μάχη. 5. Ἑλένη ἦν Μενέλεω γαμετή. 6. Οἱ λαγῷ δειλὰ θηρία εἰσίν. 7. Οἱ λαγῷ εἰσι πλέῳ φίβου. 8. Ὁ ἀετὸς θηρεύει λαγῶς καὶ ἄλλα μικρὰ ζῷα. 9. Οἱ ἀετοὶ τοὺς λαγῶς ἐνεδρεύουσιν. 10. Διώκομεν τοὺς λαγῶς. 11. Οἱ λαγῷ θηρεύονται ὑπὸ τῶν θηρεύτων. 12. Οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπὶ κάλων βαίνειν. 13. Ἀνδρόγεως ἦν Μίνω υἱός. 14. Ἡ Κνωσὸς βασίλειον τοῦ Μίνω ἦν. 15. Ὁ περὶ τὸν Ἄθω πλοῦς ἦν ἐπικίνδυνος. 16 Τὰ βασίλεια καλὰ ἀνώγεω ἔχει. 17. Τὰ ἀνώγεω τοῦ οἴκου καλά ἐστιν. 18. Τὰ τῆς βασιλείας ταμιεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πλέα ἐστίν. 19. Ὁ πλοῦτος θνητὸς, ἡ τῆς ἀρετῆς δόξα ἀγήρως. 20. Τὴν ἀρχὴν ὁρίζει

τῷ Κύρῳ πρὸς ἕω μὲν ἡ Ἐρυθρὰ θάλαττα, πρὸς ἄρκτον δὲ ὁ Εὔξεινος πόντος, πρὸς ἑσπέραν δὲ Κύπρος καὶ Αἴγυπτος, πρὸς μεσημβρίαν δὲ Αἰθιοπία. 21. Οἱ ἀνδρεῖοι ἀγήρων ἔπαινον λαμβάνουσιν. 22. Οἱ θεοὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἵλεῳ εἰσιν. 23. Εὔχου τὸν θεὸν ἵλεων ἔχειν. 24. Εὔχου τῷ ἵλεῳ θεῷ. 25. Σέβεσθε τοὺς ἵλεως θεούς. 26. Ἵλεῳ ἔστε, ὦ θεοί. 27. Οἱ ταὼ Ἥρας ἱεροὶ ἦσαν. 28. Ἐν τῇ Σάμῳ τῇ Ἥρᾳ πολλοὺς ταὼς τρέφουσιν. 29. Οἱ Σάμιοι Ἥρᾳ καλοὺς ταὼς τρέφουσιν. 30. Ἡ Βαβυλωνία ἐκφέρει πολλοὺς ταώς. 31. Οἱ ποιηταὶ τὴν Ἑω ῥοδοδάκτυλον ὀνομάζουν.

14

Περὶ νεών

Τοῖς θεοῖς νεὼ κτίζονται. Ἐν τοῖς νεῴς βωμοί εἰσιν. Ἀθηνᾶ ἔχει λαμπρὸν νεὼν ἐν ταῖς Ἀθήναις καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ. Ὁ ἐν ταῖς Ἀθήναις νεὼς ἐν τῇ ἄκρᾳ ἐστίν· ἐν δὲ τῷ νεῷ τὸ τῆς θεᾶς εἴδωλον, Φειδίου λαμπρὸν ἔργον· τοῦ δὲ εἰδώλου κόσμος ἐστὶ χρυσὸς καὶ ποικίλος πέπλος, δῶρον τῶν Ἀθηναίων παρθένων. Τὴν δὲ ἐν τῇ Σπάρτῃ Ἀθηνᾶν λέγουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι χαλκίοικον· Παυσανίας δὲ ὁ προδότης εἰς τὸν τῆς Ἀθηνᾶς χαλκιοίκου νεὼν φεύγει. Ἥρα δὲ ἐν ταῖς Πλαταιαῖς καὶ ἐν Σάμῳ τῇ νήσῳ νεὼν ἔχει· τὸ δὲ τῆς θεᾶς εἴδωλον, τὸ ἐν τῷ νεῴ, κόσμον χρυσοῦν φλέρει. Τρέφουσι δὲ ἐν τῷ Ἥρας νεὼ ταὼς ἱεροὺς καὶ τῆς Σάμου σημεῖόν ἐστιν ὁ ταώς. Ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν χώρᾳ οὔτε νεὼ ἦσαν, οὔτε βωμοί.

მესამე კანკლედობა

1. თანხმოვანფუძიანი არსებითი სახელები
[ზმნა: Praesens და Imperfectum]

15

[გუტურალური და ლაბიალური თანხმოვნები: -γ, -κ, -χ და -β, -π, -φ ფუძიანი სახელები]

1. Οἱ ἱέρακές εἰσιν ἅρπαγες τῶν περιστερῶν. 2. Κερβέρῳ, τῷ τοῦ Ἅιδου φύλακι, πολλαὶ ἦσαν κεφαλαί. 3. Οἱ κόρακες κρώζουσιν. 4. Οἱ κήρυκες εἶχον ἀργυρᾶς σάλπιγγας. 5. Οἱ τῶν ὁπλιτῶν θώρακες ἦσαν σιδηροῖ. 6. Τοῖς κόλακας φεῦγε. 7. Οἱ ἄνθρωποι τέρπονται φόρμιγγι καὶ ὀρχηθμῷ καὶ ᾠδῇ. 8. Ἡ φόρμιγξ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς τέρπει. 9. Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμηκι δὲ μύρμεξ. 10. Αἱ τῶν ἀλωπέκων τρίχες ὅμοιαί εἰσι ταῖς θριξὶ τοῦ σκιούρου. 11. Τοῖς Λιβύης Αἰθίοψι οὖλαι τρίχες ἦσαν. 12. Ἐν τῇ τῶν Κυκλώπων νήσῳ αἶγες ἦσαν πολλαὶ καὶ τὰ πρόβατα. 13. Οἱ γῦπες καὶ οἱ κόρακες καὶ οἱ γλαῦκες τοὺς ὄνυχας ἔχουσιν ἰσχυροὺς. 14. Οἱ Ἄραβες καλοὺς ἵππους καὶ καμήλους τρέφουσιν. 15. Οἱ ἵπποι μάστιξιν ἐλαύνονται. 16. Οἱ ὁπλῖται διὰ τῶν θωράκων ἐτιτρώσκοντο. 17. Αἱ Μοῦσαι καὶ ὤπα καὶ ὄπα ἔχουσι καλήν.

16
Περὶ γυπῶν

Γῦπας τρέφουσιν Εὐρώπη καὶ Ἀσία καὶ Λιβύη· τὰς οἰκίας ἔχουσιν οἱ γῦπες ἐφ' ὑψηλῶν πετρῶν καὶ δένδρων. Πτέρυγες μὲν καὶ ὄνυχες τῶν γυπῶν ἰσχυροί εἰσιν, ἡ δὲ φωνὴ αἰσχρά. Οἱ μὲν θαῤῥαλέοι καὶ φοβεροί εἰσιν, οἱ δὲ οὔ. Θηρεύουσι δὲ οἱ γῦπες καὶ αἶγας καὶ λαγὼς καὶ ἄλλα θηρία, ἀλώπεκας δὲ οὐκ ἀγρεύουσιν. Χρήσιμοι δέ εἰσιν οἱ γῦπες· τῶν γὰρ ζῴων νεκροὶ τροφὴ εἰσι τῶν γυπῶν. Οἱ παλαιοὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες τοὺς γῦπας ἐνόμιζον ἱεροὺς καὶ ὁ νόμος ἐκέλευε γῦπας μὴ φονεύειν.

17
[დენტალური თანხმოვნები: -τ, -δ, -θ ფუძიანი სახელები]

1. Χάρις μὲν χάριν τίκτει, ἔρις δὲ ἔριν. 2. Τοῖς νομάσι οἱ ἵπποι ἀναγκαῖοί εἰσιν. 3. Αἱ ὑψηλαὶ πυραμίδες τῶν Αἰγυπτίων θαυμάσιαί εἰσιν. 4. Χρεστοὶ πολῖται ἄσμενοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος μάχονται. 5. Οἱ ὄρνιθες ᾄδουσιν. 6. Μακαρίζομεν τὴν νεότητα. 7. Ἡ φιλία διὰ ὁμοιότητος γίγνεται. 8. Αἱ τῶν παίδων ἐλπίδες εὔπτεροί εἰσιν. 9. Ὁ τῆς Σικελίας περίπλους ἡμερῶν ἐστι καὶ νυκτῶν πέντε. 10. Ἥφαιστος τῷ πόδε χωλὸς ἦν. 11. Ὦ παῖ, φύλαττε τοὺς τῆς πατρίδος νόμους. 12. Τῷ γέλωτι γιγνώσκεις τὴν μωρίαν καὶ τὸν κακὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων. 13. Ἡ μὲν μάχαιρα τιτρώσκει τὸν χρῶτα, ὁ δὲ λόγος τὸν νοῦν. 14. Οἱ ἄνθρωποι πολλάκις κούφαις ἐλπίσι τέρτονται.

18.
[-ντ ფუძიანი სახელები]

1. Οἱ σπουδαῖοι μαθηταὶ τὰ Ξενοφῶντος βιβλία ἡδέως ἀναγιγνώσκουσιν. 2. Οἱ λέοντές εἰσιν ἄλκιμοι. 3. Οἱ πολέμιοι τὰ ὅπλα ἔχοντες, τὴν εἴσοδον φυλάττουσιν. 4. Τὸν γέροντα θεράπευε. 5. Οἱ θηρευταὶ τοὺς λέοντας ἐνεδρεύουσιν. 6. Τοῖς λέουσιν οὐ μόνον ἐν τοῖς ὀδοῦσι καὶ ἐν τοῖς ὄνυξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ οὐρᾷ φοβερά ἐστι ῥώμη. 7. Ὁ Σωκράτης καὶ παίζων ὠφέλιμος ἦν τοῖς συνδιατρίβουσιν. 8. Ζεὺς γίγαντας κεραυνοῖς ἔκτεινεν. 9. Πολλαὶ Λιβύης χῶραι εὔποροί εἰσιν ἐλέφαντος. 10. Τοῖς γίγασί ποτε ἦν μάχη πρὸς τοὺς θεούς.

19
[-τ ფუძიანი საშუალო სქესის სახელები]

1. Καλόν ἐστι κτῆμα παιδεία ἀνθρώποις. 2. Ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων φλεψὶν αἷμά ἐστιν. 3. Κορίνθιοι χρήμασι δυνατοὶ ἦσαν. 4. Ἀγαθὸν στράτευμα, μὴ ἔχον

ἐπιστήμονα καὶ σώφρονα στρατηγὸν ὅμοιόν ἐστι καλῷ πλοίῳ, ἄφρονα ἔχοντι κυβερνήτην. 5. Ἐν χαλεποῖς πράγμασιν ὀλίγοι ἑταῖροι πιστοί εἰσιν. 6. Ὁ θάνατός ἐστι χωρισμὸς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. 7. Μὴ πείθου κακῶν ἀνθρώπων ῥήμασιν. 8. Ἔθιζε καὶ γύμναζε τὸ σῶμα σὺν πόνοις καὶ ἱδῶτι. 9. Μὴ μίσει φίλον μικροῦ ἁμαρτήματος ἕνεκα. 10. Γεύου, ὦ παῖ, τοῦ γάλακτος. 11. Οἱ στρατιῶται δόρατα βαστάζουσιν. 12. Οἱ ἱκέται τῶν γονάτων ἅπτονται. 13. Τοῖς ὠσὶν ἀκούομεν.

20

[ლიკვიდურ-ნაზალური თანხმოვნები: -λ, -ν, -ρ ფუძიანი სახელები]

a. 1. Ὁ ἅλς οὐ μόνον τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐνίοις θηρσὶν ἀναγκαῖός ἐστιν. 2. Χρηστοὶ ἡγεμόνες ποιμένες εἰσὶ τῆς στρατιᾶς. 3. Οἱ λειμῶνες θάλλουσιν. 4. Οἱ στρατιῶται ἄδουσι παιᾶνα. 5. Οἱ Ἕλληνες τὸν Ἀπόλλω (Ἀπόλλωνα) καὶ τὸν Ποσειδῶ (Ποσειδῶνα) σέβονται. 6. Οἱ ποιμένες ἀγέλας φυλάττουσιν. 7. Αἱ ἐν Μαραθῶνι καὶ ἐν Σαλαμῖνι μάχαι ἄξιαί εἰσι τοῦ μνήματος. 8.Τὰ τῶν Ἀθηναίων τεκτόνων ἔργα ἐστὶ κλυτά. 9. Στέργομεν τὴν τῆς ὕλης λειμῶνας. 10. Ἡ τοῦ χειμῶνος χίων πολλάκις θάνατος φέρει τοῖς θηρσίν. 11. Οἱ Ἕλληνες εἶχον χιτῶνας φοινικοῦς καὶ κνημῖδας. 12. Ὕπνος θανάτου εἰκών ἐστιν. 13. Ὅμηρος λέγει ποιμένα λαῶν εἶναι τὸν ἀγαθὸν στρατηγόν[1]. 14. Ὦ δαῖμον, πάρεχε τοῖς πολίταις εὐτυχίαν. 15. Ἄφρονες ἡγεμόνες τὴν στρατιὰν εἰς τὸν ὄλεθρον ἄγουσιν. 16. Οἱ δελφῖνες φιλάνθρωποί εἰσιν. 17. Ταῖς τοῦ ἡλίου ἀκτῖσι χαίρομεν.

b. 1. Οἱ τῶν Ἀθηναίων ῥήτορες ἦσαν κλυτοί. 2. Τοῖς ῥήτορσιν οἱ πολῖται ἐπίστευον. 3. Ὁ σίδηρος ἐν τῷ πυρὶ ἐρυθρός ἐστιν. 4. Λέγεται· "Πόνος ἐστὶν εὐκλείας πατήρ". 5. Μετὰ τὸν τῆς μητρὸς φόνον Ὀρέστης, ὁ Ἀγαμέμνονος υἱός, ἐκ τῆς πατρίδος ἔφυγεν. 6. Στέργετε τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. 7. Μὴ δούλευε τῇ γαστρί. 8. Χαῖρε, ὦ φίλε νεανία, τῷ ἀγαθῷ πατρὶ καὶ τῇ ἀγαθῇ μητρί. 9. Ἡ ἀγαθὴ θυγάτηρ ἡδέως πείθεται τῇ φίλῃ μητρί. 10. Πολλάκις ἐξ ἀγαθοῦ πατρὸς γίγνεται κακὸς υἱός. 11. Χρὴ ὡς πατράσιν ὑπακούειν τοῖς διδασκάλοις. 12. Οἱ ποιηταί, ὥσπερ πατέρες, τῆς σοφίας ἡγεμόνες νομίζονται. 13. Περὶ τῶν ἀνδρῶν, οἳ ἐν τῷ πεδίῳ μάχονται, αἱ μητέρες εὔχοντο τῇ Ἀθηνᾷ. 14. Ὁ τοῦ ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γιγνώσκεται. 15. Κάδμος ἀποκτείνει δράκοντα, τῆς Ἀρείας κρήνης φύλακα, καὶ τοὺς τοῦ δράκοντος ὀδόντας σπείρει□ ἀνατέλλουσι δὲ ἐκ γῆς ἄνδρες ἔνοπλοι. 16. Ἐν Ἐλευσῖνί ἐστι τὸ τῆς Δήμητρος ἱερόν. 17. Δήμητρι πολλοὶ καὶ καλοὶ νεῷ ἦσαν. 18. Ἡ Δήμητρος θυγάτηρ ἐκαλεῖτο Περσεφόνη. 19. Αἱ τῶν θεῶν οἰκίαι ὑπὲρ τοῦ ἀέρος ἐν τῷ αἰθέρι εἶναι λέγονται. 20. Χεὶρ χεῖρα νίζει. 21. Χῆνες ἐν τῷ Ῥωμαίων πρὸς Γαλάτας πολέμῳ σωτῆρες ἦσαν τοῦ Καπιτωλίου.

[1] იხ. სინტაქსი: accusativus cum infinitivo

21

[-σ ფუძიანი სახელები]

1. Ἀνταλκίδας ἔκλεγε, ὅτι τῆς Σπάρτης τείχη εἰσιν οἱ νέοι. 2. Τὰ πονερὰ κέρδη ἀεὶ φέρει τὴν ζημίαν. 3. Οὔτε ἡ λαμπρὰ οἰκία, οὔτε τοῦ χρυσοῦ πλῆθος, οὔτε ἡ τοῦ γένους εὔκλεια, οὔτε τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος παρέχει τὴν ἡσυχίαν τῇ ψυχῇ καὶ εἰρήνην. 4. Ἡ Ἰνδικὴ χώρα τῷ τε κάλλει καὶ τῷ πλήθει θηρῶν διέφερεν. 5. Τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἡ σοφία μόνη φάρμακόν ἐστιν. 6. Τὰ κράνη τῶν Ἑλληνικῶν ὁπλιτῶν ἦν χαλκᾶ. 7. Μικροῦ κέρδους ἕνεκα ἀθάνατον αἰσχύνην ἔχει ὁ προδότης. 8. Τῷ μὲν ξίφει φθείρεται τ[ο σῶμα, τοῖς δὲ ψεύδεσιν ἡ ψθχή. 9. Τὰ τῆς ἀληθείας ἔπη ἁπλᾶ ἐστιν. 10. Τριήρεις καὶ ὁπλίτας καὶ χρήματα οἱ σύμμαχοι ἔπεμπον. 11. Χαλεπὸν βάρος ἀνθρώποις τὸ γῆρᾰς ἐστιν. 12. Τὸ γῆρας φθείρει τὸ κάλλος καὶ τὸ κράτος τοῦ σώματος. 13. Τοῦ γήρως ἄνθος ἐστὶν ἡ σωφροσύνη. 14. Αἱ Σοφοκλέους τραγῳδίαι καλαί εἰσιν. 15. Ὁ Περικλῆς εἶχε (Περικλεῖ ἦν) θαυμαστὴνσοφίαν. 16. Ἀναξαγόρας ὁ σοφιστὴς διδάσκαλος ἦν Περικλέους. 17. Τῷ Πολυνείκει πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἐτεοκλέα πόλεμος ἦν περὶ τῆς Θηβῶν βασιλείας.

2. ხმოვანფუძიანი არსებითი სახელები

[ზმნა: Futurum I და Aoristus I]

22

[-ι და -υ ფუძიანი სახელები]

1. Ἀνὴρ ἄνδρα καὶ πόλις πόλιν σῴζει. 2. ὕβριν οὐκ ἔχει χρηστὸς ἀνήρ. 3. Ἡ ὄψις τῶν Ἑλληνικῶν τάξεων τοῖς Πέρσαις φοβερὰ ἦν. 4. Ἄνευ ἀσκήσεως οὐ μάθησις. 5. Ἐν τῇ τῶν Ἀθηνῶν ἀκροπόλει καλὸν ἦν ἱερὸν καὶ λαμπρὸν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. 6. Ἡ δύναμις πολλάκις τὴν ὕβριν ἔφυσεν. 7. Πονηραῖς πράξεσι θεία ζημία ἕψεται. 8. Ἡ τῶν ἐθνῶν φύσις ὁνοία ἐστι τῇ φύσει τῆς χώρας. 9. Ταῖς μὲν πόλεσιν τὰ ἀναθήματα καὶ ἀγάλματα κόσμος ἐστὶν ταῖς δὲ ψυχαῖς τὰ μαθήματα. 10. Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ ἔλεξε, ὅτι οἱ νόμοι ψυχή εἰσιν τῆς πόλεως. 11. Ὁ Νεῖλος ποταμὸς ἔχει παντοῖα γένη ἰχθύων. 12. Νεῖλος ἐπάγει ἀεὶ νέαν ἰλύν. 13. Ὁ ἄνθρωπος συνέσει ὑπάρχει τῶν ἄλλων ζῴων. 14. Ἐν πόσει καὶ βρώσει πολλοί εἰσιν ἑταῖροι, ἐν δὲ σπουδαίῳ πράγματι ὀλίγοι. 15. Διάφοροί εἰσιν αἱ τῶν θνητῶν φύσεις. 16. Πολλὰ ἄστη τείχη ἔχει. 17. Οἱ τοῦ ἄστεως πύργοι βέβαιοί εἰσιν. 18. Οἱ πύργοι τῷ ἄστει κόσμος εἰσίν. 19. Ἡ ἄμπελος φέρει βότρθς. 20. Οἱ Σύροι σέβονται τοῦς ἰχθῦς ὡς θεούς.

23

[-ο და -ω ფუძიანი სახელები]

1. Αἰδοῦς ὁ δειλὸς ἐλεύθερος. 2. Λητοῦς παῖδες ἦσαν Ἀπόλλων καὶ Ἄρτεμις. 3. Σαπφοῦς ποιήματα θαυμάζομεν. 4. Ἡ τῆς πειθοῦς τέχνη οὐκ ἀεὶ ῥᾳδία ἐστίν. 5. Ὅμηρος ᾄδει πολλοὺς ἥρωας (ἥρως). 6. Κλειὼ καὶ Ἐρατὼ Μοῦσαί εἰσι· καὶ τὴν μὲν Κλειὼ θεραπεύουσιν οἱ ἱστοριογράφοι, τὴν δὲ Ἐρατὼ οἱ λυρικοὶ ποιηταί. 7. Οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ ξυλίνου ἵππου κατέβαινον, ἐπεὶ οἱ Τρῶες ἐκάθευδον.

24

[-ευ,-αυ, -ου ფუძიანი სახელები]

1. ἐν τῇ μάχῃ οἱ ἱππεῖς ἦσαν. 2. Ἀλέξανδρος τ[ον Ἀχιλλέα ἐμακάριζεν, ὅτι Ἀχιλλεὺς ἔχει θαυμάσιον κήρυκα τῆς ἀρετῆς. 3. Ἡ Ἀθηνᾶ τῷ Ὀδυσσεῖ ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσι καὶ κυνδύνοις σύμμαχος ἦν καὶ σύμβουλος. 4. Ὁ Πειραιεὺς καὶ τὰ μακρὰ τείχη, τὰ ἐκ τοῦ ἄστεως εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἔργα ἦν Θεμιστοκλέους. 5. Οἱ θεοὶ τὸν Ἑρμῆν ἔπεμψαν πρὸς Καλυψὼ κελεύσοντα ἀποπέμψαι Ὀδυσσέα εἰς Ἰθάκην. 6. Ἡ ἀγέλη τῷ νομεῖ ἕπεται. 7. Οἱ βασιλεῖς ἐπιμέλειαν ἔχουσι τῶν πολιτῶν. 8. Ἕκτωρ ὑπ᾽ Ἀχιλέως φονεύεται. 9. Οἱ ἱερεῖς τοῖς θεοῖς βοῦς θύουσι. 10. Οἱ ἀχάριστοι τοὺς γονέας ἀτιμάζουσι. 11. Τηλέμαχος ἦν Ὀδυσσέως υἱός. 12. Ὅμηρος τοὺς Ἥρας ὀφθαλμοῦς τοῖς τῶν βοῶν εἰκάζει. 13. Πάτροκλος φίλος ἦν Ἀχιλλέως. 14. Θησεὺς ζηλοτὴς ἦν τῆς Ἡρακλέους ἀρετῆς. 15. Οἱ ἱερεῖς τῶν Αἰγυπτίων δικασταὶ καὶ ἰατροὶ καὶ διδάσκαλοι ἦσαν. 16. Οἱ ἱερεῖς τοῖς θεοῖς βοῦς ἔθυσαν. 17. Αἱ γρᾶες πολύλογοι εἰσίν.

25

[თავისებურად ბრუნებადი არსებითი სახელები]

1. Οἱ Ἕλληνες σέβονται Δία καὶ Ποσειδῶ (Ποσειδῶνα) καὶ Ἀπόλλω (Ἀπόλλωνα) καὶ ἄλλους θεούς. 2. Ταῖς γυναιξὶν ἡ αἰδὼς πρέπει. 3. Ἐν τοῖς Λίβυσιν ὁ ἀνὴρ βασιλεύει ἀνδρῶν, ἡ γυνὴ γυναικῶν. 4. Γυναιξὶ κόσμον ἡ σίγη φέρει. 5. Ἄλλος μὲν γυναικὸς κόσμος ἐστιν, ἄλλος δ᾽ ἀνδρός. 6. Αἱ σταγόνες τοῦ ὕδατος πέτραν κοιλαίνουσι. 7. ἀνδρῶν ἀπίστων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφεται. 8. Οἱ κύνες τὸν οἶκον φυλάττουσιν. 9. Οἱ κύνες τοῖς ἀνθρώποις ὠφέλειαν καὶ ἡδονὴν παρέχοθσιν. 10. Ὁ κυβερνήτης τὴν ναῦν ἰθύνει. 11. Οἱ πρέσβεις τῶν συμμάχων ναυσὶν εἰς Ἀθήνας πλέουσιν. 12. Οἱ τῶν Ἀθηνῶν λιμένες μεστοὶ ἦσαν πριήρων καῖ ἄλλων νεῶν. 13. Εἰ καλὸν ἔχεις σῶμα καὶ ψυχὴν κακήν, κακὸν ἔχεις κυβερνήτην ἐν νεΐ καλῇ. 14. Ἁρμονία, ἡ Κάδμου γυνή, ἦν θυγάτηρ Ἀφροδίτης καὶ Ἄρεως. 15. Αἱ ταχεῖαι νῆες τῶν Φαιάκων τὸν Ὀδυσσέα εἰς τὴν πατρίδα ἔφερον. 16. Οἱ ποιηταὶ τὰς

Ἐρινῦς κύνας θεῶν ὠνόμαζον. 17. Τοὺς πρέσβεις τὸ ἔθνος θεραπεύει. 18. Νυκτὸς ἡκούσης[1] οἱ πρέσβεις ᾤχοντο ὡς βασιλέα. 19. Παρὰ Σαλαμῖνι τὸ πλῆθος τῶν Περσικῶν νεῶν οὐδὲν ἴσχυσε πρὸς τὰς ὀλίγας τῶν Ἑλλήνων ναῦς. 20. Αἱ Μοῦσαι Διὸς θυγατέρες ἐνομίζοντο. 21. Τὰ ὀνείρατα ἐκ Διός ἐστιν. 22. Διὸς ἐν τοῖς γόνασι τὰ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων πράγματα. 23. Ἐγκράτεια κλὸν τε κἀγαθὸν ἀνδρὶ κτῆμά ἐστιν. 24. Τοῖς Πέρσαις τὸ πῦρ θεὸς ἦν καὶ ἔθυον τῷ πυρὶ καὶ τοῦς νεκροῦς οὐκ ἔκαιον.

მეორე რიგის ზედსართავი სახელები

26

1. Ἡ μὲν ῥίζα τῆς παιδείας πικρά ἐστι, ὁ δὲ καρπὸς γλυκύς. 2. Ὁ βίος βραχύς ἐστι, ἡ τέχνη – μακρά. 3. Οἱ τῶν συκῶν καρποὶ γλυκεῖς εἰσιν. 4. Τοῖς ἀνδρείοις οἱ πόνοι οὐ βαρεῖς εἰσιν. 5. Ἡ θάλαττα βαθεῖα καὶ εὐρεῖά ἐστιν. 6. Ταχὺς νοῦς πολλάκις ἐστὶν ἐν σώματι βραδεῖ. 7. Ἀγαθοὶ παῖδες τοῖς πατράσι καὶ ταῖς μητράσιν ἡδέα κτήματά εἰσιν. 8. Πάντες οἱ Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι ἐνόμιζον εἶναι θεούς[2]. 9. Οὐ πάντα τὰ ἱερεῖα τοῖς θεοῖς χαρίεντα ἦν. 10. Οἱ Αἰθίοπες τὴν τρίχα μέλαιναν ἔχουσιν. 11. Ὁ μὲν δίκαιος εὐδαίμων, ὁ δ' ἄδικος ἄθλιος. 12. Μετ' εὐδαίμονα βίον οὐκ ἀεὶ καλὸς ὁ θάνατός ἐστιν. 13. Εὐτυχοῦς ἀνδρ[ος πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. 14. Οἱ Πέρσαι ἐδίδασκον τοῦς παῖδας ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρὸς καὶ ποτοῦ. 15. Ἐπαμεινώνδας πατρὸς ἦν ἀφανοῦς. 16. Κέκροψ ἄπαις ἦν ἀῤῥένων παίδων. 17. Ὁ ὄρνις δίπους ἐστίν. 18. Ὁ Κῦρος ἐν ταῖς συνουσίαις πάμπαν ἐπίχαριος ἦν. 19. Ἐν τῇ Λυδίᾳ πολὺς μὲν οἶνός ἐστι, πολλὰ δὲ σῦκα, πολὺ δὲ ἔλαιον. 20. Κῦρος ἦν πρᾷος καὶ συγγνώμων τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων. 21. Ὁ Χάλος ποταμὸς ἦν πλήρης ἰχθύων μεγάλων καὶ πραέων. 22. Πολλοὶ ἔχουσι μὲν μέγαν πλοῦτον, μικρὸν δ' ὅμως νοῦν. 23. Αἱ γυναῖκες ἔχουσι (= ταῖς γυναιξίν ἐστι) πραεῖαν φύσιν. 24. Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων ἐπωνομάζετο μέγας.

27

[ზედსართავ სახელთა ხარისხები]

a. 1. Σωκράτης σοφώτερος ἦν, ἢ οἱ ἄλλοι ἀθηναῖοι. 2. Σοφὸς Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης σοφοώτερος, ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος. 3. Ἀριστείδης πτωχίστατος ἦν ἀλλὰ δικαιότατος. 4. Οἱ Κύκλωπες βιαιότατοι ἦσαν. 5. Καλλίας πλουσιώτατος ἦν Ἀθηναίων. 6. Οὐδὲν σιωπῆς ἐστι χρησιμώτερον. 7. Ἡ

[1] იხ. სინტაქსი: genetivus absolutus

[2] იხ. სინტაქსი: accusativus cum infinitivo

Λακεδαιμονίων ὁπλῖται ἦν ἁπλουστάτη. 8. Ἡ πατρὶς τοῖς ἀνθρώποις φιλτάτη ἐστίν. 9. Τὰ ἔργα χαλεπώτερά εἰσι τῶν λόγων. 10. Τῶν ἀδελφῶν ὁμόνοια παντὸς τείχους ἰσχυροτέρα ἐστίν. 11. Ξίφους πληγὴ κουφοτέρα ἐστίν, ἢ γλώττης· τὸ μὲν τιτρώσκει σῶμα, ἡ δὲ ψυχήν. 12. Ἑλένη, ἡ τοῦ Μενέλεω γυνή, πασῶν τῶν Ἑλληνικῶν γυναικῶν καλλίστη ἦν. 13. Οἱ Ἀθηναῖοι θαλάττης ἐμπειρότατοι ἦσαν. 14. Ἁπάντων τῶν κτημάτων τιμιώτατόν ἐστι καὶ ἥδιστον τὸ χρηστοὺς ἔχειν παῖδος.

b. 1. Οἱ Αἰθίοπες μελάντεροί εἰσι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. 2. Δαρείῳ καὶ Παρυσάτιδι παῖδες δύο ἦσαν, πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτεροε δὲ Κῦρος. 3. Ἀσπασία, ἡ τοῦ Περικλέους γυνή, χαριεστάτη ἦν πασῶν τῶν ἔν Ἀθήναις γυναικῶν. 4. Ἀκόλαστος γλῶττα αἰσχίστη νόσος. 5. Οὐκ ἔστιν οὐδὲν αἴσχιον ἢ ψευδῆ λέγειν. 6. Πρᾳότατος φίλοις ὢν ὁ Ἀγησίλαος ἐχθροῖς φοβερώτατος ἦν. 7. Ὁ δίκαιος εὐδαιμονέστερός ἐστι τοῦ ἀδικοῦ. 8. Ὁ χρόνος βέλτιστος σύμβουλός ἐστιν. 9. Ὁ θάνατος τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ παραπλησιαίτατός ἐστιν. 10. Οἱ γέροντες ἀσθενέστεροί εἰσι τῶν νέων. 11. Σωκράτης ἐγκατέστατος ἦν καὶ σωφρονέστατος. 12. ἐν ταῖς ἀτυχίαις πολλάκις οἱ ἄνθρωποι σωφρονέστεροί εἰσιν ἢ ἐν ταῖς εὐτυχίαις. 13. Κριτίας ἦν ἁρπαγίστατος. 14. Ἀφροδίτη ἦν χαριεστάτη πασῶν θεῶν.

c. 1. Θεμιστοκλῆς εὐνούστερος ἦν εἰς τὴν πατρίδα ἢ Ἀλκιβιάδης. 2. Οὐκ ἔστι φίλτερον τῆς πατρίδος. 3. Οἱ γεραίτεροι παιδεύουσι τοὺς νεωτέρους. 4. Παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἦν πόλις μεγάλη καὶ εὐδαιμονεστάτη, Θάψακος ὄνομα. 5. Ταῦροι τὸ Σκυθικὸν ἔθνος, τοῖς βασιλεῦσι τοὺς εὐνουστάτους φίλους συγκατέθαπτον. οἱ Ἰμδοὶ – τὰς φιλτάτας γυναῖκας. 6. Τῆς ἀναρχίας μεῖζον κακὸν οὐκ ἐστι. 7. Οὐδέν ἐστι θᾶττον τῶν ἔτῶν. 8. Ἀνθρώπῳ πάντων τῶν ζῴων ἄρχειν ῥᾷόν ἐστιν, ἢ ἀνθρώπων ἄρχειν. 9. Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ ἄριστα. 10.Οὐδὲν ἄλλο ἀνθρώποις ἐστὶ φιλίας κτῆμα ἄμεινον ἢ κάλλιον. 11. Ὁ θάνατος κοινὸς καὶ τοῖς χειρίστοις καὶ τοῖς βελτίστοις. 12. Οἱ Ἀθηναῖοι κυβερνήτας εἶχον πλείους καὶ ἀμείνους, ἢ ἅπασα ἡ ἄλλη Ἑλλάς. 13. Μείζους ἡδονὰς οὐκ ἔχουσιν οἱ γονεῖς. ἢ σώφρονας ἔχειν παῖδας. 14. Οὐχ ὁ μακρότατος βίος ἄριστός ἐστιν, ἀλλ' ὁ σπουδαιότατος. 15. Σύμβουλος οὐδείς ἐστι βελτίων χρόνου. 16. Βελτιόνων κακίους ἐνίοτε εὐτυχέστεροί εἰσιν. 17. Ὁ κροκόδειλος ἐξ ἐλαχίστου γίγνεται μέγιστος. 18. Ἡ γῆ ἐλάττων (ἐλάσσων) ἐστὶ τοῦ ἡλίου. 19. Μικρὰ κέρδη πολλάκις μείζονας βλάβας φέρει. 20. Ὁ πόλεμος πλεῖστα κακὰ φέρει. 21. Τὸ κελεύειν ῥᾷόν ἐστι τοῦ πράττειν. 22. Ἴβηρία τρέφει πιότατα πρόβατα.

ზმნიზედა

28

[Accusativus cum infinitivo]

1. Πρέπει τοῖς μαθηταῖς σαφῶς λέγειν. 2. Τῷ μαθητῇ πρέπει σαφῶς καὶ ἀκριβῶς λέγειν. 3. Ἡ Πυθία Χαιρεφῶντι ἐμαντεύσατο τὸν Σωκράτη σοφώτατον

πάντων τῶν Ἑλλήνων εἶναι. 4. Κῦρος ἔλεγε ἀδελφὸν ἀδίκως καταλαβεῖν τὸν θρόνον. 5. Οἱ Πολέμιοι τάχιστα φεύγουσιν ἐκ τοῦ πεδίου. 6. Σπεῦδε βραδέως. 7. Τάχιστα ὁ καιρὸς μεταφέρει τὰ πράγματα. 8. Ὁ χρυσὸς τὸν ἄνθρωπον πλέον βλάπτει τοῦ σιδήρου. 9. Χάρις τάχιστα γηράσκει. 10. Οἱ μὲν πρεσβύτεροι σοφῶς λέγουσιν, οἱ δὲ νεώτεροι ταχέως πράττουσιν.

ნაცვალსახელი

29

1. Ἐγὼ μὲν λέγω, σὺ δὲ γράφεις. 2. Ἡ μήτηρ πάντων μάλιστά σε στέργει. 3. Σέβομαί σε. ὦ μεγάλε Ζεῦ. 3. Ὦ παῖ, ἄκουέ μου. Ὁ πατὴρ μοι φιλτατός ἐστιν. 5. Ὁ πατὴρ ὑμᾶς στέργει. 6. Ὁ Ζεὺς ἡμῖν πολλὰ ἀγαθὰ παρέχει. 7. Ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες, ὑμῖν πιστεύομεν· ὑμᾶς οὖν χρὴ καὶ ὑμῖν πιστεύειν. 8. Ἡ,ἶν πᾶσίν ἐστι ἡ φύσις θνητή. 9. Ἡ πατρίς ἐστι κοινὴ μήτηρ ἡμῶν πάντων. 10. Οἱ γονεῖς στέργουσθ ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ στλεργομεν τοὺς γονέας. 11. Γίγνωσκε σεαυτόν (σαυτόν). 12. Οἱ κακοὶ ἄλλήλους βλάπτουσιν. 13. Ὁ ἐμὸς πατὴρ ἀγαθός ἐστιον (= ὁ πατὴρ μου ἀγαθός ἐστι). 14. Οὐδὲν οὕτως ἡμέτερόν ἐστιν, ὡς ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς. 15. Μὴ ἀεὶ ταὐτὰ λέγε. 16. Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης ἀλλήλοις ἐχθροὶ ἦσαν. 17. Πολλοὶ ἄνθρωποι οὔτε ἑαυτοῖς. οὔτε ἄλλοις ὠφέλιμοί εἰσιν. 18. Φεῦγε τοὺς σεμνοὺς λόγους, οὗτοι γὰρ οὐ πρέπουσι σώφρονι νεανίᾳ. 19. Τί ἐστι σωφροσύνη; σωφροσύνη ἐστὶ ἡδονῶν τινων καὶ ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια. 20. Τῶν ἄλλων ἄρχειν βουλόμενοι, πρῶτον δεῖ ἑαυτῶν ἄρχειν. 21. Τί ἐστι πολεμιώτατον ἀνθρώποις: αὐτοὶ ἑαυτοῖς. 22. Οὐκ ἔστι θνητῶν, ὅστις ἔστ' ἐλεύθερος□ ἢ χρημάτων γὰρ δοῦλός ἐστιν ἢ τύχης. 23. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀγαθός ἐστιν. 24. Ἡ γυνὴ ἥδε καλή ἐστιν. 25. Ταῦτα τὰ ῥόδα, ἃ θάλλει (θάλλουσι) ἐν τῷ κήπῳ, καλά ἐστιν (εἰσιν).

რიცხვითი სახელი

30

1. Μία χελιδὼν οὐ ποιεῖ ἔαρ. 2. Ἡ φιλία ἐστὶ μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασιν. 3. Πολλοὶ πόνοι ἑνὶ μὲν ἀνδρὶ χαλεποί, δυοῖν δὲ ῥᾴδιοί εἰσιν. 4. Τὰ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος ὀνόματα ἔνδοξά ἐστιν. 5. Τῶν ἑπτὰ σοφῶν σοφώτατος ἦν Σόλων. 6. Τὸ ἔτος δώδεκα μηνῶν ἢ τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἡμέρῶν ἐστιν. 7. Οἱ πλεῖστοι τῶν μηνῶν μιᾶς καὶ τριάκοντα ἡμερῶν εἰσιν. 8. Ἀπέχουσιν αἱ Πλαταιαὶ τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα. 9. Ὁ Εὐφράτης ποταμός ἐστι τὸ εὖρος τεττάρων (τεσσάρων) σταδίων. 10. Τὸ δὲ στάδιον ἔχει πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν βήματα ἢ πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑξακοσίους πόδας. 11. Τοῦ Σάρου, Κιλικίας ποταμοῦ, τὸ εὖρος ἦν τρία πλέθρα. 12. Τὸ δὲ πλέθρον ἔχει ἑκατὸν πόδας. 13. Κύδνος, Κιλικίας ποταμός, εὖρος ἔχει δύο πλέθρων. 14. Τοῦ Μαιάνδρου, Φρυγίας ποταμοῦ, τὸ εὖρός

ἐστιν εἴκοσι πέντε ποδῶν. 15. Ὁ Φᾶσις ποταμὸς εἴκοσι καὶ πέντε πόδας ἔχει τὸ εὖρος. 16. Ὁ παρασάγγης, Περσικὸν μέτρον, ἔχει τριάκοντα στάδια ἢ πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίους καὶ ὀκτακισχιλίους καὶ μυρίους πόδας. 17. Ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως, ἣ ὑπὸ Ξενοφῶντος συγγέγραπται,ἦσαν σταθμοὶ διακόσιοι δέκα πέντε, παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πεντήκοντα πέντε, στάδια τρισμύρια τετρακισχίλια ἑξακόσια πεντήκοντα, χρόνου πλῆθος τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως ἐνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες. 18.Τοῦ Κύρου στρατεύματος ἦν ἀριθμὸς τῶν μὲν Ἑλλήνων ὁπλῖται μύριοι καὶ τετρακόσιοι, πελτασταὶ δὲ δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριάδες καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν. 19. Ἑνὸς φιλία συνετοῦ κρείττων ἐστὶν ἀσυνέτων ἁπάντων. 20. Μία θυγάτηρ Αἰήτου, τοῦ Κολχικοῦ βασιλέως, ἦν Μήδεια. 21. Ἀνάχαρσις κρεῖττον λέγει εἶναι ἕνα φίλον ἔχειν πολλοῦ ἄξιον, ἢ πολλοὺς μηδενὸς ἀξίους. 22. Ἐξ οὐδενὸς γίγνεται οὐδὲν. 23. Δι᾽ Ἑλένην χίλιαι νῆες τῶν Ἑλλήνων ἔπλευσαν εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ ἅλωσιν Τροίας.

31

1. Λεγεὼν πρῶτον μὲν σύνταγμα πεζῶν τρισχιλίων ἦν καὶ τριακοσίων ἱππέων, ὕστερον δὲ πεζῶν μὲν ἑξακισχιλίων, ἱππέων δὲ ἑξακοσίων. 2. Ἐν τῷ ἑξακοσιοστῷ καὶ ἐνενηκοστῷ καὶ τετάρτῳ μετὰ Τροίας ἅλωσιν ἔτει ἦν ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη. 3. Καμβύσης, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεύς, στρατελυει ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἑξηκοστῆς καὶ τρίτης Ὀλυμπιάδος. 4. Σωκράτης ἐτελεύτησε δευτέρῳ ἔτει τῆς ἐνενηκοστῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος. 5. Ἡ παιδεία τοῖς ἀνθρώποις δεύτερος ἥλιός ἐστιν. 6. Δεκάτῳ ἔτει πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης ἦν ὁ ἐν Μραθῶνι ἀγῶν· ἦν δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς ἑβδομηκοστῆς δευτέρας Ὀλυμπιάδος. 7. Κῦρος μὲν πρῶτος, Καμβύσης δὲ δεύτερος. Ἀρταξέρξης δ᾽ ἕκτος βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦν. 8. Τὰ δὶς πέντε δέκα ἐστίν. 9. Τὰ ἑξάκις ἕξ ἐστιν ἓξ καὶ τριάκοντα. 10. Οἱ Ἕλληνες δὶς μιᾷ ἡμέρᾳ ἐνίκησαν κατὰ γῆν μὲν ἐν Πλαταιαῖς, κατὰ θάλατταν δὲ ἐν Μυκάλῃ. 11. Τῷ ἀδελφῷ συγγίγνωσκε οὐχ ἑπτάκις, ὦ υἱέ, ἀλλὰ ἑβδομηκοντάκις ἑπτάκις.

ზმნა

I. -ω ულლება

Verba pura – წმინდა ზმნები

32

შეურწყმელი ზმნები

[Praesens და Imperfectum]

1. φεύγετε ἡδονὰς ὕστερον φέρουσας βλάβην. 2. Ὁ γραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων. 3. Ἀλεξάνδρου βασιλεύοντος [1] ἡ Ἑλλὰς τοῖς Μακεδόσιν ἐδούλευεν. 4. Ἀνδρῶν ἀγορευόντων οἱ νεανίαι σιγὴν ἔχουσι. 5. Πᾶσα δύναμις καὶ πᾶς πλοῦτος τῇ ἀρετῇ ὑπεικέτω. 6. Στέργων τοὺς φίλος στεργόμενός ἐστιν. 7. Οἱ Ἀρειοπαγῖται ἐν νυκτὶ καὶ σκότει ἐδίκαζον, ὅπως μὴ εἰς τοὺς λέγοντας βλέποιεν, ἀλλ' εἰς τὰ λεγόμενα. 8. Οἱ μὲν ἄρχοντες τοῦ δήμου ἄρχουσιν, τῶν δ' ἀρχόντων – οἱ νόμοι. 9. Οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πειθόμενοι, ἀγαθοί εἰσιν. 10. Δύο ὁδὼ πρὸς τὴν πόλιν ἄγετον. 11. Βόε τὸ ἄροτρον ἕλκετον. 12. Χαίρωμεν, ὦ παῖδες. 13. Οἱ πολῖται τοὺς νόμους φυλαττόντων. 14. Ἑταῖρος ἑταίρου φροντιζέτω. 15. Ὁ παῖς τῇ μητρὶ ῥόδον φέρει, ἵνα χαίρῃ. Ὁ παῖς τῷ πατρὶ ῥόδον ἔφερεν, ἵνα χαίροι. 16. Ὅτε οἱ Ἕλληνες ἐπλησίαζον, οἱ βάρβαροι ἔφευγον. 17. Μὴ ἕτερα μὲν φρόνει, ἄλλα δ'ἀγόρευε. 18. Σωκράτης, ὥσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγεν. 19. Γενναίως μαχώμεθα περὶ τῆς πατρίδος. 20. Ἐν Λακεδαίμονι ὁ νόμος υἱὸς βασιλέως βασιλεύειν κελεύει, εἰ δέ υἱὸς οὐκ ἔστιν, ὁ ἀδελφὸς βασιλεύει. 21. Νέστωρ ἠρίστευε βουλῇ Ἑλλήνων ἁπάντων. 22. Τῶν γερόντων κελευόντων οἱ νεανίαι ἀκουόντων. 23. Εἴθε οἱ νεανίαι ἀεὶ θεραπεύοιεν τοὺς γέροντας. 24. Λέγουσι καὶ τοὺς θεοὺς ὑπὸ τοῦ Διὸς βασιλεύεσθαι. 25. Φίλιππος εἰς Φωκέας ὡς πρὸς συμμάχους ἐπορεύετο. 26. Κῦρος ἔτι παῖς ὤν, ὅτε ἐπαιδεύετο καὶ σὺν τῷ ἀσελφῷ καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις παισί, πάντων σωφρονέστατος ἦν. 27. Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ λέγει, πόλεως εἶναι ψυχὴν τοὺς νόμους· πόλις γὰρ μὴ ὄντων νόμων[2] καταλύεται. 28. Οἱ νεώτεροι τῇ τῶν γερόντων σοφίᾳ παιδευέσθων. 29. Πλάτων παρεκελεύετο τοῖς νέοις τρία ταῦτα ἔχειν· ἐπὶ μὲν γνωμῶν σωφροσύνην, ἐπὶ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αἰδῶ. 30. Δύο ἄνδρε μάχεσθον. 31. Οἱ Λακεδαιμόνιοι μετ'αὐλῶν ἐστρατεύοντο.

---

[1] იხ. სინტაქსი: genetivus absolutus

[2] იხ. სინტაქსი: genetivus absolutus

შერწყმული ზმნები – Verba contracta

[Praesens და Imperfectum]

a. 1. Οἱ ἀγαθοὶ ἐρῶσι τῆς ἀρετῆς. 2. Ἀνάγκη ἐστι πάντας ἀνθρώπους τελευτᾶν. 3. Ἄγις ὁ βασιλεὺς λέγει, τοὺς Λακεδαιμονίους μὴ ἐρωτᾶν, ὁπόσοι εἰσίν, ἀλλά τοῦ εἰσιν οἱ πολέμιοι· καὶ ἐρωτῶντός τινος, πόσοι εἰσὶ Λακεδαιμόνιοι, λέγει· ἱκανοὶ τοὺς κακοὺς ἀπερύκειν. 4. Εἰ θεοί τι δρῶσιν αἰσχρόν, οὐκ εἰσὶ θεοί. 5. Πειρᾶτε τοὺς ἐχθρούς εὐεργεσίαις νικᾶν. 6. Ὀργή σε πολλὰ δρᾶν ἀναγκάζει κακά. 7. Κῦρος τοὺς ὑφ'ἑαυτῷ ὥσπερ ἑαυτοῦ παῖδας ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν. 8. Ἐν Λακεδαίμονι γέροντες μάλιστα ἐτιμῶντο. 9. Τὰ τῶν ἡττωμένων χρήματα ἐστὶ τῶν νικώντων. 10. Τὸν Σωκράτην οἱ ἐχθροὶ ἠτιῶντο, ὅτι τοὺς νεανίας διαφθείροι πείθων μᾶλλον ἑαυτῷ ἢ τοῖς γονεῦσι πείθεσθαι. 11. Σωκράτης ἐρωτῶντι, τίνι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρει, ἔλεγε· καθ' ὅσον οἱ μὲν λοιποὶ ζῶσιν, ἵνα ἐσθίωσιν, αὐτὸς δὲ ἐσθίω, ἵνα ζῶ. 12. Σωκράτης σίτῳ μὲν τοσούτῳ ἐχρῆτο, ὅσον ἡδέως ἥσθιε, ποτὸν δὲ πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ διὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῴη. 13. Εὔνους λόγος λύπην ἰᾶται. 14. Ὁ ἀγαθὸς ὑπὸ πάντων τιμᾶται. 15. Περικλῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἠγαπᾶτο καὶ ἐτιμᾶτο.

b. 1. Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. 2. Οὐδείς ἀνθρώπων μισεῖ τὸ λυσιτελοῦν. 3. Ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. 4. Ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ, κἂν εὐτυχῇ. 5. Σιγᾶν μᾶλον ἢ λαλεῖν πρέπει. 6. Φίλος φίλῳ συμπονῶν αὐτῷ πονεῖ. 7. Ἀπὸ τῆς Νέστορος γλώττης ὥσπερ μέλι, ὁ λόγος ἀπέρρει. 8. Τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα ποιοῦ ἑταῖρον. 9. Βοήθει τοῖς ἀδικουμένοις ἀεί. 10. Τῶν πόλεων αἱ μὲν τυραννοῦνται, αἱ δὲ δημοκρατοῦνται, αἱ δὲ ἀριστοκρατοῦνται. 11. Ἡ Σικελία πρότερον Τρινακρία ἐκαλεῖτο. 12. Βέλτιόν ἐστιν ὑφ'ἑαυτοῦ ἐπαινεῖσθαι. 13. Τὴν παιδείαν μέγιστον ἡγεῖτο Λυκοῦργος τοῦ νομοθέτου καὶ κάλλιστον ἔργον εἶναι.

c. 1. Τῶν νόμων ἐστὶν οὐ μόνον τοὺς ἀδικοῦντας ζημιοῦν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δικαίους ὠφελεῖν. 2. Οἱ ἐν Σπάρτῃ ἔφοροι ἐζημίουν τοὺς πολίτας παράνομόν τι ποιοῦντας. 3. Ὁ οἶνος τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου δουλοῖ. 4. Ζήλου τὸν ἐσθλὸν ἄνδρα καὶ σώφρονα. 5. Αἱ φιλίαι τὰ ἤθη ζητοῦσι συνεξομοιοῦν. 6. Εὐνομία ἀμαυροῖ ὕβριν. 7. Ἡ τύχη πολλοὺς κακῶς πράττοντας ὀρθοῖ. 8. Οἱ πολέμιοι ἐπλησίαζον, ἵνα τοὺς αἰχμαλώτους ἐλευθεροῖεν. 9. Οἱ τῶν ἀνθρώπων νόμους καταλύειν, τῷ θανάτῳ ζημιούσθω. 11. Οἱ Ἕλληνες ἐνόμιζον τοὺς πονηροὺς ἐν Ἅιδου ζημιοῦσθαι. 12. Τοὺς μὲν φίλους ἐλευθερῶμεν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς χειρώμεθα. 13. Οὐ καλὸν ἐστι τῇ σοφίᾳ γαυροῦσθαι. 14. Οἱ τοῖς ἀγαθοῖς ἐναντιούμενοι ἄξιοί εἰσι ζημιοῦσθαι. 15. Οἱ στρατιῶται ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐδουλοῦντο. 16. Πάντες κακοὶ ζημιοῖντο.

34

[Futurum I. Aoristus I. Adiectivum verbale]

1. Ἐὰν νῦν τὰ ἡμέτερα φυλάττωμεν καὶ σῴζωμεν ἐν τῷ πολέμῳ, ἐν πολλῇ εἰρήνῃ βιοτεύσομεν. 2. Ἄγω τὸν υἱὸν πρὸς διδάσκαλον παιδεύσων αὐτόν. 3. Τοῖς ἀεὶ ἀληθεύσασι πάντες πιστεύσουσι. 4. Ἐπεὶ Ἀχιλλεὺς ἔμελλε τὸν Ἀγαμέμνονα φονεύσειν, ἡ Ἀθηνᾶ ἦκεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ παύσουσα τὴν ὀργὴν τοῦ Μυρμιδόνος. 5. Ἀριστείδης, πλεῖστα ἀγαθὰ τὴν πόλιν πεποικώς, ἐν μεγίστῃ πενίᾳ ἐτελεύτησεν. 6. Οἱ Πέρσαι πρέσβεις εἰς Ἀθήνας καὶ Σπάρτην ἔπεμψαν ὕδωρ καὶ γῆς αἰτήσοντας. 7. Σοφοῦ ἀνδρός ἐστι κρατῆσαι τῆς ὀργῆς. 8. Ὁ χρόνος πάντα τὰ ἄδηλα δηλώσει. 9. Παιδεύσομεν τοὺς παῖδας καὶ κωλύσομεν αὐτοὺς τῶν κακῶν. 10. Οἱ μὲν ἰατροὶ τὰ σώματα τῶν πολιτῶν θεραπευσάντων, οἱ δὲ ἄρχοντες καὶ οἱ δικασταὶ τὰς ψυχὰς παιδευσάντων. 11. Τοῖς τῶν θεῶν μαντείοις πιστεύσας Κροῖσος ἐπὶ Κῦρον ἐστράτευσεν. 12. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες, ὅτι οἱ Πέρσαι ἐπ' αὐτοὺς ἐστράτευον, πέμπουσιν εἰς Λακεδαίμονα ἐπὶ βοήθειαν. 13. Ἀχιλλεύς Ἀγαμέμνονι ἐμήνισεν. 14. Οἱ Λακεδαιμόνιοι Πλαταιὰς κατέλυσαν. 15. Τὴν πόλιν λέγουσι μέγαν κίνδυνον κινδυνεῦσαι. 16. Ὀδυσσεὺς πολλὰ ἐμηχανήσατο πάσῃ τῇ στρατιᾷ ὠφελιμώτατα. 17. Ὁ πολέμιοι ἐπὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν στρατεύσονται. 19. Οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοὺς Πέρσας ἐστρατεύσαντο. 20. Ἕκτωρ ὑπὸ Ἀχιλλέως ἐφονεύθη. 21. Ἡρακλέα, λέγουσιν, ὑπὸ Διὸς γεννηθῆναι. 22. Μετὰ τὴν μάχην ἡ τῶν πολεμίων ἀρχὴ ἐπαύθη. 23. Τῷ ἀδελφῷ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου ἐπαιδευθήτην. 24. Πολλαὶ δημοκρατίαι ὑπὸ τῶν τυράννων κατελύθησαν. 25. Ὁ ληστὴς φονευθήσεται. 26. Ἡ τοῦ Πεισιστράτου τυραννὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἐλύθη. 27. Ἡ ψυχὴ μετὰ τὸν θάνατον, ὥσπερ ἐκ δεσμῶν. ἐκ τοῦ σώματος ἐκλυθήσεται. 28. Κοσμητέον ἱερὸν μὲν ἀναθήμασι, τὴν δὲ ψυχὴν μαθήμασιν. 29. Πάντα τὰ ἄδικα καὶ παράνομα κωλυτέα ἐστὶν ἀγαθοῖς. 30. Εἰ γῆν βούλει ἀφθόνους καρποὺς φ΄ρειν, τὴν γῆν θεραπευτέον.

35

[Perfectum et Plusquamperfectum]

1. Ἡρακλῆς τὸν ἀετὸν πεφόνευκε τὸν τὸ Προμηθέως ἧπαρ ἐσθίοντα. 2. Οἱ πολέμιοι πολλοὺς τῆς πόλεως πολίτας πεφονεύκασιν. 3. Οἱ τριακοντα ἐν Ἀθήναις πολοὺς πεφονεύκασι καὶ πεφυγαδεύκασι, τοὺς μὲν ἔχθρας, τοὺς δὲχρημάτων ἕνεκα, καὶ πονηροὺς καὶ καλοὺς καὶ ἀγαθούς. 4. Θρασύβουλος τὴς τῶν τριάκοντα ἀρχηὴν ἐπεπαύκει. 5. Ἡρόδοτος λέγει τοὺς Πέρσας πεφονευκέναι τοὺς ἱκέτας καὶ τοὺς γέροντας, τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει Ἀθηνῶν. 6. Ὅτε ἥλιος καταδεδύκει, οἱ πολέμιοι ἐπλησίαζον. 7. Ἀλέξανδρος διώκων Δαρεῖον, τὸν Περσῶν βασιλέα, πολλῶν χρημάτων ἐπεκρατήκει. 8.Οἱ ἐν Ὀλυμπία νενικηκότες ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων μάλα ἐτιμῶντο. 9. Ἐν τῇ Σπάρτῃ οἱ νεανίαι μάλιστα εἰς ἀρετὴν ἐπεπαίδευντο. 10. Ἀλεξάνδρος ἐν Βαβυλῶνι τετελευτηκότος μεγάλη ἔρις ἦν στρατηγῶν περὶ τῆς ἀρχῆς. 11. Ἀρίστιππος ἔλεξε διαφέρειν τοὺς πεπαιδευμένους τῶν μὴ πεπαιδευμένων τῷ αὐτῷ, ᾧπερ οἱ ἥμεροι ἵπποι τῶν ἀγρίων. 12. Ἡ βασιλεία ὑπὸ τοῦ δήμου λέλυται.

13. Ξενοφῶντος υἱώ, Γρύλλος καὶ Διόδωρος, ἐπεπαιδεύσθην ἐν Σπάρτῃ. 14. Τὰ ἱερὰ τεθυμένα καλὰ ἦν. 15. Αἱ τῆς πολέως πύλαι ἐκέκλειντο.

Verba Impura

ხშულთანხმოვანფუძიანი ზმნები

36

[Futurum I. Aoristus I]

1. Τοὺς γονέας ἐν τιμῇ ἔχων πράξεις καλῶς. 2. Ἀλέξανδρος τὸ τοῦ Δαρείου σῶμα εἰς Πέρσας ἔπεμψε, θάψαι κελεύσας ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις, καθάπερ οἱ ἄλλοι οἱ πρὸ Δαρείου βασιλεῖς ἐθάπτοντο. 3. Ἀντιγόνη κρύφα τὸ Πολυνείκους σῶμα κλέψασα ἔθαψεν. 4. Ἀντιγόνη τὸν τοῦ ἀδελφοῦ νεκρὸν ἔθαψε, καίπερ Κρέοντος ἀποκηρύξαντος μὴ θάψαι. 5. Διογένης ἔλεγεν, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι κύνες τοὺς ἐχθροὺς δάκνουσιν, ἐγὼ δὲ τοὺς φίλους, ἵνα σώσω. 6. Σωκράτης ἱκανός ἦν προτρέψασθαι ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκἀγαθίαν. 7. Ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις ἐμπόριον ἐν μέσῳ τῆς Ἑλλάδος τὸν Πειραιᾶ κατεσκευάσατο. 8. Ὅμηρος λέγει τὸν Ἀχιλλέα τὴν εἰς Ἀγαμέμνονα ὀργὴν οὐ πρότερον ἀπορῥῖψαι, πρὶν Ἕκτωρ Πάτροκλον, τὸν φίλον αὐτοῦ, νικήσας ἐφόνευτεν. 9. Ὑπὲρ σεαυτοῦ μὴ φράσῃς ἐγκώμιον. 10. Πᾶν ὕφος ἐν θνητῷ γένει περιέτρεψεν ἢ χρόνος ἢ φθόνος. 11. Πολλάκις ὀργὴ ἀνθρώπως νοῦν ἐξεκάλυψε. 12. Τῷ Ἐπαμεινώνδου σώματι συνέθαψε τὴν δύναμιν τῶν Θηβαίων ὁ καιρός. 13. Ῥῆμα παρὰ καιρὸν ῥιφθὲν ἀνέτρεψε πολλάκις τὸν βίον. 14. Ἐπιτάξαι ῥᾷόν ἐστι τοῦ πρᾶξαι. 15. Τοῖς τῆν πατρίδος πολεμίοις πάντες ἀνδρείως ἀντιταξόμεθα. 16. Ὑπὸ Διὸς Ἑρμῆς πρὸς Καλυψὼ ἐπέμφθη κελεύσων ἀποπέμψαι Ὀδυσσέα εἰς τὴν πατρίδα. 17. Κῦρος ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατράπης Λυδίας τε καὶ Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας κατεπέμφθη. 18. Οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν ἐτείχισαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. 19. Ζεὺς δεινότατα ἐκόλασε Προμηθέα διὰ τὸ ἁρπάσαι τὸ πῦρ καὶ κομίσαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους. 20. Γυμνάζε παῖδας, ἄνδρας οὐ γὰρ γυμνάσεις. 21. Ἐνόμιζον οἱ πολῖται πολιορκηθήσεσθαι τὴν πόλιν, ἀλλ' οὐκ ἁναρπασθήσεσθαι. 22. Δέκατος ἆθλος ἐτάχθη Ἡρακλεῖ τὰς Γηρυόνου βοῦς ἐξ Ἐρυθείας κομίζειν. 23. Οἱ Ἕλληνες, οἱ ὑπὸ Κύρου εἰς τὴν Ἀσίαν ἀναχθέντες, ὑπὸ Ξενοφῶντος ἐπὶ τὴν θάλατταν κατήχθησαν.

37

[Perfectum I. Plusquamperfectum I. Futurum III – exactum]

1. Ὀρέστης τὴν μητέρα φονεύσας ὑπὸ τῶν Ἐρινύων δεδίωκται. 2. Ἐπὶ μὲν ἐπῶν ποιήσει Ὅμηρον μάλιστα τεθαυμάκαμεν, ἐπὶ δὲ τραγῳδία Σοφοκλέα. 3. Ἔνιοι ποταμοὶ εἰς τὴν γῆν καταδύονται καὶ μικρὸν κεκρυμμένοι κατὰ γῆς φέρονται. 4. Τῶν ἐννέα Μουσῶν ἡγεῖτο ὁ Ἀπόλλων, ἀφ' οὗ καὶ Μουσαγέτης ὠνόμαστο. 5. Τῶν

ἀνθρώπων οἱ μὲν ἐν ἔθεσι κρείττοσιν, οἱ δὲ ἐν χείροσι τεθραμμένοι εἰσίν. 6. Ῥόδον τὴν νῆσον τὸ παλαιὸν κεκρύφθαι λέγουσιν ὑπὸ τῆς θαλάττης. 7. Πρὶν βοηθῆσαι τοὺς συμμάχους, ἡ μὲν πόλις διήρπαστο, πᾶς δ' ἦν τόπος αἵματος καὶ νεκρῶν πλήρης. 8. Ἐν τοῖς Δράκοντος νόμοις μία ἅπασιν ὥριστο τοῖς ἁμαρτάνουσι ζημία, θανάτος, ὥστε δι' αἵματος γεγράφθαι λέγονται. 9. Φράσον, ὅ τι δεῖ ποιῆσαι, καὶ πεπράξεται. 10. Τὸ εὖ τεταγμένον στράτευμα ῥᾳδίως νικήσει τὸ τεταραγμένον. 11. Πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ φυγαδευθέντες ἐπὶ ξένης τεθαμμένοι εἰσίν.

38

[მეორე დროები: Aoristus II. Futurum II. Perfectum II. Plusquamperfectum II]

1. Σόλων ἐπὶ τῇ σοφίᾳ καὶ ἀνδρείᾳ μεγάλην δόξαν ἀπέλιπεν. 2. Φαέθων, ὁ Ἡλίου παῖς, τὸ τοῦ πατρὸς ἅρμα ἐλαύνων ἐξετράπετο τῆς ὁδοῦ, καὶ ὁ Ζεὺς ἐκεραύνωσεν αὐτόν. 3. Ἡ γλῶττα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγεν. 4. Αἴξ τὸν Δία ἐν Κρήτῃ τετροφέναι λέγεται. 5. Ὁ παῖς τὴν ἐπιστολὴν ἐγεγράφει. 6. Τὴν ἀρχὴν οὐκ ἦν πῦρ ἐπὶ τῆς γῆς, δ' κεκλοφὼς ἐξ οὐρανοῦ Προμηθεὺς τοῖς ἀνθρώποις ἐκόμισεν. 7. Αἴσχιστον ἦν Σπαρτιάτῃ τὴν τάξιν ἀπολιπεῖν καὶ ἐκ μάχης φυγεῖν. 8. Προμηθεὺς πυρὸς κλαπέντος δίκην ἔτινεν μέχρις Ἡρακλῆς αὐτὸν ὕστερον ἔλυσεν. 9. Ἐψηφίσαντο οἱ Ἀθηναῖοι Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα ἀναγραφήσεσθαι εὐεργέτας τῆς πολέως τὸν ἅπαντα χρόνον. 10. Σαράπιδα οἱ Ἀθηναῖοι ἐξ Αἰγύπτου θεὸν εἰσηγάγοντο. 11. Ἡ Νῖνος κατεσκάφη ὑπὸ Μήδων, ὅτε κατέλυσαν τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. 12. Πτολεμαῖος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, ὑπὸ Γαλατῶν ἐσκάφη καὶ πᾶσα ἡ Μακεδονικὴ δύναμις κατεκόπη.

ლიკვიდურ-ნაზალურ ფუძიანი ზმნები

39

[Futurum I. Aoristus I]

1. Εἰ τὸν ἱκετην ἀποκτενεῖς, τὸν νεὼν καὶ τοὺς βωμοὺς μολυνεῖς. 2. Ἡ τύχη τοὺς ὑπερηφάνους ἔσφηλε καὶ ἔτι σφαλεῖ. 3. Οἱ τριάκοντα οὕτω διέφθειραν τὴν πόλιν, ὥστε φυγεῖν Ἀθηναίους πλείους τῶν ἡμίσεων. 4. Ἄρχοντος πανουργία τὴν πᾶσαν πόλιν μιανεῖ. 5. Ὁμονοοῦντες ἰσχυροὶ μενοῦμεν. 6. Παρμενίδης πρῶτος τὴν γῆν ἀπέφηνε σφαιροειδῆ. 7. Τοὺς Τρῶας, δέκα ἔτη ἀνδρείως ἀμυναμένους, οὐ βίᾳ, ἀλλὰ δόλος ἔσφηλεν. 8. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπολέμησαν τοῖς Μεσσηνίοις ἀποκτείνασι τὸν βασιλέα αὐτῶν. 9. Ἀπόλλων λέγεται ἐκδεῖραι Μαρσύαν, νικήσας ἐρίζοντα αὐτῷ περὶ μουσικῆς. 10. Ὁ Κῦρος, ὅτε παῖς ἦν πάντα κίνδυνον ὑπομεῖναι λέγεται τοῦ ἐπαονεῖσθαι ἕνεκα. 11. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπηγγείλαντο τοῖς Θηβαίοις κοινῇ μεθ' αὐτῶν ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους στρατεύσεσθαι. 12. Ἀννίβας πάντων τῶν στρατηγῶν ἀπέφηνε πρῶτον μὲν Πύῤῥον, Σκιπίωνα δὲ δεύτερον, ἑαυτὸν δὲ τρίτον. 13. Θησεὺς τὴν ἐκ Τροιζῆνος εἰς Ἀθήνας φέρουσαν ὁδὸν καθῆραι λέγεται τῶν

κακούργων. 14. Ἠγγέλθη ὑπὸ Λυσάνδρου τὰ πεπραγμένα διὰ Θεοπόμπου τοῦ Μιλησίου εἰς Λακεδαίμονα. 15. Ὀρέστης μεμιασμένος τῷ τῆς μητρὸς αἵματι ἐν Δελφοῖς ἐκαθάρθη ὑπ' Ἀπόλλωνος. 16. Ὅστις τῶν Ἀθηναίων φανθείη ἐλαίαν ἐξορύξας, διακοσίαις μναῖς ἐζημιοῦτο. 17. Ὀρέστης τὴν μητέρα φονεύσας ὑπὸ τοῦ Ἀρείου πάγου ἐκρίθη. 18. Θεμιστοκλῆς ἀκούσας, ὅτι ἐν Ἀθήναις κριθήσοιτο προδοσίας, ἐξ Ἄργους ἔφυγεν εἰς Κέρκυραν. 19. Ἑρμῆς ἤγαγε παρ' Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου τὰς θεὰς κριθησομένας ὑπὲρ τοῦ κάλλους. 20. Ὁ ἄγγελος ἀνήγγειλε τὴν νίκην.

40

[Perfectum I. Plusquamperfectum I]

1. Οἱ Πέρσαι πολλὰς ναῦς εἰς Ἑλλάδος ἀπεστάλκεσαν. 2. Ὁ τοῦ πατρὸς κῆπος καλοῖς ῥόδοις τέθηλεν. 3. Ὁ τὴν ψυχὴν κεκαθαρμένος κάλλιστα κεκόσμηται. 4. Κάδμος ὁ Ἀγήνορος ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ βασιλέως κατὰ ζήτησιν τῆς Εὐρώπης, ἐπορεύθη εἰς τὴν Ῥοδίαν. 5. Ἀντιγόνη ὠμολόγησε τὸν ἀδελφὸν θάψαι καὶ δρᾶσαι, ἃ ὁ φύλαξ ἠγγέλκει. 6. Πηνελόπη τρία ἔτη ἐντάφιον ὑφαίνουσα τῷ Λαέρτῃ οὐκ ἐπέρανε τὸ ἔργον· νυκτὸς γὰρ ἔλυε τὰ τῆς ἡμέρας ὑφασμένα. 7. Ἐν Σαλαμῖνι οἱ Ἕλληνες τὰς τῶν Περσῶν ναῦς διεφθάρκασι Θεμιστοκλέους ἡγουμένου. 8. Οἱ ἐν τῷ Κύρου στρατεύματι βάρβαροι πάντες εἶχον κράνη χαλκᾶ καὶ χιτῶνας φοινικοῦς καὶ τὰς κνημῖδας ἐκκεκαθαρμένας καὶ τὰς ἀσπίδας ἐκκεκαλυμμένας.

41

[მეორე დროები]

1. Οἱ Τριάκοντα τῶν ἰδίων κερδῶν ἕνεκα πλείους ἀπεκτόνασιν. 2. Εὔξαντο οἱ Ἀθηναῖοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὁπόσους κατακτάνοιεν τῶν πολεμίων, τοσαύτας χειμαίρας θύσειν τῇ θεᾷ. 3. Σοφίας ὁ καρπὸς οὔποτε φθαρήσεται. 4. Γοργίας πρεσβευτὴς εἰς Ἀθήνας ἀποσταλεὶς πολλὰ ἐθαυμάσθη ἐπὶ τῇ πειθοῖ. 5. Ἀπόλλων ἔβαλεν εἰς τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον τὰ βέλη, τὰ θάνατον καὶ ὄλεθρον φέροντα. 6. Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς εἰς Ἀρκαδίαν ἀποσταλέντας πρέσβεις ἐπεὶ ἑτέραν ὁδὸν ἐπορεύθησαν καὶ οὐ τὴν προστεταγμένην, ἀπέκτειναν. 7. Οἱ τριάκοντα διὰ τὴν ἰδίαν πλεονεξίαν τήν τε πατρίδα μεγάλαις ἀτυχίαις περιέβαλον καὶ αὐτοὶ ταχὺ τὴν δύναμιν ἀποβαλόντες ἀθάνατον ἑαυτοῖς ὄνειδος καταλελοίπασιν. 8. Διόνυσος Λυκούργῳ, τῷ τῶν Ἠδωνῶν βασιλεῖ, μανίαν ἐνέβαλεν· ὁ δὲ μεμηνὼς Δρύαντα τὸν παῖδα, ἄμπελον νομίζων κόπτειν, πελέκει πλήξας ἀπέκτεινεν. 9. Λέγουσι Κάδμον τὸν Ἀγήνορος ἐκ Φοινίκης ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποσταλῆναι πρὸς ζήτησιν τῆς Εὐρώπης. 10. Ἀλέξανδρος ἐὰν ἄριστος φανῇ στρατηγός, οὐκ ἄριστος φανήσεται ἄνθρωπος.

II. -μι უღლება

პირველი ჯგუფის ზმნები

42

[τίθημι, ἵστημι, ἵημι δίδωμι]

1. Τῷ καλῶς ποιοῦντι θεὸς πολλὰ ἀγαθὰ τίθησιν. 2. Ὁ ἰατρὸς φάρμακα ἐπιτίθησιν ἐπὶ τὰ τραύματα. 3. Τῶν ἀγαθῶν τὸν πλοῦτον ὕστατον τίθει· ἀβεβαιότατον γάρ ἐστιν. 4. Ὦ παῖ, μήποτε τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς ὑπερτιθείης. 5. Οἱ σοφισταὶ τοῖς μὴ ἔχουσι χρήματα διδόναι οὐκ ἤθελον διαλέγεσθαι. 6. Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης συνιστάτης τὴν τῶν Ἑλλήνων συμμαχίαν τὴν πρὸς τοὺς Πέρσας. 7. Οἱ μὲν ἀπαίδευτοι παῖδες τὰ γράμματα, οἱ δὲ ἀπαίδευτοι ἄνδρες τὰ πράγματα οὐ συνιᾶσιν. 8. Οἱ παλαιοὶ τοῖς τελευτήσασιν ὀβολὸν εἰς τὸ στόμα κατετίθεσαν. 9. Οἱ φαῦλοι τεχνῖται βάσεις μεγάλας μικροῖς ὑφιστᾶσιν ἀναθήμασιν. 10. Δίκην ἄλλοις ἐπιτιθέναι ῥᾷόν ἐστιν, ἢ ἐπιτίθεσθαι. 11. Καταλυθέντος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὀλιγαρχίαι ἐν ταῖς πλείσταις τῆς Ἑλλάδος πόλεσι καθίσταντο. 12. Ἐκοσμήθη ἡ Ὀλυμπία ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀναθημάτων, ἅπερ ἐκ πάσης ἀνετίθετο τῆς Ἑλλάδος. 13. Ἅπαν διδόμενον δῶρον, ἐὰν καὶ μικρὸν ᾖ, μέγιστόν ἐστι, μετ' εὐνοίας διδόμενον. 14. Ἀνόητοί εἰσιν, οἵτινες δι' ἐλπίδα μειζόνων τὰ ἐν χερσὶν ὄντα προίενται. 15. Καῖσαρ ἐφαίνετο τῆς τυραννίδος ἐφιέμενος. 16. Παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις οἱ νεώτεροι ἀνίσταντο τῶν πρεσβυτέρων πλησιαζόντων καὶ θάκων καὶ ὁδῶν ἐξίσταντο. 17. Χαλεπόν ἐστι μακρὰν συνήθειαν ἐν βραχεῖ (χρόνῳ) ἀποτίθεσθαι. 18. Χαλεπόν ἐστι ταῖς ἐπιθυμίαις ὅρον ἐπιθεῖναι. 19. Τοὺς μύθους συνέθεσαν οἱ ποιηταί, ἵνα οἱ ἀκροώμενοι μὴ ὑβρίζοιεν εἰς τὸ θεῖον. 20. Τοὺς μὲν κενοὺς ἀσκοὺς τὸ πνεῦμα διίστησι, τοὺς δ' ἀνοήτους ἀνθρώπους τὸ οἴημα. 21. Τὴν Κρητικὴν πολιτείαν λέγεται πρῶτος καταστῆσαι Μίνως. 22. Ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τὸν Διογένη τὸν Σινωπέα, εἴ τινος τυγχάνει δεόμενος, «μικρόν», ἀπεκρίνατο, «ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετάστηθι» 23. Οἱ Ἀθηναῖοι τὰς ναῦς, πλὴν δώδεκα τοῖς Λακεδαιμονίοις παρέδοσαν. 24. Κλεινόν ἐστι τὸ τοῦ Ἀρχιμήδους ῥῆμα· «δός, πῇ στῶ, καὶ τὴν γῆν κινήσω». 25. Ὁ Κόνων τὰ τῶ Ἀθηναίων τείχη ἀνέστησαν. 26. Δεῖ ὑμᾶς ἐθέλειν ὑποστῆναι τοὺς μεγίστους κινδύνους ὑπὲρ τῆς πατρίδος. 27. Ἀναστὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Θηραμένης ἐκέλευσε τοὺς Ἀθηναίους τριάκοντα ἀνδράσιν ἐπιτρέπειν τὴν πόλιν. 28. Οἱ Ἐφέσιοι πολιορκούμενοι ὑπὸ τοῦ Κῦρου ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι. 29. Μίνως καὶ Λυκοῦργος νόμους ἐθέτην. 30. Κῦρος, πέμψας κήρυκας εἰς τοὺς Ἴωνας, ἐπειρᾶτο αὐτοὺς ἀπὸ Κροίσου ἀφιστάναι. 31. Νόμος ἦν τοῖς Ἀθηναίοις, ἐάν τις τὴν πόλιν προδῷ, τοῦτον μὴ ταφῆται ἐν τῇ Ἀττικῇ, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι. 32. Παρ' Αἰγυπτίοις τὸ τρίτον μέρος τῆς χώρας ἐδέδοτο τοῖς ἱερεῦσι πρὸ τὰς τῶν θεῶν θεραπείας καὶ λειτουργίας. 33. Ὁ μὲν τὸ σῶμα κακῶς διατεθειμένος ἰατροῦ δεῖται, ὁ δὲ τὴν ψυχὴν, φίλου. 34. Οὐχ οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις τοὺς τῶν

πόλεων νόμους τεθείκασιν. 35. Ὁ νομοθέτης πρὸς τὴν ἀρετὴν βλέπων θήσει τοὺς νόμους. 36. Παρμενίων Ἀλεξάνδρῳ συνεβούλευσε τοῖς Πέρσαις ἐπιθέσθαι νθκτός· ἀπαρασκεύοις γὰρ καὶ ταραχθεῖσιν ἐπιθήσεσθαι. Ὁ δὲ, οὐ κλέπτω, ἔφη, τὴν νίκην. 37. Οὐδαμῶς ἡμῖν μεταθετέον τοὺς σπουδαίους τρόπους οὐδὲ τοῦ πρέποντος ἀφεκτέον. 38. Εἰ φοβησόμεθα τοὺς κινδύνους, εἰς πολλὰς ταραχὰς καταστήσομεν ἡμᾶς αὐτούς. 39. Τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καταλυθέντος ἐν Ἀθήναις οἱ τριάκοντα τύραννοι κατεστάθησαν, οἳ τῆς πόλεως προεστήξουσιν. 40. Ἐκήρυξε Κρέων τῷ τὸ αἴνιγμα τῆς Σφίγγος λύσοντι καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν Λαίου δώσειν γυναίκα. 41. Ταῖς Μούσαις μυθολογοῦσι δοθῆναι παρὰ τοῦ πατρὸς Διὸς τὴν τῶν ἐπῶν σύνθεσιν, τὴν προαγορευομένην ποιητικήν.

43

[ὀνίνημι, ἐμπίπλημι, ἐμπίπρημι, ἄγαμαι, δύναμαι, ἐπίσταμαι, κρέμαμαι, ἐπριάμην, φημί]

1. Δικαιοσύνη αὐτὴ δι' ἑαυτὴν τὸν ἔχοντα ὀνίνησιν. 2. Ἐπαμεινώνδας, ἐρωτηθείς, τί ὀνίναται ὁ ἄγαμος: τὸ μὴ ὀκνεῖν, ἔφη, ὑπὲρ τῆς πατρίδος τελευτῆσαι. 3. Εἴθε ὄναιο τοὺς δυστυχοῦντας ὀνινάς. 4. Ἅπαντας ἐμπλήσας ἐλπίδων καὶ χρημάτων ἀπέστελλε Κῦρος. 5. Οἱ Ἕλληνες τῶν ἱερῶν τῶν ἐμπρησθέτων ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὐδὲν ἀνῳκοδόμησαν, ἀλλ' ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγενομένοις εἶασιν τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας. 6. Οἱ Κύρῳ ὁμιλοῦντες πάντες ἠγάσθησαν αὐτοῦ τὸν τρόπον. 7. Οἱ στρατιῶται ἐπορίζοντο σῖτον, ὅπως ἐδύναντο, ἐκ τῶν ὑποζυγίων, κόπτοντες τοὺς βοῦς καὶ ὄνους. 8. Εὔνους φίλος πᾶσαν λύπην ἄν ἐπίσταιτο θεραπεύειν. 9. Τὸ χρυσόμαλλον δέρος ἐν Κόλχοις ἦν ἐν Ἄρεος ἄλσει κρεμάμενον ἐκ δρυός, ἐφρουρεῖτο δὲ ὑπὸ δράκοντος ἀϋπνου. 10. Χρήματα ἔστι (ἔξεστι) κτήσασθαι, δόξαν δὲ χρημάτων οὐ ῥᾴδιον πρίασθαι. 11. Δῆλος πάλαι, ὥς φασι, νῆσος ἦν πλανωμένη τοῦ δὲ Ποσειδῶνος φήσαντος· στῆθι, ὦ νῆσε, εἱστήκει ἡ νῆσος.

44

[εἰμί, εἶμι, κάθημαι, κεῖμαι]

1. Ἐπεὶ ἠσθένει Δαρεῖος καὶ ὑπὼπτευε τελευτὴς τοῦ βίου, ἐβούλετο τοὺς παῖδας παρεῖναι. 2. Ἄνευ ἐγκρατείας οὐκ ἔστιν ἀρέτη. 3. Ὁμηρός φησιν· οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανία, εἷς κοίρανος ἔστω. 4. Μὴ λέγε, τίς ἦσθα πρότερον, ἀλλὰ νῦν τίς εἶ. 5. Εἰ βούλει ἀγαθὸς εἶναι, πρῶτον πίστευσον, ὅτι κακὸς εἶ. 6. Ἀλέξανδρος, ὅτε ἐνίκησε Δαρεῖον, ἐπέστειλε τοῖς Ἕλλησι θεὸν αὐτὸν εἶναι ψηφίσασθαι, Ἄλλοι μὲν ἄλλα ἐψηφίσαντο. Λακεδαιμόνιοι δ' ἐκεῖνο· «ἐπειδὴ Ἀλέξανδρος βούλεται θεὸς εἶναι, ἔστω θεός». 7. Φιλόπονος ἴσθι καὶ βίον κτήσῃ καλόν. 8. Σοφοκλῆς φησίν· «οὐδέν ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι πλὴν εἴδωλα». 9. Ξένους ξένιζε καὶ σὺ γὰρ ξένος γ' ἔσει. 10. Ἐὰν ᾖ φιλομαθής, ἔσῃ πολυμαθῆς. 11. Οἱάπερ παρόντος ἐμοῦ λέγετε,

τοιαῦτα καὶ περὶ ἀπόντος φρονεῖτε. 12. Τὸν κακὸν ἀεὶ δεῖ κολάζειν, ἵν' ᾖ ἀμείνων, οὐ τὸν δυστυχῆ. 13. Ἡ ψυχὴ οὔτε παροῦσα οὔτε ἀπιοῦσα ὁρᾶται. 14. Ἴωμεν τὴν εὐθεῖαν ὁδόν· ἀσφαλῶς γὰρ ἴασιν, οἵτινες ἂν τῆς εὐθεῖαν ὁδὸν βαδίζωσιν. 15. Τὸ συνιέναι καὶ τὸ συνεῖναι κακοῖς ἀνθρώποις καὶ τοὺς ἀγαθοὺς διαφθείρει. 16. Ἀπελλῆς ὁ ζωγράφος ἐρωτηθείς, διὰ τί τὴν Τύχην καθημένην ἔγραψεν· οὐχ ἕστηκε γάρ, ἀπεκρίνατο. 17. Ἅπαντα καλλίω φαίνεται κατὰ κόσμον κείμενα. 18. Πρόκειται τῆς Ἀττικῆς ὄρη μεγάλα.

მეორე ჯგუფის ზმნები

45

[-νυμι და -ννυμι ბოლოკიდურიანი ზმნები]

1. Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς Πέρσας ἀνέζευξαν. 2. Χαλεπόν ἐστι ἀρετὴν μὴ χρώμενον παραδείγμασιν. 3. Δημοσθένης τοῖς Ἀθηναίοις συνεβούλευσε πολημῆσαι Φιλίππῳ, τῷ τῶν Μακεδόνων βασιλεῖ, δεικνύς, ὅτι οὗτος τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν πολλὰ ἠδίκησεν. 4. Οἱ συγγραφεῖς ἐπιδεικνύασι τὰ τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν ἔργα καὶ λόγους. 5. Κῦρος ὑπὸ Δαρείου στρατηγὸς ἀπεδείχθη πάντων, ὅσοι εἰς Καστωλοῦ πεδίον ἠθροίζοντο. 6. Χρόνος δείκνυσιν, ὅστις κακός ἐστι καὶ ὅστις μή. 7. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Σόλωνα τῆς πολιτείας διορθωτὴν καὶ νομοθέτην ἀπέδειξαν. 8. Ἡ Λάκαινα πρός τινα Ἰωνικὴν δείξασαν αὑτῇ τὸν κόσμον ἀντέδειξε τὰ τέκνα καὶ ἔλεξεν· „ὁ δὲ ἐμὸς κόσμος – τοιοῦτος". 9. Τοῖς Θρᾳξὶν ἔθος ἐστὶν οἶνον μὴ κραθέντα πίνειν. 10. Ἀντισθένης τότε ἔφη τὰς πόλεις ἀπόλλυσθαι, ὅταν μὴ δύνωνται τοὺς φαύλους ἀπὸ τῶν σπουδαίων διακρίνειν. 11. Πύῤῥος ἐπεὶ μαχόμενος τοῖς Ῥωμαίοις δὶς ἐνίκησε πολλοὺς τῶν φίλων καὶ ἡγεμόνων ἀπολέσας· ἐὰν ἔτι μίαν, ἔφη, μάχην Ῥωμαίους νικήσωμεν, ἀπολώλαμεν. 12. Πολλοὺς ὁ πόλεμος, οὐκ ὀλίγους, ἀπώλεσεν. 13. Ἀπόλλων ἀκδεῖραι λέγεται Μαρσύαν καὶ τὸ δέρμα ἐν ἄντρῳ κρεμάσαι. 14. Τὸ πῦρ, τὸ τοῦ νάφθα φλεγομένου, σβέσαι ὕδατι ἀδύνατόν ἐστιν. 15. Οἱ Ἕλληνες ἔγραφον ἐπὶ τῷ τῶν ἐπιστολῶν τέλει τὸ ἔρρωσο. 16. Ἐριχθόνιος, ὁ τῶν Ἀθηναίων βασιλεύς, μετὰ τὸν θάνατον ἐν τοῖς ἄστροις ἐτέθη καὶ ἡνίοχος ὠνομάσθη, ὅτι πρῶτος ἵππους ἔζευξεν. 17. Ἡ Ἀττικὴ μέση διέζωσται ὄρεσιν ἐρυμνοῖς. 18. Ἐν ταῖς μάχαις ἡ γῆ συμμίγνυται μέλανι αἵματι. 19. Ἐπεὶ οἱ ἐν Σούσοις Πέρσαι τὴν Ξέρξου ἧτταν ἤκουσαν, πάντες οὕτως ἐφοβοῦντο, ὥστε τοὺς χιτῶνας κατερῥήγνυντο καὶ πολὺν χρόνον ἐβόων καὶ ὤμωζον. 20. Ἦν χιὼν πολλὴ καὶ ψῦχος οὕτως, ὥστε τὸ ὕδωρ, ὃ ἐφέροντο ἐπὶ δεῖπνον, ἐπήγνυτο καὶ ὁ οἶνος ὁ ἐν τοῖς ἀγγείοις, καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλῶν καὶ ῥῖνες ἀπεκαίοντο καὶ ὦτα (Xen. Anab. VII, 4,3).

[τίνω, πίνω, δάκνω, κάμνω, τέμνω, φθάνω, ἁμαρτάνω, βαίνω, ἐλαύνω, ἁφλισκάνω, λανθάνω, λαμβάνω, ἀφ-ικνέομαι, αἰσθάνομαι, ἀπ-εχθάνομαι]

1. Νόμος ἦν τοῖς Ἀθηναίοις ἐάν τις ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω, ἕως ἂν ἐκτίσῃ. 2. Εὐρυδίκη, ἡ Ὀρφέως γυνή, ἐτελεύτησε ὑπ' ὄφεως. 3. Μεθύσκονται πίθηκος καὶ ἐλέφας, πιόντες οἶνον. 4. Μὴ κάμῃς φίλον ἄνδρα εὐεργετῶν (Plat. Gorg. 470 C). 5. Τόμυρις, ἡ Μασσαγετῶν βασίλεια, τὴν κεφαλὴν ἀποτεμοῦσα τοῦ Κύρου, εἰς ἀσκὸν ἐνέβαλε πλήρη αἵματος (Luc. Contemplantes, c. 130). 6. Οἱ πολῖται τοὺς πολεμίους ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν φεύγοντες. 7. Ὁ Πιττακὸς νόμον ἔθηκε· τῷ μεθύοντι ἐὰν ἁμάρτῃ, διπλῆν εἶναι τὴν ζημίαν (Diog. La. I, 4, 3, 7, 6). 8. Ἐπεὶ Πλάτων ἐπὶ τὸ βῆμα ἀνέβη, ὡς ἀπολογησόμενος ὑπὲρ Σωκράτους, οἱ δικασταὶ ἐξεβόησαν· κατάβηθι. 9. Ἡρακλῆς λέγεται καταβῆναι εἰς Ἅιδου ἐπὶ τὸν Κέρβερον κύνα (Xen. Anab. VI, 2,2). 10. Ὁπότε τοὺς Ἕλληνας γέφυραν δέοι διαβαίνειν, ἔσπευδεν ἕκαστος, βουλόμενος φθάσαι πρῶτος (Xen. Anab. III, 4,20). 11. Εὐρυσθεὺς προσέταξεν Ἡρακλεῖ ἐλάσε ἐξ Ἐρυθείας τὴν τῶν Γηρυόνου βοῶν ἀγέλην. 12. Πολλοὶ τῶν γενναιοτάτων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάθησαν. 13. Δράκοντος ἦν δδε ὁ νόμος· ὁ ἁρπαγῆς ἢ κλοπῆς δίκην ὀφιλὼν θανάτῳ ζημιούσθω. 14. Μιλτιάδης, ὅτι μικρὸν ὤφλε τῷ δημοσιῳ, γέρων ὤν, ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀπέθανε. 15. Θεὸν ἐπιορκῶν μὴ δόκει λεληθέναι. 16. Μηδέποτε, αἰσχρόν τι ποιήσας, ἔλιζε λήσειν· καὶ γάρ, ἐὰν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ συνείσῃ (Isocr. 1,16). 17. Φρίξος αἰσθόμενος, ὅτι ὁ πατὴρ αὐτὸν μέλλει θύειν, λαβὼν τὴν ἀδελφὴν καὶ ἀναβὰς σὺν αὐτῇ ἐπὶ κριὸν διὰ τῆς θαλάττης ἀφίκετο εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον. 18. Ἦκεν ἀγγέλλων τις εἰς Ἀθήνας, ὅτι Ἐλάτεια κατείληπται. 19. Ζεὺς ἔλαχε τὴν ἐν οὐρανῷ δυναστείαν, Ποσειδῶν δὲ τὴν ἐν θαλάττῃ, Πλούτων δὲ τὴν ἐν Ἅιδου. 20. Ζεὺς, εἰς ἡλικίαν ἀφικόμενος, ἐξήλασε Κρόνον τῆς ἀρχῆς, πολέμῳ κρατήσας (Luc. Saturnalia, c. 5). 21. Πλεύσωμεν ἐν καιρῷ ἀφιξόμενοι. 22. Τοῖς Πέρσαις νόμος ἦν, ὁπότε βασιλεὺς τελευτήσαι ἀνομίαν εἶναι πέντε ἡμερῶν, ἵν' αἴσθοιντο. ὀπίσου ἀξιός ἐστι βασιλεὺς καὶ ὁ νόμος. 23. Πολλοὶ δεδιότες, μὴ ἀπέχθωνται, κρύπτουσι τὴν ἀλήθειαν καὶ κολακεύουσιν.

47

[αὐξάνω, μανθάνω, τυγχάνω, πυνθάνομαι]

1. Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἀπεφαίνετο διὰ χρυσοῦ πολὺ μᾶλλον ἢ διὰ τῶν ὅπλων ηὐξηκέναι τὴν ἰδίαν βασιλείαν. 2 Ἄρχε πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. 3 Ὁ βοῦς ἔμαθε παρὰ τῆς φύσεως κέρατι παίειν, ὁ ἵππος ὁπλῇ, ὁ κύων στόματι, ὁ κάπρος ὀδόντι (Xen. Cyr. II, 3,9). 4. Ἀνὴρ πονηρὸς ἐξουσίαν τυχὼν οὐκ εἴωθε φέρειν τὴν εὐτυχίαν κατ' ἄνθρωπον. 5. Πολλοί, νίκης τυχόντες, ἑτέρας ἐφιέμενοι, καὶ τὴν πρόσθεν ἀπέβαλον (Xen. Cyr. IV, 1,15). 6. Δίκαια δράσας συμμάχου τεύξῃ θεοῦ. 7.

Μακάριος, ὅστις ἔτυχε γενναίου φίλου. 8. Σχολαστικὸς ποταμοῦ βουλόμενος περᾶσαι, ἀνέβαινεν εἰς τὸ πλοῖον ἔφιππος· πυθομένου δέ τινος τὴν αἰτίαν, ἔφη σπουδάζειν.

48

[διδάσκω, γηράσκω, ἀρέσκω, ἀπο-θῄσκω, ἀναλίσκω, ἁλίσκομαι, ἠβάσκω, ἀπο-διδράσκω, μιμνῄσκω, γιγνώσκω, τιτρώσκω]

1. Ἔχοις ἄν διδάξαι, τί ἐστι νόμος; (Xen. mem. I, 2.41) 2. Ἕκαστος τῶν γεγηρακότων εὔχεται καταλῦσαι τὸν βίον ἐν τῇ πατρίδι (Luc. Patriae encomium, c. 9). 3. Ἔφασκον οἱ στρατιῶται οὐκ ἀρέσαι ἑαυτοῖς τὸ ἡσυχάζειν. 4. Πυθαγόρας ὁ Σάμος πρῶτος ἔν τοῖς Ἕλλησιν ἐτόλμησε λέγειν, ὅτι τὸ μὲν σῶμα τεθνήξεται, ἡ δὲ ψυχὴ ἀθάνατός ἐστιν. 5. Φροντιστέον, ὅπως ἀποθανούμεθα καλῶς καὶ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενοι. 6. Χίλων προσέταττε καὶ ταῦτα· τὸν τεθνεκότα μὴ κακολογεῖν (Diog. La. I, 3, 2,70). 7. Ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ πλείω εἰς τὴν πόλιν ἀνήλωσεν, ἢ εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς οἰκείους (Lys. 19.9). 8. Καῖσαρ, ὑπὸ πειρατῶν ἁλούς, σὺν γέλωτι πολλάκις ἠπείλησε κρεμᾶν αὐτούς (Plut. Caesar, c. 1-2). 9. Ὁ υἱὸς ὁ ἄρτι ἠβάσκων. 10. Τῶν τοῦ Κύρου στρατιωτῶν πλεῖστοι τὴν ἐκείνου ἀρετὴν ἀκούσαντες τοὺς πετέρας καὶ τὰς μητέρας ἀπεδεδράκεσαν. Ἰσοκράτης ἔλεγεν, ὅτι τὸν χρηστὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνρδα δεῖ τῶν μὲν προγεγενημένων μεμνῆσθαι, τὰ δὲ ἐνεστῶτα πράττειν, περὶ δὲ τῶν μελλόντων φυλάττεσθαι. 11. Ἀναμνήσω ὑμᾶς τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους (Xen. Anab. III, 2,11). 12. Μέμνησο, νέος ὤν, ὡς γέρων ἔσῃ ποτέ (Monost. 354). 13. Ὁ ἄρχων τριῶν μεμνήσθω· πρῶτον μέν, ὅτι ἀνθρώπων ἄρχει, δεύτερον δὲ, ὅτι κατὰ νόμους ἄρχει, τρίτον δέ, ὅτι οὐκ ἀεὶ ἄρχει. 14 Ὀδυσσεὺς ὑπ' Εὐρυκλείας λουόμενος ἐξ ὠτειλῆς διεγνώσθη. 15. Ἡ σοφία δήπου εὐτυχία ἐστιν· τοῦτο δὲ κἂν παῖς γνοίη (Plat. Euthyd. 279 D). 16. Γνῶθι σαυτόν (Diod. La. 1.40). 17. Ἀλέξανδρος ἐν τῇ ἐν Ἰσσοῖς μάχῃ ἐτρώθη. 18. Πολλοὶ ἦσαν τετρωμένοι (Xen. Anab. III, 4,30). 19. Οὗτοι ἐπιβουλεύσαντες ἀποκτεῖναι ἡμᾶς, ἔτρωσαν, ἀποκτεῖναι δὲ οὐκ ἐδυνήθησαν (Lys. 3.42).

49

[γαμέω, δοκέω, ὠθέω]

1. Ἰνὼ ἐγήματο Τηλεγόνῳ τῷ βασιλεύοντι τῶν Αἰγυπτίων. 2. Κύλων ἐγεγαμήκει θυγατέρα Θεαγένους, Μεγαρέως ἀνδρός, ὃς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐτυράννει Μεγάρων. 3. Βουλεύου μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. 4. Οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς τῶν Ἰώνων πρέσβεις, τοὺς βοήθειαν παρ' αὐτῶν δεομένους, ἀπεώσαντο. 5. Πρὸς δὲ τοὺς πέλας πορεύου, λαμπρὸν ἱμάτιον ἔχων, καὶ φρονεῖν πολλοῖσι (= πολλοῖς) δόξεις (Epicharm. fragm. 277=Stob. vol. UV, p. 157).

50

[ἄχθομαι, βούλομαι, γίγνομαι, δέομαι, δεῖ, μάχομαι, οἴομαι, ὑπ-ισχνέομαι, ἐπιμέλομαι, μέλει, ἐθέλω, ἐφείλω, καθεύδω]

1. Οἱ Ἀθήνησι δικασταὶ πολλοὺς μὲν μηδὲν ἀδικοῦντας λόγῳ ἀχθεσθέντες ἀπέκτειναν, πολλοὺς δὲ ἀδικοῦντας ἀπέλυσαν. 2. Φίλιππος ἁπάσης τῆς Θρᾴκης οὓς ἠβουλήθη δεσπότας κατέστησεν. 3. Ἃ δεῖ γενέσθαι, ταῦτα καὶ γενήσεται (Trag. fragm., p. 995). 4. Δοῦλοι καὶ δεσπόται οὐκ ἄν ποτε γένοιτο φίλοι (Plat. Leg. 756 E). 5. Νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγονὼς ἑβδομήκοντα (Plat. Apol. 17 D). 6. Ἀγησίλαος, περὶ ἀνδρείας καὶ δικαιοσύνης ἐρωτηθείς, ποτέρα κρείττων εἴη, „Οὐδὲν ἀνδρείας δεησόμεθα", ἔφη „ἐὰν δίκαιοι πάντες γένωνται" (Stob. 7, 72). 7. Λεωνίδας, ἀκούσας, ἐπισκιάζεσθαι τὸν ἥλιον τοῖς Περσῶν τοξεύμασι, „Χάριεν", ἔφη, „ὅτι καὶ ὑπὸ σκιᾷ μαχούμεθα" (Stob. 7, 46). 8. Οἱ δικασταὶ ᾠήθησαν ἀληθῆ εἶναι τὴν μαρτυρίαν (Dem. 47,7). 9. Ἃ ὑπέσχετο ἀποδέδωκεν (Ar. Rhet. 1419 b 33). 10. Ἕκτωρ εἶπε πρὸς Ἀνδρομάχην· „Πόλεμος ἀνδράσι μελήσει πᾶσιν, ἐμοὶ δὲ μάλιστα". 11. Δεῖ τῶν νέων πρῶτον ἐπιμεληθῆναι, ὅπως ἔσονται ἄριστοι (Plat. Euthyphr. 2 D). 12. Ἄλκηστις, ἡ Πελίου θυγάτηρ, ἠθέλησε μόνη ὑπὲρ τοῦ αὐτῆς ἀνδρὸς ἀποθανεῖν (Plat. Conv. 179 B). 13. Βροτοῖς ἅπασι καταθνεῖν ὀφείλεται. 14. Μὴ σπεῦδε πλουτεῖν, μὴ πένης γένῃ ταχύ. 15. Καμόντες, ἡδέως δειπνήσετε καὶ καθευδήσετε.

51

[οἶδα]

1. Ὅ τι μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες, Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγόρων οὐκ οἶδα ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην· οὕτω πιθανῶς ἔλεγον (Plat. Apolog. I, 17 A). 2. Ὁ μὲν τὸ ὅλον εἰδὼς εἰδείη ἂν καὶ τὸ μέρος· οἱ δὲ μόνον τὸ μέρος εἰδότες οὐκέτι καὶ ἴσασι τὸ ὅλον. 3. Δημοσθένης πρὸς κλέπτην, εἰπόντα· „Οὐκ ᾔδειν, ὅτι σόν ἐστιν", „Ὅτι δέ", ἔφη, „σὸν οὐκ ἔστιν, ᾔδεις" (Stob. 13,32). 4. Οἱ μὲν πολλοὶ ᾠοντο τοὺς θεοὺς τὰ μὲν εἰδέναι, τὰ δὲ οὔ· Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἐγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα καὶ τὰ πραττόμενα καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δ' αὐτοὺς παρεῖναι. 5. Θέτις προῄδει τὴν τοῦ υἱέος τελευτήν. 6. Οὐδένα οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας (Xen. Mem. 2,6,38). 7. Οὐδείς, ὃ νεοῖς μέν, οἶδεν· ὃ δὲ ποιεῖς βλέπει (Monost. 424). 8. Οὐδὲν γλυκύτερόν ἐστιν, ἢ πάντ' εἰδέναι (Com. 5, 110). 9. Ὁ χρήσιμ' εἰδώς, οὐχ ὁ πολλ' εἰδὼς σοφός (Aeschyl. fragm. 390).

52

[αἱρέω, ἔρχομαι, ἐσθίω, ὁράω, τρέχω, φέρω, ἀγορεύω]

1. Οἱ Μεσσήνιοι Ἀριστοδήμου ἀποθανόντος συλλεγέντες εἰς ἐκκλησίαν βασιλέα μὲν οὐδένα, Δᾶμιν δὲ στρατηγὸν εἵλοντο. 2 Οἱ Καρχηδόνιοι, εἰς Σικελίαν στρατεύσαντες, εἷλον Ἀκράγαντα λιμῷ (Xen. Hist. I, 5,21). 3. Καί τίς θανόντων ἦλθεν ἐξ Ἅιδου πάλιν; (Eur. Herc. fur. 297). Διογένης εἰς Μύνδον ἐλθὼν καὶ θεασάμενος μεγάλας μὲν τὰς πύλας, μικρὰν δὲ τὴν πόλιν· Ἄνδρες Μύνδιοι, ἔφη κλείσατε τὰς πύλας, ἵνα μὴ ἡ πόλις ὑμῶν ἐξέλθῃ. 4. Ἐὰν τὰ παρεληλυθότα μνημεύῃς, ἄμεινον περὶ τῶν μελλόντων βουλεύσῃ. 5. Ἡ ἀλώπηξ, καταφαγοῦσα τὰ κρέα, οὐκ ἐδύνατο ἐξελθεῖν ἐκ τῆς δρυὸς διὰ τὸ ἐμπλησθῆναι (Dion Chrys. 47-v. II, p. 135,32). 6. Ὁ τῆς πατρίδος καπνὸς λαμπρότερος ὀφθήσεται τοῦ παρ' ἄλλοις πυρός (Luc. Patriae encomium, c. 11). 7. Οἱ στρατιῶται θᾶττον δραμοῦνται καὶ ἥδιον, ἐὰν καὶ ὁ στρατεγὸς πεζὸν ἡγῆται. 8. Ἡ Ἀττικὴ μόνη πρώτη τροφὴν ἀνθρωπείαν ἤνεγκε καὶ τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν καπρὸν. 9. Μὴ ἐξενέγκῃς, ὦ ἄδελφε, τὰ εἰρημένα. 10. Πολλοὺς Δημοσθήνης εἶρηκε καὶ παντοδαποὺς λόγους (Dinarch. 1,91). 11. Οἱ ποιηταὶ τοιούτους λόγους περὶ τῶν θεῶν εἰρήκασιν. οἵους οὐδεὶς ἂν περὶ τῶν ἐχθρῶν εἰπεῖν τολμήσειεν.

53

[ἔπομαι, ἔχω, πάσχω, πίπτω]

1. Πάνυ ἀχθόμενος φανερὸς ἦν ὁ Κῦρος, εἰ μὴ ἔψοιντο οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τὸν βασιλέα. 2. Κίμων ἀπέθανε πολιορκῶν Κίτιον, ὡς οἱ πλεῖστοι λέγουσι, νοσήσας· ἔνιοι δέ φασιν ἐκ τραύματος ὃ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀγωνιζόμενος ἔσχεν. 3. Ἐπίσχες ὀργιζόμενος· ὀργὴ γὰρ τυφλόν. 4. Τῶν Περσῶν, τῶν μετὰ Ξέρξου εἰς τὴν Ἑλλάδα διαβάντων, οἱ μὲν πλεῖστοι ὑπὸ τοῦ πολέμου καὶ χειμῶνος διεφθάρησαν, οἱ δὲ ἄλλοι πολλὰ ἐν τῇ Ἑλλάδι παθόντες οἴκαδε ἐπανῆλθον. 5. Βλάπτει τὸν ἄνδρα θυμὸς εἰς ὀργὴν πεσών.

ᲓᲐᲑᲛᲣᲚᲘ ᲢᲔᲥᲡᲢᲔᲑᲘ

1

Περὶ τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ χειμῶνος

Χειμῶνος μὲν χιὼν καὶ κρύσταλλος τὴν γῆν καὶ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας καλύπτει, ἔαρος (= ἦρος) δὲ ὁ ἥλιος τὴν χιόνα καὶ τὸν κρύσταλλον λύει. Ἅμα τῷ ἔαρι (= ἦρι) τῶν χελιδόνων καὶ τῶν ἀηδόνων ἀκούομεν·λέγομεν δὲ τὰς χελιδόνας ἀγγέλους τοῦ ἔαρος (= ἦρος)· ἐν δὲ χειμῶνι αἱ χελιδόνες καὶ αἱ ἀηδόνες ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῇ Λυβύῃ τὰς οἰκίας ἔχουσιν. Οἱ δὲ ποιμένες ἔαρος μὲν τὰ πρόβατα εἰς τοὺς λειμῶνας ἄγουσι, χειμῶνος δὲ διατρίβουσιν οἴκοι. Ἐν χειμῶνι οἱ ἄνθρωποι

ἐλάφους καὶ λαγὼς καὶ λύκους καὶ ἄλλους θῆρας θηρεύουσιν. Τὸν μὲν χειμῶνα τοῦ θανάτου εἰκόνα λέγομεν, τὸ δὲ ἔαρ τοῦ βίου.

2

Περὶ ταῖν θεοῖν

Δημήτηρ μὲν τῶν καρπῶν καὶ τοῦ σίτου θεά ἐστι, Περσεφόνην δὲ θυγατέρα Δήμητρος εἶναι οἱ ποιηταὶ λέγουσιν. Ἐν Ἐλευσῖνι Δήμητρος καὶ τῆς θυγατρὸς νεὼς ἐστι λαμπρός· ἐν δὲ τῷ νεῷ αἱ χρυσαῖ ταῖν θεοῖν εἰκόνες εἰσίν· λέγουσι γὰρ τὴν ἐν τῇ Ἀττικῇ γεωργίαν δῶρον Δήμητρος εἶναι. Οἱ δὲ ποιηταὶ Δήμητρα λέγουσι καὶ Θεσμοφόρον· ἡ γὰρ γεωργία τοὺς ἀνθρώπους ἄγει πρὸς νόμους. Ὦ Δήμητερ, φέρεις τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχίαν· ἡ γὰρ γεωργία ἄγει πρὸς σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην. Δήμητρος καὶ θυγατρὸς νεῷ οὐ μόνον ἐν τῇ Ἑλλάδι εἰσίν, ἀλλὰ καὶ ἐν Σικελίᾳ τῇ νήσῳ Ἱερὰ δέ ἐστιν ἡ νῆσος ταῖν θεοῖν· φέρει γὰρ ἀγαθοὺς καὶ παντοίους καρπούς.

3

Περὶ τῆς Αἰγύπτου

Ἐν τῇ Αἰγύπτῳ μεταξὺ τῶν τοῦ Νείλου ποταμοῦ στομάτων ἐστὶ τὸ Δέλτα, τὸ τοῦ Νείλου δῶρον, ὡς Ἡρόδοτος λέγει· τὸ δὲ ὄνομα ἔχει ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ γράμματος τοῦ δέλτα. Ἡ δὲ Αἴγυπτος μεστὴ ἐστι παντοίων μνημάτων ἐγγὺς γὰρ τῆς Μέμφιδος καὶ τοῦ Νείλου ποταμοῦ αἱ πυραμίδες εἰσίν, αἱ λίθιναι τῶν ἀρχόντων θῆκαι, ἐν δὲ ταῖς Θήβαις θαυμάσια ἱερὰ καὶ σφίγγες καὶ ἀγάλματα καὶ στῆλαι. Ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς παντοῖαι γραφαί εἰσι καὶ ἀγάλματα τῶν θεῶν· τὰ δὲ ἀγάλματα ἔχει τὸ μὲν σῶμα ἀνθρώπου, τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνθρώπου ἢ θηρός. Αἱ δὲ σφίγγες εἰσὶ λίθιναι καὶ τὸ μὲν σῶμα λέοντος, τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνθρώπου ἔχουσιν. Αἱ δὲ λίθιναι στῆλαι μεσταί εἰσιν ἱερῶν γραμμάτων καὶ γραφῶν· τὰ δὲ γράμματα μηνύει τὰ τῶν ἀρχόντων ἔργα.

4

Περὶ Ἰφιγενείας

a) Οἱ Ἕλληνες εἰς Αὐλίδα τῆς Βοιωτίας τὰ ἐκ πάσης τῆς Ἑλλάδος πλοῖα συλλέγουσι· μέλλουσι γὰρ ἐπὶ τοὺς Τρῶας στρατεύειν. Ἡγεμὼν δὲ τῶν Ἑλλήνων ἦν Ἀγάμεμνων, ὁ τῶν Μυκηνῶν βασιλεύς. Ὁ δὲ ἐν θήρᾳ ἔλαφον τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὰν ἀποκτείνει. Διὰ τὴν ὕβριν τῇ θεᾷ ἔχθρος ἦν ὁ βασιλεύς. Ἡ τῆς θεᾶς ὀργὴ μετ' ὀλίγον χρόνον δήλη ἦν. Πέμπει γὰρ γαλήνην καὶ τὸν τῶν Ἑλλήνων πλοῦν κωλύει. Κάλχας δὲ ὁ μάντις τὸν βασιλέα κελεύει Ἰφιγένειαν τὴν θυγατέρα τῇ θεᾷ θύειν. Καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες τὸν Ἀγαμέμνονα ἀναγκάζουσι κήρυκας εἰς Μυκήνας πέμπειν καὶ τὴν Ἰφιγένειαν εἰς Αὐλίδα ἄγειν. Λέγουσιν οἱ κήρυκες Ἀχιλλέα, τὸν

Πηλέως υἱόν, μέλλειν τὴν παρθένον πρὸς γάμον ἄγειν. Ἡ δὲ τοῖς λόγοις πιστεύει καὶ οὐκ ἄκουσα εἰς τὸ στρατόπεδον ἥκει.

b) Ἐνταῦθα οἱ ἱερεῖς τὴν ἀτυχῆ παῖδα πρὸς βωμὸν ἄγουσι καὶ κατὰ τὸν τοῦ μάντεως λόγον θύειν μέλλουσιν. Ἡ δὲ θεὰ ἀντὶ τῆς Ἰφιγενείας ἔλαφον ἐπὶ τὸν βωμὸν πέμπει, τὴν δὲ παῖδα ἐν νεφέλῃ εἰς τὴν Ταυρικὴν Χερρόνησον ἀπάγει πρὸς Θόαντα, τὸν τῶν Ταύρων βασιλέα. Οἱ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες τὴν ἔλαφον θύουσι, καὶ οἱ θεοὶ καλὸν ἄνεμος εἰς τὴν ἐπὶ τοὺς Τρῶας στρατείαν πέμπουσιν. Ἡ δὲ Ἰφιγένεια ἐν τῇ τῶν Ταύρων χώρᾳ ἱέρεια ἦν τῆς Ἀρτέμιδος. Θαυμάζουσι τὴν παρθένον ἐπὶ τῇ ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ καὶ στέργουσιν ὁ τῆς χώρας βασιλεὺς καὶ ἅπαντες οἱ πολῖται. Μετὰ πολλὰ ἔτη Ὀρέστης ὁ ἀδελφὸς σὺν Πυλάδῃ τῷ φίλῳ εἰς Ταύρους ἥκει καὶ τὴν ἀδελφὴν εἰς πατρίδα ἀπάγει.

5

Περὶ Ἀρίονος

a. Ἀρίων ὁ Μηθυμναῖος κιθαρῳδός, πολὺν χρόνον διατρίψας παρὰ Περιάνδρῳ, τῷ Κορίνθου τυράννῳ, ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν. Κτησάμενος δ' ἐκεῖ πολλὰ χρήματα ἐπεθύμησεν εἰς Κόρινθον ἀναχωρῆσαι, ἄλλως τε καὶ Περιάνδρου δι' ἐπιστολῆς αὐτὸν πείσαντος πάλιν διατρίβειν παρ' αὐτῷ. Σπεύδων οὖν ἐν Τάραντι τῆς Ἰταλίας ἐμισθώσατο πλοῖον Κορινθίων ναυτῶν, οἷς μάλλον ἢ ἄλλοις ἐπίστευεν. Ἤδη δ' ἐν μέσῃ τῇ θαλάττῃ οὔσης τῆς νεὼς οἱ ναῦται ἐπιθυμήσαντες τῶν τοῦ ἀνδρὸς χρημάτων ἐβουλεύσαντο ψονεῦσαι αὐτόν. Ὁ δὲ τοῦτο μεμηχανημένους αὐτοῦς θεασάμενος ἐλιπάρησε τὰ μὲν χρήματα πάντα δέξασθαι, τοῦ δὲ βίου φείσασθαι.

b. Οἱ δὲ ναῦται οὔτε θεοὺς οὔτ' ἀνθρώπους σεβόμενοι οὐλ ἐπείθοντο, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τῆς νεὼς αὐτὸν ἑαυτὸν φονεὺσασθαι ἠξίωσαν, ἵνα ταφὴν αὐτῷ ὕστερον ἐπὶ τῆς ἠπείρου ποιήσειαν, ἢ ἐκπηδῆσαι εἰς τὴν θάλατταν. Ἐνταῦθα Ἀρίων ἠτήσατο τοὺς ναύτας ἐπιτρέψαι αὐτῷ τὸ ὕστατον ᾄσαι, ᾄσας δὲ ἔλεξε φονεύσεσθαι. Τοῦτο δ' αὐτῷ ἐπέτρεψαν οἱ ναῦται ὀρεγόμενοι καὶ αὐτοὶ ἀκοῦσαι τοῦ ἀρίστου ἀνυρώπων ᾠδοῦ. Καὶ κοσμησάμενος καλοῖς ἱματίοις Ἀρίων ᾖσε καλλίστην ᾠδήν, ᾄσας δὲ καὶ εὐξάμενος τοῖς θεοῖς σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ κατεπήδησεν εἰς τὴν θάλατταν. Οἱ δὲ ναῦται ἔσπευσαν ἥκειν εἰς Κόρινθον, τὸ ἔργον μὴ δηλωθήσεσθαι ἐλπίζοντες, ἀλλ' ἠπάτηντο.

c. Ἀρίονα γάρ, ὡς λέγουσι, δελφὶς ἐπὶ τὸ νῶτον ἐδέξατο καὶ ἀσφαλῶς μετ' αὐτοῦ τὴν θάλατταν ἐπέρασε μέχρι Ταινάρου τῆς Λακωνίκης. Ἐνταῦθεν εἰς Κόρινθον πορευθεὶς ὁ Ἀρίων Περιάνδρῳ διεγήσατο πάντα. Ὁ δὲ ἀπιστήσας τῷ λόγῳ τοὺς ναύτας, ἐπεὶ ἦκον εἰς τὸν λιμένα, μετεπέμψατο καὶ ἀνηρώτησεν εἴ τι περὶ Ἀρίονος ἔχοιεν λέγειν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐψεύσαντο. λέγοντες ὡς σῶς εἴη ἐν τῇ Ἰταλίᾳ. Εἶτα δὲ θεασάμενοι Ἀρίονα κεκοσμημένον, ὥσπερ ἔχων ἐκ τῆς νεὼς ἐξεπήδησεν. ἀρνηθῦναι τὸ ἔργον ἠδυνάτησαν καῖ ὑπὸ Περιάνδρου θανάτῳ

ἐζημιώθησαν. Ἀρίονος δὲ ἦν ἀνάθημα χαλκοῦν, οὐ μέγα, ἐπὶ Ταινάρῳ ἐπὶ δελφῖνος ἐπὼν ἄνθρωπος.

6

Προμηθεύς

Προμεθεὺς ἐξ ὕδατος καῖ γῆς ἀνθρώπους πλήσας ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ τὸ πῦρ λάθρα Διὸς ἐν νάρθηκι κρύψας. Ὡς δὲ ᾔσθετο Ζεὺς ἐπέταξεν Ἡφαίστῳ τῷ Καυκάσῳ ὄρει τὸ σῶμα αὐτοῦ προσηλῶσαι· τοῦτο δὲ Σκυθικὸν ὄρος ἐστίν. Ἐν δὴ τούτῳ προσηλωθεὶς Προμηθεὺς πολλῶν ἐτῶν ἀριθμὸν ἐδέδετο· καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ἀετὸς ἐπιπτόμενος αὐτοῦ τοὺς λοβοὺς ἐνέμετο, τοῦ ἥπατος αὐξανομένου διὰ νυκτός. Καὶ Προμηθεὺς μὲν πυρὸς κλαπέντος δίκην ἔτινε ταύτην μέχρις Ἡρακλῆς αὐτὸν ὕστερον ἔλυσεν.

7

Ὀρφεύς

Ὀρφεύ, ὁ Καλλιόπης Μούσης καὶ Οἰάγρου υἱός, ᾄδων ἑκίνει λίθους καὶ δένδρα. Ἀποθανούσης δὲ Εὐριδίκης, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, δηχθείσης ὑπ' ὄφεως, κατῆλθεν εἰς Ἅιδου, βουλόμενος ἀναγαγεῖν αὐτήν, καὶ Πλούτωνα ἔπεισεν ἀναπέμψαι. Ὁ δὲ ὑπέσχετο τοῦτο ποιήσειν, ἐὰν μὴ πορευόμενος Ὀρφεὺς ἐπιστραφῇ, πρὶν ἂν εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν παραγένηται· ὁ δὲ ἀπιστῶν, ἐπιστροφείς, εἶδε τὴν γυναῖκα, ἡ δὲ πάλιν ὑπέστρεψεν (Apollodorus, I, 3, 2).

8

Περὶ Νιόβης

Ἀπόλλων καὶ Ἄρτεμις, τὼ Λητοῦς παῖδε, τοὺς Νιόβης παῖδας κατατοξοῦσαι λέγονται. Αὕτη γάρ, ἡ τοῦ Ταντάλου θυγάτηρ καὶ τῶν Θηβαίων βασίλεια, ἔχουσα ἑπτὰ υἱεῖς καὶ ἑπτὰ θυγατέρας ἑαυτὴς Λητοῦς εὐκλεεστέραν σηγόρευσε τέκνων ἀριθμῷ. Λητὼ δὲ τοῦτο ἀκούσασα ἐκέλευσεν Ἀπόλλωνα μὲν τοὺς υἱεῖς ἐκείνης κατατοξεῦσαι, Ἄρτεμιν δὲ τὰς θυγατέρας. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτὴ μετὰ πολλῶν δακρύων, ἀπάγεται ὑπὸ διὸς εἰς τὸν Σίπυλον, τὸ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὄρος, ἔνθα εἰς λίθον μεταμορφωθεῖσα δακρύει νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Οἱ δ' ἀρχαῖοι περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παίδων αὐτῆς οὐ ταὐτὸ λέγουσιν· ἦσαν δὲ, εἰ τοῖς τοῦ Ὁμήρου λόγοις πιστεύομεν, ἓξ υἱεῖς καὶ ἓξ θυγατέρες· εἰ δὲ Ἡσιόδῳ, εἴκοσιν· οἱ δὲ πλεῖστοι ἑπτὰ υἱεῖς καὶ ἑπτὰ θυγατέρας εἶναι λέγουσιν.

9

Περὶ Κάδμου

Κάδμος, ὁ Ἀγήνορος, τοῦ τῶν Φοινίκων βασιλέως, υἱός, ἀπέσταλτο ὑπὸ τοῦ πατρὸς ζητήσων Εὐρώπην τὴν ἀδελφήν, ἣν Ζεὺς ἡρπάκει. Ἐπεὶ δ' οὐδαμοῦ αὐτὴν

εὕρισκε, τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν ἠρώτησεν.Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· παῦσαι, ὦ ξένε, τὴν ἀδελφὴν ζητῶν, ἀδύνατον γάρ ἐστιν αὐτὴν εὑρίσκειν. Ἀλλὰ πόλιν κτίσον ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ, οὗ βοῦν μεγάλην καὶ λευκὴν κοιμωμένην βλέψεις. Κάδμος οὖν εἰς Βοιωτίαν πορευθεὶς βούν, οἵαν ἐσήμηνεν ὁ θεός, βλέψας ἔμεινε τὴν πόλιν κτίσων. Θῦσαι δὲ βουλόμενος ἀπέστειλε θεράποντας ἐπὶ πηγὴν μεθ' ὕδωρ. Τούτων ὑπὸ τοῦ δράκοντος, ὃς ἐφύλαττε τὴν πηγήν, διεφθαρμένων Κάδμος τὸν μὲν δράκοντα ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ὀδόντας αὐτοῦ Ἀθηνᾶς παραγγειλάσης ἔσπειρεν. Ἐκ τῶν δ' ὀδόντων, οὓς ἐσπάρκει, ἀνέτειλαν ἄνδρες ὡπλισμένοι. Τούτους ὁ Κάδμος λίθους εἰς μέσον ῥίψας κατ' ἀλλήλων παρώξυνεν, ὥστε μαχόμενοι ἀλλήλους ἀπέκτειναν πλὴν πέντε, μεθ' ὧν Κάδμος τὴν ἀκρόπολιν ἔκτισεν.

10

Περὶ τῶν Ἀργοναυτῶν[1]

I

Φρίξος καὶ Ἕλλη

Τῶν Αἰόλου παίδων Ἀθάμας ἐκ Νεφέλης γεννᾷ μὲν παῖδα Φρίξον, θυγατέρα δὲ Ἕλλην. Αὖθις δὲ Ἰνὼ γαμεῖ, ἐξ ἧς αὐτῷ Λέαρχος καὶ Μελικέρτης ἐγένοντο. Ἐπιβουλεύουσα δὲ Ἰνὼ τοῖς Νεφέλης παισὶν ἔπεισε τὰς γυναῖκας τὸν πυρὸν φρύγειν. λαμβάνουσαι δὲ κρύφα τῶν ἀνδρῶν τοῦτο ἔπραττον. Γῆ δὲ πεφρυγμένους πυροὺς δεξαμένη καρποὺς ἐτησίους οὐκ ἀνεδίδου. Διὸ πέμπων ὁ Ἀθάμας εἰς Δελφοὺς ἀπαλλαγὴν ἐπυνθάνετο τῆς ἀφορίας. Ἰνὼ δὲ τοὺς πεμφθέντας ἀνέπεισε λέγειν, ὡς εἴη κεχρησμένον, παύσεσθαι τὴν ἀκαρπίαν, ἐὰν σφαγῇ Διὶ ὁ Φρίξος. Τοῦτο ἀκούσας Ἀθάμας, συναναγκαζόμενος ὑπὸ τῶν τὴν γῆν κατοικούντων, τῷ βωμῷ παρέστησε Φρίξον. Νεφέλη δὲ μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτὸν ἀνήρπασε, καὶ παρὰ Ἑρμοῦ λαβοῦσα χρυσόμαλλον κριὸν ἔδωκεν, ἐφ' οὗ φερόμενοι δι' οὐρανοῦ τὴν μεταξὺ γῆν ὑπερέβησαν καὶ θάλατταν. Ὡς δὲ ἐγένοντο κατὰ τὴν μεταξὺ Σιγείου καὶ Χερρονήσου θάλατταν, ὤλισθεν εἰς τὸν βυθὸν ἡ Ἕλλη, κακεῖ θανούσης αὐτῆς, ἀπ' ἐκείνης Ἑλλήσποντος ἐκλήθη τὸ πέλαγος. Φρίξος δὲ ἦλθεν εἰς Κόλχους, ὧν Αἰήτης ἐβασίλευεν. Οὗτος αὐτὸν ὑποδέχεται καὶ μίαν τῶν θυγατέρων Χαλκιόπην δίδωσιν. Ὁ δὲ τὸν χρυσόμαλλον κριὸν Διὶ θύει Φυξίῳ, τὸ δὲ τούτου δέρας Αἰήτῃ δίδωσιν. Ἐκεῖνος δὲ αὐτὸ περὶ δρῦν ἐν Ἄρεως ἄλσει καθήλωσεν. Ἀθάμας δὲ ὕστερον διὰ μῆνιν Ἥρας καὶ τῶν ἐξ Ἰνοῦς ἐστερήθη παίδων· αὐτὸς μὲν γὰρ μανεὶς ἐτόξευσε Λέαρχον, Ἰνὼ δὲ Μελικέρτην μεθ' ἑαυτῆς εἰς πέλαγος ἔρριψεν.

---

[1] გადმოცემულია აპოლოდორეს „ბიბლიოთეკის“ (I, 9) მიხედვით.

II

Ἰάσων καὶ Ἀργοναῦται

Ἐπὶ τὸ δέρας, ὃ Φρίξος ἐν Κόλχοις ἀνέθηκε καὶ ὃ ἐν Ἄρεως ἄλσει κρεμάμενον ἐκ δρυὸς ἐφρουρεῖτο ὑπὸ δράκοντος ἀϋπνου, Ἰάσων ἐπέμφθη ὑπὸ Πελίου, τῆς Ἰωλκοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ βασιλέως. Ἐπὶ τοῦτο πεμπόμενος Ἰάσων Ἄργον παρεκάλεσε τὸν Φρίξου, κἀκεῖνος Ἀθηνᾶς ὑποθεμένης, πεντηκόντορον ναῦν κατεσκεύασε τὴν προσαγορευθεῖσαν ἀπὸ τοῦ κατασκευάσαντος Ἀργώ. Ὡς δὲ ἡ ναῦς κατεσκευάσθη, χρωμένῳ ὁ θεὸς πλεῖν ἐπέτρεψε συναθροίσαντι τοὺς ἀρίστους τῆς Ἑλλάδος. Τῶν δὲ συναθροισθέντων ἦσαν οἵδε· Ὀρφεὺς Οἰάγρου, Ζήτης καὶ Κάλαϊς Βορέου, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης Διός, Τελαμὼν καὶ Πηλεὺς Αἰακοῦ, Ἡρακλῆς Διός, Θησεὺς Αἰγέως, Ἀμφιάραος Οἰκλέους, Μελέαγρος Οἰνέως, Ἄργος Φρίξου καὶ ἄλλοι.

III

Οὗτοι ναυαρχοῦντος Ἰάσονος ἀναχθέντες προσέχουσι Δολίοσιν, ὧν ἐβασίλευε Κύζικος. Οὗτος αὐτοὺς ὑπεδέξατο φιλοφρόνως, Νυκτὸς ἀναχθέντες ἐντεῦθεν, καὶ περιπεσόντες ἀντιπνοίᾳ ἀγνοοῦντες πάλιν τοῖς Δολίοσι προσέχουσιν. Οἱ δὲ νομίζοντες Πελασγικὸν εἶναι στρατόν, – ἔτυχον γὰρ ὑπὸ Πελασγῶν συνεχῶς πολεμούμενοι – μάχην νυκτὸς συνάπτουσιν ἀγνοοῦντες πρὸς ἀγνοοῦντας. Κτείναντες δὲ πολλοὺς οἱ Ἀργοναῦται, μεθ' ὧν καὶ Κύζικον, τῇ ὑστεραίᾳ ὡς ἔγνωσαν ἀποδυρόμενοι τάς τε κόμας ἐκείραντο καὶ τὸν Κύζικον πολυτελῶς ἔθαψαν, καὶ μετὰ τὴν ταφὴν πλεύσαντες Μυσίᾳ προσέχουσιν. Ἀπὸ δὲ Μυσίας ἀπῆλον εἰς τὴν Βεβρύκων γῆν, ᾗς ἐβασίλευσεν Ἄμυκος Ποσειδῶνος παῖς καὶ Βιθυνίδος. Γενναῖος δὲ ὢν οὗτος τοὺς προσχόντας ξένους ἠνάγκαζε πυκτεύειν, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἀνῄρει. Παραγενόμενος οὖν καὶ τότε ἐπὶ τὴν Ἀργὼ τὸν ἄριστον αὐτῶν εἰς πυγμὴν προὐκαλεῖτο. Πολυδεύκης δὲ ὑποσχόμενος πυκτεύειν πρὸς αὐτὸν πλήξας κατὰ τὸν αὐχένα ἀπέκτεινεν.

IV

Ἐντεῦθεν ἀναχθέντες καταντῶσιν εἰς τὴν τῆς Θρᾴκης Σαλμυδησσόν, ἔνθα ᾤκει Φινεὺς μάντις τὰς ὄψεις πεπηρωμένος. Τοῦτον περωθῆναί φασιν οἱ μὲν ὑπὸ θεῶν, ὅτι προὔλεγε τοῖς ἀνθρώποις τὰ μέλλοντα, οἱ δὲ ὑπὸ Βορέου καὶ τῶν ἀργοναυτῶν, ὅτι πεισθεὶς μητρυιᾷ τοὺς ἰδίους ἐτύφλωσε παῖδας. Ἔπεμψαν δὲ αὐτῷ καὶ τὰς Ἁρπυίας οἱ θεοί. Πτερωταὶ δὲ ἦσαν αὗται, καὶ ὁπότε τῷ Φινεῖ παρατιθεῖτο τράπεζα, ἐξ οὐρανοῦ καταπτάμεναι τὰ μὲν πλείονα ἀνῃρπαζον, ὀλίγα δὲ ὀσμῆς ἀνάπλεω κατέλιπον ὥστε μὴ δύνασθαι προσενέγκασθαι. Βουλομένοις δὲ τοῖς ἀργοναύταις τὰ περὶ τοῦ πλοῦ μαθεῖν, ὑποθήσεσθαι τὸν πλοῦν ἔφη, τῶν Ἁρπυιῶν αὐτὸν ἐὰν ἀπαλλάξωσιν. Οἱ δὲ παρέθεσαν αὐτῷ τράπεζαν ἐδεσμάτων. Ἅρπυιαι δὲ ἐξαίφνης σὺν βοῇ καταπτάμεναι τὴν τροφὴν ἥρπαζον. Θεασάμενοι δὲ οἱ Βορέου παῖδες,

Ζήτης καὶ Κάλαϊς, ὄντες πτερωτοί, σπασάμενοι τὰ ξίφη δι' ἀέρος ἐδίωκον. Ἦν δὲ ταῖς Ἁρπυίαις χρεὼν τεθνάναι ὑπὸ τῶν Βορέου παίδων, τοῖς δὲ Βορέου παισί, τότε τελευτήσειν, ὅταν διώκοντες μὴ καταλάβωσιν. Διωκομένων δὲ τῶν Ἁρπυιῶν ἡ μὲν κατὰ Πελοπόννησον εἰς Τίγρην ποταμόν τινα ἐμπίπτει, ὃς νῦν ἀπ' ἐκείνης Ἅρπυς καλεῖται· ἡ δὲ ἑτέρα μέχρις Ἐχινάδων ἦλθε νήσων, αἳ νῦν ἀπ' ἐκείνης Στροφάδες καλοῦνται· ἐστράφη γὰρ ὡς ἦλθεν ἐπὶ ταύτας καὶ γενομένη κατὰ τὴν ἠόνα ὑπὸ καμάτου πίπτει σὺν τῷ διώκοντι.

V

Ἀπαλλαγεὶς δὲ τῶν Ἁρπυιῶν Φινεὺς ἐμήνυσε τὸν πλοῦν τοῖς Ἀργοναύταις, καὶ περὶ τῶν Συμπληγάδων ὑπέθετο πετρῶν τῶν κατὰ τὴν τοῦ Πόντου εἴσοδον. Ἦσαν δὲ ὑπερμεγέθεις αὗται, συγκρουόμεναι δὲ ἀλλήλαις ὑπὸ τῆς τῶν πνευμάτων βίας τὸν διὰ θαλάττης πόρον ἀπέκλειον. Ἐφέρετο δὲ πολλὴ μὲν ἀπ' αὐτῶν ὁμίχλη, πολὺς δὲ πάταγος· ἦν δὲ ἀδύνατον καὶ τοῖς ὄρνισι δι' αὐτῶν ἐλθεῖν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ἀφεῖναι πελείδα διὰ τῶν πετρῶν, καὶ ταύτην ἐὰν μὲν ἴδωσι σωθεῖσαν, διαπλεῖν, ἐὰν δὲ ἀπολομένην, μὴ πλεῖν βιάζεσθαι. Ταῦτα ἀνήγοντο ἀκούσαντες καὶ ὡς πλησίον ἦσαν τῶν πετρῶν, ἀφιᾶσιν ἐκ τῆς πρώρας πελειάδα· τῆς δὲ πετομένης, τὰ ἄκρα τῆς οὐρᾶς ἡ σύμπτωσις τῶν πετρῶν ἀπεθέρισεν. Ἀναχωρούσας οὖν ἐπιτηρήσαντες τὰς πέτρας μετ' εἰρεσίας ἐντόνου, συλλαβομένης Ἥρας, διῆλθον, τὰ ἄκρα τῶν ἀφλάστων τῆς νεὼς περικοπείσης. Αἱ μὲν οὖν Συμπληγάδες ἕκτοτε ἕστησαν, χρεὼν γὰρ ἦν αὐτοῖς, νεὼς περαιωθείσης στῆναι παντελῶς.

VI

Οἱ δὲ Ἀργοναῦται παραπλεύσαντες Θερμώδοντα καὶ Καύκασον ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν ἦλθον. Οὗτος τῆς Κολχικῆς ἐστι γῆς . Καθορμισθείσης δὲ τῆς νεώς, ἦκε πρὸς Αἰήτην Ἰάσων καὶ τὰ ἐπιταχθέντα ὑπὸ Πελίου λέγων παρεκάλει δοῦναι τὸ δέρας αὐτῷ· ὁ δὲ δώσειν ὑπέσχετο, ἐὰν τοὺς χαλκόποδας ταύρους μόνος καταζεύξῃ· ἦσαν δὲ ἄγριοι παρ' αὐτῷ οὗτοι ταῦροι δύο μεγέθει διαφέροντες, δῶρον Ἡφαίστου, οἳ χαλκοῦς μὲν εἶχον πόδας, πῦρ δὲ ἐκ στομάτων ἐφύσων. Τούτους αὐτῷ ζεύξαντι ἐπετάσσετο σπείρειν δράκοντος ὀδόντας· εἶχε γὰρ λαβὼν παρ' Ἀθηνᾶς ἡμίσεις, ὧν Κάδμος ἔσπειρεν ἐν Θήβαις.

VII

Ἀποροῦντος δὲ τοῦ Ἰάσονος, πῶς ἂν δύναιτο τοὺς ταύρους καταζεῦξαι, Μήδεια αὐτοῦ ἔρωτα ἔχει· ἦν δὲ αὕτη θυγάτηρ Αἰήτου καὶ Ἰδυίας τῆς Ὠκεανοῦ, φαρμακίς. Δεδοικυῖα δὲ μὴ πρὸς τῶν ταύρων διαφθάρῃ, κρύφα τοῦ πατρὸς συνεργήσειν αὐτῷ πρὸς τὴν κατάζευξιν τῶν ταύρων ἐπηγγείλατο καὶ τὸ δέρας ἐγχειριεῖν ἐὰν ὁμόσῃ αὐτὴν ἕξειν γυναῖκα, καὶ εἰς Ἑλλάδα σύμπλουν ἀγάγηται. Ὁμόσαντος δὲ Ἰάσονος,

φάρμακον δίδωσιν, ᾧ καταζευγνύναι μέλλοντα τοὺς ταύρους ἐκέλευσε χρῖσαι τήν τε ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ καὶ τὸ σῶμα· τούτῳ γὰρ χρισθέντα, ἔφη, πρὸς μίαν ἡμέραν μήτε ὑπὸ πυρὸς ἀδικηθήσεσθαι μήτε ὑπὸ σιδήρου. Ἐδήλωσε δὲ αὐτῷ, σπειρομένων τῶν ὀδόντων, ἐκ γῆς ἄνδρας μέλλειν ἀναδύεσθαι ἐπ᾽αὐτὸν καθωπλισμένους, οὓς ἐπειδὰν ἀθρόους θεάσηται, ἐκέλευσε βάλλειν εἰς μέσον λίθους ἄποθεν· ἅταν δὲ ὑπὲρ τούτου μάχωνται πρὸς ἀλλήλους, τότε κτείνειν αὐτούς.

VIII

Ἰάσων δὲ τοῦτο ἀκούσας καὶ χρισάμενος τῷ φαρμάκῳ, παραγενόμενος εἰς τὸ τοῦ νεὼ ἄλσος, ἐμάστευσε τοὺς ταύρους, καὶ σὺν πολλῷ πυρὶ ὁρμήσαντας αὐτοὺς κατέζευξε. Σπείροντος δὲ αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας, ἀνέτελλον ἐκ τῆς γῆς ἄνδρες ἔνοπλοι· ὁ δέ, ὅπου πλείονας ἑώρα, βαλὼν λίθους πρὸς αὐτοὺς μαχομένους πρὸς ἀλλήλους προσιὼν ἀνῄρει. Κατεζευγμένων δὲ τῶν ταύρων οὐκ ἐδίδου τὸ δέρας Αἰήτης· ἐβούλετο δὲ τήν τε Ἀργὼ καταφλέξαι καὶ κτεῖναι τοὺς ἐμπλέοντας. Φθάσασα δὲ Μήδεια τὸν Ἰάσονα νυκτὸς ἐπὶ τὸ δέρας ἤγαγε καὶ τὸν φυλάσσοντα δράκοντα κατακοιμίσασα τοῖς φαρμάκοις μετὰ Ἰάσονος ἔχουσα τὸ δέρας ἐπὶ τὴν Ἀργὼ παρεγένετο.

IX

Συνείπετο δὲ αὐτῇ καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἄψυρτος. Οἱ δὲ νυκτὸς μετὰ τούτων ἀνήχθησαν. Αἰήτης δὲ ἐπιγνοὺς τὰ γεγενημένα εὐθὺς ἐδίωξε τοὺς Ἀργοναύτας. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν πλησίον ὄντα Μήδεια τὸν ἀδελφὸν φονεύει καὶ μελίσασα κατὰ βυθοῦ ῥίπτει. Συναθροίζων δὲ Αἰήτης τὰ τοῦ παιδὸς μέλη τῆς διώξεως ἐπαύσατο καὶ ὑποστρέψας καὶ τὰ σωθέντα τοῦ παιδὸς μήλη θάψας τὸν τόπον προσηγόρευσε Τόμους.

11

Περὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ ἰατροῦ αὐτοῦ Φιλίππου

Ἀλέξανδρος, ὅτε ἐν Ταρσοῖς ἦν, σφόδρα ἐνόσησεν. Τῶν δ᾽ἄλλων ἰατρῶν οἰομένων αὐτὸν τελευτήσειν, Φίλιππος μόνος, τῇ ἑαυτοῦ τέχνῃ πεποιθώς, ἔφη αὐτὸν ἰάσεσθαι. Καὶ φάρμακον αὐτῷ παρεσκεύζεν. Ἐν τούτῳ ὑπὸ Παρμενίωνος, τοῦ πιστοτάτου στρατηγοῦ, ἐπιστολὴ τῷ βασιλεῖ ἐπέμφθη, ἐν ᾗ ἐδήλου, ὅτι Φίλιππος χρήμασιν ὑπὸ Δαρείου πεισθείη, ὅπως τὸν βασιλέα φαρμάκῳ φονεύσαι, καὶ ἱκέτευεν αὐτὸν μὴ πιστεύειν ἐκείνῳ. Ἀλεξανδρος δὲ Φίλιππον πιστὸν εἶναι πεπεισμένος ἐδέξατο τὸ φάρμακον κελεύων τὸν Φίλιππον τὰ ὑπὸ Παρμενίωνος γραφέντα ἀναγιγνώσκειν. Καὶ τοῦ ἰατροῦ τὴν ἐπιστολὴν ἀναγιγνώσκοντος Ἀλέξανδρος τὸ φάρμακον θαῤῥαλέως ἐκπίνει. Φίλιππος δὲ διὰ τὴν πίστιν οὐδὲν

ἐξεπλάγη. Καὶ οὐκ ἐψεύσθη Ἀλέξανδρος τῆς πίστεως· τῆς γὰρ νόσου μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀπηλλάγη.

12

Περὶ τοῦ Παρθενῶνος

Ἐν τῇ τῶν Ἀθηνῶν ἀκροπόλει ἐστὶν ὁ Παρθενών, Ἰκτίνου ἔργον, τοῦ ἀρχιτέκτονος· τὸ δ' ὄνομα ἔχει ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς παρθένου. Οἱ δὲ παλαιοὶ ἐθαύμαζον τὸ τοῦ νεὼ κάλλος. Ἐν τῷ μὲν ἑτέρῳ ἀετῷ ἦν ἡ τῆς Ἀθηνᾶς γένεσις Φειδίου λαμπρὸν ἔργον, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἡ Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος ἔρις, ἡ περὶ τῆς Ἀττικῆς· τὸ μὲν γὰρ τοῦ θεοῦ δῶρόν ἐστιν ἵππος, τῆς δὲ θεᾶς ἐλαία. Ἐν δὲ τῷ νεῷ ἦν τὸ τῆς θεᾶς ἄγαλμα ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ, λαμπρὸν ἔργον Φειδίου. Ἡ θεὰ ἔχει μακρὸν χιτῶνα καὶ θώρακα χρυσοῦν· ἐπὶ δὲ τῷ θώρακι ἡ τῆς Μεδούσης κεφαλή ἐστιν· ἔχει δὲ καὶ κόρυν καὶ ἐν τῇ μὲν ἑτέρᾳ χειρὶ δόρυ, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ Νίκην· πρὸς δὲ τοῖς ποσίν ἐστιν ἀσπὶς καὶ δράκων, ὁ τῆς ἀκροπόλεως φύλαξ.

13

Δημοσθένους λόγος ἐπιτάφιος μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην

a. Ὁ νόμος κελεύει, ὦ ἄνδρες πολῖται, τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος τετελευτηκότας δημοσίᾳ θάπτειν καὶ λόγῳ ἐπιταφίῳ τιμᾶν. Τί γὰρ μᾶλλον πρέπει ἡμῖν, ἢ τοὺς τὴν πατρίδα εὖ πεποιηκότας ἐν τιμαῖς ἔχειν; Ὀρθῶς δὲ τοὺς μὴ χάριν ἔχοντας τοῖς εὐεργετηκόσιν αὐτοὺς λέγομεν ἀδίκους καὶ κακούς, πολὺ δὲ μᾶλλον τοὺς πολίτας, ἐὰν μὴ τοῖς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τετελευτηκόσι τὰ νομιζόμενα ποιῶσιν. Διὰ τοῦτο οἱ ἡμέτεροι προπάτορες τοὺς Μαραθωνομάχας ἰδίοις τάφοις καὶ μνήμασι τετιμήκασιν, ἔτι δὲ καὶ νῦν οἱ Πλαταιεῖς ἐκείνους τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, οἳ τὴν Ἑλλάδα τῆς τῶν βαρβάρων δουλείας ἠλευθερώκασι, κατ' ἐνιαυτὸν τιμῶσιν.

b. Τίνι δὲ μᾶλλον πρέπει τούτους τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας λόγῳ ἀξίῳ τιμᾶν, ἢ ἐμοί, ὃς ὑμῖν, ὦ ἄνδρες πολῖται, συμβεβούλευκα μετὰ τῶν Θηβαίων ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀντιστρατεύεσθαι Φιλίππῳ; Οὐ νικῶμεν· οἱ γὰρ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες οὐ βεβοηθήκασιν ἡμῖν· δεῖ μὲν ταύτην συμφορὰν ὡς σωφρονέστατα φέρειν, τούτους δὲ τοὺς ἄνδρας, οἳ τετελευτήκασιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, μακαρίζομεν καὶ τιμῶμεν τὰ νομιζόμενα ποιοῦντες καὶ στεφανοῦντες τοῖς τάφους αὐτῶν καὶ ἱδρύοντες μνήματα ἄξια τῆς ἀνδρείας αὐτῶν. Νῦν μὲν παύσασθε, ὦ Ἀθηναῖοι, δακρύοντες, χάριν δὲ ἔχετε τούτοις τοῖς τετελευτηκόσιν εἰς ἀεί.

14

Περὶ τῆς Σωκράτους σοφίας

Σωκράτης ἐν τῇ ἀπολογίᾳ πρὸς τοὺς δικαστὰς λέγει τοιάδε· Τῆς ἐμῆς σοφίας μάρτυρα, εἴ τινα ἔχω, ἐπάγω ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς. Χαιρεφῶν γὰρ ὑμῖν εὔγνωστός ἐστιν. Οὗτος ἐμός τε ἑταῖρος ἦν ἐκ νέου καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει ἑταῖρος· ἐφυγαδεύθη γὰρ ὑπὸ τῶν τριάκοντα καὶ κατέλυσε μεθ' ὑμῶν τὴν τυραννίδα αὐτῶν. Καί ποτε εἰς Δελφοὺς πορευθεὶς ἐμαντεύσατο, εἴ τις ἐμοῦ ἐστι σοφώτερος. Ἀκούετε δὲ τὸν τοῦ θεοῦ χρησμόν· ἔλεγε γὰρ οὐδένα σοφώτερον εἶναι ἐμοῦ. Ταῦτα ἀκούσας ἐλογιζόμην οὕτω· τί λέγει ὁ θεός; οὔτε γὰρ μεγάλη οὔτε μικρὰ ἡ ἐμὴ σοφία ἐστί· πάντες δ' οἱ ἄνθρωποι νομίζουσιν εἶναι σοφοί, εἰσὶ δ' οὔ· ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι ἡ ἐμὴ σοφία οὐδενὸς ἀξία ἐστίν. Ὁ δὲ τῆς σοφίας θεὸς ἐν τούτῳ τῷ χρησμῷ λέγει, ὅτι ἡ σοφία τῶν ἀνθρώπων ὀλίγου ἀξία ἐστὶ καὶ οὐδενός. Καὶ ἐμὲ παράδειγμα ἐπάγων τοῦτου λέγει· Οὗτος ὑμῶν, ὦ ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅς, ὡς Σωκράτης, νομίζει οὐδενὸς ἄξιος εἶναι τῇ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν.

15

Λόγος Λυσίου τοῦ ῥήτορος ὑπὲρ Σωκράτους

a. Ἠκούσατε μέν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τῶν κατηγόρων λεγόντων, ὅτι Σωκράτης οὐ μὲν νομίζει τοὺς τῆς πόλεως θεούς, εἰσάγει δ' ἄλλους δαίμονας καὶ ὅτι τοὺς νεανίας οὐ καλῶς παιδεύει. Τίς δὲ ταῦτα ἀληθεύειν τοὺς κατηγόρους πιστεύσαι ἄν;. Σωκράτης γὰρ πέφυκεν ἐν νέου πρωτεύειν πάσαις ταῖς ἀρεταῖς· ἀεὶ γὰρ τοῖς μὲν πατρίοις θεοῖς τέθυκε καὶ τοὺς δαίμονας τεθεράπευκεν, ὡς ἡμεῖς αὐτοί· τὸ δὲ δαιμόνιον, ᾧ ὑπακούειν αὐτὸς λέγει, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ ἐν πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις θεῖον, ὡς καὶ ποιητής τις λέγει· ὁ γὰρ θεὸς μέγιστος ἀνθρώποις νόμος. Κεκινδύνευκε δὲ καὶ ὁ Σωκράτης ὑπὲρ τῆς πόλεως στρατευόμενος· τρὶς γὰρ ἐστράτευται εἰς Ποτίδαιαν καὶ εἰς Ἀμφίπολιν καὶ εἰς Δήλιον καὶ οὐπώποτε πέπαυται ἀγαθὸς ὢν πολίτης. Ἠρίστευκε δὲ καὶ ἀνδρείᾳ σῴζων τῇ ἐν Ποτιδαίᾳ μάχῃ Ἀλκιβιάδην ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ ὄντα.

b. Ὅτι δὲ τοὺς νεανίας καλῶς πεπαίδευκε, πᾶσι φανερόν. Ἐνεφύτευε γὰρ αὐτοῖς τὸ ὑπακούειν τοῖς τῆς πόλεως νόμοις· παρεκελεύετο δ' ἀεὶ τοῖς μαθηταῖς θεραπεύειν τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νομιζόμενα καὶ συνεβούλευεν ἀεὶ τὰ ἄριστα. Σοφίᾳ δ' οὕτω πρωτεύει, ὥστε ὑπὸ τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ σοφώτατος πάντων προσηγόρευται. Διὰ ταῦτα πρέπει, ὦ ἄνδρες δικασταί, Σοκράτην ὡς ἄνδρα ἄριστον καὶ δικαιότατον καὶ σοφώτατον ἀπολύεσθαι, μᾶλλον δὲ θεραπεύεσθαι ὡς ἄξιον ὄντα τῶν μεγίστων τιμῶν.

16

Ζεῦξις, ψεγόντων αὐτόν τινων, ὅτι ζωγράφει βραδέως; „ὁμολογῶ", ἔφη, „ἐν πολλῷ χρόνῳ γράφειν· καὶ γὰρ εἰς πολύν" (Plutarch. De amic. mult., c.5).

17

Ὁ νεώτερος Ἄγις, Δημάδου λέγοντος, ὅτι τὰ Λακωνικὰ ξίφη διὰ μικρότητα καταπίνουσιν οἱ θαυματοποιοί, „καὶ μήν", ἔφη, „μάλιστα οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν πολεμίων τοῖς ξίφεσιν ἔφικνοῦνται" (Plutarch. Apophth. Laconica).

18

Θαλῆς, οὐδέν, ἔφη, τὸν θάνατον διαφέρειν τοῦ ζῆν. „Σὺ οὖν", ἔφη τις, „διὰ τί οὐκ ἀποθνῄσκεις;" „Ὅτι", ἔφη, „οὐδὲν διαφέρει" (Diog. La. I, 35).

19

Ἀνταγόρας, ἐπεὶ ἀνεγίγνωσκε παρὰ Βοιωτοῖς τὸ τῆς Θηβαΐδος σύγγραμα καὶ οὐδεὶς ἐκρότει, κλείσας τὸ βιβλίον, „δικαίως", ἔφη, „καλεῖσθε Βοιωτοί· βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε".

20

Σιμωνίδης, ἐρωτηθείς, πότερον αἱρετώτερός ἐστι πλοῦτος, ἢ σοφία, „ἀγνοῶ", ἔφη, „ὁρῶ δὲ τοὺς σοφοὺς ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων θύρας φοιτῶντας".

21

Σχολαστικῷ ἀποδημήσοντι φίλος ἔλεγεν· „ἀξιῶ σε δύο παίδας ἀγοράσαι μοι, ἑκάτερον πεντεκαίδεκα ἐτῶν". Ὁ δὲ εἶπεν· „ἐὰν τοιούτους μὴ εὕρω,ἀγοράσω σοι ἕνα τριάκοντα ἐτῶν".

22

Σχολαστικῷ τις ἀπαντήσας, εἶπεν· „ὃν ἐπώλησάς μοι δοῦλον, ἀπέθανεν". „Μὰ τοὺς θεούς", ἔφη, „παρ' ἐμοὶ ὅτε ἦν, οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησεν".

23

Σχολαστικός, ἀπαντήσας τινὶ φίλῳ, εἶπεν· „ἤκουσα, ὅτι ἀπέθανες". Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· „ἀλλ' ὁρᾷς με ζῶντα". Καὶ ὁ σχολαστικός· „καὶ μήν ὁ εἰπών μοι πολλῷ σου ἀξιοπιστότερος ἦν".

24

Διδύμων ἀδελφῶν ὁ ἕτερος ἐτελεύτησεν· σχολαστικὸς οὖν, προσελθὼν τῷ ζῶντι, εἶπεν· „σὺ ἀπέθανες, ἢ ὁ ἀδελφός σου;“

25

Σχολαστικός, ἐθέλων τὸν αὐτοῦ ἵππον διδάξαι μὴ ἐσθίειν πολλά, οὐ παρέβαλλεν αὐτῷ τροφάς. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἵππου τῷ λιμῷ, ἔλεγε· „μέγα ἐζημιώθην· ὅτε γὰρ ἔμαθε μὴ ἐσθίειν, τότε ἀπέθανεν“.

26

Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ἰδὼν τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα τὴν ὑπ' Ἀπελλοῦ γραφεῖσαν, οὐκ ἐπῄνεσε κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς γραφῆς. Εἰσαχθέντος δὲ τοῦ ἵππου καὶ χρεμετίσαντος πρὸς τὸν ἵππον τὸν ἐν τῇ εἰκόνι, ὡς πρὸς ἀληθινόν, „ὦ βασιλεῦ“, ἔφη, ὁ Ἀπελλῆς „ὁ ἵππος δοκεῖ σου γραφικώτερος εἶναι“ (Aelian. Var. hist. II, 3).

27

Μέναιχμον τὸν γεωμέτρην Ἀλέξανδρος ἠξίου συντόμως αὐτῷ παραδοῦναι τὴν γεωμετρίαν. Ὁ δὲ· „ὦ βασιλεῦ“, ἔφη, „κατὰ μὲν τὴν χώραν ὁδοί εἰσιν ἰδιωτικαὶ καὶ βασιλικαί, ἐν δὲ τῇ γεωμετρίᾳ πᾶσιν ἐστιν ὁδὸς μία“ (Stob. v. 4, p. 205).

28

Σωκράτης ἐν συμποσίῳ τινί, πολλοῦ οἴνου αὐτῷ διδομένου, τοῦτον ἐξέχει. Ἐπεὶ δέ τινες αὐτὸν ἐμέμφοντο ἐπὶ τῷ ἀπλλύναι τὸν οἶνον, εἶπεν· „Ἐὰν γὰρ αὐτὸν ἐκπίω, οὐ μόνον αὐτὸς ἀπόλλυνται, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ προσαπόλλυσιν“ (Gnomologium Vaticanum, 488).

29

Ἀλεξάνδρῳ ἐξιόντι ἐπὶ πόλεμον, Ἀριστοτέλης εἶπε· „Περίμεινον τὸ τέλειον τῆς ἡλικίας καὶ τότε πολέμει“. Ὁ δέ, „Φοβοῦμαι“, ἔφη, „μὴ περιμένων τὸ τέλειον τῆς ἡλικίας, τὴν τῆς νεότητος ἀπολέσω“ (Gnomologium Vaticanum, 98).

30

Διογένης ἰδὼν μειράκιον ἀρυόμενον χερσὶ κοίλαις ἀπὸ τοῦ παραῤῥέοντος ὕδατος καὶ πῖνον, ἀπέρριψεν αὐτίκα καὶ τήν, ἐξ ἧς εἰώθει πίνειν, κύλικα, βελτίους καὶ χρησιμωτέρας τὰς χεῖρας φάσκων εἰληφέναι παρὰ τῆς φύσεως (Gnomologium Vaticanum, 185 = Diog. La. 6,2 6,37).

31

Ἀλέξανδρος ἰδὼν Διογένην τὸν κυνικὸν φιλόσοφον, θαυμάσας, εἶπέ τινι τῶν γνωρίμων· „Ὡς ἡδέως ἂν ἐγενόμην Διογένης, εἰ μὴ ἐγεγόνειν Ἀλέξανδρος“ (Gnomologium Vaticanum, 91).

32

ესოპეს იმავ-არაკები (VI-V სს. ძვ.წ.)

Οἱ τοῦ Αἰσώπου λογοποιοῦ μῦθοι

1. Γέρων καὶ θάνατος

Γέρων ποτὲ ξύλα τεμὼν ἐξ ὄρους, κάπὶ τῶν ὤμων ἀράμενος, ἐπειδὴ πολλὴν ὁδὴν ἐπηχθισμένος ἐβάδισεν, ἀπειρηκώς, ἀπέθετό τε τὰ ξύλα, καὶ τὸν θάνατον ἐλθεῖν ἐπεκαλεῖτο. Τοῦ δὲ θανάτου εὐθὺς ἐπιστάντος, καὶ τὴν αἰτίαν πυνθανομένου, δι' ἣν αὐτὸν καλοίη, ὁ γέρων ἔφη· „ἵνα τὸν φόρτον τοῦτον ἄρας ἐπιθῇς μοι“.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος φιλόζωος (ἐστι) εἰ καὶ δυστυχεῖ καὶ πτωχος ἐστι.

2. Βουκόλος

Βουκόλος βόσκων ἀγέλην ταύρων ἀπώλεσε μόσχον· περιελθὼν δὲ καὶ μὴ εὑρὼν εὔξατο τῷ Διί, ἐὰν τὸν κλέπτην εὕρῃ, ἔριφον αὐτῷ θῦσαι. Ἐλθὼν δὲ εἴς τινα δρυμῶνα, καὶ θεασάμενος λέοντα κατεσθίοντα τὸν μόσχον, περίφοβος γενόμενος, ἐπάρας εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας εἶπε· „δέσποτα Ζεῦ, πάλαι μέν σοι εὐξάμην ἔριφον θῦσαι, ἐὰν τὸν κλέπτην εὕρω· νῦν δὲ ταῦρον θύσω, ἐὰν τὰς τοὺς τοῦ κλέπτου χεῖρας ἐκφύγω“.

3. Χελώνη καὶ ἀετός

Χελώνη ἀετοῦ ἐδεῖτο, πέτεσθαι αὐτὴν διδάξαι. Τοῦ δὲ παραινοῦντος πόῤῥω τοῦτο τῆς φύσεως αὐτῆς εἶναι, ἐκείνη μᾶλλον τῇ δεήσει προσέκειτο, λαβὼν οὖν αὐτὴν τοῖς ὄνυξι καὶ εἰς ὕψος ἀνενεγκών, εἶτ' ἀφῆκεν. Ἡ δὲ κατὰ πετρῶν πεσοῦσα συνετρίβη.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι πολλοὶ ἐν φιλονεικίαις, τῶν φρονιμωτέρων παρακούσαντες, ἑαυτοὺς ἔβλαψαν.

4. Βόες καὶ ἄξων

Βόες ἅμαξαν εἵλκον· τοῦ δὲ ἄξονος τρίζοντος, ἐπιστραφέντες ἔφασαν οὕτως πρὸς αὐτόν· „ὦ οὗτος ἡμῶν τὸ ὅλον βάρος φερόντων, σὺ τί κράζεις;“

Οὕτω καὶ ἔνιοι ἑτέρων μοχθούντων αὐτοὶ προσποιοῦνται κάμνειν.

5. Λέων καὶ ὄνος καὶ ἀλώπηξ

Λέων καὶ ὄνος καὶ ἀλώπηξ, κοινωνίαν ποιησάμενοι ἐξῆλθον πρὸς ἄγραν. Πολλῆς οὖν θήρας συλληφθείσης προσέταξεν ὁ λέων τῷ ὄνῳ διελεῖν αὐτούς. Ὁ δὲ τρεῖς μερίδας ποιησάμενος ἐκ τῶν ἴσων, ἐκλέξασθαι τούτους προὐτρέπετο· καὶ ὁ λέων θυμωθεὶς τὸν ὄνον κατέφαγεν. Εἶτα τῇ ἀλώπεκι μερίζειν ἐκέλευσεν. Ἡ δ' εἰς μίαν μερίδα πάντα σωρεύσασα, ἑαυτῇ βραχύ τι κατέλιπεν. Καὶ ὁ λέων πρὸς αὐτήν· Τίς σε, ὦ βελτίστη, διαιρεῖν οὕτως ἐδίδαξεν; Ἡ δ' εἶπεν· Ἡ τοῦ ὄνου συμφορά.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι σωφρονισμοὶ γίνονται τοῖς ἀνθρώποις τὰ τῶν πέλας δυστυχήματα.

6. Λέαινα καὶ ἀλώπηξ

Λέαινα ὀνειδιζομένη ὑπὸ ἀλώπεκος ἐπὶ τῷ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ἕνα τίκτειν „ἕνα", ἔφη „ἀλλὰ λέοντα".

7. Ἀλώπηξ καὶ βότρυς

Ἀλώπηξ λιμώττουσα, ὡς ἐθεάσατο ἐπί τινος ἀναδενδράδος βότρυας κρεμαμένους, ἐβουλήθη αὐτῶν κρατῆσαι καὶ οὐκ ἐδύνατο· ἀπαλλαττομένη δὲ πρὸς ἑαυτὴν εἶπεν· „ὄμφακές εἰσιν".

Οὕτω καὶ τῶν ἀνθρώπων ἔνιοι, τῶν πραγμάτων ἀφικέσθαι μὴ δυνάμενοι δι' ἀσθένειαν, τοὺς καιροὺς αἰτιῶνται.

8. Ζεὺς καὶ ὄφις

Τοῦ Διὸς γάμους ποιοῦντος, πάντα τὰ ζῷα ἀνήνεγκεν δῶρα, ἕκαστον κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν· ὄφις δὲ ἕρπων ῥόδον λαβὼν ἐν τῷ στόματι ἀνέβη. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ζεὺς ἔφη· „τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων τὰ δῶρα λαμβάνω, ἀπὸ δὲ τοῦ τοῦ στόματος λαμβάνω οὐδέν".

9. Ὄνος καὶ ἀλώπηξ

Ὄνος ἐνδυσάμενος λεοντῆν, περιήει τἆλλα τῶν ζῴων ἐκφοβῶν. Καὶ δὴ θεασάμενος ἀλώπεκα, ἐπειρᾶτο καὶ ταύτην διδίττεσθαι. Ἡ δὲ (ἐτύγχανε γὰρ αὐτοῦ φθεγξαμένου προακηκουῖα) πρὸς αὐτὸν ἔφη· „ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὡς καὶ ἐγὼ ἄν σε ἐφοβήθην, εἰ μὴ ὀγκωμένου ἤκουσα".

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι ἔνιοι τῶν ἀπαιδεύτων τοῖς ἔξω δοκοῦντές τινες εἶναι, ὑπὸ τῆς ἰδίας γλωσσαλγίας ἐλέγχονται.

10. Ἵππος καὶ ὄνος

Ἄνθρωπός τις εἶχεν ἵππον καὶ ὄνον. Ὁδευόντων δὲ ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν ὁ ὄνος τῷ ἵππῳ· „ἆρον ἐκ τοῦ ἐμοῦ βάρους, εἰ θέλεις εἶναί με σῶν". Ὁ δὲ οὐκ ἐπείσθη· ὁ δὲ ὄνος, πεσὼν ἐκ τοῦ κόπου, ἐτελεύτησε. Τοῦ δὲ δεσπότου πάντα ἐπιθέντος αὐτῷ, καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ὄνου δοράν, θρηνῶν ὁ ἵππος ἐβόα· „οἴμαι τῷ παναθλίῳ, τί μοι συνέβη τῷ ταλαιπώρῳ; μὴ θελήσας γὰρ μικρὸν βάρος λαβεῖν, ἰδοὺ ἅπαντα βαστάζω, καὶ τὸ δέρμα".

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι τοῖς μικροῖς οἱ μεγάλοι συγκοινωνοῦντες ἀμφότεροι σωθήσονται ἐν βίῳ.

11. Γυνὴ καὶ ὄρνις

Γυνή τις χήρα ὄρνιν εἶχε, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ᾠὸν αὐτῇ τίκτουσαν. Νομίσασα δέ, ὡς, εἰ πλείους, τῇ ὄρνιθι κριθὰς παραβάλοι, δὶς τέξεται τῆς ἡμέρας, τοῦτο πεποίηκεν. Ἡ δ' ὄρνις πιμελὴς γενομένη, οὐδ' ἅπαξ τῆς ἡμέρας τεκεῖν ἠδύνατο.

12. Βάτραχοι

Βάτραχοι δύο ἐν λίμνῃ ἐνέμοντο· θέρους δὲ ξηρανθείσης τῆς λίμνης, ἐκείνην καταλιπόντες ἐπεζήτουν ἑτέραν. Καὶ δὴ βαθεῖ περιέτυχον φρέατι, ὅπερ ἰδὼν ἄτερος θατέρῳ φησί· „συγκατέλθωμεν, ὦ οὗτος, εἰς τόδε τὸ φρέαρ". Ὁ δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν· „ἂν οὖν καὶ τὸ ἐνθάδε ὕδωρ ξηρανθῇ, πῶς ἀναβησόμεθα;"

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι οὐ δεῖ ἀπερισκέπτως προσιέναι τοῖς πράγμασιν.

13. Ὄρνις καὶ χελιδών

Ὄρνις, ὄφεως ὠὰ εὑροῦσα, ἐπιμελῶς ἐκθερμάνασα ἐξεκόλαψε. Χελιδὼν δὲ, θεασαμένη αὐτὴν, ἔφη· „ὦ ματαία, τί ταῦτα τρέφεις; ἅπερ αὐξηθέντα ἀπὸ σοῦ πρῶτης τοῦ ἀδικεῖν ἄρξεται".

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι ἀπιθάσσευτός ἐστιν ἡ πονηρία, κἂν τὰ μέγιστα εὐεργετῆται.

14. Κύων κρέας φέρουσα

Κύων κρέας ἔχουσα ποταμὸν διέβαινε· θεασαμένη δὲ τὴν ἑαυτῆς σκιὰν κατὰ τοῦ ὕδατος ὑπέλαβεν ἑτέραν κύνα εἶναι μεῖζον κρέας ἔχουσαν. Διόπερ ἀφεῖσα τὸ ἴδιον ὥρμησεν ὡς τὸ ἐκείνης ἀφαιρησομένη· συνέβη δὲ αὐτῇ ἀμφοτέρων στερηθῆναι, τοῦ μὲν μὴ ἐφικομένη, διότι μηδὲν ἦν, τοῦ δέ, διότι ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ παρεσύρη.

Πρὸς ἄνδρα πλεονέκτην ὁ λόγος εὔκαιρος.

15. Γεωργὸς καὶ ὄφις

Γεωργὸς χειμῶνος ὥραν ὄφιν εὑρὼν ὑπὸ κρύους πεπηγότα τοῦτον ἐλεήσας καὶ λαβὼν ὑπὸ κόλπον ἔθετο. Θερμανθεὶς δὲ ἐκεῖνος καὶ ἀναλαβὼν τὴν ἰδίαν φύσιν ἔπληξε τὸν εὐεργέτην καὶ ἀνεῖλε· Ὁ δὲ θνῄσκων ἔλεγε· „δίκαια πάσχω τὸν πονηρὸν οἰκτείρας“.

Ὁ λόγος δηλοῖ, ὅτι ἀμετάθετοί εἰσιν οἱ πονηροί, κἂν τὰ μέγιστα φιλανθρωπεύωνται.

16. Κόραξ καὶ ἀλώπηξ

Κόραξ κρέας ἁρπάσας ἐπί τινος δένδρου ἐκάθισεν· ἀλώπηξ δὲ θεασαμένη αὐτὸν καὶ βουλομένη τοῦ κρέως περιγενέσθαι, στάσα ἐπῄνει αὐτὸν ὡς εὐμεγέθη τε καὶ καλόν, λέγουσα καὶ ὡς πρέπει αὐτῷ μάλιστα τῶν ὀρνέων βασιλεύειν καὶ τοῦτο πάντως ἂν γένοιτο, εἰ φωνὴν εἶχεν. Ὁ δὲ παραστῆσαι αὐτῇ βουλόμενος, ὅτι καὶ φωνὴν ἔχει, βαλὼν τὸ κρέας μεγάλως ἐκεκράγει· ἐκείνη δὲ προσδραμοῦσα καὶ τὸ κρέας ἁρπάσασα ἔφη· „ὦ κόραξ, ἔχεις τὰ πάντα, νοῦν μόνον κτῆσαι“.

Πρὸς ἄνδρα ἄνοητον ὁ λόγος εὔκαιρος.

17. Τέττιξ καὶ μύρμηκες

Χειμῶνος ὥρᾳ τῶν σίτων βραχέντων, οἱ μύρμηκες ἔψυχον. Τέττιξ δὲ λιμώττων ᾔτει αὐτοὺς τροφήν. Οἱ δὲ μύρμηκες εἶπον αὐτῷ, διὰ τί τὸ θέρος οὐ συνῆγες τροφήν; ὁ δὲ εἶπεν· „οὐκ ἐσχόλαζον, ἀλλ' ᾖδον μουσικῶς“. Οἱ δὲ γελάσαντες εἶπον· „ἀλλ' εἰ θέρους ὥραις ηὔλεις, χειμῶνος ὀρχοῦ“.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι οὐ δεῖ τινα ἀμελεῖν ἐν παντὶ πράγματι, ἵνα μὴ λυπηθῇ καὶ κινδυνεύσῃ.

33

ჰეროდოტე (V საუკ. ძვ.წ.)

უძველესი ხალხისა და ენის შესახებ

Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμήτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἑωυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων. ἐπειδὴ δὲ Ψαμμήτιχος βασιλεύσας ἠθέλησε εἰδέναι οἵτινες γενοίατο πρῶτοι, ἀπὸ τοῦτου νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἑωυτῶν, τῶν δὲ ἄλλων ἑωυτούς. Ψαμμήτιχος δὲ ὡς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν οἳ γενοίατο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποίμνια τροφήν τινα τοιήνδε, ἐντειλάμενος μηδένα ἀντίον αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν ἱέναι, ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἑωυτῶν κεῖσθαι αὐτὰ καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφι αἶγας, πλήσαντα δὲ τοῦ γάλακτος τἆλλα διαπρήσσεσθαι. ταῦτα δὲ ἐποιεέ τε καὶ

ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμήτιχος θέλων ἀκοῦσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσήμων κνυζημάτων, ἤντινα φωνὴν ῥήξουσι πρώτην. τὰ περ ὧν καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσσοντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην καὶ ἐσιόντι τὰ παιδία ἀμφότερα προσπίπτοντα „βεκὸς“ ἐφώνεον ὀρέγοντα τὰς χεῖρας. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας ἤσυχος ἦν ὁ ποιμήν, ὡς δὲ πολλάκις φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ ἤγαγε τὰ παιδία κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμήτιχος ἐπυνθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων βεκός τι καλέουσι, πυνθανόμενος δὲ εὕρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτοι καὶ τοιούτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἑωυτῶν. ὧδε μὲν γενέσθαι τῶν ἱερῶν τοῦ Ἡφαίστου τοῦ ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ καὶ ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμήτιχος ἐκταμὼν τὴν δίαιταν οὕτω ἐποιήσατο τῶν παιδίων παρὰ ταύτῃσι τῇσι γυναιξί (II, 2).

34

სტრაბონი (I საუკ. ძვ.წ.)

Γεωφγραφικά

ცნობები საქართველოს შესახებ

კოლხეთი

Καὶ ἡ λοιπὴ δὲ Κολχὶς ἐπὶ τῇ θαλάττῃ ἡ πλείων ἐστί· διαρρεῖ δ' αὐτὴν ὁ Φᾶσις, μέγας ποταμὸς ἐξ Ἀρμενίας τὰς ἀρχὰς ἔχων, δεχόμενος τόν τε Γλαῦκον καὶ τὸν Ἵππον ἐκ τῶν πλησίον ὀρῶν ἐκπίπτοντας· ἀναπλεῖται δὲ μέχρι Σαραπανῶν, ἐρύματος δυνανένου δέξασθαι καὶ πόλεως συνοικισμόν, ὅθεν πεζεύουσιν ἐπὶ τὸμ Κῦρον ἡμέραις τέτταρσι δι' ἀμαξιτοῦ. ἐπίκειται δὲ τῷ Φάσιδι ὁμώνυμος πόλις, ἐμπόριον τῶν Κόλχων, τῇ μὲν προβεβλημένη τὸν ποταμόν, τῇ δὲ λίμνην, τῇ δὲ τὴν θάλατταν· ἐντεῦθεν δὲ πλοῦς ἐπ' Ἀμισοῦ καὶ Σινώπης ὄκτὼ ἡμερῶν ἢ ἐννέα διὰ τὸ τοὺς αἰγιαλοῦς μαλακοὺς εἶναι καὶ τὰς τῶν ποταμῶν ἐκβολάς. ἀγαθὴ δ' ἐστὶν ἡ χώρα καὶ καρποῖς πλὴν τοῦ μέλιτος (πικρίζει γὰρ τὸ πλέον) καὶ τοῖς πρὸς ναυπηγίαν πᾶσιν· πολλήν τε γὰρ ὕλην φύει καὶ ποταμοῖς κατακομίζει, λίνοβ ττε ποιεῖ πολὺ καὶ κάναβιν καὶ κηρὸν καὶ πίτταν· ἡ δὲ λινουργία καὶ τεθρύληται· καὶ γὰρ εἰς τοὺς ἔξω ἐπεκόμιζον, καί τινες βουλόμενοι συγγένειάν τινα τοῖς Κόλχοις πρὸς Αἰγυπτίους ἐμφανίζειν ἀπὸ τούτων πιστοῦνται. ὑπέρκειται δὲ τῶν λεχθέντων ποταμῶν ἐν τῇ Μοσχικῇ τὸ τῆς Λευκοθέας ἱερον, Φρίξου ἵδρυμα καὶ μαντεῖον ἐκείνου, ὅπου κριὸς οὐ θύεται, πλούσιόν ποτε ὑπάρξαν, συληθὲν δὲ ὑπὸ Φαρνάκου καθ' ἡμᾶς, καὶ

μικρὸν ὕστερον ὑπὸ Μιθριδάτου τοῦ Περγαμηνοῦ. Κακωθείσης γὰρ χώρας, νοσεῖ τὰ τῶν θεῶν οὐδὲ τιμᾶσθαι θέλει, φησὶν Εὐριπίδης (XI, 2, 17).

სვანები

Πλησίον δὲ καὶ οἱ Σοάνες εἰσίν. οὗτοι κράτιστοί εἰσι κατὰ ἀλκὴν καὶ δύμαμιν· δυναστεύουσι γοῦν τῶν κύκλῳ, τὰ ἄκρα τοῦ Καυκάσου κατέχοντες τὰ ὑπὲρ τῆς Διοσκουριάδος· βασιλέα δ' ἔχουσι καὶ συνέδριον ἀνδρῶν τριακοσίων, συνάγουσι δ' ὡς φασι στρατιὰν καὶ εἴκοσι μυριάδων· ἅπαν γάρ ἐστι τὸ πλῆθος μάχιμον, οὐ συντεταγμένον, παρὰ τούτοις δὲ λέγεται καὶ χρυσὸν καταφέρειν τοὺς χειμάρρους· ὑποδέχεσθαι δ' αὐτὸν τοὺς βαρβάρους φάτναις κατατετρημέναις καὶ μαλλωταῖς δοραῖς· ἀφ' οὗ δὴ μεμυθεῦσθαι καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρος... χρῶνται δ' οἱ Σοάνες φαρμάκοις πρὸς τὰς ἀκίδας θαυμαστοῖς ἃ καὶ τοὺς μὴ φαρμακτοῖς τετρωμένους βέλεσι λυπεῖ κατὰ τὴν ὁσμήν· τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἔθνη τὰ πλησίον τὰ περὶ τὸν Καύκασον λυπρὰ καὶ μικρόχωρα, τὸ δὲ τῶν Ἀλβανῶν ἔθνος καὶ τὸ τῶν Ἰβήρων, ἃ δ' πληροῖ μάλιστα τὸν λιχθέντα ἰσθμόν. Καυκάσια καὶ αὐτὰ λέγοιτ' ἄν, εὐδαίμονα δὲ χώραν ἔχει καὶ σφόδρα καλῶς οἰκεῖσθαι δυναμένην (XI, 2, 19).

ივერია

1. Καὶ δὴ καὶ ἥ γε Ἰβηρία κατοικεῖται καλῶς τὸ πλέον πόλεσί τε καὶ ἐποικίοις, ὥστε καὶ κεραμωτὰς εἶναι στέγας καὶ ἀρχιτεκτονικὴν τὴν τῶν οἰκήσεων κατασκευὴν καὶ ἀγορὰς καὶ τἆλλα κοινά.

2. Τῆς δὲ χώρας τὰ μὲν κύκλῳ τοῖς Καυκασίοις ὄρεσι περιέχεται· προπεπτώκασι γάρ, ὡς εἶπον, ἀγκῶνες ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν εὔκαρποι, περιλαμβάνοντες τὴν σύμπασαν Ἰβηρίαν καὶ συνάπτοντες πρός τε τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Κολχίδα· ἐν μέσῳ δ' ἐστὶ πεδίον ποταμοῖς διάρρυτον, μεγίστῳ δὲ τῷ Κύρῳ, ὃς τὴν ἀρχὴν ἔχων ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας, εἰσβαλὼν εὐθὺς εἰς τὸ πεδίον τὸ λεχθέν, παραλαβὼν καὶ τὸν Ἄραγον ἐκ τοῦ Καυκάσου ῥέοντα, καὶ ἄλλα ὕδατα, διὰ στενῆς ποταμίας εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἐκπίπτει· μεταξὺ δὲ ταύτης τε καὶ τῆς Ἀρμενίας ἐνεχθεὶς πολῦς διὰ πεδίων εὐβοτουμένων σφόδρα, δεξάμενος καὶ πλείους ποταμούς, ὧν ἐστιν ὅ τε Ἀλαζόνιος καὶ ὁ Σανδοβάνης καὶ ὁ Ῥοιτάκης καὶ Χάνης, πλωτοὶ πάντες, εἰς τὴν Κασπίαν ἐμβάλλει θάλατταν. ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Κόρος.

3. Τὸ μὲν οὖν πεδίον τῶν Ἰβήρων οἱ γεωργικώτεροι καὶ πρὸς εἰρήνην νενευκότες οἰκοῦσιν, ἀρμενιστί τε καὶ μηδιστὶ ἐσκευασμένοι, τὴν δ' ὀρεινὴν οἱ πλείους καὶ μάχιμοι κατέχουσι, Σκυθῶν δίκην ζῶντες καῖ Σαρματῶν, ὥνπερ καὶ ὅμοροι καὶ συγγενεῖς εἰσιν· ἅπτονται δ' ὅμως καὶ γεωργίας, πολλάς τε μυριάδας συνάγουσιν καὶ ἐξ ἑαυτῶν καῖ ἐξ ἐκείνων, ἐπειδάν τι συμπέσῃ θορυβῶδες.

4. Τέτταρες δ' εἰσὶν εἰς τὴν χώραν εἰσβολαί· μία διὰ Σαραπανῶν, φρουρίου Κολχικοῦ, καὶ τῶν κατ' αὐτὸ στενῶν, δι' ὧν ὁ Φᾶσις γεφύραις ἑκατὸν καὶ εἴκοσι περατὸς γινόμενος διὰ τὴν σκολιότητα καταρρεῖ τραχὺς καὶ βίαιος εἰς τὴν Κολχίδα, πολλοῖς χειμάρροις κατὰ τὰς ἐπομβρίας ἐκχαραδρουμένων τῶν τόπων· γεννᾶται δ' ἐκ τῶν ὑπερκειμένων ὀρῶν πολλαῖς συμπληρούμενος πηγαῖς, ἐν δὲ τοῖς πεδίοις καὶ ἄλλους προσλαμβάνει ποταμούς, ὧν ἐστὶν ὅ τε Γλαῦκος καὶ ὁ Ἵππος· πληρωθεὶς δὲ καὶ γενόμενος πλωτὸς ἐξίησιν εἰς τὸν Πόντον καὶ ἔχει πόλιν ὁμώνυμον ἐπ' αὐτῷ καὶ λίμνην πλησίον·

Ἡ μὲν οὖν ἐκ τῆς Κολχίδος εἰς τὴν Ἰβηρίαν ἐμβολὴ τοιαύτη, πέτραις καὶ ἐρύμασι καὶ ποταμοῖς χαραδρώδεσι διακεκλεισμένη.

5. Ἐκ δὲ τῶν πρὸς ἄρκτον νομάδων ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀνάβασις χαλεπή, καὶ μετὰ ταύτην ποταμία στενὴ ἐπὶ τοῦ Ἀράγου ποταμοῦ τεττάρων ἡμερῶν ὁδὸν ἔχουσα ἐφ' ἕνα, φρουρεῖ δὲ τὸ πέρας τῆς ὁδοῦ τεῖχος δύσμαχον· ἀπὸ δὲ τῆς Ἀλβανίας διὰ πέτρας πρῶτον λατομητὴ εἴσοδος, εἶτα διὰ τέλματος, ὃ ποιεῖ ὁ ποταμὸς Ἀλαζόνιος ἐκ τοῦ Καυκάσου καταπίπτων. ἀπὸ δὲ τῆς Ἀρμενίας τὰ ἐπὶ τῷ Κύρῳ στενὰ καὶ τὰ ἐπὶ τῷ Ἀράγῳ· πρὶν γὰρ εἰς ἀλλήλους συμπεσεῖν, ἔχουσιν ἐπικειμένας πόλεις ἐρυμνὰς ἐπὶ πέτραις, διεχούσαις ἀλλήλων ὅσον ἑκκαίδεκα σταδίους ἐπὶ μὲν τῷ Κύρῳ τὴν Ἀρμοζικήν, ἐπὶ δὲ θατέρῳ Σευσάμορα. ταύταις δὲ ἐχρήσατο ταῖς εἰσβολαῖς πρότερον Πομπήιος ἐκ τῶν Ἀρμενίων ὁρμηθείς, καὶ μετὰ ταῦτα Κανίδιος.

6. Τέτταρα δὲ καὶ γένη τῶν ἀνθρώπων οἰκεῖ τὴν χώραν· ἓν μὲν καὶ πρῶτον, ἐξ οὗ τοὺς βασιλέας καθιστᾶσι κατ' ἀγχιστείαν τε καὶ ἡλικίαν τὸν πρεσβύτατον, ὁ δὲ δεύτερος δικαιοδοτεῖ καὶ στρατηλατεῖ. δεύτερον δὲ τὸ τῶν ἱερέων οἳ ἐπιμελοῦνται καὶ τῶν πρὸς τοὺς ὁμόρους δικαίων· τρίτον δὲ τὸ τῶν στρατευομένων καὶ γεωργούντων τέταρτον δὲ τὸν τῶν λαῶν, οἳ βασιλικοὶ δοῦλοι εἰσι καὶ πάντα διακονοῦνται τὰ πρὸς τὸν βίον. κοιναὶ δ' εἰσὶν αὐτοῖς αἱ κτήσεις κατὰ συγγένειαν, ἄρχει δὲ καὶ ταμιεύει ἑκάστην ὁ πρεσβύτατος. τοιοῦτοι μὲμ οἱ Ἴβηρες καὶ ἡ χώρα αὐτῶν (XI, 3, 1-6).

35

ხალიბები

Οἱ Χάλυβες μεταλλεύοντες σίδηρον πωλοῦσι καὶ οὕτω τὰ ἐπιτήδεια πορίζονται, τραχεῖαν ἔχοντες πρὸς καρπὸν τὴν γῆν.

(აპოლონიოს როდოსელის „არგონავტიკის" სქოლიონი – II, 1005).

36
კოლხთა ჩვეულება

Κόλχοι τοῦς νεκροὺς ἐν βύρσαις θάπτουσι καὶ καταῤῥάψαντες ἐκ τῶν δένδρων ἐξαρτῶσι.

(კლავდიოს ელიანე, „ჭრელ-ჭრელი ისტორია“ – IV, 1).

37
პეტრა პოლისი

Ἔστι δὲ Πέτρα πόλις ἐπιθαλασσία ἐν Κόλχοις πρὸς τῷ Εὐξείνῳ καλουμένῳ πόντῳ. Πέτρα ἦν φαῦλόν τι χωρίον τὰ πρότερα, Ἰουστινιανὸς δὲ βασιλεὺς τῷ τε περιβόλῳ καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ ἐχυρὰν κατεστήσατο.

(პროკოპი კესარიელი – II, 17).

ეპოსი

ჰომეროსი

Ἰλιάδος Α

Λοιμός. Μῆνις

Μῆνιν ἄειδε, θεὰ, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
οὐλομένην, ἣ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε,
πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν
ἡρώων, αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν
οἰωνοῖσί τε πᾶσι, Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή,
ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε
Ἀτρείδης τε, ἄναξ ἀνδρῶν, καὶ δῖος Ἀχιλλεύς.
Τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι;
Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός· ὁ γὰρ βασιλῆϊ χολωθεὶς
νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακήν, ὀλέκοντο δὲ λαοί,
οὕνεκα τὸν Χρύσην ἠτίμασεν ἀρητῆρα
Ἀτρείδης· ὁ γὰρ ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
λυσόμενός τε θύγατρα φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος
χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ, καὶ λίσσετο πάντας Ἀχαιούς,
Ἀτρεΐδα δὲ μάλιστα δύω, κοσμήτορε λαῶν·
Ἀτρεΐδαι τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
ἐκπέρσαι Πριάμοιο πόλιν, εὖ δ' οἴκαδ' ἱκέσθαι·
παῖδα δ' ἐμοὶ λύσαιτε φίλην, τὰ δ' ἄποινα δέχεσθαι,
ἁζόμενοι Διὸς υἱὸν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ
αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἤνδανε θυμῷ,
ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε:
„Μή σε, γέρον, κοίλῃσιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχείω
ἢ νῦν δηθύνοντ' ἢ ὕστερον αὖτις ἰόντα,
μή νύ τοι οὐ χραίσμῃ σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο.
τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω· πρίν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν
ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν Ἄργεϊ τηλόθι πάτρης,

ἱστὸν ἐποιχομένην καὶ ἐμὸν λέχος ἀντιόωσαν.
ἀλλ᾽ ἴθι, μή μ᾽ ἐρέθιζε, σαώτερος ὥς κε νέηαι.“
ὣς ἔφατ᾽, ἔδεισεν δ᾽ ὁ γέρων καὶ ἐπείθετο μύθῳ.
βῆ δ᾽ ἀκέων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
πολλὰ δ᾽ ἔπειτ᾽ ἀπάνευθε κιὼν ἠρᾶθ᾽ ὁ γεραιὸς
Ἀπόλλωνι ἄνακτι, τὸν ἠΰκομος τέκε Λητώ.
„Κλῦθί μευ, ἀργυρότοξ᾽, ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας
Κίλλάν τε ζαθέην, Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις,
Σμινθεῦ, εἴ ποτέ τοι χαρίεντ᾽ ἐπὶ νηὸν ἔρεψα,
ἢ εἰ δή ποτέ τοι κατὰ πίονα μηρί᾽ ἔκηα
ταύρων ἠδ᾽ αἰγῶν, τὸ δέ μοι κρήηνον ἐέλδωρ·
τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσιν“.
Ὣς ἔφατ᾽ εὐχόμενος, τοῦ δ᾽ ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων,
βῆ δὲ κατ᾽ Οὐλύμποιο καρήνων, χωόμενος κῆρ,
τόξ᾽ ὤμοισιν ἔχων ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην,
ἔκλαγξαν δ᾽ ἄρ᾽ ὀϊστοὶ ἐπ᾽ ὤμων χωομένοιο,
αὐτοῦ κινηθέντος· ὁ δ᾽ ἤϊε νυκτὶ ἐοικώς.
ἕζετ᾽ ἔπειτ᾽ ἀπάνευθε νεῶν, μετὰ δ᾽ ἰὸν ἕηκε·
δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένετ᾽ ἀργυρέοιο βιοῖο.
οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο καὶ κύνας ἀργούς,
αὐτὰρ ἔπειτ᾽ αὐτοῖσι βέλος ἐχεπευκὲς ἐφιεὶς
βάλλ᾽· αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί.
Ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν ᾤχετο κῆλα θεοῖο,
τῇ δεκάτῃ δ᾽ ἀγορὴν δὲ καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς·
τῷ γὰρ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
κήδετο γὰρ Δαναῶν, ὅτι ῥα θνήσκοντας ὁρᾶτο.
οἳ δ᾽ ἐπεὶ οὖν ἤγερθεν ὁμηγερέες τ᾽ γένοντο,
τοῖσι δ᾽ ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
„Ἀτρεΐδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας οἴω
ἂψ ἀπονοστήσειν, εἴ κεν θάνατόν γε φύγοιμεν,
εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς·
ἀλλ᾽ ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα,
ἢ καὶ ὀνειροπόλον – καὶ γάρ τ᾽ ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν -
ὅς κ᾽ εἴποι ὅ τι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
εἴτ᾽ ἄρ᾽ ὅγ᾽ εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται εἴθ᾽ ἑκατόμβης
αἴ κέν πως ἀρνῶν κνίσης αἰγῶν τε τελείων
βούλεται ἀντιάσας ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι.“
Ἦτοι ὅγ᾽ ὣς εἰπὼν κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζετο. τοῖσι δ᾽ ἀνέστε
Κάλχας Θεστορίδης, οἰωνοπόλων ὄχ᾽ ἄριστος,

ὃς ἤδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα,
καὶ νήεσσ' ἡγήσατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἴσω,
ἣν διὰ μαντοσύνην, τήν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων·
ὅ σφιν ἐὺ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
„ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με, διίφιλε, μυθήσασθαι
μῆνιν Ἀπόλλωνος, ἑκατηβελέταο ἄνακτος.
τοὶγὰρ ἐγὼν ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο καί μοι ὄμοσσον
ἦ μέν μοι πρόφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξειν:
ἦ γὰρ ὀΐομαι ἄνδρα χολωσέμεν, ὃς μέγα πάντων
Ἀργείων κρατέει καί οἱ πείθονται Ἀχαιοί.
κρείσσων γὰρ βασιλεὺς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ·
εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ,
ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι. σὺ δὲ φράσαι εἴ με σαώσεις."
τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
„θαρσήσας μάλα εἰπὲ θεοπρόπιον ὅ τι οἶσθα.
οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλλωνα διίφιλον, ᾧ τε σὺ, Κάλχαν,
εὐχόμενος Δαναοῖσι θεοπροπίας ἀναφαίνεις,
οὔτις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο
σοὶ κοίλῃς παρὰ νηυσί βαρείας χεῖρας ἐποίσει
συμπάντων Δαναῶν, οὐδ' ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς,
ὃς νῦν πολλὸν ἄριστος Ἀχαιῶν εὔχεται εἶναι".
Καὶ τότε δὴ θάρσησε καὶ ηὔδα μάντις ἀμύμων·
„οὔτ' ἄρ' ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται οὐδ' ἑκατόμβης,
ἀλλ' ἕνεκ' ἀρητῆρος, ὃν ἠτίμησ' Ἀγαμέμνων,
οὐδ' ἀπέλυσε θύγατρα καὶ οὐκ ἀπεδέξατ' ἄποινα·
τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος ἠδ' ἔτι δώσει.
οὐδ' ὅγε πρὶν Δαναοῖσιν ἀεικέα λοιγὸν ἀπώσει,
πρίν γ' ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἐλικώπιδα κούρην
ἀπριάτην ἀνάποινον, ἄγειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
ἐς Χρύσην· τότε κέν μιν ἱλασσάμενοι πεπίθοιμεν".
Ἧτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο, τοῖσι δ' ἀνέστη
ἥρως Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφιμέλαιναι
πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην:
Κάλχαντα πρώτιστα κάκ' ὀσσόμενος προσέειπε·
„Μάντι κακῶν οὐ πώ ποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπες·
αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι,
ἐσθλὸν δ' οὔτέ τί πω εἶπες ἔπος οὔτ' ἐτέλεσσας·

καὶ νῦν ἐν Δαναοῖσι θεοπροπέων ἀγορεύεις
ὡς δὴ τοῦδ' ἕνεκά σφιν ἑκηβόλος ἄλγεα τεύχει,
οὕνεκ' ἐγὼ κούρης Χρυσηΐδος ἀγλά' ἄποινα
οὐκ ἔθελον δέξασθαι, ἐπεὶ πολὺ βούλομαι αὐτὴν
οἴκοι ἔχειν· καὶ γάρ ῥα Κλυταιμνήστρης προβέβουλα,
κουριδίης ἀλόχου, ἐπεὶ οὔ ἑθέν ἐστι χερείων,
οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, οὔτ' ἄρ φρένας οὔτέ τι ἔργα.
ἀλλὰ καὶ ὥς ἐθέλω δόμεναι πάλιν εἰ τόγ' ἄμεινον·
βούλομ' ἐγὼ λαὸν σῶν ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.
αὐτὰρ ἐμοὶ γέρας αὐτίχ' ἑτοιμάσατ', ὄφρα μὴ οἶος
Ἀργείων ἀγέραστος ἔω, ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε.
λεύσσετε γὰρ τόγε πάντες, ὅ μοι γέρας ἔρχεται ἄλλη".
τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
„Ἀτρεΐδη κύδιστε, φιλοκτεανώτατε πάντων,
πῶς γάρ τοι δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί;
οὐδέ τί που ἴδμεν ξυνήϊα κείμενα πολλά·
ἀλλὰ τὰ μὲν πολίων ἐξεπράθομεν, τὰ δέδασται,
λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν.
ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν τήνδε θεῷ πρόες· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
τριπλῇ τετραπλῇ τ' ἀποτείσομεν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς
δῷσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι."
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων·
„μὴ δ' οὕτως ἀγαθός περ ἐὼν θεοείκελ' Ἀχιλλεῦ,
κλέπτε νόῳ, ἐπεὶ οὐ παρελεύσεαι οὐδέ με πείσεις.
ἦ ἐθέλεις ὄφρ' αὐτὸς ἔχῃς γέρας, αὐτὰρ ἔμ' αὖτως
ἧσθαι δευόμενον, κέλεαι δέ με τήνδ' ἀποδοῦναι;
ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί,
ἄρσαντες κατὰ θυμόν, ὅπως ἀντάξιον ἔσται·
εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγώ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ Ὀδυσῆος
ἄξω ἑλών· ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὅν κεν ἵκωμαι.
ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα μεταφρασόμεσθα καὶ αὖτις,
νῦν δ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν,
εἰς δ' ἐρέτας ἐπιτηδὲς ἀγείρομεν, ἐς δ' ἑκατόμβην
θείομεν, ἂν δ' αὐτὴν Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον
βήσομεν· εἷς δέ τις ἀρχὸς ἀνὴρ βουληφόρος ἔστω,
ἢ Αἴας, ἢ Ἰδομενεὺς, ἢ δῖος Ὀδυσσεύς,
ἠὲ σὺ Πηλεΐδη πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν,
ὄφρ' ἡμιν ἑκάεργον ἱλάσσεαι ἱερὰ ῥέξας".

Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
„ὤμοι, ἀναιδείην ἐπιειμένε κερδαλεόφρον,
πῶς τίς τοι πρόφρων ἔπεσιν πείθηται Ἀχαιῶν
ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι ἢ ἀνδράσιν ἶφι μάχεσθαι.
οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἦλυθον αἰχμητάων
δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὔ τί μοι αἴτιοί εἰσιν.
οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους,
οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
καρπὸν ἐδηλήσαντ', ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ μεταξὺ
οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα·
ἀλλὰ σοί, ὦ μέγ' ἀναιδές, ἅμ' ἑσπόμεθ', ὄφρα σὺ χαίρῃς,
τιμὴν ἀρνύμενοι Μενελάῳ σοί τε κυνῶπα,
πρὸς Τρώων· τῶν οὔτι μετατρέπῃ οὐδ' ἀλεγίζεις·
καὶ δή μοι γέρας αὐτὸς ἀφαιρήσεσθαι ἀπειλεῖς,
ᾧ ἔπι πολλὰ μόγησα, δόσαν δέ μοι υἷες Ἀχαιῶν.
οὐ μὲν σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας, ὁππότ' Ἀχαιοὶ
Τρώων ἐκπέρσωσ' εὐναιόμενον πτολίεθρον·
ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον πολυάϊκος πολέμοιο
χεῖρες ἐμαὶ διέπουσ'· ἀτὰρ ἤν ποτε δασμὸς ἵκηται,
σοὶ τὸ γέρας πολὺ μεῖζον, ἐγὼ δ' ὀλίγον τε φίλον τε
ἔρχομ' ἔχων ἐπὶ νῆας, ἐπεί κε κάμω πολεμίζων.
νῦν δ' εἶμι Φθίηνδ', ἐπεὶ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
οἴκαδ' ἴμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδέ σ' ὀΐω
ἐνθάδ' ἄτιμος ἐὼν ἄφενος καὶ πλοῦτον ἀφύξειν".
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
„φεῦγε μάλ', εἴ τοι θυμὸς ἐπέσσυται, οὐδέ σ' ἔγωγε
λίσσομαι εἵνεκ' ἐμεῖο μένειν· πάρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι
οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς.
ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι διοτρεφέων βασιλήων·
αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη πόλεμοί τε μάχαι τε.
εἰ μάλα καρτερός ἐσσι, θεός που σοὶ τόγ' ἔδωκεν.
οἴκαδ' ἰὼν σὺν νηυσί τε σῇς καὶ σοῖς ἑτάροισι
Μυρμιδόνεσσιν ἄνασσε, σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω,
οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος· ἀπειλήσω δέ τοι ὧδε·
ὡς ἔμ' ἀφαιρεῖται Χρυσηΐδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
τὴν μὲν ἐγὼ σὺν νηῒ τ' ἐμῇ καὶ ἐμοῖς ἑτάροισιν
πέμψω, ἐγὼ δέ κ' ἄγω Βρισηΐδα καλλιπάρῃον
αὐτὸν ἰὼν κλισίηνδε, τὸ σὸν γέρας, ὄφρ' εὖ εἰδῇς
ὅσσον φέρτερός εἰμι σέθεν, στυγέῃ δὲ καὶ ἄλλος

ἶσον ἐμοὶ φάσθαι καὶ ὁμοιωθήμεναι ἄντην".
Ὣς φάτο· Πηλεΐωνι δ' ἄχος γένετ', ἐν δέ οἱ ἦτορ
στήθεσσιν λασίοισι διάνδιχα μερμήριξεν,
ἢ ὅγε φάσγανον ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
τοὺς μὲν ἀναστήσειεν, ὃ δ' Ἀτρεΐδην ἐναρίζοι,
ἠὲ χόλον παύσειεν ἐρητύσειέ τε θυμόν.
εἶος ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
ἕλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος, ἦλθε δ' Ἀθήνη
οὐρανόθεν· πρὸ γὰρ ἧκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε κηδομένη τε.
στῆ δ' ὄπιθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε Πηλείωνα,
οἴῳ φαινομένη· τῶν δ' ἄλλων οὔτις ὁρᾶτο.
θάμβησεν δ' Ἀχιλεύς, μετὰ δ' ἐτράπετ', αὐτίκα δ' ἔγνω
Παλλάδ' Ἀθηναίην· δεινὼ δέ οἱ ὄσσε φάανθεν.
καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
„Τίπτ' αὖτ', αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, εἰλήλουθας;
ἦ ἵνα ὕβριν ἴδῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο;
ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τελέεσθαι ὀΐω·
ἧς ὑπεροπλίῃσι τάχ' ἄν ποτε θυμὸν ὀλέσσῃ".
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
„ἦλθον ἐγὼ παύσουσα τὸ σὸν μένος, αἴ κε πίθηαι,
οὐρανόθεν· πρὸ δέ μ' ἧκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε κηδομένη τε.
ἀλλ' ἄγε, λῆγ' ἔριδος, μηδὲ ξίφος ἕλκεο χειρί·
ἀλλ' ἤτοι ἔπεσιν μὲν ὀνείδισον ὡς ἔσεταί περ.
ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
καί ποτέ τοι τρὶς τόσσα παρέσσεται ἀγλαὰ δῶρα
ὕβριος εἵνεκα τῆσδε· σὺ δ' ἴσχεο, πείθεο δ' ἡμῖν".
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
„χρὴ μὲν σφωΐτερόν γε, θεά, ἔπος εἰρύσσασθαι,
καὶ μάλα περ θυμῷ κεχολωμένον· ὣς γὰρ ἄμεινον.
ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ".
Ἦ καὶ ἐπ' ἀργυρέῃ κώπῃ σχέθε χεῖρα βαρεῖαν,
ἂψ δ' ἐς κουλεὸν ὦσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησεν
μύθῳ Ἀθηναίης· ἡ δ' Οὔλυμπον δὲ βεβήκει
δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς μετὰ δαίμονας ἄλλους.
Πηλεΐδης δ' ἐξαῦτις ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἀτρεΐδην προσέειπε, καὶ οὔ πω λῆγε χόλοιο.
„οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο,

οὔτέ ποτ' ἐς πόλεμον ἅμα λαῷ θωρηχθῆναι
οὔτε λόχονδ' ἰέναι σὺν ἀριστῆεσιν Ἀχαιῶν
τέτληκας θυμῷ· τὸ δέ τοι κὴρ εἴδεται εἶναι.
ἦ πολὺ λώϊόν ἐστι κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι, ὅστις σέθεν ἀντίον εἴπῃ.
δημοβόρος βασιλεύς, ἐπεὶ οὐτιδανοῖσιν ἀνάσσεις·
ἦ γὰρ ἂν, Ἀτρεΐδη, νῦν ὕστατα λωβήσαιο.
ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι·
ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους
φύσει, ἐπεὶ δὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν,
οὐδ' ἀναθηλήσει· περὶ γάρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψε
φύλλά τε καὶ φλοιόν· νῦν αὖτέ μιν υἷες Ἀχαιῶν
ἐν παλάμῃς φορέουσι δικασπόλοι, οἵ τε θέμιστας
πρὸς Διὸς εἰρύαται· ὃ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὅρκος·
ἦ ποτ' Ἀχιλλῆος ποθὴ ἵξεται υἷας Ἀχαιῶν
σύμπαντας· τότε δ' οὔτι δυνήσεαι ἀχνύμενός περ
χραισμεῖν, εὖτ' ἂν πολλοὶ ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
θνήσκοντες πίπτωσι· σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις
χωόμενος, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισας."
Ὣς φάτο Πηλεΐδης, ποτὶ δὲ σκῆπτρον βάλε γαίῃ
χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον, ἕζετο δ' αὐτός·
Ἀτρεΐδης δ' ἑτέρωθεν ἐμήνιε. τοῖσι δὲ Νέστωρ
ἡδυεπὴς ἀνόρουσε, λιγὺς Πυλίων ἀγορητής,
τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.
τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων
ἐφθίαθ', οἵ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἠδ' ἐγένοντο
ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἄνασσεν -
ὅ σφιν ἐὺ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
„Ὤ πόποι, ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει.
ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες,
ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ,
εἰ σφῶϊν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν,
οἳ περὶ μὲν βουλὴν Δαναῶν, περὶ δ' ἐστὲ μάχεσθαι.
ἀλλὰ πίθεσθ'· ἄμφω δὲ νεωτέρω ἐστὸν ἐμεῖο.
ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἠέ περ ὑμῖν
ἀνδράσιν ὠμίλησα, καὶ οὔ ποτέ μ' οἵ γ' ἀθέριζον.
οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι,
οἷον Πειρίθοόν τε Δρύαντά τε, ποιμένα λαῶν,
Καινέα τ' Ἐξάδιόν τε καὶ ἀντίθεον Πολύφημον

Θησέα τ' Αἰγεΐδην, ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν.
κάρτιστοι δὴ κεῖνοι ἐπιχθονίων τράφεν ἀνδρῶν·
κάρτιστοι μὲν ἔσαν καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο,
φηρσὶν ὀρεσκῴοισι ,καὶ ἐκπάγλως ἀπόλεσσαν.
καὶ μὲν τοῖσιν ἐγὼ μεθομίλεον ἐκ Πύλου ἐλθών,
τηλόθεν ἐξ ἀπίης γαίης: καλέσαντο γὰρ αὐτοί·
καὶ μαχόμην κατ' ἔμ' αὐτὸν ἐγώ· κείνοισι δ' ἂν οὔτις
τῶν οἳ νῦν βροτοί εἰσιν ἐπιχθόνιοι μαχέοιτο.
καὶ μέν μευ βουλέων ξύνιεν πείθοντό τε μύθῳ.
ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὔμμες, ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον.
μήτε σὺ τόνδ', ἀγαθός περ ἐὼν ἀποαίρεο κούρην,
ἀλλ' ἔα, ὥς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας υἷες Ἀχαιῶν·
μήτε σὺ, Πηλείδη, ἔθελ' ἐριζέμεναι βασιλῆϊ
ἀντιβίην, ἐσεὶ οὔποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς
σκηπτοῦχος βασιλεύς, ᾧτε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν.
εἰ δὲ σὺ καρτερός ἐσσι, θεὰ δέ σε γείνατο μήτηρ,
ἀλλ' ὅγε φέρτερός ἐστι, ἐπεὶ πλεόνεσσιν ἀνάσσει.
Ἀτρεΐδη, σὺ δὲ παῦε τεὸν μένος: αὐτὰρ ἔγωγε
λίσσομ' Ἀχιλλῆϊ μεθέμεν χόλον, ὃς μέγα πᾶσιν
ἕρκος Ἀχαιοῖσιν πέλεται πολέμοιο κακοῖο."
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων·
„ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα, γέρον, κατὰ μοῖραν ἔειπες.
ἀλλ' ὅδ' ἀνὴρ ἐθέλει περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων,
πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, πάντεσσι δ' ἀνάσσειν,
πᾶσι δὲ σημαίνειν, ἃ τιν' οὐ πείσεσθαι ὀΐω.
εἰ δέ μιν αἰχμητὴν ἔθεσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
τοὔνεκά οἱ προθέουσιν ὀνείδεα μυθήσασθαι;"
Τὸν δ' ἄρ' ὑποβλήδην ἠμείβετο δῖος Ἀχιλλεύς,
„ἦ γάρ κεν δειλός τε καὶ οὐτιδανὸς καλεοίμην,
εἰ δὴ σοὶ πᾶν ἔργον ὑπείξομαι, ὅττί κεν εἴπῃς·
ἄλλοισιν δὴ ταῦτ' ἐπιτέλλεο, μὴ γὰρ ἔμοιγε
σήμαιν'· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι σοὶ πείσεσθαι ὀΐω.
ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
χερσὶ μὲν οὔ τοι ἔγωγε μαχήσομαι εἵνεκα κούρης
οὔτε σοὶ οὔτέ τῳ ἄλλῳ, ἐπεί μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες·
τῶν δ' ἄλλων ἃ μοί ἐστι θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ,
τῶν οὐκ ἄν τι φέροις ἀνελὼν ἀέκοντος ἐμεῖο.
εἰ δ', ἄγε μὴν, πείρησαι, ἵνα γνώωσι καὶ οἵδε·
αἶψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί·"

Ὣς τὼ γ' ἀντιβίοισι μαχεσσαμένω ἐπέεσσιν
ἀνστήτην, λῦσαν δ' ἀγορὴν παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν·
Πηλεΐδης μὲν ἐπὶ κλισίας καὶ νῆας ἐΐσας
ἦϊε σύν τε Μενοιτιάδῃ καὶ οἷς ἑτάροισιν·
Ἀτρεΐδης δ' ἄρα νῆα θοὴν ἅλα δὲ προέρυσσεν,
ἐν δ' ἐρέτας ἔκρινεν εἰκοσιν, ἐς δ' ἑκατόμβην
βῆσε θεῷ, ἀνὰ δὲ Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον
εἶσεν ἄγων· ἐν δ' ἀρχὸς ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
οἳ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα,
λαοὺς δ' Ἀτρεΐδης ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν:
οἳ δ' ἀπελυμαίνοντο καὶ εἰς ἅλα λύματα βάλλον,
ἕρδον δ' Ἀπόλλωνι τεληέσσας ἑκατόμβας
ταύρων ἠδ' αἰγῶν παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο:
κνίση δ' οὐρανὸν ἷκεν ἑλισσομένη περὶ καπνῷ.
ὣς οἳ μὲν τὰ πένοντο κατὰ στρατόν: οὐδ' Ἀγαμέμνων
λῆγ' ἔριδος τὴν πρῶτον ἐπηπείλησ' Ἀχιλῆϊ,
ἀλλ' ὄγε Ταλθύβιόν τε καὶ Εὐρυβάτην προσέειπε,
τώ οἱ ἔσαν κήρυκε καὶ ὀτρηρὼ θεράποντε·
„Ἔρχεσθον κλισίην Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος·
χειρὸς ἑλόντ' ἀγέμεν Βρισηΐδα καλλιπάρῃον·
εἰ δέ κε μὴ δώῃσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
ἐλθὼν σὺν πλεόνεσσι· τό οἱ καὶ ῥίγιον ἔσται."
Ὣς εἰπὼν προΐει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε.
τὼ δ' ἀέκοντε βάτην παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο,
Μυρμιδόνων δ' ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθην.
τὸν δ' εὗρον παρά τε κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
ἥμενον· οὐδ' ἄρα τώ γε ἰδὼν γήθησεν Ἀχιλλεύς.
τὼ μὲν ταρβήσαντε καὶ αἰδομένω βασιλῆα
στήτην, οὐδέ τί μιν προσεφώνεον οὐδ' ἐρέοντο·
αὐτὰρ ὃ ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ φώνησέν τε·
„Χαίρετε κήρυκες, Διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν,
ἄσσον ἴτ'· οὔτί μοι ὔμμες ἐπαίτιοι, ἀλλ' Ἀγαμέμνων,
ὃ σφῶϊ προΐει Βρισηΐδος εἵνεκα κούρης.
ἀλλ' ἄγε, Διογενὲς Πατρόκλεις, ἔξαγε κούρην
καί σφωϊν δὸς ἄγειν. τὼ δ' αὐτὼ μάρτυροι ἔστων
πρός τε θεῶν μακάρων πρός τε θνητῶν ἀνθρώπων
καὶ πρὸς τοῦ βασιλῆος ἀπηνέος εἴ ποτε δ' αὖτε
χρειὼ ἐμεῖο γένηται ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι
τοῖς ἄλλοις. ἦ γὰρ ὅ γ' ὀλοιῇσι φρεσὶ θύει,

οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω,
ὅππως οἱ παρὰ νηυσὶ σόοι μαχέοιντο Ἀχαιοί.“
Ὣς φάτο, Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ᾽ ἑταίρῳ,
Ὣς φάτο, Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ᾽ ἑταίρῳ,
ἐκ δ᾽ ἄγαγε κλισίης Βρισηΐδα καλλιπάρῃον,
δῶκε δ᾽ ἄγειν: τὼ δ᾽ αὖτις ἴτην παρὰ νῆας Ἀχαιῶν:
ἣ δ᾽ ἀέκουσ᾽ ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν: αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
δακρύσας ἑτάρων ἄφαρ ἕζετο νόσφι λιασθείς,
θῖν᾽ ἔφ᾽ ἁλὸς πολιῆς, ὁρόων ἐπ᾽ ἀπείρονα πόντον:
πολλὰ δὲ μητρὶ φίλῃ ἠρήσατο χεῖρας ὀρεγνύς:
μῆτερ ἐπεί μ᾽ ἔτεκές γε μινυνθάδιόν περ ἐόντα,
τιμήν πέρ μοι ὄφελλεν Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξαι
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης: νῦν δ᾽ οὐδέ με τυτθὸν ἔτισεν:
ἦ γάρ μ᾽ Ἀτρεΐδης εὐρὺ κρείων Ἀγαμέμνων
ἠτίμησεν: ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.
ὣς φάτο δάκρυ χέων, τοῦ δ᾽ ἔκλυε πότνια μήτηρ
ἡμένη ἐν βένθεσσιν ἁλὸς παρὰ πατρὶ γέροντι:
καρπαλίμως δ᾽ ἀνέδυ πολιῆς ἁλὸς ἠΰτ᾽ ὁμίχλη,
καί ῥα πάροιθ᾽ αὐτοῖο καθέζετο δάκρυ χέοντος,
χειρί τέ μιν κατέρεξεν ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽ ἔκ τ᾽ ὀνόμαζε:
τέκνον τί κλαίεις; τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος;
ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω.
τὴν δὲ βαρὺ στενάχων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς:
οἶσθα: τί ἤ τοι ταῦτα ἰδυίῃ πάντ᾽ ἀγορεύω;
ᾠχόμεθ᾽ ἐς Θήβην ἱερὴν πόλιν Ἠετίωνος,
τὴν δὲ διεπράθομέν τε καὶ ἤγομεν ἐνθάδε πάντα:
καὶ τὰ μὲν εὖ δάσσαντο μετὰ σφίσιν υἷες Ἀχαιῶν,
ἐκ δ᾽ ἔλον Ἀτρεΐδῃ Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον.
Χρύσης δ᾽ αὖθ᾽ ἱερεὺς ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος
ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
λυσόμενός τε θύγατρα φέρων τ᾽ ἀπερείσι᾽ ἄποινα,
στέμματ᾽ ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος
χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ, καὶ λίσσετο πάντας Ἀχαιούς,
Ἀτρεΐδα δὲ μάλιστα δύω κοσμήτορε λαῶν.
ἔνθ᾽ ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ
αἰδεῖσθαί θ᾽ ἱερῆα καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα:
ἀλλ᾽ οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἤνδανε θυμῷ,
ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ᾽ ἐπὶ μῦθον ἔτελλε:
χωόμενος δ᾽ ὁ γέρων πάλιν ᾤχετο: τοῖο δ᾽ Ἀπόλλων

εὐξαμένου ἤκουσεν, ἐπεὶ μάλα οἱ φίλος ἦεν,
ἦκε δ' ἐπ' Ἀργείοισι κακὸν βέλος: οἱ δέ νυ λαοὶ
θνῇσκον ἐπασσύτεροι, τὰ δ' ἐπῴχετο κῆλα θεοῖο
πάντῃ ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν: ἄμμι δὲ μάντις
ὗ εἰδὼς ἀγόρευε θεοπροπίας ἑκάτοιο.
'' αὐτίκ' ἐγὼ πρῶτος κελόμην θεὸν ἱλάσκεσθαι:
Ἀτρεΐωνα δ' ἔπειτα χόλος λάβεν, αἶψα δ' ἀναστὰς
ἠπείλησεν μῦθον δ δὴ τετελεσμένος ἐστί:
τὴν μὲν γὰρ σὺν νηῒ θοῇ ἐλίκωπες Ἀχαιοὶ
ἐς Χρύσην πέμπουσιν, ἄγουσι δὲ δῶρα ἄνακτι:
τὴν δὲ νέον κλισίηθεν ἔβαν κήρυκες ἄγοντες
κούρην Βρισῆος τήν μοι δόσαν υἷες Ἀχαιῶν.
ἀλλὰ σὺ εἰ δύνασαί γε περίσχεο παιδὸς ἑῆος:
ἐλθοῦσ' Οὔλυμπον δὲ Δία λίσαι, εἴ ποτε δή τι
ἢ ἔπει ὤνησας κραδίην Διὸς ἠὲ καὶ ἔργῳ.
πολλάκι γάρ σεο πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄκουσα
εὐχομένης ὅτ' ἔφησθα κελαινεφέϊ Κρονίωνι
οἴῃ ἐν ἀθανάτοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι,
ὁππότε μιν ξυνδῆσαι Ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι
Ἥρη τ' ἠδὲ Ποσειδάων καὶ Παλλὰς Ἀθήνη:
ἀλλὰ σὺ τόν γ' ἐλθοῦσα θεὰ ὑπελύσαο δεσμῶν,
ὦχ' ἑκατόγχειρον καλέσασ' ἐς μακρὸν Ὄλυμπον,
ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί, ἄνδρες δέ τε πάντες
Αἰγαίων', ὃ γὰρ αὖτε βίην οὗ πατρὸς ἀμείνων:
ὅς ῥα παρὰ Κρονίωνι καθέζετο κύδεϊ γαίων:
τὸν καὶ ὑπέδεισαν μάκαρες θεοὶ οὐδ' ἔτ' ἔδησαν.
τῶν νῦν μιν μνήσασα παρέζεο καὶ λαβὲ γούνων
αἴ κέν πως ἐθέλῃσιν ἐπὶ Τρώεσσιν ἀρῆξαι,
τοὺς δὲ κατὰ πρύμνας τε καὶ ἀμφ' ἅλα ἕλσαι Ἀχαιοὺς
κτεινομένους, ἵνα πάντες ἐπαύρωνται βασιλῆος,
γνῷ δὲ καὶ Ἀτρεΐδης εὐρὺ κρείων Ἀγαμέμνων
ἣν ἄτην δ τ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισεν.
τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Θέτις κατὰ δάκρυ χέουσα:
ὤ μοι τέκνον ἐμόν, τί νύ σ' ἔτρεφον αἰνὰ τεκοῦσα;
αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος καὶ ἀπήμων
ἧσθαι, ἐπεί νύ τοι αἶσα μίνυνθά περ οὔ τι μάλα δήν:
νῦν δ' ἅμα τ' ὠκύμορος καὶ ὀϊζυρὸς περὶ πάντων
ἔπλεο: τώ σε κακῇ αἴσῃ τέκον ἐν μεγάροισι.
τοῦτο δέ τοι ἐρέουσα ἔπος Διὶ τερπικεραύνῳ

εἶμ' αὐτὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀγάννιφον αἴ κε πίθηται.
ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι
μήνι' Ἀχαιοῖσιν, πολέμου δ' ἀποπαύεο πάμπαν:
Ζεὺς γὰρ ἐς Ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
χθιζὸς ἔβη κατὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο:
δωδεκάτῃ δέ τοι αὖτις ἐλεύσεται Οὔλυμπον δέ,
καὶ τότ' ἔπειτά τοι εἶμι Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ,
καί μιν γουνάσομαι καί μιν πείσεσθαι ὀΐω.
ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπεβήσετο, τὸν δὲ λίπ' αὐτοῦ
χωόμενον κατὰ θυμὸν ἐϋζώνοιο γυναικὸς
τήν ῥα βίῃ ἀέκοντος ἀπηύρων: αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
ἐς Χρύσην ἵκανεν ἄγων ἱερὴν ἑκατόμβην.
οἳ δ' ὅτε δὴ λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς ἵκοντο
ἱστία μὲν στείλαντο, θέσαν δ' ἐν νηῒ μελαίνῃ,
ἱστὸν δ' ἱστοδόκῃ πέλασαν προτόνοισιν ὑφέντες
καρπαλίμως, τὴν δ' εἰς ὅρμον προέρεσσαν ἐρετμοῖς.
ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν:
ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
ἐκ δ' ἑκατόμβην βῆσαν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι:
ἐκ δὲ Χρυσηῒς νηὸς βῆ ποντοπόροιο.
τὴν μὲν ἔπειτ' ἐπὶ βωμὸν ἄγων πολύμητις Ὀδυσσεὺς
πατρὶ φίλῳ ἐν χερσὶ τίθει καί μιν προσέειπεν:
ὦ Χρύση, πρό μ' ἔπεμψεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
παῖδά τε σοὶ ἀγέμεν, Φοίβῳ θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
ῥέξαι ὑπὲρ Δαναῶν ὄφρ' ἱλασόμεσθα ἄνακτα,
ὅς νῦν Ἀργείοισι πολύστονα κήδε' ἐφῆκεν.
ὣς εἰπὼν ἐν χερσὶ τίθει, ὁ δὲ δέξατο χαίρων
παῖδα φίλην: τοὶ δ' ὦκα θεῷ ἱερὴν ἑκατόμβην
ἑξείης ἔστησαν ἐϋδμητον περὶ βωμόν,
χερνίψαντο δ' ἔπειτα καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο.
τοῖσιν δὲ Χρύσης μεγάλ' εὔχετο χεῖρας ἀνασχών:
κλῦθί μευ ἀργυρότοξ', ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας
Κίλλαν τε ζαθέην Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις:
ἦ μὲν δή ποτ' ἐμεῦ πάρος ἔκλυες εὐξαμένοιο,
τίμησας μὲν ἐμέ, μέγα δ' ἴψαο λαὸν Ἀχαιῶν:
ἠδ' ἔτι καὶ νῦν μοι τόδ' ἐπικρήηνον ἑέλδωρ:
ἤδη νῦν Δαναοῖσιν ἀεικέα λοιγὸν ἄμυνον.
ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων.
‘‘ αὐτὰρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο καὶ οὐλοχύτας προβάλοντο,

αὐέρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
μηρούς τ' ἐξέταμον κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν
δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν:
καῖε δ' ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
λεῖβε: νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.
αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρε κάη καὶ σπλάγχνα πάσαντο,
μίστυλλόν τ' ἄρα τἆλλα καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου τετύκοντό τε δαῖτα
δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο,
κοῦροι μὲν κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο,
νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν:
οἳ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο
καλὸν ἀείδοντες παιήονα κοῦροι Ἀχαιῶν
μέλποντες ἑκάεργον: ὃ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκούων.
ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
δὴ τότε κοιμήσαντο παρὰ πρυμνήσια νηός:
ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
καὶ τότ' ἔπειτ' ἀνάγοντο μετὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν:
τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει ἑκάεργος Ἀπόλλων:
οἳ δ' ἱστὸν στήσαντ' ἀνά θ' ἱστία λευκὰ πέτασσαν,
ἐν δ' ἄνεμος πρῆσεν μέσον ἱστίον, ἀμφὶ δὲ κῦμα
στείρῃ πορφύρεον μεγάλ' ἴαχε νηὸς ἰούσης:
ἣ δ' ἔθεεν κατὰ κῦμα διαπρήσσουσα κέλευθον.
αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν,
νῆα μὲν οἵ γε μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσσαν
ὑψοῦ ἐπὶ ψαμάθοις, ὑπὸ δ' ἔρματα μακρὰ τάνυσσαν:
αὐτοὶ δ' ἐσκίδναντο κατὰ κλισίας τε νέας τε.
αὐτὰρ ὃ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι
διογενὴς Πηλῆος υἱὸς πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς:
οὔτέ ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν
οὔτέ ποτ' ἐς πόλεμον, ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ
αὖθι μένων, ποθέεσκε δ' ἀϋτήν τε πτόλεμόν τε.
ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,
καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἴσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες
πάντες ἅμα, Ζεὺς δ' ἦρχε: Θέτις δ' οὐ λήθετ' ἐφετμέων
παιδὸς ἑοῦ, ἀλλ' ἥ γ' ἀνεδύσετο κῦμα θαλάσσης.
ἠερίη δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν Οὔλυμπόν τε.

εὖρεν δ᾽ εὐρύοπα Κρονίδην ἄτερ ἥμενον ἄλλων
ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο:
καί ῥα πάροιθ᾽ αὐτοῖο καθέζετο, καὶ λάβε γούνων
σκαιῇ, δεξιτερῇ δ᾽ ἄρ᾽ ὑπ᾽ ἀνθερεῶνος ἑλοῦσα
λισσομένη προσέειπε Δία Κρονίωνα ἄνακτα:
Ζεῦ πάτερ εἴ ποτε δή σε μετ᾽ ἀθανάτοισιν ὄνησα
ἢ ἔπει ἢ ἔργῳ, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ:
τίμησόν μοι υἱὸν ὃς ὠκυμορώτατος ἄλλων
ἔπλετ᾽: ἀτάρ μιν νῦν γε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
ἠτίμησεν: ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.
ἀλλὰ σύ πέρ μιν τῖσον Ὀλύμπιε μητίετα Ζεῦ:
τόφρα δ᾽ ἐπὶ Τρώεσσι τίθει κράτος ὄφρ᾽ ἂν Ἀχαιοὶ
υἱὸν ἐμὸν τίσωσιν ὀφέλλωσίν τέ ἑ τιμῇ.
ὣς φάτο: τὴν δ᾽ οὔ τι προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
ἀλλ᾽ ἀκέων δὴν ἧστο: Θέτις δ᾽ ὡς ἥψατο γούνων
ὡς ἔχετ᾽ ἐμπεφυυῖα. καὶ εἴρετο δεύτερον αὖτις:
νημερτὲς μὲν δή μοι ὑπόσχεο καὶ κατάνευσον
ἢ ἀπόειπ᾽, ἐπεὶ οὔ τοι ἔπι δέος, ὄφρ᾽ εὖ εἰδέω
ὅσσον ἐγὼ μετὰ πᾶσιν ἀτιμοτάτη θεός εἰμι.
τὴν δὲ μέγ᾽ ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς:
᾽ἦ δὴ λοίγια ἔργ᾽ ὅ τέ μ᾽ ἐχθοδοπῆσαι ἐφήσεις
Ἥρῃ ὅτ᾽ ἂν μ᾽ ἐρέθῃσιν ὀνειδείοις ἐπέεσσιν:
ἦ δὲ καὶ αὔτως μ᾽ αἰεὶ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
νεικεῖ, καί τέ μέ φησι μάχῃ Τρώεσσιν ἀρήγειν.
ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν αὖτις ἀπόστιχε μή τι νοήσῃ
Ἥρη: ἐμοὶ δέ κε ταῦτα μελήσεται ὄφρα τελέσσω:
εἰ δ᾽ ἄγε τοι κεφαλῇ κατανεύσομαι ὄφρα πεποίθῃς:
τοῦτο γὰρ ἐξ ἐμέθεν γε μετ᾽ ἀθανάτοισι μέγιστον
τέκμωρ: οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ᾽ ἀπατηλὸν
οὐδ᾽ ἀτελεύτητον ὅ τί κεν κεφαλῇ κατανεύσω.
ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων:
ἀμβρόσιαι δ᾽ ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
κρατὸς ἀπ᾽ ἀθανάτοιο: μέγαν δ᾽ ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.
τὼ γ᾽ ὧς βουλεύσαντε διέτμαγεν: ἡ μὲν ἔπειτα
εἰς ἅλα ἅλτο βαθεῖαν ἀπ᾽ αἰγλήεντος Ὀλύμπου,
Ζεὺς δὲ ἐὸν πρὸς δῶμα: θεοὶ δ᾽ ἅμα πάντες ἀνέσταν
ἐξ ἑδέων σφοῦ πατρὸς ἐναντίον: οὐδέ τις ἔτλη
μεῖναι ἐπερχόμενον, ἀλλ᾽ ἀντίοι ἔσταν ἅπαντες.
ὣς ὃ μὲν ἔνθα καθέζετ᾽ ἐπὶ θρόνου: οὐδέ μιν Ἥρη

ἠγνοίησεν ἰδοῦσ' ὅτι οἱ συμφράσσατο βουλὰς
ἀργυρόπεζα Θέτις θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.
αὐτίκα κερτομίοισι Δία Κρονίωνα προσηύδα:
τίς δ' αὖ τοι δολομῆτα θεῶν συμφράσσατο βουλάς;
αἰεί τοι φίλον ἐστὶν ἐμεῦ ἀπὸ νόσφιν ἐόντα
κρυπτάδια φρονέοντα δικαζέμεν: οὐδέ τί πώ μοι
πρόφρων τέτληκας εἰπεῖν ἔπος ὅττι νοήσῃς.
τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε:
Ἥρη μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους
εἰδήσειν: χαλεποί τοι ἔσοντ' ἀλόχῳ περ ἐούσῃ:
ἀλλ' ὃν μέν κ' ἐπεικὲς ἀκουέμεν οὔ τις ἔπειτα
οὔτε θεῶν πρότερος τὸν εἴσεται οὔτ' ἀνθρώπων:
ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλωμι νοῆσαι
μή τι σὺ ταῦτα ἕκαστα διείρεο μηδὲ μετάλλα.
τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη:
αἰνότατε Κρονίδη ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
καὶ λίην σε πάρος γ' οὔτ' εἴρομαι οὔτε μεταλλῶ,
ἀλλὰ μάλ' εὔκηλος τὰ φράζεαι ἅσσ' ἐθέλησθα.
νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα μή σε παρείπῃ
ἀργυρόπεζα Θέτις θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος:
ἠερίη γὰρ σοί γε παρέζετο καὶ λάβε γούνων:
τῇ σ' ὀΐω κατανεῦσαι ἐτήτυμον ὡς Ἀχιλῆα
τιμήσῃς, ὀλέσῃς δὲ πολέας ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς:
'δαιμονίη αἰεὶ μὲν ὀΐεαι οὐδέ σε λήθω:
πρῆξαι δ' ἔμπης οὔ τι δυνήσεαι, ἀλλ' ἀπὸ θυμοῦ
μᾶλλον ἐμοὶ ἔσεαι: τὸ δέ τοι καὶ ῥίγιον ἔσται.
εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἐστὶν ἐμοὶ μέλλει φίλον εἶναι:
ἀλλ' ἀκέουσα κάθησο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ,
μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ
ἆσσον ἰόντ', ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφείω.
ὣς ἔφατ' ἔδεισεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη,
καί ῥ' ἀκέουσα καθῆστο ἐπιγνάμψασα φίλον κῆρ:
ὄχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοὶ Οὐρανίωνες:
τοῖσιν δ' Ἥφαιστος κλυτοτέχνης ἦρχ' ἀγορεύειν
'μητρὶ φίλῃ ἐπίηρα φέρων λευκωλένῳ Ἥρῃ:
ἦ δὴ λοίγια ἔργα τάδ' ἔσσεται οὐδ' ἔτ' ἀνεκτά,
εἰ δὴ σφὼ ἕνεκα θνητῶν ἐριδαίνετον ὧδε,
ἐν δὲ θεοῖσι κολωὸν ἐλαύνετον: οὐδέ τι δαιτὸς

ἐσθλῆς ἔσσεται ἥδος, ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ.
μητρὶ δ᾽ ἐγὼ παράφημι καὶ αὐτῇ περ νοεούσῃ
πατρὶ φίλῳ ἐπίηρα φέρειν Διΐ, ὄφρα μὴ αὖτε
νεικείῃσι πατήρ, σὺν δ᾽ ἡμῖν δαῖτα ταράξῃ.
εἴ περ γάρ κ᾽ ἐθέλῃσιν Ὀλύμπιος ἀστεροπητὴς
ἐξ ἑδέων στυφελίξαι: ὃ γὰρ πολὺ φέρτατός ἐστιν.
ἀλλὰ σὺ τὸν ἐπέεσσι καθάπτεσθαι μαλακοῖσιν:
αὐτίκ᾽ ἔπειθ᾽ ἵλαος Ὀλύμπιος ἔσσεται ἡμῖν.
ὣς ἄρ᾽ ἔφη καὶ ἀναΐξας δέπας ἀμφικύπελλον
μητρὶ φίλῃ ἐν χειρὶ τίθει καί μιν προσέειπε:
‘τέτλαθι μῆτερ ἐμή, καὶ ἀνάσχεο κηδομένη περ,
μή σε φίλην περ ἐοῦσαν ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἴδωμαι
θεινομένην, τότε δ᾽ οὔ τι δυνήσομαι ἀχνύμενός περ
χραισμεῖν: ἀργαλέος γὰρ Ὀλύμπιος ἀντιφέρεσθαι:
ἤδη γάρ με καὶ ἄλλοτ᾽ ἀλεξέμεναι μεμαῶτα
ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο,
πᾶν δ᾽ ἦμαρ φερόμην, ἅμα δ᾽ ἠελίῳ καταδύντι
κάππεσον ἐν Λήμνῳ, ὀλίγος δ᾽ ἔτι θυμὸς ἐνῆεν:
ἔνθά με Σίντιες ἄνδρες ἄφαρ κομίσαντο πεσόντα.
ὣς φάτο, μείδησεν δὲ θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
μειδήσασα δὲ παιδὸς ἐδέξατο χειρὶ κύπελλον:
αὐτὰρ ὃ τοῖς ἄλλοισι θεοῖς ἐνδέξια πᾶσιν
οἰνοχόει γλυκὺ νέκταρ ἀπὸ κρητῆρος ἀφύσσων:
ἄσβεστος δ᾽ ἄρ᾽ ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν
ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα.
ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
δαίνυντ᾽, οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
οὐ μὲν φόρμιγγος περικαλλέος ἣν ἔχ᾽ Ἀπόλλων,
Μουσάων θ᾽ αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ.
αὐτὰρ ἐπεὶ κατέδυ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,
οἳ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκον δὲ ἕκαστος,
ἦχι ἑκάστῳ δῶμα περικλυτὸς ἀμφιγυήεις
Ἥφαιστος ποίησεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσι:
Ζεὺς δὲ πρὸς ὃν λέχος ἤῖ᾽ Ὀλύμπιος ἀστεροπητής,
ἔνθα πάρος κοιμᾶθ᾽ ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι:
ἔνθα καθεῦδ᾽ ἀναβάς, παρὰ δὲ χρυσόθρονος Ἥρη.

ლირიკა

კალინე ეფესელი (VII საუკ. ძვ.წ.)

ელეგია

Μέχρις τεῦ κατάκεισθε; κότ' ἄλκιμον ἔξετε θυμόν,
ὦ νέοι; οὐδ' αἰδεῖσθ' ἀμφιπερικτίονας
ὧδε λίην μεθιέντες; ἐν εἰρήνῃ δὲ δοκεῖτε
ἦσθαι, ἀτὰρ πόλεμος γαῖαν ἅπασαν ἔχει.
.....
καί τις ἀποθνήσκων ὕστατ' ἀκοντισάτω.
τιμῆέν τε γάρ ἐστι καὶ ἀγλαὸν ἀνδρὶ μάχεσθαι
γῆς πέρι καὶ παίδων κουριδίης τ' ἀλόχου
δυσμενέσιν· θάνατος δὲ τότ' ἔσσεται, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖραι ἐπικλώσωσ'· ἀλλά τις ἰθὺς ἴτω
ἔγχος ἀναχόμενος καὶ ὑπ' ἀσπίδος ἄλκιμον ἦτορ
ἔλσας, τὸ πρῶτον μειγνυμένου πολέμου.
οὐ γάρ κως θάνατόν γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἐστίν
ἄνδρ', οὐδ' εἰ προγόνων ᾖ γένος ἀθανάτων.
πολλάκι δηϊοτῆτα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
ἔρχεται, ἐν δ' οἴκῳ μοῖρα κίχεν θανάτου.
ἀλλ' ὃ μὲν οὐκ ἔμπης δήμῳ φίλος οὐδὲ ποθεινός,
τὸν δ' ὀλίγος στενάχει καὶ μέγας, ἤν τι πάθῃ·
λαῷ γὰρ σύμπαντι πόθος κρατερόφρονος ἀνδρός
θνήσκοντος, ζώων δ' ἄξιος ἡμιθέων·
ὥσπερ γάρ μιν πύργον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶσιν·
ἔρδει γὰρ πολλῶν ἄξια μοῦνος ἐών.

არქილოქე პაროსელი (VII საუკ. ძვ.წ.)

ელეგიური დისტიქები

1. εἰμὶ δ' ἐγὼ θεράπων μὲν Ἐνυαλίοιο ἄνακτος
καὶ Μουσέων ἐρατὸν δῶρον ἐπιστάμενος.
2. ἐν δορὶ μέν μοι μᾶζα μεμαγμένη, ἐν δορὶ δ' οἶνος
Ἰσμαρικός, πίνω δ' ἐν δορὶ κεκλιμένος.

სემონიდე ამორგოსელი (VII საუკ. ძვ.წ.)

იამბი ყრმისადმი

Ὦ παῖ, τέλος μὲν Ζεὺς ἔχει βαρύκτυπος
πάντων ὅσ' ἐστὶ καὶ τίθησ' ὅκῃ ἐφήμεροι
ἃ ὄὴ βοτὰ ζώομεν οὐδὲν εἰδότες.
ὅκως ἕκαστον ἐκτελευτήσει θεός.

მიმნერმე (VII-VI საუკ. ძვ.წ.)

დისტიქები კრებულიდან „ნანო“

οὐδέ κοτ' ἂν μέγα κῶας ἀνήγαγεν αὐτὸς Ἰήσων
ἐξ Αἴης τελέσας ἀλγινόεσσαν ὁδόν
ὑβριστῇ Πελίῃ τελέων χαλεπῆρες ἄεθλον,
οὐδ' ἂν ἐπ' Ὠκεανοῦ καλὸν ἵκοντο ῥόον
.....
Αἰήταο πόλιν, τόθι τ' ὠκέος Ἠελίοιο
ἀκτῖνες χρυσέῳ κείαται ἐν θαλάμῳ
Ὠκεανοῦ παρὰ χεῖλος, ἵν' ᾧχετο θεῖος Ἰήσων.

სოლონი (VII-VI საუკ. ძვ.წ.)

1. ელეგია „სალამინი“

Αὐτὸς κῆρυξ ἦλθον ἀφ' ἱμερτῆς Σαλαμῖνος
κόσμον ἐπέων ᾠδὴν ἀντ' ἀγορῆς θέμενος.
εἴην δὴ τότ' ἐγὼ Φολεγάνδριος ἢ Σικινίτης
ἀντί γ' Ἀθηναίου πατρίδ' ἀμειψάμενος·
αἶψα γὰρ ἄν φάτις ἥδε μετ' ἀνθρώποισι γένοιτο·
«Ἀττικὸς οὗτος ἀνὴρ τῶν Σαλαμιναφετῶν.»
ἴομεν ἐς Σαλαμῖνα μαχησόμενοι περὶ νήσου
ἱμερτῆς χαλεπόν τ' αἶσχος ἀπωσόμενοι.

2. ტეტრამეტრები ფოკოსისადმი

Οὐκ ἔφυ Σόλων βαθύφρων οὐδὲ βουλήεις ἀνήρ·
ἐσθλὰ γὰρ θεοῦ διδόντος αὐτὸς οὐκ ἐδέξατο.
περιβαλὼν δ' ἄγραν ἀγασθεὶς οὐκ ἐπέσπασεν μέγα
δίκτυον, θυμοῦ θ' ἁμαρτὴ καὶ φρενῶν ἀποσφαλείς·
ἤθελον γὰρ κεν κρατήσας, πλοῦτον ἄφθονον λαβών
καὶ τυραννεύσας Ἀθηνῶν μοῦνον ἡμέραν μίαν,
ἀσκὸς ὕστερον δεδάρθαι καὶ ἐπιτετρῖφθαι γενος.

საპფო (VII-VI საუკ. ძვ.წ.)

ჰიმნი აფროდიტეს

Ποικιλόθρον, ἀθανατ' Ἀφρόδιτα,
παῖ Διός, δολόπλοκε, λίσσομαί σε
μὴ μ' ἄσαισι μήτ' ὀνίαισι δάμνα.
Πότνια θῦμον·
ἀλλὰ τυῖδ' ἔλθ', αἴποτα κἀτέρωτα
τᾶς ἔμας αὔδως ἀΐοισα πήλυι
ἔκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποισα
χρύσιον ἦλθες
ἄρμ' ὑποζεύξαισα΄ κάλοι δὲ σ' ἄγον
ὤκεες στροῦθοι περὶ γᾶς μεγαίνας
πύκνα δινεῦντες πτέρ' ἀπ' ὠράνω αἴθε-
ρος διὰ μέσσω.
αἶψα δ' ἐξίκοντο· τὺ δ', ὦ μάκαιρα,
μειδιάσαισ' ἀθανάτῳ προσώπῳ,
ἤρρε', ὄττι δηὖτε πέπονθα κὄττι
δηὖτε κάλημι,
κὄττ' ἔμῳ μάλιστα θέλω γένεσθαι
μαινόλᾳ θύμῳ τίνα δηὖτε Πείθω
μαῖς ἄγην ἐς σὰν φιλότατα, τίς σ', ὦ
Ψάπφ', ἀδικήει;
καὶ γὰρ αἰ φεύγει, ταχέως διώξει,
αἰ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει,
αἰ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει
κωὐκ ἐθέλοισα.
ἔλθε μοι καὶ νῦν, χαλεπᾶν δὲ λῦσον
ἐκ μεριμνᾶν, ὅσσα δὲ μοι τέλεσσαι
θῦμος ἰμέρρει, τέλεσσον· σὺ δ' αὔτα
σύμμαχος ἔσσο.

თეოგნიდე მეგარელი (VI საუკ. ძვ.წ.)

დისტიქები

1. Χρήματα μὲν δαίμων καὶ παγκάκῳ ἀνδρὶ δίδωσιν,
   Κυρν' ἀρετῆς δ' ὀλίγοις' ἀνδράσι μοῖρ' ἔπεται.
2. Σιγᾶν δ' οὐκ ἐθέλουσι κακοὶ κακὰ λεσχάζοντες,
   οἱ δ' ἀγαθοὶ πάντων μέτρον ἴσασιν ἔχειν.

3. Πολλοὶ πὰρ κρητῆρι φίλοι γίνονται ἑταῖροι,
ἐν δὲ σπουδαίῳ πράγματι παυρότεροι.

პლატონი (427-347 ძვ.წ.)

ელეგიური დისტიქები (ეპიგრამები)

1. Ἀστέρας εἰσαθρεῖς, Ἀστὴρ ἐμός· εἴθε γενοίμην
οὐρανός, ὡς πολλοῖσ' ὄμμασιν εἰς σέ βλέπω.
2. Ἀστὴρ πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζῳοῖσιν Ἕῳος,
νῦν δὲ θανὼν λάμπεις Ἔσπερος ἐν φθιμένοις.
3. Ἐννέα τὰς Μούσας φασίν τινες. ὡς ὀλιγώρως.
ἦν ἰδέ· καὶ Σαπφὼ Λεσβόθεν, ἡ δεκάτη.
4. Ἁ Κύπρις τὰν Κύπριν ἐνὶ Κνίδῳ εἶπεν ἰδοῦσα·
„φεῦ, φεῦ, ποῦ γυμνὴν εἶδέ με Πραξιτέλης;"

ანაკრეონტული

Φύσις κέρατα ταύροις,
ὁπλὰς δ' ἔδωκεν ἵπποις,
ποδωκίην λαγωοῖς,
λέουσι χάσμ' ὀδόντων,
τοῖς ἰχθύσιν τὸ νηκτόν,
τοῖς ὀρνέοις πέτεσθαι,
τοῖς ἀνδράσιν φρόνημα,
Γυναιξὶν οὐκ ἔτ' εἶχεν.
Τί οὖν; δίδωσι κάλλος
ἀντ' ἀσπίδων ἁπαζῶν,
ἀντ' ἐγχέων ἁπάντων.
Νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον
καὶ πῦρ καλή τις οὖσα
(Anacreontea, 2 Anthol. lyr. 351, Hiller)

სიტყვების ახსნა

(პარაგრაფების მიხედვით)

1

λέγω ვამბობ
ἡ ἀλήθεια, -ας ჭეშმარიტება, გულმართლობა
στέργω მიყვარს
ἡ αἰτία, -ας მიზეზი
ἡ φιλία, -ας მეგობრობა, სიყვარული
ἐστί(ν) არის
ἀεί მუდამ
ἀληθεύω სიმართლეს ვამბობ
πιστεύω ვენდობი
πιστεύμαι მენდობიან, მიჯერებენ
πιστεύει (= πιστεύῃ) preas. ind. med. pass. მეორე პირი
εἰ თუ
κολακεύω ვცბიერობ, ვმლიქვნელობ
οὐκ არა, არ
ἡ ἄγκυρα, ας ღუზა
ἐν (წინდ → მიც. ბრ.) ში
ἡ ἀτυχία, -ας უბედურება
ἡ κολακεία, -ας მლიქვნელობა
διαλύω ვშლი, ვარღვევ
ἡ ἔχθρα, -ας მტრობა
ἡ ἀδικία, -ας უსამართლობა
ἡ κακία, -ας ბოროტება
τίκτω ვშობ
ἡ βία, -ας ძალადობა
καί (კავშირი) და
ἡ μάχαιρα, -ας მახვილი, დანა
πολλάκις ხშირად
φέρω მომაქვს
ἡ εὐτυχία, -ας ბედნიერება
ἡ ἄγνοια, -ας უგუნურება
ἡ ἐπιθυμία, -ας ვნება, სურვილი
φεύγω გავურბივარ
ἡ στρατία, -ας ჯარი
ἡ ἀνδρεία, -ᾶς მამაცობა
ἔχω მაქვს, მყავს
ἡ ἐλευθερία, -ας თავისუფლება
ἄνευ (წინდ→ ნათ. ბრ.) გარეშე
πρέπει შეფერის
ἡ ἑσπέρα, -ας საღამო
ἡ ἡσυχία, ας სიმშვიდე, სიწყნარე
ἡ οἰκία,-ας სახლი
ἡ θύρα, -ας კარი
πλεσίον მახლობლად
ἡ γέφυρα, -ας ხიდი
καλῶς ლამაზად
γράφω ვწერ
ψέγω ვკიცხავ
ψέγομαι ვიკიცხები, მკიცხავენ (II პ. ψέγεσαι > ψέγει ან ψέγῃ იკიცხები)
κακῶς ცუდად
μετρίως ზომიერად
ἐσθίω ვჭამ
πίνω ვსვამ
παίζω ვთამაშობ; ვერთობი
ἡ ἀτιμία, -ας უპატივცემულობა
ἔπομαι მივსდევ
ἕπεται მოსდევს
ἡ κακία, -ας ბოროტება

2

ἡ Μοῦσα, -ης მუზა
αἱ Μοῦσαι, τῶν Μουσῶν მუზები (ხელოვნების მფარველი ცხრა ქალღმერთი–ზევსისა და

მეხსიერების ქალღმერთის მნემოსინეს ასულები)
ἡ θεά, -ᾶς ქალღმერთი
ἡ σοφία, -ας სიბრძნე
ἦσαν იყვნენ
θεραπεύω ვემსახურები
ἡ ἀπαστία, -ας უნდობლობა
ἡ ῥίζα, -ης ძირი
ἡ γλῶττα (γλῶσσα), -ης ენა
ἡ θάλαττα (θάλασσα), -ης ზღვა
ἡ πέτρα, -ας კლდე
εἰσί(ν) იყვნენ
ἡ μέλιττα (μέλισσα), -ης ფუტკარი
ἡ χώρα, -ας ქვეყანა
ἡ τύχη, -ης ბედი
ἦν იყო
ἡ νίκη, -ης გმარჯვება
ἡ τιμή, -ης პატივი
ἡ δόξα, -ης სახელი, დიდება
ἡ εἰρήνη, -ης ზავი, მშვიდობა
ἡ κόρη, -ης ქალიშვილი
ἡ σωφροσύνη, – ης კეთილგონიერება
ἡ ὕλη, -ης ტყე
ἡ πηγή, -ῆς წყარო
ἡ γῆ, -ῆς მიწა
ἡ τροφή, -ῆς საზრდო, საკვები
ἡ ἐπιστήμη, -ης მეცნიერება
ἡ τέχνη, -ης ხელოვნება
ἀκμάζω ვყვავი
βλέπω ვუყურებ, შევცქერი
εἰς წინ (წინდ. → accus.)
ἡ σελήνη, -ης მთვარე
ἡ νεφέλη, -ης ღრუბელი
ἔγγυς ახლოს
αἱ Θῆβαι, τῶν Θηβῶν თებე
ἡ κρήνη, -ης წყარო
ἡ παιδεία, -ας აღზრდა
ἡ ψυχή, -ῆς სული
ἤ ან; ἤ...ἤ ან ...ან
ἡ σιγή, -ῆς დუმილი
κρεῖττον (κρεῖσσον) უმჯობესი
τί რამე
ἡ ἀρετή, -ῆς სიქველე, სათნოება
ἡ ἡδονή, -ῆς კმაყოფილება, განცხრომა
ἡ δίκη, -ης სამართლიანობა
ἡ βλάβη, -ης ვნება, ზიანი
κατέχω მიჭირავს, ვაჩერებ

3

μανθάνω ვსწავლობ
ὁ νεανίας, τοῦ νεανίου ჭაბუკი, ყრმა
ἡ ἀδολεσχία, -ας ლაყბობა
θαυμάζω მიკვირს (→ accus.)
ἡ σπουδή, -ῆς ბეჯითობა
ὁ ναύτης, -ου მეზღვაური
ὁ ἀκροατής, -οῦ მსმენელი
ὁ θεατής, – οῦ მაყურებელი
ἄγω მომყავს, ვატარებ
προσήκει შეჰფერის, საჭიროებს (ἡσυχίαν, ἄγειν προσήκει სიჩუმის დაცვა შეჰფერს)
ὁ πολίτης, -ου მოქალაქე
ἡ εὐκοσμία, -ας წესრიგი
ὁ μαθητής, -οῦ მოსწავლე
ἡ μελέτης, -οῦ მუყაითობა, მზრუნველობა
ὁ τεχνίτης, -ου ხელოვანი, ოსტატი
τρέφω ვასაზრდოებ, ვკვებავ, ვარჩენ
ὁ Συβαρίτης, -ου სიბარისელი
τρυφηλός, -ή, -όν ნებიერი, აზიზი
ὁ Σπαρτιατής,-ου სპარტელი
καλός, καλή, καλόν ლამაზი, მშვენიერი, კარგი
θαυμαστός, -ή, -όν საოცარი, საკვირველი

ὁ ἐραστής, -οῦ მოყვარული
ἡ δικαιοσύνη, -ης მსაჯული
μή ნუ
ὁ ψεύστης, -ου ცრუ
ὁ ὀρνιθοθήρας, -α ფრინველთა შესაპყრობელი ბადე (იხ. საბას ლექსიკონი)
ἐκ გან (წინდ. → ნათ. ბრ.)
ὁ Βορρᾶς, τοῦ Βορρᾶ ბორეასი - ჩრდილოეთის ქარი
γίγνομαι ვშობ, ვქმნი
γίγνεται იქმნება
ἡ ναυαγία, -ας ხომალდის დაღუპვა
βλάπτω ვავნებ

4

περί შესახებ (წინდ. → ნათ. ბრ.)
αἱ Ἀθῆναι, τῶν Ἀθηνῶν ათენი
ἡ ἀγορά, -ᾶς მოედანი
ἡ ἐκκλησία, -ας სახალხო კრება, ყრილობა
ὁ δικαστής, -οῦ მოსამართლე
ὁ ἐργάτης, -ου მუშა
ὁ στρατιώτης, -ου ჯარისკაცი
ὁ κυβερνήτης, -ου მესაჭე
ὁ ὁπλίτης, -ου ჰოპლიტი (მძიმედ შეიარაღებული მეომარი)
ὁ γυμνήτης, -ου გიმნეტი (მსუბუქად შეირაღებული მეომარი)
σῴζω (და)ვიხსნი, (გადა)ვარჩენ
ἔ-σῳ-ζε იხსნიდა
ἡ φιλοσοφία, -ας ფილოსოფია
ἡ ἱστορία, -ας ისტორია
ἡ μαθηματική, -ῆς მათემატიკა
δημοκρατικός, -ή, -όν დემოკრატიული
ἡ πολιτεία, -ας სახელმწიფო წყობილება
ἡ ῥώμη, -ης ძალა, ძლიერება

5

ὁ Πέρσης -ου, სპარსი
ἡ μάχη, -ης ბრძოლა
ὁ δυνάστης, -ου მმართველი, განმგებელი
ὁ Ξέρξης, -ου ქსერქსე
ὁ δεσπότης, -ου ბატონი, პატრონი
ἡ Ἀττική, -ῆς ატიკა
μεγάς, μεγάλη, μεγά დიდი
σύν თან (წინდ. → მიც. ბრ.)
ἡ αἰσχύνη, -ης სირცხვილი, შერცხვენა
ἡ ἧττα (ἥσσα), -ας დამარცხება
βλέπω ვუყურებ
πεζή ქვეითი, ფეხოსანი
ἡ Ἀσία, -ας აზია
ἡ Εὐρώπη, -ης ევროპა
ἔπειτα შემდეგ
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ხმელეთსა და ზღვაზე
κατά -ზე, მიხედვით (წინდ. → accus.)
παρά თან (წინდ. → მიც. ბრ.)
αἱ Θερμοπύλαι, -ων თერმოპილი
Ἐφιάλτης, -ου ეფიალტე
Λεωνίδας, -ου ლეონიდა
ὁ προδότης, -ου გამცემი, მოღალატე

6

ὁ πόνος, -ου შრომა
ὁ νόμος, -ου კანონი
κελεύω ვბრძანებ, ვუბრძანებ
οὕτω ამგვარად, ასე
παιδεύω ვზრდი
ὁ Ἀθηναῖος ათენელი
ὁ λίθος, -ου ქვა
γράφω ვწერ
ἔ-γραφ-ο-ν წერდნენ
πιστός, -ή, -όν სანდო

γιγνώσκω შევიცნობ
ὁ βίος, -ου ცხოვრება
ἀγαθός, -ή, -όν კარგი, კეთილი
ὁ πόλεμος, -ου ომი
ὁ θάνατος, -ου სიკვდილი
τίμιος, -α, -ον საპატიო, სასახელო
ὁ ὕπνός, -ου ძილი
ὁ ἀδελφός, -οῦ ძმა
ἡ Αἴγυπτος, -ου ეგვიპტელი
τὸ δῶρον, -ου საჩუქარი
ὁ Νεῖλος, -ου ნილოსი
ὁ ποταμός, -ου მდინარე
διώκω მივდევ
καλός, -ή, -όν კეთილი, მშვენერი, კარგი
τὸ ἔργον, -ου საქმე, ნაშრომი
φίλος, -η, -ον საყვარელი, ძვირფასი
πείθομαι ვიჯერებ
πείθου მხ. რიცხ. II პ. ბრძ. საშ. გვ.
ὁ διδάσκαλος, -ου მასწავლებელი, მოძღვარი
τὸ ἀγαθόν, -οῦ სიკეთე
ὁ ἑταῖρος, -ου მეგობარი
τὸ κακόν, -οῦ სიავე
μετέχω მონაწილე, მოზიარე ვარ
ὁ θεός, -οῦ ღმერთი
θεραπεύω ვემსახურები
πολύς, πολλή, πολύ მრავალი
ὁ κίνδυνος, -ου საფრთხე
ἔπεται მოსდევს
χαλεπός, -ή, -όν ძნელი, მძიმე
ἡ νόσος, -ου ავადმყოფობა
ἡ βουλή, -ῆς რჩევა
νέος, -α, -ον ახალი
ὁ νέος, -ου ახალგაზრდა
ὁ μοχλός, -οῦ საკეტი
κλείω ვკეტავ
κλείεται იკეტება
ὀρέγομαι მივისწრაფი

7

ὁ κάρπος, -ου ნაყოფი
ὁ φίλος, -ου მეგობარი
χρηστός, -ή, -όν კარგი, კეთილი, სასარგებლო
ἡ λύπη, -ης სევდა, მწუხარება
ὁ ἰατρός, -οῦ ექიმი
φεύγω გავრბივარ, ვუსხლტები
κακός, -ή, -όν ავი, ცუდი, ბოროტი
ἐκ დან, (წინდ. → ნათ. ბრ.)
ὁ ποιητής, -οῦ პოეტი
τὸ δένδρον, -ου ხე
τὸ φύλλον, -ου ფოთოლი
εἰκάζω (მი)ვამსგავსებ
ὑπό მიერ, – გან (წინდ. → ნათ. ბრ.)
σοφός, -ή, -όν ბრძენი
τρέφω ვასაზრდოებ, ვკვებავ
τρέφομαι ვიკვებები
ἀνόητος, -ον უგუნური
ὁ σοφός, -οῦ ბრძენი
ἥσυχος, ον მშვიდი, წყნარი
ἡ συμφορά, -ᾶς უბედური შემთხვევა
ἄνδρειος, -α, -ον მამაცი
κοινός, -ή, -όν საერთო
ἀναγκαῖος, -ον აუცილებელი
ἄδικος, -ον უსამართლო
ὁ πλοῦτος, -ου სიმდიდრე
βέβαιος, -α, -ον მტკიცე (ეს ზედსართავი შესაძლებელია იყოს ორბოლოკიდურიანიც)

8

παρί შესახებ (წინდ. → ნათ. ბრ.),
εἰς -კენ, -თვის (წინდ. → accus.),
ἡ παρασκευή, -ῆς, მზადება

ἀκούω ვისმენ, მესმის
ὁ πολέμιος, -ου მტერი
τὸ στρατόπεδον, -ου ლაშქარი
ἤδη უკვე
τὸ ὄριον, -ου საზღვარი, მიჯნა
ἡμέτερος, -α, -ον ჩვენი
ὁ στρατός, -οῦ ჯარი
τὸ ἄκρόν, -ου მწვერვალი
κωλύω ვაბრკოლებ, ხელს ვუშლი
ὑπερβαίνω გადავდივარ
ὁ στρατηγός, -οῦ სარდალი, სტრატეგოსი
ὁ φρουρός, -οῦ დამცველი, მზვერავი
τὸ ὅπλον, -ου იარაღი
γυμνάζω ვავარჯიშებ, ვწვრთნი
τὸ φρούρον, -ου სიმაგრე
τειχίζω კედელს ვავლებ, ვამაგრებ
ὁ γεωργός, -οῦ მიწის მუშაკი
ὁ σῖτος, -ου პური
τὸ πρόβατον, -ου წვრილფეხა საქონელი (ცხვარი)
ἐχυρός, -ά, -όν მტკიცე, გამაგრებული
τὸ χωρίον, -ου ადგილი
κομίζω მიმაქვს, ვუვლი
εἰ თუ
γάρ კი
ὁ ἀγρός, -οῦ სოფელი
δεῖ საჭიროა
οὖν ხომ
τὰ ἐπιτήδεια, -ων სურსათი
μεστός, -ή, -όν სავსე
εἶναι –εἰμί (ვარ) ზმნის ინფინიტივის ფორმა
διαφθείρω ვსპობ, ვანადგურებ
κύκλῳ ირგვლივ
περιέχω გარს ვერტყმი

παράσπονδος, -ον ხელშეკრულების დამრღვევი
ὁ ὅμορος, -ου მეზობელი
οὐκ ἔστιν არ შეიძლება
ἔσυχος, -ον მშვიდი
μή არ
ἀρέσκω მაკმაყოფილებს, ხელს მაძლევს
ὁ ὅρκος, -ου ფიცი
ἐμμένω ვრჩები
οὔτε ... οὔτε არც... არც
ὁ θεός, -οῦ ღმერთი
λύω ვშლი, ვარღვევ
ὁ σύμμαχος, -ου მოკავშირე
καί ბრ -ც
ὁ φόβος, -ου შიში
μέλλω განვიზრახავ, ვცდილობ
ἐπιφέρω მივმართავ, აღვმართავ
αὐτοῖς განსაზღვ. ნაცვალსახ. (dat. pl.)
ἕτοιμος, -ον მზადმყოფი
συγκινδυνεύω საფრთხეს ვიზიარებ
ὁ ἀριθμός, -οῦ რიცხვი
πιστεύω ნდობა, იმედი მაქვს
ἀθύμως (ზმნიზედა) სიმხნე მოკლებულად, გაუბედავად
ἀθύμως ἔχω მხნეობა მოკლებულად ვარ, სასოწარკვეთილი ვარ (ἔχω ზმნიზედასთან = εἶναι)
φυλάττω (φυλάσσω) ვიცავ, ვდარაჯობ
ὁ ἐπίορκος, -ου ფიცის გამტეხი
κολάζω ვსჯი
δίκαιος, -α, -ον სამართლიანი
πιστός, -ή, -όν ერთგული, სანდო, სარწმუნო
ὁ κακός, -οῦ ბოროტი
ὁ θυμός, -οῦ სული, მხნეობა

ἄοπλος, -ον უიარაღო

10

Διώξιππος, -ου დიოქსიპე
ἡ παιδίσκη, -ης ქალწული
ὁ ἀθλητής, -οῦ ათლეტი
ὁ ὀλυμπονίκης, -ου ოლიმპიურ ზეიმზე გამარჯვებული
πορεύομαι მივემართები
αἱ Ἀθῆναι, τῶν Ἀθηνῶν ათენი
ὅπου სადაც
συχνός, -ή, -όν მრავალრიცხოვანი
αὐτόν მას
μένω ველოდები
ὅτι რათა
χαίρω მიხარია, ვხარობ
καλός, -ή, -όν ლამაზი, მშვენიერი
φαίνομαι ვჩნდები
φαίνω ვაჩენ
ὅτε როცა
αὐτην იგი
βλέπω ვხედავ
ὁ ὀφθαλμός, -οῦ თვალი
πρέπω ვაბრუნებ
ἀπό -გან (წინდ. → ნათ. ბრ.)
ἀλλά არამედ
ἡ κεφαλή, -ῆς თავი
ὅλος, -η, -ον მთელი
στρέφω ვაბრუნებ
πρός კენ (წინდ. → accus.)
ὅτι რომ
ὁ ἐνάντιος, -ου მოწინააღმდეგე

11

ὁ Ἴβυκος, -ου იბიკოსი (ძვ. წ. VI საუკ. პოეტი ლირიკოსი)
Ἑλληνικός, -ή, -όν ბერძნული, ელინური
ὡς როგორც
παλαιός, -ά, -όν ძველი
οἱ παλαιοί ძველები
ὁ φίλος, -ου მეგობარი, საყვარელი
ὁ ἐνιαυτός, -οῦ წელიწადი
ἡ Ἰταλία, -οῦ იტალია
λαμπρός, -ά, -όν ბრწყინვალე
ἔχων (Partic. praesentis active ზმნისაგან ἔχω)
δεινός, -ή, -όν საშინელი, ძლიერი
ἡ πατρία, -ας მამული, სამშობლო
ὁ πόθος, -ου წადილი, სურვილი
ἡ πορεία, -ας გამგზავრება
ἡ Κόρινθος, -ου კორინთი
δύο ორი
ὁ ληστής, -οῦ ავაზაკი
ἀποκτείνω ვკლავ
ἐξαίφνης ანაზდეულად, უცებ, მყისიერად
ἡ κραυγή, -ῆς ყვირილი, ყივილი
ἡ γέρανος, -ου წერო
αἰσχρός, -ά, -όν სამარცხვინო
μηνύω ვაუწყებ
ὁ νέκρος, -ου გვამი
εὑρίσκω ვპოულობ
ὁ κακοῦργος, -ου ბოროტმოქმედი
μετά შემდეგ (წინდ. → accus.)
ὀλίγος, -ή, -όν მცირე
ὁ χρόνος, -ου დრო
δῆλος, -η, -ον ნათელი, აშკარა
τὸ θέατρον, -ου თეატრი, სახილველი (<θεάομαι ვუყურებ, ვუჰვრეტ)
ἐνταῦθα აქ
ἕτερος, -α, -ον მეორე
ὁ ἕτερος πρός τὸν ἕτερον ერთმა მეორეს

Τιμόθεος, -ου ტიმოთე
ὑπερ ზე (წინდ. →ნათ. ბრ.)
θαυμάζω მიკვირს
ἐπεί როცა
ἡ σκηνή, -ῆς ფიცარნაგი
ὁ δικαστής, -οῦ მოსამართლე
ἡ ζημία, -ας სასჯელი

12

ὁ νοῦς, -ου გონება
θαυμάσιος, -α, -ον საოცარი, საკვირველი
τὸ ὕδωρ, -ου საჩუქარი, ჯილდო
ὁ πλοῦς, -οῦ ნაოსნობა, ცურვა
ὁ κυβερνήτης, -ου მესაჭე
ἡ σωτηρία, -ας ხსნა
ὁ διδάσκαλος, -ου მასწავლებელი, მოძღვარი
ἀγαθός, -ή, -όν კეთილი, კარგი
σύν – ურთ (წინდ. → მიც. ბრ.)
ὁ χαλινός, -οῦ ლაგამი
ἡ ὀργή, -ῆς გზნება, გულისწყრომა
ἐκκαλύπτω ვხსნი, ვააშკარავებ
τὸ κάταπρον, -ου სარკე
ὁ ῥοῦς, -οῦ მდინარება, დინება
ἡ ὠφελεία, -ας სარგებლობა
ἄδηλος, -ον უცნობი, არა ნათელი
παρέχω ვანიჭებ
εὔνους, -ουν გონიერი
ἄνους, -ουν უგუნური
ὀρέγομαι მივისწრაფვი
ὀρέγου ბრძ. II პ.
ἐπικουφίζω ვამსუბუქებ
ἡ λύπη, -ης სევდა, დარდი
τὸ δστουν, -ου ძვალი
πλέος, -α, -ον სავსე
ὁ μυελός, -οῦ ტვინი
ὁ Ὀρέστης, -ου ორესტესი
ἡ Τεγέα, -ας ტეგეა (ქალაქი არკადიაში)
ἡ θεράπαινα, -ης მოახლე
τὸ κανοῦν, -οῦ კალათი
ὁ ἄριστος, -ου პური
προσφέρω მივათრევ, ვაწვდი
ἁπλοῦς, -οῦν მარტივი
τὸ κύπελλον, -ου თასი, ფიალა
ἀργυροῦς, -ᾶ, -οῦν ვერცხლისა
χαλκοῦς, -ᾶ, -οῦν სპილენძისა

13

ὁ λεώς, τοῦ λεώ ხალხი
ἀνδρεῖος, -α, -ον მამაცი
πολεμικός, -ή, -όν მეომარი
ἀρέσκω მაკმაყოფილებს, ხელს მაძლევს
ἀπάγω თან მიმყავს
πλεῖστος, -η, -ον უმრავლესი
ὥσπερ როგორც
ὁ αἰχμάλωτος, -ου ტყვე
τὸ πεδίον, -ου მინდორი, ველი
ὁ Μενέλεως, Μενέλεω მენელაოსი
ὁ Ἀλέξανδρος, -ου ალექსანდრე (პარისი)
ἡ Ἑλένη, -ης ელენე
ἡ γαμετής, -ῆς მეუღლე
ὁ λαγῶς, τοῦ λαγῶ კურდღელი
τὸ θηρίον, -ου ნადირი, ცხოველი
ὁ φόβος, -ου შიში
πλέως, πλέα, πλέων სავსე
ὁ ἀετός, -οῦ, არწივი
θηρεύω ვნადირობ
ἄλλος, -η, -ον სხვა
μικρός, -ά, -όν მცირე
τὸ ζῷον, -ου ცხოველი
ἐνεδρεύω ჩავუსაფრდები
ὁ θηρεύτης, -ου მონადირე

ῥᾴδιος, -ον ადვილი
ὁ κάλως, τοῦ κάλω ბაგირი
βαίνω დავდივარ
ὁ Ἀνδρόγεως, -ω ანდროგეოსი
ὁ Μίνως, -ω მინოსი (კრეტის ლეგენდარული მეფე)
ὁ υἱός, -οῦ შვილი
Ἡ Κνωσός, -οῦ კნოსოსი
τὸ βασίλειον, -ου სამეფო, სასახლე
ὁ Ἅλως, -ω ათონი
ἐπικίνδυνος, ον საშიში, საფრთხიანი
τὸ ἀνώγεων, -ω დარბაზი
ὁ οἶκος, -ου სახლი
τὸν ταμιεῖον, -ου ხაზინა
ὁ χρυσός, -οῦ ოქრო
ὁ ἄργυρος, -ου ვერცხლი
ὁ πλοῦτος, -ου სიმდიდრე
θνητός, -ή, -όν მოკვდავი
ἀγήρως, -ων უბერებელი, უჭკნობი
ἡ ἀρχή, -ῆς საგამგებლო
ὁρίζω ვსაზღვრავ
ὁ Κῦρος, -ου კიროსი
πρός – კენ (წინდ. → accus.)
ἡ ἕως, τής ἕω განთიადი, აღმოსავლეთი
ἐρυθρός, -ά, -όν წითელი, მეწამული
ὁ, ἡ ἄρκτος, -ου დათვი, ჩრდილოეთი
ὁ Εὔξεινος πόντος ევქსინის პონტო (შავი ზღვა)
ἡ ἑσπέρα, -ας საღამო, დასავლეთი
ἡ Κύπρος, -ου კვიპროსი
ἡ μεσημβρία, -ας შუადღე, სამხრეთი
ἡ Αἰθιοπία, -ας ეთიოპია
ὁ ἔπαινος, -ου ქება
λαμβάνω ვიღებ
Ἵλεως, Ἵλεων მოწყალე
εὔχομαι (→ მიც. ბრ.) ვევედრები, ἔυχου ბრძ. II პირი
Ἵλεων ἔχειν მოწყალება ჰქონდეს; შემწყალებელი
σέβομαι თაყვანს ვცემ
ὁ ταώς, τοῦ τάω ფარშევანგი
Ἥρα, -ας ჰერა
ἱερος, ά, όν წმინდა, შეწირული
ἡ Σάμος, -ου სამოსი (კუნძული)
ὁ Σάμος, -ου სამოსელი
ἡ Βαβυλωνία, -ας ბაბილონია
ἐκφέρω გამომაქვს, გამომყავს
ῥοδοδάκτυλος, -ον ვარდთითა
ὀνομάζω, ვუწოდებ

14

ὁ νεώς, τοῦ νεώ ტაძარი
κτίζω ვაშენებ
κτίζομαι ვშენდები
ὁ βωμός, -οῦ საკურთხეველი, ბომონი
ἡ Σπάρτη, -ης სპარტა
τὸ εἴδωλον, -ου გამოსახულება, იდოლი
ὁ Φειδίας, -ου ფიდიასი
ὁ κόσμος, -ου კოსმოსი
ποικίλος, -ή, -όν ჭრელი
ὁ πέπλος, -ου წამოსასხამი, პეპლოსი
ἡ παρθένος, -ου, ქალწული
ὁ Λακεδαιμόνιος ლაკედემონელი
χαλκίοικος, -ον სპილენძის ტაძარში მოსახლე
ὁ Παυσανίας, -ου პავსანიასი
αἱ Πλαταιαί პლატეა
ἡ νῆσος, -ου კუნძული
τὸ σημεῖον, -ου ნიშანი, ემბლემა
ὁ Σκύθης, -ου სკვითი

15

ὁ ἱέραξ, τοῦ ἱέρακος ქორი

ἅρπαξ, ἅρπαγος მტაცებელი
ὁ περιστερός, -οῦ ან περιστερά, -ας მტრედი
ὁ Κέρβερος, -ου კერბეროსი
ὁ Ἅιδης, -ου ჰადესი
ὁ φύλαξ, -ακος დარაჯი, მცველი
ἡ κεφαλή, -ῆς თავი
ὁ κόραξ, -ακος ყვავი
κρώζω ვჩხავი
ὁ κήρυξ, -ικος მაცნე, შიკრიკი
ἡ σάλπιγξ, -ιγγος ბუკი, საყვირი
ὁ ὠράξ, -ακος ჯავშანი, თორი
σιδηροῦς, -ᾶ, -οῦν რკინისა
ὁ κόλαξ, -ακος მლიქვნელი
τέρπω ვართობ
τέρπομαι ვერთობი
ἡ φόρμιγξ, -ιγγος ფორმინქსი
ὁ ὀρχηθμός, -οῦ ცეკვა
ἡ ᾠδή, -ῆς სიმღერა, ოდა
ὁ τέττιξ, -ιγος ჭიჭინობელა
ὁ μύρμηξ, -ηκος ჭიანჭველა
ἡ ἀλώπηξ, τῆς ἀλώπεκος მელა
ἡ θρίξ, τῆς τριχός თმა
ὅμοιος, -α, -ον მსგავსი
ὁ σκίουρος, -ου ციყვი
ἡ Λιβύη -ης ლიბია
ὁ Αἰθίοψ, -οπος ეთიოპელი
οὖλος, η, ον ხუჭუჭი
ὁ Κύκλοψ, -ωπος კიკლოპი
ὁ νῆσος, -ου კუნძული
ἡ αἶξ, τῆς αἰγός თხა
τὸ πρόβατον, -ου ცხვარი
ὁ γύψ, τοῦ γυπός ძერა
ὁ γλαῦξ, τοῦ γλαυκός ბუ, ჭოტი
ὁ ὄνυξ, -υχος ფრჩხილი, ბრჭყალი
ἰσχυρός, ά, όν ძლიერი
ὁ Ἄραψ, τοῦ Ἄραβος არაბი
ὁ κάμηλος, -ου აქლემი

τρέφω ვკვებავ, ვზრდი
ἡ μάστιξ, -ιγος მათხარი
ἐλαύνω ვერეკები
διά მეშვეობით, -ზე, გამჭოლ (წინდ. → ნათ. ბრუნვა)
πτρώσκω (და)ვჭრი, ἐ-πτρώσκ-ο-οντο imperf. med. III პ. იჭრებოდნენ
ἡ ὤψ, τῆς ὠπός სახე
ἡ ὄψ, τῆς ὀπός ხმა
καλός, -ή, -όν ლამაზი, მშვენიერი

16

ὁ γύψ, τοῦ γυπός ძერა
ἡ Εὐρώπη, -ης ევროპა
ἡ Ἀσία, -ας აზია
ἡ Λιβύη, -ης ლიბია (აფრიკა)
ἐφ'=ἐπί ზე (წინდ. →ნათ. ბრ.)
ὑψηλός, -ή, -όν მაღალი
ἡ πέτρα, -ας კლდე
τὸ δένδρον, -ου ხე
πτέρυξ, -υγος ფრთა
ὁ ὄνυξ, -υχος ბრჭყალი
ἡ φωνή, -ῆς ხმა
αἰσχρός, -ά, -όν საძაგელი, სამარცხვინო
θαῤῥαλέος, -α, -ον მამაცი, გამბედავი
φοβερός, -ά, -όν საშიში
θηρεύω ვნადირობ
ἀγρεύω ვნადირობ, ვიჭერ
χρήσιμος, -η, -ον სასარგებლო
τὸ ζῷον, -ου ცხოველი
ὁ νεκρός, -οῦ გვამი, ლეში
ἡ τροφή, – ῆς საკვები, საზრდელი
παλαιός, -ά, -όν ძველი
ὁ Αἰγύπτιος, -ου ეგვიპტელი
νομίζω ვთვლი
ἱερός, -ά, -όν წმინდა
ὁ νόμος, -ου კანონი

κελεύω ვბრძანებ
φονεύω ვკლავ

17

ἡ χάρις, -ιτος მადლი, წყალობა
ἡ ἔρις, -ιδος შური, ჯიბრი
τίκτω ვშობ
ὁ νομάς, -άδος მომთაბარე
ἀναγκαῖος 3 აუცილებელი
ὑψηλός 3 მაღალი
ἡ πυραμίς, -ίδος პირამიდა
θαυμασίος 3 საკვირველი
ἡ πατρίς, -ίδος სამშობლო
ἄσμενος 3 ხალისიანი, ἄσμενοι = ხალისით
ὑπέρ (წინდ. → ნათ. ბრ.) გამო, -თვის
μάχομαι ვიბრძვი
ὁ, ἡ, ὄρνις, -ιθος ფრინველი
ᾄδω ვმღერი
μακαρίζω ბედნიერად (ნეტარად) ვარ
ἡ νεότης, -ητος ახალგაზრდობა
ἡ ὁμοιότης, -ητος მსგავსება
γίγνομαι ვქმნი, წარმოვშობ
ὁ, ἡ, παῖς, παιδός ბავშვი
ἡ ἐλπίς, -ίδος იმედი
εὔπτερος 2 ფრთაშესხმული
ἡ Σικελία, -ας სიცილია
ὁ περίπλους, -ου ზღვით შემოცურვა პერიპლუსი
ἡ νύξ, νυκτός ღამე
πέντε ხუთი
ὁ πούς, ποδός ფეხი
χωλός 3 კოჭლი
φυλάττω (φυλάσσω) ვიცავ
ὁ γέλως, γέλωτος სიცილი
γιγνώσκω შევიცნობ
ἡ μωρία, -ας სიბრიყვე, სისულელე
κακός 3 ცუდი, ავი
κοῦφος 3 მსუბუქი
τέρπομαι ვერთობი

18

Σπουδαῖος 3 ბეჯითი
τὸ βίβλιον წიგნი
ἡδέως სიამოვნებით, ხალისით
ἀναγιγνώσκων კითხულობ
ὁ λέων, λέοντος ლომი
ἄλκιμος გულადი, ძლიერი
τα ὅπλα, -ων იარაღი
ἡ εἴσοδος შესასვლელი
ἔχων ἔχοντος (მიმღ.) მქონე
ὁ γέρων γέροντος მოხუცი
θεραπεύω ვუვლი, ვკურნავ
ὁ θηρευτής, -οῦ მონადირე
ἐνεδρεύω ვუსაფრდები
οὐ μόνον....ἀλλὰ.... καὶ...არა მარტო... არამედ
ὁ ὀδούς, ὀδόντος კბილი
ὁ ὄνυξ, ὁ νυχος ბრჭყალი
ἡ οὐρά, -ας კუდი
φοβερός საშიში
ἡ ῥώμη, -ης ძალა
παίζω ვთამაშობ, ვხუმრობ
ὠφέλιμος 2, 3 სასარგებლო
συνδιατρίβω ვსაუბრობ (ვინმესთან)
συνδιατρίβουσιν აწმყ. მიმღ. მრავლ. რიცხვ. მიც. ბრ.
ὁ γίγας, -αντος გოლიათი, გიგანტი
ὁ κεραυνός, -οῦ მეხი, ელვა
κτείνω ვკლავ
ἡ Λιβύη, -ας ლიბია
εὔπορος 2 მარჯვე, მოსახერხებელი

19

τὸ κτῆμα, κτήματος ქონება, განძი
ἡ παιδεία, -ας აღზრდა, ზრდილობა
ἡ φλέψ, φλεβός ძარღვი

τὸ αἷμα, αἵματος სისხლი
ὁ Κορίνθιος, -ου კორინთელი, კორინთოს მკვიდრი
τὸ χρῆμα, χρήματος საგანი, ქონება
τὰ χρήματα, -ων ფული
δυνατός 3 შემძლე
τὸ στράτευμα, -ματος ჯარი
μὴ ἔχον არმყოლი
ἐπιστήμων, -ονος 2 მცოდნე
σώφρων, -ονος 2 ჭკვიანი, გონიერი
ὁ στρατηγός, -οῦ სარდალი
ὅμοιος 3 მსგავსი
τὸ πλοῖον, -ου ხომალდი
ἄφρων, -ονος 2 უგუნური
ὁ κυβερνήτης, -ου მესაჭე
χαλεπός 3 მძიმე, ძნელი
τὸ πρᾶγμα, -ματος საქმე
ὀλίγος 3 მცირე, მცირერიცხოვანი
ὁ θάνατος, -ου სიკვდილი
ὁ χωρισμός, -οῦ გამოყოფა
τὸ σῶμα, σώματος სხეული
πείθομαι ვუჯერებ, ვერწმუნები
μὴ πείθου ნუ უჯერებ
τὸ ῥῆμα, ῥήματος სიტყვა
ἐθίζω ვაჩვევ
γυμνάζω ვავარჯიშებ
ὁ ἱδρώς, ἱδρῶτος ოფლი
μισέω მძულს
μὴ μίσει ნუ გძულს
μικρός 3 მცირე
τὸ ἁμάρτημα, -ματος შეცოდება, შეცდომა
ἔκενα (თანდ. → ნათ. ბრ.) გამო
γεύομαι გემოს ვუსინჯავ (→ ნათ. ბრ.)
γεύου იგემე
τὸ γάλα, γάλακτος რძე
τὸ δόρυ, δόρατος შუბლი
βαστάζω მიჭირავს, აღვმართავ
ὁ ἱκέτης, -ου მავედრებელი
τὸ γόνυ, γόνατος მუხლი
ἅπτομαι ვეხები (→ ნათ. ბრ.)
τὸ οὖς, ὠτός ყური
ἀκούω ვისმენ

20

a

ὁ ἅλς, ἁλός მარილი
[ἡ ἅλς, ἁλός ზღვა]
ἔνιοι 3 ზოგიერთები
ὁ θήρ, θηρός ნადირი, ცხოველი
ὁ ἡγεμών, -όνος წინამძღოლი, ჰეგემონი
ὁ ποιμήν, -ένος მწყემსი
ὁ λειμών, λειμῶνος მდელო
θάλλω ვყვავი
ὁ παιάν, παιᾶνος პეანი (აპოლონის სადიდებელი ჰიმნი, მხედრული ჰიმნი)
ὁ Ἕλλην, -ηνος ბერძენი
ὁ Ἀπόλλων, -ωνος აპოლონი (ღმერთი)
ὁ Ποσειδῶν, -ῶνος პოსეიდონი (ღმერთი)
σέβομαι თაყვანს ვცემ
ἡ ἀγέλη, -ης ნახირი
ἡ Μαραθών, -ῶνος მარათონი
ἡ Σαλαμίς, -ῖνος სალამინი
ἄξιος 3 ღირსი
τὸ μνῆμα, μνήματος ხსოვნა
ὁ τέκτων, -ονος ხელოვანი
κλυτός 3 სახელგანთქმული
τὸ ἔργον, -ου საქმე
ὁ χειμών, -ῶνος ზამთარი
ἡ χιών, χιόνος თოვლი
ὁ χιτών, -ῶνος ქიტონი (სამოსი)
φοινίκεος 3 = φοινικοῦς 3 მეწამული
ἡ κνημίς, -ῖδος კნემიდი, წვივსაცმელი

ἡ εἰκών, εἰκόνος გამოსახულება, ხატი
ὁ λαός = ὁ λεώς მხედრობა, ხალხი
ὁ, ἡ δαίμων, -ονος ღვთაება, დემონი
παρέχω ვანიჭებ
ὁ ὄλεθρος, -ου დაღუპვა
ἄγω მიმყავს
ὁ δελφίς, -ῖνος დელფინი
φιλάνθρωπος 2 კაცთმოყვარე, ფილანთროპი
ὁ ἥλιος, -ου მზე
ἡ ἀκτίς, -ῖνος სხივი
χαίρω მიხარია, ვხარობ

b

ὁ ῥήτωρ, ῥήτωρος რიტორი, მჭევრმეტყველი
ὁ σίδηρος, -ου რკინა
τὸ πῦρ, πυρός ცეცხლი
ἐρυθός 3 წითელი
ἡ εὐκλεία, -ας დიდება, სახელი
ὁ πατήρ πατρός მამა
μετά (წინდ.→ accusat.) შემდეგ
ἡ μήτερ, μητρός დედა
ὁ φόνος, -ου მოკვლა
ὁ Ὀρέστης, -ου ორესტე
ὁ Ἀγαμέμνων, -ονος აგამემნონი
ὁ υἱός, υἱοῦ ვაჟიშვილი
ἔφυγεν გაიქცა
δουλεύω ვემონები
ἡ γαστήρ, γαστρός კუჭი, მუცელი
ἡ θυγάτηρ, θηγατρός ასული, ქალიშვილი
χρή საჭიროა, უნდა
ὡς ვითარცა, როგორც
ὑπακούω ყურს ვუგდებ, ვემორჩილები
ὁ διδάσκαλος, -ου მასწავლებელი
ὥσοπερ როგორც
νομίζομαι ვიწოდები, ვიღვლები
νομίζω ვუწოდებ, ვთვლი
ὁ ἀνήρ, ἀνδρός კაცი ვაჟკაცი
ὅς, ἥ, ὅ რომელიც; οἵ რომლებიც
το πεδίον, -ου მინდორი, ველი
εὔχομαι ვევედრები
ἡ Ἀθηνᾶ, -ᾶς ათენა (ქალღმერთი)
ὁ χαρακτήρ, -ῆρος თავისებურება, ხასიათი
γιγνώσκεται გამოიცნობა
ὁ Κάδμος კადმოსი
ἀποκτείνω ვკლავ
ὁ δράκων, -οντος გველეშაპი, დრაკონი
Ἄρειος 2, 3 არესისა, არესისადმი შეწირული
ἡ Ἀρεία Κρήνη არესის წყარო
σπείρω ვთესე
ἀνετέλλω აღმოვცენდები
ἐκ (წინდ. → ნათ. ბრ.) დან
ἡ γῆ, γῆς დედამიწა
ἔνοπλος 2 იარაღში ჩამჯდარი
ἡ Ἐλευσίς, -ῖνος ელევსინი
ἡ Δημῆτερ, Δήμητρος დემეტრე (ქალღმერთი)
τὸ ἱερόν, -οῦ ტაძარი
ὁ νεώς, νεώ ტაძარი
καλέω ვუწოდებ, ვუხმობ
καλέομαι = καλοῦμαι ვიწოდები
ἡ Περσεφόνη, -ης პერსეფონე
ὑπέρ (წინდ.→ ნათ. ბრ.) ზემოთ
ὁ ἀήρ, ἀέρος ჰაერი
ὁ αἰθήρ, αἰθέρος ეთერი, ზეცა
λέγονται ამბობენ
ἡ χείρ, χειρός ხელი
νίζω ვბან
ὁ, ἡ χήν, χηνός ბატი
ὁ Ρωμαῖος, -ου რომაელი
ὁ Γαλάτης, -ου გალატელი, კელტი

ὁ πόλεμος, -ου ომი
ὁ σωτήρ, -ῆρος მხსნელი
τὸ Καπιτώλιον კაპიტოლიუმი
Capitolium

21

ὁ Ἀνταλκίδας, -ου ანტალკიდა
ὅτι რომ
ἡ Σπάρτη, -ης სპარტა
τὸ τεῖχος,- ους კედელი
ὁ νέος, -ου ახალგაზრდა
πονηρός 3 ფუჭი, ამაო
τὸ κέρδος, -ους სარგებელი, მოგება
ἡ ζημία, -ας სასჯელი
οὔτε... οὔτε არც.... არც
τὸ γένος,-ους გვარი, წარმომავლობა
λαμπρός 3 ბრწყინვალე
ἡ οἰκία, -ας სახელი
ὁ χρυσός, -οῦ ოქრო
τὸ πλῆθος, -ους სიმრავლე
ἡ εὐκλεια, -ας სახელი, დიდება
ἡ ἀρχή, -ῆς გამგებლობა,
თანამდებობა
τὸ μέγεθος, -ους სიდიდე
παρέχω ვანიჭებ
ἡ εἰρήνη, -ης მშვიდობა
Ἰνδικός 3 ინდოეთისა
τὸ κάλλος, -ους სილამაზე
διαφέρω გამოვირჩევი
τὸ πάθος, -ους ვნება
ἡ σοφιία, -ας სიბრძნე
τὸ φάρμακον, -ου წამალი
μόνος, μόνη, μόνον ერთი,
ერთადერთი (solus, a, um)
τὸ κράνος, -ους (მრავლ.რიცხ.სახ. τὰ
κράνη) მუზარადი
χάλκεος = χαλκοῦς სპილენძისა
Ἑλληνικός 3 ელინური, ბერძნული
ὁ ὁπλίτης, -ου ჰოპლიტი (მძიმედ
შეიარაღებული მეომარი)
ἕνεκα (თანდ. → ნათ. ბრ.) გამო
ἀθάνατος 2 უკვდავი, მარადიული
ἡ αἰσχύνη, -ης სირცხვილი
ὁ προδότης, -ου გამცემი
τὸ ξίφος, -ου მახვილი, ხმალი
φθείρω ვსპობ, ვღუპავ, ვაზიანებ
φθείρομαι ვიღუპები, ვზიანდები
τὸ ψεῦδος, -ου ტყუილი, სიცრუე
τὸ ἔπος, -ους სიტყვა, ამბავი
ἁπλόος = ἁπλοῦς 3 მარტივი
ἡ τριήρης ,-ους ტრიერი (ხომალდი)
ὁ σύμμαχος,ου თანამებრძოლი,
მოკავშირე
πέμπω ვგზავნი
τὸ βάρος, -ους სიმძიმე
τὸ γῆρας, γήρως სიბერე
τὸ κράτος, -ους ძალა
τὸ ἄνθος, -ου ყვავილი
ἡ σωφροσύνη კეთილგონიერება
ὁ Σοφοκλῆς, -έους სოფოკლე
ἡ τραγῳδία, -ας ტრაგედია
ὁ Περικλῆς, -έους პერიკლე
ὁ Ἀναξαγόρας, -ου ანაქსაგორა
ὁ σοφίστης, -ου სოფისტი
ὁ Πολυνείκης, -ους პოლინიკე
(ოიდიპოსის ძე)
ὁ Ἐτεοκλῆς, -έους ეტეოკლე
(ოიდიპოსის ძე)
ἡ βασιλεία, -ας სამეფო ძალაუფლება
πρός (წინ. → acc.) წინააღმდეგ
ὁ ἀδελφός, -οῦ ძმა
αἱ Θῆβαι, Θηβῶν თებე (plur. tantum)

22

ἡ πόλις, -εως ქალაქი, პოლისი
ἡ ὕβρις, -εως ქედმაღლობა, ზვიადობა

ἡ ὄψις, -εως შესახედაობა, სახე
ἡ τάξις, -εως რაზმი
φοβερός 3 საშიში
ἄνευ (წინდ. → ნათ. ბრ.) გარეშე
ἡ ἄσκησις, -εως ვარჯიში
ἡ μάθησις, -εως სწავლება
ἡ ἀκρόπολις აკროპოლისი (ათენში)
τὸ ἄγαλμα, -ματος ქანდაკება
ἡ δύναμις, -εως ძალა
φύω წარმოვაცენებ, წარმოვქმნი
ἡ πρᾶξις, -εως საქმე
θεῖος 3 ღვთაებრივი, ღვთისმიერი
ἔπομαι მივდევ
ἔψεται მოყვება
τὸ ἔθνος, -ους ტომი
ἡ φύσις, -εως ბუნება
τὸ ἀνάθημα, -ματος სამკაული
ὁ κόσμος, -ου მორთულობა
τὸ μάθημα, -ματος ცოდნა, მოძღვრება, სწავლება
ὁ Δημοσθένης, -ους დემოსთენე
ὁ νόμος, -ου კანონი
παντοῖος 3 ყოველგვარი
ὁ ἰχθύς, ἰχθύος თევზი
ἐπάγω მომაქვს
ἀεί მუდამ
νέος 3 ახალი
ἡ ἰλύς, ἰλύος შლამი
ἡ σύνεσις, -εως გონიერება
ὑπάρχω გამოვირჩევი, ვარსებობ
ἡ πόσις, -εως სმა
ἡ βρῶσις, -εως ჭამა
σπουδαῖος 3 წესიერი, საქმიანი, ბეჯითი
τὸ πρᾶγμα, -ματος საქმე
διάφορος 2 განსხვავებული
τὸ ἄστυ, -εως ქალაქი
ὁ πύργος, -ου კოშკი, ბურჯი
βέβαιος 3 მტკიცე
ἡ ἄμπελος, -ου ყურძენი, ვაზი
ἡ βότρυς, -ύος მტევანი (ყურძნისა)
ὁ Σύρος, -ου სირიელი
σέβομαι თაყვანს ვცემ
ὡς როგორც

23

ἡ αἰδώς, -οῦς სირცხვილი
ὁ δειλός, -οῦ მხდალი, ლაჩარი
ἐλεύθερος 2, 3 თავისუფალი
ἡ Λητώ, -οῦς ლეტო (ქალღმერთი)
ἡ Ἄρτεμις, -ιδος არტემიდე
ἡ Σαπφώ, -οῦς (Ψαπφώ) საპფო
τὸ ποίημα, -ματος თხზულება
ἡ πειθώ, -οῦς დარწმუნება
ἡ τέχνη, -ης ხელოვნება
ῥᾴδιος 3 ადვილი
ὁ Ὅμηρος, -ου ჰომეროსი
ὁ ἥρως, ἥρωος გმირი
ἡ Κλειώ, -οῦς კლიო (ეპოსისა და ისტორიის მუზა)
ἡ Ἐρατώ, -οῦς ერატო (სატრფიალო პოეზიის მუზა)
ὁ ἱστοριογράφος, -ου ისტორიის მთხზველი. ისტორიკოსი
θεραπεύω ვემსახურები, თაყვანს ვცემ
ὁ λυρικός, -οῦ ლირიკოსი პოეტი
λυρικός 3 ლირიკული
ξύλινος 3 ხისა
καταβαίνω ჩამოვდივარ
ἐπεί როცა
ὁ Τρώς, Τρωός ტროელი
οἱ Τρῶες, Τρωῶν ტროელები
Καθεύδω მძინავს

24

ὁ ἱππεύς, -έως ცხენოსანი
ὁ Ἀλέξανδρος, -ου ალექსანდრე (მაკედონელი)
ὁ Ἀχιλλεύς აქილევსი
θαυμάσιος 3 საოცარი, საკვირველი
ὁ κήρυξ, -υκος მაცნე. მაუწყებელი
ὁ Ὀδυσσεύς, -έως ოდისევი
πᾶς, πᾶσα, πᾶν ყველა
ὁ ἀγών ῶνος ბრძოლა, შეჯიბრი
ὁ, ἡ, σύμβουλος, -ου მრჩეველი
ὁ Πειραιεύς, -έως პირეოსი
μακρός 3 დიდი, გრძელი
ὁ Θεμιστοκλῆς, -έους თემისტოკლე
ὁ Ἑρμῆς, -οῦ ჰერმესი
ἡ Καλυψώ, -οῦς კალიფსო (ნიმფა)
κωλεύω ვუბრძანებ
ἀποπέμπω ვაგზავნი, ვუშვებ
εἰς (წინდ. → acc.) კენ, ზე
ἡ Ἰθάκη, -ης ითაკა (კუნძული)
ὁ νομεύς, -έως მწყემსი
ὁ βασιλεύς, -έως მეფე, ბასილევსი
ἡ ἐπιμέλεια, -ας მზრუნველობა, ზრუნვა
ὁ Ἕκτωρ, -ορος ჰექტორი
φονεύω ვკლავ
φονεύομαι ვიკვლები ვინმესგან, მკლავენ
ὁ ἱερεύς, -έως ქურუმი
ὁ, ἡ, βοῦς, βοός ხარი, ძროხა
θύω მსხვერპლს ვწირავ
ἀχάριστος 2 უმადური
ὁ γονεύς, -έως მშობელი
ἀτιμάζω უპატივცემულოდ ვეპყრობი
ὁ Τηλέμαχος, -ου ტელემაქე
ὁ ὀφθαλμός, -οῦ თვალი
εἰκάζω ვამსგავსებ, ვადარებ
, ὁ Πάτροκλος, -ου პატროკლე
ὁ Θησεύς, -έως თესევსი
ὁ ζηλωτής, -οῦ მიმდევარი, მიმბაძველი
ὁ Ἡρακλῆς, -έους ჰერაკლე
ὁ δικαστής, -οῦ მოსამართლე
ὁ ἰατρός, -ου ექიმი
ἡ γραῦς, γραός დედაბერი
πολύλογος 2 სიტყვამრავალი

25

ὁ Ζεύς, Διός ზევსი
ἄλλος, -η, -ο სხვა, მეორე
ἡ γυνή, γυναικός ქალი, ცოლი
πρέπω გამოვირჩევი, შემფერის
πρέπει შეჰფერის
ὁ Λίβυς, -υος ლიბიელი
ὁ ἀνήρ, ἀνδρός მამაკაცი
βασιλεύω ვმეფობ
ἡ σιγή, -ῆς დუმილი
ὁ κόσμος, -ου სამკაული
ἡ σταγών, -όνος წვეთი
τὸ ὕδωρ, ὕδατος წყალი
κοιλαίνω ვხვრეტ
ἡ πέτρα, -ας კლდე, ლოდი
ἄπιστος 2 ორგული, არასანდო
ὁ ὅρκος, -ου ფიცი
ὁ, ἡ, κύων, κυνός ძაღლი
ὁ οἶκος, -ου სახლი
ἡ ὠφέλεια, -ας სარგებლობა
ὁ κυβερνήτης, -ου მესაჭე
ἡ ναῦς, νεώς ხომალდი, გემი
ἰθύνω ვმართავ
ὁ πρεσβευτής, -οῦ ელჩი
οἱ πρέσβεις, τῶν πρέσβεων ელჩები
πλέω მივცურავ
ὁ λιμήν, -ένος ნავსადგური
ἡ Ἁρμονία, -ας ჰარმონია

ὁ Κάδμος, -ου კადმოსი (თებეს ლეგენდარული მეფე)
ἡ Ἀφροδίτη, -ης აფროდიტე
ὁ Ἄρης, Ἄρεως ან Ἄρεος არესი (ომიანობის ღმერთი)
ταχύς, -εῖα, -ύ სწრაფი
οἱ Φαίακες, -ων ფეაკები
ἡ Ἐρινύς, -ύος ერინია
αἱ Ἐρινύες, -ύων ერინიები (შურისძიების ქალღმერთები)
ὀνομάζω ვუწოდებ, სახელს ვადებ
ἥκω მოვდივარ
οἴχομαι მივდივარ, მივემგზავრები
ὡς (წინდ. → accus.) კენ
παρά (წინდ. → dat.) თან
τὸ πλῆθος, -ους სიმრავლე
Περσικός 3 სპარსული
ἰσχύω ძალმიძს
οὐδὲν ἴσχυσε ვერაფერი იღონა
πρός (წინდ. → accus.) წინააღმდეგ
ὁ ὄνειρος, -ου სიზმარი მრავლ. რიცხვ.
τὰ ὀνείρατα სიზმრები
τὸ γόνυ, γόνατος მუხლი
τὸ πρᾶγμα, -ματος საქმე
ἡ ἐγκράτεια, -ας თავშეკავება
κἀγαθόν = καὶ ἀγαθόν სიკეთე
τὸ κτῆμα, -ματος ქონება, განძი
τὸ πῦρ, πυρός ცეცხლი
ὁ νεκρός, -οῦ გვამი
καίω ვწვავ

26

ἡ ῥίζα, -ης ძირი
ἡ παιδεία, -ας სწავლა, აღზრდა
πικρός 2 მწარე
ὁ καρπός, -οῦ ნაყოფი
γλυκύς, -εῖα, -ύ ტკბილი
ὁ βίος, -ου სიცოცხლე, ცხოვრება
βραχύς, -εῖα, -ύ მოკლე, ხანმოკლე
ἡ τέχνη, -ης ხელოვნება
μακρός 3 გრძელი, ხანგრძლივი
τὸ σῦκον, -ου ლეღვის ხე
ἀνδρεῖος 3 მამაცი
βαρύς, -εῖα, -ύ მძიმე
εὐρύς, -εῖα, -ύ ფართო, ვრცელი
βαθύς, -εῖα, -ύ ღრმა
ταχύς, -εῖα, -ύ სწრაფი
βραδύς, -εῖα, -ύ ნელი, ნაზი, დინჯი
ἡδύς, -εῖα, -ύ სასიამოვნო
ὁ βάρβαρος, -ου ბარბაროსი (არაბერძენი)
τὸ ἱερεῖον, -ου სამსხვერპლო საქონელი, მსხვერპლი
χαρίεις, -εσσα, -εν საამო, მშვენიერი
ἡ θρίξ, τριχός თმა
μέλας, -αινα, -αν შავი
δίκαιος 3 სამართლიანი
εὐδαίμων, -ον ბედნიერი
ἄδικος 2 უსამართლო
ἄθλιος 2 უბედური
μετά(წინდ. → accus.) შემდეგ
ἀεί მუდამ
εὐτυχής, -ες ბედნიერი
συγγενής, -ες ნათესაური
ὁ, ἡ συγγενής, -ους ნათესავი
διδάσκω ვასწავლი
ἐγκρατής, -ές თავშეკავებული, მედგარი
ἡ γαστήρ, γαστρός 1. კუჭი, მუცელი; 2. საჭმელი
τὸ ποτόν, -οῦ სასმელი
ὁ Ἐπαμεινώνδας, -ου ეპამინონდა (თებელი სარდალი)
ἀφανής, -ές უცნობი, გამოუჩენელი
ὁ Κέκροψ, -οπος კეკროპსი (ათენის ლეგენდარული დამაარსებელი)

ἄπαις, ἄπαιδος უშვილო, უმემკვიდრო
ἄρρην, ἀρρένος (=ἄρσην, ένος) მამრობითი,მამრი
ἄπαις ἀῤῥένων παίδων მამრობითი სქესის ბავშვების არმყოლი
δίπους, δίποδος ორფეხა
ὁ, ἡ, ὄρνις, ὄρνιθος ფრინველი
ὁ Κῦρος, -ου კიროსი (ირანის მეფის დარიოსის ძე)
ἡ συνουσία, -ας ურთიერთობა
πάμπαν (ზმნისზედა) მთლიანად, სრულიად
ἐπίχαρις, -ιτος თავაზიანი, ალერსიანი
ἡ Λυδία, -ας ლიდია
ὁ οἶνος, -ου ღვინო
τὸ ἔλαιον, -ου ზეითუნის ზეთი
πρᾶος, πραεῖα, πρᾶον ნაზი, ალერსიანი, მოწყალე
συγγνώμων, -ονος შემწყნარებელი, დამთმობი
ἀνθρώπινος 3 ადამიანური
τὸ ἁμάρτημα, -ματος შეცდომა, შეცოდება
ὁ Χάλος, -ου ხალოსი (მდინარე სირიაში)
πλήρης, -ες სავსე
μέγας, μεγάλη, μέγα დიდი
ὁ πλοῦτος, -ου სიმდიდრე
ὅμως მაგრამ ,მაინც
ἡ φύσις, -εως ბუნება
ὁ Μακεδών, -όνος მაკედონელი
ἐπονομάζω შევარქმევ, სახელს ვდებ

27

a

ὁ Σωκράτης, -ους სოკრატე
σοφός ბრძენი
Εὐριπίδης, -ου ევრიპიდე
Ἀριστείδης, -ου არისტიდე
πτωχός 3, 2 ღარიბი
ὁ Κύκλωψ, -οπος კიკლოპი
βίαιος 3, 2 მოძალადე, მძვინვარე
ὁ Καλλίας, -ου კალიასი
πλούσιος 3 მდიდარი
οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν არც ერთი, არაფერი
χρήσιμος 2, 3სასარგებლო
ἡ σιωπή, -ῆς დუმილი
ἡ δίαιτα, -ης ცხოვრების წესი (ნირი)
ἁπλόος = ἁπλοῦς 3 მარტივი
χαλεπός 3 ძნელი
ἡ ὁμόνοια, -ας თანხმობა, ერთსულოვნება
ἰσχυρός 3 ძლიერი, მტკიცე
ἡ πληγή, -ῆς დარტყმა
κοῦφος 3 მსუბუქი
ἡ γλῶττα, -ης ენა
τὸ ξίφος, -ους ხმალი
καλός 3 ლამაზი
ἔμπειρος 2 გამოცდილი
χρηστός 3 საქმიანი, კარგი
ἅπας, ἅπασα, ἅπαν მთელი, ყველა

b

ὁ Δαρεῖος, -ου დარიოსი
ἡ Παρύσατις, -ιδος პარისატისი
δύο ორი
πρέσβυς, -εως უფროსი
νέος 3 ახალგაზრდა, ახალი
ἡ Ἀσπασία, -ας ასპასია
ἀκόλαστος 3 დაუოკებელი, დაუმორჩილებელი
αἰσχρός 3 სამარცხვინო
ἡ νόσος, -ου ავადმყოფობა
ὤν, οὖσα, ὄν მყოფი (მიმღეობა აწმყ. დრ. ზმნისგან εἰμί „ვარ“)

ὁ Ἀγησίλαος, -ου აგესილაე (სპარტის მეფე)
βέλτιστος 3 საუკეთესო
παραπλήσιος ახლობელი, მსგავსი
ὁ ὕπνος, -ου ძილი
ὁ γέρων, -οντος მოხუცი
ἀσθενής, -ες სუსტი
σώφρων, -ον ჭკვიანი, გონიერი
ὁ Κριτίας, -ου კრიტია
ἅρπαξ, -αγος მტაცებელი, მომხვეჭი, ხარბი

c

εὔνοος = αυνους კეთილგანწყობილი, კეთილმსურველი
ὁ Ἀλκιβιάδης, -ου ალკიბიადე (ათენელი სარდალი)
γεραιός 3 მოხუცი
ὁ Εὐφράτης ποταμός მდინარე ევფრატი
ἡ Θάψακος თაფსაკე (ქალაქი სირიაში)
οι Ταῦροι, -ων ტავრები
Σκυθικός სკვითური
συγκαταθάπτω ერთად ვმარხავ
ὁ Ἰνδός, -οῦ ინდოელი
ἡ ἀναρχία, -ας უგამგებლობა, ანარქია
μείζων, μεῖζον (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა μεγάς, μεγάλη, μέγα დიდი) უფრო დიდი
τὸ κακόν, -οῦ ბოროტება, უბედურება
θάττων (θάσσων) θᾶττον (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა ταχύς, εῖα, ύ სწრაფი) უფრო სწაფი
ῥᾴων, ῥᾷων(შდრ. ხარისხი ზედსართავისა ῥᾴδιος 3 ადვილი) უფრო ადვილი
συμβουλεύω ვურჩევ
ἥδιστος ἡδύς, -εῖ, -ύ (აღმატ. ხარისხი ზედსართავისა ἡδύς, -εῖ, -ύ სასიამოვნო) ყველაზე უფრო სასიამოვნო
ἄριστος 3 (აღმატ. ხარისხი ზედსართავისა ἀγαθός 3 კარგი) უკეთესი
ἄλλος, -η, -ο სხვა
ἀμείνων, ἄμεινον ἀγαθός (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა ἀγαθός 3 კარგი) უფრო კარგი
καλλίων, κάλλιον (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა καλός 3 ლამაზი, მშვენიერი) უფრო ლამაზი, უფრო მშვენიერი
κοινός 3 საერთო
χείρων, χεῖρον ცუდი, უარესი
χείριστος ყველაზე უარესი
πλείων, πλέον (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა πολύς მრავალი) უმრავლესი πλείους და ἀμείνους acc. Pl.=πλείονας, ἀμείονας; βελτίων, βέλτιον უკეთესი
κακίων, κάκιον (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა κακός 3 ცუდი) უფრო ცუდი
εὐτυχής, -ές ბედნიერი
ἐνίοτε ზოგჯერ
ὁ κροκόδειλος, -ου ნიანგი
ἐλαχίστος ყველაზე პატარა
μέγιστος (აღმატ. ხარისხი ზედსართავისა μέγας, μεγάλη, μεγα დიდი) ყველაზე დიდი
ἐλάττων, ἔλαττον უფრო მცირე, უფრო პატარა
ἡ βλάβη, -ης ვნება, ზიანი

πλεῖστος 3 (აღმატ. ხარისხი ზედსართავისა πολύς, πολλή, πολύ მრავალი) ყველაზე მრავალი
τὸ κελεύειν ბრძანება
τὸ πράττειν კეთება
πίων, πῖον მსუქანი
πότατος 3 ყველაზე უფრო მსუქანი
τὸ πρύβατον, -ου ცხვარი

28

σαφῶς ცხადად
ἀκριβῶς ზუსტად
ἡ Πυθία, -ας პითია (დელფოს სამისნოს ქურუმი ქალი)
ὁ Χαιρεφῶν, -ῶντος ქერეფონტი
μαντεύω ვმისნობ
ἀδίκως უსამართლოდ
ὁ θρόνος, -ου სამეფო ტახტი (შდრ. რუს. трон)
καταλαμβάνω მოვიტაცებ
τάχιστα უსწრაფესად
σπεύδω ვჩქარობ
βραδέως ნელა
ὁ καιρός, -οῦ დრო, ხანი
μεταφέρω გადავაადგილებ
βλάπτω ვავნებ, ვაზიანებ
πλέον უფრო მეტად
γηράσκω ვბერდები
ἡ χάρις, -ιτος წყალობა, მადლი
σοφῶς ბრძნულად
ταχέως უფრო ჩქარა

29

ἐγώ მე
σύ შენ
θνητός 3 მოკვდავი
σεαυτοῦ = σαὐτοῦ (ნათ. ბრუნვა) თვითონ შენი
σεαυτόν = σαὐτον (აკუზ.)შენი თავი
γίγνωσκε σεαυτόν შეიცან თავი შენი
ὁ κακός, -οῦ ბოროტი
ἀλλήλων ერთმანეთის
ἀλλήλους ერთმანეთს
ἐμός, -ή, -όν ჩემი
οὕτως ისე, იმგვარად
ἡμέτερος, -α, -ον ჩვენი
αὐτος, -ή, -ό თვითონ
αὐτός, αὐτή, αὐτό იგივე
ἀλλήλοις (მიც. ბრ.) ერთმანეთისათვის
ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς თვითონ მისი
ἑαυτοῖς (მიც. ბრ.) თავიანთთვის
ὠφέλιμος 3 სასარგებლო
σεμνός 3 მწიშვნელოვანი, მაღალფარდოვანი
τίς, τί ვინ? რა?
τὶς, τὶ ვინმე, რამე
ἡ ἐπιθυμία, -ας წადილი, ვნება
βούλόμαι (DP) მსურს, მინდა
βουλόμενος, -η, -ον (მიმღ.) მსურველი
ἄρχω ვმართავ, განვმგებლობ
πρῶτον პირველად, ჯერ
δεῖ უნდა, საჭიროა
ἑαυτῶν თავიანთი თავი
πολέμιος 3 მტრული, მტერი
ἐλεύθερος 3, 2 თავისუფალი
ὅστις, ἥτις, ὅτι ვინც, რომელიც
τα χρήματα, -ων ფული
ἡ τύχη, -ης ბედი
ὁ δοῦλος, ου მონა
οὗτος, αὕτη, τοῦτο ეს
ὅδε, ἥδε, τόδε ეს
τὸ ῥόδον, -ου ვარდი
ὅς, ἥ, ὅ, რომელიც

θάλλω ვყვავი
ὁ κῆπος, -ου ბაღი

30

εἷς, μία, ἕν ერთი
ἡ χελιδών, -όνος მერცხალი
ποιέω = ποιῶ ვაკეთებ, ვქმნი
τὸ ἔαρ, ἔαρος გაზაფხული
ἑπτά შვიდი
ἔνδοξος, -ον სახელოვანი
ὁ Σόλων, -ωνος სოლონი
τὸ ἔτος, -ου წელიწადი
δώδεκα თორმეტი
ὁ μήν, μηνός თვე
ἤ ანუ
τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε სამასსამოცდახუთი
ἡ Πλάταια (= αἱ Πλαταιαί), -ας პლატეა (ქალაქი ბეოტიაში)
ἀπέχω მოშორებული ვარ
τὸ στάδιον, -ου სტადიონი (სიგრძის საზომი ერთეული = 184,97 მ)
ἑβδομήκοντα სამოცდაათი
τὸ εὖρος, -ους სიგანე
τέτταρες, τέτταρα ოთხი
ἑκατόν ასი
τὸ βῆμα, -ματος ბიჯი
ἑξακόσιοι, -αι, -α ექვსასი
ὁ πούς, ποδός ფუტი (სიგრძის საზომი ერთეული, დაახლ. = 30 სმ)
ὁ Σάρος, -ου საროსი
ἡ Κιλικία, -ας კილიკია
τὸ πλέθρον, -ου პლეთრონი (სიგრძის საზომი ერთეული = 30.83 სმ)
ὁ Κύδνος, -ου კიდნოსი
ὁ Μαίανδρος, -ου მეანდროსი
ἡ Φρυγία, -ας ფრიგია
ὁ Φᾶσις, Φάσιδος ფასისი (მდინარე კოლხეთში)
ὁ παρασάγγης, -ου პარასანგი [(ფარსანგი) მანძილის სპარსული ერთეული = დაახლ. 5 კმ]
Περσικός 3 სპარსული
τὸ μέτρον, -ου საზომი
τριάκοντα ოცდაათი
πεντήκοντα ორმოცდაათი
ἑπτακόσιοι, -αι, -α შვიდასი
ὀκτακισχίλιοι, -αι, -α რვა ათასი
μύριοι, -αι, -ι ათი ათასი
ὁ ἀριθμός, -οῦ რიცხვი
σύμπας, σύμπασα, σύμπαν მთელი, ყველა ერთად
ἡ ὁδός, -οῦ გზა
ἡ ἀνάβασις, -εως აღმა სვლა. ანაბასისი
ἡ κατάβασις, -εως დაღმა სვლა, კატაბასისი
ὑπό (წინდ. → ნათ. ბრ.) მიერ
ὁ Ξενοφῶν, -ῶντος ქსენოფონტი
συγγράφω აღვწერ
ὁ σταθμός, -οῦ სადგომი, დასაბანაკებელი ადგილი, მანძილი ბანაკიდან ბანაკამდე (5-10 ფარსანგი) სტათმოსი
διακοσίοι δέκα πέντε ორასთხუთმეტი
τρισμύριοι, -αι, -α ოცდაათი ათასი
τετρακισχίλιοι, -αι, -α ოთხი ათასი
ὁ ἐνιαυτός, -οῦ წელიწადი
τρεῖς, τρία სამი
τετρακίσιοι, -αι, -α ოთხასი
ὁ πελταστής, -οῦ მსუბუქი ფარით შეიარაღებული მეომარი, პელტასტი
δισχίλιοι, -αι, -α ორი ათასი
ἡ μυριάς, -άδος მირიადი = ათი ათასი (ძვ. ქართ. „ბევრი“)

τὸ ἅρμα, -ματος სამხედრო ეტლი, ფორანი
ἡ δρεπάνη, -ης ნამგალი
δρεπανηφόρος 2 ნამგლიანი, ნამგალმატარებელი (სამხედრო ეტლი)
ἀμφί (წინდ. → accus.) დაახლოებით, ახლო
εἴκοσι ოცი
ἡ φιλία, -ας სიყვარული, მეგობრობა
συνετός 3 გონიერი
ἀσύνετος 3 უგუნური
κρείττων, κρεῖττον (შდრ. ხარისხი ზედასართავისა ἀγαθός 3 კარგი) უმჯობესი
ὁ Αἰήτης, -ου აიეტი
Κολχικός 3 კოლხური
ἡ Μήδεια, -ας მედეა
ὁ Ἀνάχαρσις, -εως ანაქარსისი – სახელგანთქმული ბრძენი სკვითი, სოლონის თანმედროვე
μηδείς, μηδεμία, μηδέν არავინ, არც ერთი
οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν არც ერთი, არაფერი
διά (წინდ. accus.) გამო
ἡ ἅλωσις, -εως აღება, დატყვევება
ἡ Τροία, -ας (= Τρωΐα, Τρῴα) ტროა

31

ὁ λεγεών (= λεγιών), -ῶνος ლეგიონი
πρῶτον თავდაპირველად
τὸ σύνταγμα, -ματος რაზმი, წყობა
πεζός 3 ფეხოსანი, ქვეითი
ὁ ἱππεύς, -έως ცხენოსანი
ὕστερον შემდეგ
ἑξάκισχίλιοι, -αι, -α ექვსი ათასი
ἑξακοσιοστός, -ή, -όν მეექვსასე
ἐνενηκοστός, -ή, -όν ოთხმოცდამეათე
τέταρτος, -ή, -όν მეოთხე
μετά (წინდ. → accus.) შემდეგ
τὸ ἔτος, -ους წელი
ὁ Καμβύσης, -ου კამბისე
στρατεύω (= στρατεύομαι) ვლაშქრობ, ლაშქრად მივემართები
ἐπί (წინდ. → accus.) -ზე, წინააღმდეგ
κατά (წინდ. → accus.) განმავლობაში
τρίτος, -ή, -όν მესამე
ἑξηκοστός, -ή, -όν მესამოცე
ἡ Ὀλυμπιάς, -άδος ოლიმპიადა (ოთხწლიანი ინტერვალი ოლიმპიურ დღესასწაულთა შორის. პირველი ოლიმპიური დღესასწაული გაიმართა ძვ.წ. 776 წელს)
τελευτάω ვასრულებ, ვკვდები
δεύτερος, -α, -ον მეორე
πέμπτος, -η, -ον მეხუთე
δέκατος, -η, -ον მეათე
πρό (წინდ. → genet.) წინ, -მდე
ἑβδομηκοστός, -ή, -όν სამოცდამეათე
πρῶτος, -η, -ον პირველი
ἕκτος, -η, -ον მეექვსე
δίς ორჯერ
πέντε ხუთი
ἑξάκις ექვსჯერ
ἓξ ექვსი
νικάω (= νικῶ) ვძლევ, ვამარცხებ
ἐνίκησαν გაიმარჯვეს
ἡ Μυκάλη, -ης მიკალე (კონცხი მც. აზიის სანაპიროსთან)
συγγιγνώσκω შევუნდობ (იხ. შევიცნობ)
ὁ ἀδελφός, -οῦ ძმა
ἑπτάκις შვიდჯერ
ἑβδομηκόντακις სამოცდაათჯერ

φεύγω გავურბივარ
τὸ γράμμα, -ματος ასო, τὰ γράμματα, -ων ანბანი, წერა-კითხვა
ἄπειρος 2 უვიცი, უცოდინარი
βλέπω ვხედავ
ἀγορεύω ვლაპარაკობ
ἡ δύναμις, -εως ძალა
ὑπείκω ვუთმობ, ვემორჩილები
ὁ Ἀρεοπαγίτης, -ου არეოპაგი, არეოპაგის წევრი
ὁ Ἄρειος πάγος არესის ბორცვი (ათენში), არეოპაგი – უმაღლესი სასამართლო
ὁ σκότος, -ου (= τὸ σκότος, -εος) წყვდიადი, სიბნელე
δικάζω განვსჯი, ვასამართლებ
ὅπως რათა; ὅπως μή რათა არ
ὁ ἄρχων, -οντος მმართველი, გაბგებელი, არქონტი
ὁ δῆμος, -ου ხალხი
ὁ νόμος, -ου კანონი
ἄρχω ვმართავ, განვაგებ
πείθομαι ვერწმუნები, ვემორჩილები
ἄγω მიმყავს
τὸ ἄροτρον, -ου გუთანი
ἥκω (= ἑλκύω) მივათრევ, ვეწევი
χαίρω მიხარია
φροντίζω ვზრუნავ
ἵνα რათა
ὅτε როცა
πλησιάζω ვუახლოვდები
ἕτερος 3 მეორე (ორში), სხვა
φρονέω ვფიქრობ
ὥσπερ როგორც
γιγνώσκω შევიტყობ, შევიცნობ
γενναίως სახელოვნად, მამაცურად
μάχομαι ვიბრძვი
περί (წინდ. → ნათ. ბრ.) გამო
κελεύω ვბრძანებ
εἰ თუ
ὁ Νέστωρ, -ορος ნესტორი („ილიადას" გმირი)
ἀριστεύω უკეთესი ვარ, გამოვირჩევი
ἡ βουλή, -ῆς რჩევა, ბჭობა
ἀκούω ვისმენ
εἴθε ნეტავ
ὁ Φωκεύς, -έως ფოკელი, ფოკიის მკვიდრი
ὡς როგორც
πορεύομαι (DP) მივემართები, მივემგზავრები
ἔτι ჯერ კიდევ
παιδεύομαι ვიზრდები
σύν (წინდ. → მიც.) -თან
σώφρων, σῶφρον კეთილგონიერი, გონიერი, ჭკვიანი
ὁ Δημοσθένης, -ου დემოსთენე
καταλύομαι ვიშლები, ვირღვევი
ὁ νεώτερος, -ου ახალგაზრდა
ὁ Πλάτων, -ωνος პლატონი (დიდი ათენელი ფილოსოფოსი 427-347)
παρακελεύομαι მოვუწოდებ, ვურჩევ
τρία ταῦτα ἔχειν ეს სამი [სიკეთე] ჰქონდათ
ἐπί (წინდ. → ნათ. ბრ.) აქ: -თვის
ἡ γνώμη, -ης აზრი
ἡ σωφροσύνη, -ης კეთილგონიერება
ἡ αἰδώς, -οῦς სირცხვილის გრძნობა, მოკრძალება
ὁ αὐλός, -οῦ სალამური, ავლოსი
στρατεύομαι ლაშქრად მივემართები

33

a

ἐράω მიყვარს

ἡ ἀνάγκη, -ης აუცილებლობა
τελευτάω ვასრულებ, ვკვდები
ὁ Ἄγις, -ιδος აგისი (სპარტის მეფე)
ὁ Λακεδαιμόνιος, -ου ლაკედემონელი, სპარტელი
ἐρωτάω ვეკითხები
ὁπόσος 3 რამდენი
ποῦ სად
ὁ πολέμιος, -ου მტერი
πόσος 3 რამდენი
ἱκανός 3 საკმაო
ὁ κακός, -οῦ ბოროტი
ἀπερύκω ვაჩერებ, უკუვაგდებ
δράω ვაკეთებ
αἰσχρός 3 სამარცხვინო
περιράω ვცდი, ვცდილობ
ὁ ἐχθρός, -οῦ მტერი
ἡ εὐεργασία, -ας კეთილმოქმედება, კეთილსაქმიანობა
νικάω ვძლევ, ვამარცხებ
ἡ ὀργή, -ῆς რისხვა
ἀναγκάζω ვაიძულებ
τὸ κακόν, -οῦ ბოროტება
ὑφ᾽ἑαυτῷ თავის ქვეშევრდომთ (= თავის გამგებლობის ქვეშ მყოფთ)
τιμάω პატივს ვცემ
μάλιστα ძალიან, განსაკუთრებით
ἠττάομαι (DP) ვმარცხდები
αἰτιάομαι (DP) ბრალს ვდებ
ὅτι რომ
διαφθείρω ვრყვნი, ვავნებ
μᾶλλον უფრო მეტად
ἤ ვიდრე
διαφέρω განვსხვავდები
καθ᾽ ὅσον იმდენად, იმით რომ
οἱ λοιποί, ὧν სხვები, დანარჩენები
ζάω ვცხოვრობ, ვცოცხლობ
ἵνα რათა
ἑσθίω ვჭამ
ὁ σῖτος, -ου საჭმელი
τοσοῦτος 3 იმდენი
χράομαι ვხმაროб, ვსარგებლობ
ἡδέως სიამოვნებით, ხალისით
τὸ ποτόν, -οῦ სასმელი
διά (წინდ. accus.) გამო
πίνω ვსვამ
διψάω მწყურია
ἰάομαι ვკურნავ
ὁ ἀγαθός, -οῦ კარგი, კეთილი
ὑπό (წინდ. ნათ.) მიერ, -გან
ἀγαπάω მიყვარს

b

λυσιτελέω სასარგებლო ვარ
τὸ λυσιτελοῦν, -οῦντος სარგებლობა, უპირატესობა
μισέω მძაგს, მეზიზღება
νοσέω ავად ვარ
πονηρός 3 ცუდი, მანკიერი
δυστυχέω უბედური ვარ
κἄν (= καὶ ἄν, καὶ ἐάν) თუნდაც
εὐτυχέω ბედნიერი ვარ
συμπονέω ვშვები საქმეში
πονέω ვშრომობ, ვიღწვი
ἡ γλῶττα, -ης ენა
τὸ μέλι, -ιτος თაფლი
ἀπορρέω მოვდინები
ποιέω ვაკეთებ, ვქმნი
ὁ ἑταῖρος, -ου ამხანაგი, თანამეინახე
βοηθέω ვეხმარები
ἀδικέομαι უსამართლობას განვიცდი
τυραννέομαι ტირანიის გამგებლობაში ვარ
δημοκρατέομαι დემოკრატიის გამგებლობაში ვარ

ἀριστοκρατέομαι არისტოკრატიის გამგებლობაში ვარ
ἡ Τριναkρία, -ας ტრინაკრია
καλέομαι ვიწოდები
καλέω ვუწოდებ, ვუხმობ
ἐπαινέω ვაქებ
ἡγέομαι ვთვლი
μέγιστος, -η, -ον უდიდესი
ὁ Λυκοῦργος, -ου ლიკურგე (სპარტის ლეგენდარული კანონმდებელი)
ὁ νομοθέτης, -ου კანონმდებელი

c

οὐ μόνον... ἀλλά არა მარტო... არამედ
ζημιόω ვსჯი
ὠφελέω ვეხმარები
ὁ ἔφορος, -ου ეფორი (თანამდებობის პირი სპარტაში)
παράνομος 2 უკანონო, დანაშაულებრივი საქმე
δουλόω ვიმონებ
ζηλόω ვბაძავ, ვეჯიბრები
ἐσθλός 3 კეთილშობილი
τὸ ἦθος, -ους ჩვეულება, ხასიათი
ζητέω ვეძებ, ვცდილობ
συνεξομοιόω მთლიანად ვამსგავსებ
ἡ εὐνομία, -ας კანონიერება
ἀμαυρόω ვაბნელებ, ვსპობ
ἡ ὕβρις, -εως ქედმაღლობა, თავხედობა
κακῶς ცუდად
πράττω ვაკეთებ, ვმოქმედებ
ὀρθόω ვასწორებ
ὁ αἰχμάλωτος, -ου ტყვე
ἐλευθερόω ვათავისუფლებ
ὁ εὐεργέτης, -ου კეთილმოქმედი
ἀθάνατος 2 უკვდავი
ἀξιόω ღირსეულად ვთვლი
ἐάν თუ
καταλύω ვსპობ, ძირს ვუთხრი
ὁ Ἅιδης, -ου (= ᾍδης) ჰადესი – საიქიოს სამყაროს ღმერთი
ἐν Ἅιδου (იგულისხმება δόμοις, οἴκῳ) ჰადესის სამეფოში
χειρόομαι ვამარცხებ, ვატყვევებ
γαυρόομαι ვამაყობ
ἐναντιόομαι (DP) ვეწინააღმდეგები

34

νῦν ახლა
τὸ ἡμέτερον ჩვენი მხარე, ჩვენი საქმე
ἡ εἰρήνη, -ης მშვიდობა, ზავი
βιοτεύω ვცხოვრობ
ὁ διδάσκαλος, -ου მასწავლებელი
παιδεύω ვზრდი
ὁ υἱός, -οῦ შვილი
πρός (წინდ. accus.) -თან
ἀληθεύω სიმართლეს ვამბობ
πιστεύω ვენდობი
ἐπεί როცა
μέλλω განზრახვა მაქვს
ὁ Ἀγαμέμνων, -ονος აგამემნონი
φονεύω ვკლავ
ἥκω მოვდივარ
ὁ οὐρανός, -οῦ ზეცა
παύω ვწყვეტ, ვაჩერებ
ἡ ὀργή, -ῆς რისხვა
ὁ Μυρμιδών, -όνος მირმიდონელი
ἡ πενία, -ας სიღარიბე
αἰτέω მოვითხოვ
κρατέω ვძლევ
ὁ χρόνος, -ου დრო
ἄδηλος 2 უჩინარი
δηλόω ვაცხადებ, ვააშკარავებ
κωλύω ხელს ვუშლი, ვაბრკოლებ
τὸ μαντεῖον, -ου წინასწარმეტყველება

ὁ Κροῖσος, -ου კრესე (ლიდიის მეფე)
ἡ βοήθεια, -ας დახმარება
μηνίω ვმრისხანებ
κινδυνεύω საფრთხეში ვარ
μηχανάω ვიგონებ
ὠφέλιμος 3, 2 სასარგებლო
ἡ ἀρχή, -ῆς ძალა–უფლება
κτάομαι ვიძენ
γεννάω ვშობ
ἡ δημοκρατία, -ας სახალხო გამგებლობა, დემოკრატიული სახელმწიფო
ὁ τύραννος, -ου ტირანი
ὁ λῃστής, -οῦ ავაზაკი
ὁ Πεισίστρατος, -ου პისისტრატე (ათენის ტირანი)
ἡ τυραννίς, -ίδος ტირანია, ტირანული გამგებლობა
λύω ვშლი, ვარღვევ
ὁ δεσμός, -οῦ ბორკილი
τὸ σῶμα, -ματος სხეული
ἐκλύω გამოვხსნი, ვათავისუფლებ
κοσμέω ვრთავ
ἄφθονος 2 უხვი

35

ὁ ἀετός, -οῦ არწივი
φονεύω ვკლავ
ὁ Προμηθεύς, -έως პრომეთე
τὸ ἧπαρ, -ατος ღვიძლი
οἱ τριάκοντα ოცდაათნი (ოცდაათი ტირანი)
ἡ τῶν τριάκοντα ἀρχή ოცდაათი ტირანის გამგებლობა (ათენში)
φυγαδεύω ვაძევებ
ἕνεκα (თანდ. → ნათ.) -თვის, გამო
ὁ Θρασύβουλος, -ου თრასიბულე (ოლიგარქიისა და ოცდაათის ტირანიის დამამხობელი ათენელი მოღვაწე)
ὁ Ἡρόδοτος, -ου ჰეროდოტე
ὁ ἱκέτης, -ου მავედრებელი
ἡ ἀκρόπολις, -εως აკროპოლისი
καταδύω ჩავდივარ
διώκω ვდევნი
ἐπικρατέω ვეუფლები
ἡ Ὀλυμπία, -ας ოლიმპია (ქალაქი ელადაში)
μάλα ძალიან, ფრიად
ἡ Βαβυλών, -ῶνος ბაბილონი
ἡ ἔρις, -ιδος მეტოქეობა, ჯიბრი, დავა
ὁ στρατηγός, -οῦ სარდალი, სტრატეგოსი
ὁ Ἀρίστιππος, -ου არისტიპე (სოკრატეს მოწაფე, ფილოსოფოსი)
ἥμερος 3 თვინიერი
ἄγριος 3 ველური
ὅσπερ, ἥπερ, ὅπερ რომელიც კი
ἡ βασιλεία, -ας სამეფო
ὁ δῆμος, -ου ხალხი
ὁ Γρύλλος, -ου გრილოსი
ὁ Διόδωρος, -ου დიოდორე
τὰ ἱερά შესაწირი მსხვერპლი
θύω ვწირავ
ἡ πύλη, -ης ჭიშკარი
κλείω ვკეტავ

36

πράττω (πράσσω) ვაკეთებ
καλῶς πράττω კარგად ვიქცევი
θάπτω ვმარხავ
βασιλικός 3 სამეფო
ἡ θήκη, -ης აკლდამა
καθάπερ ისე როგორც

ἡ Ἀντιγόνη, -ης ანტიგონე (ოიდიპოსის ასული)
κρύφα ჩუმად
ὁ Πολυνείκης, -ου პოლინიკე (ოიდიპოსის ძე)
κλέπτω ვიპარავ
καίπερ თუმცა
ὁ Κρέων, -οντος კრეონტი (კორინთოს მეფე)
ἀποκηρύσσω სახალხოდ ვაუწყებ, აშკარად ავკრძალავ
ὁ Διογένης, -ου დიოგენე (ფილოსოფოსი)
ὁ, ἡ κύων, κυνός ძაღლი
δάκνω ვკბენ
ἱκανός საკმაოდ ძლიერი
προτρέπομαι ვაქეზებ, მივდრეკ
ἡ ἀρετή, -ῆς სიქველე, უმღლესი სათნოება
ἡ καλοκἀγαθία, -ας ზნეობრივი სისპეტაკე, ზნეობრივი სრულყოფილება
τὸ ἐμπόριον, -ου სავაჭრო ცენტრი, პორტი, ემპორიონი
μέσος 3 შუა
ὁ Πειραιεύς, -έως პირეოსი
κατασκευάζω ვამზადებ, ვაგებ
ἀποῤῥίπτω უკუვაგდებ
πρίν სანამ
ὁ Πάτροκλος, -ου = Πατροκλῆς, -έους პატროკლე
ὑπέρ (წინდ. → ნათ.) -ზე
ὑπὲρ σεαυτοῦ შენ თავზე
φράζω ვამბობ
τὸ ἐγκώμιον, -ου ხოტბა
τὸ ὕψος, -εος სიმაღლე, მაღალი მდგომარეობა
περιτρίβω ვცვეთ, ვშლი
ὁ φθόνος, -ου შური
ἐκκαλύπτω ვაჩენ, ვააშკარავებ
ὁ Ἐπαμεινώνδας, -ου ეპიმინონდა (თებელი სარდალი)
ὁ καιρός, -οῦ დრო, ხანი
συνθάπτω ერთად ვმარხავ
τὸ ῥῆμα, -ματος სიტყვა
ῥίπτω ვისვრი
ἐπιτάσσω (ἐπιτάττω) ვბრძანებ
ἀντιτάσσομαι (ἀντιτάττομαι) წინ აღვუდგები
ἡ Καλυψώ, -οῦς კალიფსო (ნიმფა)
ἀποπέμπω უკან ვგზავნი, ვაბრუნებ
ὁ σατράπης, -ου სპარსთა მეფის ნაცვალი, სატრაპი
κατωπέμπω ვგზავნი, ვნიშნავ
τειχίζω კედელს შემოვავლებ
ὀλίγος 2 მცირე
δεινότατα უსაშინლესად
κολάζω ვსჯი
ἁρπάζω ვიტაცებ
τὸ ἁρπάσαι გატაცება
τὸ πῦρ, πυρός ცეცხლი
κομίζω მიმაქვს
γυμνάζω ვავარჯიშებ
νομίζω ვთვლი
πολιορκέω ალყას ვარტყამ
ἀναρπάζω ვძარცვავ
δέκατος, -η, -ον მეათე
ὁ ἆθλος, -ου დავალება, გარჯა
ὁ Γηρυών, όνος გერიონი (მითიური გოლიათი)
τάττω (= τάσσω) ვაწყობ, ვუბრძანებ
ὁ βοῦς, βοός ხარი
ἡ Ἐρύθεια, -ας ერითია (მითიური კუნძული, გერიონის სამეფო
ἀνάγω ამყავს
κατάγω ჩამომყავს

37

ὁ Ὀρέστης, -ου ორესტე (აგამემნონის ძე)
αἱ Ἐρινύες, -ύων ერინიები (შურის მაძიებელი ქალღმერთები)
διώκω ვდევნი
τὸ ἔπος, -ους ლექსი, ეპოსი
ἡ ποίησις, -εως შეთხზვა, პოეზია
θαυμάζω მიკვირს, აღფრთოვანებული ვარ
ἔνοι ზოგიერთი
καταδύομι ჩავდივარ
κρύπτω ვმალავ
κατά ქვეშ
φέρομαι მივედინები
ἡγέομαι მივუძღვები
ἀφ' οὗ საიდანაც
ὁ Μουσαγέτης, -ου მუზათა წინამძღოლი, მუსაგეტი
χείρων, χεῖρον უარესი, უღირსი (შედარ. ხარისხი ზედსართავისა κακός 3 ცუდი)
τρέφω ვკვებავ, ვზრდი
ἡ Ῥόδος, -ου როდოსი (კუნძული მც. აზიის სამხ. დას. სანაპიროსთან)
τὸ παλαιόν (ზმნიზედა) ძველად
κρύπτω ვმალავ
πρίν (კავშ.) სანამ
βοηθέω ვეხმარები
διαρπάζω ვძარცვავ, ვაოხრებ
ὁ τόπος, -ου ადგილი
πλήρης, πλῆρες სავსე (მოითხოვს ნათ. ბრუნვას)
τὸ αἷμα, -ματος სისხლი
ὁ νεκρός, -οῦ გვამი
ὁ Δράκων, -οντος დრაკონტი (ძვ.წ. VII ს. ათენელი კანონმდებელი)
ὀρίζω ვსაზღვრავ
ἁμαρτάνω ვცოდავ
ὥστε ისე რომ
δι' αἵματος γεγράφθαι λέγονται ამბობენ, რომ სისხლით დაიწერა
φράζω ვამბობ, ვბრძანებ
ταράττω (ταράσσω) ვაშფოთებ (ავურევ)
ῥᾳδίως ადვილად
φυγαδεύω ვაძევებ
ξένος 3 უცხოური (მხარე)
ἐπὶ ξένης უცხოურ მხარეში
θάπτω ვმარხავ

38

ἐπὶ τῇ σοφίᾳ καὶ ἀνδρείᾳ სიბრძნისა და სიმამაცის გამო
ἀπολείπω ვტოვებ
ὁ Φαέθων, -οντος ფაეტონი
τὸ ἅρμα, -ματος ეტლი
ἐλαύνω მივერეკები
ἐκτρέπομαι გადავუხვევ
κεραυνόω მეხს დავცემ
εἰς (წინდ. → accus.) -კენ
ὁ ὄλεθρος, -ου დაღუპვა
ἄγω მიმყავს
ἡ αἴξ, αἰγός თხა
ἡ Κρήτη, -ης კრეტა (კუნძული)
ἡ ἐπιστολή, -ῆς წერილი, ეპისტოლე
τὴν ἀρχήν (accusativus adverbialis) დასაწყისში
τὸ πῦρ, πυρός ცეცხლი
ὅς, ἥ, ὅ რომელიც
κλέπτω ვიპარავ, ვიტაცებ
κομίζω მომაქვს
αἴσχιστος, -η, -ον ყველაზე უფრო სამარცხვინო (აღმატ. ხარისხი

ზედსართავისა αἰσχρός 3 სამარცხვინო)
ὁ Σπαρτιάτης, -ου სპარტელი
ἡ τάξις, -εως რაზმი, მწკრივი
τίνω ვზღვავ
δίκην ἔτινεν სასჯელს იხდიდა
μέχρις = μέχρι (წინდ. → ნათ. ბრ.) ვიდრე, -მდე; (კავშ.) ვიდრე
ὕστερον შემდეგ
λύω (და)ვიხსნი, ვათავისუფლებ
ψηφίζομαι ხმას ვაძლევ, კენჭს ვუყრი, კენჭისყრით ვადგენ (ἡ ψῆφος, -ου კენჭი)
ὁ Ἁρμόδιος ჰარმოდიოსი (ათენის ტირანის – ჰიპარქეს მკვლელთაგანი)
ὁ Ἀριστογείτων, -ονος არისტოგიტონი (ჰარმოდიოსის თანამოსაგრე)
ἀναγράφομαι მივითვლები
ὁ εὐεργέτης, -ου კეთილმოქმედი
ὁ Σάραπις, -ιδος სარაპისი (ეგვიპტური ღვთაება სიცოცხლე-სიკვდილისა და მკურნალობისა)
εἰσάγω შემომყავს
ἡ Νῖνος, -ου ნინევია
κατασκάπτω აღვიგვი, (და)ვამხობ, მოვთხრი
ὁ Μῆδος, -ου მიდიელი
ὅτε როცა
καταλύω ვსპობ
ὁ Ἀσσύριος, -ου ასირიელი
ὁ Πτολεμαῖος, -ου პტოლემეოსი
ὁ Μακεδών, -όνος მაკედონელი
ὁ Γαλάτης, -ου გალატელი, კელტი
σφάζω = σφάττω (და)ვკლავ
Μακεδονικός, -ή, -όν მაკედონური, მაკედონიისა
ἡ δύναμις, -εως ძლიერება, ძალაუფლება
κατακόπτω დავანაწილებ, ნაწილ-ნაწილ ვაპობ

39

ἀποκτείνω ვკლავ
ὁ βωμός, -οῦ საკურთხეველი
μολύνω ვბილწავ
ὁ ὑπερήφανος, -ου თავხედი, ზვიადი
σφάλλω დავცემ
ἥμισυς, ἡμίσεια, ἥμισυ ნახევარი
ἡ πανουργία, -ας ვერაგობა
μιαίνω ვბილწავ, შევბღალავ
ὁμονοέω ვეთანხმები, ვეხმატკბილები
μένω ვრჩები
ὁ Παρμενίδης, -ου პარმენიდე (ძვ.წ. VI ს. ფილოსოფოსი)
ἀποφαίνω ვაცხადებ
σφαιροειδής 2 ბურთისებრი
ἀμύνω ვიცავ
ὁ δόλος, -ου ცბიერება, ვერაგობა
ἡ βία, -ας ძალა
πολεμέω ვეომები
ὁ Μεσσήνιος, -ου მესენიელი
ἐκδέρω ტყავს ვაძრობ
ὁ Μαρσύας, -ου მარსია (სატირი, ბახუსის თანმხლები)
ἐρίζω ვეტოქები, ვეჯიბრები
ἡ μουσική, -ῆς მუსიკალური ხელოვნება, მუსიკა
ὁ κίνδυνος, -ου საფრთხე, ხიფათი
ὑπομένω ვრჩები, ვუძლებ, ვუმკლავდები
ἐπαινέω ვაქებ
ἕνεκα (თანდ. → ნათ. ბრ.) გამო
ἐπαγγέλλω ვაუწყებ

ἐπαγγέλλομαι ვთხოვ, ვთავაზობ
κοινῇ ერთად
ὁ Θηβαῖος, -ου თებელი
ὁ Ἀννίβας, τοῦ Ἀννίβου ან Ἀννίβα ჰანიბალი (კართაგენის მთავარსარდალი 249-183)
ἀποφαίνω ვაცხადებ
ὁ Πύῤῥος, -ου პიროსი (ეპირის მეფე)
ὁ Σκιπίων, -ωνος სციპიონი (რომაელი სარდალი)
ὁ Θησεύς, -έως თესევსი
ἡ Τροιζήν, -ῆνος ტროიზენი (ქალაქი არგოლიდაში)
καθαίρω ვწმენდ
ὁ κακοῦργος, -ου ავის მქმნელი, ავაზაკი
ἀγγέλλω ვაუწყებ
ὁ Λύσανδρος, -ου ლისანდრე (სპარტელი სარდალი)
πράττω (πράσσω) ვაკეთებ
τὰ πεπραγμένα მომხდარი საქმენი
ὁ Θεόπομπος, -ου თეოპომპე
ὁ Μιλήσιος, -ου მილეტელი
ἡ Λακεδαίμων, -ονος (= ἡ Λακωνική) ლაკედემონი, ლაკონია
μιαίνομαι ვიბღალები, ვიბილწები
αἱ Δελφοί, -ῶν დელფო (ფოკიდის ქალაქი, სახელგანთქმული აპოლონის სამისნო ტაძრით, იგივე Πυθώ)
ὅστος, ἥτις, ὅτι რომელიც კი
φαίνομαι აღმოვჩნდები
ἡ ἐλαία, -ας ზეთისხილის ხე
ἐξορύττω (ἐξορύσσω) ამოვთხრი
διακόσιοι, -αι, -α ორასი
ἡ μνᾶ, -ᾶς მნა (ფულის ერთეული = 100 დრაქმას)
ζημιόω ვსჯი, ვაჯარიმებ
φονεύω ვკლავ
κρίνω ვასამართლებ
ἀκούω ვისმენ
ἡ προδοσία, ας გამცემლობა, ღალატი
ὁ Ἄργος, -ους არგოსი
ἡ Κέρκυρα, -ας კერკირა
ὑπέρ (წინდ. → ნათ. ბრ.) -ზე, გამო
τὸ κάλλος, -ους სილამაზე, მშვენიერება
ὁ ἄγγελος, -ου მაცნე, მახარობელი
ἀναγγέλλω ვაუწყებ

40

ἀποστέλλω ვგზავნი
ὁ κῆπος, -ου ბაღი
θάλλω ვყვავი
κοσμέω ვრთავ
ὁ Ἀγήνωρ, -ορος აგენორი (კადმოსისა და ევროპას მამა)
ἡ Εὐρώπη, -ης ევროპა (აგენორის ასული)
πορεύομαι მივემართები
ἡ ζήτησις, -εως ძებნა
ἡ Ῥοδία, -ας როდია (მხარე კუნძ. როდოსზე)
ἡ Ἀντιγόνη, -ης ანტიგონე (ოიდიპოსის ასული)
ὁμολογέω ვუთანხმდები
θάπτω ვმარხავ
δράω ვმოქმედებ, ვაკეთებ
ὅς, ἥ, ὅ რომელიც
ὁ φύλαξ, -ακος დარაჯი, მცველი
ἡ Πηνελόπη, -ης პენელოპე (ოდისევსის ცოლი)
τὸ ἐντάφιον, -ου დასაკრძალავი სამოსელი
ὑφαίνω ვქსოვ

ὁ Λαέρτης, -ου ლაერტე (ოდისევსის მამა)
περαίνω ვასრულებ
τὸ ἔργον, -ου საქმე
λύω ვშლი, ვარღვევ
ὑφασμένος, -η, -ον ნაქსოვი
ἡγέομαι მიმყავს, წინამძღოლობ
τὸ κράνος, -ους მუზარადი
χαλκοῦς, -ῆ, -οῦν სპილენძისა
ὁ χιτών, -ῶνος ქიტონი
φοινικοῦς, -οῦσσα, -οῦν მეწამული
ἡ κνημίς, -ῖδος წვივსაბურავი
ἐκκαθαίρω ვწმენდ, ვაპრიალებ
ἡ ἀσπίς, -ίδος ფარი
ἐκκαλύπτω ვაჩენ, ვაშიშვლებ

41

ἴδιος 3 საკუთარი
τὸ κέρδος, -ους სარგებელი, მოგება
ἀποκτείνω ვკლავ
εὔχομαι ვევედრები, აღვუთქვამ
ὁπόσος 3 რამდენიც კი
κατακτείνω ვკლავ
τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτο იმდენი
ἡ χίμαιρα, -ας თიკანი
οὔποτε არასდროს
φθείρομαι ვისპობი
ὁ πρεσβευτής, -οῦ ელჩი
πολλά ფრიად, ძალიან
ἡ πειθώ, -οῦς დარწმუნების ხელოვნება
τὸ βέλος, -ους ისარი
τὸ στρατόπεδον, -ου ბანაკი
βάλλω ვისვრი
προστάττομαι (προστάσσομαι) ვუწესებ
ἡ Ἀρκαδία, -ας არკადია (მხარე პელოპონესში)
ἡ πλεονεξία, -ας სიხარბე
περιβάλλω თავს დავატეხ, გავახვევ
ταχύ სწრაფად
ἡ δύναμις, -εως ძალა-უფლება
ἀποβάλλω ვკარგავ
τὸ ὄνειδος, -ους გაკიცხვა, შერცხვენა
καταλείπω ვიტოვებ
οἱ Ἠδωνοί, -ῶν (= Ἠδῶνες) ედონები (თრაკიის ტომი)
ἡ μανία, -ας სიგიჟე
ἐμβάλλω თავს დავატეხ, მოვგვრი
μαίνομαι ვცოფდები, ვგიჟდები
μεμηνώς (part. perf.) გაგიჟებული
ὁ Δρύας, -αντος დრიანტი
ἡ ἄμπελος, -ου ვაზი
κόπτω ვჩეხ, ვაპობ
νομίζω ვთვლი, ვფიქრობ
ὁ πέλεκυς, -εως ცული
πλήττω (πλήσσω) ვურტყამ
ἡ Φοινίκη, -ης ფინიკია
ἐάν თუ
φαίνω ვაჩენ

42

καλῶς კარგად
ποιέω ვაკეთებ
τὸ ἀγαθόν, -οῦ სიკეთე
τίθημι ვდებ
ὁ ἰατρός, -οῦ ექიმი
τὸ φάρμακον, -ου წამალი
ἐπιτίθημι ვადებ
τὸ τραῦμα, -ματος ჭრილობა
ὕστατον ბოლოს
ἀβέβαιος 2 არამყარი, ცვალებადი
ὁ πλοῦτος, -ου სიმდიდრე
μήποτε ნურასდროს
ὑπερτίθημι ზემოთ ვდებ, ვამაღლებ, ვამჯობინებ
ὁ σοφιστής, -οῦ სოფისტი

τὰ χρήματα ფული
δίδωμι ვაძლევ
ἐθέλω (= θέλω) მინდა, მსურს
διαλέγομαι (→ მიც. ბრ.) ვსაუბრობ
συνίστημι თავს ვუყრი, შევადგენ
ἡ συμμαχία, -ας სამხედრო კავშირი; მოკავშირეთა ჯარი
ἀπαίδευτος 2 უზრდელი, უწვრთნელი, გაუნათლებელი
τὰ γράμματα, -ων ანბანი, წერა-კითხვა
συνίημι მესმის, გამეგება
οἱ παλαιοί, -ῶν ძველები (ძველი ხალხი)
τελευτάω ვასრულებ, ვკვდები
ὁ ὀβολός, -οῦ ობოლი (ფულის უმცირესი ერთეული)
τὸ στόμα, -ματος პირი
κατατίθημι ჩავუდებ
φαῦλος 3 ცუდი
ὁ τεχνίτης, -ου ხელოსანი, ოსტატი
ἡ βάσις, -εως საფუძველი
ὑφίστημι შევუდგამ
τὸ ἀνάθημα,- ματος შესაწირავი
ἡ δίκη, -ης სამართალი, სასჯელი
ἐπιτίθημι დავუდებ, ვუწესებ
ῥᾴων, ῥᾷον უფრო ადვილი (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა ῥᾴδιος 3 ადვილი)
καταλύομαι ვსრულდები, ვთავდები
Πελοποννησιακός 3 პელოპონესისა
ὁ πόλεμος, -ου ომი
ἡ ὀλιγαρχία, -ας ოლიგარქია (მცირეთა მმართველობა)
πλεῖστος 3 უმრავლესი
καθίστημι ვაწესებ, ვაარსებ
κοσμέω ვრთავ, ვამკობ
ἡ Ὀλυμπία, -ας ოლიმპია
τὸ πλῆθος, -ου სიმრავლე
ὅσπερ, ἥπερ, ὅπερ რომელიც კი
ἀνατίθημι შევწირავ
ἀνόητος 2 უგუნური, ბრიყვი
ἡ χείρ, χειρός ხელი
προίημι ვუშვებ, ვაგდებ
ὁ Καῖσαρ, -αρος კეისარი
ἐφίεμαι (→ ნათ. ბრ.) მივისწრაფვი, მსურს
ἀνίσταμαι ვდგები
πλησιάζω ვუახლოვდები
ὁ θᾶκος, -ου (იონ. θῶκος) საჯდომი ადგილი, სავარძელი
ἐξίσταμαι ვუთმობ
ἡ συνήθεια, -ας ჩვევა, ჩვეულება
μακρός 3 გრძელი, ხანგრძლივი
ἀποτίθεμαι ვიშორებ, თავიდან ვიცილებ
ὁ μῦθος, -ου ამბავი, მითი, იგავ-არაკი
συντίθημι ვთხზავ
ἵνα რათა
ἀκροάομαι ვისმენ
ὑβρίζω ვქედმაღლობ, ვზივიადობ
τὸ θεῖον, -ου ღვთაება
κενός 3 ცარიელი
τὸ ἀσκός, -οῦ ტიკი, გუდა
τὸ πνεῦμα, -ματος ქროლა, ბერვა, სუნთქვა
διίστημι გავშლი
τὸ οἴημα, -ματος აზრი, ფიქრი
Κρητικός 3 კრეტისა
ἡ πολιτεία, -ας სახელმწიფო წყობილება
λέγεται ამბობენ
κατίστημι ვადგენ, ვაწესებ
ὁ Μίνως, Μίνωος ან Μίνω მინოსი (კრეტის მითიური მეფე)
ὡς როცა
ἐρωτάω ვეკითხები

ὁ Διογένης, -ους დიოგენე (ფილოსოფოსი)
ὁ Σινωπεύς, -έως სინოპელი
εἴ τινος τυγχάνει δεόμενος თუ რამე სჭირდება შემთხვევით
μικρόν ცოტა
ἀποκρίνομαι ვუპასუხებ
μεθίστημι გადავდგები, გადავდგამ, ადგილს ვუნაცვლებ
πλήν გარდა
παραδίδωμι გადავცემ
κλεινός 2 სახელგანთქმული, ცნობილი
ὁ Ἀρχιμήδης, -ους არქიმედე
τὸ ῥῆμα, ματος სიტყვა, გამონათქვამი
πῇ სად
κινέω ვამოძრავებ
ὁ Κόνων, -ωνος კონონი (ათენელი სარდალი)
τὸ τεῖχος, -ους კედელი
ἀνίστημι აღვმართავ, ვდგები
δεῖ საჭიროა
ἡ ἐκκλησία, -ας სახალხო კრება
ὁ Θηραμένης, -ους თერამენე (ოცდაათტირანთაგანი)
ἐπιτρέπω გადავცემ
ὁ Ἔφέσιος, -ου ეფესელი
πολιορκέω ალყას ვარტყამ
ἀνατίθημι გადავცემ, შევწირავ
ἡ Ἄρτεμις, -ιδος არტემიდე (ქალღმერთი)
οἱ Ἴωνες, -ων იონიელები
πειράομαι ვცდილობ
ἀφίστημι ჩამოვაშორებ
ὁ νόμος, -ου კანონი
προδίδωμι გავცემ, ვღალატობ
δημόσιος 3 სახალხო
τὸ μέρος, -ους ნაწილი
ὁ ἱερεύς, -έως ქურუმი
ἡ λειτουργία, -ας მსახურება, ლიტურგია
ἡ θεραπείας, -ας მოვლა, მზრუნველობა
διατίθεμαι განვეწყობი
δεῖται სჭირდება
ὁ νομοθέτης, -ου კანონმდებელი
ὁ Παρμενίων, -ωνος პარმენიონი (ალექსანდრე მაკედონელის სარდალი)
συμβουλέυω ვურჩევ
ἐπιτίθεμαι თავს ვესხმი
ἀπαράσκευος 2 მოუმზადებელი
ταράττομαι შევშფოთდები, ავირევი
φημί ვამბობ
οὐδαμῶς არასდროს
μετατίθημι ვცვლი
ὁ τρόπος, -ου ჩვეულება, ნირი, ხასიათი
ἀπέχομαι ვცილდები, შორს ვიჭერ
τὸ πρέπον, -ου შესაფერი
φοβέομαι მეშინია
ἡ ταραχή, ῆς უწესრიგობა, განგაში, შფოთი
προίστημι წინ ვდგამ, წინ ვდგები
κηρύττω ვაცხადებ
τὸ αἴνιγμα, -ματος გამოცანა
ἡ Σφίγξ, Σφιγγός სფინქსი
λύω ვხსნი
ὁ Λάϊος (Λᾷος), -ου ლაიოსი (ოიდიპოსის მამა)
ἡ βασιλεία, -ας სამეფო
μυθολογέω ვყვები
ἡ σύνθεσις, -εως შეთხზვა, შედგენა
τὸ ἔπος, -ους ლექსი, ეპოსი
ἡ ποιητική, -ῆς პოეტური ხელოვნება
προσαγορεύω ვუწოდებ, ვაცხადებ

43

αὐτή δι᾽ἑαυτήν თავისდათავად
ὀνίνημι სარგებლობა მომაქვს, ვასარგებლებ
ἄγαμος 2 დაუქორწინებელი
ὀκνέω ვაყოვნებ
εἶθε ნეტავ
ἐμπίπλημι ვავსებ
τὸ ἱερόν, -οῦ ტაძარი
ἐμπίπρημι ვწვავ
ἀνοικοδομέω აღვადგენ
τὸ ὑπόμνημα, -ματος ხსოვნა
οἱ ἐπιγενόμενοι, -ων მომავალი თაობები
ἐάω (= εἰάω) ვაწვდი, ვუტოვებ
ἡ ἀσεβεία, -ας ღვთის შებღალვა, უღმერთობა
ὁμιλέω ურთიერთობა მაქვს, ახლოს ვარ
ἄγαμαι მიყვარს, აღტაცებული ვარ
πορίζω მომაქვს, ვაწვდი
ὁ σῖτος, -ου პური, საკვები, სურსათი
τὸ ὑποζύγιον, -ου გამწევი საქონელი
ὅπως როგორც
δύναμαι შემიძლია
κόπτω ვაპობ, დავკლავ
ὁ, ἡ ὄνος, -ου ვირი
ἐπίσταμαι ვიცი, მალმიძს, ცოდნა მაქვს
χρυσόμαλλος 2 ოქროსმატყლიანი
τὸ δέρος, -ους ტყავი
ὁ Κόλχος, -ου კოლხი
ἐν Κόλχοις კოლხებში, კოლხეთში
ὁ Ἄρης, -εως ან -εος არესი
τὸ ἄλσος, -ους წმინდა ჯალაკი
κρέμαμαι ვკიდივარ
ἡ δρῦς, δρυός მუხა
φρουρέω ვიცავ
ὁ δράκων, -οντος გველეშაპი, დრაკონი
ἄϋπνος 2 დაუძინარი
ἔξεστι შეიძლება
ἔστι = ἔξεστι
*πρίαμαι (მხოლ. aor. 2) ἐπριάμην ვყიდულობ
πρίασθαι (aor. inf.) ყიდვა
ἡ Δῆλος, -ου დელოსი (კუნძული)
πάλαι ადრე, უწინ
ὥς φασι როგორც ამბობენ
ἡ νῆσος, -ου კუნძული
πλανάω ვახეტიალებ
εἰστήκει (< ἵστημι plusqu. perf.) დადგა

44

ἐπεί როდესაც
ἀσθενέω ავად ვარ, სუსტად ვარ
ὑποπτεύω ეჭვობ, ვგრძნობ
ἡ τελευτή, -ῆς დასასრული, აღსასრული
βούλομαι მსურს
πάρειμι (παρά + εἰμί) ვესწრები, ვიმყოფები
ἄνευ გარეშე, უ- (→ ნათ. ბრ.)
ἡ ἐγκράτεια, -ας თავშეკავება, ზომიერება
ὁ Ὅμηρος, -ου ჰომეროსი
φημί ვამბობ
ἡ πολυκοιρανία, -ας მრავალუფლება
ὁ κοίρανος, -ου გამგებელი, მმართველი
νῦν ახლა
πρότερον უწინ, პირველად
πιστεύω მწამს, ვნდობ
πίστευσον (aor. ბრძ.) ირწმუნე!
νικάω ვამარცხებ
ὅτε როცა

ἐπιστέλλω ვუგზავნი, ვუცხადებ
ψηφίζομαι ხმას ვაძლევ, ვაღიარებ, დავადგენ
ἄλλοι μὲν ἄλλα ἐψηφίσαντο ზოგმა ასე დაადგინა, ზოგმა ისე...
ἐκεῖνος, -η, -ο ის, იგი
ἐπειδή ვინაიდან, რაკიღა
φιλόπονος, -ον შრომისმოყვარე, ბეჯითი
ἴσθι იყავ!
κτάομαι ვიძენ
τὸ εἴδωλον, -ου აჩრდილი, მოჩვენება
ὁ ξένος (ξεῖνος), -ου უცხოელი, სტუმარი
ξενίζω სტუმრად ვღებულობ
φιλομαθής, -ές ცნობისმოყვარე, ბეჯითი
πολυμαθής, -ές მრავლის მცოდნე, განათლებული
οἱόσπερ 3 (= οἷος) როგორიც
παρόντος ἐμοῦ (genet. abs.) ჩემი ყოფნისას
τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο(ν) ისეთი
ἄπειμι შორს ვარ, არა ვარ
ἀπόντος არყოფნისას
φρονέω ვფიქრობ, ვთვლი
ὁ κακός, -οῦ ცუდი, ბოროტი (კაცი)
κολάζω ვსჯი
ἵν᾽ ἦ ამისთვის რათა უკეთესი იყოს
δυστυχής, -ές უბედური
ὁ δυστυχής, -οῦς უბედური კაცი
ὁράω ვხედავ
εἶμι წავალ
ἴωμεν წავიდეთ
εὐθύς, -εῖα, -ύ სწორი, პირდაპირი
ἡ εὐθεῖα, -ᾶδός პირდაპირი, სწორი გზა
ἀσφαλῶς უშიშრად, უხიფათოდ
βαδίζω დავდივარ
σύνειμι (εἰμί) → მიც. ბრ. ურთიერთობაში ვარ
τὸ συνεῖναι ერთად ყოფნა
σύνειμι (εἶμι) ვუერთდები, ვხვდები, თავს ვუყრი
τὸ συνιέναι თავმოყრა, ერთად სვლა, შეხვედრა
διαφθείρω ვაფუჭებ, ვსპობ
ὁ Ἀπελλῆς, -οῦ აპელესი (დიდი ბერძენი მხატვარი, 356-308 ძვ. წ.)
ὁ ζωγράφος, -ου მხატვარი
ἐρωτάω ვეკითხები
ἡ Τύχη, -ης ბედის ქალღმერთი
κάθημαι ვზივარ
οὐχ ἕστηκε არ დადგა
ἀποκρίνομαι ვუპასუხებ
καλλίων, -ον უფრო ლამაზი (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა καλός 3 ლამაზი, მშვენიერი)
ἅπας, ἅπασα, ἅπαν ყველაფერი
κατὰ κόσμον წესის მიხედვით
κεῖμαι ვწევარ, ვმდებარეობ
κείμενος, -η, -ον მდებარე
πρόκειμαι წინ ვმდებარეობ
τὸ ὄρος, -ους მთა

45

ἀναζεύγνυμι დავიძრები, გავილაშქრებ
δείκνυμι ვუჩვენებ
χράομαι ვსარგებლობ, ვიყენებ
τὸ παράδειγμα, -ματος მაგალითი, ნიმუში, პარადიგმა
ὁ Δημοσθένης, -ους დემოსთენე
ὁ συγγραφεύς, -έως მწერალი, მეისტორიე
ἐπιδείκνυμι ვუჩვენებ

παλαιός 3 ძველი
ἀποδείκνυμι ვაცხადებ, ვნიშნავ
ἡ Καστωλός, -οῦ კასტოლოსი (ქალაქი ლიკიაში)
ἀθροίζω ვკრებ
ὁ διορθωτής, -οῦ გამსწორებელი, სისწორეში მომყვანი
ὁ νομοθέτης, -ου კანონმდებელი
ὁ Λάκαινα, -ης ლაკედემონელი (სპარტელი) ქალი
ἰωνικός, -ή, -όν იონიური, იონიელი
ἡ Ἰωνική, -ῆς (= ἡ Ἰωνίς, -ίδος) იონიელი ქალი
ὁ κόσμος, -ου სამკაული
ἀντιδείκνυμι საპირისპიროდ ვუჩვენებ
τὸ τέκνον, -ου შვილი
τοιοῦτος 3 ასეთი
ὁ Θρᾷξ, Θρᾳκός თრაკიელი
τὸ ἔθος, -ους ჩვეულება
ὁ οἶνος, -ου ღვინო
κεράννυμι ვურევ
κραθείς, -εῖσα, -έν შერეული
πίνω ვსვამ
ὁ Ἀντισθένης, -ους ანტისთენე (ფილოსოფოსი)
τότε მაშინ
ἀπόλλυμι ვღუპავ, ვკარგავ
ἀπόλλυμαι ვიღუპები
ὅταν როცა
φαῦλος 3 ცუდი, ავი
διακρίνω გამოვარჩევ
δύναμαι შემიძლია
ὁ Ῥωμαῖος, -ου რომაელი
ὁ ἡγεμών, -όνος წინამძღოლი
δίς ორგზის
ἐάν თუ
ἔτι კიდევ
τὸ δέρμα, -ματος ტყავი
τὸ ἄντρον, -ου გამოქვაბული, მღვიმე
ἐκδέρω ვატყავებ, ტყავს ვაძრობ
κρεμάννυμι (= κρεμαννύω) ვკიდებ
τὸ νάφθα (უბრუნვ.) ნავთობი
φλέγω ვწვავ, ვუკიდებ
σβέννυμι ვაქრობ
ἀδύνατος 2 უძლური, შეუძლებელი
τὸ τέλος, -ους ბოლო, დასასრული
ἡ ἐπιστολή, -ῆς წერილი, გზავნილი
ῥώννυμι (ῥωννύω) ძალას ვაძლევ, ვაძლიერებ
ῥώννυμαι ძლიერი, ღონიერი ვარ
ἔρρωσο! (ბრძ.) კარგად იყავ! (ჩვეულებრივი ფორმულა წერილის ბოლოს; შდრ. ლათ. vale! ეს ფორმულა გაარსებითებულია ართრონით τό)
ὁ Ἐριχθόνιος, -ου ერიხთონიოსი
τὸ ἄστρον, -ου ვარსკვლავი
τίθημι ვდებ, ვათავსებ
ἐτέθη მოთავსებულ იქნა
ἡ νίοχος, -ον სადავის მპყრობელი, მეეტლე
ὁ Ἡνίοχος, -ου მეეტლის თანავარსკვლავედი
ὀνομάζω ვუწოდებ
ὅτι იმიტომ რომ
ζεύγνυμι უღელში შევაბამ
διαζώννυμι შემოვარტყამ, გარს შემოვავლებ
ἐρυμνός 3 გამაგრებული, მიუვალი
μέσος 3 შუა
συμμίγνυμι შევურევ, შევუერთებ
μέλας, μέλαινα, μέλαν შავი
τὸ αἷμα, -ματος სისხლი

τὰ Σοῦσα, -ων სუზა (სპარსთა ცენტრალური ქალაქი სუზიანის მხარეში)
ἡ ἧττα, -ης დამარცხება
ἀκούω მესმის
καταρρήγνυμι ვხევ, ვანგრევ
καταρρήγνυμαι შემოვიხევ
βοάω ვყვირი, ვბღავი
οἰμώζω ვგმინავ, ვკვნესი
ὁ ψῦχος, -ους სიცივე
τὸ δεῖπνον, -ον სადილი
πήγνυμαι ვიყინები
τὸ ἀγγεῖον, -ου ჭურჭელი
ἡ ῥίς, ῥινός ცხვირი
τὸ οὖς, -ὠτός ყური
ἀποκαίομαι ვიწვი, ვიყინები

46

τιμῶμαι ἀργυρίου ფულით ვჯარიმდები
τὸ ἀργύριον, -ου ვერცხლი, ფული
δέω შევკრავ, ბორკილს ვადებ
ἕως -მდე, ჯერჯერობით
ἐκτίνω ვიხდი
ἡ Εὐρυδίκη, -ης ევრიდიკე
ὁ Ὀρφεύς, ἑως ორფევსი
δάκνω ვკბენ
ὁ ὄφις, -εως გველი
μεθύσκομαι ვთვრები
ὁ πίθηκος, -ου მაიმუნი
ὁ ἐλέφας, -αντος სპილო
πίνω ვსვამ
κάμνω ვიღლები
εὐεργετέω სიკეთეს ვუწევ
ἡ Τόμυρις, -ιος ტომირისი
ἡ βασίλεια, -ας დედოფალი
οἱ Μασσαγέται, ων მასაგეტები
ἡ κεφαλή, -ῆς თავი
ἀποτέμνω ვკვეთ, ვჭრი
ὁ ἀσκός, -οῦ ტიკი, გუდა
ἐμβάλλω ჩავაგდებ
πλήρης, -ες სავსე (→ ნათ. ბრ.)
φθάνω მოვასწრებ
ὁ Πιττακός, -οῦ პიტაკე (ლესბოსელი ტირანი, შვიდ ბრძენთაგანი)
μεθύω მთვრალი ვარ
ἁμαρτάνω ვცდები, ვცოდავ
διπλοῦς, -ῆ, -οῦν ორმაგი
τὸ βῆμα, -ματος შემაღლებული ადგილი, ტრიბუნა
ἀναβαίνω ავდივარ
ὡς რათა
ἀπολογέομαι გამოვდივარ დასაცავად (ὑπέρ τινος)
ὁ δικαστής, -οῦ მოსამართლე
ἐκβοάω წამოვიძახებ
καταβαίνω ჩამოვდივარ, ჩავდივარ
κατάβηθι ჩამოდი!
ὁ Ἅιδης, -ου (ᾅδης) ჰადესის სამეფო (საიქიო)
ὁ Κέρβερος, -ου კერბერი (საიქიოს სამთავიანი ძაღლი)
ὁπότε (→ opt.) როცა კი
δέοι (opt. → δεῖ) უნდა
ἡ γέφυρα, -ας ხიდი
διαβαίνω გადავდივარ
σπεύδω ვჩქარობ
ἐλαύνω გავრეკავ
ἡ ἀγέλη, -ης ნახირი
γενναῖος 3 კეთილშობილი
ἐξελαύνω გამოვრეკავ, გავაძევებ
ἡ ἁρπαγή, -ῆς ძარცვა, ტაცება
ἡ κλοπή, -ῆς ქურდობა
ὀφλισκάνω ვალდებული ვარ ვზღვა; δικὴν ὀφλών სამართლით მიზღული

ζημιόομαι (ζημιοῦμαι) ვისჯები
ὁ Μιλτιάδης, -ου მილტიადე
τὸ δημόσιον, -ου სახელმწიფო
μίκρον ოდნავ
τὸ δησμωτήριον, -ου ციხე
ἀποθνήσκω ვკვდები
τὸ ἐπίορκον, -ου ფიცის გატეხა, ცრუ ფიცი
λανθάνω შეუმჩნეველი ვარ, ვიმალები
σύνοιδα (→ მიც. ბრ.) ვიცი
συνείσῃ მყოფ. II პ. σαυτῷ συνείσῃ შენთვის გეცოდინება (რაც ჩაიდინე)
ὁ Φρίξος, -ου ფრიქსე
μέλλω განვიზრახავ
θύω მსხვერპლად ვწირავ
λαμβάνω ვიღებ, ხელს ვტაცებ
ἡ ἀδελφή, -ῆς და
ἀναβαίνω ავდივარ, შევჯდები
ὁ κριός, -οῦ ცხვარი, ვერძი
ἀφικνέομαι მოვდივარ
ὁ Εὔξεινος πόντος ევქსინის პონტო
ἥκω მოვდივარ, ვცხადდები
ὁ ἄγγελος, -ου მაცნე
ἡ Ἐλάτεια, ας ელატია (ქალაქი ფოკიდაში)
καταλαμβάνω ავიღებ, ვიპყრობ
λαγχάνω წილად მხვდება
ἡ δυναστεία, -ας მფლობელობა, გამგებლობა, დინასტია
ὁ Πλούτων, -ωνος პლუტონი (საიქიოს სამეფოს ღმერთი)
ἡ ἡλικία, -ας ასაკი, მოწიფულობა
ἐξελαύνω გამოვაძევებ
ὁ Κρόνος, -ου კრონოსი
κρατέω ვძლევ
πλέω ვცურავ
πλεύσω (= πλεύσομαι) მყოფ. გავცურავ
ἔπλευσα აორ. I გავცურე
πλεύσωμεν კავშ. აორ. I გავცუროთ
ὁ καιρός, -οῦ ხელსაყრელი დრო; ἐν καίρῳ დროზე
ἡ ἀνομία, -ας უკანონობა
ὁπόσος 3 რაოდენი
ἀπεχθάνομαι საძულველი ვხდები
δείδω მეშინია
κρύπτω ვფარავ

47

ἀποφαίνομαι ვჩნდები
πολὺ μᾶλλον ბევრად, უფრო, უფრო მეტად
αὐξάνω ვადიდებ
μανθάνω ვსწავლობ
ἄρχω ვმართავ, განვმგებლობ
ἡ φύσις, -εως ბუნება
παρά (წინდ. → ნათ. ბრ.) გან
τὸ κέρας, κέρατος (κέρως) რქა
παίω ვცემ
ἡ ὁπλή, -ῆς ჩლიქი
ὁ, ἡ κύων, -κυνός ძაღლი
τὸ στόμα, -ματος პირი
ὁ κάπρος, -ου ტახი
ὁ ὀδούς, ὀδόντος კბილი, ეშვი
ἡ ἐξουσία, -ας შესაძლებლობა, უფლება
τυγχάνω მხვდება, ვაღწევ
οὐκ εἴωθε არაა ჩვეული
κατ᾽ ἄνθρωπον როგორც ადამიანს შეეფერება
ἐφίεμαι (→ ნათ. ბრ.) მივისწრაფი, მსურს
πρόσθεν უწინ
ὁ, ἡ, τὸ πρόσθεν უწინდელი
ἀποβάλλω ვკარგავ

τὸ δίκαιον, -ου სამართლიანი საქმე
δίκαια ვაკეთებ
μακάριος 3 (= μακαρ, -αρος) ბედნიერი,
ნეტარი
ὁ σχολαστικός, -οῦ ბრიყვი,
სწავლული, მიამიტი,
სქოლასტიკოსი
περάω გადავდივარ, გადავცურავ
ἀναβαίνω ავდივარ
τὸ πλοῖον, -ου ხომალდი
ἔφιππος 2 ცხენზე შემჯდარი,
ამხედრებული
πυνθάνομαι შევიტყობ, გამოვკითხავ
σπουδάζω ვჩქარობ

48

ἔχοις ἄν შეგიძლია? (ἔχω აქ=
„შემიძლია")
διδάσκω ვასწავლი
γηράσκω ვბერდები
εὔχομαι ვევედრები, ვლოცულობ,
ვნატრობ
καταλύω ვასრულებ
φάσκω ვამბობ
ἀρέσκω მოსაწონი ვარ,
ვაკმაყოფილებ
ἡσυχάζω მშვიდად ვარ, ვისვენებ
τὸ ἡσυχάζειν მშვიდად, მოსვენებით
ყოფნა
ὁ Σάμιος, -ου სამოსელი (კუნძ.
სამოსის მკვიდრი)
τολμάω ვბედავ
ἀποθνήσκω = θνήσκω ვკვდები
φροντίζω ვზრუნავ
φροντιστεος 3 საზრუნავი
ὅπως როგორც, რათა
καλῶς ლამაზად, კარგად

λαμπρῶς ბრწყინვალედ,
დიდებულად
ἀγωνίζομαι ვიბრძვი
ὁ Χίλων, -ωνος ქილონი (შვიდ
ბრძენთაგანი)
προστάττω ვბრძანებ, ვადგენ
κακολογέω ავს ვამბობ, ვლანძღავ
ἀναλίσκω ვხარჯავ
ὁ οἰκεῖος, -ου შინაური, ნათესავი
ὁ πειρατής, -οῦ მეკობრე, პირატი
ἁλίσκομαι მატყვევებენ
ὁ γέλως, γέλωτος სიცილი
ἀπειλέω ვემუქრები
κρεμάω (κρεμάννυμι) ვკიდებ
ἡβάσκω ვჭაბუკდები, ვმწიფდები
ἄρτι ახლახან
ἀποδιδράσκω გავექცევი, გავრბივარ
ὁ Ἰσοκράτης, -ους ისოკრატე
τὰ προγεγενημένα (προ-γίγνομαι)
გარდასული ამბები
μιμνήσκω (→ ნათ. ბრ.) მოვაგონებ,
გავახსენებ
μιμνήσκομαι მოვიგონებ, გავიხსენებ
τὰ ἐνεστῶτα, -ων (ἐν-ίστημι) აწმყო
τὸ μέλλον, -οντος მყოფადი, მომავალი
φυλάττομαι უზრუნველვყოფ,
ვუფრთხილდები
ἀναμιμνήσκω მოვაგონებ, გავახსენებ
οἱ πρόγονοι, -ων წინაპრები
ποτέ ოდესმე
ὁ ἄρχων, -οντος მმართველი,
გამგებელი არქონტი
ἡ Εὐρύκλεια, -ας ევრიკლია
(ოდისევსის ძიძა)
λούω ვბან
ἡ ὠτειλή, -ῆς ჭრილობა
διαγιγνώσκω გამოვიცნობ
γιγνώσκω ვიცნობ, შევიცნობ

δήπου ნამდვილად, რასაკვირველია
ἡ εὐτυχία, -ας ბედნიერება
ἡ σοφία, -ας სიბრძნე
κἄν = καὶ ἄν
γνῶθι σαυτόν შეიცან თავი შენი
οἱ Ἰσσοί, ων = ἡ Ἰσσός, -οῦ ისოსი (ქალაქი კილიკიაში)
τιτρώσκω დავჭრი
ἐπιβουλεύω (→ მიც. ბრ.) გაწვიზრახავ
δύναμαι შემიძლია

49

ἡ Ἰνώ, -οῦς ინო
ὁ Τηλέγονος, -ου ტელეგონე
γαμέω ვქორწინდები
γαμέομαι ცოლად მივყვები
τῷ βασιλεύοντι = τῷ βασιλεῖ მეფეს
ὁ Κύλων, -ωνος კილონი
ὁ Θεαγένης, -ου თეაგენე
ὁ Μεγαρεύς, -έως მეგარელი
τὰ Μέγαρα, -ων მეგარა
τυραννεύω = τυραννέω ტირანი ვარ, ერთპიროვნულად განვაგებ
βουλεύομαι მოვიფიქრებ, გადავწყვეტ
βραδέως ნელა, დაყოვნებით
ἐπιτελέω ვასრულებ
ταχέως სწრაფად
δοκέω (→ nom. cum inf.) ვჩანვარ; ჩანს, რომ ...; ვფიქრობ; δοκεῖ μοι მეჩვენება, მგონია; τὰ δόξαντα მოფიქრებული, გადაწყვეტილი
δέομαι ვითხოვ, მჭირდება
ἡ βοήθεια, -ας დახმარება, შემწეობა
ὠθέω ვუბიძგებ, ხელს ვკრავ, ვაოტებ
ἀπωθέω გავაგდებ
οἱ πέλας სხვები
πορεύομαι მივემართები
λαμπρός 3 ბრწყინვალე
τὸ ἱμάτιον, -ου ლაბადა, მოსასხამი
φρονέω გონიერი ვარ
πολλοῖσι = πολλοῖς მრავალთ

50

Ἀθήνη-σι ათენში
ὁ δικαστής, -οῦ მოსამართლე
ἄχθομαι გულს მაკლია, მწყინს
ἀπολύω ვათავისუფლებ
ἡ Θρᾴκη, -ης თრაკია
βούλομαι მინდა
καθίστημι დავადგენ, დავაყენებ
ὁ δεσπότης, -ου ბატონი, პატრონი, მფლობელი, დესპოტი
δεῖ უნდა, საჭიროა
γίγνομαι ვიბადები, ვიქმნები: ვხდები
νῦν ახლა
τὸ δικαστήριον, -ου სასამართლო
δέομαι მაკლია, მჭირდება (= δέω)
πότερος 3 რომელი (ორში)
ὁ Λεωνίδας, -ου ლეონიდა (სპარტის მეფე)
ἐπισκιάζομαι ვიჩრდილები
τὸ τόξευμα, -ματος ისარი
χάριεν [ἐστί] სასიამოვნოა
χαρίεις, -εσσα, -εν სასიამოვნო
ἡ σκιά, -ᾶς ჩრდილი
οἴομαι (= οἶμαι) ვფიქრობ
ἡ μαρτυρία, -ας მოწმობა, ჩვენება
ὑπισχνέομαι ვპირდები
ἀποδίδωμι ვაძლევ, ვუბრუნებ
ἡ Ἀνδρομάχη, -ης ჰექტორის მეუღლე
μέλει μοι საზრუნავია ჩემთვის
ἐπι-μέλομαι ვზრუნავ
ἡ Ἄλκεστις,- ιδος ალკესტიდა
ὁ Πελίας, -ου პელიასი (თესალიის მეფე)
ἐθέλω მსურს

μόνος 3 ერთი (მარტო ერთი)
βροτός 3 მოკვდავი
καταθνήσκω ვკვდები
ὀφείλω ვალდებული ვარ, მევალება, უნდა...
σπεύδω ვჩქარობ
πλουτέω მდიდარი ვარ
πένης, πένητος ღარიბი
ταχύ სწრაფად
κάμνω ვიღლები
ἡδέως სიამოვნებით, ხალისით
δειπνέω ვსადილობ, ვვახშმობ
καθεύδω მძინავს

51

πάσχω განვიცდი
πέπονθα (წამყო სრ.) განვიცადე
ὅ τι... πεπόνθατε რაც შეეხება იმას, თუ რა განიცადეთ
ὁ κατήγορος, -ου ბრალმდებელი
οἶδα ვიცი
οὖν კი
ὀλίγου კინაღამ
ἐπιλανθάνομαι მავიწყდება
ὀλίγου ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην კინაღამ ჩემი თავი დამავიწყდა
οὕτω(ς) ისე
πιθανῶς დამარწმუნებლად
πιθανός 3 დამარწმუნებელი
ὅλος 3 მთელი
τὸ μέρος, -ους ნაწილი
πόνον მხოლოდ, მარტო
οὐκέτι არ, აღარ
ὁ κλέπτης, -ου ქურდი
εἶπον ვთქვი
σός 3 შენი
πανταχοῦ ყველგან
πρόοιδα წინასწარ ვიცი
ὁ υἱός, υἱοῦ ან υἱέος შვილი, ძე
νοέω ვფიქრობ
χρήσιμος 2, 3 სასარგებლო
ὁ εἰδώς, εἰδότος (გაარსებითებული მიმღეობა) მცოდნე
σοφός 3 ბრძენი

52

ὁ Μεσσήνιος, -ου მესენიელი
ὁ Ἀριστόδημος, -ου არისტოდემე (სპარტის მეფე)
συλλέγω შეკრებ, მოვუხმობ
ἡ ἐκκλησία, -ας სახალხო კრება
ὁ Δᾶμις დამისი
αἱρέω ვირჩევ
εἵλοντο აირჩიეს
ἡ Καρχηδών, -όνος კართაგენი
ὁ Καρχηδόνιος, -ου კართაგენელი
ἡ Ἀκράγας, -αντος აკრაგანტი (სიცილიის ქალაქი)
ὁ λιμός, -οῦ შიმშილი
ἔρχομαι მივდივარ
ἦλθον (aor. II) მოვედი
πάλιν კვლავ, ისევ
ἡ Μύνδος, -ου მინდოსი (კარიის ქალაქი)
θεάομαι ვუყურებ
ἡ πύλη, -ης ჭიშკარი
κλείω ვკეტავ
ἐξέρχομαι გამოვდივარ
παρέρχομαι გავივლი
τὰ παρεληλυθότα გავლილი ამბები, გასული დრო
μνημονεύω ვიხსენებ
ὁ μέλλων (μέλλω) მომავალი
ἡ ἀλώπηξ, -εκος მელა
κατεσθίω შევჭამ
κατέφαγον შევჭამე, მუსრი გავავლე

ἡ δρῦς δρυός მუხა, ფუღურო
τὸ κρέας, κρέως ხორცი
ἐμπίμπλημαι ვივსები
ὁ καπνός, -οῦ კვამლი
ὁράω ვხედავ
ὀφθήσεται (მყოფ. ვნ.) დაინახება
θᾶττον (ταχύ) უფრო სწრაფად
τρέχω დავრბივარ
δραμοῦμαι (მყოფ.) ვირბენ
ἥδιον (ἡδύ) უფრო ხალისით
πεζός 3 ქვეითი, ფეხით მოსიარულე
ἡγέομαι მივუძღვები
ἡγῆται (აწმყ. კავშ. კილო, III პ. < ἡγέ-η-ται) – ἐὰν... ἡγῆται თუ... წარუძღვება
μόνος 3 ერთადერთი, მარტო ერთი
ἡ τροφή, ῆς საზრდო, საკვები
ἀνθρώπειος 3 =ἀνθρώπινος 3 ადამიანური, ადამიანისა
φέρω მომაქვს
ἤνεγκον (aor. II) მივიტანე, მომქონდა
ὁ πυρός, -οῦ ხორბალი, პური
ἡ κριθή, -ῆς ქერი
ὁ καρπός, -οῦ ნაყოფი
ἐκφέρω გამომაქვს
εἶρω ვამბობ
τὰ εἰρημένα ნათქვამი
παντοδαπός 3 ყოველგვარი
εἴρηκε წარმოთქვა
οἷος 3 როგორი
τολμάω ვბედავ
πάνυ ძალიან, მთლად
φανερός 3 ცხადი, აშკარა
ἄχθομαι ვწუხვარ
ἕπομαι მივდევ
ὁ Κίμων, -ωνος კიმონი (ათენელი სარდალი, V ს. ძვ.წ.)
τὸ Κίτιον, -ου კიტიონი (კვიპროსის ქალაქი)
πολιορκέω ალყას ვარტყამ
νοσέω ავად ვარ
τὸ τραῦμα, -ματος ჭრილობა
ἀγωνίζομαι ვიბრძვი
ἔχω მაქვს, მყავს
ἔσχον (aor. II) მიიღო
ἐπ-έχω თავს ვიკავებ
ὀργίζομαι ვწყრები
ἡ ὀργή, -ῆς წყრომა, ბრაზი
τυφλός 3 ბრმა
μετὰ Ξέρξου ქსერქსესთან ერთად
διαβαίνω გადავდივარ
ὁ χειμών, -ῶνος ზამთარი
διαφθείρομαι ვიღუპები
πάσχω განვიცდი
ἔπαθον (aor. II) განვიცადე
οἵκαδε შინ
ἐπ-αν-έρχομαι ვბრუნდები
ἐπ-αν-ῆλθον (aor. II) დაბრუნდნენ
βλάπτω ვავნებ, ზიანს ვაყენებ
ὁ θυμός, -οῦ სული, გრძნობა, განწყობა
πίπτω ვვარდები, ვეცემი
ἔπεσον (aor. II) დავვარდი

ბერძნულ-ქართული ანაბანური ლექსიკონი

არსებითი სახელი ნაჩვენებია სახელობით და ნათესაობით ფორმაში. ზედსართავ სახელთან დასმული ციფრი დაბოლოებათა რაოდენობის მაუწყებელია. ზმნა მოცემულია თხრობითი კილოს აწმყო დროის მხოლობითი რიცხვის პირველ პირში.

ზოგჯერ მითითებულია მეტყველების ამა თუ იმ ნაწილის თავისებურებაზე.

A

ἀ = ἡ (მდედრ. სქ. არტიკლი)
ἄβατος 2 გაუვალი
ἀβέβαιος არამტკიცე, მერყევი
ἀβρός 3 მშვენიერი, მომხიბლავი
ἀγαθός 3 კარგი, კეთილი
ἀγαθόν, -οῦ τό სიკეთე, ქონება
ἄγαλμα, -ατος τό ქანდაკება
Ἀγαμέμνον, -ονος ὁ აგამემნონი
ἄγαμος 2 დაუქორწინებელი
ἄγαμαι აღტაცული ვარ
ἀγανακτέω ვწყნარდები
ἀγαπάω მიყვარს
ἀγγέλεω ვაუწყებ
ἄγγελος, -ου ὁ მაცნე
ἀγγεῖον, -ου τό ჭურჭელი
ἀγέλη, -ης ἡ ნახირი
ἀγείρω ვკრებ
ἀγέραστος 2 უსაჩუქრო
Ἀγήνωρ, -ορος ὁ აგენორი (კადმოსის და ევროპეს მამა)
ἀγήρως, -ων უბერებელი
Ἀγησίλαος, -ου ὁ აგესილაე (სპარტის მეფე)
Ἄγις, -ιδος ὁ აგისი (სპარტის მეფე)
ἄγκυρα, -ας ἡ ღუზა
ἀγκών, -ῶνος ὁ იდაყვი, მოსახვევი
ἀγλαός 2 ბრწყინვალე, დიდებული
ἀγνοία, -ας ἡ უგუნურება, უვიცობა
ἀγνοέω არ ვიცი, ვერ ვხვდები
ἀγορά, -ᾶς ἡ მოედანი, საკრებულო
ἀγοράομαι სიტყვას ვამბობ
ἀγοράζω ვყიდულობ
ἀγορεύω ვლაპარაკობ
ἀγορή, -ῆς ἡ სამოედნო სიტყვა
ἄγρα, -ας ἡ ნადირობა, ნადავლი, ნანადირევი
ἀγρεύω ვნადირობ, ვიჭერ
ἄγριος 3 ველური,
ἀγρός, -οῦ ὁ მინდორი, ყანა, სოფელი
ἀγυιά, -ᾶς ἡ ქუჩა გზა
ἀγχιστεία, -ας ἡ მახლობლობა
ἄγω მიმყავს, ვატარებ
ἀγών, -ῶνος ὁ ბრძოლა, შეჯიბრი
ἀγονίζομαι ვიბრძვი
ἀδελφή, -ῆς ἡ და
ἀδελφός, -οῦ ὁ ძმა
ἄδηλος 2 უჩინარი, უცნობი
ἀδικία, -ας ἡ უსამართლობა
ἄδικος 2 უსამართლო
ἀδίκως უსამართლოდ
ἀδικέω უსამართლოდ ვიქცევი
ἀδολεσχία, -ας ἡ ლაყბობა
ἀδύνατος 2 უძლური
ἀδυνατέω არ ძალმიძს
ἀδω (ἀείδω) ვმღერი

ἀεί მუდამ
ἀεικής 2 შეუფერებელი
ἀετός, -οῦ ὁ არწივი
ἄζομαι თაყვანს ვცემ
ἀήρ, ἀέρος ὁ ჰაერი
ἀθάνατος 2 უკვდავი
Ἀθηνᾶ, -ᾶς ἡ ათენა
Ἀθῆναι, -ῶν αἱ ათენი
Ἀθηναῖος, -ου ὁ ათენელი
ἀθλητής, -οῦ ὁ ათლეტი, შეჯიბრის მონაწილე
ἄθλιος 3 უბედური
ἆθλον (ἀέθλον), -ου τό დავალება, საგმირო საქმე, ჯილდო
ἀθροίζω ვკრებ
ἀθρόος 3 შეკუჭებული
Ἄθως, ω ὁ ათონი
Αἶα (Αἴη), ας ἡ აია (კოლხეთი)
αἰγιαλός, -οῦ ὁ სანაპირო
Αἴγυπτιος, -ου ὁ ეგვიპტელი
Αἴγυπτος, -ου ἡ ეგვიპტე
αἰδέομαι ვეკრძალები
Ἅιδης (Ἀΐδης), -ου ὁ ჰადესი (საიქიო)
αἰδώς, -οῦς ἡ სირცხვილის გრძნობა, მოკრძალება
Αἰήτης, -ου ὁ აიეტი
Αἰθιοπία, -ας ἡ ეთიოპია
αἰθήρ, αἰθέρος ὁ ეთერი, ზეცა
Αἰθίοψ, -οπος ὁ ეთიოპი
αἷμα, -ματος τό სისხლი
αἴνιγμα, -ματος τό გამოცანა
αἴξ, αἰγός ἡ თხა
αἱρετός 3 ასარჩევი
αἱρέω ვირჩევ
αἴρω ვწევ, აღვმართავ
αἴσχιστος 3 ყველაზე უფრო სამარცხვინო
αἶσχος, -εος τό სირცხვილი
αἴσχυνη, -ης ἡ სირცხვილი
αἴσχρός 3 სამარცხვინო
αἰτία, -ας ἡ მიზეზი
αἰτέω მოვითხოვ
αἰτίαομαι ბრალს ვდებ
αἰχμάλωτος, -ου ὁ ტყვე
αἶψα მყისვე
ἀκαρπία, -ας ἡ უნაყოფობა
ἀκέων უჩუმრად
ἀκίς, ἀκίδος ἡ ისარი, ისრის წვერი
ἀκμάζω ვიფურჩქნები
ἀκόλαστος 2 დაუოკებელი
ἀκοντίζω შუბს ვტყორცნი
ἀκούω ვისმენ
ἄκρα, -ας ἡ მწვერვალი; ციხე-სიმაგრე
Ἀκράγας, -αντος ὁ აკრაგანტი (სიცილიის ქალაქი)
ἄκρον, -ου τό მწვერვალი, წვეტი
ἀκροατής, -οῦ ὁ მსმენელი
ἀκροάομαι ვისმენ
ἀκριβῶς ზუსტად
ἀκροπόλις, -εως ἡ აკროპოლისი
ἀκτίς, -ῖνος ἡ სხივი
ἄκων, -οντος ὁ შუბი
Ἀλαζόνιος, -ου ὁ ალაზონიოსი
Ἀλβανοί, -ῶν οἱ ალბანელები
ἀλγινόεις, -όεσσα, -όεν მტანჯავი
ἄλγος, -εος (-ους) τό ტანჯვა, ტკივილი
Ἀλέξανδρος, -ου ὁ ალექსანდრე
ἀλήθεια, -ας ἡ ჭეშმარიტება
ἀληθεύω სიმართლეს ვამბობ
ἀληθινός 2 ნამდვილი,მართალი
ἁλίσκομαι მატყვევებენ
Ἄλκεστις, -ιδος ἡ ალკესტისი
ἀλκή, -ῆς ἡ ძალა, გულადობა
Ἀλκιβιάδης, -ου ὁ ალკიბიადე (ათენელი სარდალი)
ἄλκιμος 2 მამაცური

ἀλλά არამედ
ἄλλῃ სხვაგან
ἀλλήλων ერთმანეთისა
ἄλλος, -η, -ο სხვა, დანარჩენი
ἄλλως სხვაფრივ
ἄλοχος, -ου ἡ ცოლი
ἅλς, ἁλόός ὁ ზღვა
ἅλσος, -εος τό წმინდა ჭალაკი
ἀλώπηξ, -ώπεκος ἡ მელა
ἅλωσις, -εως ἡ აღება
ἅμαξα, -ης ἡ ურემი, ეტლი
ἁμαξιτός, -οῦ ὁ საურმე გზა
ἁμαρτῇ ერთად, ერთდროულად
ἁμαρτάνω ვცოდავ
ἁμάρτημα, -ματος τό შეცოდება, შეცდომა
ἀμαυρόω ვაბნელებ, ვსპობ
ἀμείβομαι ვცვლი, შევესიტყვები
ἀμείνων, ἄμεινον (იხ. ἀγαθός) უფრო კარგი, უმჯობესი
ἀμετάθετος 3 შეუცვლელი
Ἄμισός, -οῦ ἡ ამისო (ქალაქი პონტოში; აწინდ. სამსუნი)
ἄμμε (ἡμεῖς) ჩვენ
ἄμπελος, -ου ἡ ყურძენი
ἀμφί ირგვლივ
ἀμφηρεφής, -ες 2 ორმხრივ დახურული
ἀμφιβαίνω გარს ვუვლი
ἀμφιμέλας, -ανος 3 ჩაჟამებული, ჩაშავებული (φρένες ἀμφιμέλαιναι ჩაჟამებული გუნება-განწყობა)
ἀμφι περικτίονες, -ων οἱ მეზობლები (ირგვლივ მოსახლენი)
ἀμφότεροι ორთავე
ἀμύνω ვიცავ
ἀμύνων, -ονος 2 უმწიკვლო, სახელოვანი
ἀναβαίνω ავდივარ; შევჯდები
ἀνάβασις, -εως ἡ აღსვლა
ἀναγκάζω ვაიძულებ
ἀνάγκη, -ης ἡ იძულება
ἀνάγω ამყავს, გამყავს
ἀναγράφω მივარიცხავ
ἀναγγέλλω ვაუწყებ
ἀναγκαῖος, -ον 2 აუცილებელი
ἀναγιγωνώσκω შევიცნობ, ვკითხულობ
ἀνάγομαι ზღვაში გავდივარ
ἀναδίδομι აღმოვაცენებ, ამოვდივარ
ἀναδύομαι აღმოვცენდები, ამოვიდევარ
ἀναζεύγνυμι დავუღლავ, გავილაშქრებ
ἀνάθημα, -ματος τό შესაწირავი, ძეგლი, სამკაული
ἀναιρέω (აორ. ἀνεῖλον) ვძლევ, ვსპობ
ἀναλίσκω ვხარჯავ
ἀναλαμβάνω ვიბრუნებ
ἀναμιμνήσκω მოვაგონებ, გავახსენებ
Ἀναξαγόρας, -ου ὁ ანაქსაგორა
ἄναξ, ἀνάκτος ὁ მეუფე
ἀναπείθω ვაჯერებ
ἀναπλέω აღმა ვცურავ
ἀνάποινον გამოსასყიდის გარეშე
ἀναρπάζω გავიტაცებ
ἀναρχία, -ας ἡ უგამგებლობა, ანარქია
ἀνατέλλω აღმოვაცენებ
ἀνατίθημι გადავცემ, ვწირავ
ἀνατρέπω გადავაბრუნებ, დავცემ
ἀναφαίνω ვაცხადებ
ἀναφέρω აღმა მიმაქვს, მომაქვს
Ἀνάχαρσις, -εως ὁ ანაქარსისი (ბრძენი სკვითი, სოლონის თანამედროვე)
ἀναχωρέω ვბრუნდები
ἀνάσσω ვბრძანებლობ

ἀνδάνω მომწონს, მეამება
ἀνδρεία, -ας ἡ მამაცობა
ἄνδρειος 3 მამაცი
ἀνδρείως მამაცურად
Ἀνδρομάχη, -ης ἡ ანდრომაქე (ჰექტორის მეუღლე)
Ἀνδρόγεως, -ω ὁ ანდროგენი
ἄνεμος, -ου ὁ ქარი
ἀνερωτάω ვეკითხები
ἄνευ (წინდ. ნათ. ბრ) გარეშე
ἀνευρίσκω ვპოულობ
ἀνήρ, ἀνδρός ὁ კაცი, ვაჟკაცი
ἄνθος, -εος τό ყვავილი
ἄνθρωπος, -ου ὁ ადამიანი
ἀνθρωπίνος 3 ადამიანური
ἀνθρώπειος 3 = ადამიანური
ἀνίστημι ვდგამ; აღვმართავ
Ἀννίβας, Ἀννίβου (Ἀννίβα) ჰანიბალი (კართაგენელი მთავარსარდალი, 249-183)
ἀνομία, -ας ἡ უკანონობა
ἀνοίγνυμι ვაღებ ἀνοίγω=ἀνοίγνυμι
ἀνοικοδομέω აღვადგენ
ἄνους, -ουν 2 უგუნური
ἀνόητος 2 უგუნური, ბრიყვი
Ἀνταγόρας, -ου ὁ ანტაგორა
Ἀνταλκίδας, -ου ὁ ანტალკიდა
ἀντί (წინდ. ნათ. ბრ.) ნაცვლად
ἀντιάω, ვხვდები, ვღებულობ
Ἀντιγόνη, -ης ἡ ანტიგონე
ἀντιτάσσομαι წინ აღვუდგები
ἀντιδείκνυμι საპირისპიროდ ვუჩვენებ
Ἀντισθένης, -ους ὁ ანტისთენე (ფილოსოფოსი)
ἀντίον თანდასწრებით, პირისპირ
ἀντιόω შევეპირისპირები, გავანაწილებ
ἀντιπνοία, -ας ἡ პირქარი
ἄντρον, -ου τό გამოქვაბული; მღვიმე
ἀνώγεων, -ω τό დარბაზი
ἀξία, -ας ἡ ღირსება, ფასი
ἀξιόπιστος 2 ნდობის ღირსი
ἄξιος 3 ღირსეული, ღირსი
ἀξιόω ღირსად ვთვლი; ვთხოვ
ἄξον, -ονος ὁ ღერძი
ἀοιδός, -οῦ ὁ აედი; მომღერალი
ἀπάγω გადამყავს; თან მიმყავს
ἀπαίδευτος 2 უზრდელი, უწვრთნელი, გაუწათლებელი
ἄπαις, ἄπαιδος უშვილო, უმემკვიდრო
ἀπαλλαγή, -ῆς ἡ თავის დაღწევა, შეწყვეტა; განზე დგომა
ἀπαλάσσω მოვიგერიებ
ἀπαμείβομαι ვუპასუხებ, შევესიტყვები
ἀπαμύνω ვიცავ; ავაშორებ
ἀπάνευθε მოშორებით
ἀπαντάω ვხვდები (→ მიც. ბრ.)
ἅπαξ ერთხელ
ἀπαράσκευος 2 მოუმზადებელი
ἅπας, ἅπασα, ἅπαν ყველაფერი; ყოველი
ἀπατάομαι ვტყუვდები
ἀπειλέω ვემუქრები
ἄπειμι შორს ვარ; არა ვარ
ἀπειρηκώς (← ἀπαγορεύ ნ. სრ.მიმღ.) დაქანცული
ἄπειρος 2 უვიცი, გამოუცდელი
ἀπειρέσιος 2 უსაზღვრო; დიდძალი
Ἀπελλῆς, -οῦ ὁ აპელესი (ბერძენი მხატვარი 356 – 308)
ἀπερισκέπτως წინდაუხედავად
ἀπέρχομαι მივადგები
ἀπερύκω ვაბრკოლებ; უკუვაგდებ
ἀπεχθάνομαι საძულველი ვხდები
ἀπέχομαι ვცილდები; შორს ვიჭერ

ἀπέχω მოშორებული ვარ
ἀπιστία, -ας ἡ უნდობლობა
ἀπιστέω არ მჯერა
ἄπιστος 2 ორგული, უნდო
ἀποβάλλω ვკარგავ
ἀποδείκνυμι ვაცხადებ; ვნიშნავ
ἀποδέχομαι ვღებულობ
ἀποδημέω გადავსახლდები;
    საზღვარგარეთ მივდივარ
ἀποδίδωμι ვუბრუნებ, ვაძლევ
ἀποδιδράσκω გავრბივარ
ἀποδύρομαι დავტირი
ἀπό (წინდ. ნათ. ბრ) -დან
ἄποθεν შორიდან
ἀποθερίζω მოვკვეც
ἀποθνήσκω ვკვდები
ἄποινα, τά გამოსასყიდი
ἀποκαίομαι ვიწვი
ἀποκηρύσσω ვაუწყებ
ἀποκλείω ვკეტავ
ἀποκρίνομαι ვუპასუხებ
ἀποκτείνω ვკლავ
ἀπολείπω ვკეტავ
ἀπόλλυμι ვღუპავ, ვკარგავ
Ἀπόλλων, -ωνος ὁ აპოლონი
ἀπολογέομαι ვიცავ
ἀπολογία, -ας ἡ თავდასაცავი სიტყვა
ἀκολύω დავიხსნი
ἀπονοστέω ვბრუნდები
ἀποπέμπω უკან ვგზავნი; ვაბრუნებ
ἀπορέω მიჭირავს; ვყოყმანობ
ἀπορίπτω ვაგდებ
ἀποῤῥέω მოვედინები
ἀποῤῥίπτω უკუვაგდებ
ἀποστέλλω ვგზავნი
ἀποσφάλλομαι წავიბორძიკებ
ἀποτέμνω ვკვეთ; ვჭრი
ἀποτίθεμι ჩამოვიღებ

ἀποφαίνω ვაცხადებ
ἀπριάτην უფასოდ
ἅπτομαι (ἅπτω) ვეწევი, ვეხები
ἀπωθέω უკუვაგდებ
ἀπώλεια, -ας ἡ დამხობა
ἀρ (ἄρα, ῥα) ხოლო, კი
Ἄραγος, -ου ὁ არაგვი
ἀράομαι (ნ. ეწყვ. ἠρᾶτο) ვევედრები,
    ვლოცულობ
Ἄραψ, Ἄραβος ὁ არაბი
Ἀργεῖοι, -ων οἱ არგოსელები
Ἀργοναύτης, -ου ὁ არგონავტი
ἀργός 3 სწრაფი
ἄργυρος, -ου ὁ ვერცხლი
ἀργύριον, ου τό ფული, ვერცხლი
ἀργυροῦς -ᾶ, -οῦν ვერცხლისა
ἀργυρότοξος 3 ვერცხლმშვილდოსანი
Ἄρειος 2, 3 არესისა, არესისადმი
    მიძღვნილი
Ἄρειος πάγος ὁ არესის ბორცვი
    (ათენში); ა რ ე ო პ ა გ ი
    (უმაღლესი სასამართლო)
Ἀρεοπαγίτης, -ου ὁ არეოპაგიტი,
    არეოპაგის წევრი
ἀρέσκω მაკმაყოფილებს, ხელს
    მაძლევს
ἀρήγω ვესარჩლები
Ἄρης, Ἄρεως ან Ἄρεος არესი (ომის
    ღმერთი)
ἀρετή, -ῆς ἡ სიქველე, სათნოება,
    უზენაესი სიკეთე
ἀρητήρ, -ῆρος ὁ მლოცველი, ქურუმი
ἀριθμός οῦ ὁ რიცხვი
ἀριστεύω გამოვირჩევი (სიკეთით)
    (ἠρίστευκε თავი გამოიჩინა)
ἀριστοκρατέομαι არისტოკრატიის
    გამგებლობაში ვარ

Ἀρίστιππος, -ου ὁ არისტიპე (სოკრატეს მოწაფე, კირენელი ფილოსოფოსი)
Ἀριστογείτων, -ονος ὁ არისტოგიტონი (ჰარმოდიოსის თანამოსაგრე)
ἄριστος, -ου ὁ საუკეთესო
Ἀριστείδης, -ου ὁ არისტიდე
Ἀρίων, -ονος არიონი (პოეტი-ქორიკოსი)
Ἀρκαδία, -ας ἡ არკადია (მხარე პელოპონესოსში)
ἄρκτος, -ου ὁ დათვი; ჩრდილოეთი
ἅμμα, -ματος τό ეტლი, ფორანი
Ἀρμενία, -ας ἡ სომხეთი
ἁρμενιστί სომხურად
Ἁρμοζική, -ῆς ἡ ჰარმოზიკე
ἁρμονία, -ας ἡ შეხმატკბილება
Ἁρμονία, -ας ἡ ჰარმონია (არესისა და აფროდიტეს ასული, კადმოსის ცოლი, ინოსა და სემელეს დედა)
Ἁρμόδιος, -ου ὁ ჰარმოდიოსი (ათენის ტირანის – ჰიპარქეს მკვლელთაგანი)
ἄρνα აკუზ. ← ἀρήν ὁ, ἡ (მრავ. ἄρνες) ცხვარი, ბატკანი
ἀρνέομαι უარვყოფ
ἄροτρον, -ου τό გუთანი
ἁρπαγή, -ῆς ἡ ძარცვა, დატაცება
ἁρπάζω ვიტაცებ (ἡρπάκει მოიტაცა)
ἅρπαξ, -αγος ὁ მტაცებელი; ხარბი
Ἅρπυιαι, -ων αἱ მტაცებელი გოგო-ჩიტები – ჰარპიები (რიცხვი ორი ან სამი)
ἄρρην, ἀρρένος (= ἄρσην, ενος) მამრი
Ἄρτεμις, -ιδος ἡ არტემისი
ἄρτι ახლახან
ἄρτος, -ου ὁ პური
ἁρύω ამოვხაპავ
ἀρχαῖος 3 ძველი
ἀρχή, -ῆς ἡ ძალაუფლება; საწყისი, საფუძველი
ἀρχιτεκτονικός 3 ხუროთმოძღვრული
ἀρχιτέκτων, -ονος ὁ ხუროთმოძღვარი
Ἀρχιμήδης, -ους ὁ არქიმედე
ἄρχομαι ვიწყებ
ἄρχω ვმართავ, განვაგებ
ἀσεβεία, -ας ἡ ღვთისმკრეხელობა, შებღალვა
ἄσημος 2 უშნო, შეუმჩნეველი
ἀσθένεια, -ας ἡ უძლურება
ἀσθενέω ავად ვარ
ἀσθενής, -ες 2 სუსტი
Ἀσία , -ας ἡ აზია
ἄσκησις, -εως ἡ ვარჯიში
ἀσκός, -οῦ ὁ ტყავი
ἄσμενος 2 ხალისიანი
Ἀσπασία, -ας ἡ ასპასია
ἀσπίς, -ίδος ἡ ფარი
Ἀσσύριος, -ου ὁ ასირიელი
ὁ Ἀστήρ, -έρος ὁ ასტერი (საკუთ. სახელი)
ἀστηρ, -έρος ὁ ვარსკვლავი
ἄστρον, -ου τό ვარსკვლავი
ἄστυ, -εως τό ქალაქი
ἀσύνετος 3 უგუნური
ἀσφαλῶς უშიშრად, უხიფათოდ
ἀτάρ მაგრამ
ἄτερος = ἕτερος
ἀτιθάσσευτος 2 მოურჯულებელი
ἀτιμία, -ας ἡ უპატივცემულობა
ἀτιμάζω პატივს ავყრი
ἀτιμάω = ἀτιμάζω
Ἀτρείδης, -ου ὁ ატრიდი, ატრევსის ძე (აგამემნონი ან მენელაოსი)
Ἀττική, -ῆς ἡ ატიკა
Ἀττικός 3 ატიკური, ატიკელი

ἀτυχια, -ας ἡ უბედურება
ἀτυχῆς, -ές 2 უბედური
αὐδάω (→ ηὔδα) წარმოვთქვამ
αὖθις კვლავ
Αὐλίς, -ίδος ἡ ავლისი (ბეოტიის ნავსადგური)
αὐλός, -οῦ ὁ სალამური, ავლოსი
αὐξάνω ვზრდი, ვადიდებ
ἄυπνος 2 უძილო, ფხიზელი
αὐτῆμαρ იმ დღეს
αὐτίκα მყისვე
αὐτός, αὐτή ταὐτό იგივე
αὐτός, -ή, -όν თვითონ
αὖτις კვლავ
αὐτάρ მაგრამ
αὐχήν, -ένος ὁ ქედი, კისერი
ἀφανής, -ές 2 გამოუჩენელი, უცნობი
ἀφαιρέομαι ვართმევ
ἄφθονος 2 უხვი, უშურველი
ἀφίημι ვუშვებ, ვაძევებ
ἀφικνέομαι ვუახლოვდები; მოვდივარ
ἀφίστημι გადავდგამ
ἄφλαστον, -ου, τό გემის კიჩო
ἀφορία, -ας ἡ უნაყოფობა
Ἀφροδίτης, -ης ἡ აფროდიტე
ἄφρων, -ονος 2, უგუნური
Ἀχαιοί, -ῶν οἱ აქაველნი
ἀχάριστος 2 უმადური
ἄχθομαι მწყინს
Ἀχιλλεύς, -έως ὁ აქილევსი
ἄχνυμαι ვდარდობ
ἄψ უკან

B

Βαβυλωνία, -ας ἡ ბაბილონი
βαδίζω დავდივარ
βαθύς, -εῖα, -ύ ღრმა
βαθύφρων, -ονος 2 ჭკვიანი
βαίνω დავდივარ
βάλλω ვისვრი
βάρβαρος, -ου ὁ ბარბაროსი, უცხოელი (არაბერძენი)
βάρος, -ους τό სიმძიმე
βαρύς, -εῖα, -ύ მძიმე
βαρύκτυπος 2 მქუხარე
βασιλεία, -ας ἡ სამეფო, სამეფო ძალაუფლება
βασίλεια, -ας ἡ დედოფალი
βασιλικός 3 სამეფო, მეფური
βασίλειον, -ου τό სასახლე
βασιλεύς, -έως ὁ ბასილევსი, მეფე
βασιλεύω ვმეფობ
βαστάζω ვწევ, მიმაქვს, ვატარებ
βάτραχος, -ου ὁ ბაყაყი
βέβαιος 3 მტკიცე
βέλος, -ους τό ისარი
βέλτιστος საუკეთესო
βῆμα, -ματος τό ნაბიჯი; შემაღლებული ადგილი (ტრიბუნა)
βία, -ας ἡ ძალა
βιάζομαι ვძალადობ
βίαιος 3 ძლიერი, მოძალადე
βίβλιον, -ου τό წიგნი
βιός, -ου ὁ მშვილდი
βίος, -ου ὁ ცხოვრება
βιοτεύω ვცხოვრობ
βλάπτω ვავნებ
βλάβη, -ης ἡ ვნება, ზიანი
βλέπτω ვუყურებ
βοάω ვყვირი
βοή, -ῆς ἡ ყვირილი
βοήθεια, -ας ἡ დახმარება
βοηθέω ვეხმარები
Βοιωτός, -οῦ ὁ ბეოტიელი

Βορρᾶς, Βορρᾶ (Βορέας, ου) ბორეასი, ჩრდილოეთის ქარი
βόσκω ვაძოვებ
βοτόν, -οῦ τό მობალახე საქონელი
βότρος, -υος ὁ მტევანი, ყურძენი
βουκόλος, -ου ὁ წყემსი
βουλή, -ῆς ἡ რჩევა, ზრახვა, საბჭო
βουλεύομαι ვბჭობ
βούλομαι მსურს, მინდა
βοῦς, βοός, ὁ, ἡ ხარი ძროხა (მრ. რ. βόες)
βραδέως ნელა
βραδύς, -εῖα, -ύ ნელი, დიჯი
βραχύς, -εῖα, -ύ მოკლე
βροτός 3 მოკვდავი
βρῶσις, -εως ἡ საჭმელი
βυθός, -οῦ ὁ სიღრმე
βύρσα, -ης ἡ ტყავი, გუდა
βωμός, -οῦ ὁ ბომონი, საკურთხეველი

Γ

γάλα, γάλακτος τὸ რძე
γαλήνη, -ης ἡ წყნარი, უქარო ამინდი
Γαλάτης, -ου ὁ გალატელი, კელტი
γαμετή, -ῆς ἡ ცოლი, მეუღლე,
γαμέω ვქორწინდები
γαμέομαι ვთხოვდები
γάμος, -ου ὁ ქორწინება
γαστήρ, γαστρός ἡ კუჭი, მუცელი
γαυρόομαι ვამაყობ
γεγενημένα τά (← γίγνομαι) მომხდარი ამბები
γέλως, γέλωτος ὁ სიცილი
γένεσις, -εως ἡ დაბადება, წარმოშობა
γενναῖος 3,2 თანდაყოლილი, ჯიშიანი
γεννάω ვშობ
γενναίως სახელოვნად
γένος, -ους τό გვარი, მოდგმა
γεραιός 3 დაბერებული
γεραιός, -οῦ ὁ მოხუცი
γέρας, -αος τό ჯილდო, საჩუქარი
γέρων, -οντος ὁ მოხუცი
γέυομαι გემოს ვუსინჯავ (→ ნათ. ბრ.)
γέφυρα, -ας ἡ ხიდი
γεωμέτρης, -ου ὁ მიწის მზომელი
γεωμετρία, -ας ἡ გეომეტრია
γεωργία, -ας ἡ მიწათმოქმედება
γεωργικός 3 მიწათმოქმედი
γεωργός, -οῦ ὁ მიწის მუშა, გლეხი
γεωργοῦντες, οἱ მიწათმოქმედნი
γῆ, γῆς ἡ დედამიწა
γῆρας, -αος (γήρως) τὸ სიბერე
γηράσκω ვბერდები
Γηρυών, -όνος ὁ გერიონი (მითიური გოლიათი)
γίγας, -αντος გოლიათი, გიგანტი
γίγνομαι ვიბადები, ვიქმნები
γιγνώσκω შევიცნობ
γίνομαι ვარ
Γλαῦκος, -ου ὁ გლავკოსი (მდ. ყვირილა?)
γλαῦξ, γλαυκός ὁ ბუ, ჭოტი
γλυκύς, -εῖα, -ύ ტკბილი
γλῶττα (γλῶσσα), -ης ἡ ენა
γλωσσαλγία, -ας ἡ ლაყბობა
γνώμη, -ης ἡ ჭკუა, გონება, აზრი
γνώριμος 2, 3 ცნობილი
γονεύς, -έως ὁ მშობელი
γόνυ, γόνατος τό მუხლი
γράμμα, -ματος τό ასო
γραμματά τὰ ანბანი, წერა- კითხვა
γραῦς, γραός ἡ დედაბერი
γραφή, -ῆς ἡ წერა, სურათი
γραφικός, -οῦ ὁ ფერმწერი
γράφω ვწერ
Γρύλλος, -ου ὁ გრილოსი

γυμνάζω ვავარჯიშებ (სავარჯიშოდ ვშიშვლდები)
γυμνός 3 ტიტველი
γυνή, γυναικός ἡ ქალი, ცოლი
γύψ, γυπός ὁ ძერა

Δ

δαιμόνιον, -ου τό ღვთაება
δαίμων, -ονος ὁ, ἡ ღვთაება, დემონი
δάκνω ვკბენ
δάκρυον, -ου τὸ ცრემლი
δακρύω ცრემლს ვღვრი, ვტირი
δαμάζω (δάμνημι) ვიმორჩლებ, ვსპობ
Δάμις ὁ დამისი
Δαναοί οἱ დანაელნი (ბერძენნი)
Δαρεῖος, -ου ὁ დარიოსი
δέησις, -εως ἡ თხოვნა, ვედრება
δεῖ საჭიროა, უნდა
δειδίττομαι ვაშინებ
δείδω მეშინია
δείκνυμι ვუჩვენებ
δειλός 3 მხდალი, მშიშარა
δεινός 3 საშინელი, ზარდამცემი
δεινότατα უსაშინლესად
δεινῶς საშინლად, მეტად
δειπνέω ვსადილობ, ვვახშმობ
δεῖπνον, -ου τό სადილი
δεῖται სჭირდება
δεκάτη მეათე დღე
δέκατος 3 მეათე
δέλτα τὸ დელტა, სამკუთხედის ფორმის შესართავი
δελφίς, -ῖνος ὁ დელფინი
Δελφοί αἱ დელფოსი (ფოკიის ქალაქი, სახელგანთქმული აპოლონის სამისნო ტაძრით)
δέμας τὸ ტანადობა
δένδρον, -ου τό ხე
δέομαι ვთხოვ, მჭირდება, მაკლია
δέρμα, -ματος τό ტყავი
δέρας, -ατος τό ტყავი, საწმისი
δέρκομαι დავცქერი
δέρος, -ους τό = δέρμα δέρω ვატყავებ
δεσμεύω მივაჯაჭვავ
δεσμός, -οῦ ὁ ბორკილი
δεσπότης, -ου ὁ ბატონი, მფლობელი, პატრონი, დესპოტი
δεύτερος 3 მეორე, სხვა
δέχομαι ვღებულობ
δέω შევკრავ, ბორკილს ვადებ
δηθύνω ვაყოვნებ
δῆτής, -ῆτος ἡ ბრძოლა
Δῆλος, -ου ἡ დელოსი (კუნძული)
δηλόω ვააშკარავებ, ვაცხადებ
Δημάδης, -ου ὁ დემადე (რიტორი)
Δημέτηρ, Δημήτρος ἡ დემეტრე (ღმერთქალი)
δημιουργός, -οῦ ὁ შემოქმედი, შემქმნელი, ოსტატი
δημοκρατέομαι დემოკრატიის გამგებლობაში ვარ
δημοκρατία, -ας ἡ სახალხო გამგებლობა, დემოკრატიული სახელმწიფო
δημοκρατικός 3 დემოკრატიული
δημοσίᾳ, საზოგადო წესით
δημόσιον, -ου τό სახელმწიფო
δημόσιος 3 სახალხო, საზოგადო
Δημοσθένης, -ους ὁ დემოსთენე
δῆμος, -ου ὁ ქვეყანა, მხარე, ხალხი
δήπου ნამდვილად, რასაკვირველია
δησωτήριον, -ου τό ციხე
διά (წინდ. ნათ. და აკუზ. ბრ) მეშვეობით, გამო, -ზე, გამჭოლ
διαβαίνω გადავდივარ
διαγιγνώσκω გამოვიცნობ

διαζώννυμι შემოვარტყამ, გარს შემოვავლებ
διαιρέω ვხსნი, ვწყვეტ, ვანაწილებ
δίαιτα, -ης ἡ ცხოვრების ნირი, წესი
διακλείω გზას გადავუღობავ, ჩავკეტავ
διακονέομαι ვემსახურები, ვაკეთებ, ვასრულებ
διακόσιοι 3 ორასი
διακρίνω გავარჩევ
διαλέγομαι ვსაუბრობ
διαλύω ვშლი, ვარღვევ
διαπλέω გადავცურავ
διαπρήσσομαι ვასრულებ, ვაკეთებ
διαρρέω მივედინები
διάρρυτος 3 დასერილი, მორწყული
διαρπάζω ვძარცვავ, ვაოხრებ
διατίθημι განვალაგებ, განვაწყობ
διατρίβω ვფხვნი, ვსრეს, ვანადგურებ; ვცხოვრობ, დროს ვატარებ
διαφέρω დავატარებ, განვსხვავდები, გამოვირჩევი
διαφθείρω გავანადგურებ; ვრყვნი
διάφορος 2 განსხვავებული
διδάσκαλος, -ου ὁ მასწავლებელი, მოძღვარი
διδάσκω ვასწავლი
δίδυμος 2, 3 ტყუპი, წყვილი
δίδωμι ვაძლევ
διέρχομαι გადავდივარ
διέτης 2 ორწლიანი
διέχω გავწევ, ვდგამ, ვცილდები
διηγέομαι ვუამბობ
ἵστημι გავშლი
διίφιλος 2 ზევსი საყვარელი
δικάζω განვსჯი
δικαιοσύνη, -ης ἡ სამართლიანობა
δίκαιος 2, 3 სამართლიანი
δικαστής, -οῦ ὁ მოსამართლე
δίκαιον, -ου τό სამართლიანი საქმე
δικαιοδοτέω ვმოსამართლეობ
δίκη, -ης ἡ სამართალი, სასჯელი
δίκην ჩვეულებით, სამართლით
δίκτυον, -ου τό ბადე
Διογένης, -ους ὁ დიოგენე
Διόδωρος, -ου ὁ დიოდორე
δίοπερ (διό) ამის გამო
διορθώτης, -ου ὁ გამსწორებელი
δῖος 3 ღვთისდარი
Διοσκουρίας, -άδος ἡ დიოსკურია
διότι რადგან
διπλοῦς 3 ორმაგი
διποῦς, δίποδος ორფეხა
δισχίλιοι 3 ორი ათასი
δίψάω მწყურია
διώκω მივდევ
Διώξιππος, -ου ὁ დიოქსიპე
δοκέω ვჩანვარ
δοκεῖ μοι მეჩვენება, მგონია
δολερός 3 ცბიერი, მოხერხებული
Δολίονες, -ων, οἱ დოლიონები
δολερῶς მზაკვრობით
δόλος, -ου ὁ ვერაგობა
δόξα, -ης ἡ აზრი, სახელი, დიდება
δορά, -ᾶς ἡ ტყავი
δόρυ, δόρατος τό ხე, ძელი, შუბი
δουλεύω ვიმონებ
δοῦπος, -ου ὁ ზათქი, ჟღერა
Δράκων, -οντος ὁ დრაკონტი (ძვ.წ. VII ს. ათენელი კანონმდებელი)
δράκων, -οντος ὁ გველეშაპი, დრაკონი
δράω ვაკეთებ, ვმოქმედებ
δρεπάνη, -ης ἡ ნამგალი
δρεπανηφόρος 2 ნამგლიანი, ნამგალმატარებელი (სამხედრო ეტლი)

Δρύας, -αντος ὁ დრიანტი
δρυμών, -ῶνος ὁ მუხნარი
δρῦς, δρυός ἡ ხე, მუხა
δύναμαι შემიძლია
δύναμις, -εως ἡ ძალა, ძლიერება
δυνάστης, -ου ὁ განმგებელი, მფლობელი
δυναστεία, -ας ἡ მფლობელობა, განმგებლობა, დინასტია
δυναστεύω განვაგებ, ვბატონობ
δυνατός 3 ძლიერი, შემძლე
δύο ორი
δύσμαχος 2 დაუძლეველი, ძნელად ასაღები
δυσμένης, -ές 2 მტერი, დუშმანი
δυστυχήμια, -ματος τό უბედურება, ბედუკუღმართობა
δυστυχέω უბედური ვარ
δώδεκα თორმეტი
δῶμα, -ματος τό სახლი, საცხოვრებელი
δωρεά, -ᾶς ἡ საჩუქარი
δῶρον, -ου τό საჩუქარი, წყალობა

Ε

ἐάν თუ
ἑαυτός, -ή, -όν თავისი
ἐάω (εἰάω) ნებას ვრთავ, ვაწვდი
ἑβδομήκοντα სამოცდაათი
ἑβδομηκοντάκις სამოცდაათჯერ
ἑβδομηκοστός, -ή, -όν სამოცდამეათე
ἐγγύς ახლოს
ἐγκράτεια, -ας ἡ ძალაუფლება, თავშეკავება
ἐγκώμιον, -ου τό ხოტბა
ἐγχειρίζω ხელთ ჩავუგდებ, გადავცემ
ἔγχος, -ους τό შუბი
ἐγώ (ἐγών) მე
ἔδεσμα, -ματος τό საკვები
ἑέλδωρ τό წადილი
ἕζομαι ვჯდები
ἐθέλω (θέλω) მინდა
ἔθεν = οὗ მასზე
ἐθίζω ვაჩვევ
ἔθνος, -ους τό ტომი
ἔθος, -ους τό ჩვევა, ზნე
εἰ თუ, εἰ γάρ თუკი
εἶην (← εἰμί) დაე ვიყო!
εἴδωλον, -ου τό გამოსახულება, მოჩვენება, იდოლი
εἰδώς, εἰδότος ὁ მცოდნე
εἴθε ნეტავ
εἰκάζω ვამსგავსებ
εἴκοσι ოცი
εἰκών, -όνος ἡ ხატი
*εἴκω ვემსგავსები
εἰλέω ვაბრუნებ, ვერეკები
εἱμάρμενος 3 ბედით განსაზღვრული
εἰμί ვარ (εἶναι ყოფნა)
εἶμι მივდივარ, წავალ
εἴπερ თუმცა
εἴποτε თუ ოდესმე
εἰπών ὁ მთქმელი
εἰρεσία, -ας ἡ ნიჩბვა
εἰρήνη, -ης ἡ მშვიდობა, ზავი
ἴρω ვამბობ
εἰς (წინდ. აკუზ. ბრ.) -კენ, -ზე
εἷς, μία, ἕν ერთი
εἰσάγω შემომყავს
εἰσαθρέω ვუცქერ, ვამჩნევ
εἰσβάλλω ვისვრი, ვაგდებ
εἰσβολή, -ῆς ἡ თავდასხმა, შესასვლელი
εἴσοδος, -ου ἡ შესასვლელი
εἴσω (→ აკუზ.) შიგნით
εἶτα შემდეგ

εἴωθα მივეჩვიე
ἐκ (წინდ. ნათ. ბრ.) -დან, -გან
ἑκάτερος 3 თითოეული, ერთიც და მეორეც, ორივე
ἑκατόμβη, -ης ἡ ჰეკატომბე, ას ხარიანი მსხვერპლი
ἑκατηβελέτης (ἑκατηβόλος) ου ὁ შორსმტყორცნელი
ἑκατόν οἱ, αἱ, τά ასი
ἑκβοάω წამოვიძახებ, ყყვირი
ἐκβολή, -ῆς ἡ ამოგდება, გაძევება, განდევნა, უარყოფა; შესართავი
ἐκδέρω ტყავს ვაძრობ, ვატყავებ
ἐκεῖ იქ
ἐκεῖνος, -η, -ον ის, იგი
ἐκηβόλος 2 შორსმსროლელი
ἐκθερμαίνω გამოვათბობ, ვათბობ
ἑκκαίδεκα თექვსმეტი
ἐκκαλύπτω ვხსნი, ვაშიშვლებ, ვააშკარავებ
ἐκκλησία, -ας ἡ სახალხო კრება
ἐκκάω (ἐκκαίω) ამოვწვავ
ἐκκαθαίρω ვწმენდ, ვაპრიალებ
ἐκκολάπτω ჩამოვაგდებ; გამოვჩეკ
ἐκλέγομαι ვირჩევ
ἐκλύω გამოვხსნი, ვათავისუფლებ
ἐκπέρθω ვამხობ, ვანადგურებ
ἐκπηδάω გადავხტები
ἐκπίνω შევსვამ, ვსვამ
ἐκπίπτω ვაგდებ; ჩავდივარ, ჩამოვედინები
ἐκπλήσσω გამოვამტვრევ; შევაშფოთებ
ἐκτελευτάω აღვასრულებ, განვახორციელებ
ἐκτέμνω ამოვჭრი
ἐκτίνω ვიხდი
ἕκτος 3 მეექვსე
ἔκτοτε იმ დროიდან
ἐκτρέπομαι გადავუხვევ
Ἕκτωρ, -ορος ὁ ჰექტორი
ἐκφέρω გამომაქვს, გამომყავს
ἐκφεύγω გავურბივარ
ἐκφοβέω ვაშინებ
ἐκχαράδρόω დავღარავ, დავხრავ
ἐκχέω ვღვრი
ἐλαία, -ας ἡ ზეთის ხილის ხე, ზეთისხილი
Ἐλάτεια, -ας ἡ ელატია (ფოკისის ქალაქი)
ἔλαιον, -ου τό ზეითუნის ზეთი
ἐλάττων, ἔλαττον უფრო მცირე, უფრო პატარა
ἐλαύνω ვერეკები, გავრეკავ
ἔλαφος ὁ, ἡ ირემი, ფურირემი
ἐλαχίστος 3 უმცირესი, ყველაზე პატარა
ἐλέγχω ვარცხვენ, ვამჟღავნებ
ἐλεέω თანავუგრძნობ, მეცოდება
Ἑλένη, -ης ἡ ელენე
ἐλεύθερος 2, 3 თავისუფალი
ἐλευθερία, -ας ἡ თავისუფლება
ἐλευθερόω ვათავისუფლებ
Ἐλευσίς, -ῖνος ἡ ელევსინი
ἐλέφας, -αντος ὁ სპილო
ἑλικῶπις, -ιδος თვალბრიალა
ἕλκω (ἑλκύω) მივათრევ, ვეწევი
Ἕλλην, ηνος ὁ ელინი, ბერძენი
Ἑλληνικός 3 ელინური, ბერძნული
ἐλπίς, -ίδος ἡ იმედი, მოლოდინი
ἐλώρια τά (= ἕλωρ) ნადავლი (= მიგდებული გვამი, ლეში)
ἐμβάλλω ჩავაგდებ, თავს დავატეხ, მოვგვრი
ἐμβολή, -ης ἡ 1. თავდასხმა, 2. შესართავი

ἔμμεναι = εἶναι
ἐμός 3 ჩემი
ἔμπειρος 2 გამოცდილი
ἔμπης (ἔμπας) ოღონდ
ἐμπίπλημι ვავსებ
ἐμπίπτω ჩავვარდები
ἐμπλέω მივცურავ
ἔμποριον, -ου τό სავაჭრო ადგილი
ἐμφανίζω ვაჩვენებ
ἐμφέρω შემომაქვს (ἐνεχθείς
შეტანილი, ჩამოდენილი)
ἐμφυτεύω ვამყნობ, ვუნერგავ
ἐν (ἐνί თანდ. მიც. ბრ.) -ში
ἐναντιόομαι ვეწინააღმდეგები
ἐνάντιος, -ου ὁ მოწინააღმდეგე,
მტერი
ἔνδοξος 2 სახელოვანი, ცნობილი
ἐνδύω ჩავიცვამ
ἐνεδρεύω ჩავუსაფრდები
ἕνεκα (თანდ. ნათ. ბრ.) გამო, -თვის
ἐνενηκοστός 3 ოთხმოცდამეათე
ἐνεστῶτα (ἐνίστημι), -ων τά აწმყო
ἔνθα აქ: მაშინ
ἐνιαυτός, -οῦ ὁ წელიწადი
ἔνιοι ზოგიერთნი
ἐνίοτε ზოგჯერ
ἐννέα ცხრა
ἐννῆμαρ ცხრა დღეს
ἔνοικος, -ου ὁ მკვიდრი მოსახლე
ἔνοπλος 2 შეიარაღებული
ἐνταῦθα აქ: მაშინ
ἐντάφιον, -ου τό დასაკრძალავი
სამოსელი
ἐντέλλω ვბრძანებ, ვავალებ
ἐντεῦθεν აქედან
ἔντονος 2 დაძაბული
Ἐνυάλιος, -ου ὁ ენიალოსი (= არესი –
ომის ღმერთი)
ἕξ ექვსი
ἐξαιφνής ანაზდეულად, უცებ
ἑξάκις ექვსჯერ
ἑξακισχίλιοι 3 ექვსი ათასი
ἑξακόσιοι 3 ექვსასი
ἑξακοσιοστός 3 მეექვსასე
ἐξαρτάω ჩამოვკიდებ
ἔξειμι გამოვდივარ
ἐξελαύνω გამოვრეკავ, გამოვაძევებ
ἐξέρχομαι გამოვდივარ
ἔξεστι(ν) შეიძლება
ἑξηκοστός 3 მესამოცე
ἐξίημι ვუშვებ, ვაგზავნი, ჩავედინები
ἐξίσταμαι ვუთმობ
ἐξορύττω ამოვთხრი
ἐξουσία, -ας ἡ შესაძლებლობა,
უფლება
ἔξω გარეგნულად, გარეთ
ἐοικώς მსგავსი
ἐόντα τά არსებული
ἑός (ἑή, ἑόν) – ἑοῖος, ἑοῖσι თავისი
ἐπαγγέλλω ვაცხადებ, ვუწყებ
ἐπαγγέλλομαι აღვუთქვამ
ἐπάγω მომაქვს, მომყავს
ἐπαγινέω = ἐπάγω მომყავს
ἐπαινέω ვაქებ
ἔπαινος, -ου ὁ ქება
Ἐπαμεινώνδας, -ου ὁ ეპამინონდა
(თებელი სარდალი)
ἐπανέρχομαι ავდივარ, ვბრუნდები
ἐπαίρω ვწევ
ἐπαχθίζω ვტვირთავ
ἐπεί მას შემდეგ, როცა, როდესაც
ἐπειδή ვინაიდან, რაკიღა, როცა
ἐπειδαν (ἐπειδή) როცა, მას შემდეგ,
რაც...
ἔπειμι ვარ, ზედ ვიმყოფები
ἔπειμι მივდივარ, ვუახლოვდები

ἔπειτα შემდეგ
ἐπευφεμέω ვუდასტურებ
ἐπέχω მიჭირავს, თავს ვიკავებ
ἐπέων = ἐπῶν
ἐπί (წინდ. ნათ. და აკუზ. ბრ.) -ზე, -კენ, წინააღმდეგ, -თვის
ἐπιβουλεύω (მიც. ბრ.) ვერაგობას ვუწყობ
ἐπιδείκνυμι ვუჩვენებ
ἐπιγενόμενοι οἱ მომავალი თაობები
ἐπιγιγνώσκω შევიტყობ
ἐπιζητέω ვეძებ
ἐπιθαλάσσιος ზღვისპირა
ἐπιθυμέω მსურს
ἐπιθυμία, -ας ἡ სურვილი
ἐπικαλέομαι მოვუხმობ
ἐπίκειμαι ვმდებარეობ
ἐπικλώθω ძაფს ვართავ
ἐπικομίζω გამაქვს
ἐπικρατέω ვეუფლები
ἐπικύνδυνος 2 საშიში, საფრთხიანი
ἐπικυφίζω ვამსუბუქებ
ἐπιλανθάνομαι მავიწყდება
ἐπιμέλεια, -ας ἡ მზრუნველობა
ἐπιμελέομαι = ἐπιμέλομαι ვზრუნავ, ვუვლი
ἐπιμελῶς ზრუნვით, მზრუნველად
ἐπιμέμφομαι ვწყრები, ვკიცხავ
ἐπιμύθιον, -ου τό შეგონება
ἐπίορκον, -ου τό ფიცის გატეხა
ἐπισκιάζομαι ვიჩრდილები
ἐπισπάω ამოვზიდავ, ამოვიღებ
ἐπίσταμαι ვიცი, ძალმიძს
ἐπιστέλλω ვუგზავნი, ვუცხადებ
ἐπιστήμη, -ης ἡ ცოდნა, მეცნიერება
ἐπίστημι ვდგამ, ვდგები
ἐπιστήμων, -ονος 2 მცოდნე
ἐπιστολή, -ῆς ἡ წერილი, გზავნილი
ἐπιτάσσω ვადებ, ვავლებ
ἐπιτάφιος 2 საფლავზედა
ἐπιταχθέντα, -ων τά დავალებანი, ბრძანებანი
ἐπιτελέω ვასრულებ
ἐπιτέλλω ვუბრძანებ
ἐπιτεχνάω ხერხს მივმართავ
ἐπιτήδεια, -ας ἡ სურსათი, სახსარი
ἐπιτηρέω ვზვერავ; ველოდები
ἐπιτίθεμαι თავს ვესხმი
ἐπιτίθημι დავუდებ, ვუწესებ, ვადგამ, ვადებ
ἐπιτρέπω ვაბრუნებ, გადავცემ, ნებას ვრთავ
ἐπιτρίβω ვსრეს, ვსპობ
ἐπιτυχόντες, -ων οἱ უბრალონი, შემთხვევითნი
ἐπιφέρω (→ ἐποίσει) შემაქვს, აღვმართავ
ἐπίχαρις, -ιτος თავაზიანი, ალერსიანი
ἐποίκιον, -ου τό დაბა, დასახლება
ἐποίχομαι ვუახლოვდები, გარს ვუვლი
ἕπομαι მივსდევ, მივყვები
ἑπομβρία, -ας ἡ თავსხმა, წყალდიდობა
ἔπος, -ους τό სიტყვა, ამბავი, ლექსი, ეპოსი
ἑπτά შვიდი
ἑπτάκις შვიდჯერ
ἑπτακόσιοι, αι, α შვიდასი
ἑρατός 3 საამო
Ἑρατώ, -οῦς ἡ ერატო (სატრფიალო პოეზიის მუზა)
ἐράω მიყვარს
ἔργον, -ου τό საქმე, შრომა
ἔρδω ვასრულებ
ἐρεθίζω ვაბრაზებ

ἐρέω (მყობ. εἶρω) მოგითხრობ
ἐρῆμος 2, 3 ცარიელი
ἐρίζω ვედავები, ვეჯიბრები, ვდავობ
Ἐρινύες, -ων αἱ ერინიები (შურისძიების ქალღმერთები)
Ἐρινύς, -ύος ἡ ერინია
ἔρις, -ιδος ἡ დავა, ჯიბრი, შური
ἔριφος, -ου ὁ ციკანი
Ἐριχθόνιος, -ου ὁ ერიხთონიოსი
Ἑρμῆς, -οῦ ὁ ჰერმესი
ἔρπω ვცოცავ
Ἐρύθεια, -ας ἡ ერითია (სამთავიანი ურჩხულის გერიონის სამფლობელო)
ἐρυθρός 3 წითელი, მეწამული
ἔρυμα, -ματος τό დაცვა, სიმაგრე
ἐρυμνός 3 გამაგრებული, კარგად დაცული
ἔρχομαι (ἦλθον) მოვდივარ
ἔρως, -ωτος ὁ სიყვარული
ἔρω (ἐρείομεν) ვეკითხები
ἐρωτάω ვეკითხები
ἔσειμι შევდივარ
ἐσθίω ვჭამ
ἐσθλόν, -οῦ τό ბედნიერება, სიკეთე
ἐσθλός 3 კეთილშობილი, კეთილი, მამაცი
ἐσκευάμενοι, -ων οἱ მორთულნი
ἑσπέρα, -ας ἡ საღამო, დასავლეთი
Ἕσπερος, -ου ὁ საღამოს ვარსკვლავი
ἐσσόμενα τά რაც იქნება
ἑστία, -ας ἡ კერა, სამსხვერპლო
ἑταῖρος, -ου ὁ ამხანაგი, მეგზური
Ἐτεοκλῆς, -έους ὁ ეტეოკლე
ἕτερος, -ου ὁ მეორე
ἕτερος 3 მეორე (ორში), სხვა
ἐτήσιος 2 ყოველწლიური
ἔτι კიდევ. ჯერ, კიდევ
ἑτοιμάζομαι ვიმზადებ
ἔτος, -εος τό წელიწადი
εὖ კარგად
εὐβοτούμενος საძოვრებით მდიდარი
εὔγνωστος 2 კარგად ცნობილი
εὐδαίμων 2 ბედნიერი
εὐεργεσία, -ας ἡ კეთილმოქმედება
εὐεργέτης, -ου ὁ კეთილისმქმნელი
εὐεργετέω სიკეთეს ვუწევ, კარგ საქმეს ვაკეთებ
εὐθύς პირდაპირ, მყისვე
εὐῐ́ης, -εῖα, -ύ სწორი, პირდაპირი
εὔκαιρος 2 შესაფერი, დროული
εὔκαρπος 2 ნაყოფიერი
εὐκλεία, -ας ἡ დიდება, სახელი
εὐκλεής, -ές 2 სახელოვანი
εὐκνήμις, -ιδος წვივდარაბტული
εὐκοσμία, -ας ἡ წესრიგი
εὐμεγέθης 2 დიადი, ძალიან დიდი
εὐνομία, -ας ἡ კანონიერება
εὔνους 2 გონიერი, კეთილგანწყობილი
εὔπτερος 2 ძლიერფრთიანი, ფრთაშესხმული
εὔπορος 2 მარჯვე. მოხერხებული გასასვლელი
εὑρίσκω ვპოულობ
εὖρος, -ους τό სიგანე
Εὐρυδίκη, -ης ἡ ევრიდიკე
Εὐρύκλεια, -ας ἡ ევრიკლია (ოდისევსის ძიძა)
εὐρύς, -εῖα, -ύ ფართო, ვრცელი
Εὐρυσθεύς, -έως ὁ ევრისთევსი
εὐρυκείων, -οντος ფართო ძალაუფლების მქონე (late tyrannus)
Εὐρώπη, -ης ἡ ევროპე (აგენორის ასული)
εὐτυχία, -ας ἡ ბედნიერება

εὐτυχέω ბედნიერი ვარ
εὐτυχής 2 ბედნიერი
εὖχομαι ვლოცულობ, აღვუთქვამ
Εὐφράτης, -ου ὁ ევფრატი
εὐχωλή, -ῆς ἡ აღთქმა, ლოცვა
Ἐφέσιος 3 ეფესელი
ἐφήμερος 2 ძედღეური
Ἐφιάλτης, -ου ὁ ეფიალტე
ἐφίεμαι მივისწრაფვი, მსურს
ἐφικνέομαι მივაღწევ, ვწვდები
ἔφιππος 2 ცხენზე შემჯდარი, ამხედრებული
ἔφορος, -ου ὁ ეფორი (თანამდებობის პირი სპარტაში)
ἐχεπευκής 2 ბასრი
ἐχθαίρω ვმტრობ
ἔχθρα, -ας ἡ მტრობა
Ἐχινάδες, -ων αἱ ექინადები (9 კუნძული იონიის ზღვაში)
ἐχυρός 3 მტკიცე, გამაგრებული
ἔχω ბაქვს, მყავს, მიჭირავს
ἐών = ὤν მყოფი
ἕως. ἑῶ ἡ განთიადი, აღმოსავლეთი
Ἕως (Ἠώς) ეოსი (ლათ. ავრორა), განთიადის ქალღმერთი
ἑῷος 3, 2 განთიადისა, აღმოსავლეთისა
ἑωυτού = ἑαυτοί თვითონ, ისინი

Z

ζάθεος 3, 2 წმიდა
ζάω ვცხოვრობ, ვცოცხლობ
ζεύγνυμι უღელში შევაბამ, დავუღლავ
Ζεῦξις, -ιδος ὁ ძევქსისი (ძვ. წ. V ს. მხატვარი)
Ζεύς, Διός ὁ ზევსი
ζηλόω ვბაძავ, ვეჯიბრები
ζηλωτής, -οῦ ὁ მეტოქე, ეჯვიანი, მიმდევარი, მიმბაძველი
ζημία, -ας ἡ ზიანი, სასჯელი
ζημιόω ვსჯი, ვაჯარიმებ
ζῆν τό სიცოცხლე
ζητέω ვეძებ, ვცდილობ
ζήτησις, -εως ἡ ძებნა
ζωγράφος, -ου ὁ მხატვარი
ζῷον, τό ცხოველი, ცოცხალი არსება

H

ἤ ვიდრე; ἤ ... ἤ ან ... ან
ἠβάσκω ვეჯაჯუკდები, ვმწიფდები
ἡγεμών, ονος ὁ წინამძღოლი, ჰეგემონი
ἡγέομαι წინ მივუძღვები; ვთვლი
ἠδέως სიამოვნებით, ხალისით
ἠδέ აგრეთვე
ἤδη უკვე
ἥδιον (ἡδύ) უფრო ხალისით
ἥδιστος (აღ. ხარისხი ზედსართავისა ἡδύς, -εῖα, -ύ სასიამოვნო) ყველაზე უფრო სასიამოვნო
ἡδονή, -ῆς ἡ კმაყოფილება, განცხრომა
Ἠέλιος = Ἥλιος ὁ ჰელიოსი (მზის ღმერთი)
ἦθος, -ους τό ზნე, ჩვეულება, ხასიათი
ἥκω მოვდივარ
ἡλικία, -ας ἡ ასაკი, მოწიფულობა
ἧμαι ვზივარ
ἡμεῖς ჩვენ
ἡμέρα, -ας ἡ დღე
ἥμερος 3 მოშინაურებული, თვინიერი
ἡμέτερον, -ου τό ჩვენი მხარე, ჩვენი საქმე
ἡμέτερος 3 ჩვენი

ἡμίθεος, -ου ὁ ნახევრად ღმერთი
ἥμισυς, ἡμίσεια, ἥμισυ ნახევარი
ἤν 1) აი! = ἐάν თუ
Ἡνίοχος, -ου ὁ მეეტლის თანაავარსკვლავედი
ἡνίοχος, -ου ὁ სადავის მპყრობელი, მეეტლე
ἦπαρ, ἥπατος τό ღვიძლი
ἤπειρος, -ου ἡ ხმელეთი, მიწა
Ἥρα (η) ἡ ჰერა (ქალღმერთი)
Ἡρακλῆς, -έους ὁ ჰერაკლე
ἤρως, -ῆρωος ὁ ბელადი, გმირი
ἡσυχάζειν τό მშვიდად, მოსვენებით ყოფნა
ἡσυχάζω მშვიდად ვარ, ვისვენებ
ἡσυχία, -ας ἡ სიმშვიდე, სიწყნარე
ἥσυχος 2 მშვიდი, წყნარი
ἤτοι ხოლო
ἧττα (ἥσσα), -ης ἡ დამარცხება
ἡττάομαι (ἡσσάομαι) ვმარცხდები, ვსუსტდები
ἦτορ, -ορος τό მკერდი
ἠΰκομος 2 (εὔκομος) ლამაზთმიანი
Ἥφαιστος, -ου ὁ ჰეფესტო
ἠών, -όνος (ἠϊών) ἡ ზღვის სანაპირო

Θ

θάλαμος, -ου ὁ ცალკე ოთახი, სასარეცლო, საძინებელი; დარბაზი
Θαλῆς, -εω ან -οῦ ὁ თალესი (ფილოსოფოსი)
θάλαττα (θάλασσα), -ης, ἡ ზღვა
θάλλω ვყვავი
θαμειαί მრავალრიცხოვანნი, ხშირნი
θάνατος, -ου ὁ სიკვდილი
θάπτω ვმარხავ, ჩავასვენებ
θαῤῥαλέος 3 გამბედავი, მამაცი
θαῤῥαλέως გაბედულად
θαρσέω ვბედავ
θατέρῳ = τὸ ἑτέρῳ მეორე'ხე
θάττω, θᾶττων (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა ταχύς, -εῖα, -ύ სწრაფი) უფრო სწრაფი
θαυμάζω აღფრთოვანებული ვარ
θαυμάσιος 3 საოცარი, საკვირველი
Θαυμαστός საოცარი
θαυματοποιός, -οῦ ὁ ოინბაზი
Θάψακος, -ου ἡ თაფსაკე (ქალაქი სირიაში)
Θεά,-ᾶς, ἡ ქალღმერთი
θεαγένης, -ους ὁ თეაგენე
θεάομαι ვხედავ, ვუყურებ
θεατής, -οῦ ὁ მაყურებელი
θεῖον, -ου τό ღვთაება
θεῖος 3 ღვთაებრივი
θέλω მსურს
θεμιστοκλῆς, -έους ὁ თემისტოკლე
Θεόπομπος, -ου ὁ თეოპომპე
θεός, -οῦ ὁ ღმერთი
θεός, -οῦ ἡ ქალღმერთი
θεράπαινα, -ας ἡ მოახლე
θεραπεύω ვემსახურები, თაყვანს ვცემ
θεράπων, -οντος ὁ მეგზური ამხანაგი, მსახური
Θερμοπύλαι αἱ თერმოპილი („თბილი კარიბჭე"- ვიწრო გასასვლელი თესალიიდან შუა საბერძნეთში)
Θερμώδων, -οντος ὁ მდინარე თერმოდონტი
θέρος, -ους τό ზაფხული
Θεσμοφόρος, -ου ὁ ἡ „კანონმდებელი" (დემეტრეს ეპითეტი)
Θῆβαι, -ῶν αἱ თებე
Θηβαΐς, -ΐδος ἡ თებაიდა (პოემა)
Θηβαῖος, -ου ὁ თებელი

θήκη, -ης ἡ საცავი, აკლდამა
θήρ, θηρός, ὁ ნადირი, ცხოველი
θήρα, -ας ἡ ნადირობა
Θηραμένης, -ους ὁ თერამენე (ოცდაათ ტირანთაგანი)
θηρευτής, -οῦ ὁ მოწადირე
θηρεύω ვნადირობ
θήριον, -ου τό ნადირი
Θησεύς, -έως ὁ თესევსი
θίς, θινός ἡ ქვიშიანი სანაპირო
θνητός 3 მოკვდავი
θνήσκω ვკვდები
Θόας, -αντος ὁ თოანტი
θοός 3 სწრაფი
θοπυβώδης 2 შფოთიანი
Θρᾴκη, -ης ἡ თრაკია
Θρᾴξ, -ᾳκός ὁ თრაკიელი
Θρασύβουλος, -ου ὁ თრასიბულე (ოლიგარქიისა და ოცდაათის ტირანიის დამამხობელი ათენელი მოღვაწე)
θρενέω ვმღერი სამგლოვიარო სიმღერას, ვტირი
θρίξ, τριχός ἡ თმა
θρόνος, -ου ὁ სამეფო ტახტი, სავარძელი
θυγάτηρ, θυγατρός ἡ ასული, ქალიშვილი
θυμοόμαι ვბრაზობ
θυμός, -οῦ ὁ სული, გუნება განწყობა, სურვილი
θυμωθείς გაბრაზებული
θύρα, -ας ἡ კარი, ჭიშკარი
θύρη, ἡ = θύρα
θύω მსხვერპლს ვწირავ
θώραξ, -ακος ὁ ჯავშანი, თორი

I

ἰάομαι ვკურნავ
Ἰάσων, -ονος ὁ იასონი
ἰατρός, -οῦ ὁ ექიმი, მკურნალი
Ἴβηρες, οι იბერები
Ἰβηρία, -ας ἡ იბერია
ἴδιον, -ου το საკუთრება
ἴδιος 3 თავისი, საკუთარი
ἰδιωτικός 3 კერძო, კუთვნილი, უბრალო
ἰδού აი, აჰა!
ἴδρυμα, -ματος τό ნაგებობა
ἱδρύω ვათავსებ, ვდგამ, ავაგებ
ἱδρώς ოფლი
ἱερά, -ῶν τά შესაწირი მსხვერპლი
ἱεραξ, -ακος ὁ ქორი, შევარდენი
ἱέρεια, -ας ἡ ქურუმი ქალი
ἱερεῖον, -ου τό სამსხვერპლო საქონელი, მსხვერპლი
ἱερεύς (ιρεύς), -έως ὁ ქურუმი
ἱερόω, -οῦ τό ტაძარი, სამლოცველო
ἱερός 3 წმინდა, შეწირული
Ἰήσων ὁ = Ἰάσων იასონი
Ἰθάκη, -ης ἡ ითაკა (კუნძული)
Ἰθακήσιος, -ου ὁ ითაკის მოსახლე
ἴθι εἰμί წადი!
ἰθύνω ვმართავ
ἰθύς პირდაპირ
ἱκανός საკმაო (საკმაოდ ძლიერი)
ἱκετεύω ვევედრები
ἱκέτης, -ου ὁ მავედრებელი
ἱκνέομαι მოვდივარ, ვაღწევ
Ἴκτινος, -ου ὁ იქტინოსი
ἱλάομαι ვიმწყალობლებ
ἴλεως, ἴλεων მოწყალე
Ἴλιος ἡ, (τὸ Ἴλιον) ილიონი - ტროა

(Τροιή - Τρῳα, რომლის ციხე-სიმაგრეა პერგამოსი ἡ Πέργαμος)
ἰλύς, ἰλύος ἡ შლამი, ტალახი
ἰμάτιον, -ου τό ქსოვილი, ლაბადა, ტანისამოსი
ἰμερτός სასურველი, სანუკვარი
ἵνα რათა
Ἰνδικός 3 ინდოეთისა
Ἰνδός, -ου ὁ ინდოელი
Ἰνώ, -οῦς ἡ ინო
ἰός ὁ ხელშუბი, ისარი
ἱππεύς, -έως ὁ ცხენოსანი
Ἵππος, -ου ὁ ჰიპოსი (ცხენის წყალი)
ἵππος, -ου ὁ ცხენი
ἰσθμός, -οῦ ὁ შემაერთებელი ყელი, ვიწრობი
Ἰσμαρικός 3 ისმარული (თრაკიული)
Ἰσοκράτης, -ους ὁ ისოკრატე
ἴσος 3 თანაბარი, ერთნაირი
ἵστημι ვდგამ
ἱστορία, -ας ἡ ისტორია
ἱστοριογράφος, -ου ὁ ისტორიის მთხზველი, ისტორიკოსი
ἱστός საქსოვი დაზგა
Ἴσσοι, -ων οἱ = Ἰσσός, οῦ ἡ ისოსი (ქალაქი კილიკიაში)
ἰσχυρός 3 ძლიერი მტკიცე, მრისხანე
ἰσχύω ძლიერი ვარ; ძალმიძს
ἴφθιμος 3 ძლიერი, უდრეკი
ἴφι ძალით
Ἰφιγένεια, -ας ἡ იფიგენია
ἰχθύς, ἰχθύος ὁ თევზი
ἰών, ἰόντος (εἰμι) მომსვლელი
Ἴωνες, -ων οἱ იონიელები
Ἰωνική, -ης ἡ იონიელი ქალი
Ἰωνικός 3 იონიური, იონიელი

K

Κάδμος, -ου ὁ კადმოსი (თებეს ლეგენდარული მეფე)
καθαίρω ვწმენდ. ვბან
καθάπερ ზუსტად ისე. როგორც
καθέζομαι ვჯდები
καθεύδω ვწვები დასაძინებლად, მძინავს
καθιλάω მივაკრავ, მივაჭედებ
κάθημαι ვჯდები, ვზივარ
καθίζω ვსვამ; ვჯდები
καθίστημι ვდგამ, დავაყენებ, დავადგენ, ვაწესებ
καθοπλίζομαι შევიარაღდები
καθορμίζομαι ნაპირს მივადგები
καί (კავშ.) და
καίπερ თუმცა
καιρός, -οῦ ὁ ხელსაყრელი დრო; დრო
ἐν καίρῳ დროზე
Καῖσαρ, -αρος ὁ კეისარი
καίω ვწვავ
κἀει = καὶ ἐκει იქ
κἀκεῖνος = καὶ ἐκεῖνος იგიც
κακία, -ας ἡ ბოროტება
κακίων, κάκιον (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა κακός 3 ცუდი)უფრო ცუდი
κακολογέω ავს ვამბობ, ვლანძღავ
κακόω, -οῦ τό ბოროტება, სიავე, უბედურება
κακός 3 ცუდი, ბოროტი, ავი
κάκ' ὀσσόμενος ავად მზირალი
κακοῦργος, -ου ὁ ავისმქნელი, ავაზაკი
κακόω ვაწვალებ, ვავნებ
κακῶς ცუდად, ავად, ბოროტად
καλέω ვეძახი, ვხუმრობ; ვუწოდებ

Καλλίας, -ου ὁ კალიასი
καλλίων, κάλλιον καλός (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა 3ლამაზი, მშვენიერი), უფრო ლამაზი, უფრო მშვენიერი
κάλλος, -ους τό სილამაზე, მშვენიერება
καλοκἀγαθία, -ας ἡ ზნეობრივი სისპეტაკე, ზნეობრივი სრულყოფილება
καλός ლამაზი; მშვენიერი, კეთილი
Κωλυψώ, -οῦς ἡ კალიფსო (ნიმფა)
Κώλχας, -αντος, ὁ კალქანტი
καλῶς ლამაზად
κάλως, -ω ὁ ბაგირი
κάματος, -ου ὁ შრომა, გარჯა
Καμβύσης, -ου ὁ კამბისე
κάμηλος, -ου ὁ, ἡ აქლემი
κάμνω ვიღლები
κᾶν = καὶ αν
Κανίδιος, -ου ὁ კანიდიოსი
κάνναβις, -εως ἡ კანაფი
κανοῦω, -οῦ τὸ კალათა
κἀπί = καὶ ἐπί
Καπιτώλιον, -ου τό კაპიტოლიუმი
καπνός -ου ὁ კვამლი
κάρπος, -οῦ ὁ ტახი, გარეული ღორი
κάρηνον, -ου τό თავი, მწვერვალი
κάρπος, -ου ὁ ნაყოფი
Καρχηδόνιος, -ου ὁ კართაგენელი
Καρχηδών, -ονος ἡ კართაგენი
καστωλός, -οῦ ἡ კასტოლოსი (ქალაქი ლიკიაში)
καταβαίνω ჩამოვდივარ, ვეშვები, ჩავდივარ
(κατάβηθι ჩამო!)
Κατάβασις, -εως ἡ დაღმა სვლა, კატაბასისი
κατά (წინდ. წათ. და აკუზ.) ქვეშ; განმავლობაში, წინაღმდეგ
κατάγω ჩამომყავს
καταδύω ვუშვებ, ვტვირთავ, ჩავდივარ
καταζεύγνυμι უღელში შევაბამ
κατάζευξις, -εως ἡ შეერთება, დაუღლვა
καταθνησκω ვკვდები
κατακαίω ვწვავ, შევწვავ
κατακεῖμαι ვწევარ
κατακοιμίζω ვაძინებ
κατακομίζω ჩამომაქვს
κατακόπτω დავანაწილებ, ნაწილ-ნაწილ ვაპობ
κατακτείνω ვკლავ
καταλαμβάνω ვიპყრობ, ვიტაცებ, მივწვდები, ხელს ვტაცებ
καταλείπω ვიტოვებ, ვტოვებ
καταλύω ვხსნი, ვშლი, ვსპობ, ვანგრევ
καταντάω ვაღწევ, მივდივარ
καταπέμπω ვგზავნი, ვნიშნავ
καταπηδάω ჩავხტები
καταπέσσω ჩავხარშავ, ჩავიკლავ
καταπέτομαι ჩამოვფრინდები
καταπίνω ვსვამ, ვყლაპავ
καταῤῥάπτω გამოვკერავ
καταρρέω მივედინები
καταρρήγνυμι ვანგრევ. ვამტვრევ, ვხევ
κατασκάπτω აღვგვი, დავამხობ, მოვთხრი
κατασκευάζω ვამზადებ, ვაგებ, ვამარაგებ
κατασκευή, -ης ἡ მომზადება, მორთულობა, მოწყობილობა
κατασκεύω ავაგებ, ვამზადებ
κατατετριμένος დახვრეტილი

κατατιτράω ვხვრეტ
κατατίθημι ჩავუდებ
κατατοξεύω ვკლავ (ისრით) გავგმირავ
καταφέρω ჩამომაქვს
καταφλέγω ვწვავ
κατεσθίω ვჭამ, შევჭამ (κατέφαγον აორ. შეჭამა)
κατέχω მიჭირავს, ვფლობ
κατήγορος, -ου ὁ, ἡ მამხილებელი, ბრალმდებელი
κατίστημι ვდგამ
κατοικέω ვსახლობ
Καύκασος, -ου ὁ კავკასიონი
κάω = καίω ვწვავ
κεῖμαι ვწევარ, ვმდებარეობ
κείμενος 3 მდებარე
κείω ვკრეჭ
κεῖται (← κεῖμαι) აწყვია
κεκλιμένος 3 დაყრდნობილი
Κέκροψ, -οπος ὁ კეკროპსი (ათენის ლეგენდარული დაამარსებელი)
κεκεύειν τό ბრძანება
κελεύω ვარწმუნებ, ვუბრძანებ
κέως 1 ცარიელი
κεραματός კრამიტით დახურული, კრამიტონი
κέραννυμι ვურევ
κεραυνός, -οῦ ὁ მეხი, ელვა
κεραυνόω მეხს დავცემ
κέρας, -ατος τό (κέρως) რქა
Κέρβερος, -ου ὁ ურჩხული, კერბერი (საიქიოს სამთავიანი ძაღლი)
κέρδος, -ους τό სარგებელი, მოგება
Κέρκυρα, -ας ἡ კერკირა (კუნძული)
κεφαλή, -ῆς ἡ თავი
κῆδομαι ვწუხვარ
κῆλον, -ου τό ისარი
κῆπος, -ου ὁ ბაღი
κῆρ, -ος τό გული, მკერდი
κηρός, -οῦ ὁ ცვილი
κήρυξ, -υκος ὁ მაცნე, შიკრიკი, მაუწყებელი
κηρύττω (κηρύσσω) ვაცხადებ, ვაუწყებ
κιθαρῳδός, -οῦ ὁ კითარაზე მომღერალი
Κιλικία, -ας ἡ კილიკია
Κίλλα, -ας ἡ კილა (ადგილი აზიაში)
Κίμων, -ωνος ὁ კიმონი (ათენელი სარდალი V ს. ბვ.წ.)
κινδυνεύω საფრთხეში ვარ
κίνδυνος, -ου ὁ საფრთხე, ხიფათი
κίνεω ვამოძრავებ
Κίπον, -ου τό კიტიონი (კვიპროსის ქალაქი)
κιχάνω ვაწყდები, ვხვდები
κίω მივდივარ
κλαγγή, -ῆς ἡ ზუზუნი, ხმაური; ყვირილი
κλάζω ვხმაურობ, ავჟღერდები
κλεινός 3 სახელგანთქმული, ცნობილი
κλείω ვხურავ, ვკეტავ
Κλειώ, οῦς ἡ კლიო (ისტორიის მუზა)
κλέπτης, -ου ὁ ქურდი
κλέπτω ვიპარავ, ვიტაცებ
κλῄζω ვადიდებ, ვაქებ, ვუწოდებ
κλίνομαι ვეყრდნობი
κλοπή, -ῆς ἡ ქურდობა
Κλυταιμνήστρη, -ης ἡ კლიტემნესტრა
κλυτός 3 სახელგანთქმული
κλύω ვისმენ; κλῦθι ბრძ. ისმინე!
κνημίς, -ῖδος ἡ კნემიდი, წვივსაცმელი, წვივსაბურავი

Κνίδος, -ου ἡ კნიდოსი (ქალაქი კირიაში აფროდიტეს ტაძრით განთქმული)
κνίση, -ης ἡ დამწვარი ქონის სუნი, ქონი
κνύζμα, -ματος το წამოკივლება, ტიტინი
Κνως, -ός, -ου ἡ კნოსოსი (ქალაქი)
κοιλαίνω ამოვტენ, ვხვრეტ
κοίλος ამოღარული, ცარიელი
κοιμάω ვაწვენ დასაძინებლად, ვაძინებ
κοινῇ ერთად
κοινός საერთო, საზოგადო
κοινωνία ,-ας ἡ ერთობა, ურთიერთობა
κοίπανος,-ου ὁ გამგებელი, მმართველი
κολάζω ვაჭრი, ვსჯი
κολακεία, -ας ἡ მლიქვნელობა, ცბიერება
κόλαξ, -ακος ὁ მლიქვნელი
κόλπος, -ου ὁ უბე, კალთა
Κολχικός კოლხური
Κόλχος, -ου ὁ კოლხი
κόμη, -ης ἡ თმა
κομίζω ვზრუნავ, მიმაქვს, მომაქვს
Κόνων, -ωνος ὁ კონონი(ათენელი სარდალი)
κόπος, -ου ὁ დარტყმა, დაღლა, დაქანცულობა
κόπτω ვარტყამ, ვაპობ, ვჩეხ
κόραξ, -ακος ὁ ყვავი
κόρη, -ης ἡ ქალიშვილი
Κορίνθιος, -ου ὁ კორინთელი, კორინთოს მკვიდრი
Κόρος, -ου ὁ კოროსი
κορύς, -υθος ἡ მუზარადი
κοσμέω ვაწესრიგებ, ვაწყობ, ვრთავ
κοσμήτωρ, -ορος ὁ ბელადი, მომწყობი
κόσμος, -ου ὁ წესრიგი, მორთულობა, სამკაული
κοτέ = ποτέ ოდესმე
κότος, -ου ὁ როდის
κουρίδιος რისხვა, ბოროტება
κοῦφος მსუბუქი
κράζω ვყვირი, ვჩხავი, ვწრიალებ
κραίνω ვასრულებ (ბრძ.)
κράνος, -ους τό მუზარადი
κρατερόφρων, -ονος გაუტეხელი, მამაცი
κρατερός ძლიერი, მრისხანე
κρατέω ვმძლავრობ, დავძლევ, ვმბრძანებლობ
κράτιστος უძლიერესი
κράτος, -ους τό ძალა, ღონე
κρέας, -ατος (ως) τό ხორცი
κρίσσων, -ονος უფრო ძლიერი, უძლიერესი,უკეთესი
κρέμαμαι ვკიდივარ
κρεμάννυμι (= κρεμαννύω, κρεμάω) ვკიდებ
Κρέων, -οντος, ὁ კრეონტი (კორინთოს მეფე)
κρήγυον, -ου τό კეთილი, სასიამოვნო, სასარგებლო რამ
κρήνη, -ης ἡ წყარო
κρητήρ, -ῆρος ὁ = κρατήρ თასი
Κρήτη, -ης ἡ = Κρήτα კრეტა (კუნძული)
Κρητικός კრეტისა
κριθή, -ῆς ἡ ქერი
κρίνω გამოვყოფ, ვანაწილებ, ვასამართლებ
κριός, -οῦ ὁ მამალი ცხვარი, ვერძი
Κριτίας, -ου ὁ კრიტია

κριτής, -ου ὁ მსაჯული
Κροῖσος, -ου ὁ კრესე (ლიდიის მეფე)
κροκόδειλος, -ου ὁ ნიანგი, ხვლიკი
Κρόνος, -ου ὁ კრონოსი
κρατέω ვურტყამ, ტაშს ვცემ
κρύβδα საიდუმლოდ
κρύος, -ους τό ყინვა
κρύπτω ვმალავ
κρύφα = κρύβδα
κρυφᾷ (κρυφῇ) = κρύβδα
κρώζω ვჩხავი
κτάομαι ვიძენ
κτείνω ვკლავ
κτῆμα, -ματος τό მონაპოვარი, განძი, ქონება
κτῆσις, εως ἡ შენაძენი, ქონება
κτίζω ვაშენებ
(κτίσον ააშენე!)
κυβερνήτης, ου ὁ მესაჭე
Κύδνος, -ου ὁ კიდნოსი
Κύκλωψ, -ωπος ὁ კიკლოპი
κύκλῳ ირგვლივ
κύλιξ, -ικος ἡ ჯამი, ფიალა
Κύλων, -ωνος კილონი
κυνικός 3 კინიკური
Κύπελλον, -ου τό თასი
Κύπρις, -ιδος ἡ კიპრისი (აფროდიტე)
κύριος, -ου ὁ უფალი, ბატონი
Κυρνός, -οῦ ὁ კირნე (ჭაბუკი ვინმე)
Κῦπος, -ου ὁ მტკვარი
κύων, κυνός ὁ, ἡ ძაღლი
κῶας τό ვერძის ტყავი, საწმისი
κωλύω ვაბრკოლებ
κῶς = πῶς როგორ, რანაირად

Λ

λαγχάνω წილად მხვდება
λαγώς, λαγώ ὁ კურღელი
Λαέρτης, -ου ὁ ლაერტე (ოდისევსის მამა)
λάθρᾳ მალულად, საიდუმლოდ
Λάϊος (Λᾴος), -ου ὁ ლაიოსი (ოიდიპოსის მამა)
Λάκαινα, -ας ἡ ლაკედემონელი (სპარტელი ქალი)
Λακειδαιμόνιος, -ου ὁ ლაკედემოწელი
Λακεδαίμων, -ονος ἡ ლაკედემონი, ლაკონიკა
λακωνικός 3 ლაკონური
λαμβάνω ვიღებ, ვღებულობ, ხელს ვტაცებ
λαμπετάω ვბრწყინავ
λαμπρός ბრწყინვალე, ნათელი
λαμπρῶς ბრწყინვალედ, დიდებულად
λάμπω ვანათებ
λανθάνω შეუმჩნეველი ვარ, ვიმალები
λαός = λεώς
λατομητός გამოღარული
λέαινα, -ας ἡ ძუ ლომი
λεγεών (λεγιών), -ῶνος ὁ ლეგიონი
λέγω ვამბობ, ვლაპარაკობ
λειμών, -ῶνος ὁ მდელო
λείπω ვტოვებ
λειτουργία, -ας ἡ ლიტურგია, მსახურება
λεοντῆ (← λεοντέη), ἡ ლომის ტყავი
Λεσβόθεν ლესბოსიდან
λεσχάζω ვლაყბობ
Λευκοθέα, -ας ἡ ლევკოთეა (თეთრი ქალღმერთი)
λευκός 3, 2 ნათელი, თეთრი
λευκώλενος თეთრხელა
λεύσσω ვხედავ, ვუყურებ
λέχθεν τό ხსენებული

λέχος, -ους τό სარეცელი
λέων, -οντος ὁ ლომი
λεώς, -ώ ο ხალხი, ლაშქარი, მხედრობა
ληστής, -οῦ ὁ ავაზაკი, ყაჩაღი
Λητώ, -οῦς ἡ ლეტო (ქალღმერთი)
Λιβύη, -ης ἡ ლიბია
Λίβυς, -ους ὁ ლიბიელი
λίην = λίαν ძლიერ
(ὧδε λίην აგრე ძლიერ)
λίθινος ქვისა
λίθος, -ου ὁ ქვა
λιμήν, -ένος ὁ ნავსადგური
λίμνη, -ης ἡ ჭაობი, ტბა
λιμός, -οῦ ο შიმშილი
λιμώττω (λιμώσσω) ვშიმშილობ
λίνον, -ου τό სელი
λινουργία, -ας ἡ სელის დამუშავება
λιπαρέω ვიტან, ვითმენ, ვთხოვ
λίσσομαι ვევედრები
λογίζομαι ვიკვლევ, ვჩხრეკ. ვთვლი
λογοποιός, -οῦ ο მწერალი-პროზაიკოსი, მოიგავარაკე
λόγος, -ου ὁ სიტყვა
λοίγος, -ου ὁ დაღუპვა
λοιμός, -οῦ ὁ ჭირი
λοιπός 3 დანარჩენი
λούω ვბან
Λυβίη, -ης ἡ ლიბია
Λυδία, -ας ἡ ლიდია
Λυκοῦργος, -ου ὁ ლიკურგე (სპარტის ლეგენდარული მეფე)
λύομαι გამოვიხსნი, გამოვისყიდი
λυπέω ვაწუხებ, ვტანჯავ
λύπη, -ης, ἡ სევდა, მწუხარება, დარდი
λυπρός მტანჯველი, მძიმე, ღარიბი
λυρικός, -οῦ ὁ ლირიკოსი პოეტი
λυρικός ლირიკული
Λύσανδρος, -ου ὁ ლისანდრე (სპარტელი სარდალი)
Λυσίας, -ου ὁ ლისია (ათენელი ორატორი 458-378 ძვ. წ.)
λυσιτελέω სასარგებლო ვარ
λυσιτελοῦν, -οῦωτος τό სარგებლობა, უპირატესობა
λύω ვშლი, ვხსნი, ვარღვევ

M

μά (ნაწილაკი აკუზატ.) ხშირად იხმარება დაფიცების დროს ღვთაების აკუზ. ბრ. დასმულ სახელთან
μᾶζα, -ης ἡ ცომი, კვერი (მაცა)
μάθημα, -ματος τὸ ცოდნა, სწავლა, მეცნიერება
μάθησις, -εως ἡ სწავლება
μαθηματική, -ῆς ἡ მათემატიკა
μαθητής, -οῦ ὁ მოსწავლე
Μαίανδρος, -ου ὁ მეანდროსი
μαίνομαι ვცოფდები, გონებას ვკარგავ, ვგიჟდები
μακαρίζω ბედნიერად ვთვლი, ნეტარად მივიჩნევ
μακάριος 3 ბედნიერი, ნეტარი
Μακεδονικός 3 მაკედონური, მაკედონიისა
Μακεδών, -όνος ὁ მაკედონელი
μακρός 3 დიდი, გრძელი, ხანგრძლივი
μάλα ძალიან, ფრიად, მხნედ
μαλακός 3 რბილი, ნაზი
μάλιστα განსაკუთრებით, მეტად, ძალიან, უპირატესად
μᾶλλον უფრო მეტად
μαλλωτός 3 ბეწვიანი, მატყლიანი

μανείς გონდაკარგული, გაგიჟებული
μανθάνω ვსწავლობ
μανία, -ας ἡ სიგიჟე, სულით ავადმყოფობა
μαντεῖον τό მისნობა, სამისნო
μαντεύομαι ვმისნობ
μάντις, -εως ὁ, ἡ მისანი
μαντοσύνη, -ης ἡ მისნობის ნიჭი, მისნობა
Μαραθών, -ῶνος ἡ მარათონი
μαραθωνομάχης, -ου ὁ მარათონელი მეომარი = მამაცი
Μαρσύας, -ου ὁ მარსია (სატირი, ბახუსის თანმხლები)
μαρτυρία, -ας ἡ მოწმობა, ჩვენება
μάρτυς, -υρος ὁ, ἡ მოწმე
Μασσαγέται, -ων οἱ მასაგეტები
μαστεύω ვეძებ
μάστιξ, -ιγος ἡ მათრახი
μάταιος 3, 2 უაზრო, უგნური
μάχαιρα, -ας ἡ მახვილი, დანა
μάχη, -ης ἡ ბრძოლა
μάχιμος 3, 2 მებრძოლი
μάχομαι ვიბრძვი
μέγα დიდად, მეტად
μεγάλως ძლიერ, დიდად
Μέγαρα τά მეგარა
Μεγαρεύς, -έως ὁ მეგარელი
μέγας, μεγάλη, μέγα დიდი
μέγεθος, -ους τό სიდიადე
μέγιστος 3 უდიდესი
Μέδουσα, -ης ἡ მედუზა (ურჩხული – სამ დათაგანი)
μεθίημι ვუშვებ
μεθίστημι ვცვლი, გადავდგამ, ადგილს ვუნაცვლებ
μεθύσκομαι ვთვრები
μεθύω მთვრალი ვარ
μείγνυμι=μίγνυμι ვურევ, შევურევ
μείζων, -ονος უფრო დიდი
μειράκιον, -ου τό ყრმა
μείρομαι ბედით მხვდება
μέλας, μέλαινα, μέλαν შავი
μελέτη, -ης ἡ ზრუნვა, მუყაითობა
μέλι, -ιτος τό თაფლი
μελίζω დავანაკუწებ
μέλιττα (μέλισσα), -ης ἡ ფუტკარი
μέλλον, -οντος τό მყოფადი, მომავალი
μέλλω განზრახვა მაქვს, განვიზრახავ, მეკისრება, მევალება
μέλος, -ους τό ასო, ნაწილი
Μέμφις, -ιδος ἡ მემფისი (ეგვიპტის ქალაქი)
μέμφομαι ვკიცხავ, ვლანძღავ
Μέναιχμος, -ου ὁ მენექმე
Μενέλεως, -ου ὁ (Μενέλαος) მენელაოსი
μένος, -ους τό ძალა; წყრომა, რისხვა
μένω ვდგევარ ადგილზე, ველოდები, ვრჩები
μερίζω ვყოფ, ვანაწილებ
μερίς, -ιδος ἡ ნაწილი
μέρος, -ους τό წილი, ხვედრი
μεσημβρία, -ας ἡ შუადღე, სამხრეთი
μέσον τό შუა ადგილი
μέσος 3 შუა
Μεσσήνιος, -ου ὁ მესენიელი
μεστός 3 სავსე
μετά (წინდ. ნათ. მიც. აკუზ. ბრ.) შემდეგ, -თვის...
μεταλλεύω ვთხრი, სამთამადნო საქმეს ვეწევი
μεταμορφόομαι გარდავიქმნები, გარდავისახები
μεταξύ (წინდ. ნათ. ბრ.) შუა. შორის
μεταπέμπω გამოვიწვევ, დავიბარებ

μετατίθημι ვდგამ, გადავდგამ, ვცვლი
μεταφέρω გადამაქვს, გადავაადგილებ
μετέειπον მივმართე, ვუთხარი
μετέχω ვიზიარებ, მონაწილე ვარ
μετόπιστθεν მას უკან, შემდეგ
μέτρον, -ου τό ზომა, საზომი
μεῦ = ἐμοῦ (ნათ. ბრ. ბრუნვა ἐγώ მე)
μέχρι (μέχρις) წინდ. ნათ. ბრ. ვიდრე, -მდე; კავშ. სანამ
μή ნუ, არ
Μήδεια, -ας ἡ მედეა
μηδείς, μηδεμία, μηδέν არავინ, არც ერთი
μήδευ არაფერი
μηδιστί მიდიურად
Μῆδος, -ου ὁ მიდიელი
Μηθυμναῖος, -ου ὁ მეთიმნელი
μήν, μηνός, ὁ თვე
μῆνις, -ιος ან -ιδος ἡ რისხვა
μηνίω ვმრისხანებ
μηνύω ვაუწყებ
μήποτε ნურასოდეს
μηρίον τό -μηρία τά ბარკლის ნაწილი
μηρός, -οῦ ὁ ბარკალი
μήτε... μήτε... ვერც... ვერც...
μήτηρ, μητρός ἡ დედა
μητρυία, -ᾶς ἡ დედინაცვალი
μηχανάω ვამზადებ, ვიგონებ
μία, μιᾶς ერთი
μιαίνω ვღებავ; ვბილწავ, შევბღალავ
Μιθριδάτης ὁ Περγαμηνός მითრიდატე პერგამონელი
μικρόν ცოტა, ოდნავ
μικρός 3 მცირე, პატარა
μικρότης, -τητος ὁ სიმცირე, სიმოკლე
μικρόμορος 2 მცირემიწიანი
Μιλήσιος, -ου ὁ მილეტელი
Μιλτιάδης, -ου ὁ მილტიადე
μιμνήσκω მოვაგონებ, გავახსენებ
Μίνως, -ω ὁ მინოსი (კრეტის ლეგენდარული მეფე)
μισέω მძულს, მეზიზღება
μισθόω ვაქირავებ
μνᾶ, -ᾶς ἡ მნა (ფულის ერთეული = 100 დრაქმას)
μνῆμα, -ματος τό ხსოვნა, მოგონება, ძეგლი
μνημονεύω ვიგონებ, ვიხსენებ
μοῖρα, -ας ἡ ხვედრი, წილი
Μοῖραι, αἱ მოირები – ბედისწერის სამი ქალღმერთი – კლოთო, ლაქესისი, ატროპოსი
μολύνω ვბილწავ, ვსვრი
μόνος 3 ერთი, ერთადერთი, მარტო
(οὐ μόνον... ἀλλὰ არა მარტო... არამედ)
μονόφθαλμος 2 ცალთვალა
Μοσχική, -ῆς ἡ მოსხიკე. მოსხების ქვეყანა
μόσχος, -ου ὁ ხბო
μοῦνος = μόνος
Μοῦσα, -ης ἡ მუზა
Μουσαγέτης, -ου ὁ მუსაგეტი, მუზათა წინამძღოლი (აპოლონი)
μουσσική, -ῆς ἡ მუსიკალური ხელოვნება, მუსიკა
μοχθέω ვიღწვი, ვწვალობ
μοχλός, -οῦ ὁ საკეტი
μυελός, -οῦ ὁ ტვინი
μυθεύω მოვუყვები, ვყვები
μυθολογέω ვყვები
μῦθος, -ου ὁ სიტყვა, ამბავი, მითი, არაკი
Μυκάλη, -ης ἡ მიკალე (კონცხი მც. აზიის სანაპიროებთან)

Μυκῆναι αἱ მიკენი
Μύνδος, -ου ἡ მინდოსი (კარიის ქალაქი)
μυριάς, -άδος ἡ მირიადი = ათი ათასი (ძვ. ქართულში „ბევრი“)
μυρίοι, -αι, -α ათი ათასი (ბევრი)
μύρμηξ, -ηκος ὁ ჭიანჭველა
Μυρμιδών, -όνος ὁ მირმიდონელი
μωρία, -ας ἡ სიბრიყვე, სისულელე

N

ναυαγία, -ας ἡ ხომალდის (გემის) დალუპვა
ναυαρχέω ხომალდს ვწინამძღოლობ, განვაგებ
ναυπηγία, -ας ἡ გემთმშენებლობა
ναῦς, νεώς ἡ ხომალდი, გემი
ναύτης, -ου ὁ მეზღვაური
νεανίας, -ου ὁ ყრმა, ჭაბუკი
Νεῖλος, -ου ὁ მდინარე ნილოსი
νεκρός, -οῦ ὁ გვამი, ლეში, მკვდარი
νηκτόν, -οῦ τὸ ცურვა
νέκυς, -υος ὁ მკვდარი სხეული, გვამი
νέμω ვყოფ, ვანაწილებ, ვმწყემსავ
νεογνός 2 (νεόγονος) ახალშობილი
νέομαι მივემგზავრები, მივდივარ
νέος 3 ახალი
νέος, -ου ὁ ახალგაზრდა, ყმაწვილი
νεότης, -τητος ἡ ახალგაზრდობა, სიჭაბუკე
νεύω თავს ვუქნევ, მიდრეკილი ვარ
νεφέλη, -ης ἡ ღრუბელი
νεώς, νεώ (ναός) ὁ ტაძარი
νεώτερος 3 უფრო ახალგაზრდა
νηκτόν, -οῦ τό ცურვა
νηός (ναός), -οῦ ὁ ტაძარი
νῆσος, -ου ἡ კუნძული
νηῦς, νηός ἡ (ναῦς) ხომალდი
νίζω ვბან
νικάω (=ᾱνικῶ) ვძლევ, ვამარცხებ
νίκη, -ης ἡ გამარჯვება
Νίκη, -ης ἡ ნიკე – გამარჯვების ქალღმერთი
Νῖνος, -ου ἡ ნინევია (ასირიის ქალაქი)
Νιόβη, -ης ἡ ნიობე (მით. ტანტალოსისა და დიონეს ასული)
νοέω ვითვისებ, აღვიქვამ, ვფიქრობ
νομάς, -άδος ὁ მომთაბარე
νομεύς, -έως ὁ მწყემსი
νομίζω ვთვლი, მივიჩნევ, ვუწოდებ, ვაფასებ
νομιζόμενα τά დასახელებულნი, ხსენებულნი
νομοθέτης, -ου ὁ კანონმდებელი
νόμος, -ου ὁ კანონი, დადგენილება, ჩვეულება
νοσέω ავად ვარ, ავადმყოფობ
νόσος, -ου ἡ ავადმყოფობა
νοῦς, -οῦ ὁ გონება, აზრი
νοῦσος, -ου ἡ (νόσος) სენი, ავადმყოფობა
νύκτωρ ღამით
νύμφη, -ης ἡ საცოლე, ახალგაზრდა ცოლი; ნიმფა
νῦν ახლა
νύξ, νυκτός ἡ ღამე
νῶτος, -ου ὁ და νῶτον τό ზურგი

Ξ

ξενίζω სტუმრად ვღებულობ
ξένος 3 უცხოური (მხარე)
ξένος (ξεῖνος), -ου ὁ უცხოელი სტუმარი
Ξενοφῶν, -ῶντος ὁ ქსენოფონტი

Ξέρξης, -ου ὁ ქსერქსე (სპარსთა მეფე)
ξηραίνω ვაშრობ
ξίφος, -ους τό მახვილი, ხმალი
ξύλινος 3 ხისა
ξύλον, -ου τό შეშა
ξυνίημι წავკიდებ

Ο

ὀβολός, -οῦ ὁ ობოლი (ფულის უმცირესი ერთეული)
ὀγκῶμαι (← ὀγκάομαι) ვყროყინებ
ὅδε, ἥδε, τόδε (τοῦδε, τῆσδε, τοῦδε) ეს
ὁδεύω გზად მივდივარ, ვმოგზაურობ
ὁδός, -οῦ ἡ გზა
ὀδούς, ὀδόντος ὁ კბილი, ეშვი
Ὀδυσσεύς, -έως ὁ ოდისევსი
οἶδε ესენი
οἴημα, -ματος τό აზრი, ფიქრი
οἴκαδε შინ, შინისკენ
οἰκείομαι ვსახლდები
οἰκεῖος, -ου ὁ შინაური, ნათესავი
οἰκήσις, -εως ἡ საცხოვრებელი, სახლი
οἰκία, -ας ἡ შენობა, სახლი
οἶκοι შინ
οἶκος, -ου ὁ საცხოვრებელი, სახლი
οἰκτείρω მებრალება, თანავუგრძნობ
οἰμώζω ვგმინავ, ვკვნესი
οἶνος, -ου ὁ ღვინო
οἴομαι (= οἶμαι) ვფიქრობ
οἴ μοι ვაიმე!
οἱόσπερ (= οἷος) 3 როგორი
οἷος 3 როგორი
οἷος 3 მარტო ერთი, ერთადერთი
ὀϊστός, -ου ὁ ისარი
οἵπινες რომლებიც
οἴχομαι მივდივარ, მივემართები, დავიკარგები, დავატყდები
ὀΐω ვფიქრობ
οἰωνός, -οῦ ὁ ფრინველი, ფრთოსანი
ὁκῃ = ὅπῃ სად
ὀκνέω ვყოვნებ
ὀκτακισχίλιοι, -αι, -α რვა ათასი
ὀκτώ რვა
ὅκως = ὅπως ვით
ὄλεθρος, -ου ὁ დაღუპვა
ὀλέκω ვანადგურებ, ვღუპავ
ὀλιγαρχία, -ας ἡ ოლიგარქია (მცირეთა მმართველობა)
ὀλίγος 3 მცირე, მცირერიცხოვანი
ὀλίγου კინაღამ
ὀλιγώρως დაუდევრად
ὀλισθάνω დავცურდები, გადმოვვარდები
ὄλλυμι ვღუპავ, ვანადგურებ
ὅλος 3 მთელი
Ὀλυμπία, -ας ἡ ოლიმპია (ქალაქი ელიდაში)
Ὀλυμπιάς, -άδος ἡ ოლიმპიადა
ὀλυμπιονίκης, -ου ὁ ოლიმპიურ შეჯიბრებაში გამარჯვებული
Ὀλύμπιος 3 ოლიმპიური
ὅλως მთლიანად
ὁμηγερής 2 შეკრებილი
Ὅμηρος, -ου ὁ ჰომეროსი
ὁμιλέω დაკავშირებული ვარ, ურთიერთობა მაქვს, ახლოს ვარ
ὁμίχλη, -ης ἡ ჯანღი, ნისლი
ὄμμα, -ματος τό თვალი
ὄμνυμι (ὀμόσω) შევფიცავ
ὅμοιος 3 მსგავსი
ὁμοιότης, -ητος ἡ მსგავსება
ὁμολογέω ვუთანხმდები, თანახმა ვარ
ὁμονοέω ერთი აზრის ვარ, ვეთანხმები, ვეხმატკბილები
ὅμορος 3 მოსაზღვრე
ὅμου ერთად

ὄμφαξ, -ακος ἡ მკვახე ყურძენი
ὀμώνυμος 2 მოსახელე, სეხნია
ὅμως თუმცა, მაგრამ, მაინც
ὄναρ τό სიზმარი
ὀνειδίζω ვკიცხავ, ვანძღავ
ὄνειδος, -ους τό გაკიცხვა, შერცხვენა
ὀνειρόπολος, -ου ὁ სიზმრის ამხსნელი
ὄνειρος, -ου ὁ სიზმარი
ὀνείρατα τά სიზმრები
ὀνίνημι სარგებლობა მომაქვს
ὀνομάζω ვუწოდებ, სახელს ვდებ
ὄνος, -ου ὁ ვირი
ὄνυξ, -υχος ὁ ფრჩხილი, ბრჭყალი
ὅπερ = ὅσπερ რომელიც კი
ὅπλή, -ῆς ἡ ჩლიქი
ὁπλίζω ვაიარაღებ
ὁπλίτης, -ου ὁ ჰოპლიტი (მძიმედ შეიარაღებული მეომარი)
ὅπλον, -ου τό იარაღი
ὁπόσος 3 რამდენიც კი, რაოდენი
ὁ(π)πότε როცა კი
ὅπου სადაც
ὅπως როგორც
ὁράω (ὁρῶ) ვხედავ
ὀργή, -ῆς ἡ გზნება, რისხვა, ბრაზი, გულისწყრომა
ὀργίζομαι ვწყრები, ვბრაზდები
ὀρέγομαι მივისწრაფი, მსურს
ὀρέγω ვჭიმავ, გავიშვერ, გავიწვდი
ὀρεινή, -ῆς ἡ მთიანი მხარე
Ὀρέστης, -ου ὁ ორესტე
ὀρθόω ვმართავ, ვასწორებ
ὀρθῶς მართებულად, სწორად
ὁρίζω ვსაზღვრავ
ὅριον, -ου τό საზღვარ, მიჯნა
ὅρκος, -ου ὁ ფიცი
ὁρμάω მივეშურები, ვაქეზებ
ὄρνις, -ιθος ὁ, ἡ ფრინველი
ὄρνυμι (→ ὤρσε) მოძრაობაში მომყავს, ვაქეზებ, მოვგვრი
ὄρος, -ους τό მთა
Ὀρφεύς, -έως ὁ ორფევსი
ὀρχηθμός, -οῦ ὁ ცეკვა
ὅς, ἥ, ὅ რომელიც
ὅς, ἥ, ὅν თავისი
ὁσμή, -ῆς ἡ სუნი
ὅσον რამდენად, ამდენად
ὅσπερ, ἥπερ, ὅπερ ზუსტად ის, რომელიც
ὅσσε τώ (ოროზითი) თვალნი
ὄσσομαι ვხედავ
ὅστις, ἥτις, ὅτι რომელიც კი
ὅταν ყოველთვის, როცა
ὅτε როცა
ὅτι რომ, რადგან, რათა
οὗ სადაც
οὐδαμοῦ არსად, ვერსად
οὐδαμῶς არასოდეს
οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν არც ერთი, არავინ, არაფერი
οὐδέν არაფრით
οὐκ, οὐχ, οὐ არ, არა
οὐκέτι მეტი არ, აღარ
οὖλος 3 სქელი, ხშირი
οὐλομένη (ὄλλυμι) დამღუპველი
Οὔλυμπος, (Ὄλυμπος) ὁ ოლიმპო
οὖν კი
οὕνεκα (οὗ ἕνεκα) რომლის გამო
οὔποτε არასოდეს
οὔπω ჯერ არ
οὐπώποτε ჯერ არასოდეს
οὐρά, -ᾶς ἡ კუდი
οὐρανός, -οῦ ὁ ცა
οὐρεύς, -ῆος ὁ (ὀρεύς) ჯორი
οὖς, -ὠτός τό ყური
οὔτε... οὔτε არც... არც

οὗτοι ესენი
οὗτος, αὕτη, τοῦτο (აი) ეს
οὕτω(ς) ასე, ამგვარად
ὀφείλω ვალდებული ვარ, მევალება
ὀφθαλμός, -οῦ ὁ თვალი
ὄφυς, -εως ὁ გველი
ὀφλισκάνω ვალდებული ვარ, ვზღავ
ὄφρα სანამ
ὄχ(α) მეტად
ὀψ, ὀπός ἡ ხმა
ὄψις, -εως ἡ გარეგნობა, შესახედაობა, მხედველობა

Π

πάγκακος 2 უღირსი, უვარგისი
πάθη, -ης ἡ ტანჯვა
πάθος, -ους τό მოვლენა; უბედურება, ტანჯვა, ვნება
παιάν, -ᾶνος ὁ პეანი (აპოლონის სადიდებელი ჰიმნი, მხედრული ჰიმნი)
παιδεία, -ας ἡ აღზრდა, სწავლა
παιδίον, -ου τό ბავშვი
παιδίσκη, -ης ἡ გოგონა, ქალწული
παιδεύω ვზრდი
παίζω ვთამაშობ, ვცეკვავ, ვხუმრობ
παῖς, παιδός ὁ, ἡ ბავშვი
παίω ვცემ, ვურტყამ
πάλαι ადრე, უწინ
παλαιοί, -ῶν οἱ ძველები (ძველი ხალხი)
παλαιόν (ზმნიზ.) ძველად
παλαιός 3 ძველი
παλαμπλάζομαι ვხეტიალობ, ვბრუნდები
πάλιν უკან, ისევ, კვლავ
πάμπαν მთლიანად, სრულიად
πανάθλιος 3 მთლად უბედური
πανουργία, -ας ἡ ვერაგობა, ეშმაკობა
πανταχοῦ ყველგან
παντελῶς სრულიად, მთლიანად
παντοδαπός 3 ყოველნაირი, ყოველგვარი
παντοῖος 3 ყოველგვარი
πάνυ სრულიად, მთლად, ძალიან
παρά (წინდ. მიც. ნათ. ბრ.) -თან, -გან
παραβάλλω დავუყრი
παραγίγνομαι ახლოს ვარ, ვიმყოფები, ვმონაწილეობ
παράδειγμα, -ματος τό ნიმუში, მაგალითი, პარადიგმა
παραδίδωμι გადავცემ
παραινέω ვურჩევ, ვარწმუნებ
παρακούω არ ვუსმენ
παραλία, -ας ἡ ზღვის სანაპირო
παράνομος 2 უკანონო, დანაშაულებრივი საქმე
παραπλέω ჩავუცურავ
παραπλήσιος 3 ახლობელი, მსგავსი
παραρρέω ჩამოვედინები (გვერდზე)
παρασάγγης, -ου ὁ პარასანგი [(ფარასანგი) მანძილის სპარსული ერთეული = დაახლ. 5,6 კმ]
παρασκευάζω ვამზადებ
παρασκευή, -ῆς ἡ მზადება
παρασύρω წარვიტაცებ
παρατίθημι დავუდგამ (ახლოს, წინ)
πάρειμι (παρά + εἰμί) ვმონაწილეობ, ვიმყოფები, ვესწრები, ვშველი, გვერდით ვუდგავარ
πάρειμι (εἶμι) გვერდს ვუვლი, ჩავუვლი
παρεληλυθότα განვლილი ამბები, გასული დრო
παρέρχομαι გავივლი

παρέχω ვანიჭებ, ვუბოძებ, გადავცემ, მიჭირავს
παρθένος, -ου ἡ ქალწული
Παρθενών, -ῶνος ὁ პართენონი (ათენა-პალადას ტაძარი ათენის აკროპოლისზე)
παρίστημι ახლოს ვუყენებ, წარვუდგები, დავაყენებ
Παρμενίδης, -ου ὁ პარმენიდე
Παρμενίων, -ωνος ὁ პარმენიონი (ალექსანდრე მაკედონელის სარდალი)
παροξύνω ვაქეზებ
Παρύσατις, -ιδος ἡ პარისატისი
πᾶς, πᾶσα, πᾶν ყველა, ყოველი
πάσχω განვიცდი, ვიტან, გადამაქვს
πάταγος, -ου ὁ გუგუნი
πατήρ, πατρός ὁ მამა
πάτρη, -ης ἡ (= πάτρα) სამშობლო
πάτριος 3, 2 მამაპაპეული, მშობლიური
πατρίς, -ίδος ἡ მამული
Πάτροκλος, -ου ὁ = Πατροκλῆς, -έους ὁ პატროკლე
παῦρος 2 მცირე, პატარა
Παυσανίας, -ου ὁ პავსანია
παύω ვაჩერებ, ვწყვეტ
πεδίον, -ου τό მინდორი, ველი, დაბლობი
πεζεύω ფეხით მივდივარ
πεζός 3 ქვეითი, ფეხით მოსიარულე
πειθώ, -οῦς ἡ დარწმუნების ხელოვნება, დარწმუნება
πείθω ვარწმუნებ, ვაჯერებ, ვიმორჩილებ
Πειραιεύς, -έως ὁ პირეოსი
πειράω ვცდი, ვცდილობ
πειρατής, -οῦ ὁ პირატი, მეკობრე, ყაჩაღი
Πεισίστρατος, -ου ὁ პისისტრატე (ათენელი ტირანი)
πέλαγος, -ους τό ზღვა
πέλας ὁ მახლობელი
Πελασγικός 3 პელასგური
πελειάς, -άδος ἡ მტრედი
πέλεκυς, -εως ὁ ცული
Πελίας, -ου ὁ – Πελίης პელიასი (იასონის ბიძა, თესალიის მეფე)
Πελοποννησιακός 3 პელოპონესისა
πελταστής, -οῦ ὁ მსუბუქი ფარით შეიარაღებული მეომარი, პელტასტი
πέμπτος 3 მეხუთე
πεμφθέντες, -ων οἱ წარგზავნილნი
πέμπω ვგზავნი, ვამგზავრებ
πένης, -ητος ὁ ღარიბი
πενία, -ας ἡ სიღარიბე, გაჭირვება
πέντε ხუთი
πεντεκαίδεκα თხუთმეტი
πεντήκοντα οἱ, αἱ, τά ორმოცდაათი
πεντηκόντορος ἡ ორმოცდაათხოფიანი (ხომალდი)
πέπλος, -ου ὁ წამოსასხამი, პეპლოსი
περαίνω ვასრულებ, ვახორციელებ
περαίομαι გადავდივარ
πέρας, -ατος τό კიდური, საზღვარი
περατός 3 გასასვლელი
περάω გადავდივარ, გადავცურავ
περί (ზმნიზ.) ირგვლივ, გარშემო
περί (წინდ. ნათ. ბრ.) გამო, შესახებ, -თვის
Περίανδρος, -ου ὁ პერიანდრე
περιβάλλω ვაყრი, ვაგდებ, ხელთვიგდებ, თავს დავატეხ
περίβολος, -ου ὁ ზღუდე, კედელი

περιγίγνομαι ვეუფლები, აღვემატები
περίειμι ირგვლივ დავდივარ
περιέρχομαι გარს ვუვლი
περιέχω გარს ვერტყმი
Περοκλῆς, -έους ὁ პერიკლე
περικόπτω ჩამოვკვეთ
περιλαμβάνω გარს ვეხვევი
περιμένω ველოდები
περιπίπτω წავაწყდები, თავს ვესხმი
περίπλους ὁ შემოცურვა
περιστερός, -οῦ ὁ ან περιστερά, -ᾶς ἡ მტრედი
περιτρίβω ვცვეთ, ვშლი
περιτυγχάνω წავაწყდები
περίφοβος 2 შეძრწუნებული, შეშინებული
Περσεφόνη, -ης ἡ პერსეფონე
Πέρσης, -ου ὁ სპარსი
Περσικός 3 სპარსული
πέσουσα (πίπτω) დაცემული
πέτομαι ვფრენ
Πέτρα, -ας ἡ პეტრა: 1. ქალაქი კორინთოსთან; 2. ციხე-სიმაგრე კოლხეთში
πέτρα, -ας ἡ კლდე, ლოდი
πῇ სად
πηγή, -ῆς ἡ წყარო
πήγνυμι ვარჭობ, ვყინავ
Πελεύς, -έως ὁ პელევსი
Πηληϊάδης, -αο (-εω) = Πελεΐδης ὁ პელევსის ძე, აქილევსი
Πηνελόπη, -ης ἡ პენელოპე
πιθανός 3 დამარწმუნებელი
πιθανῶς დამარწმუნებლად
πίθηκος, -ου ὁ მაიმუნი
πικρίζω ვმწარობ
πικρός 3 მწარე, ცხარე
πιμελής, -ές მსუქანი
πίμπλημι ვავსებ (πιμπλάνεται აღივსება)
πίνω ვსვამ
πιότατος 3 უმსუქნესი
πίπτω ვეცემი
πιστεύω ვენდობი
πιστόομαι (πιστοῦμαι) ვარწმუნებ
πιστός 3 სანდო
πίττα (πίσσα), -ης ἡ ფისი
Πιττακός, -οῦ ὁ პიტაკე (ათენის ტირანი)
πίων, -ονος 2 მსუქანი
πλανάω ვახეტიალებ
Πλαταιαί αἱ პლატეა (ბეოტიის ქალაქი)
Πλαταιεῖς οἱ პლატეელები
Πλάτων, -ωνος ὁ პლატონი
πλέθρον, -ου τό პლეთრონი (= 30,83 მეტრს)
πλεῖστος 3 უმრავლესი
πλείων, -ονος 2 მრავალი, უფრო მეტი
πλέον τό მეტწილი
πλεονέκτης, -ου ὁ ხარბი
πλεονεξία, -ας ἡ სიხარბე
πλέω ვცურავ
πλέως (πλέος), πλέα, πλέων სავსე
πληγή, -ῆς ἡ დარტყმა
πλῆθος, -ους τό სიმრავლე
πλήν გარდა
πλήρης 2 სავსე (→ ნათ. ბრ.)
πληρόω ვავსებ
πληρωθείς, -εῖσσα, -έν აღსავსე
πλησιάζω ვუახლოვდები
πλησίον მახლობლად, ახლოს
πλήττω (πλήσσω) ვურტყამ, დავკრავ
πλοῖον, -ου τό ხომალდი
πλούσιος 3 მდიდარი
πλοῦς, -οῦ ὁ ნაოსნობა, ცურვა

πλουτέω ვმდიდრდები, მდიდარი ვარ
πλοῦτος, -ου ὁ სიმდიდრე
Πλούτων, -ωνος ὁ პლუტონი (საიქიოს სამეფოს ღმერთი)
πλωτός 3 სანაოსნო
πνεῦμα, -ματος τό სუნთქვა, ქროლვა, ბერვა
ποδωκίη (ποδώκεια) ἡ ფეხთ სიმარდე
ποθεινός 3 სასურველი
πόθος, -ου ὁ წადილი, დარდი, მწუხარება
ποιέω = ποιῶ ვაკეთებ, ვქმნი
ποίημα, -ματος τό ნაკეთობა, თხზულება
ποίησις, -εως ἡ დამზადება, შეთხზვა, აღწერა
ποιητική, -ῆς ἡ პოეტური ხელოვნება
ποιητής, -οῦ ὁ ოსტატი, შემოქმედი, პოეტი
ποικίλος 3 ჭრელი
ποιμήν, -ένος ὁ მწყემსი
ποίμνιον, -ου τό ფარა
πολεμέω ვეომები
πολεμικός 3 მეომარი, მებრძოლი
πολέμιος 3 მტრული, მტერი
πολέμιος, -ου ὁ მტერი, მოწინააღმდეგე
πόλεμος, -ου ὁ ომი, ბრძოლა
πολέω = πολεύω ვაბრუნებ, ვატრიალებ, ვხნავ
πολιορκέω ალყას ვარტყამ
πόλις, -εως ἡ ქალაქი
πολιτεία, -ας ἡ სამოქალაქო სამართალი, სახელმწიფო წყობილება
πολίτης, -ου ὁ მოქალაქე
πολλά სრულიად, ძალიან, ფრიად
πολλάκις ხშირად, ბევრჯერ
πολυκοιρανία, -ας ἡ მრავალხელისუფლებიანობა
πολύλογος 2 სიტყვამრავალი
πολυμαθής, -ές მრავლისმცოდნე, განათლებული
Πολυνείκης, -ους ὁ პოლინიკე (ოიდიპოსის ძე)
πολύς, πολλή, πολύ მრავალი, მრავალრიცხოვანი
πολυτελῶς დიდებულად
πολύφλοισβος 2 მრავალხმაური
Πομπήιος ὁ პომპეუსი
πονέω ვშრომობ, ვიღწვი
πονηρία, -ας ἡ ცუდი მდგომარეობა, სიავე
πονηρός, -ου ὁ არამზადა, ბოროტი, ავი
πονηρός 3 ცუდი, მანკიერი, ფუჭი, ამაო, ბოროტი
πόνος, -ου ὁ შრომა, გარჯა
πόρε მისცა, უბოძა (აორ. ← πόρω)
πορεύομαι (DP) მივემგზავრები, მივემართები
πορίζω მომაქვს, მომყავს, ვაწვდი
πόρος, -ου ὁ გადასასვლელი, გასასვლელი
πόῤῥω მოშორებით, შორს οὐ πόῤῥω არც თუ მოშორებით, შორიახლოს
Ποσειδῶν, -ῶνος ὁ პოსეიდონი
πόσις, -εως ἡ სმა, სასმელი
πόσος 3 რამდენი, რა რაოდენობით
ποτάμιος 3ვსამდინარო
ποταμός, -οῦ ὁ მდინარე
ποτέ ოდესღაც, ოდესმე
πότερος 3 რომელი (ორში)
πυτόν, -οῦ τό სასმელი

ποῦ სად, რომელ ადგილას
πούς, ποδός ὁ ფუტი (სიგრძის საზ. ერთ. დაახლ. = 30 სმ)
πούς, ποδός ὁ ფეხი, ტერფი
πρᾶγμα, -ματος τό საქმე, მოქმედება, მეცადინეობა, შემთხვევა
πρᾶξις, -εως ἡ საქმე
Πραξιτέλης ὁ პრაქსიტელე (სკულპტორი ძვ.წ. IV ს.)
πρᾷος, πραεῖα, πρᾶον ნაზი, რბილი, ალერსიანი, წყნარი
πράττειν τό კეთება
πράττω (πρᾱ́σσω) გადავდივარ, გადავცურავ, ვაკეთებ, ვმოქმედებ
πρέπον, -ου τό შესაფერი
πρέπω შესამჩნევი ვარ, გაწვსხვავდები; შევეფერები
πρεσβευτής, -οῦ ὁ ელჩი
πρέσβυς, -εως ὁ უფროსი, მოხუცი
πρέσβεις, -εων οἱ ელჩები
πρεσβύτατος, -ου ὁ უხუცესი
πρῆγμα τό = **πρᾶγμα** τό
πρήσσω = πράσσω (πράττω)
πρίαμαι (მხოლოდ aor. 2 ἐπριάμην) ვყიდულობ
Πρίαμος, -ου ὁ პრიამოსი
πρίν სანამ
πρό (წინდ. ნათ. ბრ.) წინ, -მდე
προακηκουΐα, ἡ (προακούω) ადრე
προβάλλω წინ ვაგდებ (მიმღ. ვნ. προβεβλημένη გარსშემორტყმული)
πρόβατον, -ου τό წვრილფეხა საქონელი, ცხვარი
προβούλομαι ვამჯობინებ
πρόγονος, -ου ὁ წინაპარი
πρόγονος 2 წინაპარი, უფროსი
προδίδωμι გავცემ, ვღალატობ
προδοσία, -ας ἡ გამცემლობა, ღალატი
προδότης, -ου ὁ გამცემი, მოღალატე
προϊάπτω ვაგდებ, ჩავამხობ
προΐημι ვაგზავნი, ვუშვებ, ვაგდებ
προΐστημι წინ ვდგამ, წინ ვდგები
πρόκειμαι წინ ვმდებარეობ
προλέγω ვწინასწარმეტყველებ
Προμηθεύς, -εως ὁ პრომეთე
πρόοιδα წინასწარ ვიცი
προπάτωρ, -ορος ὁ მამა-პაპა, წინაპარი
προπίπτω ვეცემი წინ; მივისწრაფი, მივემართები
πρός (წინდ. ნათ. მიც. აკუზ. ბრ.) -კენ, -გან, -თვის, წინაშე, -თან, გარდა, მიმართ, წინააღმდეგ
προσαγορεύω მივმართავ, ვუწოდებ, ვაცხადებ
προσαπόλλυμι ვღუპავ, ვანადგურებ
πρόσειμι ვუახლოვდები
προσέρχομαι მივდივარ, ვუახლოვდები
προσέχω ვადგამ, მივაქცევ, მივადგები
προσήκω ვაღწევ; (3 პ. შეჰფერის, ხამს)
πρόσθεν უწინ, წინ
πρόσθεν ὁ, ἡ, τό უწინდელი
προσίημι მივუშვებ, ვუშვებ
πρόσκειμαι დავერთვები, მივესადაგები
προσλαμβάνω მივიღებ, შევიერთებ, შევირთავ
προσπίπτω ვეცემი
προσποιέομαι თავს ვაჩვენებ
προσφέρω მივართმევ, ვაწვდი
πρόσφημι მივმართავ, ვეუბნები
προστάττω (προστάσσω) ვუყენებ, ვუწესებ, ვბრძანებ, ვუბრძანებ

προστρέχω მოვირბენ, მივუახლოვდები
προτρέπω მივმართავ, მივდრეკ, შევთავაზებ, ვაქებ
προυκαλέομαι ვიწვევ
πρόφρων 2 წინდახედული, კეთილგუნებიანი
πρῶρα, -ας ἡ გემის ცხვირი
πρῶτα τά პირველად
πρωτεύω ვპირველობ
πρώτιστον τό უწინარეს ყოვლისა
πρῶτον τό პირველად, ჯერ, თავდაპირველად
πρῶτος 3 პირველი
πτέρυξ, -υγος ἡ ფრთა
πτερωτός 3 ფრთოსანი
Πτολεμαῖος, -ου ὁ პტოლემეოსი
πτωχός 3 მათხოვარი, ღარიბი
πυγμή, -ῆς ἡ მუშტი, კრივი
Πυθία, -ας ἡ პითია (დელფოს სამისნოს ქურუმი ქალი)
πυκτεύω კრივს ვუმართავ
Πυλάδης, -ου ὁ პილადე
πύλη, -ης ἡ დარაბა, ჭიშკარი, კარიბჭე
πυνθάνομαι გამოვიკითხავ, შევიტყობ, ვგებულობ
πῦρ, πυρός τό ცეცხლი, ალი
πυραμίς, -ίδος ἡ პირამიდა
πύργος, -ου ὁ ციხე-სიმაგრე, ბურჯი, კოშკი
πυρή, -ῆς ἡ (πυρά) კოცონი
πυρός, -οῦ ὁ ხორბალი, პური
Πύῤῥος, -ου ὁ პიროსი (ეპირის მეფე)
πωλέω ვყიდი
πῶς როგორ

Ρ

ῥᾴδιος 3 ადვილი
ῥᾳδίως ადვილად
ῥᾴων, ῥᾶον (შდრ. ხარისხი ზედსართავისა ῥᾴδιος) უფრო ადვილი
ῥέω მივედინები
ῥήγνυμι გავტეხ, სიჩუმეს დავარღვევ
ῥήτωρ, -ορος ὁ ორატორი, მჭევრმეტყველი, რიტორი
ῥίζα, -ης ἡ ძირი, ფესვი
ῥίπτω ვისვრი, ვაგდებ
ῥίς, ῥινός ἡ ცხვირი
Ῥοδία, -ας ἡ როდია (მხარე კ. როდოსზე)
ῥοδοδάκτυλος 2 ვარდისთითა
ῥόδον, -ου τό ვარდი
Ῥόδος, -ου ἡ როდოსი (კუნძული მც. აზიის სამხ. დას. სანაპიროსთან)
Ῥοιτάκης, ου ὁ რეტაკე
ῥοῦς, ῥοῦ ὁ დინება, მდინარება
Ῥωμαῖος, -ου ὁ რომაელი
ῥώμη, -ης ἡ ძალა
ῥώννυμι (ῥωννύω) ძალას ვაძლევ, ვაძლიერებ

Σ

Σαλαμίς, -ῖνος ἡ სალამინი (კუნძული)
σάλπιγξ, -ιγγος ἡ ბუკი, საყვირი
Σάμιος, -ου ὁ სამოსელი
Σάμος, -ου ἡ სამოსი (კუნძული)
Σανδοβάνης, -ου ὁ სანდობანე
σαόω, σῴζω დავიხსნი
Σαπφώ, -οῦς ἡ საპფო
Σαραπανά, -ῶν τά შორაპანი
Σάραπις, -ιδος ὁ სარაპისი (ეგვიპტური ღვთაება სიცოცხლე-სიკვდილისა და მკურნალობისა)
Σαρμάται, -ῶν οἱ სარმატები
Σάρος, -ου ὁ საროსი (მდინარე)

σατράπης, -ου ὁ სპარსთა მეფის ნაცვალი, სატრაპი
σαφῶς ცხადად
σαώτερος 3 უვნებელი
σβέννυμι ვაქრობ
σεαυτοῦ = σαύτοῦ (ნათ. ბრ.) თვითონ შენი
σεαυτόν = σαύτόν (აკუზ.) შენი თავი
σέβομαι თაყვანს ვცემ, ვეკრძალები
σελένη, -ης ἡ მთვარე
σεμαίνω ვანიშნებ
σεμνός 3 მნიშვნელოვანი; წმინდა
Σευσάμορα, -ας ἡ სევსამორა
σημαίνω აღვნიშნავ, ვუჩვენებ, ვაუწყებ
σημεῖον, -ου τό ნიშანი
σιγάω ვდუმვარ
σιγή, -ῆς ἡ დუმილი, სიჩუმე
σίδηρος, -ου ὁ რკინა
σιδηροῦς, -ᾶ, -οῦν რკინისა
Σικελία, -ας ἡ სიცილია
Σικινίτης, -ου ὁ სიკინელი
Σιμωνίδης, -ου ὁ სიმონიდე (პოეტი)
Σινωπεύς, -εως ὁ სინოპელი
Σινώπη, -ης ἡ სინოპი (ქალაქი შავი ზღვის სანაპიროზე)
Σίπυλος, -ου ὁ სიპილე (მთა ლიდიაში)
σῖτος, -ου ὁ პური, საჭმელი, სურსათი, ხორბალი, მარცვლეული
σκευάζω ვამზადებ, მოვრთავ
σκευή, -ῆς ἡ კაბა, ტანსაცმელი, მორთულობა
σκῆπτρον, -ου τό ჯოხი, კვერთხი
σκιά, ᾶς ἡ ჩრდილი
σκίουρος, -ου ὁ ციყვი
Σκιπίων, -ωνος ὁ სციპიონი (რომაელი სარდალი)
σκολιότης, -τητος ἡ დაკლაკნილობა
σκότος, -ου ὁ (= τὸ σκότος, -ους) წყვდიადი, სიბნელე
Σκύθης, -ου ὁ სკვითი
Σκυθικός 3 სკვითური
Σμινθεύς, -έως ὁ სმინთევსი
Σοάνες, οἱ სვანები
Σόλων, -ωνος ὁ სოლონი
Σοῦσα, -ων τά სუზა (სპარსთა ცენტრ. ქალაქი სუზიანას მხარეში)
σοφία, -ας ἡ სიბრძნე, ოსტატობა
σοφιστῆς, -ου ὁ მცოდნე, ბრძენი, სოფისტი
Σοφοκλῆς, -έους ὁ სოფოკლე
σοφός 3 ბრძენი, გამოცდილი, ბრძნული
σοφός, -οῦ ὁ ბრძენი
σοφῶς ბრძნულად
Σπάρτη, -ης ἡ (Σπάρτα) სპარტა
Σπαρτιάτης, -ου ὁ სპარტელი
σπάω ვჭიმავ, ვიშიშვლებ
σπείρω ვთეს (ἐσπάρκει დათესა)
σπεύδω ვჩქარობ, ვბეჯითობ, მივისწრაფვი
σπήλαιον, -ου τό მღვიმე
σπουδάζω ვქარობ, ვბეჯითობ
σπουδαῖος 3 საქმიანი, წესიერი, მნიშვნელოვანი, ბეჯითი
σπουδή, -ῆς ἡ იჩქარე, ბეჯითობა
σταγών, -όνος ἡ წვეთი
στάδιον, -ου τό სტადიონი (სიგრძის საზ. ერთეული = 184,97 მ)
σταθμάω გავზომავ, გავარკვევ, დავადგენ

σταθμός, -οῦ ὁ სადგომი, გომური, დასაბანაკებელი ადგილი, სტათმოსი (სიგრძის ერთეული)
στέγη, -ης ἡ სახურავი
στέγος, -ου ὁ ქოხი, სახლი, სახურავი
στέμμα, -ματος τό გვირგვინი
στενάχω დავტირი
στενός 3 ვიწრო
στένος, -εος τό გაჭირვებული მდგომარეობა, ვიწროები
στέργω მიყვარს
στερέω აღვუკვეთ, აღვკვეთ
στεφανόω გარს ვევლები, გვირგვინს ვადგამ
στήθος, -εος τό გული, მკერდი
στήλη, -ης ἡ სვეტი, ძელი
στοά, -ᾶς ἡ პორტიკი, სტოა
στόμα, -ματος τό პირი, ხახა, შესართავი
στράτευμα, -ματος τό სამხედრო ლაშქრობა, ჯარი
στρατεύομαι ვლაშქრობ
στρατηγός, -οῦ ὁ სარდალი
στρατηλατέω ვლაშქრობ, ვსარდლობ
στρατιά, -ᾶς ἡ ჯარი
στρατιώτης, -ου ὁ ჯარისკაცი
στρατόπεδον, -ου τό ბანაკი, ლაშქარი
στρατός, -οῦ ὁ ჯარი
στρέφω მივაბრუნებ
Στροφάδες αἱ (= Πλωταί) სტროფადები (ორი კუნძული იონიის ზღვაში)
στροφέω = στρέφω
σύ შენ
συγγένεια, -ας ἡ ნათესაობა
συγγενής, -οῦς ὁ, ἡ ნათესავი
συγγενής, -ές 2 ნათესაური, მონათესავე
συγγιγνώσκω ერთნაირად ვფიქრობ, შევიცნობ, შევუნდობ
συγγνώμων, -ονος თანახმა, შემწყნარებელი, დამთმობი, თანამოაზრე
σύγγραμμα, -ματος τό ჩაწერილი, თხზულება
συγγραφεύς, -έως ὁ მეისტორიე, მწერალი
συγγράφω აღვწერ
συγκαταβάπτω ერთად ვმარხავთ
συγκατέρχομαι ერთად ჩავდივართ
συγκοινωνέω ვმონაწილეობ, ვეხმარები
συκρούομαι შევეჯახები
συγχωρέω ვუახლოვდები, ვუთმობ
σῦκον, -ου τό ლეღვი
συλάω ვიღებ, ვხდი, ვძარცვავ
συλλαμβάνω ვაგროვებ, ვაერთიანებ; ვიპყრობ
συλλέγω მოვუხმობ
συμβαίνω შევუერთდები, შევხვდები, ვეთანხმები
συμβουλεύω ვურჩევ
σύμβουλος, -ου ὁ, ἡ მრჩეველი
συμμαχία, -ας ἡ ამხედრო კავშირი, მოკავშირეთა ჯარი
σύμμαχος, -ου ὁ მოკავშირე, თანამებრძოლი
συμμίγνυμι შევურევ, შევუერთებ
σύμπας, σύμπασα, σύμπαν მთელი
συμπίπτω ერთად ვვარდები, ვეჯახები, შევერთვი
συμπλέω ერთად ვცურავთ
Συμπληγάδες αἱ სიმპლეგადები (ორი მოძრავი კლდოვანი კუნძული ბოსფორის სრუტეში)
συμπληρόω ვავსებ

συμπονέω ერთად ვშრომობ; ვშველი საქმეში
συμπόσιον, -ου τό ნადიმი
σύμπτωσις, -εως ἡ შეხვედრა, შერწყმა, შეჯახება
συμφορά, -ᾶς ἡ შეტანა, შესატანი; გამოსავალი, უბედური შემთხვევა
σύν (წინდ. მიც. ბრ.) -ურთ
συνάγω ვკრებ, ვაგროვებ
συναθροίζω ვაგროვებ, ვუერთებ
συναλάττω (συναλάσσω) ვუკავშირებ, ვუერთდები, შევურიგდები
συναναγκάζω ვაიძულებ
συνάπτω ვუკავშირდები, ვწვდები, ვაღწევ, ჩავაბამ
συνδιατρίβω დროს ერთად ვატარებ, ვსაუბრობ
συνέδριον, -ου τό სათათბირო ორგანო
σύνειμι (εἰμί) ერთად ვარ, ურთიერთობაში ვარ
σύνειμι (εἶμι) ვხვდები, ვუერთდები
συνεῖται τό ერთად ყოფნა
συνεξομοιόω მთლიანად ვამსგავსებ
συνέπομαι კვალში მივდევ, მივყვები
συνεργέω ერთად ვმოქმედებ, ვმუშაობ, ვეხმარები
σύνεσις, -εως ἡ შეერთება; გონიერება
συνετός 3 გონიერი
συνεχῶς გამუდმებით
συνήθεια, -ας ἡ ჩვეულება
συνθάπτω ერთად ვმარხავ
σύνθεσις, -εως ἡ შედგენა
συνιέναι τό თავმოყრა
συνίημι მესმის, გამეგება
συνίστημι ვდგამ
σύνοιδα ვიცი
συνοικισμός, -οῦ ὁ დასახლება
συνουσία, -ας ἡ ურთიერთობა, ნაცნობობა
σύνταγμα, -ματος τό წყობა, რაზმი
συντάσσω ვაწყობ, ვალაგებ, ვრაზმავ
συντεταγμένος 3 დარაზმული
συντίθημι ვაწყობ, ვთხზავ
σύνθεο (βρᾰ.) ყურად იღე!
συντόμως მოკლედ
συντρίβω ვამსხვრევ
Σύρος, -ου ὁ სირიელი
συχνός 3 უწყვეტელი, შექუჩებული
σφάζω = σφάττω ვკლავ
σφάλλω ვამხობ, დავცემ
σφεῖς, σφέων ისინი
σφί(ν) მათთვის
Σφίγξ, Σφιγγός ἡ სფინქსი
σφόδρα ძლიერ
σφώ აკუზ. σφῶε ისინი
Σχερία, -ας ἡ სქერია (ფეაკთა კუნძული)
σχολαστικός, -οῦ ὁ 1. მოცლილი; 2. სწავლას გადაყოლილი, სქოლასტიკოსი
σῴζω დავიხსნი, გადავარჩენ
Σωκράτης, -ους ὁ სოკრატე
σῶμα, -ματος τό სხეული
σωρεύω გროვად ვყრი, ვაგროვებ, თავს ვუყრი
σῶς, σῶν = σάος ჯანსაღი
σωτήρ, -ῆρος ὁ მხსნელი
σωτηρία, -ας ἡ ხსნა
σωφροσύνη, -ης ἡ კეთილგონიერება
σώφρων, -ονος 2 გონიერი, ჭკვიანი

T

Ταίναρον, -ου τό ტენარონი (კონცხი აწ. მატაპანი)
ταλαίπωρος 2 მრავალტანჯული

ταμεῖον, -ου τό ხაზინა
τάξις, -εως ἡ წყობა, რაზმი
Τάρας, -αντος ὁ ან ἡ ტარენტო (სამხ. იტალიის ქალაქი)
ταράττω (τάρασσω) შევაშფოთებ, ავურევ
ταραχή, -ῆς ἡ შფოთი
Ταρσοί οἱ ტარსოსი (კილიკიის ქალაქი)
τάττω (τάσσω) ვაწყობ; ვუბრძანებ
Ταυρικὴ Χερρόνησος ტავრიკის ნ. კუნძული (ყირიმი)
Ταῦροι οἱ ტავრები
ταῦρος, -ου ὁ ხარი
ταφή, -ῆς ἡ დაკრძალვა
τάχα მსწრაფლ
ταχέως სწრაფად
τάχιστα უსწრაფესად
ταχύ სწრაფად
ταχύς, -εῖα, -ύ სწრაფი
Τεγέα, -ας ἡ ტეგეა (არკადიის ქალაქი)
τειχίζω კედელს ვავლებ
τεῖχος, -ους ὁ კედელი
τέκνον, -ου τό ბევშვი, ნაშიერი
τέκτων, -ονος ὁ დურგალი, ოსტატი
τελέω = τελείω ვასრულებ
τέλειον, -ου τό ნადიმი, დასრულება
τέλειος 3,2 სრულყოფილი, უბიწო
τελευτάω ვასრულებ, აღვესრულები
τελευτή, -ῆς ἡ დასრულება, დამთავრება, აღსასრული
τέλμα, -ματος ὁ დამდგარი წყალი, ჭაობი
τέλος, -ους τό ბოლო, დასასრული
Τένεδος, -ου ἡ ტენედოსი (კუნძული)
τέρπω ვართობ, ვახარებ
τέτρτος 3 მეოთხე
τερτακόοσιοι 3 ოთხასი
τετρακισχίλιοι 3 ოთხი ათასი
τέτταρες, τέτταρά ოთხი
τέττιξ, -ιγος ὁ ჭრიჭინობელა
τεῦ = τίνος
τεύχω ვაშენებ, ვქმნი, ვაქცევ, ვაკეთებ
τέχνη, -ης ἡ ხელოვნება, ოსტატობა
τεχνίτης, -ου ὁ ხელოვანი, ხელოსანი, ოსტატი
Τηλέγονος, -ου ὁ ტელეგონე
Τηλέμαχος, -ου ὁ ტელემაქე
τηλόθι შორს
τίθημι ვდგამ, ვდებ, ვათავსებ
τικτόω = τίκτω წარმოვშობ, ვშობ
τιμάω პატივს ვცემ
τιμή, -ῆς ἡ პატივი, შეფასება, ღირსება
τιμήεις, -ήεσσα, -ῆεν საპატიო
τίμιος 2 სასახელო, საპატიო
τίνω ვზღავ, ვაფასებ
τίς, τί ვინ? რა?
τις, τι ვინმე, რამე
τιτρώσκω დავჭრი
τετρωμένος 3 დაჭრილი
τίω ვაფასებ, ვზღავ
τόδε ეს
τόθι იქ
τοί = σοί (მიც. ბრ.) შენ (თს)
τοιάδε ასე, ამგვარად
τοιγάρ ამიტომ
τοιήνδε ამნაირად
τοῖσι (მრ. რიცხ. მიც. ← ὁ) მათ
τοιαῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο ისეთი
τόλμα, -ας ἡ გამბედაობა
τολμάω ვბედავ
Τόμυρις, -ιος ἡ ტომირისი
τόξευμα, -ματος τό ისარი
τοξεύω ისრით გავგმირავ
τόπος, -ου ὁ ადგილი
τυσοῦτος 3 იმდენი

τόσσος 3 ამდენი
τότε მაშინ
τοῦνεκα (τοῦ ἕνεκα) ამის გამო
τοῦτον τὸν τρόπον ამგვარად
τραγῳδία, -ας ἡ ტრაგედია
τράπεζα, -ης ἡ მაგიდა, საკვები
ταῦμα, -ματος τό ჭრილობა
ταχύς, -εῖα, -ύ ბასრი, პირქუში
τρεῖς, τρία სამი
τρέπω ვაბრუნებ, მივმართავ
τρέφω ვზრდი, ვკვებავ
τρέχω (მყ. δεδράμηκα, აორ. ἔδραμον, ნ. სრ. δεδράμηκα) დავრბივარ
τριλάκοντα ოცდაათი (τὰ τριάκοντα ოცდაათი ტირანი)
τριακόσιοι სამასი
τρίζω ვაჭრიალებ
τριήρης, -ου ἡ ტრიერი (ხომალდი)
Τρινακρία, -ας ἡ ტრინაკრია
τρισμύριοι 3 ოცდაათი ათასი (= სამგზის „ბევრი“)
τρίτος 3 მესამე
Τροία, -ας ἡ (Τρωΐα, Τρῴα) ტროა
τρόπος, -ου ὁ ჩვეულება, ნირი, ხერხი
τροφή, -ῆς ἡ საზრდო, საკვები, გამოზრდა
Τρώς, -ωός ὁ ტროელი (მრ. რ. Τρῶες, Τροῶν)
τυγχάνω მხვდება, შემემთხვევა
τυραννεύω = τυραννέω ვტირანობ, ვმბრძანებლობ
τυραννίς, -ίδος ἡ ტირანია
τύραννος, -ου ὁ ტირანი
τυφλός 3 ბრმა
τυφλόω ვაბრმავებ
Τύχη, -ης ἡ ტÂხე – ბედის ქალღმერთი
τύχη, ης ἡ ბედი

Υ

ὑβρίζω უწესობას ჩავდივარ, ვქედმაღლობ, ვზვიადობ
ὕβρις, -εως ἡ ქედმაღლობა, ზვიადობა, თავხედობა
ὑβριστής, -οῦ ὁ ზვიადი, ქედმაღალი
ὕδωρ, ὕδατος τό წყალი
υἱός, -οῦ ὁ ძე, შვილი, ვაჟიშვილი (οἱ υἱεῖς = υἱοί ვაჟიშვილები)
ὕλη, -ης ἡ ტყე
ὑπακούω ვუსმენ, ვემორჩილები
ὑπάρχω ვიწყებ, ვაკეთებ, ვემსახურები; ვარსებობ, ვიმყოფები, გამოვირჩევი
ὑπείκω ვუთმობ, უკან ვიხევ, ვემორჩილები
ὑπέρ (წინდ. ნათ. ბრ.) ზემოთ, -ზე, -თვის, გამო
ὑπερβαίνω გადავდივარ, გადავსერავ
ὑπέρκειμαι ზემოთ ვწევარ, ვმდებარეობ
ὑπερμεγέθης, -ες 2 უზარმაზარი
ὑπερτίθημι ზემოთ ვდებ, ვამაღლებ
ὑπισχνέομαι ვპირდები
ὕπνος, -ου ὁ ძილი
ὑπό (წინდ. ნათ. ბრ.) მიერ, -გან
ὑποδέχομαι ვღებულობ, ვაგროვებ
ὑποζύγιον, -ου τό გამწევი საქონელი
ὑπολαμβάνω ვიტაცებ, ვღებულობ
ὑπομένω ვრჩები; ვუძლებ, ვუმკლავდები
ὑπόμνημα, -ματος τό ხსოვნა, მოგონება
ὑποπτεύω ვეჭვობ, ვგრძნობ
ὑποστρέφω ვაბრუნებ, ვბრუნდები
ὑποτίθημαι (med.) დავუდებ, ვაუწყებ, მოვუთხრობ, ვურჩევ
ὕστατα უკანასკნელად

ὕστατον ბოლოს
ὑστεραία (ἡμέρα) ἡ მეორე დღე
ὕστερον შემდეგ
ὑφαίνω ვქსოვ
ὑφασμένος 3 ნაქსოვი
ὑφίστημι შევუდგამ
ὑψηλός 3 მაღალი
ὕψος, -εος τό სიმაღლე

Φ

Φαέθων, -ονος ὁ ფაეთონტი
Φαίακες, -ων οἱ ფეაკები
φαίνω ვანათებ; ვაჩენ
φανερός 3 ცხადი, ნათელი, აშკარა
φαρέτρη, -ης ἡ კაპარჭი, საისრე, ჯავშანი
φαρμακίς, -ίδος ἡ გრძნეული, ჯადოქარი
φάρμακον, -ου τό ჯადო, შხამი, წამალი
φαρμακτός 3 მოწამლული
Φαρνάκης, -ου ὁ ფარნაკე (ბოსფორის მეფე)
Φᾶσις, -ιδος ὁ ფასისი (მდინარე კოლხეთში)
φάσκω ვამბობ, ვაცხადებ
φάτις ἡ ხმა, ჭორი
φάτνη, -ης ἡ გობი, ვარცლი
φαῦλος 3 ცუდი, ავი, უმნიშვნელო
Φειδίας, Ου ὁ ფიდიასი
φείδομαι ვინდობ, ვზოგავ, ვუფრთხილდები
φέρω მომაქვს, ვატარებ
φεῦ (შორისდ.) ოჰ!
φεύγω გავრბივარ, გავურბივარ
φήμι ვამბობ, ვეუბნები
φθάνω მოვასწრებ, დავასწრებ
φθέγγομαι ხმას გამოვცემ
φθείρω ვსპობ, ვანადგურებ, ვღუპავ, ვაზიანებ
φθίομαι ვკვდები, ვქრები
φθόνος, -ου ὁ შური
φιλανθρωπεύω ვკათმოყვარეობ
φιλία, -ας ἡ სიყვარული, მეგობრობა
φιλομαθής 2 ცნობისმოყვარე, ბეჯითი
φιλονεικία, -ας ἡ მეტოქეობა
φιλόπονος 2 შრომისმოყვარე
φίλος 3 საყვარელი, მვირფასი
φίλος, -ου ὁ მეგობარი
φιλοσοφία, -ας ἡ ფილოსოფია
φιλοφρόνως კეთილგანწყობით
φλέγω ვწვავ, ვუკიდებ
φλέψ, φλεβός ἡ ძარღვი
φοβέομαι მეშინია
φοβερός 3 საშიში
φόβος, -ου ὁ შიში
Φοῖβος, -ου ὁ ფებოსი („შუქმფინარი") – აპოლონ ღმერთი
φοινίκεος 3 = φοινικοῦς მეწამული
Φοινίκη, -ης ἡ ფინიკია
φοιτάω = φοιτέω მიმოვდივარ, დავრივარ
Φολεγάνδρος, -ου ἡ ფოლეგანდროსი (კუნძული)
φονεύω ვკლავ
φόνος, -ου ὁ მკვლელობა, მოკვლა
φόρμιγξ, -ιγγος ἡ ფორმინგი
φόρτος, -ου ὁ ტვირთი
φράζω ვუთითებ, ვაცხადებ, ვამბობ, ვბრძანებ
φρέαρ, -ατος τό ჭა
φρήν, φρενός ἡ გული, სული, გუნება, შინაგანი არსება
Φρίξος, -ου ὁ ფრიქსე
φρονέω ვგრძნობ, ვფიქრობ, გონიერი ვარ, ვთვლი

φρόνημα, -ματος τό აზროვნება, გონება
φροντίζω ვფიქრობ, ვაზროვნებ, ვზრუნავ
φροντίστεος 3 საზრუნავი, საფიქრებელი
φρουρέω ვიცავ
φρούριον, -ου τό სადარაჯო პოსტი, სიმაგრე
φρουρός, -ου ὁ ყარაული, მცველი, მზვერავი
Φρύγες οἱ ფრიგიელები
Φρυγία, -ας ἡ ფრიგია
φρύγω ვწვავ, ვახმობ, მოვლახავ
φυγαδεύω ვაძევებ
φυή, -ῆς ἡ ფიგურა, გარეგნობა
φύλαξ, -ακος ὁ დარაჯი, მცველი
φυλάττω (φυλάσσω) ვიცავ, ვყარაულობ, ვუფრთხილდები
Φύξιος ὁ ლტოლვილთა მფარველი (ზევსი)
φύλλον, -ου τό ფოთოლი
φύσις, -εως ἡ ბუნება, ხასიათი
φύω წარმოვშობ, აღმოვაცენებ, წარმოვაცენებ
Φωκεύς, -έως ὁ ფოკეელი, ფოკიდის მკვიდრი
φωνή, -ῆς ἡ ხმა, ბგერა

X

Χαιρεφῶν, -ῶντος ὁ ქერეფონტი
Χαιρώνεια, -ας ἡ ქერონეა, (ბეოტიის ქალაქი)
χαίρω მიხარია, ვზეიმობ, ვხარობ
χαλεπός 3 (χαλεπήρης, ες) ძნელი, მძიმე
χαλινός, -οῦ ὁ ლაგამი
χαλκίοικος 2 სპილენძის ტაძარში მოსახლე
χαλκόπους, -ποδος 2 სპილენძისფეხიანი
χαλκοῦς, -ᾶ, -οῦν (χάλκεος) სპილენძისა, ბრინჯოსი
Χάλος, -ου ὁ ქალოსი (მდინარე სირიაში)
Χάλυβες, -ων οἱ ხალიბები (დასავლურქართველური ტომი)
Χάνης, -ου ὁ ხანე
χαραδρώδης, -ες ხეობებით დაღარული
χαρακτήρ, -ηρος ὁ ანაბეჭდი, დაღი, თავისებურება, ხასიათი
χαρίεις, -ίεσσα, -ίεν საამი, მშვენიერი
χαρίζωμαι სასიამოვნოს ვხდი, ვწყალობ
χάρις, -ιτος ἡ სიმშვენიერე, მომხიბლაობა, მადლი, წყალობა
χάσμα, -ματος τό ორმო, უფსკრული, ხახა
χεῖλος, -εος τό ბაგე, ნისკარტი, ნაპირი
χειμάρρους, -ου ὁ მთის ნაკადი, ნიაღვარი
χειμών, -ώνος ὁ ზამთარი
χείρ, χειρός ἡ ხელი (χεῖρ κοίλη პეშვი)
χείριστος უარესი
χειρόομαι ვამარცხებ
χείρων, -ον 2 უფრო ცუდი
χελιδών, -όνος ἡ მერცხალი
χελώνη, -ης ἡ კუ
χερείων = χείρων
χέρης 2 ცუდი, მდაბიო
χήν, χηνός ὁ, ἡ ბატი
χήρα, -ας ἡ ქვრივი
χθών, -ονός ἡ მიწა, ნიადაგი
Χίλων, -ωνος ὁ ქილონი (შვიდ ბრძენთაგანი)
χίμαιρα, -ας ἡ თიკანი

Χίμαιρα ἡ ქიმერა (ურჩხული სამსახოვანი)
χιτών, -ῶνος ὁ ქიტონი (მოსასხამი)
χιών, -όνος ἡ თოვლი
χόλος, -ου ὁ ღვარძლი, ბრაზი
χολόω ვაბრაზებ
χολωθείς, -εῖσσα, -έν გაბრაზებული
χράομαι ვსარგებლობ. ვსესხულობ
χραισμέω 1. ვეხმარები; 2. ვიცილებ
χράω ვმისნობ (ὡς εἴη κεχρησμένον თითქოს იყოს ნამისნევი)
χρεμετίζω ვჭიხვინებ
χρέων τό ნამისნევი
χρή საჭიროა, უნდა
χρῆμα, -ματος τό ქონება; ფული (τὰ χρήματα ფული)
χρήσιμος 3 სასარგებლო
χρησμός, -οῦ ὁ წინასწარმეტყველება, მისნის ნათქვამი
χρηστός 3 კარგი, კეთილი, ბედნიერი, პატიოსანი, სასარგებლო, გამოჩენილი
χρίω ვცავუსვამ, დავზელ
χρόνος, -ου ὁ დრო
Χρύση, -ης ἡ ქრისე (კუნძული)
Χρυσηΐς, -ΐδος ἡ ქრისეისი (ქრისეს ასული)
Χρύσης, -ου ὁ ქრისე
χρυσόμαλλος 2 ოქროსმატყლოვანი, ოქროსსაწმისიანი
χρυσός, -ου ὁ ოქრო
χρυσοῦς, -ῆ, -οῦν ოქროსი
χρώς, χρωτός ὁ კანი, სხეული
χωλός 3 კოჭლი
χώομαι ვწყრები, ვშფოთავ
χώρα, -ας ἡ სივრცე, ქვეყანა, მხარე
χωρίον, -ου τό ადგილი, ადგილმდებარეობა
χωρισμός, -ου ὁ გამოყოფა

Ψ

Ψαμμήτιχος, -ου ὁ ფსამეტიქე
ψέγω ვკიცხავ
ψεύδω (ხშირ. med.) ვტყუი, ვცრუობ
ψεῦδος, -εος τό ტყუილი, სიცრუე
ψεύτης, -ου ὁ ცრუ, მატყუარა
ψιλφίζω ვთვლი, ვითვლი, უპირატ. med. ხმას ვაძლევ, კენჭს ვუყრი, კენჭისყრით ვწყვეტ
ψυχή, -ῆς ἡ სული, სუნთქვა
ψῦχος, -ους τό სიცივე

Ω

ᾠδή, -ῆς ἡ სიმღერა, ოდა
ὠθέω ვუბიძგებ, ვაოტებ
Ὠκεανός, -οῦ ὁ ოკეანე
ὠκύς, -εῖα, -ύ ჩქარი, მარდი, სწრაფი
ὦμος, -ου ὁ მხარი
ὤν, οὖσα, ὄν მყოფი (მიმღეობა აწ. დრო ზმნისგან εἰμί „ვარ“)
ᾠόν τό კვერცხი
ὡπλισμένοι οἱ შეიარაღებულნი
ὥρα, -ας ἡ დრო, ჟამი
ὡς (შდრ. ὅτι) რომ, ვითარცა, როგორც, როცა, რათა. თითქოს
ὥς (წინდ. აკუზ. ბრ.) -კენ
ὥσπερ როგორც
ὥστε ისე რომ
ὠτειλή, -ῆς ἡ ჭრილობა
ὠφελεία, -ας ἡ დახმარება, სარგებლობა
ὠφέλιμος 3, 2 სასარგებლო, დამხმარე
ὠφελέω ვეხმარები, სარგებლობას მოვუტან
ὤψ, ὠπός ἡ სახე